

КУЛЬТУРНЕ
ЖИТТЯ
В УКРАЇНІ

ЗАХІДНІ
ЗЕМЛІ

ТОМ

3

1966-1971

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ім. І. КРИП'ЯКЕВИЧА

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

ЗАХІДНІ ЗЕМЛІ

Том III
1966–1971

Львів – 2006

ББК 63.3 (4 Укр). 6-7
УДК 94(477.8) "1966/1971"
К 90

Культурне життя в Україні: західні землі. Т. III /
Упоряд. Т. Галайчак, О. Луцький. — Львів: Інститут
українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України,
2006. — 856 с.

У третьому томі публікуються документи і матеріали
про культурні процеси в західних областях України
1966–1971 рр.: діяльність творчих спілок, культурно-
освітніх й мистецьких закладів, тенденції у розвитку
освіти та науки, становище релігії і церкви, русифі-
каторська політика режиму, репресії проти інако-
мислячих, а також вплив світової громадськості та подій
1968 року в Чехословаччині на українське суспільство.

Упорядники:

Тамара Галайчак, Олександр Луцький

Редакційна колегія:

Олександр Луцький (відповідальний редактор),
Тамара Галайчак, Юрій Сливка

Надруковано за ухвалою Вченої ради
Інституту українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України

Книжка вийшла у світ згідно з Обласною
програмою підтримки вітчизняного
книговидання на 2006 р.

© Т. Галайчак, О. Луцький упорядкування;
О. Луцький відповідальний редактор;
Т. Галайчак, передмова.

ISBN 966-02-2711-6 (т. 3)

П е р е д м о в а

Третій том серії збірників документів і матеріалів “Культурне життя в Україні. Західні землі” охоплює документи 1966–1971 рр. — час, коли Україна залишалася невід’ємною складовою частиною унітарної держави з тоталітарною формою правління — Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР), а її уряд та партійні органи були інструментом втілення політики Кремля в Українській РСР.

Національно-культурне життя в західному регіоні відображало загальні тенденції культурних процесів в СРСР і в Україні, але водночас через різні причини, в т. ч. й історичні умови, мало певні особливості. Зокрема, у підпіллі діяла греко-католицька церква, набагато сильнішими, ніж на сході України, були й позиції православної церкви, високою залишалася релігійність населення. Порівняно зі східними областями населення краю виявляло стійкіший опір русифікації, насаджуванню радянських звичаїв і обрядів, зберігало вірність народним традиціям. У другій половині 1960-х років західні області України були все ще регіоном із мононаціональним населенням (українці становили більше 90 відсотків), високим рівнем національної свідомості, з безумовним переважанням української мови¹.

Тоталітарний режим розглядав культуру як один з найважливіших ідеологічних засобів утвердження комуністичної системи. У другій половині 1960-х років життя західноукраїнських земель, як і СРСР загалом, характеризується розширенням і вдосконаленням соціально-культурної інфраструктури, розбудовою мережі культурних закладів, що давало можливість охопити ідеологічним впливом ширші верстви

---

¹ Див.: Терлюк І. Росіяни західних областей України. — Львів, 1997. — С. 5.

населення. Для цього влада поряд з централізованими капітало-вкладеннями використовувала у зростаючих масштабах фінансові, матеріально-технічні і трудові ресурси підприємств та колгоспів, які згідно з господарською реформою 1965 р. одержали право формувати власні фонди розвитку соціально-культурної сфери.

Проте через низку об'єктивних і суб'єктивних причин (залишковий принцип фінансування, недоосвоєння виділених коштів, недостатня увага влади до питань культури і ін.) строки введення в дію об'єктів культури часто зривалися, плани будівництва не виконувалися. На початок 1970-х рр. чимало населених пунктів західних областей України ще не мали клубів чи спеціально збудованих клубних приміщень. Частина бібліотек функціонувала у незручних приміщеннях з тісними читальними залами або й зовсім їх не мала, не була забезпечена сучасним обладнанням. Залишалось гострим питання кадрів. Більшість культосвітніх працівників не мала відповідної освіти, а низька заробітна плата обумовлювала серед них високу плинність.

Для пропаганди комуністичної ідеології влада використовувала великі політичні кампанії, організовані у другій пол. 1960-х рр. до ювілейних дат: 50-річчя Великої жовтневої соціалістичної революції, 50-річчя встановлення радянської влади в Україні, 100-річчя з дня народження В. Леніна, 25-річчя перемоги над нацистською Німеччиною. З цією ж метою було використано також ювілейні заходи з приводу 100-річчя з дня народження Лесі Українки та Василя Стефаника, 125-річчя Івана Карпенка-Карого та Миколи Лисенка і роковин інших геніїв українського народу, творчість яких була відповідно канонізована правлячим режимом для досягнення мети.

Безперечною вимогою до ювілейних програм художніх колективів було широке зображення засобами мистецтва здобутків СРСР, керівної ролі КПРС у будівництві нового життя, здійсненні “ленінської національної політики”, зміцненні дружби радянських народів. У традиційних формах культурно-освітньої роботи – лекціях, оглядах, конкурсах, фестивалях, художніх і музейних виставках переважала ленінська та революційна тематика, наголошувалося на перевагах радянського способу життя.

У відповідь на політичні кампанії в Україні активізувалася антирадянська пропаганда за кордоном. У листопаді 1967 р. у Нью-Йорку проведено Світовий конгрес вільних українців,

головною метою якого проголошено визволення України. У Брюсселі в листопаді 1970 р. відбулася конференція Європейської ради свободи та Антибільшовицького блоку народів (АБН), а у лютому 1971 р. — конференція єврейських організацій за посилення боротьби на захист євреїв Радянського Союзу.

Впродовж лютого—травня 1971 р. у Нью-Йорку та Філадельфії відбулася виставка екслібрисів під назвою “Сучасна графіка України”, влаштована організацією української емігрантської молоді “Перші стежі”. На ній було представлено понад 100 творів українських радянських художників, у т. ч. львівських: М. Андрущенко, С. Гебус-Баранецької, С. Коропчака, Л. Левицького, О. Оброци, І. Остафійчука та ін. Виставлені твори свого часу різними шляхами потрапили за кордон і були запозичені з приватних колекцій української діаспори. Зарубіжна преса позитивно оцінила експоновані твори як такі, що є виявом дійсних настроїв культурницьких середовищ сучасної України, її мрій і прагнень (Док. № 185). Несанкціонована партійними органами виставка, а також відгуки про неї в зарубіжній пресі викликали роздратування партійних функціонерів в Українській РСР. Авторів зобов’язали виступити з публічним осудом та критикою заходу.

У зв’язку з необхідністю інтенсифікації народного господарства, зростала роль закладів освіти у підготовці кадрів. Протягом 1966—1971 рр. у регіоні було запроваджено обов’язкове восьмирічне навчання та здійснювався поступовий перехід до обов’язкової середньої освіти. Розширювалася мережа шкіл, професійно-технічних училищ, вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, зростала кількість учнів та студентів. У 1969 р. у західних областях України у двадцяти інститутах і трьох університетах навчалася більше 120 тис. студентів, стільки ж учнів — майже в 130 технікумах².

Школи зводилися за новими типовими проектами і були розраховані в основному на великі контингенти учнів. Змінювалася структура шкільної мережі. Закривалися нерентабельні восьмирічні та початкові школи, збільшувалася кількість шкіл з продовженим днем і групами продовженого дня. Було налагоджено підвезення до школи дітей із віддалених сіл. У 1970/1971 навчальному році всі загальноосвітні школи завершили перехід на трирічний цикл початкової освіти.

---

² Соціалістичні перетворення в західних областях України 1939—1979. — Київ, 1980. — С. 335.

Проте в 1966–1971 рр. матеріально-технічна база освіти в західних областях України не відповідала потребам. Багато шкіл, технікумів розміщувалися в аварійних або у пристосованих приміщеннях. Не вистачало навчальних площ (Док. № 90). Школи не були належно забезпечені педагогічними кадрами.

Професійний рівень багатьох вчителів був низьким, значна частина не мала вищої освіти, здобувала її заочно, що не забезпечувало якості підготовки кадрів. 1968 р. у Львівській області таких було 53 %, у Чернівецькій – приблизно 50 %. Середню загальну освіту у Львівській області мали понад дві тисячі вчителів, у Чернівецькій – більше однієї тисячі (Док. №№ 33, 68). На засвоєння знань негативно впливала одноманітність навчального процесу, жорстка регламентація усіх форм і методів навчання, ігнорування індивідуальних особливостей учнів, здебільшого авторитарний стиль спілкування з ними. Під дією адміністративного тиску творчий пошук вчителя став неможливим, більше того – сприймався владними структурами як порушення керівних вказівок і інструкцій. Робота шкіл оцінювалася формально, переважно лише за процентом успішності.

Не давали достатніх знань і вищі навчальні заклади. Студенти не знали матеріалу з суміжних дисциплін, мало були знайомі з новинками науки, культури і техніки. Доводилося витратити роки, щоб на виробництві з випускників вузів підготувати справжніх спеціалістів. Зниження якості кадрів було викликано також різними пільгами соціального характеру при формуванні контингенту студентів, коли ігнорувався рівень знань абітурієнтів як вирішальний фактор при зарахуванні на навчання у вузи (при вступі переваги мали особи з виробничим стажем, демобілізовані з рядів радянської армії тощо).

Охопивши ідеологічним впливом все духовне життя суспільства, режим особливу увагу приділяв творчій інтелігенції, яка була носієм національної свідомості і творила національне духовне поле. Від літераторів, митців вимагали написання літературних, музичних творів, художніх полотен відповідно до канонів методу соціалістичного реалізму. Представники суспільних наук змушені були висвітлювати всі події, явища громадського життя, діяльність історичних осіб з позицій партійності, класовості. Право на розвиток теорії монополізували комуністичні лідери. Партійні функціо-

нери розробили концептуальні положення написання наукових праць. Вчені повинні були висновки своїх досліджень підганяти під офіційні схеми, внаслідок чого неупереджений науковий аналіз втрачав свій сенс. Найбільші труднощі поставали перед науковцями, які намагалися об'єктивно висвітлити історію України. З досліджень було вилучено цілі періоди української історії, зокрема доба Київської Русі, питання української революції 1917 р., Українська Народна Республіка тощо.

За дотриманням комуністичних канонів пильно стежили партійні і адміністративні органи. Дійовим засобом контролю компартії за духовним життям суспільства стала цензура. З наукових праць, художніх творів, періодичних видань, музейних та бібліотечних фондів вона беззастережно вилучала все, що могло кинути тінь на комуністичну тоталітарну систему.

Усі, хто не вкладався в усталені стандарти, оголошувалися нестійкими, аполітичними, національно обмеженими або й націоналістично налаштованими елементами. Тих, хто при аналізі суспільно-політичних процесів приходив до висновків, які суперечили партійним догмам, відразу ж звинувачували у відступі від партійності. Навіть очевидні гіркі факти суспільного життя, слушні критичні зауваження розцінювалися як наклепи на радянську дійсність. Підтримку мали ті діячі науки і культури, які славили режим, дотримувалися комуністичних канонів.

Жорсткими регламентуючими рамками обмежувалася діяльність театрів. Влада здійснювала посилений контроль за формуванням репертуару театрів і концертних колективів та сценічним втіленням вистав, втручалася в роботу і творчий процес як колективів, так і окремих митців. Одні п'єси були зовсім заборонені для показу, з інших вилучалися сцени, в яких, на думку партійних органів, допущені ідейні прорахунки у режисерських трактуваннях. Наприклад, музичне оформлення спектаклю Львівського театру ім. Марії Заньковецької "Сестри Річинські" за однойменним твором Ірини Вільде стало предметом критики на листопадовому (1968) Пленумі ЦК Компартії України, в якому партійне керівництво побачило "український націоналістичний гімн". Пісню, яка звучала всього 16 секунд і все ж викликала певну асоціацію і небажану для влади реакцію глядачів, на вимогу партійних органів довелося замінити (Док. № 71). Партійні функціонери знаходили "ідейні прорахунки" і в інших виставах театру. Це стало причиною зміни у 1970 р. художнього керівництва закладу.

Посилений політичний тиск на театральні колективи позначився на формуванні репертуарів, театри не наважувалися ставити п'єси громадянського звучання, обмежуючись творами побутового комедійного жанру. Режисери остерігалися кардинально переосмислювати відомий драматургічний матеріал, давати оригінальну інтерпретацію нової п'єси. Сцену заповнила "обмежено тлумачена традиційність, яка, особливо у периферійних театрах, виродилась у звичайнісінькі штампи"³. Багато акторів, пройшовши повз серйозну драматургію, не змогли сповна реалізувати свій талант, стати справжніми майстрами своєї справи.

1966–1971 рр. в Україні – це час широкого наступу ідеології російського великодержавного шовінізму, придушення всього українського: історії, мови, культури. У виступах керівників держави, партійних документах, засобах масової інформації возвеличувалась роль російського народу. Теза ж про рівність українського народу з російським сприймалася як теза про дискримінацію останнього. Партійно-державний апарат західного регіону утверджував росіян у статусі панівної нації, а не національної меншини, надаючи їм і політичних, і національних переваг. Влада викорінювала вільну думку й слово, прояви національної самосвідомості і самобутності українського народу. Для захисту панівної ідеології від небажаних впливів владна верхівка виробила спеціальну систему "виховання" діячів науки і культури, зокрема тих, думки і вчинки яких не вкладалися в усталені норми. Було створено цілу індустрію позбавлення автора самостійної позиції, починаючи від системи партійної освіти й закінчуючи виправно-трудовими таборами суворого режиму та психіатричними лікарнями. З інакомисленням боролися і на місцях. Кожен факт антирадянських настроїв чи висловлювань ставав предметом обговорення у трудових колективах. Тут він діставав належну політичну оцінку, на ньому виховувався увесь колектив працівників. Цінувалося принизливе прилюдне відречення обвинуваченого від своєї позиції.

Продовжувався наступ режиму на діяльність церкви. У 1966 р. прийнято постанову ЦК Компартії України "Про впорядкування законодавства про релігійні культури" та низку Указів Президії Верховної Ради УРСР, які стали новим поштовхом до переслідування віруючих.

---

³ Веселка С. Чого схищуються мечі // Культура і життя. – 1967. – 23 липня. – С. 3.

Хоча в середині 1960-х років секуляризаційна кампанія уповільнилася і намагання режиму обмежити діяльність церкви не мало таких брутальних форм, як при М. Хрущові, все ж на місцях було чимало випадків самоправних протизаконних, нічим не виправданих заходів службових осіб щодо віруючих і релігійних об'єднань: спроби закриття церков, втручання у внутрішні церковні справи, заборона і перешкоди у проведенні треб та ін. Місцеві органи влади безпідставно відмовляли релігійним об'єднанням у реєстрації, а потім накладали штрафи на керівників цих об'єднань.

Безконтрольність каральних органів давала можливість особам, наділеним владою, брутально розправлятися з кожним, хто думає по-іншому і наважується критикувати радянський спосіб життя. Це викликало занепокоєння в українському суспільстві, в якому сформувалася відкрита опозиція комуністичному режимові. Протестуючи проти існуючих порядків, громадяни вже не боялися назвати своє прізвище. Дисидентський рух набирив ознак опозиційності, переростав з правозахисного в політичний.

В опозицію до існуючої влади стала та частина української інтелігенції, яка була кинута у в'язниці з політичних мотивів. У концтаборах для політичних в'язнів вона пройшла школу політичної боротьби. Саме в радянських політичних таборах та в'язницях відбувалася глибока переоцінка цінностей репресованою українською молоддю 1960-х років. Переляк від перших арештів минув. У своїх посланнях із тюрем політв'язні говорили не лише про порушення прав людини в СРСР, нерівноправне становище української мови, а й наголошували на колоніальному статусі України, на праві України самостійно вирішувати своє майбутнє. Критика недоліків комуністичної системи змінилася її неприйняттям (Док. №№ 27, 29).

На захист репресованих піднялися інші представники української громадськості. У вищі державні та партійні інстанції, в адміноргани, забувши страх, почали відкрито звертатися діячі науки, літератури і мистецтва, робітники і студенти (Док. №№ 20, 35, 184). Вони вказували на незаконність дій органів прокуратури та держбезпеки і вимагали дотримання радянських законів. Поява відкритої опозиції свідчила про зростання суспільної свідомості українського народу.

Листи, заяви, звернення, касаційні скарги стали не лише формою протесту, а й формою захисту як тих, хто був

репресований, так і тих, до кого влада поки що не виявила політичних претензій. Приходило усвідомлення, що в атмосфері підозрілості, коли висувалися безпідставні звинувачення в антирадянській діяльності, її можна було приписати кожному, і тільки громадська думка, масові протести могли цьому запобігти.

Всі звернення до владних структур країни і республіки не лише не знаходили відповіді, а й були кваліфіковані каральними органами як розповсюдження наклепів на радянську дійсність. Це спровокувало представників української інтелігенції апелювати до громадської думки на Заході. Вони пішли на контакти з закордоном, представниками української діаспори, щоб донести правду про події в Україні. Про український рух опору дізнався світ. На захист українських політичних в'язнів виступили відомий вчений і правозахисник Андрій Сахаров, лондонські і Вашингтонські професори, представники української діаспори. В обороні української інтелігенції стали Світовий конгрес вільних українців, Світова антикомуністична ліга та ін. Голова Робітничого товариства взаємодопомоги в Канаді Антон Білецький звернувся в ЦК КП України у зв'язку з арештом В'ячеслава Чорновола і, покликаючись на лист останнього, вимагав пояснень, чому в Україні існують закриті суди, таємні допити, переслідування, знущання (Док. № 28).

Радянські органи такі дії оголошували втручанням у внутрішні справи суверенної держави, однак не були повністю вільними у своїх репресивних діях, мусили рахуватися з громадською думкою, шукати аргументів на своє виправдання, намагалися якомога більше скомпрометувати українську опозицію.

Те, що про ув'язнених знали на волі, психологічно їх підтримувало, допомагало вижити в нелюдських умовах. В'язень радянських концтаборів правозахисник Семен Глузман говорив: "Неважливо, що тобі боляче і все безпросвітно. Відчуття, що про твої муки відомо, якось їх полегшує. Це дуже дивне почуття..."⁴.

У другій половині 1960-х – початку 1970-х рр. формою вияву громадянської позиції, пасивного протесту молоді проти уніфікації роботи усіх громадських організацій, всеохоп-

---

⁴ Заглада Л. После Афганистана и сбитого корейского самолета в советских лагерях начали избивать заключенных // Факты. – 1999. – 15 верес. – С. 12 (перекл. з рос.).

люючого контролю за їхньою діяльністю з боку партійних і комсомольських організацій, ідеологічного диктату стало створення незалежних від влади організаційних структур, покликаних забезпечити нові форми проведення дозвілля. У Львові виникла молодіжна група “хіпі”, у політехнічному інституті діяла група “сибаритів”, яка випускала поза будь-яким контролем гумористичний журнал “Заметки о жизни”. (Док. №№ 138, 151, 173). Зріс потяг молоді до зарубіжної музики. Навіть залізна завіса виявилася слабкою перепорою для “бітломанії”: платівки ліверпульської четвірки вмить розходилися на “чорному ринку”, вечорами молоді люди припадали до радіоприймачів, намагаючись послухати пісні цієї групи, які заглушували в радянському радіоєфірі. Влада розцінювала захоплення молоді англійськими співаками як ідеологічну диверсію і немилосердно за це карала. Так, членів групи “сибаритів” виключили з комсомолу і відрахували з інституту. За “неналежне” виховання дітей карали і їхніх батьків (Док. № 140).

Політика комуністичного режиму в СРСР мала на меті формування гомогенного суспільства з єдиною радянською ідентичністю, тому особливих утисків зазнавала українська мова. Поштовх асиміляційним процесам в Україні в 1960-х роках дав XXII з'їзд КПРС (1961), на якому було прийнято третю програму партії “Програма будівництва комунізму”, що передбачала зближення націй, посилення їх соціальної однорідності, а також подальший розвиток спільної для всіх радянських народів інтернаціональної культури. Теза про формування нової історичної спільності людей – радянського народу пропагувалася з часу підготовки до відзначення 100-річчя з дня народження В. Леніна. Її втілення супроводжувалось посиленням русифікації в Україні. Асиміляція українців не була насильницькою, проте влада створювала такі умови, коли без знання російської мови не можна було обійтися. Форсувалося видання книг та преси російською мовою. Змінилося попереднє співвідношення випуску підручників та навчальних посібників для вузів на користь російськомовних видань. Наприкінці 1960-х рр. 70 % програмних навчальних дисциплін усіх восьми університетів республіки не були забезпечені підручниками українською мовою⁵.

---

⁵ Українська суспільно-політична думка в 20-му столітті: Документи і матеріали, т. 3. – Мюнхен, 1983. – С. 345.

Викладання у вузах і технікумах часто велося російською мовою. Поступово розширювався російськомовний побутовий та інформаційний простір: служба у радянській армії, засоби масової інформації, кінофільми. Найважливіші і найцікавіші публікації виходили російською мовою. Централізована система державних замовлень на літературу та передплати періодичної преси заздалегідь забезпечувала російськомовним книжкам та періодиці в Україні пріоритетні позиції. Українська мова поступово витіснялася з багатьох професій, оскільки спеціальна література і технічні описи друкувалися російською мовою. Усе ж, хоча в більших містах і обласних центрах західного регіону українці засвоювали мову і культуру російського народу, їх зросійщення відбувалося набагато повільніше, ніж в інших регіонах республіки. На початок 1970-х років не лише західноукраїнські села, а й міста в основному залишалися україномовними.

Нехтування українською мовою викликало спротив національно свідомої української інтелігенції, публічні виступи на захист рідної мови, які нещадно присікалися владними структурами (Док. № 77).

Процеси національно-культурного життя України повертали увагу й української діаспори. Певна її частина тяжіла до встановлення конструктивних прямих інтелектуальних контактів з інтелігенцією Радянської України, не відкидала можливості впливу української еміграції на політичні зміни в СРСР, які б призвели до реального суверенітету Української РСР. З цією метою вживалися певні заходи, найвідоміший з яких – Заява 35-ти американських професорів українського походження щодо ситуації в Україні, скерована 2 листопада 1967 р. до урядів і партійного керівництва УРСР і СРСР⁶. У ній містилися вимоги змін в державно-правовій, політичній, культурній і освітній сферах Української РСР (Док. № 19). Заява широко коментувалася та передавалася частинами по радіо “Свобода”, була опублікована в західній пресі.

---

⁶ Заяву було вислано Голові Верховної Ради СРСР М. В. Підгорному, Голові Ради Міністрів СРСР О. М. Косигіну, Генеральному секретареві ЦК КПРС Л. І. Брежневу, міністрові закордонних справ СРСР А. А. Громико, Голові Верховної Ради УРСР Д. С. Коротченку, Голові Ради Міністрів УРСР В. В. Щербицькому, Першому секретареві ЦК КП України П. Ю. Шелесту, міністрові закордонних справ УРСР Д. З. Білоколосову. Підписанти офіційної відповіді не одержали.

Вплинути на політику Кремля в Україні намагалася й українська діаспора Канади, наголосивши на опублікуванні в пресі звіту делегації комуністичної партії цієї країни, яка 1967 р. 22 дні перебувала в Українській РСР, де знайомилася з національною політикою комуністичного режиму на українських землях. Члени делегації прийшли до висновку, що з національною політикою в Україні не все гаразд. Про це вони заявили на пленумі ЦК КП Канади у вересні 1967 р. у своєму звіті (Док. № 16), який був схвалений одностайно і став офіційним документом партії. Звіт надрукували в комуністичних періодичних виданнях Канади, викликавши велике зацікавлення західних пресових агентств і гостру реакцію партійного керівництва СРСР, у т. ч. й України. Публічно ні ЦК КПК, ні ЦК Компартії України не зробили з цього приводу заяв, але в ЦК КПК було надіслано листа за підписом 24 державних, політичних, громадських діячів, працівників науки і культури УРСР (Док. № 88). Автори листа звинувачували делегацію в необ'єктивності і тенденційності, підкреслювали, що вона дала західній пресі матеріал для антикомуністичної пропаганди.

Звіт знову обговорили на жовтневому (1969) пленумі ЦК Компартії Канади, який під тиском Москви прийняв рішення вилучити його з офіційних документів партії і рішуче відкинув твердження, що КПК відійшла від лєнінських принципів у національному питанні⁷.

У духовному житті західних областей України знаходили відгомін міжнародні події. Особливо великий резонанс мала чехословацька революція 1968 р., яка отримала символічну назву “празька весна”, а її мета оформилася у гасло “соціалізм з людським обличчям”.

Утвердження ряду демократичних свобод, відкрита критика методів роботи компартії Чехословаччини, профспілок, органів держбезпеки і юстиції, внаслідок якої пішла у вимушену відставку частина прорадянськи налаштованих керівників ЧССР, посилення антикомуністичного руху в країні — все це становило пряму загрозу для соціалістичних країн, де режим тримався на диктатурі однієї партії, тотальному

---

⁷ Квітневий (1989) пленум Центрального Комітету Компартії Канади постановив відновити рішення вересневого (1967) пленуму і вважати Київський звіт офіційним партійним документом (Відновлено рішення щодо Київського звіту // Життя і слово. — 1989. — 20 лютого. — С. 5; Невеличке роз'яснення // Там само. — С. 5-6).

партійному контролі всіх сторін суспільного життя. Не було певності, що Чехословаччина не вийде із соціалістичного табору, а чехословацький експеримент не повториться в інших соціалістичних країнах, у т. ч. і в СРСР. Першим серйозним сигналом стали виступи польських студентів, гасла яких засвідчували підтримку подій в Чехословаччині. Радянське керівництво не бачило в цій ситуації іншого виходу, окрім застосування сили.

Вночі з 20 на 21 серпня 1968 р. війська п'яти країн Варшавського договору – СРСР, НДР, Польщі, Угорщини і Болгарії (сім тисяч танків і 600 тисяч солдатів) – ступили на чехословацьку землю з метою, як стверджувала радянська пропаганда, надання інтернаціональної допомоги чехословацькому народові у справі захисту соціалізму від праворевізіоністських і антисоціалістичних сил, підтримуваних імперіалістами Заходу⁸. Серед радянських військ були резервісти – робітники, колгоспники, творча інтелігенція, студенти західних областей України, мобілізовані у зв'язку з подіями в ЧССР.

Проте успішна у воєнному плані операція з окупації цілої країни стрімко переростала в політичну поразку. Нехтування прав і свобод суверенної держави стало наймогутнішим фактором антирадянської, антикомуністичної агітації. Радянський Союз здобув репутацію агресора, від нього відвернулася ліберальна інтелігенція Заходу. Чехословацька революція показала всьому світові, що соціалістичний вибір країн тримається не на волевиявленні народу, а на грубій силі.

Радянська влада намагалася обмежити доступ населення до об'єктивної інформації, нейтралізувати її вплив, нав'язати суспільству свою оцінку подій. Заглушувалися закордонні радіопередачі, чинилися перепони надходженню в Україну чехословацької преси (Док. №№ 43,45). У країні було розгорнуто широку контрпропагандистську кампанію. На партійних зборах у трудових колективах обговорювалися закриті листи ЦК КПРС “Про події в Чехословаччині”,

---

⁸ 5 грудня 1989 р. у пресі були опубліковані Заява Радянського уряду і Заява керівників Болгарії, НДР, Угорщини, Польщі і СРСР, у яких введення військ в Чехословаччину 1968 р. кваліфікувалося як неправомірний акт втручання у внутрішні справи суверенної країни, який перервав процес демократичного оновлення ЧССР і мав довготривалі негативні наслідки.

“Про поточний момент”, які надсилалися в первинні партійні організації (Док. №№ 59, 60). Станом на 21 червня 1968 р. лише у Львівській області відбулося 846 відкритих партійних зборів, де були присутні 147 820 осіб¹⁰. Учасникам зборів втлумачували, що в ЧССР виникла загроза завоюванням соціалізму, що чехословацьке керівництво неспроможне контролювати ситуацію і навести в країні лад, що вірність інтернаціональному обов’язку і договірним зобов’язанням вимагає від Радянського Союзу подати допомогу чехословацькому народу.

Таку ж позицію щодо чехословацьких подій займали й радянські засоби масової інформації. До роз’яснення і виправдання політики КПРС у чехословацькому питанні залучили лекторів і пропагандистів, працівників ідеологічних установ. Попри все це повністю перекрити шлях об’єктивній інформації з-за кордону про події в ЧССР владі не вдалося. Передачі чехословацького радіо поширювалися на всю Україну. У деяких західних областях населення мало змогу дивитися програми чехословацького телебачення. Інформаційний вакуум щодо чехословацьких подій заповнювали також листи, які мешканці західних областей УРСР одержували від родичів, колег і друзів з Чехословаччини¹¹.

Західноукраїнське населення уважно стежило за подіями в ЧССР. Зріс інтерес до радіопередач з-за кордону. Ідеї про реформування соціалізму на основі демократичних принципів з урахуванням національних умов, висунуті чехословацькою революцією, були близькими й українському народові. В Україні їх вже репрезентували представники інтелігенції й студентства, “празька весна” лише підсилила. Західноукраїнська інтелігенція засуджувала втручання у внутрішні справи незалежної держави, але мало хто наважувався заявити про це відкрито. Активнішою була позиція західноукраїнської молоді – від відвертого осуду до розповсюдження листівок.

Чехословацька революція 1968 р. активізувала в регіоні діяльність вірних української греко-католицької церкви. Уряд ЧССР легалізував у країні греко-католицьку церкву і погодився

---

¹⁰ Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). – Ф. П-3. – Оп. 10. – Спр. 248. – Арк. 43.

¹¹ Дмитрук В.І. Реакція українського суспільства на події 1968 р. в Чехословаччині: громадська думка, форми протесту, позиція владних структур. Автореф. дис. канд. іст. наук. – Харків, 2002. – С. 14.

з відкриттям Пряшівської єпархії. 205 парафій, насильно підпорядкованих православної церкві, було повернуто ГКЦ, у т. ч. кафедральний собор св. Іоанна Хрестителя у м. Пряшеві¹².

Перемога єдиновірців у сусідній державі породила великі надії у віруючих греко-католиків західного регіону України та стала своєрідним поштовхом до їхніх активних дій за легалізацію УГКЦ, повернення їм відібраних колись храмів. У 1968 р. лише у Львівській і Тернопільській областях була зафіксована активізація вірних греко-католицької церкви у 150 населених пунктах. (Док. № 57). Перервав свою восьмирічну мовчанку після звільнення з мордовських таборів кардинал Йосиф Сліпий. 23 жовтня 1971 р. на Вселенському синоді католицької церкви у Ватикані за участю папи Павла VI він заявив про переслідування українців-католиків і засудив ватиканську дипломатію, яка в ім'я політики мирного співіснування замовчувала сумну долю мільйонів християн, переслідуваних у СРСР (Док. № 189).

Поява відкритої опозиції у країні, активізація віруючих, “празька весна” 1968 р., посилення критики соціалізму за кордоном змусили владу посилити захист панівної ідеології, вироблених ідеологічних догм. Лише за 1969–1971 рр. ЦК КП України прийняв десять постанов з ідеологічних питань. Режим став репресивніший, цинічніший до проявів інакомислення. У країні встановлювався неосталінізм – повернення до старих ідеологічних цінностей. Наприкінці 1960-х – початку 1970-х років значно посилювався контроль цензури за ідейно-політичним змістом друкованої продукції, творів мистецтва, теле- і радіопередач, репертуару театрів і самодіяльних колективів, експозицій музеїв. Беззастережно вилучалося все, у чому вбачали буржуазно-націоналістичний ґрунт, що могло хоч якось впливати на національну самосвідомість українського народу, становлення державності України. Ситуація загрожувала ревізією вартостей, що в 1960-ті роки були визнані досягненнями в науці, літературі, мистецтві. Посилився наступ на позиції тієї частини інтелігенції, яка намагалася відійти від комуністичних догм щодо оцінки минулого українського народу, його культури, національних традицій, досягнень світової цивілізації, що у багатьох випадках каральні органи розцінювали як прояв українського націоналізму, невдоволення існуючою владою. Багатьох письменників було відлучено від

---

¹² Там само. – С. 15-16.

літературного життя. Так, у 1969 р. розпочалося переслідування закарпатського письменника Івана Чендея після публікації повісті “Іван” (збірка “Березневий сніг”). Автора звинувачено у відході від принципу соціалістичного реалізму, партійних і класових позицій у висвітленні сучасності, у вихвалянні та ідеалізації минулого (Док. №№ 80, 81, 87). Його виключили з КПРС, усунули з посади голови Закарпатської письменницької організації, постійно критикували в пресі та на різних зібраннях, багато років не дозволяли друкувати твори. Доступ до друку був перекритий Миколі Петренку, Романові Кудлику, а Володимир Лучук зайнявся перекладацькою діяльністю. Змінився стиль написання літературних творів інших письменників, зокрема Ростислава Братуня, Романа Іваничука, Романа Федоріва та ін., які були змушені у своїх творах “згладжувати” гострі кути.

На активізацію діяльності віруючих влада відповідала посиленням репресій. Восени 1968 р. проведено обшуки у помешканнях деяких священників. У січні 1969 р. заарештовано єпископа В. Величковського, який незадовго перед тим повернувся із заслання. Водночас 1968–1970 рр. лише у Львівській області за порушення законодавства про культу було притягнуто до відповідальності 30 віруючих греко-католиків. За релігійні переконання людей звільняли з роботи. Під нагляд партійних і адміністративних органів попадали всі, хто сповідував греко-католицьку віру, а також ті, хто був у родинних зв'язках чи просто мав контакти з репресованими (Док. №№ 69, 102, 108, 163).

Посилилися репресії проти віруючих інших конфесій, зокрема євангельських християн-баптистів (ЄХБ). 1968 р. вони набрали особливої гостроти на тлі внутрішньої кризи в церкві ЄХБ. Влада продовжувала обмежувати діяльність російської православної церкви, незважаючи на всебічну підтримку нею внутрішньої і зовнішньої політики існуючого режиму.

І все ж у 1966–1971 рр. в західному регіоні України, всупереч всім намаганням, комуністична влада так і не змогла повністю підкорити творче життя. В ньому продовжували існувати сили, здатні протистояти тоталітаризму, використовуючи для цього здебільшого легальні методи, інколи свідомо розраховані на наявні ідеологічні можливості. Плекали українське слово, видавали вартісні твори про минуле українського народу, зберігаючи історичну пам'ять, письменники і поети Ростислав Братунь, Ірина Вільде, Володимир Гжицький,

Іван Гнатюк, Роман Іваничук, Роман Лубківський, Степан Пушик, Яків Стецюк, Роман Федорів, та ін.

Поряд з офіційною літературою існував опозиційний самвидав, який був невіддільний ні політичній цензурі, ні партійному контролю і мав особливо гострий антипартійний, а в Україні ще й протиімперський, проукраїнський характер. Партійну пропаганду він, якщо не зводив нанівець, то, щонайменше, значно знижував її коефіцієнт корисної дії. Самвидавські матеріали передавалися на Захід, де вони публікувалися і пропагувалися, спонукаючи громадськість на акції протесту проти репресій в Україні.

У 1960-ті роки з'явилося багато цікавих творів західно-українських живописців, графіків, скульпторів, які зберігали органічний зв'язок з культурною спадщиною. Значний вплив на формування творчих особистостей у середовищі молоді мали представники старшої і середньої генерації Д. Довбошинський, Л. Левицький, В. Манастирський, Я. Музика, І. Севера, М. Сельська, Р. Сельський, Р. Турин, О. Шатківський, Е. Мисько, Д. Крвавич та багато інших. Велику роль для утвердження громадянської позиції українських художників А. Бокотєя, П. Марковича, І. Марчука, Л. Медведя, О. Мінька, Р. Петрука, Б. Сойки, З. Флінти та ін., доробок яких є вагомою складовою сучасного українського мистецтва, мала нелегальна мистецька школа (підпільна "академія") Карла Звіринського. З'явилися художники, переважно молодь, які у своїй творчості відкидали догматичні шаблони, вдавалися до свободи творчості, сміливих експериментів в образотворчому мистецтві з використанням надбань світової культури, реанімуючи історичну пам'ять. Українським духом віяло від графіки Богдана Сороки, непересічний талант проявлявся у творчості Євгена Лисика, гобеленах Стефанії Шабатури.

Розвивалося декоративно-прикладне мистецтво. І хоча воно дедалі більше було орієнтоване на масове продукування технологічно простих у виконанні виробів-сувенірів, у західних областях України не лише збереглися, а й збагатилися народні традиції художньої обробки дерева, художньої кераміки, художнього текстилю, писанкарства тощо. Це значною мірою було пов'язано з удосконаленням підготовки фахівців ужиткового мистецтва у спеціальних художніх навчальних закладах Львова, Ужгорода, Косова, Вижниці.

У другій половині 1960-х років організаційних форм почало набувати мистецтво комплексного художнього оформлення

міст, заводських територій та виробничих приміщень, дитячих садків і парків тощо. Професійний підхід до вирішення проблеми святкового оформлення міста в єдиному тематичному та художньому комплексі вперше знайшов своє практичне вирішення у 1967 р. в оформленні Львова до фестивалю дружби чесько-радянської молоді, виконаному групою молодих митців, вихованців Львівського інституту декоративного і прикладного мистецтва¹³.

Подіями культурного і громадського життя ставали виставки художніх творів. У листопаді 1967 р. на республіканській виставці декоративного мистецтва у Києві гідно репрезентували традиційне для гуцульського краю мистецтво різьби по дереву косівські майстри, свої твори – майстри художнього скла зі Львова. На виставку ЕКСПО-67 у канадське місто Монреаль зі Львова було відправлено десять тисяч художніх творів, 80 зразків виробів народних умільців, прекрасних сувенірів, якими славився Косів на Івано-Франківщині¹⁴. Великий інтерес у Москві викликала виставка “Художники Львова” 1968 р. Мистецтвознавець Д. Сараб’янов після виставки відзначив: “Причина зацікавленості полягала в тому, що сучасне львівське мистецтво представляє самостійну школу, яка своїми коренями входить в народну культуру”¹⁵. Схвальні відгуки громадськості здобула велика виставка творів львівських художників у Києві в листопаді 1970 р.

Проте виставки творів мистецтва мали здебільшого локальний характер, проводилися в основному у великих містах. Твори підбиралися тенденційно за ідеологічною вартістю під постійним партійним контролем. Більшість населення не знала творчості західноукраїнських художників.

Українську музику гідно представляли західноукраїнські композитори Анатолій Кос-Анатольський, Станіслав Людкевич, Степан Сабадаш, Євген Козак, Микола Колесса та ін. Популярністю в народі користувалися твори багатьох самодіяльних композиторів, зокрема, пісні Володимира Івасюка, які стали класикою української естрадної музики.

---

¹³ Батіг М. І. Творчо-організаційна діяльність Львівської організації Спілки художників УРСР. 1939–1989. – Львів, 1990. – С. 24-25.

¹⁴ Історія Львова в документах і матеріалах. Збірник документів і матеріалів. – Київ, 1986. – С. 302; Косівські сувеніри // Культура і життя. – 1967. – 2 квітня. – С. 4.

¹⁵ Ваврух М. Як тільки настала “відлига”. Мистецьке життя Львова 60-х років // Дзвін. – 1996. – № 10-12. – С. 150-153.

У другій половині 1960-х років осередками духовності були театри. Своєрідним індикатором руху “шістдесятників” став Львівський державний драматичний театр ім. Марії Заньковецької, який вирізнявся новаціями на тлі театрального мистецтва України, що викликали у глядачів певні аналогії, пробуджували національну свідомість, дух національної солідарності. Актор, згодом художній керівник цього театру, народний артист України Федір Стригун згадував про виставу “Марія Заньковецька”: “Ми не збиралися створювати “провокаційну” виставу, добре знаючи, чого б це коштувало колективу. Але приховані почуття вибухнули несподівано для нас самих таким потужним викидом національної гідності, самоусвідомлення, що серед присутніх на перегляді представників влади та КДБ був справжній шок. Ми й гадки не мали, що звернення з’їзду діячів українського театру 1897 року зазвучить зі сцени так актуально через сім десятиліть”¹⁶.

Високого творчого рівня досягнув Львівський театр опери і балету ім. Івана Франка (тепер ім. С. Крушельницької). Його балетний колектив впроваджував нові художні рішення при постановці творів, що вже мали свою сценічну історію. (“Спартак” А. Хачатуряна, “Попелюшка” С. Прокоф’єва – кращі роботи балетмейстера Анатолія Шикери і художника Євгена Лисика на львівській сцені).

Органічною частиною культурного життя західного регіону України залишалося масове самодіяльне мистецтво. У 1967 р., за офіційними даними, в середньому з кожної тисячі сільських мешканців у гуртках художньої самодіяльності брали участь на Волині – 92, Тернопільщині та Рівненщині – по 68, Львівщині – 58 осіб¹⁷. У Львівській області було 200 тис. учасників художньої самодіяльності, об’єднаних у 1372 хорові, 1694 драматичні, 619 музичні, 1029 танцювальні та ін. колективи, у Тернопільській – 82 105 учасників у 5142 гуртках. У 1970 р. у Закарпатській області діяло чотири тисячі колективів, в яких нараховувалося 75 тис. аматорів¹⁸.

---

¹⁶ Гарбузюк М. Посуньтесь, хлопці! Тут ми станемо! // Зерна. Літературно-мистецький альманах українців Європи. – 1996. – № 3. – С. 100.

¹⁷ Народна сцена // Культура і життя. – 1967. – 9 липня. – С. 1.

¹⁸ Гнидюк М. Оновлена Львівщина // Культура і життя. – 1967. – 9 квітня. – С. 2; Там само. – 18 травня. – С. 2; Керечанин В. Співають Карпати // Культура і життя. – 1970. – 28 червня.

Чимало самодіяльних колективів за рівнем майстерності наближалися до професійних. Серед таких були фольклорно-етнографічний ансамбль “Черемош” Львівського державного університету ім. І. Франка, хорова капела “Промінь” Львівського політехнічного інституту, симфонічний оркестр цього інституту, ансамблі: “Мрія” Львівського трамвайно-тролейбусного управління, “Троянда” Львівського педучилища, “Галичина” Львівського телевізійного заводу, ансамбль “Пролісок” та академічний чоловічий хор “Бескид” Дрогобицького педінституту; на Тернопільщині – Струсівська чоловіча самодіяльна капела бандуристів, Лемківський народний хор села Лошнів Терехівського району, Заліщицький оркестр тірольських народних інструментів, театральний колектив аматорів з Чорткова; районних будинків культури: на Рівненщині – академічний хор м. Дубно; в Чернівецькій області – оркестр народних інструментів м. Глибока, інструментальний квартет м. Сторожинець, Кіцманський ансамбль цимбалістів, самодіяльні народні театри Вижниць і Вашківців; на Івано-Франківщині – театральний колектив м. Коломия та ін.

Самодіяльні митці неодноразово демонстрували свою майстерність, самобутнє мистецтво українського народу в Москві, Ленінграді, в інших містах Радянського Союзу і за його межами. Народний ансамбль пісні і танцю “Юність” трудових резервів Львівської області, який складався з учнів профтехучилищ і випускників ПТУ, 1967 р. з триумфом гастролював в Італії, 1970 р. – на Кубі (Док. № 104).

Проте, в самодіяльному мистецтві існувала низка невирішених проблем: слабка матеріально-технічна база, відсутність приміщень для занять, незадовільне забезпечення музичними інструментами, сценічними костюмами тощо. До початку 1970 р. у художній самодіяльності повністю не вирішено проблеми фахівців, хоча до керівництва гуртками прийшло чимало випускників інститутів культури, культосвітніх і музичних училищ.

Художня самодіяльність часто носила характер кампаній. До оглядів, фестивалів, конкурсів вона поживалася, з їхнім закінченням – сповільнювалася. Політичний тиск обмежував ініціативу самодіяльних колективів, призводив до одноманітності концертних програм.

І все ж, участь у художній самодіяльності давала можливість проявитися таланту. Творчий шлях відомих народних артистів України Софії Ротару, Василя Зінкевича, Назарія Яремчука

розпочався у 1960-ті роки саме з художньої самодіяльності. Незважаючи на ідеологічну спрямованість репертуару самодіяльних колективів, вони несли в народ українське слово, українську музику, українську пісню.

У 1966–1971 рр. у західному регіоні України розширено існуючі і створено нові підрозділи наукових установ Академії наук УРСР у Львові, Чернівцях, Ужгороді й Івано-Франківську, повернуто в її підпорядкування Інститут суспільних наук ЛДУ, Державний природничий музей УРСР, Львівський музей етнографії і художнього промислу і Львівську державну наукову бібліотеку Міністерства культури УРСР. У 1971 р. засновано Західний науковий центр АН УРСР. Станом на 1969 р. у семи західних областях України налічувалося 74 наукові установи і 23 вузи, де працювало понад 10 тисяч наукових і науково-педагогічних працівників, у тому числі 252 доктори і 2778 кандидатів наук¹⁹. Серед них: Степан Гжицький, Лукія Гумецька, Михайло Голубець, Григорій Денисенко, Григорій Доленко, Георгій Карпенко, Григорій Нудьга, Володимир Панасюк, Ярослав Підстригач, Олег Романів, Корній Товстюк, Ігор Юхновський та інші вчені, здатні розв'язувати складні наукові завдання.

Західноукраїнські вчені внесли низку наукових розробок, рівень яких дорівнював світовим стандартам. Навіть багато вчених-гуманітаріїв, обставивши свої роботи частоколом цитат з партійних документів, щоб тільки їх надрукували, намагалися творити з позиції об'єктивності. Дехто з них навіть ризикував, висвітлюючи у своїх працях діяльність тих історичних осіб, яких комуністичний режим відносив до своїх ворогів, звертаючись до заборонених для використання праць, пропагуючи таким чином надбання минулих поколінь. Незважаючи на постійний політичний тиск, вони створили значні наукові праці, які є цінним внеском у розвиток української науки і культури.

Проте, залишковий принцип фінансування науки не давав можливості забезпечити науково-дослідні установи необхідними приміщеннями, новим устаткуванням і матеріалами, створити експериментально-дослідну та виробничу базу, ефективно використати інтелектуальний потенціал.

Високою залишалася релігійність населення. Запроваджені

---

¹⁹ Соціалістичні перетворення в західних областях Української РСР. 1939–1979. – С. 323.

адміністративними методами т. зв. радянські обряди не прижилися і не витіснили релігійних. У багатьох населених пунктах західних областей України служителі церкви освячували майже всі події в житті людей. До релігії наверталася молодь.

У другій половині 1960-х років культурна політика тоталітарного режиму в західному регіоні України спрямовувалася на нівелювання духовної самобутності краю, зміцнення унітарності держави. Велика увага приділялася засобам ідеологічного впливу, всі культурні заходи були заідеологізовані. Політичний тиск, репресії з боку влади загальмували культурні процеси у західних областях УРСР, деформували їх, але зупинити не змогли. В літературно-мистецькому і науковому середовищі були творчі особистості, які зберігали внутрішню свободу, високий потенціал духовності, намагалися протистояти тоталітаризмові, прагнули утвердити національні і загальнолюдські цінності. В краї переважала українська мова, були поширені національні звичаї й обряди, народні традиції, зберігала свої позиції українська греко-католицька церква, посилилася боротьба за її легалізацію.

Упорядники намагалися показати національно-культурні процеси в західному регіоні в контексті національно-політичних подій, пов'язаних з наступом реакції на національно-свідому частину українського суспільства, намаганням Кремля знищити національну ідентичність українського народу.

Основу книги становлять документи, що зберігаються в державних архівах західних областей України, в Центральному державному архіві вищих органів влади України, Центральному державному архіві громадських об'єднань України та ін. Переважна більшість з них оприлюднюється вперше. Значна частина документів позначена грифом "цілком таємно" і раніше була недоступною для дослідників, тим більше широкому загалу. У третьому томі збірника подано також матеріали періодичних видань – статті, повідомлення, кореспонденції, в т. ч. і ті, які за радянських часів опубліковано за кордоном. Вони разом з іншими документами третього тому дають можливість відтворити об'єктивну картину культурних процесів, боротьби за національно-духовне відродження України. Є в книзі також документи особистих архівів діячів культури або їхніх родин, поточних архівів культурно-освітніх установ. Том містить матеріали про найтипівіші явища і факти культурного життя регіону, які дають змогу уявити

тенденції і характерні риси його розвитку. Книга ілюстрована фотографіями, частина яких раніше не публікувалася.

Відсутність інформації про певну подію, про того чи іншого діяча культури ніяк не означає будь-якої упередженості авторів збірника. Критерієм відбору матеріалів служила наявність порушених в них загальносуспільних культурних проблем, вагомих фактів, які могли б пролити світло на атмосферу суспільно-культурного життя другої половини 1960-х років.

Документи подаються відповідно до існуючих правил публікації: мовою оригіналу, із збереженням мовностилістичних особливостей тексту. Помилки, які не впливали на зміст, виправлено без застережень. У випадках, коли виправлення очевидних неточностей неможливе, в примітках вказано “так у тексті”. Дописані редакцією слова або їхні частини, яких бракує в документах, надруковано в квадратних дужках. Відповідно до тематичної спрямованості збірника та з огляду на його обмежений обсяг частина документів подається у витягах.

Документи і матеріали розташовані в хронологічному порядку, що дає можливість читачеві ознайомлюватися з подіями культурного життя в їх поступальному розвитку.

Частина документів періоду 1939–1965 рр., які не були виявлені на час публікації перших двох томів і містять цінну інформацію, подаються у додатку.

Підбір і упорядкування фотоілюстрацій Олександра Луцького, Ореста Рака.

Крім упорядників, у підготовці третього тому збірника брали участь Володимир Борщевич, Руслан Забілий, Людмила Батрак-Плодиста.

Автор покажчика імен Любов Дейнека.

Упорядники висловлюють щире подяку за сприяння у пошуку фотодокументів директорові Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької Галині Тихобаєвій, заступникові директора Інституту народознавства НАН України Романові Яціву, завідувачу відділу Історичного музею у Львові Світлані Кочергіній.

Тамара Галайчак

ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ
1966—1971 рр.

**ПРОГРАМНА ЗАЯВА УКРАЇНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО ФРОНТУ – 2****Жовтень 1966 р.***ДЕКЛАРАЦІЯ ГРУПИ УКРАЇНСЬКИХ ПАТРІОТІВ**

Головне наше завдання – визволення українського народу від всіх форм гноблення і побудова на українській землі суспільства загального добробуту, рівності, демократії, правди, свободи, людських прав у рамках Української Самостійної Держави.

Головною нашою метою є боротьба за роззброєння і мир на всій землі для врятування людства від катастрофи термоядерної, хімічної і бактеріологічної війни, за роззброєння і мир на ділі, а не на словах.

Будучи патріотами своєї Вітчизни – України і всього українського народу, одночасно вважаємо себе синами і дочками спільної матері всіх народів світу – Землі. Братерська солідарність і повага до всіх народів світу – наш головний принцип у відносинах між народами. Все своє життя відстоюватимемо справжній всесвітній інтернаціоналізм на противагу російському “інтернаціоналізмові” й іншим насильницьким об’єднанням з завоюванням інших націй, з русифікацією і національним гнобленням.

Виходячи з переконання, що всі люди Землі від народження рівні перед Богом і Природою, мають право жити, дихати повітрям, так і повинні бути рівні перед законом, мати рівні економічні, політичні, культурні права. Тому ми боремося за рівність всіх людей без засилля диктатури бюрократичної верхівки, без насильницької асиміляції націй панівною нацією, без насильства над релігією.

Гуманні відносини і повага до людей, терпиме відношення до людей різних світоглядів і вірувань, чесність і правдивість, скромність, простота, моральна чистота, взаємодопомога, відвага, патріотизм, пильність до ворогів людства – принципи, якими ми керуємось у житті.

Головними авторитетами і орієнтирами нашими є український народ, Організація Об’єднаних Націй, найновіші досягнення людського розуму.

Боротьбу за священну справу ми будемо вести все своє життя, не жаліючи для цього часу, здоров'я, матеріальних цінностей і свого життя, додержуючись конспірації, незважаючи на перевагу ворога, на невдачі і поразки, на жертви серед однодумців, незважаючи на можливу зраду деяких друзів, бо віримо у справедливість нашої боротьби за кращу долю українського народу, долю Землі, світову справедливість.

Зраду інтересів свого народу вважаємо найтяжчим злочином людини.

Жовтень 1966 року.

* “Український національний фронт – 2” – підпільна організація, створена 1961 р. на Івано-Франківщині, метою якої було здобуття незалежності України легальними методами.

Архів Управління Служби безпеки України в Івано-Франківській області. – Спр. 7535П. – Т. 15. – Арк. 16-17. Опубліковано: Українська загальнонародна організація (УНФ–2). Дослідження, документи, матеріали. У 2-х томах: Т. 1 / Упорядник і відповідальний редактор Ю. Д. Зайцев. – Львів, 2005. – С. 41.

№ 2

ІНФОРМАЦІЯ ВИДАВНИЧОГО ОБ'ЄДНАННЯ “ПРОЛОГ” ПРО АРЕШТИ В УКРАЇНІ

23 листопада 1966 р.

Дослідне і видавниче об'єднання ПРОЛОГ подає далі дані про масові арешти і судові процеси діячів культури в УРСР. Ці найновіші, перевірені інформації доповнюють повідомлення про арешти, подані 16-го вересня ц. р.

В повідомленні з вересня було подано 17 прізвищ із зазначенням висоти виміру покарання в роках чи місяцях.

Нині ПРОЛОГ доповнює деякі дані про засуджених і додає до опублікованого реєстру арештованих три даліші прізвища.

Більша частина арештованих відбуває свою кару по тюрмах чи виправно-трудовах таборах суворого режиму Радянського Союзу поза межами України, декілька були звільнені без суду, або після відбуття свого коротко-речинцевого покарання.

ПЕРЕБУВАЮТЬ В ТЮРМАХ

За досі зібраними інформаціями, перебувають в тюрмах

або у виправно-трудовах закладах суворого режиму такі з-поміж засуджених:

1. Ярослав Богданович ГЕВРИЧ – студент із Києва – 5 років тюрми.

2. Іван Андрійович ГЕЛЬ – робітник, студент вечірніх курсів зі Львова – 3 і півроку тюрми.

3. Богдан Миколайович ГОРИНЬ – науковий робітник Львівського державного музею українського мистецтва, літературний критик і мистецтвознавець, автор ряду статей, оглядів і рецензій, друкованих 1960–65 рр. у журналах “Жовтень”, “Прапор”, “Зміна” і газетах “Молодь України” та “Літературна Україна” – 4 роки тюрми.

4. Михайло Миколайович ГОРИНЬ – психолог, спеціаліст виробничої психології зі Львова – 6 років тюрми.

5. Опанас Іванович ЗАЛИВАХА – журналіст, графік з Івано-Франківська, ілюстратор книжкових видань, як напр., “Сирітська доля” Б. Пруса та інших – 5 років тюрми.

6. Дмитро Полікарпович ІВАЩЕНКО – викладач української літератури, кандидат філологічних наук, голова філії СПУ в Луцьку на Волині – 2 роки тюрми.

7. Святослав Йосипович КАРАВАНСЬКИЙ – філолог, поет, перекладач і журналіст з Одеси – засуджений 1944 р. на 25 років концтабору, звільнений в 1957 р. після відбуття половини кари, в 1965 р. арештований і засланий без суду в Мордовську АССР на відбуття другої половини кари, не зважаючи на те, що згідно з нинішніми законами найвищий строк покарання становить 15 років. В 1965 р. друкувався в журналах: “Жовтень”, “Фізкультура і спорт”, “Знання та праця” (стаття С. К. в цьому останньому журналі п. н. “Експерсія до лябораторії” ч. 10 від 29 жовтня 1965 р. кінчається поміткою, що “Продовження буде”; в дальших номерах журналу стаття не появилася).

8. Ївга Федорівна КУЗНЕЦОВА – науковий робітник (ляборантка) з Києва – 3 роки тюрми.

9. Олександр МАРТИНЕНКО – інженер з Києва – 3 роки тюрми.

10. Михайло Савич МАСЮТКО – літературознавець, автор статті “Іван Франко – борець за свободу і єдність українського народу” в журналі “Дніпро”, ч. 9 за жовтень 1964 р., пенсіонер зі Львова – 6 років тюрми.

11. Валентин МОРОЗ – історик з Луцька – 4 роки тюрми.

12. Михайло ОЗЕРНИЙ – науковий робітник, перекладач з Івано-Франківська – 3 роки тюрми.

13. Михайло Г. ОСАДЧИЙ – літературознавець і критик, автор статей про Остапа Вишню в журналі “Жовтень” 1962–64 і дисертаційної праці про О. Вишню на ступінь кандидата філологічних наук, викладач Львівського державного університету – 4 роки тюрми.

14. Анатолій ШЕВЧУК – молодий прозаїк, родом з Житомира, друкувався в “Літературній Україні” 1962 р., в “Жовтні” ч. 9, 1965 та інших – 4 роки тюрми.

ДЕЯКІ ЗВІЛЬНЕНІ

З арештованих в 1965–1966 рр. були звільнені в слідстві або після відбуття кари, не враховуючи критиків Івана Дзюби і Івана Світличного:

15. Марія ЗВАРИЧЕВСЬКА – архівний робітник Львівського обласного архіву – 8 місяців, звільнена після закінчення вироку.

16. Михайло Васильович КОСІВ – викладач української літератури у Львівському державному університеті, літературний критик – звільнений з огляду на хворобу серця з ув’язнення, залишився без праці.

17. Іван РУСИН – робітник Київського науково-дослідного інституту геофізики – засуджений на 3 роки тюрми, звільнений влітку 1966.

Про трьох із арештованих і засуджених немає інформацій, чи вони перебувають в тюрмі чи звільнені:

18. Микола ГРИНЬ – науковий робітник Інституту геофізики АН УРСР в Києві – 3 роки тюрми.

19. ГЕРЕТА – науковий робітник Тернопільського краєзнавчого музею – 4 роки тюрми.

20. ЧУБАТИЙ – вчитель Музичної школи в Тернополі – 4 роки тюрми.

62-га СТАТТЯ

Судові процеси проти названих в цьому реєстрі діячів культури відбулися за статтею 62-ою Кримінального кодексу УРСР, яка звучить: “Агітація або пропаганда, проваджена з метою підризу чи ослаблення радянської влади або вчинення окремих особливо небезпечних державних злочинів, поширювання з тією ж метою наклепницьких вигадок, що порочать радянський державний і суспільний лад, а так само розповсюдження або виготовлення чи зберігання з тією ж метою літератури такого ж змісту – карається позбавленням волі на строк від шести місяців до семи років або засланням на строк від двох літ до п’яти років. Ті самі дії, вчинені

особою, раніше засудженою за особливо небезпечні державні злочини, а так само вчинені у военний час, — караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років”.

ІНФОРМАЦІЯ ПОТВЕРДЖЕНА

Досі уся радянська преса промовчує факт проведених в Україні арештів і судових процесів і тим самим не заперечує їх. Знайшли вони potwierдження в заявах радянських поетів Івана Драча і Дмитра Павличка, які перебувають в Нью-Йорку в складі делегації УРСР на 21-шу Сесію Генеральної Асамблеї ООН*.

ЧЛЕНИ ДЕЛЕГАЦІЇ УРСР ПОТВЕРДЖУЮТЬ ФАКТ АРЕШТІВ НА УКРАЇНІ

Два українські радянські поети Іван Драч і Дмитро Павличко, які прибули до США 20 вересня ц. р. в складі делегації УРСР на 21-шу Сесію Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, potwierдили в своїх виступах на терені Нью-Йорку поданий у повідомленні Дослідного і видавничого об'єднання ПРОЛОГ з 16 вересня ц. р. факт проведених в УРСР арештів і судових процесів над діячами української культури.

Дня 24 вересня ц. р., під час виступу обох поетів на вечорі, влаштованому прогресивною Лігою американських українців, на запит Леона Толопка, редактора газети “Українські Вісті”, чи відповідають правді повідомлення “націоналістичної” преси в США й Канади про арешти й суди в Україні, Дмитро Павличко відповів, що арешти дійсно відбулися. Дмитро Павличко заявив тоді, що арештовано 23 особи за “антирадянську діяльність” і що між арештованими є також Святослав Караванський — колишній... гестапівський агент в Одесі.

Основніше про причини арештів на Україні говорив Іван Драч на літературному вечорі в Клубі круглого стола, 11 листопада ц. р. Відповідаючи, після попереднього порозуміння з Дмитром Павличком, на запитання в справі арештів, Іван Драч заявив м. ін. таке: “Це питання і відповідь на це питання дуже болюче для нас, для мене особисто. Тому, що серед імен арештованих людей — є мої друзі... Із тих людей, яких я знаю, власне ще зараз заарештований Богдан Горинь — львівський критик і мистецтвознавець, Івано-Франківський художник Панас Заливаха, брат Богдана Гориня — Михайло Горинь, психолог, і ще чимало людей, яких я не знаю особисто... Цих людей виставляють (тут)

лише, як борців за справи української культури, української мови. Справа трошки складніша... Справа в тому, що у середовищі цих людей були люди, зв'язані раніше із підпільними, націоналістичними організаціями, які були на Україні, зв'язані навіть з німецьким гестапо... Починалася навіть пряма пропаганда проти нашої системи, проти нашого ладу, поширювалися, передруко-увалися на машинці і розсилались та розвозились по Україні документи, де йшлося про характер нашої системи, про ворожість її до українства, про той червоний фашизм, який панує у нас і т. д.

Інша річ, що мені здавалося, що, мабуть, радянська влада на Україні не настільки заслаба була б для того, щоб, можливо, не арештувати їх, а зробити їм якийсь чисто громадський суд... Я гадаю, що власне в цей час, коли ми йдемо до 50-ліття радянської влади, ми зробимо все для того, щоб люди, які власне спричинилися до цих акцій найменшою мірою... як от — Богдан Горинь, Панас Заливаха, щоб вони були ви-пушені в найближчий час...”

Другий учасник літературного вечора в Клубі круглого стола, Дмитро Павличко заперечив факт русифікації в Україні, заявляючи, що русифікації в Україні немає, а якщо вона подекуди й виявляється, то за неї відповідальні “дурні і бюрократи”...

У зв'язку з того роду “виясненням” і “заявами” ПРОЛОГ вважає за свій обов'язок ствердити наступне:

Усі, названі в повідомленні з 16 вересня 1966 року діячі культури, були суджені за оборону гарантованих Конституцією УРСР прав українського народу, зокрема, за оборону української мови, як державної, української культури, свободи слова і думки, як також за їхні протестні виступи проти посиленої русифікації. Своє становище в цих справах підсудні висловлювали ясно і відкрито у своїх листах до ЦК КПУ і прокурора УРСР, як і під час їхніх судових процесів. Нікого з арештованих не судили за приналежність до підпільно-націоналістичних організацій, чого доказом може бути те, що суджено усіх за 62-ою статтею Кримінального кодексу УРСР, яка стосується тільки “розповсюдження або виготовлення чи зберігання” літератури із “метою наклепницьких вигадок, що порочать радянський державний і суспільний лад” (див. Кримінальний кодекс Української РСР).

Твердження І. Драча, що серед арештованих були люди “зв'язані, навіть, із німецьким гестапо” і заява Д. Павличка.

що засуджений вдруге в Одесі Святослав Караванський був “Гестапівським агентом”, звучить дивно, а то й жалюгідно. Це ж відома теорія й термінологія, якою послуговувалися і послуговуються усякого роду московські “органи безпеки” та російські шовіністи, які намагаються пришивати українцям й українству німецьку, ватиканську, англійську чи американську “агентуру”. Особливо ж мав би бути обережніший з такими “твердженнями” Дмитро Павличко – член редакційної колегії журналу “Жовтень”, в якому до свого арешту друкувався Святослав Караванський.

Твердження, що арештовані в УРСР особи вели злочинну діяльність, розмножуючи і поширюючи критичні чи й ворожі до радянської системи матеріали, досить абсурдне, якщо зважити, що Конституція СРСР й УРСР забезпечують громадянам свободу слова, друку й думки. Не українські патріоти (в тому і безпартійні, і члени комуністичної партії) винуваті в тому, що питаннями оборони й захисту природніх прав і свобод українського народу і людей України можна займатися тільки в писаннях, творених і поширюваних без дозволу влади, але винна сама ж таки влада і її органи, які відбирають у громадян право на свободу слова і думки й утисками здушують усі вияви свободнішої думки.

Як з цього погляду виглядає свобода творчости в Українській РСР, можуть свідчити також такі факти: членом редакційної колегії журналу “Дніпро” перестала бути поетеса Ліна Костенко, заповіджені до друку вірші якої й далі не появляються в радянських виданнях; редакція журналу “Жовтень” була змушена засудити себе саму за те, що вона публікувала твори Богдана І. Антонича “просякнуті духом містики й аполітизму” і надрукувала поему одного з поетів про “Зелені радощі трави”, “головним мотивом якої є проповідь ... безпросвітного смутку і песимізму ...” (гл. “Жовтень” ч. 9, 1966 р.).

Заява Дмитра Павличка, що під сучасну пору в Україні відбувається ... українізація і що їй сприяє радянська влада, скидається на справжній глум. Дійсність цілком протилежна й вона добре відома усім, в тому числі й самому Дмитрові Павличкові. В Україні розгортається сьогодні нічим не прикритий розгул російського шовінізму. Шовіністичне засилля в Україні не зменшується, а навпаки зростає. Ліквідується там – шляхом переміни всіх важливіших міністерств республіки в союзно-республіканські – рештки УРСР-івської

автономії і “соціалістичної суверенності”. Казати, як це чинить Д. Павличко, що відповідальними за русифікацію є “дурні і бюрократи” – є свідомим чи несвідомим приховуванням справжніх джерел і рушіїв цієї русифікації – тобто антиукраїнської політики партії й уряду. Таж відомо усім, що вистарчило б одного декрету в справі українізації, щоб раз назавжди позбавити впливу “дурнів” і “бюрократів”, які вже протягом 50 років здушують природні права українського народу на незалежність і суверенність.

Таким же глумом, як заява Д. Павличка про українізацію в Україні, був його виступ вже в характері члена делегації УРСР на засіданні 4-ої комісії Генеральної асамблеї ООН 17 листопада ц. р. в справі... засилля брітанського колоніялізму в Адені із засудженням “нелюдського режиму” брітійських “імперіялістів”, які тримають по тюрмах патріотів. Промова Павличка звучить досить символічно в обличчі потверджених ним самим фактів про арешти й тайні суди в Українській РСР. Питання, чому якраз Д. Павличкові призначили керівники закордонної політики СРСР виступати в обороні Адени, залишаємо відкритим.

Обіцянку І. Драча й Д. Павличка, що вони зроблять всі заходи для того, щоб деякі з арештованих були в найближчий час випущені із тюрем, треба тільки вітати і чекати, щоб це справді здійснилося. У зв'язку з цим треба висловити тільки побажання, щоб ці заходи і клопотання стосувалися всіх арештованих, а не тільки особистих друзів, членів партії чи “менше винних”. Ділити арештованих і засуджених українців на “своїх” і на “ворогів”, на осіб, зв'язаних з партією чи близьких до неї, і на “злочинців”, пов'язаних в минулому з підпільними українськими націоналістичними організаціями, на більше чи менше “винуватих” було б тільки співзвучним з старою концепцією російської шовіністичної політики у відношенні до українського народу, яка, виходячи з засади, “діли і пануй”, прямує через внутрішні поділи до знищення і цих, і тих.

*Тут і далі в документі – ОН.

Український самостійник (Мюнхен). – 1966. – № 12. – С. 3-6.

ІЗ ДОВІДКИ ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛСТАТУПРАВЛІННЯ ПРО НАРОДНЕ ГОСПОДАРСТВО І КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ ОБЛАСТІ 1939–1966 рр.

Не раніше 1 січня 1967 р.*

... VIII. Развитие культуры

За годы Советской власти неузнаваемо изменился культурный облик Львовской области. Если до освобождения западных областей Украины 70 % взрослого украинского населения было неграмотным, то сейчас неграмотность практически ликвидирована.

В области после воссоединения с Украинской ССР было осуществлено всеобщее семилетнее образование и широко развито среднее образование.

После принятия развития системы народного образования в области был осуществлен переход ко всеобщему обязательному восьмилетнему образованию, создана сеть школ-интернатов, организованы школы и группы продленного дня.

В соответствии с решениями XXIII съезда КПСС ЦК КПСС и Совета Министров разработали мероприятия по дальнейшему улучшению работы средней общеобразовательной школы. В ходе выполнения этих мероприятий в области, как и во всей стране, успешно осуществляется переход к всеобщему среднему образованию, который в основном должен быть завершен к 1970 г. В связи с этим в области возросло количество средних школ на начало 1966/67 учебного года.

Рост сети общеобразовательных школ характеризуется следующими данными (на начало учебного года) (Табл. 1).

Из приведённых данных видно, что в 1966/67 учебном году в сравнении с 1940/41 учебным годом число средних школ возросло в 2,6 раза. За это же время численность учащихся в общеобразовательных школах увеличилась на 6%, а численность учителей почти в 2 раза.

В целях создания условий для обучения работающей молодежи в области создана сеть школ рабочей, сельской молодежи и заочных школ. На начало 1966/67 учебного года в 86 школах рабочей молодежи обучалось 26,7 тыс. учащихся против 2,8 тыс. учащихся, обучавшихся в 1946/47 учебном году. Сеть школ рабочей молодежи за последний период

Табл. 1

	1940/1941	1950/1951	1960/1961	1965/1966	1966/1967	1966/1967 в % к 1940/1941
Общеобразовательные школы						
Начальные	1037	793	715	635	637	58,6
Семилетние и восьми- летние	763	836	750	780	773	101,3
Средние	115	211	316	294	305	в 2,6 раза
Школы для детей с физическими недостатками	7	5	13	20	22	в 3,1 раза
Итого	1972	1845	1794	1729	1737	88,1
Численность учащихся в общеобразователь- ных школах (тыс. чел.)	365,3	318,8	312,8	379,5	386,8	105,9
Численность учителей в общеобразователь- ных школах (в тыс. чел.)	12,1	13,9	20,0	23,2	23,3	192,6

увеличилась в 2,7 раза, а численность учащихся в них — почти в 10 раз.

Широкое развитие получила сеть заочных школ. Если в 1946/47 учебном году совсем не было заочных школ, а в 1958/59 учебном году их насчитывалось только 3, то в текущем учебном году в области работает 24 заочных школы. Численность учащихся в заочных школах увеличилась в 1966/67 учебном году до 24,8 тыс. человек против 1,5 тыс. человек в 1958/59 учебном году. Кроме этого, в 109 школах сельской молодежи на начало текущего учебного года без отрыва от производства в школах области обучалось больше 56 тыс. молодежи.

В области в текущем учебном году работает 7 школ с иностранным языком обучения, где обучается 4059 детей, в том числе в г. Львове работает 3 школы с английским языком обучения, 2 школы с немецким языком обучения и 1 школа с французским языком обучения, а в г. Дрогобыче в средней школе № 2 обучение ведется на немецком языке.

Из года в год в области увеличивается количество школ, при которых открыты группы продленного дня, а также количество учащихся в этих группах. Если в группах продленного дня, открытых при 50 школах на начало 1959/60 учебного года, насчитывалось 1,7 тыс. учащихся, то на начало 1966/67 учебного года группами продленного дня, открытыми при 322 школах, охвачено 24,6 тыс. учащихся. Число учащихся в группах продленного дня за этот период увеличилось более чем в 14 раз.

Значительно возросло количество учащихся в школах-интернатах. В 25 школах-интернатах в текущем учебном году обучается 10,8 тыс. учащихся, в то время когда в 1959 г. работало только 8 школ-интернатов с числом учащихся 2,2 тыс. человек. Таким образом, количество учащихся в школах-интернатах за этот период увеличилось почти в 5 раз. Из общего числа школ-интернатов — 11 школ-интернатов находится в г. Львове и подчиненных ему гор/пос/советах. Численность учащихся в этих школах составляет 4,8 тыс. человек, в том числе 391 учащийся обучается в музыкальной школе-интернате, где наряду с общеобразовательными предметами изучаются и музыкальные дисциплины.

Кроме 391 учащегося, обучающегося в музыкальной школе-интернате, 6565 детей трудящихся Львовской области обучается музыке в 27 музыкальных школах и 280 детей обучается в художественной и хореографической школах.

За годы Советской власти в целях развития детского творчества, инициативы и обеспечения разумного отдыха детей создана широкая сеть детских внешкольных учреждений, которых до 1939 г. на Львовщине не было вовсе. В 1966 г. таких учреждений насчитывалось 65, в них работало 880 платных работников. Среди детских внешкольных учреждений, работавших в 1966 г., имелось 2 дворца пионеров, которыми охвачено за 1966 г. 253 тыс. человек, 39 домов пионеров, в работе которых принимало участие 218 тыс. детей, 4 станции юных техников, 2 станции юных натуралистов, экскурсионно-туристическая станция, которыми охвачено 306 тыс. детей. Кроме того, 12 спортивными школами и двумя детскими стадионами охвачено 38 тыс. детей.

Для детей железнодорожников в г. Львове работает дом пионеров Львовской железной дороги, которым за 1966 г. охвачено 11,8 тыс. детей. Детской железной дорогой в истекшем году перевезено 90,6 тыс. пассажиров.

В указанных детских внешкольных учреждениях к концу 1966 г. работало 1254 кружка, в которых насчитывалось 27,8 тыс. участников. После воссоединения с Советской Украиной западных областей широкое развитие получило среднее специальное и высшее образование. Численность учащихся в техникумах области в 1966/67 учебном году по сравнению с 1940/41 учебным годом увеличилась более чем в 8 раз, а студентов в вузах — более чем в 7 раз, что подтверждается следующими данными (Табл. 2).

В г. Львове в 1938/39 учебном году работало только 4 высших учебных заведения, в которых обучалось 9,4 тыс. студентов. В настоящее время в 10 вузах г. Львова обучается 63 тыс. студентов, численность студентов в г. Львове увеличилась за этот период в 6,7 раза.

За годы Советской власти Львовский политехнический институт и Львовский университет превратились в настоящие кузницы высококвалифицированных специалистов. Если в 1938/39 учебном году в политехническом институте обучалось 3075 студентов, то на начало 1966/67 учебного года только на дневном отделении обучается 9481 человек, а на всех отделениях института обучается более 23 тыс. студентов. В настоящее время политехнический институт готовит специалистов по 52 специальностям на 11 факультетах.

На 12 факультетах университета только на дневном отделении обучается 4416 студентов, а на всех отделениях —

Табл. 2

	На начало учебного года					
	1940/1941	1945/1946	1960/1961	1965/1966	1966/1967	1966/1967 в % к 1940/1941 уч. г.
Число техникумов	33	40	43	45	44	133,4
в них учащиеся (включая заочников) тыс. чел.	5,6	7,7	28,8	43,5	46,5	в 8,3 раза
Число вузов	5	13	13	12	12	133,4
в них учащиеся (включая заочников) тыс. чел.	10,2	8,8	41,5	67,8	74,2	в 7,2 раза

более 13 тыс., в то время, когда в 1938/39 учебном году в университете обучалось только 4,8 тыс. студентов. Если в 1938/39 учебном году в университете работал 201 преподаватель, то на начало 1966/67 учебного года подготовку специалистов вели 790 преподавателей, из них 33 доктора наук и 273 кандидата наук.

В ветеринарной академии в 1938/39 учебном году обучалось 489 студентов и работал 31 преподаватель, а в 1966/67 учебном году на всех отделениях зооветеринарного института обучается 3 тыс. студентов. Подготовку специалистов в этом вузе ведут 129 преподавателей, из них 13 докторов и 65 кандидатов наук.

Высшие и средние специальные учебные заведения области готовят специалистов почти для всех отраслей народного хозяйства. За период с 1946 по 1966 г. техникумы и другие средние специальные учебные заведения области выпустили 124 тыс. специалистов средней квалификации. Высшие учебные заведения за этот период закончили 99 тыс. специалистов.

Выпуск специалистов по видам обучения характеризуется следующими данными (Табл. 3).

До советской власти в западных областях Украины высшее образование для трудящихся украинцев было практически недоступно из-за высокой платы за обучение, установленной нормы приема украинцев в вузы. Во Львовских учебных заведениях при панской Польше 88 % общего числа учащихся приходилось на поляков, студенты-украинцы составляли только 11 % общего числа учащихся, причем в основном это были дети попов, кулаков и торговцев.

В настоящее время украинцы составляют в высших учебных заведениях (с отрывом от производства) 76 % общего числа учащихся, в техникумах и других средних специальных учебных заведениях — 86 %.

В учебных заведениях области открыт доступ для молодежи всех национальностей: в высших учебных заведениях области обучается молодежь 45 национальностей, в средних специальных учебных заведениях — 30 национальностей.

В области в 1966 г. научную работу проводили 35 научных учреждений, среди которых имелись: Украинский научно-исследовательский институт физиологии и биохимии сельскохозяйственных животных, научно-исследовательский институт земледелия и животноводства западных районов УССР, научно-исследовательский институт геологии и геохимии

Табл. 3

	Число окончивших с защитой дипломного проекта или сдачей госэкзаменов за годы				Ожидаемый выпуск специалистов в 1967 г.
	1946–1950	1951–1955	1956–1960	1961–1966	
Техникумы:					
Дневные отделения	11046	18353	33634	28208	6071
Вечерние отделения	–	159	1126	2978	640
Заочные отделения	1956	2506	6285	17563	4653
Всего	13002	21018	41045	48749	11364
Вузы:					
Дневные отделения	7765	15793	24290	23385	4716
Вечерние отделения	–	97	590	1821	685
Заочные отделения	1117	3685	7547	13159	3763
Всего	8882	19575	32427	38365	9164

горючих ископаемых, научно-исследовательский физико-механический институт, Украинский научно-исследовательский геолого-разведочный институт, Украинский научно-исследовательский институт полиграфической промышленности, Львовский научно-исследовательский институт педиатрии, акушерства и гинекологии; Львовские научно-исследовательские институты гематологии и переливания крови, туберкулеза, эпидемиологии и микробиологии и др.

На научной, научно-педагогической работе в истекшем году было занято 6120 работников, из которых в высших учебных заведениях работало 4397 человек, в научных учреждениях — 1492 человека, а 231 — на промышленных предприятиях, в проектных и других организациях и учреждениях.

Широкое развитие в области получила сеть культурно-просветительных учреждений. Хотя число массовых библиотек в 1966 г. несколько уменьшилось по сравнению с 1965 г. за счет слияния приклубных библиотек с сельскими самостоятельными библиотеками, сеть массовых библиотек увеличилась по сравнению с 1940 г. более чем в 2 раза, на 33 % увеличилось также число клубных учреждений, а число киноустановок за этот же период возросло более чем в 13 раз.

Книжный фонд в массовых библиотеках к концу 1966 г. составил 14,6 млн. экземпляров и увеличился по сравнению с 1940 г. в 22 раза. Это подтверждается следующими данными: (на конец года)

	1940	1950	1960	1965	1966	1966 г. в % к 1940 г.
Количество киноустановок	116	402	1092	1511	1525	в 13,1 раза
Число посещений киносеансов за год (млн. чел.)	—	8,8	30,8	36,9	37,0	—
Число массовых библиотек	708	2260	1897	1963	1549	в 2,2 раза
в них книг (тыс. экз.)	670,2	2498,9	11395,1	14234,7	14562,5	в 22 раза
Число клубных учреждений	1191	1638	1612	1587	1582	132,8

С увеличением числа киноустановок в области ежегодно увеличивается количество зрителей, обслуженных кинотеатрами, стационарными и передвижными киноустановками.

Число посетителей киносеансов в 1966 г. составило 37 млн. человек против 8,8 млн. человек в 1950 г., или увеличилось по сравнению с 1950 г. более чем в 4 раза. В 1966 г. на одного зрителя в среднем приходилось в городских поселениях 24 посещения на год, в сельской местности — 9 посетителей киносеансов.

До 1939 г. во Львове имелось два театра — польский и еврейский. Сейчас в г. Львове 5 театров, среди них: Львовский государственный театр оперы и балета им. И. Франко на 1123 места в зрительном зале, обслуживший в истекшем году 269 тыс. зрителей, Львовский драматический театр им. М. Заньковецкой на 905 мест в зрительном зале, обслуживший в истекшем году 295 тыс. зрителей, Львовский театр юного зрителя им. М. Горького на 477 мест, обслуживший 191 тыс. зрителей, Львовский театр кукол на 273 места, обслуживший в прошлом году 309 тыс. зрителей, а также драмтеатр ПрикВО. Кроме того, в Дрогобычском муздррамтеатре, в зрительном зале которого имеется 726 мест, обслужено 166 тыс. зрителей, а всеми театрами области в 1966 г. обслужено более 1230 тыс. зрителей.

Львовской государственной филармонией в 1966 г. проведено 2340 концертов, на которых присутствовало 774 тыс. слушателей.

В области работает также 10 музеев, обслуживших в прошедшем году 827 тыс. посетителей.

* Датовано за змістом документа.

ДАЛО. — Ф. Р-335. — Оп. 1. — Спр. 2121. — Арк. 62-68.

№ 4

ІЗ ГАЗЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО НАГОРОДЖЕННЯ ПРАЦІВНИКІВ КУЛЬТУРИ ОРДЕНАМИ І МЕДАЛЯМИ

26 лютого 1967 р.

За активну участь в успішному виконанні семирічного плану і багаторічну плідотворну роботу Президія Верховної Ради СРСР Указом від 22 лютого 1967 року нагородила орденами і медалями СРСР 1624 працівників культурно-освітніх закладів країни.

У тому числі по Українській РСР.

Волинська область

Орденем Трудового Червоного прапора

Шапова Анатолія Даниловича – художнього керівника будинку культури селища Торчин Рожинського району.

Орденем “Знак Пошани”

Жилка Івана Григоровича – завідуючого клубом, село Железниця Любешівського району.

Поліщук Таїсію Петрівну – завідуючу Ківерцівською районною бібліотекою для дорослих.

Царенка Миколу Олександровича – начальника обласного управління культури.

Медаллю “За трудову доблесть”

Маркевича Петра Федоровича – завідуючого клубом, село Перевали Турійського району.

Медаллю “За трудову відзнаку”

Данчевського Василя Івановича – завідуючого бібліотекою села Овадно Володимир-Волинського району.

Козака Володимира Тихоновича – завідуючого клубом, село Оленівка Рожищенського району.

Мазяр Поліну Василівну – завідуючу бібліотекою, село Мирне Горіхівського району.

Закарпатська область

Орденем Трудового Червоного Прапора

Савкулич Ірину Антонівну – завідуючу бібліотекою, село Сокирниця Хустського району.

Орденем “Знак Пошани”

Густі Йосипа Йосиповича – художнього керівника Берегівського районного будинку культури.

Регу Юлію Миколаївну – завідуючу клубом, село Лоза Іршавського району.

Шаракову Віру Кіндратівну – завідуючу відділом обласної бібліотеки для дітей ім. Д. О. Вакарова.

Медаллю “За трудову доблесть”

Керека Федора Івановича – завідуючого клубом, село Павлове Ужгородського району.

Колчар Марію Михайлівну – завідуючу бібліотекою, селище Усть-Чорна Тячівського району.

Медаллю “За трудову відзнаку”

Гутника Василя Андрійовича – завідуючого клубом, село Родникова Гута Свалявського району.

Лихачевського Володимира Володимировича – викладача Хустського, культурно-освітнього училища.

Мельника Івана Гавриловича – завідуючого хатою-читальнею, село Великий Раковець Іршавського району.

Свиду Михайла Юрійовича – завідуючого бібліотекою, село Пацканево Ужгородського району.

Івано-Франківська область

Орденем Трудового Червоного Прапора

Прядко Ганну Степанівну – завідуючу абонементом Болахівської міської бібліотеки.

Орденем “Знак Пошани”

Раєвського Іллю Трохимовича – завідуючого клубом, село Кринос Калуського району.

Стефанюк Ірину Михайлівну – завідуючу бібліотекою, село Пасічна Надвірнянського району.

Харука Федора Васильовича – завідуючого клубом, село Олієво-Королівка Городенківського району.

Медалю “За трудову доблесть”

Михальчука Василя Дмитровича – завідуючого клубом, село Попельники Снятинського району.

Найдана Володимира Максимовича – старшого інспектора обласного управління культури.

Шулику Михайла Стасовича – завідуючого клубом, село Новиця Калуського району.

Медалю “За трудову відзнаку”

Глеба Михайла Юрійовича – завідуючого клубом села Нивочин Богородчанського району.

Мінкіну Раїсу Йосипівну – завідуючу читальним залом дитячої бібліотеки № 1, м. Коломия.

Львівська область

Орденем Леніна

Косенко Надію Сергіївну – директора Львівської обласної бібліотеки для дорослих ім. Я. Галана.

Орденем Трудового Червоного Прапора

Кит Надію Яківну – завідуючу клубом, село Шнирів Бродівського району.

Орденем “Знак Пошани”

Вітошинського Ярослава Дем’яновича – начальника обласного управління культури.

Дармиця Володимира Остаповича – завідуючого клубом, село Новий Витків Радеківського району.

Кукурудзу Петра Сергійовича – завідуючого клубом, село Новоукраїнка Сокальського району.

Медалю “За трудову доблесть”

Демковича Михайла Антоновича – завідуючого клубом, село Свирж Перемишлянського району.

Ленську Емілію Маркіянівну – завідуючу клубом, селище Рудне, Залізничний район м. Львова.

Литвин Дарію Герасимівну – завідуючу бібліотекою, село Батятичі Кам’янсько-Бузького району.

Пекарську Людмилу Пилипівну – завідуючу бібліотекою, село Воля Висоцька Нестеровського району.

Сомика Василя Пилиповича – художнього керівника народного чоловічого хору Будинку культури працівників текстильної і легкої промисловості, м. Львів.

Медалю “За трудову відзнаку”

Захарченко Анастасію Григорівну – завідуючу відділом бібліотеки для дітей № 11. Залізничний район м. Львова.

Курятникову Катерину Семенівну – завідуючу клубом, село Биків Городоцького району.

Павлучковича Павла Михайловича – завідуючого клубом, село Тернавка Стрийського району.

Цап Олену Йосипівну – завідуючу бібліотекою, село Стрільковичі Самбірського району.

Ровенська область

Орденем Трудового Червоного Прапора

Зіненко Надію Денисівну – завідуючу бібліотекою, село Велике Вербче Сарненського району.

Орденем “Знак Пошани”

Ковальчук Марію Іванівну – завідуючу клубом, село Бокійма Млинівського району.

Москалюк Ганну Іванівну – завідуючу бібліотекою, село Страклів Дубнівського району.

Медалю “За трудову доблесть”

Назарука Петра Варфоломійовича – завідуючого клубом, село Гульча Друга Здолбунівського району.

Саулевич Марію Іванівну – завідуючу бібліотекою, село Кустинь Ровенського району.

Хамуйла Олександра Бенедиктовича – завідуючого клубом, село Дроздів Гошанського району.

Медалю “За трудову відзнаку”

Боришкевича Степана Миколайовича – завідуючого клубом, село Корост Сарненського району.

Король Риту Іванівну — старшого методиста обласного Будинку народної творчості.

Прокоповича Миколу Ілліча — завідуючого клубом, село Студянка Дубнівського району.

Тернопільська область

Орденем Трудового Червоного Прапора

Раєвську Марію Григорівну — завідуючу клубом, село Рай Бережанського району.

Свініних Григорія Даниловича — начальника обласного управління культури.

Орденем “Знак Пошани”

Галимського Георгія Михайловича — завідуючого клубом селища Вишневець Збарзького району.

Германа Михайла Семеновича — завідуючого клубом, село Чернихів Зборівського району.

Медалю “За трудову доблесть”

Меденкову Лідію Іванівну — завідуючу Чортківською міською бібліотекою для дітей.

Романську Марію Михайлівну — завідуючу бібліотекою, село Горинка Кременецького району.

Скрипюка Василя Федоровича — режисера самодіяльного народного театру Шумського районного будинку культури.

Медалю “За трудову відзнаку”

Баницьку Марію Теодорівну — завідуючу бібліотекою, село Старі Петликивці Бучацького району.

Герасимів Розалію Іванівну — завідуючу бібліотекою, село Іванків Борщівського району.

Подольську Марію Іванівну — завідуючу клубом, село Дарахів Тербовлянського району.

Шкільного Івана Степановича — завідуючого клубом, село Звиняч Чортківського району.

Чернівецька область

Орденем Трудового Червоного Прапора

Дідика Сергія Івановича — начальника обласного управління культури.

Новицького Леоніда Феліксовича — директора Чернівецького краєзнавчого музею.

Орденем “Знак Пошани”

Гончар Лідію Степанівну — завідуючу бібліотекою, село Ширівці Хотинського району.

Івасюка Ореста Миколайовича – завідуючого клубом, село Шипенці Кіцманського району.

Медаллю “За трудову доблесть”

Дейнегу Манолія Юрійовича – завідуючого клубом, село Бридок Заставнівського району.

Красовицьку Надію Спиридонівну – директора Палацу культури працівників легкої промисловості, м. Чернівці.

Медаллю “За трудову відзнаку”

Белошицького Герша Ізраїловича – художнього керівника клубу станції Чернівці Львівської залізниці.

Войткову Марію Петрівну – завідуючу бібліотекою для дітей селища Вашківці, Вижницький район.

Діанову Іраїду Андріївну – завідуючу бібліотекою № 1, м. Чернівці.

Культура і життя. – 1967. – 26 лютого. – С. 1-2.

№ 5

ПОСТАНОВА ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ПРО ВІДКЛИКАННЯ З ВАКУ ХАРАКТЕРИСТИКИ СТАРШОГО ВИКЛАДАЧА МИХАЙЛА ОСАДЧОГО І ПОЗБАВЛЕННЯ ЙОГО ВЧЕНОГО СТУПЕНЯ

24 березня 1967 р.

Постанова
партійного комітету Львівського ордена
Леніна державного університету ім. І. Франка
від 24 березня 1967 р.

Слухали: Пропозиція секретаря парткому т. Смирнової Г. С. про відкликання з ВАКУ характеристики, виданої в 1965 р. для захисту кандидатської дисертації т. Осадчому М. Г. – колишньому старшому викладачу кафедри журналістики університету, виключеному з членів КПРС, засудженому до позбавлення волі за націоналістичну антирадянську діяльність.

В час видачі характеристики Осадчому М. Г. для захисту кандидатської дисертації (березень 1965 р.) громадським організаціям була невідома його націоналістична, ворожа діяльність.

Як було встановлено влітку 1965 р. в час слідства і судового розгляду справи, Осадчий М. Г. мав зв'язок з націоналістичними елементами, читав, розповсюджував і зберігав у себе на квартирі антирадянську літературу.

На основі матеріалів слідства, показань свідків доведено і Осадчий М. Г. визнав себе винним у вищезгаданих злочинах. Осадчий М. Г. за освітою і спеціальністю – журналіст, а, отже, працівник ідеологічного фронту. Своїми антирадянськими діями скомпрометував себе і позбавив себе права на позитивну характеристику для захисту дисертації.

Осадчий М. Г. виявився дворушником, людиною з 2 обличчями: в офіційній викладацькій і науковій роботі він пропагував і відстоював ті ідеї, проти яких виступав у своєму другому, злочинному, прихованому від громадськості житті.

Всім цим Осадчий М. Г. позбавив себе права на характеристику, видану для захисту дисертації.

Партійний комітет постановляє:

1. Відкликати з ВАКу характеристику на т. Осадчого М. Г., видану університетом в 1965 р. для захисту кандидатської дисертації як такому, що скомпрометував себе в ідейно-політичному відношенні.

2. Поставити перед вченою Радою університету питання про скасування постанови від 30 червня 1965 р. про присудження Осадчому М. Г. вченого ступеня кандидата філологічних наук.

Секретар парткому

Г. Смирнова

ДАЛО. – Ф. П.–92. – Оп. 1. – Спр. 809. – Арк. 62-63.

№ 6

АНОНІМНИЙ ЛИСТ ДО СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ПРО СВЯТКУВАННЯ В КОЛОМИЇ РОКОВИН З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА І МИКОЛИ ЛИСЕНКА

1 квітня 1967 р.

Кожний рік громадськість України та інших країн, де проживають українці, відзначає у березні місяці роковини з дня народження Т. Г. Шевченка.

Цього року день ювіляра співпав з 125-річчям з дня народження М. В. Лисенка, який, як ми знаємо, написав музику до “Кобзаря”.

В м. Коломиї Івано-Франківської області ні міським комітетом партії, ні будинком культури не було проведено жодного міроприємства, зв’язаного з даними ювілярами.

За вшанування цих роковин взявся клуб медичних працівників і 30 березня провів цей вечір у районному будинку культури.

На жаль, цей вечір пройшов не так, як готовили активісти клубу медичних працівників.

Міськком партії м. Коломиї заборонив співати заповіт “Як умру, то поховайте”, не дозволив повісити портрети Т. Г. Шевченка і М. В. Лисенка, а головний лікар Єніна скоротила доповідь про цих геніїв до 15 хв., яку виголосив викладач української літератури Ріпецький.

В залі можна було почути невдоволення старожилів, які говорили, що уряд Австрійської імперії, панської Польщі, фашистської Німеччини не проводив подібної заборони, а лише радянська влада на 50-му році свого існування заборонила співати гімн Великому Кобзареві.

Ми вважаємо, що тут не винна радянська влада, а справа в неправильних діях міськкому партії, який повинен пояснити громадськості свої поступки.

1/IV 67

Група комуністів

На документі напис: Оригінал надіслано Шелесту.

Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва (далі — ЦДАМЛіМ) України. — Ф. 590. — Оп. 1. — Спр. 686. — Арк. 47. Машинописна копія.

№ 7

**КЛОПОТАННЯ ПРЕЗИДІЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ
УКРАЇНИ ПЕРЕД ЦЕНТРАЛЬНИМ КОМІТЕТОМ
КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО НАГОРОДЖЕННЯ
ПИСЬМЕННИЦІ ІРИНИ ВЛЬДЕ**

27 квітня 1967 р.*

5 травня ц. р. визначній українській письменниці Ірині

Вільде (Дарині Дмитрівні Полотнюк) сповнюється 60 років від дня народження та 40 років творчої діяльності.

Свій творчий шлях Ірина Вільде розпочала 1927 року в умовах польсько-шляхетського соціального й національного гніту. В циклі повістей “Метелики на шпильках”, “Б’є восьма” (1936 р.) та “Повнолітні діти” (1939 р.) – у цій трилогії з життя української шкільної молоді, студентства та вчителів у роки румунсько-боярської окупації Буковини Ірина Вільде глибоко й правдиво розкрила буржуазну мораль, загнівання й розклад сім’ї в капіталістичному суспільстві.

Визначною подією в житті письменниці став історичний вересень 1939 року, коли Західна Україна навіки возз’єдналася з Радянською Україною в єдину державу. Відтоді її талант зазнав справжнього розквіту.

Твори, написані Іриною Вільде за радянського часу, пройняті комуністичною ідейністю та партійністю.

Роман Ірини Вільде “Сестри Річинські” є результатом двадцятирічної напруженої праці. В цій монументально-побутовій хроніці художньо досліджено життя всієї Галичини, що протягом десятиріч стогнала під ярмом польсько-шляхетських окупантів.

В цьому широкомасштабному й багатоплановому полотні створено ряд образів активних борців проти фашизму, соціального та національного поневолення. Цей твір здобув широку популярність не тільки в Україні, а й далеко за її межами. Став видатним явищем радянської літератури й цілком заслужено був удостоєний високої нагороди – премії імені Т. Шевченка.

В своїх пристрасних публіцистичних статтях та нарисах Ірина Вільде порушує злободенні питання нашої сьогоденності, формування комуністичної моралі та світогляду наших сучасників, бореться з реакційним і відсталим, утверджує все передове та прогресивне.

Творчість Ірини Вільде – яскрава сторінка української радянської літератури.

Ірина Вільде відома також як активний громадський діяч. Вона обиралася депутатом українського радянського парламенту та Львівської обласної Ради. Тепер, очоливши Львівську філію СПУ, Дарина Дмитрівна всі свої сили, талант і досвід віддає творчості і вихованню літературної молоді.

За визначні заслуги в розвитку української літератури Ірина Вільде нагороджена Орденом Трудового Червоного Прапора та Орденом Знак Пошани.

В зв'язку з 60-річним ювілеєм Ірини Вільде та 40-річчям її творчої праці, Президія Спілки письменників України звертається з клопотанням про нагородження Ірини Вільде Орденом Леніна.

Перший секретар
Спілки письменників України

Олесь Гончар**

Секретар партійного комітету СПУ

В. Козаченко

* Датовано за суміжними документами.

** Підписав Д. Павличко – на той час секретар Правління СПУ.

ЦДАМЛіМ України. – Ф. 590. – Оп. 1. – Спр. 686. – Арк. 55-56.

№ 8

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ЦК КП УКРАЇНИ ВІД ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО МАТЕРІАЛЬНІ ЦІННОСТІ, ПЕРЕДАНІ ПОЛЬСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ В 1946–1966 рр.

27 квітня 1967 р.

Першому секретарю
ЦК КП України
тов. П. Ю. Шелесту

Доповідна записка

Передача Польській Народній Республіці книг, стародруків, рукописів, документальних матеріалів з фондів бібліотек і архівів міста Львова проводилась неодноразово, починаючи з 1946 року. Так, Львівська державна наукова бібліотека Міністерства культури УРСР провела передачу ПНР книг у 1946, 1947, 1956 та в 1963–1966 роках. Усього передано 217489 книг з різних галузей знань, 42606 стародруків і 7041 рукопис на загальну суму понад 600 тис. крб. Серед переданих видань – “Трибуна народів”, яке видавав А. Міцкевич у 1849 р. у Парижі. Це рідкісне видання, єдиний примірник якого зберігся в бібліотеці.

Значну кількість книг – 1171 назву на суму 562 крб. 85 коп. відправила в Польщу наукова бібліотека Львівського державного університету ім. Ів. Франка.

Тричі – в 1959, 1961 і 1963 роках – передавав документальні матеріали установ буржуазної Польщі Центральний державний історичний архів у Львові. Всього відправлено 36 фондів обсягом 11321 одиниця збереження.

Двічі – в 1961 і 1963 роках – відправляв документальні матеріали установ колишньої буржуазної Польщі Львівський обласний державний архів. Всього передано 141 фонд обсягом 6144 одиниці збереження.

В нинішньому 1967 році в урочистій обстановці передано в дар Польській Народній Республіці 1409 дублених екземплярів польських видань, відібраних у бібліотеках і архівах м. Львова.

На нашу думку, дальша передача книг і документальних матеріалів призвела б до істотного збіднення фондів наукових бібліотек і архівів м. Львова.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

27 квітня 1967 р.
№ 3-2 – 239

ДАЛО. – Ф. П–3. – Оп. 10. – Спр. 115. – Арк. 10.

№ 9

ІНТЕРВ'Ю НАРОДНОГО ХУДОЖНИКА УРСР АНТОНА КАШШАЯ КОРЕСПОНДЕНТОВІ ГАЗЕТИ “КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ” ПРО ТВОРЧІСТЬ ЗАКАРПАТСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ

1 червня 1967 р.

Завітайте до будь-якої майстерні закарпатського художника, – скрізь кипить творча праця. Митці готуються до ювілейної обласної виставки, що відкриється в Ужгороді на початку осені, а також до подальших звітів. Скільки цікавих задумів, яке розмаїття тем і жанрів! Народний художник СРСР Й. Бокшай вже довгий час працює над жанровим полотном “Збір винограду”, в якому оспівує вільну працю чудових закарпатських виноградарів, їх високу духовну красу. Йосип Йосипович порадує серією пейзажів про сучасне Закарпаття. Молодому поколінню оновленого краю присвячується картина “Сучасна юність” Й. Бокшай-сина.

Тема праці виноградарів хвилює і А. Коцку. Він часто буває серед них, вивчає працю, людські характери. Полотно А. Коцки називається “Семеро дівчат у ланці”.

Взагалі, головним героєм закарпатських художників стали людина, її щаслива доля під зорею Радянської влади, натхненна праця, що, за висловом поета, переростає у красу.

Портрети знатних земляків пише заслужений діяч мистецтв УРСР Г. Глюк. До ювілею Великого Жовтня художник завершить картину про землеробів.

Ф. Манайло готує великий монументальний розпис на революційну тематику та мозаїчний портрет старішого письменника Закарпаття О. Маркуша. З. Шолтес зайнятий серією пейзажів “Старе та нове Закарпаття”.

Активно працюють інші художники. В них багаті індивідуальні плани до 50-річчя.

Сам я пишу серію індивідуальних пейзажів та замальовок архітектурних пам’яток Закарпаття, а також картину “Лижники під Близнецьми”.

Ювілейній даті присвячуються персональні виставки творів заслуженого діяча мистецтв УРСР В.Свиди, художників А. Коцки, Е. Кондратовича, скульптора І. Гарапки. Сподіваємось, що закарпатці одержать велику насолоду від знайомства з творчістю цих майстрів. Відрадною подією ювілейного року стане ряд звітних виставок представників молодого покоління художників І. Ілька, С. Мальчицького, Ю. Герца, І. Шутева, П. Бедзіра ...*

Будуть влаштовані також обмінні виставки з художниками Саболоч – Сатмарської області Угорської Народної Республіки та Східно-Словацького краю ЧССР.

Коротко про шефську роботу. За кожним районом області закріплені наші майстри. Вони взяли шефство над самодіяльними художниками, допомагають відкривати в селах картинні галереї.

Такі галереї вже створені в Ясіні Рахівського району, Ізі Хустського району, Чинадієві Мукачівського району. Невдовзі картинні галереї, складені з подарованих творів закарпатських художників, відкриються в Нижньому-Бистромі і Перечині.

* Крапки в тексті.

**ІЗ СТЕНОГРАМИ ПЛЕНУМУ ЛЬВІВСЬКОГО
МІСЬКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО НАУКОВУ РОБОТУ У
ВУЗАХ ТА НАУКОВИХ УСТАНОВАХ МІСТА**

16 червня 1967 р.

БАНДРОВСЬКИЙ — перший секретар міськкому партії (доповідь):

... За роки радянської влади у Львові народились, розвинулись і перетворились у наукові колективи союзного значення Фізико-механічний інститут та Інститут геології, геохімії горючих копалин АН УРСР. Великого значення набули наукові дослідження вчених Інституту суспільних наук та Відділення економіки АН УРСР. Серйозну допомогу народному господарству надають науковці Інституту фізіології і біохімії сільськогосподарських тварин, Інституту епідеміології і мікробіології та інші наукові установи.

За останні роки виросли великі колективи проектно-конструкторських та технологічних інститутів, бюро, науководослідних лабораторій та секторів, які працюють над вирішенням важливих народногосподарських завдань.

Вчені восьми науководослідних інститутів, двох інститутів АН УРСР, філіалу та відділення інститутів АН УРСР разом з науковцями вищих учбових закладів міста розгорнули широку роботу і відіграють значну роль у розвитку науки в західних областях УРСР. У вищих учбових закладах та науководослідних інститутах працює 4862 наукових і науковопедагогічних працівників, в тому числі 140 докторів наук і 1339 кандидатів наук...

Готуючи гідну зустріч ювілею радянської влади, науковці Львова успішно проводять роботу по ряду важливих наукових напрямків. Це перш за все роботи по фізико-хімічній механіці матеріалів, важливі роботи по фізиці твердого тіла. Розробляються питання створення нових вимірювальних, автоматичних і кібернетичних пристроїв.

Науковці Львова працюють також над створенням засобів автоматизації і комплексної механізації. Серед них роботи по створенню автоматів і напівавтоматів для машинобудівної і електровакуумної промисловості, по розробці технології і обладнання для обробки деревини абразивними інструментами,

автоматизації робіт лісозаготівлі, по створенню повноформатних фотополімерних гнучких друкарських форм.

Геологи успішно працюють над проблемами нових методів пошуку корисних копалин, вивченням геологічної будови ряду районів країни, над складанням геологічних карт.

Вчені-медики працюють над питаннями фізіології вищої нервової діяльності, лікування слоновості, хвороб жовчних шляхів, хірургічних методів лікування хвороб серця, синтезу нових лікарських препаратів. Результати цих досліджень застосовуються в лікувальній практиці.

Кафедри суспільних наук вищих учбових закладів завершують роботу над підготовкою монографій, ювілейних збірників статей та інших видань, присвячених знаменній даті.

Закінчено монографію “Возз’єднання західноукраїнських земель в єдиній Українській Радянській соціалістичній державі — закономірний процес їх історичного розвитку”, підготовлену Інститутом суспільних наук при Львівському університеті за участю викладачів кафедр суспільних наук.

Розвиваються наукові дослідження в галузі економіки, планування, організації виробництва і управління ним. Вчені-економісти працюють над питанням переведення підприємства на нову систему планування і економічного стимулювання, прискореного освоєння проектних потужностей підприємств, наукової організації праці, впровадження автоматизованих систем управління і таке інше.

Можна з впевненістю сказати, що в кожному з багаточисленних напрямків науки, які розвинулись і зміцніли у наукових установах нашого міста, ми маємо певні досягнення. Виконано крупні теоретичні і експериментальні дослідження, вирішено ряд прикладних проблем, що мають велике народногосподарське значення.

Разом з тим, аналізуючи роботу наших вузів і науково-дослідних установ в світлі вимог XXIII з’їзду КПРС, можна прийти до висновку, що сили і засоби, які виділяються на наукову роботу, могли б дати більший ефект, коли б наші наукові заклади посилили віддачу, підвищили продуктивність своєї діяльності.

Деякі партійні організації, керівники установ ще не досить наполегливо і вдумливо займаються питаннями добору і розстановки кадрів, не проявляють належної принциповості при оцінці ділових якостей працюючих. В науці успішне вирішення наукових завдань багато залежить від особи

дослідника, його політичної зрілості, ідейності, комуністичної принциповості. Тому одне із першочергових завдань партійних організацій полягає в тому, щоб виховувати всі ці якості у спеціалістів, науковців, особливо молодих, яких з кожним днем все більше приходить у науку.

... Значних успіхів добився колектив науковців Львівського ордена Леніна політехнічного інституту (ректор т. Денисенко Г. І., секретар парткому т. Пристанський Л. І.), в якому працюють 23 професори, доктори наук, 246 доцентів, кандидатів наук та 674 наукових працівників. Вони розробляють біля 600 тем, в тому числі понад 250 по господарсько-договірній тематиці. В 1966 році тільки для промислових підприємств і організацій Львова розроблялось 77 науково-дослідних тем, створено 64 нових прилади, 20 автоматів, розроблені 22 технологічних процеси, 34 реко-ментації в галузі будівництва, економіки, техніки безпеки та інше. Виконуються 3 теми, які включені у план розвитку народного господарства СРСР і 4 теми по спеціальних союзних урядових постановах.

Партійна організація інституту систематично займається питаннями розвитку досліджень в Інституті. На найбільш відповідальних ділянках працюють комуністи, які мають високу наукову кваліфікацію і досвід організаторської роботи. Так, науковою роботою інституту керує заслужений діяч науки і техніки УРСР, професор, доктор технічних наук Андрієвський О. І., найбільш відповідальні лабораторії очолюють професори Юрженко Т. І., Губенко Т. П., Тихонов В. А., Гриненко В. С. та інші. В інституті створено ряд проблемних лабораторій: комплексна хімічна лабораторія синтезу нових матеріалів, науково-дослідна лабораторія одночасної передачі електричної енергії постійного і змінного струму, науково-дослідна лабораторія напівпровідникових матеріалів і приладів та інші. Заслугують схвалення завершені в 1966 році роботи, які виконані відділом вимірювального приладобудування під керівництвом професора Швецького В. Й. Цей колектив створив комплекс електронної автоматичної вимірювальної апаратури, її важливість видна хоча б на прикладі одного вимірювального вузла – мультиметра, який дозволяє в сотні раз скоротити час, необхідний для перевірки обладнання літаків (від 8–4 годин до 5 хвилин). А таких приладів багато...

Важливі наукові проблеми розробляються у Львівському ордена Леніна державному університеті імені Ів. Франка

(ректор т. Максимович М. Г., секретар парткому т. Смирнова Г. С.). Державна тематика науково-дослідних робіт включає розробку багатоелектронної теорії напівпровідників, синтез і дослідження властивостей іонних і молекулярних кристалів, проводиться розробка методів одержання тугоплавких сполук і покриттів з них для роботи в умовах високих температур і в агресивних середовищах. Виконується також ряд важливих наукових тем в галузі суспільних наук, біології, геології, географії та інших.

Наукові праці вчених надруковані у 12 вісниках університету. Проводиться підготовка до видання 5 міжвідомчих тематичних збірників з теоретичної електротехніки, мовознавства та палеонтології. Тільки в минулому році співробітниками університету видано 6 учбових посібників, 21 монографію та опубліковано 718 статей.

У Львівському державному університеті працюють науково-дослідні проблемні лабораторії геології і глибинних тектонічних розрізів, науково-дослідна лабораторія радіаційної і фізико-хімічної біології, лабораторія росту і дослідження кристалів.

Серед наукових робіт, що виконують ці лабораторії, слід зупинитись на важливій оригінальній роботі по розробці методів одержання і дослідження фізичних властивостей кристалів, яка виконується під керівництвом професора Глаубермана і доцента Пашковського.

Серед наукових сил Львова значне місце займають вчені медінституту (ректор т. Даниленко М. В., секретар парторганізації т. Омельченко В. М.). Тут працюють 38 докторів та 209 кандидатів наук, 168 науковців – комуністів. Більшість професорів, докторів успішно готують наукові кадри, створюючи свої власні наукові школи. Так, професор Любомудров А. П. підготував 22 наукових працівників, Складов Я. П. – 27, Мартинюк В. З. – 22, Караванов Г. Г. – 33 та інші.

Науковці інституту проводять свої дослідження по розробці найважливіших медичних проблем союзного і республіканського значення. За період після XXIII з'їзду КПРС працівниками інституту захищено 9 докторських і 20 кандидатських дисертацій.

Керуючись постановами партії і уряду, первинні партійні організації і керівництво науково-дослідних установ зосереджували увагу на дальшій активізації роботи наукових колективів.

Так, колектив Фізико-механічного інституту АН УРСР зосередив свої зусилля на розробці двох головних напрямків: фізико-хімічної механіки матеріалів та фізикометрії. Наслідки першої теми мають велике значення для одержання даних для управління властивостями матеріалів.

Створені прилади для електромагнітної розвідки земних надр не мають рівних у практиці вітчизняного та світового приладобудування.

Всього розробляється в інституті 33 науково-дослідні теми, з них завершено 7. Переважна більшість науково-дослідних тем підкріплена відповідними госпдоговірними роботами, які спрямовані перш за все на впровадження прикладних наслідків теоретичних розробок. Це роботи, зв'язані з наводнюванням металів в специфічних умовах їх експлуатації, роботи по вивченню втомлення металів у робочих середовищах, вивченню інформаційних можливостей світових, електронно-магнітних та електричних полів, роботи по теоретичних дослідженнях в галузі ядерної радіоелектроніки та інші.

Інститут геології, геохімії горючих копалин АН УРСР працює над розробкою проблем закономірності будови земної кори, утворення і розміщення корисних копалин, будови і розвитку Землі.

Так, в минулому році для виробничих організацій було передано для впровадження 18 наукових робіт. Інститутом проводяться госпдоговірні роботи по дослідженню технології і експериментальному виготовленню виробів із кам'яного литва, по дослідженню вугільних газів у шахтах тресту "Червоноградвугілля", вивчаються структурно-тектонічні поверхні нафтогазоносності Передкарпаття і Закарпаття.

Наукові дослідження по порівняльній оцінці перспектив нафтогазоносності районів, по розробці рекомендацій для пошуково-розвідувальних робіт проводяться комплексно з Українським науково-дослідним геологорозвідувальним інститутом. Це виключає можливість дублювання наукової тематики.

Деталізація роботи деяких колективів, а цей перелік можна було б значно продовжити, показує, що у них є своя специфіка. У кожного наукового колективу є позитивне, що можна передати іншим вузам і застосувати в практичній діяльності. Якщо медичний інститут, наприклад, успішно вирішує проблему підготовки наукових кадрів, то політехнічний

інститут має великі успіхи у впровадженні наукових розробок у виробництво і допомозі промисловості. Інша справа, що ми ще повільно займаємось передачею та поширенням позитивного досвіду.

Разом з тим ми бачимо і недоліки, на які також хотілося б звернути увагу керівництва вузів і партійних організацій. Головний з них – це продовження дрібнотемності, що знижує темпи наукових досліджень, а звідси і цінність їх для народного господарства. Намагання створити комплексні міжкафедральні теми в політехнічному інституті не привело до бажаних результатів тому, що не було проведено необхідної організації роботи.

Ми познайомились з станом наукової роботи більш як 140 кафедр наших вузів. Про велику багатотемність і розпорошеність наукових сил свідчать такі дані. У політехнічному інституті перевірено 35 кафедр, у складі цих кафедр працюють 362 чоловіка професорсько-викладацького складу, з них 39 не беруть участь у виконанні науково-дослідної роботи, решта 323 чоловіки виконують науково-дослідну роботу по 301 темі.

144 викладачі 14 кафедр торгово-економічного інституту розробляють 148 наукових тем, причому біля чверті викладачів інституту не ведуть науково-дослідної роботи. 340 чоловік професорсько-викладацького складу 52 кафедр медичного інституту виконують 325 тем.

Ці дані переконливо свідчать про значне розпорошення наукових сил. Первинні партійні організації, ректорати вузів повинні взяти під контроль наведення порядку у плануванні наукових розробок.

Дуже слабкі зв'язки наукових колективів вузів та науково-дослідних установ у розв'язанні споріднених завдань. У Львові є, наприклад, два поліграфічних інститути – учбовий та науковий і, дивно, що, не дивлячись на наполягання партійних органів, між цими спорідненими науковими установами до цього часу не налагоджено ділового співробітництва, зусилля вчених повільно концентрується на успішне вирішення важливих проблем розвитку поліграфічної промисловості.

Про які досягнення в розвитку науки може йти мова в Інституті поліграфічної промисловості (директор Покровський Б. Г., секретар парторганізації Мосенко В. А.), коли лише у 1966 році звільнилось з різних причин 55 науковців, майже третина всього наукового персоналу...

Кафедри суспільних наук розгорнули роботу по підготовці до 50-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції. Підготовлено до друку республіканський збірник "Шляхом Великого Жовтня", тематичний збірник, присвячений історії КПЗУ, готуються вузівські збірники, наукові конференції...

Проте в науковій роботі кафедр суспільних наук є ще чимало недоліків...

Загальним недоліком для всіх є відсутність госпдоговірної тематики і комплексності у проведенні досліджень. В тематиці кафедр дуже мало робіт, які розробляють питання розвитку нашого суспільства, шляхів вирішення великих економічних і соціальних завдань, розвитку соціалістичної демократії, дружби народів нашої країни і багатьох інших...

Прикрим є й те, що майже половина викладачів кафедр суспільних наук не мають вченого звання або ступеню. Наприклад, на кафедрі марксизму-ленінізму лісотехнічного інституту (завідуючий т. Демиденко В. Д.) з 9 чоловік лише 3 захистили кандидатські дисертації, а на цій кафедрі працюють викладачі з великим стажем педагогічної роботи...

Львівські вчені з року в рік зміцнюють зв'язки науки з виробництвом, добиваються спрямування госпдоговірної тематики на розв'язання актуальних проблем виробництва і важливих теоретичних узагальнень. На сьогодні критерієм зв'язків науки з виробництвом є запровадження наукових досліджень у вигляді розробок і рекомендацій, які впливають з тематичної наукової роботи по державному плану або виконання наукових робіт по господарських договорах з підприємствами за їх замовленнями.

Науковцями вузів та наукових установ лише за 1966 рік виконано госпдоговірних робіт для підприємств і організацій на суму більше як 3 млн. 600 тис. карбованців, в тому числі для Львівської області понад 1 млн. карбованців або 29,2 процента.

Провідне місце у виконанні госпдоговірної тематики займає політехнічний інститут. Він підтримує зв'язок більш як з 200 підприємствами країни, де впроваджуються закінчені науково-дослідні роботи. Серед них львівські заводи: автотранспорту, кінескопів, "Львівсільмаш", автобусний, завод низьковольтних ламп, фірми: "Райдуга", "Світанок", "Прогрес", підприємства будівельної індустрії та інші.

Заслуговує на увагу розроблений вченими політехнічного інституту спосіб і технологія електротермічного натягнення

арматури на попередньо напружених залізобетонних конструкціях, (керівник — лауреат Ленінської премії Лозовий Ю. І.), які впроваджені на заводах Львова і Донбасу. Впровадження попередньо напружених конструкцій на всіх будівельних підприємствах країни дасть можливість заощадити 1 млн. тонн металу на рік.

В державному університеті в минулому році виконувалася госпдогвірна тематика по 95 договорах на суму 877 тис. крб.

Наукові співробітники кафедр фізичного факультету по договору для заводу кінескопів вели широкі дослідження процесів, що протікають в електронно-променевих трубках, вишукували нові ефективні матеріали для кінескопів. Завершені на факультеті наукові дослідження застосовуються на заводі “Теплоконтроль”, КБ “Термоприлад”, в управлінні “Львівенерго”.

На кафедрах хімічного факультету продовжується виконання наукових досліджень для заводу “Реактив”; по наданню допомоги Калушському хіміко-металургійному комбінату у переробці і використанні відходів основного виробництва...

Ведучим колективом, який веде комплексні техніко-економічні і соціологічні дослідження на промислових підприємствах міста і області, є Львівське відділення Інституту економіки Академії наук УРСР (директор т. Мелешкін М. Т., секретар п/о Ластовецький Г. Г.). Головні напрямки роботи цього відділення зосереджені на розробці і впровадженні на підприємствах систем наукової організації виробництва, праці і управління з широким застосуванням сучасних математичних методів та засобів електронної техніки. Всі ці дослідження спрямовані на підвищення реальної ефективності виробництва...

Разом з тим, розглядаючи питання економічних досліджень в світлі постанови ЦК КП України і ради Міністрів УРСР “Про стан впровадження економічних досліджень науководослідних установ у промислове виробництво та підвищення їх ефективності”, ми повинні відзначити цілий ряд недоліків у розвитку економічної науки наших вузів і науководослідних установ.

По-перше, відсутній належний контроль за впровадженням наслідків досліджень у виробництво з боку наукових установ, а також з боку господарських органів, для яких виконуються роботи. Колективи багатьох установ вважають роботу закінченою, коли висновки передані відповідним господарським органам.

Дальшою долею своїх досліджень науковці, як правило, не цікавляться і не дбають про їх застосування у виробництві, а первинні партійні організації не приділяють цьому питанню належної уваги.

По-друге, серйозною причиною, що гальмує впровадження завершених робіт у народне господарство, є низька якість і недостатня обґрунтованість рекомендацій по багатьох темах, деякі рекомендації носять дуже загальний характер.

По-третє, економічні наукові установи і кафедри вузів слабо зв'язані з галузевими науково-дослідними і проектними інститутами, що позбавляє їх можливості чітко координувати роботу, призводить до непотрібного паралелізму і дублювання.

Повільно розвиваються прямі договірні зв'язки з промисловими підприємствами. Питома вага госпдоговірної тематики у планах провідних економічних кафедр вузів ще дуже незначна.

По-четверте, для економічних досліджень, які проводяться на кафедрах у вузах, характерні багатотемність, відсутність комплексної тематики, внаслідок чого кожен науковець працює лише над власною дисертацією. На рівні наукових досліджень позначається і те, що науковці-економісти недостатню увагу приділяють математичним методам та застосуванню обчислювальної техніки.

Серйозні недоліки продовжують мати місце в наданні допомоги наших вчених львівській промисловості, керівники наукових установ, партійні організації не зробили з цього належних висновків.

Із загальної суми 1 млн. карбованців госпдоговірних робіт, які проводять науковці Львова для народного господарства області, понад 95 процентів припадає на 3 установи: політехнічний інститут (48 процентів), Львівське відділення економіки АН УРСР (33 проценти) та держуніверситет (16 процентів)...

Головну силу радянської науки, її золотий фонд складають багаточисленні кадри вчених і спеціалістів. Завдяки їх творчій праці наша наука досягла визначних успіхів. Основним джерелом поновлення кадрів радянської науки є аспірантура. У місті Львові підготовку кадрів через аспірантуру проводять 7 вузів та 8 науково-дослідних установ.

Зараз в аспірантурі навчається 770 аспірантів, в тому числі з відривом від виробництва — 424.

Як приклад серйозної і вдумливої роботи по підготовці наукових кадрів можна навести Львівський зооветеринар-

ний інститут (ректор тов.Стояновський С. В., секретар парт-організації тов. Демчук М. В.), де план підготовки аспірантів перевиконано на 44 проценти і з 23 аспірантів – 14 закінчили з захистом дисертацій, 2 – з представленням до захисту.

Заслугове схвалення робота вчених ордена Леніна політехнічного інституту по підготовці наукових кадрів безпосередньо на виробництві.

На виконання постанови ЦК КП України і Ради Міністрів УРСР організовано сім консультативних пунктів безпосередньо на підприємствах міста Львова, в яких проходять підготовку 293 чоловіки. На цих пунктах подається допомога спеціалістам підприємств у здачі кандидатських екзаменів і підготовці дисертацій...

Не дивлячись на те, що якість підготовки кадрів через аспірантуру була предметом обговорення на партійних зборах, засіданнях партійних комітетів та бюро, бюро обкому партії, на міській партійній конференції, треба прямо сказати, що становище майже не змінилось.

Закінчило аспірантуру в 1966 році 209 чоловік, захистили дисертації лише 31 та 26 представили дисертації до захисту. З року в рік не виконуються плани набору до аспірантури. Так, у 1966 році план набору до аспірантури виконано лише на 94 проц. Недовиконано план в основному за рахунок університету, де прийнято лише 53 чоловіки при плані 71. Це пояснюється тим, що майже немає конкурсу по ряду спеціальностей. В зв'язку з цим приймаються без ретельного відбору люди, яких з часом приходиться відраховувати за невиконання навчальних планів. На протязі останнього року відраховано 20 чоловік (8 – з держуніверситету, 5 – з торгово-економічного, 4 – політехнічного інституту та ін.)

Одним з недоліків у роботі з аспірантами є незадовільний підбір кандидатів до аспірантури. Є випадки, коли до аспірантури потрапляють люди, незрілі в ідейно-політичному відношенні. Так, випускник кафедри філософії ЛДУ Сандурський потрапив під вплив ворожої ідеології українського буржуазного націоналізму, аспіранта III року навчання кафедри історії південних і західних слов'ян Пірка виключено з аспірантури за виявлену аполітичність. Ці факти стверджують, що роботу з аспірантами кафедра і наукові керівники ведуть однобоко. Вся увага звертається на формальне виконання аспірантського плану, на підготовку дисертації. Аспіранти недостатньо залучаються до громадської роботи, не проявляють активності у житті вузів.

У підготовці наукових кадрів важливе значення має переведення доцентів, тематика докторських робіт яких має важливе народногосподарське значення, на посади старших наукових працівників для завершення написання і захисту дисертацій. Але така практика ще не знайшла широкого розповсюдження в наших наукових установах. Так, в політехнічному інституті за останні 4 роки було переведено лише 9 доцентів, в університеті — 13, в інших вузах ці можливості майже не використовуються.

За останній час значно збільшилась кількість наукових працівників, що готують дисертації самостійно. Проте ще погано використовується такий засіб підготовки наукових кадрів, як річна аспірантура. Починючи з 1961 р., в університеті навчалось лише 5 осіб, ще гірше положення в інших вузах.

До недоліків у підготовці наукових кадрів слід віднести надзвичайну нерівномірність підготовки наукових кадрів у розрізі спеціальностей. Не дивлячись на збільшення кількості працівників, які мають вчені ступені, на сьогоднішній день їх кількість недостатня. Тільки третя частина викладачів вузів і четверта частина працівників науково-дослідних закладів мають вчений ступінь.

Якщо подивитись по окремих закладах, то видно, що в політехнічному інституті з 1500 науково-педагогічних працівників мають вчений ступінь менше 20 проц., в університеті біля 45 проц., а в консерваторії та інституті прикладного і декоративного мистецтва, інституті поліграфії лише 5 %. Такий стан справ вимагає від партійних організацій наполегливої роботи по значному поліпшенню підготовки наукових кадрів...

За останні роки навчально-матеріальна база наших вищих учбових закладів і науково-дослідних установ в значній мірі розширилась і зміцніла. Побудовано і введено в дію новий навчальний корпус політехнічного інституту, вирости нові корпуси лабораторій і майстерень фізико-механічного інституту, реконструйовані корпуси хімічного, фізичного факультетів, одержано додаткові приміщення для юридичного і економічного факультетів університету.

Отримала приміщення державна консерваторія. Намічаються значні зрушення у зміцненні навчально-лабораторної бази медінституту.

Потреби значно більші. Ми знаємо, що до цього часу основна кількість вузів і науково-дослідних установ мають обмежену матеріальну базу, яка не відповідає зростаючим

контингентам студентів і обсягу науково-дослідних робіт. У нас не вистачає приміщень для аудиторій, лабораторій і майстерень, це позначається на якості підготовки кадрів і виконанні наукових робіт.

Завдання партійних організацій, керівництва наукових установ, виконкомів рад депутатів трудящих, райкомів, міськкому партії полягає в тому, щоб проявити максимум зусиль щодо зміцнення навчально-матеріальної бази, приведення її у відповідність до зростаючих потреб народного господарства нашої країни.

Це завдання буде успішно вирішуватись тими науковими установами, які налагодять міцні зв'язки з підприємствами і будуть вести за їх замовленнями наукові дослідження, що дасть можливість для зміцнення матеріально-технічної бази використати кошти міністерств і відомств.

...Нас повинні хвилювати і питання, зв'язані з підготовкою кадрів вищої кваліфікації. Треба створювати умови роботи, слідкувати за науковим зростанням здібних науковців. Ми повинні задуматись над таким фактом: у вузах міста в 1952 році працювало 12 академіків і членів-кореспондентів АН УРСР, а зараз залишилось лише 3 ...

КОЧЕВИХ — директор заводу “Вимірювач”.

...Я зараз являюсь головою державної екзаменаційної комісії по захисту дипломних проектів на кафедрі приладів точної механіки політехнічного інституту. Треба сказати, що студенти показують хороші знання і відмінно захищають дипломи в межах того, що їм викладено в інституті. Але на суміжні питання, питання економіки, що таке “рентабельність”, що таке “нова система планування”, вони зовсім не можуть відповісти. Вони не можуть відповісти на питання про вичислювальну техніку, математичні методи дослідження, тобто те, що є зараз проблемою нашого життя, проблемою виробництва.

Мені здається, що програми, по яких готувались зараз студенти, безнадійно застаріли, вони настільки консервативні, що життя їх вже давно обійшло. Студенти зовсім не знайомі з новинками науки і техніки. І це відбувається не тільки тому, що студентам цього не викладали, а пояснюється й тим, що, очевидно, викладачі самі не знають цього.

Ми зараз не приміняємо вичислювальну техніку не тому, що в нас не вистачає цих машин, а в нас їх не вистачає, бо Америка має в 20 разів більше, ніж ми, але навіть для тих,

що в нас є, ми не маємо кадрів, які можуть володіти цими машинами, знають програмування, знайомі з вичислювальною технікою.

Ось зараз ми впроваджуємо у себе дуже багато робіт з вичислювальної техніки і треба спеціально переучувати людей, для цього ми витрачаємо роки, щоб з підготовлених інженерів готувати нових спеціалістів, які б розбирались у цій новій науці, техніці.

Мені здається, що потрібно цю справу швидше переглянути. Зараз радіоелектроніка впроваджена в усі галузі нашого життя. Однак, з радіоелектронікою студенти інших спеціальностей майже зовсім не знайомі. Вони не знають суміжних робіт з радіоелектроніки ...

ДАНИЛЕНКО — ректор медінституту.

...В 1962 році в Англії я знайомився з науковими дослідженнями, а також по літературних даних в США. Яке там співвідношення викладацького і допоміжного складу. На одного викладача — до 6—8 лаборантів. У нас співвідношення 0,4—0,6 в усіх технічних і медичних вузах, тобто ми витрачаємо енергію вченого на виконання технічної роботи. Внаслідок дослідження затягуються на довгі роки, і ефективність, безумовно, знижується. Ми відстаємо тільки тому, що економимо на допоміжному персоналі невеликі суми.

Це перше питання, яке слід було б вирішити. Ми його теоретично піднімали на всесоюзних, республіканських нарадах, але вже настав час його вирішити практично.

Друге. Ми повинні також вирішити таке питання. У нас обмежені можливості для просування обдарованих молодих спеціалістів.

Взяти наш вуз, він є стабільним по кадрах. Наш вуз вважається авторитетним науковим центром не тільки в республіці, але й в Радянському Союзі. Він доганяє й переганяє всі вузи по підготовці кадрів. Тут працюють 42 доктори наук, а через рік будуть працювати 50 докторів наук. І через деякий час абсолютно всі будуть працювати з вченими ступенями. Але справа не в цьому. Сама кадрова політика у вузівській роботі не дозволяє просувати молодих спеціалістів.

Якщо людина зайняла певну посаду, скажімо, працює асистентом і має кандидатське звання або вчений ступінь, незалежно від того, дає він наукову продукцію в наступні роки чи не дає, ця посада йому буде забезпечена довічно, було б лише кандидатське звання. Звичайно, здібні або навіть

середні після захисту дисертацій явно заспокоюються. А якщо проаналізувати, що ж зроблено ними, крім захисту дисертацій, в розумінні важливих перспективних теоретичних досліджень або виходу в практику, то тут результати дуже недостатні. Так, більшість асистентського складу дуже мало продуктивні після захисту дисертацій, і це не тільки у нас в республіці, але й по всій країні. Тому не слід тільки по вченому ступеню судити про наукову діяльність того чи іншого наукового працівника. Треба розробити на певний період критерій продуктивності роботи наукового працівника. Без цього ми не можемо вирішувати важливих питань.

Тепер про матеріальну базу. Що може медичний інститут придбати за рік, коли йому дають 70 тис. крб. за 12 статтею. Це означає: треба купити стільці, столи, тобто все, що відноситься до твердого інвентаря і в межах 40–50 проц. на медичне обладнання. Це для вузу, який має 63 кафедри, з них 52 кафедри профільного і напівпрофільного типу. Але нам доводиться за рахунок твердого інвентаря поповнювати певну кількість апаратів.

Останнім часом ми створили електронно-мікроскопічну лабораторію, ряд фізіологічних лабораторій, спектрофотометричну, створили єдину в Союзі поляризаційно-оптичну лабораторію. Я маю на увазі єдину в Союзі в системі медичних вузів. Але для створення матеріально-технічної бази в медичних вузах асигнування явно недостатні. А якщо немає апаратури, то ясно, що вирішувати важливі проблеми ми не можемо...

ЧУГАЙОВ В.П. – секретар обкому КП України.

...Який у нас стан з організацією наукових робіт? Як видно з доповіді, у нас є цілий ряд характерних моментів, які дозволяють оптимістично дивитись на цю роботу і визначити цілий ряд позитивних моментів. По-перше, в нашій області, у м. Львові зосереджена і працює велика група науковців. Тут працюють 11 академіків і членів-кореспондентів, понад 150 докторів наук, понад 1600 кандидатів наук. Загальна кількість науково-педагогічних працівників перевищує 5 тис. чоловік.

На мій погляд, це велика кількість достатньо підготовлених людей, щоб вирішувати великі і складні наукові, педагогічні та ряд інших практичних проблем.

По-друге, характерно і те, що наші вчені працюють в галузі ряду найновіших напрямків науки. А це має велике значення. Серед них – кібернетика і біохімія, електроніка та

ряд інших. Отже, це дає нам підставу вважати, що, розв'язавши ці проблеми, наші науковці можуть допомагати нам бути не тільки на рівні нової науки, але й іти вперед...

Приємний є той факт, що науковцями Львівського університету ім. І. Франка підготовлено монографію на тему: "Про закономірності возз'єднання українських земель в єдиній Українській Радянській державі". Завершено роботу над томом "Історія України. Львівська область"...*

Перше питання. Вся наша дальша наукова робота залежить від головного — кадри науковців. Переді мною дві цифри: середній вік наукових працівників педагогічних працівників 34 роки. Це приємно. Але якщо взяти з вченими ступенями, то середній вік людей буде на рівні 48 років. Очевидно, проблема дальшого залучення молоді до наукової роботи — це одна з кардинальних проблем всієї нашої роботи. Ось чому так гостро стоїть зараз у нас питання про роботу аспірантури. Ми з жалем констатуємо, що ще нерідко до аспірантури потрапляють випадкові люди, і особливо до заочної аспірантури. Можна навести приклади, але вони не прикрашають нашу дійсність. Узагальнюючі цифри говорять про те, що з захистом дисертацій закінчують навчання менше 10 проц. випускників аспірантури. Ці цифри повинні нас турбувати. Нам потрібні люди культурні, які б мали певний рівень знань. Тому людина, яка готує кандидатську дисертацію, повинна вміти узагальнювати матеріал і робити висновки, щоб вони були впроваджені у виробництво.

Друге питання. В багатьох випадках ми відзначаємо "мелкотемье". Недостатня координація між нашими науковцями. Тому я повністю підтримую тезу тов. Максимовича та інших: очевидно нам треба звернути увагу на виправлення цього надзвичайно істотного недоліка. Мова йде про необхідність організації наукової роботи. Я не знаю, наскільки виправдана така формулювання: нам потрібна наукова організація наукової роботи...

* Мова йде про "Історію міст і сіл Української РСР".

ДАЛО. — Ф. П-4. — Оп. 25. — Спр. 1. — Арк. 77-84, 86-95, 98-100, 121-122, 125-127, 137-139.

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ХУДОЖНЬО-ВИРОБНИЧОГО КОМБІНАТУ ПРО ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНУ РОБОТУ

28 червня 1967 р.

ЛЕВИН Л. — заступник секретаря партбюро (доповідь).

В бригаде у т. Гладуна один — Волошук говорить: “Молодцы наши собратья — израильцы: дали по мозгам черномазым”. В красном уголке висят работы студента художественного института Дядика, который находится под влиянием французской школы. Он способный, но идет не в ту сторону. Особенно страдают у него фигурные композиции. А что мы сделали? Ничего. Нам надо ему указать, что правильно, что неправильно...

ШЕВЧУК Гр.: Выставка Дядика необычная. Тут принцип: чем больше показать действительность нашу, тем, значит, больше новаторства. Абстракционизм изжил себя. Меня очень возмутила эта “выставка”, а когда я это высказал, то на меня зашикали, что надо всякое искусство поощрять. А надо ли всякое поощрять? Надо при обсуждении дать отпор этим настроениям, они вредны.

...

БОЛОТИН: Мы говорим много о мелких делах, а забываем главное, забываем, что американский империализм и РУ тратят огромные средства на идеологическую диверсию, особенно в странах социализма, и часто проходим мимо очень серьезных явлений в окружающей нас жизни, как например — ярких фактов буржуазного национализма, самостийных петлюровских настроений, которые всегда были очень опасны, особенно они опасны сейчас. Я считаю, что тот, кто сейчас проявляет настроения “самостийные”, это враг интернационализма, это вольный или невольный агент американского империализма, проводящего, как мы знаем, провокационные недели “порабощенных” стран, а мы теряем политическую остроту и не придаем этому серьезного принципиального значения. Мне тоже известно, что Волошук в беседе с Лещинером, Трояном и при этом был, кажется, Царегородцев очень высказывался в пользу израильских агрессоров. Не думаю, чтобы он это делал из хороших чувств к израильцам, это скорее потому, что раз мы осуждаем

агрессора, значит, надо его оправдывать. Это мы так его перевоспитали, ведь он сидел 14 лет за к-р в тюрьме. У нас в комбинате я слышал о случае, когда один поступал на работу и написал заявление по-русски, то ему т. Онишко сказал: “Вы украинец, перепишите по-украински”. Есть у нас во Львове известные люди, которые не стесняются проводить открытую контрреволюционную линию в поддержку этой линии, которую ведут по отношению к Украине американские империалисты с целью оторвать Украину от СССР. Мы должны шире пропагандировать, как много РСФСР и другие наши республики сделали для расцвета Львова и Западных областей.

Нарушение законности — это тоже идеологическая диверсия, а у нас в коллективе нарушается социалистическая законность на каждом шагу. Надо шире и конкретнее проводить у нас лекционную работу.

НИКОЛАЕВ: Идеологическая работа — дело перво-степенной важности. Устав партии и ЦК КПСС требуют воспитывать других и работать над собой. Мы мало воспитываем беспартийных. Устав партии обязывает всех учиться. У нас плохо работают агитаторы в бригадах.

Когда осложняется международная обстановка, лицо каждого выявляется более резко. Мы должны по-партийному влиять на неустойчивых, у нас есть не только беспартийные, но и отдельные коммунисты, которые высказываются в пользу израильских агрессоров, оправдывая их, когда политика партии нам ясна. У нас многие коммунисты растворились среди беспартийных и утратили свое лицо коммуниста. Мы должны активно навязывать разговор, а мы подчас подталкиваем.

О выставке Дзядика. Прав тов. Болотин, что идеологическая диверсия, это стремление свести искусство на нет. Это желание сделать наше искусство, чтобы оно не имело политического лица. Верно, не работа ли это американских долларов? Вся работа по оформлению города и фестиваля делалась в Обкоме и Горкоме партии помимо нашей парторганизации, поэтому, когда мне под конец сказали, чтобы я вмешался, я сказал, что не буду. У нас на этой работе было лишь 11 человек, остальные — это приглашенные студенты, а у них — формалистические кривляния. Мы думаем в конце июля организовать свою выставку, в которой должны принять участие все коммунисты.

ЗЫБАЙЛО: У меня есть соседи, так у них поют песни “Ще не вмерла Украина”. О выставке Дзидика, когда я ее

увидел, то я чувствовал себя так, как будто мне кто-то на голову наплевал. У меня в цеху у рабочих настроение хорошее.

Председатель
Секретарь

Сидоров
Болотин

ДАЛО. – Ф. П–2672. – Оп. 1. – Спр. 27. – Арк. 36, 37-38, 40-42.

№ 12

ІЗ ГАЗЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

3 серпня 1967 р.

...Якщо до 1940 р. на всій території нинішньої Чернівецької області було 15 бібліотек, то нині загальна кількість їх становить 1115 з книжковим фондом понад 10 млн. примірників. 530 тисяч читачів користуються послугами цих книгозбірень.

В 1940 р. на Буковині діяло 29 приватних кінотеатрів, нині ж ми маємо 507 стаціонарних кіноустановок, з них 28 широкоекранних і одну широкоформатну. Клубів та Будинків культури раніше в області не було зовсім, а тепер їх 456. Лише за останні 10 років збудовано 215 нових закладів культури, 36 палаців культури будується в ц. р., а до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна збудуємо ще 100 просторих, світлих клубних приміщень. Це значить, що ми забезпечимо всі села клубами, бібліотеками та кінозалами.

Розширилась на Буковині за останній час і мережа мистецьких закладів. У Чернівцях успішно працює обласний український музично-драматичний театр ім. Ольги Кобилянської. Дуже популярні серед населення його спектаклі “Леся” М. Андрієвич, “Титарівна” М. Кропивницького, “Земля”, “Вовчиха”, “У неділю рано зілля копала” – за О. Кобилянською. До 50-річчя Великого Жовтня колектив готує “Червоні маки” за романом М. Бабляка, “Вишневий сад” (інсценізація Артеменка та Біляєва). Нині акторська трупа театру успішно гастролює в Сибіру.

Чимало хороших художніх колективів працює при Чернівецькій обласній філармонії. Провідне місце серед них займає широко відомий Буковинський ансамбль пісні й танцю...

В області працюють музичне і культосвітнє училища... У 15 дитячих музичних школах та 7 філіалах навчається близько 5 тисяч дітей...

До трьох державних музеїв — краєзнавчого, літературно-меморіального О. Кобилянської та літературного Ю. Федьковича нині приєдналось 24 народних музеї. А найближчим часом кількість їх досягне сотні, бо народні музеї передбачено створити не тільки в районних центрах, а і в усіх великих селах. Значна робота ведеться у нас і по охороні та реставрації пам'ятників. За останні два роки в кожному райцентрі встановлено пам'ятники чи обеліски загиблим бійцям революції, воїнам Вітчизняної війни.

Партійні та радянські органи Буковини багато уваги приділяють забезпеченню області кваліфікованими культпрацівниками. До кінця нинішньої п'ятирічки ми підготуємо в училищах та на курсах 300 спеціалістів культосвітньої роботи. Це дасть нам можливість майже в кожному селі мати по 2 керівники художньої самодіяльності з різних жанрів. Чимало досягли ми вже сьогодні. Так, 43 заклади культури носять звання клубів відмінної роботи, є 114 відмінних книгозбірень. Самодіяльні актори Буковини успішно виступили в Києві на заключному конкурсі республіканського фестивалю самодіяльного мистецтва. Схвально був зустрінутий і концерт чернівецьких аматорів у Жовтневому палаці культури, а колектив самодіяльного народного ансамблю танцю села Топорівці Новоселицького району добився права виступати у заключному концерті республіканського фестивалю.

Розповідаючи про наші успіхи в розвитку культури, не можна не згадати тих, хто своїм творчим неспокоєм, талантом, ентузіазмом й відданістю сприяв цьому, — кращих культармійців області, зокрема, бібліотекарку села Ширівці Хотинського району Ліду Гончар, завідуючого клубом села Шишинці Кіцманського району Ореста Івасюка, нагороджених орденами "Знак Пошани", заслуженого працівника культури, популярного самодіяльного композитора Василя Михайлюка, Степана Сабадаша та багатьох інших синів і дочок нашого краю, які примножують його славу.

С. Дідик, начальник Чернівецького обласного управління культури.

Культура і життя. — 1967. — 3 серпня. — С. 1.

ГАЗЕТНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВІШАНУВАННЯ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ ПАМ'ЯТІ ПИСЬМЕННИКА ОСИПА МАКОВЕЯ

27 серпня 1967 р.

Тепло відзначили в Заліщиках на Тернопільщині століття з дня народження українського письменника, критика, публіциста, громадського і культурного діяча Осипа Маковея (23.8.1867 – 21.8.1925). Тут він викладав українську мову та літературу в учительській семінарії, тут його поховано. Пам'ятають прихильники українського слова поетичні твори Осипа Маковея – “Думки і образки”, поеми “Ревун”, “Молох”, цикли віршів “Сум і глум”, “Гірські думи”, його прозові перлини – гумористично забарвлені “Клопоти Савчихи”, різко викривальні твори, спрямовані проти буржуазно-націоналістичних лжепатріотів, – “Три політики”, “Як Шевченко шукав роботи”, збірки, що засуджували імперіалістичну війну, – “Кроваве поле” та “Примруженим оком”.

На мітинг, що відбувся в центрі міста з нагоди відкриття меморіальної дошки, зібралися сотні людей – гості з Києва, Львова, Чернівців, Івано-Франківська, колгоспники Заліщиків та навколишніх сіл. Серед присутніх були й ті, що особисто знали Осипа Маковея, і його родичі – небіж Осип Іванович Маковей з дружиною Марією Остапівною та дочкою Данілою. Схвильовані виступи. Спадає покривало і перед очима тих, що зібралися, засяяли золотом на мармурі слова: “В цьому будинку жив і працював талановитий український письменник-демократ Осип Степанович Маковей”.

Учасники мітингу поклали вінки на могилу письменника та до пам'ятника йому. Улюблені пісні Осипа Маковея виконав самодіяльний народний хор села Добровляни.

Увечері ювілейне свято продовжувалось в районному Будинку культури. Тут відбулось засідання обласного організаційного комітету по відзначенню сторіччя з дня народження О. С. Маковея. Ірина Вільде, Г. Коваль, М. Бурбак виступали зі словом про письменника. Поети Р. Лубківський, Б. Демків, В. Вихрущ, М. Ониськів та Г. Петрук-Попик прочитали вірші, присвячені Осипу Маковею. Вечір закінчився концертом художньої самодіяльності. Урочистий вечір, присвячений

сторіччю з дня народження Осипа Маковея, відбувся 23 серпня і в місті Яворові Львівської області, де народився письменник.

Культура і життя. — 1967. — 27 серпня. — С. 4.

№ 14

ІЗ ІНФОРМАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КОМСОМОЛУ ЦК ВЛКСМ, ЦК ЛКСМУ ПРО ПІДГОТОВКУ СПОРТСМЕНІВ ЛЬВІВЩИНИ ДО ЧЕРГОВИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР

1 вересня 1967 р.

ІНФОРМАЦІЯ

**о ходе подготовки спортсменов Львовщины к
очередным Олимпийским играм.**

... Областной комитет ЛКСМУ совместно с областным советом Союза спортивных обществ и организаций УССР составили план мероприятий по подготовке спортсменов к IV юбилейной Спартакиаде народов СССР — генеральной репетиции перед очередными Олимпийскими играми.

Спартакиада показала удовлетворительную готовность ведущих спортсменов Львовщины. Ими завоевано 8 золотых, 7 серебряных и одна бронзовая медали. Высокие спортивно-технические результаты показали Юрий Громак, Павел Леднев, Евгений Рюмин, Владимир Зименко и другие ведущие спортсмены. Все они имеют индивидуальные планы тренировок и перспективные планы подготовки к Олимпийским играм.

Все ведущие и перспективные спортсмены находятся под наблюдением лучших тренеров, воспитавших уже чемпионов и призеров мира, Европы и Олимпийских игр. Так, например, фехтовальщики тренируются под руководством заслуженного тренера СССР доцента В. А. Андриевского; пятиборец Павел Леднев — под руководством заслуженного тренера УССР Ф. С. Коты; Юрий Громак — под руководством заслуженного тренера УССР В. Д. Вилковой и т. д. Все спортсмены-кандидаты в олимпийские команды страны обеспечены высококачественным инвентарем и формой. Анализ реализации учебно-тренировочных планов, проведенный тренерскими

советами спортивных федераций, показывает их удовлетворительное выполнение.

В области уделено значительное внимание подготовке спортсменов высокого класса. В 1967 году уже подготовлено 6 мастеров спорта международного класса и 135 мастеров спорта СССР. Обязательства по подготовке мастеров спорта международного класса и мастеров спорта [СССР], взятые на 1967 год, выполнены полностью. В частности, по легкой атлетике подготовлены 1 мастер спорта международного класса и 5 мастеров спорта СССР, по спортивной гимнастике — 6 мастеров спорта СССР, по велоспорту — 3 мастера спорта СССР и т. д.

Следует отметить, что на предстоящих Олимпийских играх представительство Львовской области в составе сборных команд страны будет, видимо, самым значительным за все годы участия спортсменов области в Олимпийских играх. До сих пор наибольшее количество участников Олимпийских игр от Львовской области было 9 чел., а в 1968 г. предполагается послать в состав сборных страны 15—16 спортсменов.

В программу Олимпийских игр входит стрельба из лука. Во Львове — это традиционный вид спорта. В нынешнем году по этому виду спорта подготовлено 10 мастеров спорта СССР. Львовянин Виктор Сидорук стал абсолютным чемпионом СССР, а ряд наших спортсменов — чемпионами и призерами страны. Хорошая и перспективная смена ведущих спортсменов растет в детских спортивных школах. В юношеские молодежные сборные команды СССР по плаванию вошли львовяне Сергей Иванов, Юрий Ковалев. Первый из них стал чемпионом Европы. Немало перспективных молодых спортсменов подготовлено по прыжкам в воду, гребле на байдарках и каноэ и т. д.

... Ведется определенная работа по расширению спортивной базы. В рамках республиканской комсомольско-молодежной трехлетки в области сооружается около 100 объектов, в том числе Дворец спорта общества “Трудовые резервы”, спортивный корпус политехнического института и т. д...

Секретарь Львовского обкома

Б. Шайдецкий

ДАЛО. — Ф. П-66. — Оп. 20. — Спр. 20. — Арк. 73-75. Копия.

ІЗ ГАЗЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЄ ЖИТТЯ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

7 вересня 1967 р.

... 11 тисяч вчителів, 6,5 тисяч медичних працівників, біля 3 тисяч працівників культури, тисячі інших спеціалістів різних галузей виробництва працюють в області. Суцільна письменність населення. У вищих учбових закладах працює 107 кандидатів наук, 6 професорів, докторів наук...

До возз'єднання на території області існувало лише п'ять клубів та чотири приватних кінотеатри — для втіхи багатіїв. Бібліотек у селах не було жодної. Переважна більшість населення не мала й уявлення про концерти, кіно та вистави.

Тепер у нас не знайдеш села, в якому не було б клубу або бібліотеки. До послуг трудящих 34 Будинки культури, 882 клуби, понад дві тисячі червоних кутків, чотири державних і кілька десятків народних музеїв.

В 1470 державних, профспілкових та відомчих бібліотеках, загальний книжковий фонд яких перевищує 7,3 млн. томів, літературою користується понад 680 тис. читачів. Щодня в області дивиться кінофільми 40—45 тисяч чоловік. Щовечора в квартирах жителів Ровенщини спалахує понад 15 тисяч голубих екранів телевізорів. До 50-річчя Жовтня підніметься вишка потужного телевізійного ретранслятора в м. Ровно, і тоді вся Ровенщина, а також ряд районів сусідніх областей матимуть змогу дивитися телепередачі кількох програм.

До свят Жовтня ввійде в дію перший в області широкоформатний театр “Жовтень” на 1200 місць. В області побудовано 11 клубів-кінотеатрів “Супутник” та будується ще 52 такі заклади.

З перших днів після визволення Ровно від німецько-фашистських загарбників в місті працює обласний музично-драматичний театр ім. М. Островського...

В репертуарі театру значне місце займають драматичні твори, які відображають події Великої Жовтневої соціалістичної революції, громадянської і Великої Вітчизняної воєн, керівну роль партії, в ряді вистав відтворено образ засновника і вождя нашої держави В. І. Леніна. Протягом багатьох років не сходить зі сцени театру вистава “Сильні духом”, в якій

показано образи безстрашних народних месників-побратимів росіянина М. Кузнецова і українця М. Приходька, їх соратників-партизанів, героїв ровенського підпілля, що діяли в області в роки Великої Вітчизняної війни...

Під зорею Жовтня розквітла самодіяльна творчість народних митців Ровенщини. Багато хороших і радісних пісень створили самодіяльні композитори і поети Ровенщини до 50-річчя Радянської влади. Пісні Леоніда Жевченка, Георгія Сербіна, Сергія Лагодзінського, Володимира Кирильчука, Михайла Каганова, Миколи Кузьменка, Бориса Доліна, Валентина Манаєнкова, Валентина Крохмалю увійшли у репертуар багатьох колективів художньої самодіяльності.

Яскравим звітом народних талантів був обласний фестиваль художньої самодіяльності, присвячений 50-річчю Великого Жовтня, в якому взяло участь біля 80 тисяч самодіяльних митців. Зростаюча майстерність на фестивалі показали колективи м. Ровно, Костопільського, Дубнівського, Сарненського, Здолбунівського та деяких інших районів.

Високу оцінку на республіканському фестивалі художньої самодіяльності, присвяченому 50-річчю Великого Жовтня, дістав ряд колективів і виконавців нашої області.

Серед них Дубнівський народний самодіяльний театр (режисер Д. Ткачук), хоріві колективи с. Доротичі Сарненського району (керівник М. Фенглер) і дубнівського районного Будинку культури (керівник Г. Катанаш), самодіяльний народний ансамбль танцю "Полісянка" ровенського міського Будинку культури (керівник Ф. Земельська), танцювальний колектив костопільського районного Будинку культури (керівник І. Смирнов), самодіяльні митці Я. Януш, Л. Іванова, Г. Леончук, Г. Пшик, В. Ткачук, Г. Просян та інші колективи і індивідуальні виконавці.

Плідно працює Ровенське обласне літературне об'єднання.

Широко відоме ім'я члена Спілки письменників України Петра Красюка, який вчителює в селі Висоцьк Дубровицького району, у нього вийшло чотири книжки байок та гуморесок.

Успіхом користуються книжки гумориста Василя Андрійчука. Дістали визнання роман члена Спілки письменників України Ольги Ткачук "Назустріч волі" та повість Лаврентія Кравцова "Підпоручик Жаданівський"...

"Жоден герой не повинен бути забутий!" Під цим девізом ровенчани розшукують могили колишніх воїнів, партизанів-підпільників. Так були знайдені могили Героя Радянського

Союзу, побратима Миколи Кузнецова, розвідника – ровенчанина Миколи Приходька, партизанської матері Марфи Струтинської, танкістів – побратимів Олександра Голікова і Павла Абрамова, поета-революціонера Кліма Ткача, поета-комсомольця Миколи Максися.

В області споруджено 453 пам'ятники, обеліски, меморіальні дошки, пам'ятні плити, на яких викарбувані імена славних земляків, що загинули в боротьбі за владу Рад в роки громадянської війни, від рук гітлерівських катів та українських буржуазних націоналістів...

Секретар Ровенського обкому КП України   О. Бугайов

Культура і життя. – 1967. – 7 вересня. – С. 1.

№ 16

ІЗ ЗВІТУ ДЕЛЕГАЦІЇ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ КАНАДИ ПРО ПОЇЗДКУ В УКРАЇНУ

16–18 вересня 1967 р.

Звіт делегації на Україну

(Прийнятий на пленумі Центрального Комітету Комуністичної партії Канади, що відбувся в днях 16, 17 і 18 вересня 1967 року в Торонто)

Товариші!

Наша делегація, якій пленум доручив у січні 1967 року відвідати Україну з місією розвідати і обговорити політику і досвід Комуністичної партії і уряду України по національному питанню, виїхала з Канади з цією місією 29 березня. Делегація складалася з товаришів: Юрія Соломона, Антона Білецького, Білла Росса, Петра Кравчука, Василя Гарасима і Тіма Бака...

Ми пробули в Україні 22 дні – від 31 березня до 21 квітня включно. Це були діяльні, часом інтенсивно навантажені дні. Ми відвідали велику кількість міст, сіл і інституцій, зустрінулися з багатьма людьми і зібрали стільки інформацій, що докладний опис нашого досвіду, хоч він був би цікавим і цінним, зробив би цей звіт таким обширним, що розійшовся б з ціллю, для якої ви вислали делегацію. Через те ми концентруємо наш звіт на зібраних нами фактах, які стосуються і виражають в житті людей політику українського

уряду, українського народу і його великої Комуністичної партії до національного питання...

На Україні є проблеми, які відносяться до національного питання, як також там є проблеми відносно інших аспектів всебічної боротьби за те, щоб збудувати соціалізм і йти вперед до комунізму. Не є потрібно знати точно, яке є обвинувачення проти людини в робленні нею політичних помилок і, насправді, можна знати, які є ці помилки і засуджувати їх беззастережно, та все одно приходиться визнати, що такі помилки є виявом проблеми.

Життєво важливий факт, який вплинув на членів нашої делегації, є той, що є визнання існування проблем і вони розв'язуються в Україні. Це стисло висловив товариш Петро Ю. Шелест, перший секретар Комуністичної партії України, коли він в часі зустрічі з нашою делегацією сказав: — Так, товариші, ми мали проблеми, багато їх, і ми все ще маємо проблеми, але ми їх переборюємо.

Пізніше в цій частій дискусії, торкаючись потреби свідомого збагачення і тривалого розвитку української мови, товариш Шелест сказав: — Так, деякі товариші деколи висловлювали помилкові думки про те, що вони називають злиттям мов, але тільки дурень може гадати, що російська мова стане панівною на Україні.

Тих кілька слів, висловлених першим секретарем Комуністичної партії України, який є також членом Політичного Бюро Комуністичної партії Радянського Союзу, виражають ясно той факт, що визнається існування проблем і, що ще важливіше, їх розв'язують. У різних інших дискусіях в міністерствах уряду, в Академії наук УРСР і ін. ми бачили докази, що є визнання існування проблеми і, де потрібно, робляться зміни, щоб полегшити розв'язку проблем. Як вже сказано повище, праця нашої делегації внесла вклад у цей процес...

Ми довідалися, що дебати щодо ролі української мови, її значення для українського народу та її майбутності були підсумовані і уроки з них зроблені на основі позиції Центрального Комітету Комуністичної партії Радянського Союзу, яка стверджує першість української мови в Україні. Коли товариш М. П. Бажан, славний письменник, сказав нашій делегації, що — ... я не думаю, що ми будемо мати більше клопоту з цим питанням, — то він не натякав, що не буде більше аргументів. Його точка зору була цілком ясна, що

становище партії відповідає дійсності життя і тому дістане переважаючу піддержку. Помилкові погляди будуть дискредитовані. Це є соціалістична демократія в дії...

ЕКОНОМІЧНА БАЗА ДЛЯ ПРОЦВІТАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Наша делегація мала інтенсивну дискусію з Державною плановою комісією, Міністерством освіти, Міністерством вищої освіти, Міністерством культури, Академією наук УРСР, Українським інститутом соціальних наук, Фільмовою студією ім. Довженка, Київським радіоцентром і телебаченням, Інститутом історії партії, Державним видавництвом і іншими. Ми провели звеселяючий і цінний вечір з групою українських письменників у приміщенні Спілки письменників...

...Сьогодні Україна є одною з великих індустріальних країн Європи. Її продукцію 40 мільйонів тонн сталі річно перевищує тільки одна країна в Європі — Західна Німеччина. Україна продукує 31 процент всіх вироблених сталевих продуктів у Радянському Союзі — від дизельних локомотивів до точних знарядь і точно вимірювальних інструментів, включно з третиною всіх радянських тракторів. Україна продукує 34 проценти радянського вугілля і 49 процентів радянської залізної руди. Вона має великі сучасні заводи, які виробляють велику різноманітність споживчих товарів — радіоприймачів і телевізорів, автомобілів і викінчених виробів синтетичного волокна. Її хімічна і природного газу промисловості та основані на них другорядні промисловості поширюються швидко разом з її продукцією електричної енергії. Її торгівля з країнами поза Радянським Союзом становить 15 тисяч мільйонів карбованців річно, 21 процент всієї радянської закордонної торгівлі.

Сільське господарство України високо урізноманітнене і велика частина його інтенсивна. Завдяки великим вкладенням суспільного капіталу державою, які рівняються більш ніж 95 мільярдам канадських доларів, воно стає все більше і більше механізованим...

Прибутки селян помножились у кілька разів...

ОСВІТА ДЛЯ НАРОДУ

В міністерстві освіти нас зустрів міністр П. П. Удовиченко і його заступники та голови департаментів. Делегація пояснила мету свого візиту і запропонувала, щоб ми почали вступним звітом міністра або члена його колегії. Після цього міністр зробив перед делегацією інформативну заяву, головні пункти якої тут подаємо.

— Перед Жовтневою революцією не було ані одної державної школи на Україні, в якій навчання проводилося б українською мовою. Справді, не було ані одної державної школи, яка включала б українську мову як обов'язковий предмет в її учбовому плані. Тепер ми маємо 34 000 таких шкіл з 480 тисячами учителів. Ми маємо 31 педагогічний інститут з викладовою українською мовою, 40 педагогічних училищ і Науковий педагогічний інститут. В них усіх навчання проводиться українською мовою.

— Ми також маємо інші школи, крім українських, — сказав міністр. — Бо ми маємо в Українській Радянській Соціалістичній Республіці значну кількість людей інших національностей, які становлять 23 проценти нашого населення. Багато з тих людей живе в давнонаселених національних громадах...

В Києві, Донбасі і деяких інших районах є значні групи людей, які хочуть, щоб їх діти отримали початкову освіту в мові своїх батьків. У кожному такому випадку батьки рішають. Враховуючи свобідний вибір батьків, в країні є 4800 російських шкіл, 73 угорські школи і дві польські школи. В додатку до 31 педагогічного інституту, як згадано повище, є ще один інститут, в якому навчання проводиться російською мовою.

Делегація вважає, що варто відмітити, що свобідний вибір батьками вказує на спрямування. Нас повідомлено, що тоді як українці становлять 77 процентів населення, 82 проценти всіх відвідуючих школу учнів є зареєстровані в школах, у яких усе навчання проводиться по-українськи. Далі міністр підкреслив, що українська мова, історія і література є обов'язковими предметами в усіх школах України, незважаючи на те, в якій мові проводиться їх загальне навчання. До того ж він підкреслив, що студент, який провалився на іспитах в цих предметах, має мало шансів перейти до вищого освітнього закладу.

Багато з цих інформацій, одержаних прямо від міністра освіти, є відмінні від враження, яке дуже поширене в Канаді; так відмінні по суті, що делегація була спонукана критично досліджувати факти, подані в статистичних даних і в шкільних планах навчання. Делегація запитала міністра:

— Яка є основна мова навчання в технічних школах?

Міністр відповів:

— Основною мовою є українська. Якщо ми запросимо професора або спеціаліста з іншої частини Радянського Союзу

дати лекцію, то він дає її в російській мові. Більшість з тих, які залишаються тут на якийсь час, вчать читати лекції українською мовою.

Делегація питала далі: — Ви кажете, що українська мова є основною мовою навчання в технічних школах? Міністр пояснив потребу відрізнати технічні школи від технічних інститутів. По-перше, інститути використовують визначних вчених і спеціалістів в своїй ділянці з різних частин Радянського Союзу, так як технічні інститути в інших республіках використовують визначних вчених і спеціалістів з України.

По-друге, треба пам'ятати, що багато українських технічних інститутів є інститутами для всього Радянського Союзу в своїй ділянці. У тих інститутах, як ось в Інституті студіювання нафти і газу, більшість є з інших республік і сподіваються повернутись до них. Крім того, характер промисловостей таких, як техніка штампування металів, електричного зварювання, мистецтво і техніка проектування і будови кораблів, кібернетика, планування міст і будівництво й інші модерні спеціальності є такі, що люди з науковим ступенем хочуть бути здатними робити успіхи в своїй професії і відігравати роль в прогресі до комунізму де-небудь в Радянському Союзі. В тих інститутах, які своїм характером є всесоюзними, хоч знаходяться в Україні, природним є, щоб російська мова була мовою, в якій ведеться навчання.

Делегація звернула увагу на статтю в українському періодичному виданні, написану учителем в Запоріжжі. Він нарікав, що учителі на Україні “не знають належно української мови, не читають української літератури...” і т. д. Міністр відповів:

— Але ми маємо 34 000 шкіл і 480 000 учителів. Думка одного учителя про його чи її товаришів-учителів не спростовує цього, хоч він чи вона написали з дуже добрим наміром. Опісля члени делегації погодились, що такі критичні статті учителів є самі собою дуже позитивним явищем.

Відповідальний голова відділу літератури в міністерстві втрутився в цей час з заміткою, що міністерство друкує для шкільного вжитку від 40 до 50 мільйонів книжок кожного року і 95 процентів з них в українській мові. Сорок назв книжок, надрукованих минулого року, були передруками української літератури.

Делегація спитала:

— Якщо є так багато наголосу на українську мову, то

чому Олесь Гончар, секретар Спілки письменників України, сказав делегатам з'їзду українських письменників, що викладання української мови в середній і вищій школі часом опиняється в гіршому становищі, ніж іноземні мови на Україні? Міністр відповів: — Тут є якийсь непорозуміння про те, що Гончар мав на думці. Я певний, що ви зможете зустрінутися з ним особисто і обговорити цю справу. Він, можливо, пояснить цей пункт. Від імені міністерства освіти я мушу категорично заявити, що навчання української мови є нашим першим фронтом...

Делегація далі запитала, чому в такому разі нема українських шкіл в Москві або Казахстані, чому в Києві, наприклад, можна почути дуже багато російську мову на вулицях, справді так багато виглядає, що вона є привілейованою мовою. Міністр відповів: — Кожна особа, яка переходить працювати в іншу частину Радянського Союзу, робить це тому, що він чи вона хоче цього на основі існуючої ситуації. Переважно вони виїжджають на якийсь період*. Ті, хто залишається там, хочуть, щоб їх діти були підготовлені працювати там і мали успіх в ремеслі або професії свого вибору. В Москві нема домагання українців на окремі школи. У Львові є домагання росіян на російські школи. Товариш, який говорив про велику кількість людей, що говорять поросійськи на вулицях, каже, що це дало йому враження, що російська мова є привілейованою мовою. Я мушу сказати вам, товариші, щоб ви мали на увазі той факт, що Київ має мішане населення, можливо, половина людей не є українського походження.

Всі ці питання допомагають ілюструвати факт, що національне питання є дуже, дуже складне. Ленінізм вчить, щоб ми розв'язували національне питання збагаченням національної культури українського народу без обмеження розвитку соціалістичного інтернаціоналізму. Це критерій, яким наша політика і наша практика випробовуються в житті. Судячи по цьому або іншому важливому критерію, ніхто не може сказати, що українські люди є другорядними громадянами в нашому Союзі. Ми є рівними братами з усіма іншими членами-націями нашого Союзу в усіх відношеннях...

В Україні є окреме Міністерство вищої освіти, і наша делегація відвідала це міністерство також.

Міністр вищої освіти Ю. М. Даденков почав свою вступну заяву пригадкою нам, що перед Жовтневою революцією російська мова була державною мовою України. До жовтня

1917 року не було ані одної державної школи в Україні, в якій викладовою мовою була б українська. Навіть у російській мові, — додав він, — вища освіта була тільки для дітей багатців. У всій Україні було тільки 27 освітніх закладів вище рівня початкових шкіл. Сьогодні є 134 технічні інститути, 8 університетів і інші заклади вищої освіти, тобто вище рівня середніх шкіл з 740 000 студентів. На кожних 10 000 людей в Україні ми маємо 162 студенти в інститутах вищої освіти. Це багато вища цифра, ніж в якій-небудь капіталістичній країні Європи.

Вступ до інститутів вищої освіти є за іспитами і студенти дістають стипендію... Прийнятих до закладів вищої освіти в першій половині 1967 року було 61 процент українців, заокруглено 451 000; 32 проценти росіян, заокруглено 236 000; 3,8 процентів євреїв, заокруглено 28 000; 3,2 процента інших, 25 000. Тридцять процентів усіх студентів є з інших частин Радянського Союзу...

Технічні і наукові книжки і журнали друкуються в українській мові по 212 предметах. Менша кількість друкується в російській мові. Цього 1967 року друкується 37 нових підручників в українській мові, сім у російській.

Ми присвячуємо велику частину цього звіту справі освіти і викладовій мові, бо делегація вважала їх головними питаннями. Так як народ в цілому може збагатити свою національну культуру тільки тоді, коли піднесе рівень своєї матеріальної бази всебічним розвитком свого соціалістичного господарства, так і піднесення його власного культурного рівня йде в парі з піднесенням рівня освіти...

КУЛЬТУРА НАРОДУ — НАЦІОНАЛЬНА ФОРМОЮ

Міністр культури Р. В. Бабійчук почав свою інформаційну доповідь словами: “Наша українська культура є національна формою, соціалістична змістом”. З самого початку слід сказати, що факти, які він нам подав, підтвердили його вступну заяву.

— Протягом минулих 15 років, — говорив міністр, — культурний рівень в Україні піднесено в революційний спосіб. В додатку до бібліотек у більшості шкіл, ми маємо 29 000 публічних бібліотек, 22 000 з них є в селах. Ми маємо 26 500 робітничих клубів і 23 200 клубів в селах. Кількість лекцій, прочитаних в робітничих клубах минулого року, в середньому дорівнювали 881 вечорові на кожний один з 26 500 клубів. У 1965 році ми видали 2500 книжок українською мовою загальним тиражем 76 мільйонів примірників.

У 1966 році загальний тираж становив 78 мільйонів, а цього року буде ще більший...

Ми маємо 61 діючий повний час професіональний театр, 52 з них є українськими. В Києві, Харкові і Одесі є по чотири українських театри і один російський театр в кожному з цих міст. Ми маємо 36 оркестрів. Дев'ять є повними симфонічними оркестрами, інші 27 включають п'ять бандуристських оркестрів і ін. Разом 8000 регулярних членів працює повний час у тих 36 музичних ансамблях. Їх субсидує держава в розмірі 8 мільйонів карбованців річно.

Ми маємо 22 драматичні театри, кожний з яких має не менше 50 працюючих повний час професіональних акторів, яких також субсидує держава...

Це міністерство бере на себе у великій мірі відповідальність за забезпечення матеріального заохочування артистів, композиторів, авторів і драматургів. Ми часто купуємо твір, який має артистичну вартість, часом, коли він тільки виявляє надію успіху до артистичного розвитку, тобто, коли він є такого типу, який не має ще негайного народного попиту.

У цьому інтерв'ю... делегація питала: — Якою мовою ведете листування з іншими членами вашого міністерства і з іншими департаментами уряду?

— Міністр зажадав протоколів з регулярних засідань його колегії і папки кореспонденції як поточної, так і старої. Протоколи засідань і копії листів були в українській мові. Те саме було в Державній плановій комісії і інших міністерствах, в яких ми ставили це питання.

Коли делегація закінчила дискусію з широю подякою, міністр сказав: — Ті, хто вірить, що проводиться русифікація України, є або погано поінформовані, або вони заперечують дійсність...

У Державному видавництві ми довідалися... В Україні є 288 періодичних і інших журналів з сукупною циркуляцією одного мільйона примірників кожного номера.

Звичайно, в країні є видання в мовах інших від української. З 110 мільйонів книжок, які ми надрукували минулого року, 78 мільйонів були українською мовою, 22 мільйони іншими мовами. Більшість з них була російською мовою, деякі угорською, деякі молдавською, а деякі англійською, французькою і ін...

Ми видали цього року хорошу книжку "Історію українського мистецтва", іншу "Історію української літератури" у

вісьмох томах, ще іншу “Письменники Радянської України” в п’яти томах. Досі ці три книги є тільки в українській мові...

Звичайно, що після того, що ми бачили в Державному видавництві, делегація мала палке бажання зустріти деяких українських письменників. Ми пішли до головного правління Спілки письменників України ввечері після відвідин Державного видавництва.

Нас зустрів секретар Спілки Василь Козаченко й інші письменники, які є членами Правління Спілки письменників України.

Наші збори були цілком неофіціальними, більш в характері розмови, ніж зборів. Але В. Козаченко дав делегації нарис історії Спілки письменників, як вона функціонує і т. д. Він нагадав нам, що – перед Жовтневою революцією єдині українські літературні твори, які видавались, були друковані за кордоном або нелегально.

– Процвітаюча українська література, – сказав він, – навіть наша Спілка письменників, є плодом Жовтневої революції. Важливість цього не можна ніколи ігнорувати. Крім того, чотири секретарі Спілки письменників СРСР є українцями. Ми маємо в нашій Спілці письменників 792 члени. Приблизно половина наших членів живе і працює в Києві, інші живуть в різних частинах республіки. Ми зацікавлені встановити місцеві відділи нашої спілки усюди в місцевостях, де є три або більше членів.

Ми видаємо газету “Літературна Україна” і шість журналів. Звичайно, вони друкуються українською мовою...

Після вступних завваг секретаря відбулась дискусія про книжки і нові тенденції. Наша делегація поставила запитання: “Чому ж це так, що письменників арештовано на Україні?”

Олександр Корнійчук відповів:

– Вони були арештовані тому, що робили спробу розповсюджувати артирадянську пропаганду, друковану в Західній Німеччині, а не за те, що вони щось написали...

Делегація питала, чому деякі українські автори пишуть російською мовою? Один з письменників відповів: – Я живу в Києві від 1935 року. Багато з нас прибули на Україну з інших частин нашої радянської країни. Минулого року я знову відвідав Сибір. Я хотів побачити своє рідне село і які там зміни зайшли. Я зацікавлений усім Радянським Союзом. Я не думаю, щоб бути добрим українцем людина мусить обмежуватись до свого або її рідного села.

У ранішній дискусії в Державній плановій комісії акаде-

мік, який є членом комісії і який є українським автором книжок по наукових питаннях, пояснив у відповіді до цього питання, що він пише в російській мові: — Я хочу, — говорив він, — щоб мої книжки були читані якнайбільше. Для мене не було б великого задоволення узнати, що вони не є відомі в інших республіках. Я мав студентів 60 різних національностей у моїх класах і я хотів би, щоб усі вони мали можливість читати мої книжки...

ЗРОСТАЮЧЕ ВЖИВАННЯ РАДІО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Делегація відвідала Київський радіоцентр і телевізійних передач і обговорила роботу станції з директором і головними членами його персоналу. Директор дав нам короткий нарис швидкого поширення передач.

Сьогодні ми маємо 16 станцій, 83 реле-станцій, 16 з них сильні, і ми маємо 3000 кілометрів наших власних реле-ліній. Всі вони передають телевізійні програми від 9 до 15 годин денно.

Дев'яносто п'ять процентів наших домашніх передач є в українській мові. П'ять процентів не є в українській мові, вони включають кілька інших мов. Ми транслюємо новості і спеціальні повідомлення прямо з Москви по-російськи протягом періодів, які становлять разом 10 годин денно. Ми транслюємо в українській мові 20 годин денно...

НАУКА НА СЛУЖБІ СОЦІАЛІЗМУ

... Українська академія наук проводить досліди на дуже широкому полі і нижче поданий поділ її головних діяльностей є з необхідності надто спрощений. Загально вони входять в такі три відділи:

- а) фізика, математика, механіка, матеріали і ін.
- б) хімічні і біологічні науки.
- в) соціальні науки.

Подаємо головні пункти доповіді президента Академії наук УРСР академіка Б. Є. Патона:

Наукові заняття в кожній з цих головних галузей поширюються інститутами, встановленими для спеціалізованого вивчення...

Наукова бібліотека академії є одною з десяти найбільших у світі...

Ми маємо 96 академіків, членів академії, і 128 членів-кореспондентів. Цього року відбудуться вибори, щоб додати ще 23 дійсних членів до академії і вибрати ще 36 членів-кореспондентів. Вибори відбудуться восени 1967 року.

Академія видає від п'яти до шести тисяч друкованих аркушів кожного року. Друкований аркуш рівняється 24 сторінкам, писаним на машинці подвійною шпацією. В додатку вона видає багато монографій на різні теми. Ці публікації є в різних мовах, головно в українській і російській...

Член нашої делегації висловив невдоволення з того, що він писав до бібліотеки академії українською мовою, а дістав відповідь у російській. Бібліотекар визнав, що було неправильно відповідати в російській мові, особливо, коли лист, на який відповідь була написана, був в українській. Він додав: — Коли ми листуємося з комуністом, ми часом робимо помилку і пишемо по-російськи.

Після того делегація пішла прямо в Інститут соціальних наук, де академік І. К. Білодід, віце-президент академії і голова інституту, представив нас великій групі академіків і професорів, які зустріли нас в приймальні.

Академік Білодід пояснив, що інститут проводить систематичні дослідження в 12 головних сферах соціальних наук, студіювання в кожній сфері очолює авторитетний працівник того відділу...

Сьогодні наша академія працює над більше науковими публікаціями, ніж котра-небудь республіка нашого Союзу. Ми вивчаємо тепер проект видання “Історії України” в 10 томах. Ми недавно видали “Українсько-російський словник” в шістьох томах і 20 технічних словників. Ми тепер працюємо над Етимологічним словником в чотирьох томах і “Словником Шевченка”.

Ми розвиваємо українську мову у відношенні до нового розвитку в науці і техніці. Вона, українська мова, є нині далеко більше розвинена, ніж коли-небудь попередньо в історії...

Один з членів делегації запитав: — А як стоїть справа про злиття мов у Радянському Союзі?..

Питання і заяви членів делегації наступали так швидко, що І. К. Білодід і інші професори не могли відповісти ані на одне з них, доки вони всі не “знаходились на столі”. Внаслідок цього, його відповідь була заявою у відповідь на всі питання.

Він говорив: — Я викладав українську мову і допомагав її розвиткові 24 роки. Але кожна людина говорить відповідно до свого смаку і межа встановлюється тільки її здібністю... Правдою є, що українська мова процвітає. Всі національні мови в Радянському Союзі процвітають.

Твердження, що українська мова понижується, є брехнею.

Але коли ми кажемо, що національні мови процвітають, це ніяк не суперечить фактові, що є збільшення вжитку російської мови, це природний спонтанічний процес життя...

— Російська мова не має привілеїв. Коли її вживає українець, то тому, що він вважає її вигідною. Пам'ятайте, товариші, що до української мови включено багато російських слів, російська мова також взяла багато українських слів. В жодному випадку це не було за рішенням, це була частина плоду життя. Мови не розвиваються за планом. Помилка Сталіна була в уявлюванні собі, що мовний розвиток можна виміряти точно наперед.

Коли Білодід робив повишу заяву, член нашої делегації підніс питання асиміляції. Академік Білодід відповів категорично:

— Нема асиміляції в Україні...

Відносно факту, що деякі депутати Верховної Ради розмовляли особисто по-російськи, я думаю, що більш багатозначнішим і важливішим є те, що переважна більшість людей України розмовляє сьогодні літературною українською мовою.

Щодо питання, яке один товариш поставив, чому так багато росіян прибуло в Україну, я закликаю вас розглянути, хто куди їде і хто займає важливі становища. В нашому Союзі не може бути закону проти переїзду з одної республіки в іншу, як не може бути закону, який заставляє людей говорити певною специфічною мовою...

ТЕОРЕТИЧНА ЯСНІСТЬ

...Крім відвідання міністерств уряду і подібних інституцій, наша делегація відвідала багато місцевостей в різних частинах України. Ми провели деякий час в кожному з таких міст: Канів, Черкаси, Полтава, Золотоноша, Львів, Івано-Франківськ, Дрогобич, Косів і деякі місцевості в сусідстві кожного з цих центрів.

Ми відвідали промислові підприємства, деякі дуже великі. Телевізійна фабрика у Львові є модерною, високомеханізованою, в ній працює 13 000 робітників...

Ми відвідали також колективні господарства...

Ми відвідали університети, інститути, школи, музеї, художні галереї й історичні місця. Ми відвідали місце народження Івана Франка і дім, в якому він жив у Львові протягом останніх 15 років свого життя. Це тепер державний музей.

Ми з задоволенням дивились вистави і розмовляли з членами багатьох аматорських ансамблів...

ДЕЯКІ ВИСНОВКИ

— В ході нашої дискусії стало ясно, що є дійсні різниці в розумінні і підході до питання мови на різних рівнях партійної організації і серед різних провідних товаришів, хоч всі вони вірять, що погоджуються з ленінською національною політикою. В додатку до різниць розуміння і ставлення між окремими особами, ми знайшли випадки прогалин між проголошеною політикою і практикою.

— Передусім, є ставлення, досить загальне, що національне питання успішно розв'язано в Україні на основі ленінського вчення; що нема проблем національного характеру, ніякого тиску відносно мов, що радянські народи всі об'єднані спільною ціллю будування комунізму і що саме це має значення...

— По-друге, була думка, висловлена міністром освіти про те, що питання національних прагнень не залежить від мови. Подібну позицію висунув А. Д. Скаба, секретар по ідеології в Центральному Комітеті, який заявив, що важливим є те, що техніка розвивається, а не мова, на якій підручники видаються. Це не турбує його, заявив він, чи на гідроелектричній станції в Бурштині є більше написів у російській, чи в українській мові. Потім заява в Державній плановій комісії, що одною з причин, чому там мало технічних книжок видано в українській мові, було те, що деякі автори вважають більш важливим, щоб їх книжки були видані російською мовою.

Це підкріпив один з присутніх професорів, який сказав, що коли він підготував підручник, то хотів, щоб його читали якнайширше по всьому Радянському Союзу, і тому він написав його в російській мові.

Те ставлення, що мова є другорядною або неважливою справою, що лише техніка і будова комунізму мають важливість, було, як ми бачили, поширене. Наша делегація може тільки припускати, що це відбивало перекручене поняття по питанню мови у відношенні до нації. Однак, це поняття було заперечене заявами П. Ю. Шелеста, члена Політбюро КПРС і Першого секретаря Центрального Комітету Комуністичної партії України, який категорично заявив, що розвиток комуністичного суспільства мусить дозволяти найповніший і найсвобідніший економічний і культурний розвиток кожної нації. "Патріотизм, — сказав він, — розвивається і його коріння є в сім'ї".

Під час нашої дискусії з М. А. Сусловим, членом Політбюро і секретарем Комуністичної партії Радянського Союзу, пізніше в Москві — він також говорив дуже позитивно про близьку спорідненість між мовою і культурою.

Це було по лінії зауваження Шелеста на з'їзді українських письменників про те, що “треба бережливо, з повагою ставитись до нашої рідної, чудової української мови. Це наш скарб, велика спадщина, яку кожний з нас, і в першу чергу ви, письменники, повинні берегти і розвивати”.

Це почуття повторив голова Державної планової комісії, який сказав нам: “Я вірю, що, тут, в Україні, ми повинні говорити по-українськи, що ми повинні просувати вперед українську мову в галузі технічних книжок”...

ВИПРАВЛЕННЯ ПЕРЕКРУЧЕНЬ

Багато є ознак, що в теперішньому періоді зайшли деякі зміни в напрямі офіційної політики на Україні — виправлення попередніх перекручень національної політики — перекручень подвійного характеру — як національного нігілізму, так виявів великонаціонального шовінізму...

Твердий і категоричний наголос з'їзду письменників УРСР на роль української мови, як також відкинення фальшивих теоретичних концепцій про розвиток мов у Радянському Союзі, очевидність зростаючого числа українських підручників у технічних школах і інститутах, показний зріст українських літературних творів, видання української енциклопедії, словників, історій мови і культури супроводять зростаючий наголос на мову в середніх і вищих освітніх інститутах...

Однак, на думку нашої делегації, ці позитивні явища не посуваються вперед однорідно і потрібно їх більше. Ми бачимо потребу сильнішого керівництва з боку урядових і партійних установ і більше послідовної ідеологічної праці в поборюванні залишків шкідливих понять і практикувань. Наприклад, нам говорили про випадки буржуазного націоналізму серед письменників і студентів, але в жодному випадку ми не могли дістати специфічних деталей цих обвинувачень. Буржуазний націоналізм не був визначений. В деяких місцях була тенденція таврувати як буржуазний націоналізм або як свого роду ухил домагання більшого вживання української мови в публічних інституціях. Такі залишки з сталінської ери не допомагають правильно розв'язувати проблему мови.

Подібно стоїть справа з випадками порушення соціалістичної демократії і запереченням громадських прав. Коли

ми розпитували про засудження українських письменників і інших, нам говорили, що вони не були визнаними письменниками, що вони не були арештовані за свої писання і що вони були засуджені як вороги держави. Але специфічних обвинувачень проти них не виявлено. Хоч ми не твердимо, що знаємо, які міркування державної безпеки довели до ведення в таємності судового розгляду над цими письменниками, але ми повинні сказати, що такі розгляди при закритих дверях ніколи не допомагають розвіяти сумніви і запитання...

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМ

Ми прийшли до висновку, що українські товариші кладуть сильний наголос на соціалістичний інтернаціоналізм, на братні відносини між українським і російським народами, на допомогу, яку отримала Україна від інших радянських республік. Усе це корисне і допомагає обминати пастки українського націоналізму. Але у деяких українських товаришів цілковито однобічний наголос на цей аспект служив для затьмарення або навіть заперечення іншого аспекту цієї проблеми, а саме, що справжній інтернаціоналізм може розвиватися тільки на базі найсвобіднішого розвитку кожної нації...

Коли секретар по культурі заявляє: — Ми маємо російські театри, школи, газети. В цьому немає нічого злого. Ми жили 300 років з російським народом. Ми прожили 50 років під радянською владою з росіянами. Вони ніколи не зрадили нас. Принцип є не шукати, що нас ділить, але що нас єднає, — ми звичайно можемо погодитись з такими почуваннями. Але це не є проблемою. Тут не стоїть питання про право російських громадян в Україні вживати свою мову, пресу, школи і т. д., але про паралельні права українських громадян, які живуть в районах із зосередженим населенням в інших республіках, разом з найповнішим заохоченням до вживання української мови в Україні.

Коли цей самий товариш сказав нам, що вони не можуть видавати директив людям, якою мовою вони мають говорити, то ми можемо тільки погодитись з таким підходом — якщо тільки він не є відбитком поняття, що це не має істотного значення, якою мовою говорять в Україні — аби будувався комунізм. Людей треба заохочувати говорити українською мовою, сприяти цьому і розвивати її в усіх ділянках життя в Україні. Не слід нав'язувати її силою людям, будуть вони українці, росіяни або іншого походження, але треба створити

клімат для її найсвобіднішого процвітання і взаємного розвитку з іншими мовами і культурами. Тільки тоді дух справжнього інтернаціоналізму буде існувати. Саме життя вирішить майбутнє української мови, як і всіх інших мов...

З братським привітом, ДЕЛЕГАЦІЯ.

* Загалом 80% всіх тих, хто виїжджає в інші частини Радянського Союзу, оселяються в нових місцях.

Опубліковано: Життя і слово. — 1968. — 1 січ. (Переклад з англійської мови. Англійський текст опублікований в бюлетені ЦК Комуністичної партії Канади “Вюпойнт” за місяць грудень 1967 року, № 4).

№ 17

ІНФОРМАЦІЯ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛВНО МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ УРСР ПРО ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ В ШКОЛАХ ОБЛАСТІ

1 жовтня 1967 р.

В області діє 135 загальноосвітніх середніх шкіл. Професійне навчання запроваджено в IX—X класах у 7 середніх школах, а в 11 середніх школах професійне навчання здійснюється лише в десятих класах. Всього професійним навчанням охоплено в IX класах 473 учні, в X класах — 1184 учні. Готуючись до початку 1967/68 навчального року, обласний відділ народної освіти всебічно вивчив можливості здійснення професійної підготовки. Перед внесенням своїх пропозицій на розгляд виконкому обласної Ради депутатів трудящих проводились консультації з директорами базових підприємств та колгоспів, керівними партійними і радянськими органами районів області, з відповідними відділами та управлінням облвиконкому.

Рішенням виконкому обласної Ради депутатів трудящих № 235 від 26 травня 1967 р. професійна підготовка запроваджена в тих школах, в яких є добра навчально-виробнича база та кваліфіковані педагогічні кадри. Педагогічні колективи шкіл обирали спеціальності професійної підготовки з урахуванням потреб народного господарства та побажань самих учнів. Професійна підготовка проводиться по найбільш

поширених та потрібних народному господарству області спеціальностях, зокрема: (див. табл.)

Назва професій, по яких ведеться підготовка учнів	В ІХ класах		В Х класах	
	У скількох школах	Учнів	У скількох школах	Учнів
1. Слюсарі-механоскладальники	1	25	1	25
2. Слюсарі промислового обладнання	1	28	3	81
3. Автослюсарі	1	20	3	61
4. Токарі	1	32	2	72
5. Столяри-меблярики	3	153	3	111
6. Панчішники	-	-	1	19
7. Швей-трикотажниці	1	47	2	117
8. Швейне виробництво	2	79	5	221
9. Лаборанти-хіміки	-	-	1	21
10. Лаборанти по приладам автоматики і телемеханіки	-	-	1	39
11. Оператори напівпровідникового виробництва	1	40	1	35
12. Будівельники	1	34	1	27
13. Продавці магазинів сільської місцевості	-	-	2	66
14. Кулінари	-	-	1	15
15. Трактористи	-	-	5	167
16. Слюсарі по ремонту с/машин	-	-	1	11
17. Математики-обчислювачі	-	-	1	61
18. Мотоциклісти	1	15	1	10
19. Майстри по переробці плодів та овочів	-	-	1	25

Професійне навчання здійснюється на базі промислових підприємств машинобудівельного заводу “Легма”, трикотажних фабрик № 1 та № 2, панчішного комбінату, швейного об’єднання “Трембіта”, заводу напівпровідників, майстерень райвідділень “Сільгосптехніка”. Навчання панчішників, слюсарів промислового обладнання та швей-трикотажниць проводиться в навчальних дільницях (на панчішному комбінаті – дільниця круглопанчішних машин на 36 робочих місць та слюсарна дільниця на 18 робочих місць), а також в навчальному цеху (на трикотажній фабриці № 2 для швей-трикотажниць на 16 робочих місць).

У середніх школах №№ 1, 6, 32, 33, школах-інтернатах

№ 1, 2 м. Чернівців, Берегометській та Хотинській № 4 вже багато років тому створені навчально-виробничі майстерні, які мають добрі приміщення і обладнання. Ці навчально-виробничі майстерні ефективно використовуються для професійного навчання учнів. Чернівецька середня школа № 5 підготовку математиків-обчислювачів здійснює на базі обчислювального центру держуніверситету.

Всі школи, де проводиться професійна підготовка учнів, укомплектовані вчителями трудового навчання з відповідною освітою. Здебільшого вчителі в цих школах працюють вже багато років, оволоділи методикою викладання, добре зарекомендували себе, на високому рівні проводять уроки.

Відділам народної освіти і школам вдалось закріпити і матеріально зацікавити кваліфікованих інженерів та техніків, які з великим бажанням працюють в школі і цілком віддаються справі професійної і трудової підготовки молоді...

Зав. облвно

Д. Летюченко

Державний архів Чернівецької області (далі — ДАЧО). — Ф. Р-763. — Оп. 4. — Спр. 818. — Арк. 1-3. Копія.

№ 18

ЗАЯВА ЖУРНАЛІСТА В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА ДО ЦК КПУ, ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР, ПРОКУРАТУРИ УРСР З ПРИВОДУ ЙОГО УВ'ЯЗНЕННЯ

30 жовтня 1967 р.

**ДО ЦК КПУ. В ПРЕЗИДІЮ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УРСР. В ПРОКУРАТУРУ УРСР
Копія: ЛЬВІВСЬКОМУ ОБЛАСНОМУ
СУДОВІ**

**від гр. ЧОРНОВОЛА В. М.,
незаконно арештованого
і звинуваченого за ст. 187-1 КК УРСР**

ЗАЯВА

3 серпня 1967 року я був заарештований за розпорядженням прокурора Львівської області. Мені пред'явлено цілком безпідставне звинувачення в поширенні завідомо наклепницьких вигадок, що порочать радянський державний і

суспільний лад. Таким способом зі мною звели рахунки за критику закритих судів і незаконних дій слідчих і судових органів під час арешту і засудження групи української інтелігенції в 65–66 роках. Адже в переданих мною в республіканські інстанції матеріалах не було жодного факту, який би я вигидав. Все написане ґрунтувалося на документах та свідченнях громадян.

Під час слідства, незважаючи на мої вимоги, не було розглянуто жодного з конкретних фактів беззаконня, що я їх наводив у поданих заявах. Не було допитано жодного свідка з тих громадян, які давали мені дані. Нарешті слідство не встановило жодного факту розповсюдження мною особисто моїх заяв, якщо, звичайно, не вважати таким “розповсюдженням” гарантоване радянською Конституцією право звертатися до республіканських партійних та радянських органів. Але, як це не парадоксально, тільки на цьому й тримається все звинувачення. Виявляється, об’єктами своєї так званої “наклепницької” діяльності” я обрав першого секретаря ЦК КПУ П. Ю. Шелеста, голову КДБ при Раді Міністрів Української РСР Нікітченка, голову Спілки художників УРСР депутата Верховної Ради В. І. Касіяна, бо саме їм я послав свою заяву. За логікою львівської прокуратури, я, очевидно, мав намір якимось вплинути своїми “наклепами” на незміцнілий світогляд цих керівних товаришів.

Більше того. Мені у вину ставиться навіть, що я, виконуючи прохання одного із засуджених, переслав його заяву чотирьом депутатам Верховної Ради УРСР (в тому числі голові і секретарю Президії Верховної Ради УРСР). За тією ж дивною логікою мене роблять відповідальним за зміст цієї не мною написаної заяви, а депутатів Верховної Ради – ідейно недозрілими особами, що на них я разом із автором заяви політ’в’язнем Морозом скерував свою наклепницьку діяльність.

Все це не можна розцінювати інакше, як відвертий затиск критики знизу, як намагання відбити у радянських громадян бажання звертатися із скаргами в партійні і радянські органи. Але як це в’яжеться із недавньою постановою ЦК КПРС про роботу з листами та скаргами трудящих? Де в цій постанові написано, що на критичні сигнали дозволено відповідати тюрмою? Як це, нарешті, в’яжеться з ленінськими настановами?

Невдовзі після арешту я послав листа в ЦК КПУ та в Президію Верховної Ради УРСР, просив втрутитися в дії львівської прокуратури і припинити свавілля. Але мені не

знайшли за потрібне відповісти... Моя “справа” вже передана до суду, і в мене є підстави побоюватися, що львівський суд і на цей раз не порушить своєї традиційної солідарності з львівською прокуратурою. Я вичерпав усі можливості протесту проти сваволі і змушений вдатися тепер до останнього заходу. Зараз преса і радіо приносять звістки про трудову вахту на честь 50-річчя Радянської влади. Я ж змушений в передсвяткові та святкові дні стати на вахту голоду... Оголошуючи з 1-го листопада переджовтневу голодівку протесту, я сподіваюся, що хоч цим приверну увагу до залишків сталінсько-беріївської “законності” і, зокрема, до сваволі щодо мене особисто.

30.X.1967 р.
Львів, тюрма.

Опубліковано: Петро Шелест: “Справжній суд історії ще попереду”. Спогади, щоденники, документи, матеріали. За ред. Ю. Шаповала. — Київ, 2003. — С. 477-478.

№ 19

ІЗ ЗАЯВИ АМЕРИКАНСЬКИХ ПРОФЕСОРІВ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ ДО КЕРІВНИЦТВА СРСР І УРСР СТОСОВНО СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

2 листопада 1967 р.

“І. До справ державно-правових і політичних:

1. Встановити право громадянства УРСР окремо від всесоюзного громадянства.

2. Наладати дипломатичні взаємини між Українською РСР і зарубіжними країнами.

3. Унезалежити судочинство УРСР від всесоюзних органів суду й прокуратури. Громадяни УРСР, засуджені на процесах до ув'язнення, не повинні відбувати кари поза територією Республіки.

4. Забезпечити для українських громадян, покликаних до війська, — службу в межах Республіки, в військових частинах з українською мовою як офіційною.

5. Забезпечити Комуністичній Партії України — рівень самоуправної політичної організації, спроможної виносити незалежні рішення в політичних справах.

II. До справ культурних і освітніх:

1. Надати українській мові права державної мови в Українській РСР.

2. Впровадити українську мову, як мову навчання, в усіх школах УРСР, за винятком тих початкових і середніх шкіл, що обслуговують національні меншості; там українська мова повинна становити обов'язковий предмет навчання.

3. Застосувати принцип рівності в трактуванні національних меншостей. Забезпечити для мови і культури української меншости в Російській РФСР — права, головно в шкільництві, що дорівнювали б тим, якими користується російська меншість в Україні.

4. Реабілітувати культурну спадщину України в усій її повноті і усунути всі перешкоди в дослідах української історії і культури.

5. Уможливити для Української РСР самостійну участь у міжнародних культурних подіях: наукових конгресах, виставках, олімпіадах тощо.

6. Легалізувати Українську Автокефальну Православну Церкву і Українську Католицьку Церкву, забезпечивши для них рівний статус із іншими релігійними віросповіданнями, дозволеними в Радянському Союзі.

III. Для справ економічних і соціальних:

1. Забезпечити Українській РСР необхідні передумови для темпів господарського розвитку, не повільніших від темпів Російської РФСР.

2. Підпорядкувати планування і керівництво усіх секторів народного господарства України — відповідним органам уряду республіки.

3. Припинити вивіз капіталу з Української РСР, за винятком зворотних позичок з процентами. Україна не повинна вносити до загальносоюзних видатків більше, як свою пропорційну частину.

4. Надати Українській РСР право встановлювати, збирати і розпоряджатися своїми власними податками й кредитами, окремо від загальносоюзних фінансів.

5. Забезпечити за українськими громадянами першість при zatrudненні їх в Українській РСР.

6. Припинити правну, соціальну і економічну дискримінацію сільського населення України”.

Іван Лисяк-Рудницький. Історичні есе. Т. 2. — Київ, 1994. — С. 528-529.

**ЛИСТ УКРАЇНСЬКИХ ДІЯЧІВ КУЛЬТУРИ ДО
ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ
ПЕТРА ШЕЛЕСТА ПРО СУДОВИЙ ПРОЦЕС В СПРАВІ
В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА**

Не раніше 15 листопада 1967 р.*

Першому секретареві ЦК КПУ
П. Ю. Шелестові

Копії: голові комітету в справах державної безпеки, депутатові В. Ф. Нікітченкові; голові Спілки письменників України, депутатові О. Т. Гончареві; голові Спілки художників України В. І. Касіянові; голові президії Верховної Ради УРСР, депутатові Д. С. Коротченкові; секретареві президії Верховної Ради УРСР, депутатові А. Н. Зленкові; депутатові С. В. Стефаникові; депутатові М. С. Кіх.

Шановний Петре Юхимовичу!

Звертаємось до Вас у справі, яка нас глибоко хвилює і непокоїть. 15 листопада 1967 року ми були присутні на судовому процесі в справі В. М. Чорновола у Львові. На відміну політичних процесів, проведених у 1965–1966 роках, ця справа слухалася у відкритому судовому засіданні. Підсудному була надана можливість висловити свою точку зору на суть розглянутої справи, спростувати висунені проти нього звинувачення; суд не заважав підсудному виголосити останнє слово і не обмежував його при цьому в часі. Власне, усе це гарантується радянськими законами і, здавалося б, не доводиться висловлювати особливого задоволення з приводу того, що має бути саме собою зрозумілим. Але ж відомо, що під час політичних процесів 1965–1966 років ці елементарні процесуальні норми неодноразово порушувалися. Отже, відновлення законності хоча б у таких межах, якщо воно стане загальною нормою, слід розцінювати як серйозний поступ нашої судової практики.

Тим прикрішими були інші порушення процесуальних норм і як наслідок — разюча невідповідність вироку до ваги матеріалів, які фігурували на процесі, і до ступеня обґрунтованості та доказовості звинувачення. Ось на це ми і хочемо звернути увагу, оскільки тенденція, яка тут виявилася, виходить

далеко за межі одного конкретного випадку, або ж, принаймні, може послужити поганим прецедентом.

Порушення процесуальних норм почалося з самого початку судового засідання. Підсудний В. М. Чорновіл попросив дати відвід прокуророві Садовському та голові суду Назарукові на тій підставі, що вони в даному разі не є особисто незацікавленими людьми. У матеріалах, написання яких йому інкриміновано і які саме і є предметом судового розгляду, В. М. Чорновіл різко критикував названих осіб за ті грубі порушення соціалістичної законності та процесуальних норм, яких вони припускалися на попередніх політичних процесах. Отже, вони прямо причетні до даної справи і могли б виступати на її розгляді, скажімо, як потерпілі, але ніяк не в ролі прокурора та судді. За радянськими кримінально-процесуальними нормами в таких випадках учасники судового процесу зобов'язані заявити самовідвід, але ні прокурор, ні суддя цього не зробили, а законне і вмотивоване прохання підсудного, цілком підтримане адвокатом (з посиланням на відповідну статтю процесуального кодексу), не взяли до уваги. Воно було відхилено без усякої юридичної аргументації. Певно, це і стало однією з причин того, що весь хід судового засідання не був скерований на об'єктивний розгляд матеріалів справи, а багатьма моментами скидався на зведення потерпілими рахунків з людиною, яка зважилася їх критикувати.

В обвинувальному висновку В. М. Чорноволові інкримінувалося “виготовлення і розповсюдження” свідомо наклепницьких вигадок про дії державних органів. Фактично ж ішлося про те, що він оформив і розіслав чотирьом адресатам – першому секретареві ЦК КПУ П. Ю. Шелестові, голові Комітету в справах державної безпеки депутатів В. Ф. Нікітченкові, голові Спілки письменників України депутатів О. Т. Гончареві та голові Спілки художників України, депутатів В. І. Касіянові – матеріали про політичних в'язнів, засуджених у 1965–1966 роках, під назвою “Лихо з розуму”, а також переслав на прохання автора статтю-заяву В. Я. Мороза також чотирьом адресатам – депутатам Д. С. Коротченкові, А. Н. Зленкові, С. В. Стефаникові та М. С. Кіх. Ніяких інших адресатів на суді названо не було, не було наведено жодного факту про те, що Чорновіл передавав ці матеріали ще комусь, ні один свідок цього не підтвердив (до речі, на суді фігурувало лише двоє свідків, і показання обох не мали ніякого відношення до суті

звинувачення, тобто не підтверджували ні того, що Чорновіл розповсюджував свій матеріал, ні того, що він вдавався до “свідомо наклепницьких вигадок”, тобто вигадував неіснуючі речі, видаючи їх за дійсні факти). І все ж В. М. Чорновола обвинувачували саме в “розповсюдженні” згаданих матеріалів.

Легко бачити, що всі адресати — люди офіційні й поважні, і тому — незалежно від змісту написаного — вважати, що таким чином В. М. Чорновіл “виготовляв і поширював наклепницькі вигадки, що порочать радянський державний і суспільний лад”, було б великим перебільшенням, якщо не сказати — неприпустимим гріхом проти істини. Хіба радянські громадяни не мають права звертатися до своїх депутатів і державних діячів з будь-якими справами, проханнями й пропозиціями? А ніяких інших фактів про розповсюдження В. М. Чорноволом своїх матеріалів на суді не було наведено. Не кажемо вже про те, що ні прокурор, ні суд зовсім не цікавилися перевіркою фактів і не пробували встановити, що з написаного В. М. Чорноволом є документальним, а що — вигаданим. Жоден матеріал справи В. М. Чорновола не був розглянутий, перевірений, стверджений або спростований з погляду його фактичності й істинності. Жодне з прохань підсудного — викликати свідків та долучити до справи додаткові матеріали, що ствердили б документальність зібраних ним матеріалів, — не було задовільнене. Тим часом саме за “наклепницькі вигадки” суд виніс В. М. Чорноволові найбільше, передбачене статтею, за якою його судили, покарання — 3 роки ув’язнення у виправно-трудовах таборях. І це — незважаючи на те, що в ході судового засідання всі висунуті проти В. М. Чорновола звинувачення і всі “докази” прокурора і слідства були спростовані підсудним та його адвокатом, незважаючи на те, що суд не знайшов жодного конкретного свідчення про те, що В. М. Чорновіл займався “розповсюдженням” вказаних матеріалів, і, отже, все звинувачення лишилося голослівним.

Можливо, що суд був справді переконаний у вині В. М. Чорновола. Але ж суб’єктивний настрій учасників суду не може мати об’єктивної юридичної ваги і не повинен впливати на судові рішення. Вину підсудного суд зобов’язаний довести неспростованими фактами, свідченнями та іншими юридичними доказами.

Ми, присутні на судовому засіданні в справі В. М. Чорновола, побачили, що суд цього свого обов’язку не виконав.

Він проводився некваліфіковано і необ'єктивно. Його вирок перебуває в різкій невідповідності до матеріалів слідства й звинувачення і скидається на особисту помсту, розправу наділених владою осіб над людиною, що по-інакшому думає і насмілюється критикувати дії окремих представників радянських установ, тобто здійснює своє конституційне право.

Ось чому ми звертаємося до Вас з проханням особисто втрутитися в справу В. М. Чорновола і не допустити ще одного грубого порушення соціалістичної законності, не допустити ще одного зловісного прецеденту. До цього нашого листа додаємо заяву В. М. Чорновола від 30.X.1967 р. та текст його останнього листа.

Іван Дзюба, Іван Світличний, Надія Світлична, Ліна Костенко

* Датовано за змістом документа.

Опубліковано: Вільна думка. – 1968. – 1 грудня.

№ 21

ЛИСТ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ДО ЦК КП УКРАЇНИ ПРО СУДОВИЙ ПРОЦЕС НАД В'ЯЧЕСЛАВОМ ЧОРНОВОЛОМ

22 листопада 1967 р.

Чорновіл В'ячеслав Максимович, 1938 року народження, уродженець с. Єрок, Звенигородського району, Черкаської області, українець, безпартійний, освіта вища, закінчив факультет журналістики Київського держуніверситету, в 1966 році згідно вироку народного суду Ленінського району м. Львова відбув покарання по ст. 179 КК УРСР – 3 місяці виправних робіт, до арешту працював інструктором Львівського обласного товариства охорони природи.

15 листопада 1967 року судова колегія в кримінальних справах Львівського обласного суду розглянула справу по обвинуваченню Чорновола В. М. в скоєнні злочину по ст. 187-І КК УРСР.

Чорновіл В. М. 20 квітня 1967 року написав “твір” під назвою “Лихо з розуму”, в якому зводив наклеп на радянську дійсність, діяльність судово-слідчих органів, брав під захист осіб, засуджених в свій час за антирадянську пропаганду, зокрема Богдана Гориня, Михайла Гориня, Мирослави

Зваричевської, Михайла Масютки, Ярослава Менкуша, Валентина Мороза, Михайла Осадчого та інших. При допомозі родичів і знайомих цих осіб він зібрав про них певні відомості і доводив нібито вони засуджені незаконно.

Влітку 1967 року Чорновіл В. М. нелегальним шляхом одержав з місць ув'язнення написаний ув'язненим Морозом В. Я. антирадянський твір під назвою “Репортаж із заповідника імені Берія”, в якому зводиться наклеп на нашу дійсність і діяльність радянських органів.

Ці “твори” Чорновіл В. М. розмножив на друкарській машинці і надіслав поштою на адресу окремих партійних, державних органів, спілок письменників і художників України, деяких депутатів Верховної Ради УРСР та інших осіб.

21 жовтня 1967 року так званий “твір” “Лихо з розуму” був переданий в ефір закордонною радіостанцією “Свобода” і надрукований у мюнхенському націоналістичному журналі “Сучасність”.

У “творі” “Лихо з розуму” Чорновіл В. М. значну увагу приділив питанню про нібито неправильне засудження за антирадянську агітацію Осадчого М. Г. Допитаний в судовому засіданні як свідок Осадчий М. Г. пояснив, що він не просив Чорновола В. М. писати про нього і що викладені в цьому “творі” обставини, які стосуються його, не відповідають дійсності.

Чорновіл В. М. за вироком суду визнаний винним в тому, що він у 1966–1967 роках писав і розповсюджував “твори”, в яких завідомо зводив неправдиві наклепницькі факти, які порочать радянський державний і суспільний лад, і згідно статті 187-І Кримінального кодексу УРСР засуджений до позбавлення волі у виправно-трудовій колонії строком на три роки. На підставі статті 4 Указу Президії Верховної Ради СРСР від 31 жовтня 1967 р. “Про амністію” строк покарання Чорновола В. М. скорочено наполовину.

Чорновіл В. М. винним себе не визнав, свої дії вважає правомірними, тому що цими творами він нібито звертався до офіційних органів з метою вжиття ними заходів для виправлення судових помилок і полегшення участі осіб, засуджених за антирадянську агітацію і пропаганду по ст. 62 КК УРСР. Ці аргументи засудженого спростовані судовим засіданням, а його дії кваліфіковані судом як кримінальний злочин.

Група осіб, одностумців Чорновола В. М., промову адвоката Московської міської юридичної консультації Ветвінського Л. С., який просив виправдати підсудного за недоведеністю

в його діях складу злочину, і промову Чорновола В. М. в останньому слові про його виправдання зустрічала оплесками. Спеціально на судовий процес прибули з м. Києва поети Ліна Костенко, Іван Драч, Іван Світличний, з м. Львова поет Володимир Лучук та інші.

Переважна більшість присутніх на судовому процесі осіб обвинувачувальну промову прокурора і вирок суду зустріла з задоволенням тривалими оплесками.

Львівський обком КП України доручив групі журналістів підготувати відповідні матеріали з приводу судового процесу для опублікування в пресі.

Секретар Львівського обкому КП України В. Куцевол
2фн № 0918 від 22.XI.1967 р.

Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГОУ). – Ф. 1. – Оп. 24. – Спр. 6306. – Арк. 101-102. Копія. Опубліковано: Петро Шелест: “Справжній суд історії ще попереду”. Спогади, щоденники, документи, матеріали. За ред. Ю. Шаповала. – Київ, 2003. – С. 478-479.

№ 22

НОТАТКИ ПРО РЕСПУБЛІКАНСЬКУ ВИСТАВКУ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

30 листопада 1967 р.

В республіканській ювілейній виставці декоративного мистецтва взяло участь 550 народних майстрів і художників, які працюють на бавовняних та шовкових комбінатах, фарфорових і скляних заводах, з багатьох областей України. 3500 робіт, показаних на стендах Виставочного павільйону в Києві, демонструють досягнення різьбярів і керамістів, килимарниць і ткаць, вишивальниць і фарфористів...*

Гідно репрезентують традиційне для гуцульського краю мистецтво різьблення по дереву косівські майстри – В. Тимків, В. Гуз, М. Тонюк, Д. Гавриш, В. Булугурак та ін. Виконані ними декоративні блюда, шкатулки, обкладинки для альбомів, баклаги, набори для вина милують око витонченістю і композиційною гармонійністю орнаменту. Ці речі декоровані також інкрустацією з деревини цінних порід, перламутру, кольорових металів.

На стендах чимало творів славнозвісної родини Корпанюків. Найцікавіша їх робота – невеличка шкатулка з трьома зашкленними віконцями. Її вкриває мереживо вигадливого різьбленого візерунку, а на кришці рельєфний напис: “Робота трьох поколінь – діда, сина, онука”. За склом – три тарілочки, прикрашені ювелірно тонким орнаментом.

І хоч ми вже звикли до виробів косівських віртуозів (адже тепер їх можна побачити і придбати в усіх салонах республіки), нові роботи радують глядача ширим прагненням авторів, не відриваючись від традиційної основи, максимально наблизити свої вироби до нашого сьогодні. Це виявляється, зокрема, і в тому, що в ряді робіт орнамент стає допоміжним засобом, доповнюючи композицію, основою якої тепер нерідко стає тематичне зображення, портрет, емблема.

Умілець з села Річка на Косівщині В. Кишук відомий як творець меблів. Цього разу він показав гарнітур – стіл і стільці, виготовлені без жодного цвяха. Виконані у гуцульському стилі, тактовно прикрашені профільною, ажурною, площинною різьбою, інкрустацією, вони можуть стати окрасою інтер'єру сучасної квартири.

Досить широко представлена скульптура. Тут добре виявили себе львів'яни. Наприклад, В. Свіда виступив з багатофігурною композицією “Повернення з полонини”. Глибока за образним вирішенням, святкова за настроєм, вона ніби очолює розділ дерев'яної пластики.

Використовуючи технічні прийоми лемківської різьби, В. Захаров створив кілька статуеток, присвячених Жовтневій революції, героям громадянської війни. Лаконічна і експресивна його робота “Декрет про мир”. Озброєний матрос уважно читає газету, де надруковано перші декрети Радянської влади. Він твердо і впевнено стоїть на землі, яку визволив для народу. Змістовна й інша робота В.Захарова – “Сурмач”.

Цікаво працюють брати Ю. і М. Амбицькі. В їх доробку кілька скульптур. Мабуть, краща з них – “Нашадки Довбуша”, присвячена партизанам Великої Вітчизняної. Художники показали також оригінальні рельєфи “Тачанка” і “Будьонівець” (мідь, гальванопластика). Вдало знайшовши силуети стилізованих металевих зображень і розмістивши їх на фоні світлішого за тоном дерева, автори підкреслили стрімкий, як буря, рух легендарної тачанки, вершників у гостроверхих шоломах.

Багато фантазії, гумору, духу народних казок в зображеннях тварин, що вийшли з-під різця С. Чайки. Митець вмів знайти

гілку чи корінь, у яких вгадуються риси тварин, і трохи “підправити” природу. У співавторстві з природою С. Чайка на диво тонко вміє створити казкового звіра чи птаха.

На виставці багато так званої токарної пластики. Звичайно, не всі мініатюри рівноцінні за художнім рівнем. Більшість ненабагато краща за досить одноманітні сувенірні дрібнички, що їх тисячами тиражують, скажімо, на Івано-Франківщині. Та є тут і справді мистецькі твори. Наприклад, мініатюри косівця О. Хованця. Спостережливий, з почуттям гумору, автор komponує з дотепних фігурок сценки (“Вівчарик”, “Троїста музика”, “Бокораші”). О. Хованець дуже обережно застосовує інтарсію, коли треба наголосити на тій чи іншій деталі одягу персонажів...

Щоб оглянути вироби М. Вінтоняка (Косів), треба схилитися майже до самої підлоги: їх розкладено на найнижчій полиці вітрини. Така вада експозиції викликає жаль, бо на цій незручній полиці – твори мосяжництва (старовинний народний промисел художньої обробки шкіри), яких на попередніх подібних виставках не було. У своїх виробках – постолах, ремінцях, жіночих сумках, гаманцях – М. Вінтоняк вправно використовує такі прийоми декорування, як тиснення, фарбування, інкрустація. Невиправдана деяка геометризація оформлення гаманців, яка нагадує прибалтійське. Крім того, до цих речей не пасує стандартна металева фурнітура – пряжки, замки сумок.

У залі кераміки теж перед ведуть косівці. Вази, тарілки, глеки, полумиски, куманці, свічники, виготовлені й розфарбовані відомими майстрами – Н. Вербівською, М. Крушинською, М. Рощибюком, Г. Волошук – приваблюють довершеністю форми, витонченістю рослинних розписів.

Напрочуд гармонійно поєднано рослинний орнамент з сюжетним малюнком у тарілках О. Ліщинської. Тематика її розписів багата. Вона прикрашає дінця тарілок з зображенням дівчини-керамістки, чабана, веселих музик.

Косівці на цій виставці показали себе вправними скульпторами. З пластикою малих форм виступили М. Озерний (“Ленінські декрети на Гуцульщині”), М. Кікоть (“Зустріч визволителів”). Для декорування композицій вони користуються традиційною для гуцульських гончарів палітрою, в яку входять світло-жовта, коричнева та зелена фарби.

Від народної гончарної іграшки ідуть В. Стрипко (“Гуцульський базар”), В. Аронець (“Весілля”)...

Чимало виробів представив опішнянський завод “Художній

керамік"... Найвдаліші з них — великі фігурні посудини у вигляді лева і барана...

Фігурний посуд, декоративну скульптуру, столові набори експонують художники Васильківського майолікового заводу — В. і Н. Протор'єви, М. Денисенко. Їх речі привертають увагу винахідливістю у розробці форми, багатством декору.

Вироби львівських керамістів не рівноцінні. Приємні силует і оздоблення набору для вина А. Чистякової, баклаг В. Кондратюка. А от лікерний набір (Є. Журат) і ваза "Львів" (Б. Горбалюк) мають дещо сухі, геометризовані лінії, форму, не властиву українській кераміці. Вони більш придатні для металевих виробів.

Прекрасні твори демонструють львівські майстри художнього скла. Відчуття народного колориту, віртуозність виконання, виконання численними техніками обробки матеріалу притаманні кращим роботам М. Павловського з безколірного і кольорового, гутного і ліпного скла. Він виготовляє фігурний посуд, набори для напоїв, баклаги.

Оригінальну сувенірну пластику з кольорового ліпного скла і мініатюри з складроту експонують Є. Тарнавський і В. Гінзбург.

Виставка має величезний успіх. Вона стала справжнім святом українського декоративного і прикладного мистецтва. І разом з щирим захопленням відвідувачі висловлюють побажання, щоб кращі з творів народних майстрів і художників-професіоналів не залишилися унікальними, а знайшли б шлях у масове виробництво, до найкращих кіл любителів прекрасного.

В. Вараков

* Крапки в тексті.

Культура і життя. — 1967. — 30 листопада. — С. 3.

№ 23

ІЗ ЛИСТА-ЧОРНОВИКА ХУДОЖНИКА ЛЕОПОЛЬДА ЛЕВИЦЬКОГО ДО ВАСИЛЯ ФОРОСТЕЦЬКОГО

Листопад 1967 р.

...Ще декілька художніх рад і велике свято на львівських вулицях спалахне райдугою оформительського мистецтва, і

люди ходитимуть у сьайві тих кольорів, і радітимуть. Ти не зможеш уявити собі Леопольда Івановича, який у цей час ходитиме одекорований орденом Леніна, яким його на днях Постановою радянського уряду СРСР нагороджено. Правду кажучи, чогось такого я не чекав. Але що тут багато говорити, прийдеться Тобі послати для документів фото Леопольда-орденоносця, на якому з другої сторони буде його власне факсиміле. А тепер даліше. В зв'язку з нагородженням, буду вже мусів улаштувати свою виставку і, натурально, виступати в ролі художника-орденоносця. Не можу переказати Тобі ще про те, що буде тоді говоритися у виступі, скажімо, Якушенка. Найменше будуть говорити піонери з букетами. До цього можна додавати ще й ще, щоби побачити без двох днів пенсіонера Левицького. Але досить вже про нього говорити. Ти цікавишся також тим, що тепер робиться в Спілці. Отже завтра в нас буде святковий бал, де буде кава з коньяком і будуть чествовать Леопольда і Геню, а десь пізніше на Маріупольській буде також великий бал...

Національний музей у Львові. Інв. № Ал 108, 59391/1.

Опубліковано: Леопольд Левицький. Спогади про художника. Автор-упорядник Павлишин Людмила. — Львів, 2004. — С. 162.

№ 24

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТКОМУ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ПРО ПІДГОТОВКУ НАУКОВИХ КАДРІВ

22 грудня 1967 р.

СЛУХАЛИ: Про стан підготовки наукових кадрів в університеті.

ПОСТАНОВА: Партійний комітет відзначає, що за останніх декілька років підготовка наукових кадрів в університеті дещо поліпшилась. Про це свідчить певне як абсолютне, так і відносне зростання кількості осіб, які захистили докторські і кандидатські дисертації. Якщо в 1961–62 рр. викладачі університету захищали по 3, а в 1963–64 рр. по 5 докторських дисертацій, то в останні роки співробітники університету захищають в середньому по 7 докторських дисертацій, а в 1967 р. — 9 дисертацій. Подібним чином, хоч і все ще

повільно, зростає і кількість захищених кандидатських дисертацій. Якщо у 1962 р. в університеті захищено 16 дисертацій, то в наступні роки кандидатські дисертації захищали по 40 і більше чоловік. У порівнянні з минулим роком, незважаючи на постійний відплив з університету наукових кадрів, кількість викладачів з докторськими і кандидатськими ступенями дещо зростає. Зараз вони становлять 53,8 % від загальної кількості викладачів (41 професор-доктор і 303 доценти і кандидати із загального числа 634 викладачів).

Найвищий процент викладачів з докторськими і кандидатськими ступенями на історичному факультеті. Із 29 викладачів тут 5 докторів і 24 кандидати наук (тобто 100 %). За ним іде філологічний факультет, де з 56 викладачів лише 7 без наукових ступенів і звань...

Найнижчий процент (понад 70 %) викладачів без ступенів і звань на факультеті іноземних мов, а також на механіко-математичному факультеті, хімічному та фізичному.

Перевірка стану підготовки наукових кадрів на хімічному факультеті і факультеті іноземних мов показала, що тут все ще слабо ведеться підготовка кадрів через аспірантуру...

В цілому по університету понад 60 % викладачів давно закінчили аспірантуру, але досі не захистили кандидатських дисертацій... Певна частина з них взагалі не займається науковою роботою і не має надрукованих праць.

Вже на протязі ряду років в університеті незадовільно ведеться підбір кандидатур в аспірантуру. Це проявляється, по-перше, в тому, що постійно не виконується план набору до аспірантури. В 1965 р. план набору становив 71 чол., набрано 53 чол., у 1967 р. відповідно 65 і 53 чол. По-друге, це ще в більшій мірі проявляється у тому, що дуже значний процент тих, які кінчають аспірантуру, не завершують вступ кандидатських дисертацій. У 1965 р. вступ випускниками аспірантури було завершено 56 % робіт. В 1966 р. зменшився процент завершених дисертацій до 33, а 1967 р. — збільшився до 41.

Такий незадовільний стан підготовки кадрів через аспірантуру має своєю причиною, крім поганого підбору кандидатур, також формальний малоефективний контроль за їх роботою. Наукові керівники, кафедри нерідко атестують аспірантів, коли вони фактично не виконують своїх індивідуальних планів роботи.

Не завжди ефективно використовується докторантура,

шестимісячна відпустка для тих, хто працює над докторською дисертацією. Деякі доценти, які давно використали творчі відпустки, досі не завершили своїх робіт. (доц. Білякевич І. І., доц. Калинович В. І.)

Одна з причин такого стану з підготовкою докторських дисертацій, як і взагалі недоліком постановки наукової роботи в університеті, є слабкий контроль, недосконала система звітності, коли кафедри, деканати, наукова частина задовольняються нерідко формальними звітами замість перевірки справжнього стану виконання наукової роботи.

Вчені ради факультетів, партбюро хімічного факультету і факультету іноземних мов слухали на своїх засіданнях питання підготовки наукових кадрів, але, як показують факти, їх рішення не доведені до кінця, не були ефективними.

У зв'язку з тим, що університет не створив відповідних житлових умов для викладачів вищої кваліфікації, відбувається їх постійний відплив.

Вказані недоліки пояснюються не досить чіткою і не систематичною роботою наукової частини університету. Наукова частина слабо контролює хід виконання наукової роботи окремими працівниками та кафедрами університету...

Секретар парткому

Й. Т. Цьох

ДАЛО. — Ф. П-92. — Оп. 1. — Спр. 809. — Арк. 221-223.

№ 25

ІЗ ЛИСТА-ЧОРНОВИКА ЛЕОПОЛЬДА ЛЕВИЦЬКОГО ДО МАР'ЯНА ТОТУШИНСЬКОГО

1967 р.

...Адже колись, як пристало для лицарів вільної думки, ми не один вечір проговорили при келиху. Чи, наприклад, пригадуєш собі, коли грабували Чехословаччину?

Того ж вечора я вступив до Тебе. Пам'ятаю, що тоді говорилося про найрізноманітніші відтінки нашого варварства.

Після прочитання Твого листа, не можу звільнитися від далеких спогадів нашої молодості. Про Чортків, про місто дитячих обманутих мрій, про місто, де я в гімназії здобував перші мудрості. Коли сьогодні, з віддалі, оглядаю минулі

літа, вони є як би у мряці. Тільки найсильніше пережиті хвилини зарисовуються в пам'яті більш реально.

... Я як художник звик до найрізноманітніших непорозумінь в середовищі, в якому живу, поза тим, маю стільки причин до суперечки з самим собою, що мені здається, що в нашому житті не може інакше бути, що боротьба — то найголовніший закон нашої Землі. Інакше не було би ніяких проблем, потреб, просто не було б про що мріяти...

Національний музей у Львові. Інв. № АЛ 79, 59063/9. Опубліковано: Леопольд Левицький. Спогади про художника. — Львів, 2004. — С. 162-163.

№ 26

СТАТТЯ ОЛЕГА ЗЕМЛЕЦЬКОГО ПРО КНИГУ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА “ЛИХО З РОЗУМУ”

1967 р.

Українська преса на чужині надрукувала нещодавно цілий ряд публікацій, що вийшли з-під пера молодих культурних діячів в Україні.

Ще донедавна більшовицька пропаганда вперто твердила, що так звані буржуазні націоналісти кидають в бік радянського ладу безпідставні обвинувачення, що український народ втішається повними національними вольнощами. Передруковані публікації, що є тільки частиною отої великої захальвної літератури, яка курсує по Україні і насправді віддзеркалює настрої та думки населення, цілком заперечують більшовицькі твердження і повністю виявляють, що критика стосунків в Україні, яку переводять українці на чужині, відповідає тій реальній дійсності, яка панує в Україні.

Зокрема, цінним доказом цього є книга “Лихо з розуму”, яка нещодавно появилася в Парижі. Цю книгу зредагував і опрацював відомий український культурний діяч Чорновіл, з-під пера якого вийшов цілий ряд публікацій переважно у формі листів до різних партійних і державних органів України, які з безмилосердною гостротою критикують сучасні стосунки в Україні, зокрема дискримінацію української мови і культури. За це Чорновола посадили минулого року до тюрми, проте ще перед тим йому вдалося передати на Захід цілий ряд опрацьованих ним матеріалів, у яких знаходимо ближчі дані

про життя і творчість таємно арештованих і так же таємно та безправно засуджених молодих культурних діячів України.

У вступі до книги “Лихо з розуму” Чорновіл приводить деякі ближчі дані про те, якими методами відбувалися останні масові арешти в Україні. З них цілком явно виходить, що усі так часто вживані повсякденні слова про нову соціалістичну законність, про виправлення старих сталінських похибок є звичайною собі також повсякденною фразеологією. Людей, як і за сталінських часів сучасні кагебівські чекісти так же само таємно арештують, або, як це пише Чорновіл — “люди нагло зникають. То в одну, то в іншу українську родину з’являлися люди з насупленими обличчями — каже Чорновіл, перевертали вверх дном квартиру, забирали книжки старих видань, листи, рукописи... У зловісну гру були втягнені вже сотні”.

Чи не нагадує це старих сталінських часів. Так само, як і комедія таємних судів над молодими культурними діячами, яких цілком безправно звинувачували у антирадянській націоналістичній пропаганді, а навіть в організаційній антирадянській діяльності. Тим часом увесь “злочин” культурних діячів у тому, що вони сміливо протиставилися дискримінації української мови та культури й читали книжки, що не були до вподоби більшовицькому режимові. Такими ж “традиційними” є і методи слідчих суддів-кагебістів, які докладають усіх зусиль, щоб людину заломити, щоб вона призналася до всяких “гріхів” і “злочинів”, що за нормальних життєвих умов не є злочинами, а, навпаки, великими чеснотами. Серед старих методів “полоскання” мозків арештованих почесне місце займають російські матюки, а то й побої. Говорять про це поезії одного з засуджених, який тепер, як і інші, сидить у мордовських концтаборах: “Все було: матюком гуркочуть, кулаки поза вухом свистять, шлунки хліба гливкого хочуть і одержують “в господа мат””.

Проте як передне слово Чорновола, так і зміст книжки цінні не лише тим, що в них описуються сучасні методи більшовицького терору, а ще більше тим, що з кожної сторінки книжки розгортається гострий спротив і протест проти цих методів. Насамперед слід ствердити, що нова хвиля арештів нікого не застрашила, чого, мабуть, надіялися організатори репресій, а радше викликала гостру хвилю обурення серед широких мас української громадськості, зокрема молоді. Посипалися масові протести проти арештів, тиск громадської opinii був такий великий, що їй піддалися навіть дотепер

дуже лояльні і похливі культурні діячі. Можна сказати, що ці настрої відбилися якоюсь мірою також і на останньому з'їзді Спілки письменників України, на якому багато і відверто говорилося про так звані недоліки на відтинку національної політики.

Зокрема, характерним для сучасних настроїв в Україні є той факт, що більшість арештованих взагалі не призналася до будь-якої вини, а ті, що заломилися під час переслухань відкликали свої зізнання під час судових розправ. Усе це є доказом, що сучасне українське молоде покоління, зокрема його авангард, не тільки є гарячими українськими патріотами, але теж твердими бійцями за права українського народу. Усі вони є наскрізь пройняті любов'ю до своєї батьківщини, не цієї нібито інтернаціональної батьківщини Радянського Союзу, яку увесь час накидає їм більшовицька пропаганда, а до України.

Ця любов є така міцна, що навертає навіть тих, які з тих чи інших причин уже відійшли від своєї батьківщини, забули навіть свою мову. Найкращим прикладом цього може бути маляр Панас Заливаха, що разом з іншими тепер карається в мордвинських таборах. Батьки його були змушені виїхати з України на Далекий Схід, тоді як малому Опанасові було декілька років. З того часу довгі роки він жив поза Україною, вчиться мистецтва в Ленінграді. Вперше Заливаха ближче знайомиться з Україною щойно 1957 року, і це робить крутий злом у його світовідчужанні. Повернувшись до Ленінграду, він читає українські книжки, вивчає українську мову і врешті український патріотизм доводить його до концтаборів.

Чи не даремними і безсилим виявляються у зв'язку з цим усі ці русифікаційні і насильницькі заходи, що їх вживає Москва та її вислужники в Україні. Процесу відродження, що щораз в Україні глибшає і міцнішає, не припинити уже жодній силі, хіба що там застосував би нові масові душогубства. Проте, за сучасних умов для цього уже у Москви закорткі руки. Про це найкраще свідчить, між іншим, книжка "Лихо з розуму", у якій змальовується не тільки життя і боротьбу двадцяти засуджених культурних діячів, але й пориви, почування і боротьбу сучасної нашої молоді генерачії.

Олег Землецький

Архів Центру досліджень визвольного руху. Фонд "Шістдесятники".

**ІЗ ЛИСТА ПОЛІТВ'ЯЗНЯ СТЕПАНА ВІРУНА* ДО
ГОЛОВИ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ОЛЕСЯ
ГОНЧАРА ПРО УВ'ЯЗНЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ
УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ**

Не пізніше січня 1968 р. **

Депутату Верховної Ради СРСР і письменнику Олеся Гончару від засудженого з політичних мотивів Віруна Степана Мартиновича, Мордовская АССР, ст. Потьма п/о Явас, п/я ЖХ 385/11-8

Звертаюся до Вас, як громадського і літературного діяча України. У Вашій особі я вбачаю представника прогресивної громадськості нашої країни, для котрого доля нашого суспільства і окремих його членів близькі і дорогі. Я один з тих, хто несправедливо затаврований іменем зрадника народу і загнаний в глухі Мордовські мочарі. Без широких кіл громадськості вийти мені звідси самому неможливо.

20 травня 1961 року Львівським обласним судом на підставі ст.ст. 56, ч. 1 і 64 КК УРСР було засуджено сім осіб радянської інтелігенції до різних видів покарання: від смертної кари — розстрілу — до десяти років ув'язнення. Верховний Суд України, розглядаючи справу в касаційному порядку, не торкаючись суті звинувачення, вніс часткові зміни у вид і реченці покарання: Лук'яненку Л. Г. — замінено смертну кару на 15 років, Кіпишу І. З. і Боровницькому Й. Ю. — зменшено реченець з 10 до 7 років; Кандибі І. О. — 15 років, Віруну С. М. — 11 років, Лібовичу О. С. і Луцьківу В. С. — по 10 років — реченці залишено без змін. Таким чином, сім осіб засуджено до 75 років ув'язнення в таборах суворого режиму.

Ми вихідці з сімей робітників і селян. Закінчили середні і вищі навчальні заклади: Лук'яненко — Московський університет ім. Ломоносова, юридичний факультет, Кандиба і Боровницький — юридичний факультет Львівського університету, Вірун — партійну школу, Лібович — сільсько-господарський інститут.

Лук'яненко і Вірун були членами КПРС, Боровницький і Луцьків — кандидатами в члени КПРС, Лібович — членом ВЛКСМ. Працюючи в партійних і юридичних органах, ми

не могли залишитися байдужими до того, що заважало нашому суспільному розвиткові, до того, що викликало в народі сльози. Про все це ми писали до газет і журналів, у вищі Партійні і радянські органи. Ігнорування наших протестів і байдужість вищезазначених інстанцій спонукали нас (Лук'яненко і Віруна) написати брошуру, котра з марксистсько-ленінських позицій розглядала існуючий в нашій країні лад. Там було піддано гострій критиці роки голоду і необґрунтованих репресій, — роки, котрі прийнято делікатно називати культом особи. Оцінка цього періоду не розходила з оцінкою, винесеною в офіційних партійних документах...

Аналізуючи історичне минуле України і теперішній стан, ми вказували в брошурі, що Україна на підставі ст. 14 Конституції УРСР має право вільного виходу із складу Союзу РСР, якщо цього бажає більшість українського народу. Вказувалося, що для здійснення такого акту необхідно творити організацію (пропонувалася умовна назва “Українська робітничо-селянська спілка” — УРСС), котра легально, на підставі радянських законів вела б агітацію і пропаганду серед українського населення за вихід України із складу СРСР з поставленням цього питання на вирішення Верховною Радою СРСР...

Суд побудував вирок на вищезгаданій брошурі, перекрутивши її зміст до непізнанності...

Таким чином суд підмінив заяву про вихід конституційний у вироці відривом, себто насильницьким актом. Мета використати радянське конституційне право про вихід союзної республіки із складу СРСР не може бути злочином, так як саме радянське право не може бути антирадянським.

У вироці говориться, що ми ставили своєю метою боротьбу проти КПРС, зводили наклепи на теорію марксизму-ленізму, грубо фальсифікували історію України. Хіба ці дії є складом такого злочину, як зрада Батьківщини? Вирок не вказує, в чому саме ця боротьба проявлялася. Суд не має ніяких фактів для підтвердження. Люди з марксистсько-ленінськими поглядами не могли вести боротьбу проти самих себе. Та й практичної можливості у нас не було — ні друкованих органів, ні людей для такої роботи. Крім того, ідейна боротьба проти марксистсько-ленінської ідеології взагалі не складає ніякого злочину. Ця ідеологія є обов'язковою для членів КПРС, а інші громадяни можуть і не поділяти цієї ідеології.

Не відповідає дійсності твердження суду, що існувала таємна організація. Ніякої таємної організації не існувало.

Вона створена слідчими в кабінетах Львівського управління КГБ ...

Критику перекручень ленінської національної політики ці чиновники називають націоналізмом.

Докази, котрі підтверджували наші радянські погляди, суд відкинув, перекрутив і повністю ігнорував. Суд зробив усе, щоб показати нас тільки з негативної сторони для того, щоб розправитися з нами як з ворогами і зрадниками Батьківщини ...

Чому в період, коли партія проводила боротьбу з наслідками культу особи, знайшлися люди, що так нахабно і безцеремонно зневажають радянські закони, нехтуючи вказівками партії і уряду в галузі соціалістичного правосуддя.

Попереднє слідство з самого початку проводили люди, котрі за довгі роки увібрали в кров і кість осуджені партією методи ведення слідства. На них не розповсюдився дух нового часу, вони не гребували своїм безславним минулим досвідом. Закривши в каземати, вони почали обробляти нас по всіх правилах свого мистецтва, керуючись відомою поговоркою: була би вказівка посадити, а як це зробити — питання техніки.

Наївно було б чекати об'єктивності від людей, котрі самі стоять на шовіністичних позиціях, а фактично — на антирадянських...

Протягом всього попереднього слідства вони послідовно проводили думку про те, що український народ не був і тепер ще не здатний до самостійного існування. Тому і Б. Хмельницький з'єднався з Росією, а в 1922 році Україна ввійшла в склад СРСР. Що це, як не прояв расових теорій, що так нагадують гебельсівські марення!?

Чи могли вони, маючи такі переконання, спрямувати слідство по правильному руслу, в якому питання української історії, мови і культури мали першорядне значення?

Не дивно, що наші вболівання щодо цих питань викликали в них тільки ненависть і тлумачились як прояв українського націоналізму...

Великодержавний шовінізм цих людей повністю суперечить радянським законам...

Органи КГБ, намагаючись обробити нас у вигідному для слідства напрямку, підсаджували в камери своїх агентів. Ці агенти, діючи згідно вказівок КГБ, проявляли перед нами

себе як люті націоналісти і вороги радянської влади, розповідали нам всеможливі страхиття про діяльність органів КГБ, намагаючись переконати нас, що всяке відстоювання своєї правоти є абсурдність, що всі наші людські і громадянські права залишилися по ту сторону тюремних дверей, а тут вони можуть зробити з нами все, що захочуть. Вони наводили приклади, як органи КГБ вимушували дати їм вигідні покази навіть у таких людей, як Якір, Тухачевський, Блюхер і ін., а вам, мовляв, нічого опиратися, а підписувати все, що від вас вимагають...

Ми протестували проти всього цього, але кінець кінцем поступово звикли, і нам деколи здавалося, що в дійсності з нами щось негаразд.

В такому психічному стані ми станули перед судом. Дух попереднього слідства панував і в суді. Суд не старався відшукати об'єктивну істину по справі, навпаки, керувався почуттям ненависті і помсти, всякими способами перекручував факти з метою надати їм кримінального змісту.

Наші просьби і вимоги зовсім безпідставно відхилялись. Відмовлена наша просьба про виклик в суд експертів, котрі проводили в ході слідства експертизу на предмет встановлення ідейно-політичного напрямку програми. Не дивлячись на те, що висновки експертизи зовсім не наукові і не об'єктивні, суд все ж взяв їх за основу звинувачення.

Внаслідок грубих порушень соціалістичної законності, суд домігся свого – затаврував нас, ні в чому не винних радянських громадян, ганьбою ворогів народу і Батьківщини.

Вирок, як прояв свавілля і несправедливості не вбив в мене віри і гарячої любові до народу. Навіть будучи всесильними богами, ні судді, ні прокурори не переконали б мене в тому, що я ворог народу...

У місяцях ув'язнення працівники КГБ даліше нас переконують, що ми таки дійсно зрадники українського народу. Мовляв, ви ж хотіли використати конституційне право і відокремитись від СРСР. Вони не тільки стараються переконати нас, а й інші партійні органи...

* Вірун Степан Мартинович, народження 1932 р., уродженець с. Стремільне Лопатинського (нині Бродівського) р-ну Львівської області, українець, із селян, громадянин СРСР, член КПРС (виключений з рядів КПРС у зв'язку з даною справою), одружений, з незакінченою вищою освітою – закінчив 1955 р. вищу партійну

школу у м. Львові, після чого працював на комсомольській і партійній роботі в Івано-Франківському райкомі комсомолу, Львівському обкомі комсомолу, а на день арешту штатним пропагандистом Радехівського райкому партії.

** Датовано за часом опублікування.

Опубліковано: Сучасність. — 1968. — № 1. — С. 56-59.

№ 28

ІНФОРМАЦІЯ ЦК КП УКРАЇНИ ЦК КПРС ПРО ВИСНОВКИ ДЕЛЕГАЦІЇ КОМПАРТІЇ КАНАДИ ПІСЛЯ ПОЇЗДКИ В УКРАЇНУ

2 лютого 1968 р.

Секретно

С 30 марта по 24 апреля 1967 года в Советском Союзе по приглашению ЦК КП Украины находилась делегация Коммунистической партии Канады во главе с национальным представителем компартии Канады тов. Тимом Баком.

В период пребывания на Украине делегации были представлены широкие возможности для ознакомления с жизнью украинского народа, развитием в республике экономики, науки, культуры. Члены делегации посетили многие промышленные предприятия, колхозы, стройки, учебные заведения, научно-исследовательские учреждения, учреждения культуры, имели беседы в республиканских министерствах и ведомствах, общественных организациях, обкомах и райкомах партии.

Делегация была принята секретарями ЦК КП Украины и членом Политбюро ЦК КПСС, секретарем ЦК КПСС тов. Сусловым М. А.

Во время многочисленных встреч и бесед с широким кругом работников делегация интересовалась всеми аспектами политической, экономической и культурной жизни на Украине, проявляя особый интерес к проблемам развития национального языка, литературы и культуры в целом. По всем этим вопросам ей были даны исчерпывающие ответы.

Таким образом, делегация компартии Канады имела возможность воочию убедиться в колоссальном прогрессе народного хозяйства республики, в расцвете ее национальной культуры.

Члены делегации неоднократно заявляли, что национальный вопрос в СССР решается правильно, что политика КПСС в этой области может служить примером для братских партий, в том числе и для Коммунистической партии Канады.

На беседе в ЦК КП Украины тов. Тим Бак от имени делегации заявил, что на большинство вопросов ей были даны содержательные ответы. Об этом же говорили и другие члены делегации во время встреч в ЦК КП Украины, ЦК КПСС, а также в выступлениях перед трудящимися. Они неоднократно подчеркивали, что поездка на Украину помогла им ближе ознакомиться с жизнью украинского народа и лучше вооружиться для борьбы против антисоветской буржуазно-националистической пропаганды.

Покидая Украину, глава делегации тов. Тим Бак передал письмо, в котором от имени ЦК компартии Канады горячо поблагодарил ЦК КП Украины за сотрудничество и заявил: "Наш отчет перед канадцами поможет изменить ложные представления, имеющиеся сегодня у миллионов из них, об условиях жизни на Украине и о направлении ее экономического и культурного развития. Тем самым наш отчет будет способствовать усилению борьбы за дальнейшее улучшение отношений между Канадой и Советским Союзом".

Несмотря на это, после возвращения в Канаду члены делегации в отчете о поездке на Украину вновь возвращаются к вопросу о якобы неравноправном положении украинского языка в УССР, в искаженном свете представляют политику КПСС в национальном вопросе. Официальный отчет был сделан делегацией на пленуме ЦК компартии Канады, состоявшемся в сентябре 1967 года.

15 декабря 1967 г. генеральный секретарь компартии Канады тов. У. Каштан информировал посла СССР в Канаде тов. Шпедько И. Ф. о том, что в начале января 1968 г. предполагается опубликовать доклад о поездке делегации на Украину в украинской прогрессивной печати в Канаде. Тов. Шпедько И. Ф. высказал сомнение в целесообразности этой публикации, имея в виду, что ряд утверждений доклада не отражает действительного положения дел в УССР и будет, несомненно, во вред нам использован националистами. Тем не менее тов. Каштан заявил, что приостановить публикацию доклада невозможно, на ней настаивают товарищи из украинских прогрессивных организаций. Однако он добавил, что Исполком компартии Канады постарается сделать все возможное, чтобы подправить доклад.

1 января 1968 г. газета “Життя і слово” (орган ТОУК) опубликовала указанный доклад, оговорившись, что публикуемый материал является переводом с английского текста, помещенного в декабрьском номере бюллетеня ЦК компартии Канады “Вьюпоинт”.

Следует отметить, что опубликованный доклад по-прежнему в искаженном виде представляет некоторые моменты национальной политики КПСС, необъективно освещает положение с развитием национального языка в республике. В заключительном разделе доклада “Некоторые выводы”, в частности, говорится:

“В ходе нашей дискуссии стало ясно, что существует разница в понимании и подходе к вопросу языка на различных уровнях партийной организации и среди различных руководящих товарищей, хотя все они верят, что поступают в духе ленинской национальной политики. В дополнение к разнице в понимании отдельных лиц, мы обнаружили случаи расхождений между провозглашенной политикой и практикой...”

Объединенная социалистическая экономика всего Советского Союза дает повод для возникновения определенных проблем, которые не всегда решаются с должным вниманием и пониманием национальных чувств...

...когда мы спросили, как это так, что нет украинских школ в Москве или в других городах с большой концентрацией украинских работников, министр просвещения нам ответил, что нет требований от этих работников относительно украинского языка, газет и школ... Наша делегация не удовлетворена такими ответами... Не является ли это случаем, где остатки русского шовинизма, ошибок, совершенных в период сталинской эры, все еще существуют?”

В докладе вновь поднимаются вопросы об использовании украинского и русского языков на железных дорогах республики, в почтовом ведомстве, выражается несогласие с организацией судебных процессов над отдельными представителями интеллигенции.

В заключительной части отчета говорится о необходимости самого широкого его обсуждения и подчеркивается, что отчет не может рассматриваться как сугубо внутривнутрипартийное дело. На самом же деле официальная делегация ЦК компартии Канады именно в качестве таковой рассматривалась и принималась на Украине. Опубликование доклада и его

широкое обсуждение вне партийных организаций Канады граничит, как нам представляется, с вмешательством во внутренние дела нашей страны. Члены делегации не смогли или не захотели до конца разобраться в подлинном положении дел в республике и поэтому отчет грешит необъективностью.

Не случайно этот доклад в невыгодном для нас духе комментируется буржуазной и украинской националистической пропагандой. Так, радиостанция “Си-Би-Си” 23 января 1968 г. передавала обзор украинской канадской прессы, в котором, среди прочих материалов, говорилось:

“В начале 1968 г. в торонтской украинской жизни, — читаем в газете “Вільне слово”, — широко обсуждают отчет делегации канадской компартии после поездки на Украину. В этом отчете члены делегации подчеркивают, что национальный вопрос на Украине не решен. Они указывают на извращения двойного характера — как национального нигилизма, так и проявлений великодержавного русского шовинизма. Члены делегации выступили также против секретных судов над украинскими интеллигентами, потому что такое рассмотрение дел при закрытых дверях никогда не помогает рассеять сомнения и вопросы.

Делегация канадских коммунистов подчеркивает, что опыт в социалистических странах показал, что национальные стремления не исчезают в социалистических отношениях. Эта делегация затрагивала целый ряд вопросов, но не была удовлетворена ответами представителей режима УССР”.

Вызывают недоумение и некоторые другие действия канадских товарищей. По имеющимся у нас сведениям компания “Петер Мартин ассошиэйтс лимитед” издает книгу “Образование в Советской Украине”, написанную Джоном Коляской, который, будучи членом компартии Канады, в течение двух лет обучался в Высшей партийной школе при ЦК КП Украины. Судя по аннотации, книга написана в резко антисоветском духе. И хотя руководство компартии Канады, Товарищества объединенных украинских канадцев и Рабочего общества взаимопомощи не может не знать о готовящемся выходе в свет этой книги, нам неизвестно, чтобы оно предпринимало какие-либо шаги для приостановки ее публикации или выразило свое отношение к этой провокационной стряпне.

В ноябре 1967 г. председатель Рабочего общества взаимопомощи А. Билецкий обратился в ЦК КП Украины по поводу

ареста некоего В. Черновола, осужденного за антисоветскую деятельность. Используя так называемое “письмо” Черновола руководителям некоторых центральных организаций УССР, опубликованное в националистической прессе, Билецкий настаивал на принятии каких-то мер по исправлению якобы допущенных в республике несправедливостей.

“Если вещи, описанные в письме, — писал А. Билецкий, — неверны, если все это ложь, так, будьте добры, скажите об этом ясно и открыто. Если все это верно, если положение дел таково, как описано (я лично не сомневаюсь, что оно таково), тогда нужно объяснить, почему сложилось такое положение, почему существуют закрытые суды, почему тайные допросы, преследования, издевательства? Если в данных случаях была допущена несправедливость, почему же тогда не сказать, что будут приняты меры по исправлению несправедливости, фактически принять эти меры...”

Посол СССР в Канаде тов. Шпедько И. Ф., беседуя с А. Билецким, отметил, что его письмо вызвало удивление в ЦК КП Украины, т. к. он, Билецкий, недавно посетил Украину в составе делегации Компартии Канады и имел возможность лично ознакомиться с советской действительностью. Билецкий заявил, что имеет свое мнение по данному вопросу и будет говорить об этом в Киеве.

В беседе с представителями Советского посольства в Канаде гг. Мурниковым М. А. и Юшко В. И. 30 ноября 1967 г. А. Билецкий вновь настаивал на праве всех компартий открыто выступать по поводу любого несогласия с политикой СССР и выдвинул идею создания международного органа, в который, как он высказался, “можно было бы обращаться с жалобами на Советский Союз”, — нечто вроде Интернационала.

Мы сообщаем эти факты в ЦК КПСС в порядке информации и просим указаний по этим вопросам (отчет делегации ЦК компартии Канады прилагается).

Секретарь ЦК КП Украины
2 февраля 1968 года

А. Скаба

Опубліковано: Чорна книга України. Збірник документів, архівних матеріалів, листів, доповідей, статей, досліджень, есе. — Київ: Видавничий центр “Просвіта”, 1998. — С. 486-489.

**ЗАЯВА ПОЛІТВ'ЯЗНЯ ЛЕВКА ЛУК'ЯНЕНКА ГОЛОВІ
ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР ДЕМ'ЯНОВІ
КОРОТЧЕНКУ ПРО НЕВІДПОВІДНІСТЬ СТАТУСУ
УКРАЇНИ ЇЇ КОНСТИТУЦІЇ**

Не пізніше 25 лютого 1968 р. *

Голові Президії Верховної Ради
Української РСР Д. С. Коротченку
політичний в'язень Лук'яненко Л. Г.
з Мордовії, ст. Потьма,
п/в Явас, п/с ХХ385/11.

Заява

Львівський обласний суд у закритому засіданні розглянув групову справу н. 1 ст.ст. 56 ч. 1 64 кримінального кодексу УРСР 20 травня 1961 р. засудив мене до розстрілу, Кандибу — до 15, Віруна — до 11, Лібовича, Луцьківа, Кіпіша і Боровницького — до 10 років позбавлення волі кожного.

26 липня 1961 р. Судова Колегія в Кримінальних справах Верховного Суду УРСР розглянула справу в касаційному порядку і, залишивши без змін юридичну кваліфікацію дій Кандиби, Віруна, Лібовича, Луцьківа і моїх, замінила мені смертну кару на 15 років позбавлення волі, а Кіпішу і Боровницькому за новими статтями призначила по 7 років ув'язнення замість 10.

І вирок обласного суду, і ухвала касаційної інституції є незаконними через грубе порушення не тільки Декларації прав людини, радянського процесуального законодавства, але і найелементарніших прав людини при проведенні попереднього слідства і на суді.

Слідчі у КДБ по Львівській області застосовують систематично і постійно такий незаконний засіб, як підсаджування до арештованих громадян у камери своїх агентів.

По нашій справі чекісти підсадили сексотів до всіх 7 звинувачених, по справі Коваля і Грицини — до всіх 20, по Ходорівській групі до всіх шістьох звинувачених. Так було в 1961—1962 рр., так продовжувалося в наступні роки і мало місце в 1965—1966 роках при проведенні попереднього слідства по справі М. Гориня, М. Масютка.

За інструкціями слідчих ці сексоти розповідали в камері різні небилиці антирадянського змісту, провокували на розмови, поводитися безтактно, нахабно або бридко і загалом створювали нестерпні умови, намагаючись вселити думку, що всі наші людські права залишилися по той бік в'язничного муру, а тут у слідчому ізоляторі КДБ, з нами зроблять усе, що їм заманеться, як зробили ці ж органи з Тухачевським, Гамарником, Микитенком, Соколовським і тисячами, і тисячами інших безвинних людей. Даватимемо покази чи не даватимемо – не має принципового значення: раз чекісти арештували, значить, уже не вернешся на волю. Поведінка у слідчому ізоляторі має лише те значення, що при згоді підписувати формулювання слідчого швидше припинять мучити в тюрмі, швидше засудять і швидше відправлять на схід у табір (якщо не розстріляють), а там уже легше. А якщо упиратимешся і доводитимеш свою правоту – сидітимеш більше, а кінець однаковий – засудять. До того ж обстоювання своєї правоти дратує слідчих, і чим упертіше арештований доводить свою невинність, тим вони лютішають і тим більше завдають страждань у слідчому ізоляторі. Ніби для підтвердження цих слів сексота в камері у слідчому кабінеті начальник Управління полковник Шевченко сказав мені: “Можете упиратися. Ми маємо час. Кодекс дає нам для слідства 2 місяці, але якщо нам буде потрібно, ми будемо тримати 5–8 місяців, але доможемося свого, і ви покажете те, що нам потрібно”.

Львівський КДБ, діючи на звинуваченого круглодобово то в кабінеті слідчого, то в камері, доводить психіку недосвідчених громадян до повного пригнічення, коли людина стає абсолютно байдужою до всього на світі: до самої справи, до своєї майбутньої долі, до долі товаришів, сім'ї, навіть до своєї честі. Пригнітивши свідомість, вони тим самим ослабляють її контроль над інстинктами і тоді, відгриваючи інстинкти, зокрема інстинкт самозбереження, вони домагаються від людей фантастичних показів. Така фантастичність проявилася, напр., при зведенні віч-на-віч з Лібовичем у його заяві про те, нібито я погрожував йому смертю на випадок зради організації. Люди підписують різні вигадки слідчих на своїх товаришів, на самих себе. Потім деякі падають ще нижче і, здавшись на ласку КДБ, починають підписувати протоколи “своїх” показів, навіть не читаючи їх, а далі дають згоду на співпрацю з КДБ. Тоді чекісти їх самих підсаджують до інших звинувачених, і вони починають тепер

уже самі писати доноси на інших (як досі писали на них), допомагаючи КДБ сфабрикувати справу на нових людей.

Жалюгідні люди!

Але яка повинна бути совість у тих, хто, прекрасно розуміючи, що перед ними не вишколені іноземні агенти, доводити їх до такого гидкого стану лише за те, що вони насмілились висловити свій власний погляд на світ?

Коли В. Луцьків погодився на співпрацю з КДБ, його посадили в камеру до Романа Гурного (по справі Коваля і Грицини). У камері вони посварилися через дрібниці, і тоді Луцьків у дописах почав писати вигадки на Гурного. Слідчі оформили ці дописини відповідним чином. Львівський обласний суд присудив Гурного до страти, яку Верховний Суд УРСР замінив 15-ма роками ув'язнення.

Намірившись засудити людину, слідчі не дуже зважають на те, що якесь твердження не відповідає дійсності. Головне, аби знайшлася людина, що підтвердила б його. Так, коли мене допитували про Й. Войцеховського і я твердив, що він не має відношення до справи, начальник УКДБ полк. Шевченко сказав мені:

“Лук'яненко, невже вам жалко його?”

Отже, головне не в тому, щоб знайти істину по справі, а в тому, щоб знайти бодай одного об'єкта, який би погодився підписати протокол або показати в суді хоч і задалегідь відому і йому самому, і КДБ брехню.

Зі мною в камері сидів агент по псевду Нестор Цимбала. Він багато розповідав про діяльність Організації українських націоналістів (ОУН). І хоч у суді мені не поставили жодного питання про цю партію і сам я не сказав ні слова про неї, у вироці суд (порушивши принцип безпосередності судового розгляду) записав:

“Знаючи про розгром українських буржуазних націоналістів і, зокрема, Організації українських націоналістів (ОУН) у західних областях УРСР...”**

Я по суті нічого не знав про ОУН до арешту. Цимбала, тобто КДБ, познайомив мене з нею, потім видав своє знання за моє і, таким чином, чекісти одержали “факт” (хоч нічим іншим це і не підтверджується); якби я не “пожалів” Войцеховського і погодився підтвердити чекістські вигадки – це був би також “факт”. Мирон Йовчик (із групи Коваля і Грицини) хотів придбати вибухівку для видобування каменю на хату, яку він заходився був будувати. Слідчі примусили С. Побору показати, нібито він думав її придбати для диверсії.

Цей єдиний показ став “доказом” для звинувачення Йовчика в диверсійному акті і його засудили на 15 років позбавлення волі. Так виготовляються “факти” для звинувачення людей в найтяжчих злочинах.

З трибун з’їздів і конференцій, на сторінках газет і журналів, по радіо ми постійно чуємо про відновлення законності і торжество радянської демократії, чуємо про те, що радянська держава — найдемократичніша в світі держава народу, а в тих закутках, де діють чекісти, де вирішується питання жити чи не жити людині — у тих закутках панує сваволя, про яку народний суверен влади має найменше уявлення.

1962 р. вся Україна знала про суд над М. Глезосом. Газети друкували статті і фото із зали суду. Народ чимало довідався з життєпису Глезоса і прочитав чимало статей, у яких висловлювався бурхливий гнів на адресу грецької буржуазії, що створила в країні поліцейську державу, тримає народ у безправ’ї і так жорстоко судить (його тоді присудили були до 4 років позбавлення волі) за політичну діяльність. А що знав український народ про суд у тому ж 1962 році над 20 особами у Львові, з яких 4 присуджені до страти? За допомогою Луцьківа, С. Покори та їм подібних, цих людей звинуватили і в терорі, хоч насправді вони не убили жодної душі, не підірвали жодного об’єкту, не поширили жодної листівки.

Що знав український народ про суд у Львові в тому ж таки 1962 р. над шістьма чоловіками з Ходорівського району, з яких Михайло Прочів розстріляний?

Тернопільський обласний суд 1961 р. засудив групу Миколи Апостола в складі 5 осіб, а 1962 р. — групу Богдана Гогуса в кількості 5 осіб, при чому Гогуса присуджено до страти. Що знав наш народ про ці суди? Нічого, бо всі ці суди були закриті.

Народ знає з газет, радіо про суд в Іспанії над Хуліаном Грімао, про долю Гізенги, про протест американського сержанта проти в’єтнамської війни, але він нічого не знає про свого земляка Анатолія Лупинаса, якого засуджено за політичні переконання і в місцях ув’язнення доведено до цілковитого каліцтва. Тепер він у своїх 32 роки повний каліка і повільно конає в неволі на чужині.

Що міг довідатися народ з газет чи радіо про хвилю арештів і судів 1965–1966 років? Нічого. Він має докладну інформацію про роботу Ново-Орлеанського прокурора Гаррісона по розслідуванню убивства Кеннеді, але він зовсім не

знає кого арештовує прокурор Львівської області; він знає кількість арештованих у Греції, але не знає, скільки арештованих в Івано-Франківську і що робиться у тюрмах КДБ.

Необізнаність народу з роботою КДБ дає йому майже необмежену владу над людьми, що потрапляють до його рук. Прихованість роботи КДБ від громадськості дає йому можливість грубо порушувати закони радянської держави.

За допомогою агентів слідчі КДБ організують обмін записками між арештованими по одній справі з різних камер. Підробляючи почерки, вони від імені кореспондентів посилають свої записки з відповідною інформацією та запитаннями. Якщо звинувачений не пише до свого товариша ніяких конкретних фактів, тоді вони намагаються посіяти недовір'я, а потім ворожнечу між ними. Після певної стадії обробки агент, у тій чи іншій формі, намагається нав'язати думку: "все пропало, рятуйся сам, як можеш!" Причому, оце "як можеш" означає не "відстоюй правду, незважаючи ні на що, хоч сам, але відстоюй, і не дайся нав'язати тобі фальшивих звинувачень", а лише таке: "На тебе набрехали, брешти й ти на інших; інші шукають ласки слідчого — шукай і ти". Після кількох записок вкрай занепадницького духу від свого товариша, навіювання агента не здаються абсурдом. Якщо людина і не повірить їм, черв'ячок сумніву, посіяний у душу, поступово робитиме своє діло. Чекісти — артисти: вони уважно слідкують за поведінкою людини в ізоляторі і припиняють листування якраз тоді, коли сумніви в фальшивості записки ще не розвіяні. А якщо вони помітили сумніви щодо агента, вони поpróbують розвіяти їх, підсунувши, наприклад, книжку "Князь Серебрянний" Толстого.

За допомогою агентів львівський КДБ намагається активно впливати на світогляд звинуваченого. Так, мені (як і моїм однодільцям) вони розповідали силу-силенну різних жакли-вих вчинків представників влади. Несправедливість, ясна річ, викликала обурення. Це обурення потім брали як доказ антирадянської настроєності.

Складається враження, ніби сам КДБ спочатку намагається прищепити антирадянський світогляд, а потім покарати за нього.

Якщо у КДБ по Львівській області вважають, що вказаних вище заходів недостатньо для зломлення волі звинуваченого (або йому потрібно для іншої мети), воно застосовує хімічні засоби. В Мордовії на сьомому таборі В. Луцьків

розповідав 1962 р. мені і С. Віруну, що йому вдалося підслухати, як наглядачі львівського ізолятора поблажливо дорікали один одному за те, що через неузгодженість дали йому в їжі подвійну порцію наркотиків. Про застосування наркотиків до мене я готовий подати покази повноважній комісії, котра зайнялась би розслідуванням незаконних методів проведення слідства по нашій справі.

Не викинули чекісти із свого арсеналу і таке знаряддя добування “істини”, як кулак. Не за сталінських часів і навіть не 1955 р. чекіст Гальський бив Михайла Осадчого, кандидата філологічних наук, викладача Львівського університету. Отже, і після смерті Сталіна при проведенні попереднього слідства КДБ застосовує не тільки ті засоби, що передбачені Кримінально-процесуальним кодексом, але і “доповнення” із свого горезвісного минулого досвіду.

Нагляд за проведенням попереднього слідства слідчим КДБ по нашій справі здійснював заступник прокурора Львівської області Стариков.

Заперечуючи право народу на створення незалежної держави, Стариков заявляв, що Україна не могла б існувати самостійно, без союзу з Росією бо, мовляв, її обов’язково хто-небудь завоює. Іншими словами, український народ не здатний ні створити незалежну державу, ні захистити її. Чим відрізняються ці думки від геббельсівських “теорій” про повноцінні і неповноцінні раси і народи? Ми доволі наслухалися від розенбергів, борманів та їм подібних расистів різних тверджень про нижчість українського народу (як і інших слов’янських народів). І якщо нам говорять ту саму думку представники сусіднього російського народу, то нам від цього ніскільки не легше.

І Денисов, і Сергадєєв, і Стариков – ці охоронці української радянської суверенної держави – давно живуть на Україні, проте не вивчили нашої мови. Навпаки, вони ставляться з погордою і зневагою до неї, до літератури і культури нашої, і кожен крок свідчить про їхню шовіністичність. До нас же вони проявляли люту ненависть. Знаючи, що переслідування за політичні переконання суперечать Декларації прав людини та Конституції УРСР, вони доклали максимум зусиль, щоб приховати нашу справу від радянської громадськості. Для дезінформації людей у тих місцях, де ми жили, були розпушені різні небиліці. Наприклад, у Глинянах, де я мешкав, поширили чутку, нібито під час арешту в мене вилучили радіостанцію, долари, велику кількість антира-

дянської пропагандивної літератури американського виробництва, і що загалом я — американський шпигун.

Коли львівський КДБ переконався, що йому вдалося приховати правду від людей, він і пішов на зміну звинувачення з антирадянської пропаганди на зраду батьківщини, а представники обласної і республіканської прокуратур санкціонували це.

Показовим є й такий факт. Під час перебування в ув'язненні в Мордовії у В. Луцьківа пробудилася совість і він написав заяви до офіційних інстанцій про фальшивість своїх показів по нашій справі, зокрема в заяві до ЦК КП України в жовтні 1965 року він писав:

“У січні 1961 р. УКДБ по Львівській області арештувало мене в зв'язку з арештом Лук'яненка і ув'язнило в слідчому ізоляторі. Не почувавши за собою жодної вини, я повірив службовцям УКДБ, що мене заарештовано для того, щоб я допоміг виявити немов злочинну діяльність Лук'яненка, після чого обіцяли мене відпустити. Під час цієї розмови, у слідчому кабінеті, просився якийсь чоловік під нестерпними ударами когось із працівників КДБ. Мені дали ясно зрозуміти, що в разі відмови мене чекають такі ж катування. Я перелякався і дав згоду написати власноручні покази, які нібито для УКДБ потрібні за недостатністю звинувачення Лук'яненка, які в пізнішому були переписані під диктовку слідчого Денисова, які і маютьесь в ділі, і погодився підписати протоколи з потрібними для працівників УКДБ показами...”

Слідчий Денисов у дальнішому змусив мене підписати протоколи, в яких написав, нібито я закликав до збройної боротьби 6.XI.1960 р. Лук'яненка, Віруна, Кандибу й Ващука проти радянської влади та підривної роботи в рядах армії і що нібито Лук'яненко теж висловлювався за збройну боротьбу, чого в дійсності не було ні з моєї сторони, ні з сторони Лук'яненка.

Слідчі УКДБ, яким я вірив як представникам своєї влади, обдурювали мене систематично: спочатку вмовили мене, що я потрібен у тюрмі лише для виявлення Лук'яненка тільки до суда (тобто для підписання протоколів), а перед самим судом мене було умовлено, що я повинен допомогти розкрити Лук'яненка в суді (тобто повторити те все, що було написано в протоколах) і сказано, що мені можливо дадуть пару років, а якщо я не хочу послухатися працівників УКДБ, то осудять на значно більший строк за допомогою якоїсь отягчаючої статті...

Після суду мене завірили працівники УКДБ, що строком не слід перейматися, так як це лише так дано строк, щоб я трохи допоміг працівникам УКДБ в роботі й тут же потребували офіційної підписки (бо для освідомлень мене посилали ще до суду) на співпрацю під псевдонімом Гавриляк.

А через деякий час мені було сказано їхати в лагерь для вислідження якоби існуючих в лагері антирадянських націоналістичних організацій. А при незгоді їхати в табір було залишено мене в слідчому ізоляторі для вислідкування арештованих громадян, де люди по довір'ю до мене і своїй простоті розповідали мені про свої думки чи факти, про що писав освідомлення чи розповідав усно працівникам УКДБ Поляруку, Дуднику, Горюну, Денисову, Сергадееву, Гальському та ін."

Як відомо з законів, радянська держава ставиться до громадян незалежно від їхнього світогляду: могомеданин, комуніст, католик – усі мають однакові політичні, трудові, пенсійні та інші права. Але партія ставиться неоднаково: вона пропагує одну ідеологію і бореться проти всіх інших.

Справу, по якій мене арештували, Львівський обком партії роз'яснив як антипартійну. Для Рудика, як комуніста, це означало, що мої дії йшли всупереч його особистим переконанням і тим самим всупереч його особистим політичним інтересам. Сівши в крісло судді, він дивився на нас як на особистих політичних ворогів. Будучи комуністом як суддя в політичній справі, він опинився суддею в своїй власній справі, що є порушенням одного з основних принципів об'єктивності суду, а саме *Nemo index in causa sua* (ніхто не суддя в своїй власній справі), що прийнятий загально ще з стародавніх римських часів.

Самовизначення для ... азятів.

Воля каральних органів львівської області dokonана: нас загнали за колючий дріт у Мордовію на примусову працю за любов до України та прагнення до її незалежного державного існування. Таке прагнення визнається нормальним і законним для всіх людей: для азятів, для африканців, для всіх інших народів світу, тільки не для українців. Українці не сміють і думати про державну самостійність. Щоправда, існує такий папір, як Конституція, яка проголошує: УРСР зберігає за собою право виходу зі складу СРСР, але Сталін з опричниками Ягоди, Єжова, Берії привчив людей дивитися на Конституцію (як і на інші закони держави) як на пусті папірці: закони законами, а порядки порядками. Закони приймаються, змінюються, існують своїм ладом, а політичний

режим існує своїм ладом. Кожний має свою традицію і історію, що практично мало пов'язані між собою.

Ось слова, людини, що не пояснює, а робить політику, ось реальна дійсність!

1964 року я написав скаргу з приводу своєї справи до прокуратури СРСР. У відповідь на цю скаргу заступник Генерального прокурора СРСР Маляров писав, що мої дії Львівський обласний суд кваліфікував вірно як зраду батьківщини, бо вони, мовляв, були спрямовані на шкоду територіальної недоторканості СРСР. Далєбі, вельми!

Значить, Маляров вважає Радянський Союз не за союзну державу, не за союз рівноправних республік, а за унітарну державу! Вельми красномовне визнання високого стража законності союзного масштабу!

У його тлумаченні виходить, що ст. 56 КК УРСР, говорячи про територіальну недоторканість, має на увазі захист не території союзної республіки, а недопустимість виходу союзної республіки зі складу СРСР. Що ж, таке тлумачення не суперечить великодержавній шовіністичній політиці, яку царський уряд постійно проводив щодо України з часів Петра I. Прагнення українців до автономії розцінювалося царськими посіпаками до революції як зрада батьківщини. І тепер Маляров, Дяков, Стариков, Сергадєєв, Денісов і іже з ними також розцінюють прагнення українців до рівного становища з іншими народами світу як зраду батьківщини. Виросши з російських шовіністичних традицій, вони надіються, либонь, продовжувати вічно стару політику.

Це – реальність. Денісови тримають у руках державну машину на Україні. Вони визначають, що таке зрада, що не зрада, вони заганяють людей у табори, вони віднімають життя і примушують працювати по кільканадцять років запівдарма в нелюдських умовах. Це реальність. Проте ця реальність тхне мертвотиною, бо вона не тільки породжена вчорашнім днем, вона живиться вчорашніми ідеями, вона намагається вчорашнє зробити теперішнім і майбутнім.

Прагнення шовіністів продовжувати ветхозавітну політику призвело до величезного лицемірства. З одного боку Радянський Союз і УРСР підписали статут ООН, що проголосив право всіх націй на самовизначення. 14.XII.1960 року уряд УРСР підписав Декларацію про надання незалежності колоніальним країнам і народам. На міжнародних трибунах з уст радянських діячів постійно лунають палко слова підтримки борців за демократію та національну свободу.

Проводяться конференції, на яких приймаються резолюції, подібні ось до такої:

“Мы не можем быть спокойны, пока на земле льется кровь за свободу, священная кровь наших братьев, мужественно вставших на защиту демократии, свободы и независимости своих народов”...

Мы призываем всех, кому дороги идеалы свободы, демократии и справедливости, выступить единым фронтом против всяких репрессий и преследований борцов за национальную независимость, за ликвидацию колониальных и расистских режимов.

Мы требуем:

Свободу борцам за независимость!

Немедленно прекратить преследования патриотов! (Из резолюции Второй Советской конференции солидарности народов Азии и Африки в Баку 8–11 мая 1964 г.)

Справжній гімн демократії та національній незалежності! Але що вартий цей гімн, коли в радянських тюрмах і таборах також сидять борці за незалежність і розширення демократичних свобод, коли шовіністи найжорстокішим чином переслідують борців за незалежність України. При чому, щоб підірвати коріння для відродження ідеї державної незалежності, намагаються знищити в українському народі історичну свідомість (що лише й здатна згуртувати всі шари нації в єдиний кулак у боротьбі за самозбереження) і прищепити йому почуття безбатченка.

Теперішні покоління нашого народу позбавлені духових надбань своїх дідів і прадідів. У русифікованих учбових закладах українцям викладають історію розвитку продуктивних сил та історію російських царів, не історію нашого народу. І чим жили наші предки, теперішні українці не знають, бо з численної когорти українських філософів видані твори лише Г. Сковороди (і то не повністю); праці українських економістів, істориків, публіцистів (навіть ті, що видавалися до революції в Росії) тепер заборонені; багато прозаїків заборонено зовсім, а інші видані не повністю; такі сфери духовного життя наших пращурів, як музика, живопис знаходяться в повному занедбанні.

Позиції російського шовінізму на Україні тепер незрівняно слабші, ніж були до революції. І не тільки через вищевказані фактори. Будучи гальмом суспільного прогресу і ставши на заваді розвитку нашої мови, літератури і всієї національної

культури, він не має жодної моральної підтримки. За опору йому править груба фізична сила (військові гарнізони, як сказав слідчий Денісов) і страх наших батьків. Але на одній лише силі ніколи ніщо довго не трималося, а страх також не вічний. Він, як і все на світі, явище минуше. Щоб він існував, його треба постійно підтримувати. Його й роздмухували безперестанку смертями, тисячами безвинних смертей. Чим і залякали наших батьків. Але після війни народилося і вже виросло нове покоління, що не знає страхіть терору і не скуте жахом.

Воно – молодий господар країни. Йому належить майбутнє, а воно починає розуміти, як небезпечно для батьківщини відгороджування від інших народів. Воно розуміє, що самоізоляція від інших ідей означає збіднення, обкрадання самого ж себе. “Хто цурається і людей, і ідей, той бідніе душею все більше і більше, опускається все нижче і нижче”, – казав Жюль Мішель.

У наш час бурхливого промислового розвитку і розвитку, зокрема, технічних засобів інформації ізолювати людей від сторонніх ідей стало майже неможливим. Шовіністи можуть замкнути на замок філософів Коновича-Горбацького і Костельника, економіста Осадчого і Левицького, істориків Полетику і Грушевського, етнографів Номиса і Шухевича, мовознавців Житецького і Потєбню, публіцистів Драгоманова і Павлика, вони можуть навіть пересипати їхні твори магнієвою стрічкою в книгозбірні і запалити, але вони не спроможні повісити замки на численні канали різноманітної зовнішньої (і внутрішньої) інформації з новими ідеями. А кожний струмінь нової інформації несе новий свіжий дух, що руйнує старий підмурівок шовіністичної будівлі. У них ще вистачить сили задушити ув'язнених, але не можна ув'язнити сучасний дух, що постійно породжує тисячі таких, як ми.

(“Українське Слово”) С& 1968 by P.I.U.F., Paris.

* Датовано за часом опублікування в “Українському Слові”.

** Тут і далі – крапки в тексті.

Опубліковано: Вільна думка. – 1968. – 25 лютого. – С. 3; 3 березня. – С. 3; 10 березня. – С. 3.

**ОБГОВОРЕННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ СПРАВ ВИКЛАДАЧА
ВОЛОДИМИРА КАЛИНОВИЧА І СТУДЕНТА ТАРАСА
САЛИГИ НА ПАРТІЙНИХ ЗБОРАХ ЛЬВІВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА**

15 березня 1968 р.

СЛУХАЛИ: Персональну справу члена КПРС тов. Калиновича В. І. Доповідає тов. ЦЬОХ Й. Т., тов. Калинович В. І. — присутній.

СУТЬ СПРАВИ: В перших днях січня ц. р. тов. Калиновичу В. І. стало відомо, що його дочка Марта Калинович, студентка хімічного факультету (IV к.) займалась з матеріалами ідейно-невитриманої літератури, давала ці матеріали своїм товаришам-студентам. Дочка ніколи в сім'ї про це не говорила, не ділилась своїми думками з рідними. Цей факт для тов. Калиновича В. І. був прикрою несподіванкою. Тов. Калинович В. І. поведінку своєї дочки засуджує і глибоко переживає з того, що сталося.

Тов. Калинович В. І. на протязі багатьох років роботи в університеті ніколи не мав зауважень, завжди приймав активну участь в громадському житті університету, сумлінно виконував свою основну роботу.

Тов. Калинович В. І. вважає, що цю помилку дочки слід віднести за рахунок неправильного розуміння багатьох життєвих питань, недосвідченості і незнання життя.

Дочка тов. Калиновича В. І. також визнала неправильність своєї поведінки, засуджує свій вчинок, отримала суворе покарання.

Тов. Калинович В. І., як комуніст і як батько, усвідомлює те, що він несе моральну відповідальність за поведінку і вчинки дочки. Глибоко пережив цей факт. Запевнив партійний комітет, що зробить все для того, щоб дочка більше в своєму житті не допускала таких помилок. Просить вибачити його недогляд і упущення у вихованні дочки.

т. САЛТАНОВСЬКА: Чи у Вас з родичів не було нікого (в минулому), хто був би зв'язаний з цими справами?

т. КАЛИНОВИЧ: З родичів ніхто і ніколи не був зв'язаний з цими справами.

т. ЦЬОХ: А як ви особисто пояснюєте настрої дочки?

т. КАЛИНОВИЧ: Мені це важко пояснити, я не знаю на якому ґрунті могли в неї виникнути подібні погляди, думаю, що дочка не усвідомлювала і читала цікавості ради.

т. ЯРТИСЬ: Чи Ви цікавились світоглядом своєї дочки?

т. КАЛИНОВИЧ: Розмови в нас були різного характеру, часом доводилось багато що дочці роз'яснювати. Мені дуже прикро, я відповідаю як батько і хотів би, щоб мені повірили, що я тут недоглядів, хоч я і не підозрював, що так може бути.

т. ЗІНЕВИЧ: Ми розглядали в комітеті комсомолу цю справу на протязі 2-х днів. Намагались в усе вникнути, виявити, як Марта Калинович дійшла до таких поглядів. Ми виявили, що Марта цікавилась цією літературою давно, майже в 14 р. В розмові вона говорила, що одного разу показала батькові якусь книжку, але зустріла великий опір і більше не зверталась. Звичайно, що першими вихователями є батьки і на них падає велика відповідальність. Вина В. І. Калиновича в тому, що він вчасно не поцікавився, де і з ким буває Марта у вільний час, який її світогляд.

т. СТЕБЛИЧ: У своєму виступі засуджує помилкові захоплення М. Калинович ідейно-невитриманою літературою, підкреслює, що велика вина в цьому лягає на батька, В. І. Калиновича. Пропонує оголосити догану комуністу Калиновичу В. І.

т. ЯРТИСЬ: В своєму виступі сказав, що тов. Калинович В. І. мало цікавився світоглядом своєї дочки, цікавився лише відмінними оцінками. Тут великий промах батьків, раз дочка пройнялась ворожими ідеями. Вважає, що тов. Калинович В. І. повинен нести партійне стягнення.

т. САЛТАНОВСЬКА: Тов. Калинович В. І., як комуніст, і як вихователь нашої студентської молоді повинен був би більше цікавитися світоглядом дочки. Невже на протязі 5 років у Вас не виникало ніякої розмови на ці теми. Невже Вас не цікавило, чим живе і з ким спілкується Ваша дочка. Пропонує оголосити тов. Калиновичу В. І. догану із занесенням в облікову картку.

т. ЦЬОХ: В своєму виступі говорить про велику вину тов. Калиновича В. І. вважає, що Калинович В. І. повинен нести партійне покарання за свою недостатню пильність, за те, що дочка консолідується з нашими ідейними ворогами.

т. КАЛИНОВИЧ: В своєму виступі визнав свою вину і недостатню пильність.

ПОСТАНОВИЛИ: Оголосити комуністу Калиновичу В. І. за недостатню пильність, проявлену при вихованні дочки, оголосити догану. Голосували за це рішення — 6 членів парткому. (За догану із занесенням в облікову картку голосували 5 членів парткому.)

СЛУХАЛИ: Персональну справу члена КПРС тов. Салиги, студента філологічного факультету.

СУТЬ СПРАВИ: Тов. Салига одержав від одного студента хімічного ф-ту заборонену літературу, прочитав її, повернув назад, а потім пішов у комітет комсомолу і про все розповів заступнику секретаря комітету комсомолу.

Виступили: Тов. ЗІНЕВИЧ А. Г. У своєму виступі він сказав, що з тов. Салигою цей випадок стався вперше, і він не зовсім правильно зреагував, в цьому його вина.

Тов. ЦЬОХ Й. Т. В своєму виступі сказав, що т. Салига не виявився активним комуністом, не проявив своєї ідейної стійкості.

ПОСТАНОВИЛИ: Тов. Сализі за відсутність ідейної пильності — вказати.

Секретар парткому

Й. Т. Цьох

ДАЛО. — Ф. 92. — Оп. 1. — Спр. 844. — Арк. 85-89.

№ 31

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА РАДІ МІНІСТРІВ УРСР ВІД РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ СЕКЦІЇ ТОВАРИСТВА ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ПРО ПЕРЕДАЧУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ПОЛЬСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ

17 березня 1968 р.

Раді Міністрів УРСР

Копія: Президії правління

Українського товариства охорони
пам'ятників історії та культури

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

Республіканська секція Товариства доводить до відома Президії, що зараз у Львові за дорученням Міністерства

культури СРСР два працівники Державної публічної бібліотеки ім. Леніна відбирають документальні матеріали з відділу рукописів Львівської Державної наукової бібліотеки УРСР для передачі Польській Народній Республіці. Зазначені товариші без участі жодного представника наукової громадськості України відбирають документи за формальною ознакою — колишньої приналежності до фондів бібліотеки Оссолінських, не зважаючи, що ці документи прямо стосуються історії українського народу і є його національним скарбом.

Слід відзначити, що в 1946–1947 рр. Польській Народній Республіці вже було передано 81 % (понад 7000 одиниць зберігання) від загальної кількості матеріалів колишньої бібліотеки Оссолінських. Серед переданих документів — багато матеріалів, які висвітлюють історію українських земель (акти, люстрації, інвентарі Київщини, Галичини, Волині та інші). Потрібно додати, що в архіви і бібліотеки Варшави, Любліна, Кракова та інших польських міст в свій час різними шляхами попало багато документів українського походження.

Вважаємо підкреслити, що питання про долю цих документів крім наукового, має велике політичне значення. Йдеться про документи, які становлять культурний доробок українського народу і стверджують споконвічну приналежність йому західноукраїнських земель.

Викликають також тривогу спроби вилучення з фондів музеїв України, зокрема львівських, частини надзвичайно цінних творів іконопису для продажу за кордон. Відділ музеїв Міністерства культури УРСР розсилає по музеях України циркуляри (причому неодноразово) з вимогою відправити якусь кількість українських ікон для продажу. Наприклад, Львівська картинна галерея протягом останнього часу одержала три таких циркуляри.

Кожній культурній людині відомо, що твори іконопису взагалі становлять невід'ємну частину історії національного живопису. Що ж до українського іконопису, то він здавна славиться своєю самобутністю, неповторністю і високою художністю, чим, зокрема, і пояснюється такий великий попит на українську ікону за кордоном.

В зв'язку з цим, просимо взяти заходів, щоб ці документальні та іконографічні скарби залишилися в руках їх власника — українського народу.

Голова секції історичних пам'ятників при правлінні Українського

товариства охорони пам'яток історії та культури, доктор історичних наук

О. Компан

Заступник голови секції історичних пам'ятників при Правлінні, кандидат історичних наук

І. Бутич

Член Президії правління Українського товариства охорони пам'ятників історії та культури, доктор історичних наук, заслужений діяч науки

К. Стецюк

Член секції історичних пам'ятників при правлінні Українського товариства охорони пам'ятників історії та культури, кандидат історичних наук

О. Апанович

На документі напис: №№ 5973/54 від 11.1968 р.

т. Бабійчук Р. В. Прошу Вас особисто розглянути і дати пояснення до 17 квітня 1968 р. П. Тронько.

Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВОУ). – Ф. Р-2. – Оп. 13. – Спр. 3354. – Арк. 201-203.

№ 32

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ЛЬВІВСЬКО- ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ЄПАРХІАЛЬНОМУ УПРАВЛІННЮ ВІД СВЯЩЕНИКА МИРОНА ПІДВІРНОГО ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДИ БАПТИСТІВ У СЕЛІ ГІЙЧЕ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2 квітня 1968 р.

До Львівсько-Тернопільського
епархіального управління
Священника Підвірного Мирона,
Настоятеля парафії с. Гійче
Нестерівського р-ну
Львівської області

Доношу до Вашого відома слідує:

Як відомо, в с. Гійче є секта баптистів і чи не найбільша у Львівській області. Вона нараховує близько 150 чоловік.

Певний період часу секта не активізувалася. Зараз вона змінила свій метод діяльності. Члени секти почали активно діяти. Вони ходять по хатах православних віруючих, проти

волі господарів читають стихи з євангелія, ведуть бесіди проти вчення і канонів Св. Православної церкви і демонструють баптистські молитви.

Я, як православний священник, проводжу відповідну роботу проти секти. Але ми, священники, не маємо права ходити по хатах і проводити релігійні обряди.

Сектанти в Гійчу роблять навпаки. Вони повибирали собі проповідників, котрі ходять по хатах і займаються вербуванням в секту. Найбільш активним проповідником є Михалець Іван (вуличне прізвище Горячий). Пишу вуличне прізвище тому, що Михальців в Гійчу є багато. Баптисти майже силою стараються тягнути православних в секту.

Свящ. Підвірний Мирон
Гійче
2.IV.1968 р.

ЦДАВОУ. — Ф. 4648. — Оп. 5. — Спр. 115. — Арк. 17. Копія.

№ 33

З ІНФОРМАЦІЇ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛВНО МІНІСТЕРСТВУ ОСВІТИ УРСР ПРО ЗАГАЛЬНООСВІТНІ ШКОЛИ

5 квітня 1968 р.

...Зміни, які відбулися за 23 роки післявоєнного періоду в розгортанні мережі загальноосвітніх шкіл радянської Буковини, можна ілюструвати слідуючою таблицею:

	1945/46 н. р.	1967/68 н. р.
Всього шкіл	548	485
в т. ч. початкових шкіл	350	112
семирічних шкіл (з 1960/61 н.р. восьмирічні)	132	238
середніх шкіл	33	135
інших (для підлітків) шкіл	33	—
Всього учнів у всіх типах шкіл	9180	136967

Ці дані переконливо підтверджують, що зміни в шкільній мережі носять насамперед якісний характер.

В 1966/67 навчальному році кількість початкових шкіл порівняно з 1945/46 навчальним роком зменшилась в 3 рази,

а кількість неповно-середніх шкіл зроста майже в 2 рази. Середніх шкіл в 1966/67 навчальному році порівняно з першим післявоєнним роком збільшилось в 4 з лишком рази.

Здійснюючи ленінську національну політику, мова навчання в загальноосвітніх школах області відповідає національному складу учнів (353 школи з українською мовою навчання, 94 – з молдавською мовою, 29 шкіл з російською мовою навчання і 9 шкіл з двома мовами навчання).

До названої загальної кількості шкіл у 1966/67 навчальному році відносяться 11 шкіл-інтернатів. Крім цього, зараз в області діють 11 спецшкіл для дітей з психо-фізичними вадами і 1 школа санаторного типу.

Широкого розвитку на Буковині набрала освіта дорослих без відриву від виробництва.

Розширення і вдосконалення мережі різних типів шкіл йшло паралельно з кількісним ростом і покращенням якісного складу педагогічних кадрів, що можна ілюструвати такими показниками:

За освітою	Вчителів усіх типів шкіл у 1944/45 н. р.	Вчителів усіх типів шкіл у 1967/68 н. р.
Вища	304	4690
Незакінчена вища	464	1252
Середня педагогічна	485	2390
Загальна середня	394	1076
Неповна середня	167	-
Всього	1814	9410

З наведених даних видно, що за післявоєнний час загальна кількість учителів збільшилась у 5 з лишком раз, а число вчителів з вищою освітою за цей же період – у 16 раз...

Завідуючий облвно

Д. Летюченко

ДАЧО. – Ф. Р-763. – Оп. 3. – Спр. 191. – Арк. 174-181. Копія.

**РОЗВІДУВАЛЬНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ РЕФЕРАНТУРИ
ПІДСОВЕТСЬКИХ СПРАВ ЗАКОРДОННИХ ЧАСТИН
ОУН ЧЛЕНАМ ПРОВІДУ ПРО СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНУ СИТУАЦІЮ У ЛЬВІВСЬКІЙ ТА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТЯХ**

8 квітня 1968 р.

I. (1) На р[і]здво [у] Львові (2) зібралось понад 3000 (3) душ біля ялинки, співал(4)и шедрівок, колядок, по(5)тім й: “Не пора!”, “Ще не (6) вмерла – [Україна]”. Міліція ро(7)зганяла натовп, хапали (8) людей і вивозили ав(9)тами на 25-30 км за (10) місто. Зві[д]тіля люди ні(11)чю [в]ерталися пішком. (12) 3-[є] родин з[а] участь ви(13)селено за межі Львова, ст(14)удентів виключено з у(15)ніверситету і політехн(16)іки. Є кілька студентів V (17) курсу.

II. На час св(18)яткування 50-річчя в[еликої] (19) ж[овтневої] р[е]в[о]люції у військах б(20)уло введено тривожний (21) стан. Офіцери переведен(22)і на казарм[е]не положенн(23)я, подвоєна караульна с(24)лужба, подвоєна охорон(25)а мостів, заводів, фаб(26)рик, [н]ародним дружин(27)никам встановлено ц(28)ілодобове чергування. (29) Посилено нагляд [з]а підозрі(30)лим[и] – особами. Треба б(31)уло слідкувати чи не появ(32)ляться листівки, і незнайомі (33) особи, чи не проходитьиму(34)ть де-небудь збори сект(35)антів. Від 15 IX. закрито (36) в'їзд в Москву, Ленінград. (37) Пропускали транзи[т]них пасаж(38)ирів і хто мав д[о]бове ві(39)дрядження. За [в]сім слідкува(40)ла міліція і КДБ.

III. В ЦК КПУ (41) проведено нараду. Рішен(42)о звільнити з роб[о]ти всіх (43), хто має зв'язки з закордо(44)н[о]м, бо через них просочу(45)ється за кордон державна (46) таємниця.

IV. Підчас св(47)яткування 50-річчя УРСР (48) в Жаб'є розкинуто листівок(49)и, підпалено автодорожний м(50)іст.

V. В Моршині в 1967 р (51) арештовані М. Мелень ( ) керів(52)ник [х]ору ( ) і Красівський ( ) (53) бібліотекар ( ) за зв'язки з (54) ЗЧ ОУН і приналежність (55) до ОУН.

В*.

* Документ є розшифрованою розвідувальною повідомлення, яке написано складним кодом. Цифри в документі від 1 до 55 проставлені криптоаналітиком і означають номери рядків зашифрованого тексту.

Документ має пропуски в окремих словах, що пов'язано з помилками, які не вдалося розшифрувати криптоаналітику.

Архів Центру досліджень визвольного руху. Збірка С. Ленкавського. Папка "Референтура Підсоветських справ".

№ 35

ЛИСТ УКРАЇНСЬКИХ ДІЯЧІВ НАУКИ, ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА, РОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ ДО ГЕНЕРАЛЬНОГО СЕКРЕТАРЯ ЦК КПРС ЛЕОНІДА БРЕЖНЄВА, ГОЛОВИ РАДИ МІНІСТРІВ СРСР ОЛЕКСІЯ КОСИГІНА, ГОЛОВИ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ СРСР МИКОЛИ ПІДГОРНОГО СТОСОВНО ПОЛІТИЧНИХ РЕПРЕСІЙ ТВОРЧОЇ І НАУКОВОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Квітень 1968 р.

Шановні товариші!

Звертаємося до Вас у справі, яка глибоко хвилює різні кола радянської громадськості.

Протягом останніх кількох років у Радянському Союзі проводяться політичні процеси над молодими людьми з середовища творчої і наукової інтелігенції. Ми занепокоєні цими процесами з ряду причин.

Насамперед, нас не може не тривожити те, що під час проведення багатьох із цих процесів порушувалися закони нашої країни. Наприклад, усі процеси в Києві, Львові та Івано-Франківському 1965–66 рр., на яких засуджено понад 20 осіб, провадилися в закритому порядку – всупереч тому, що прямо і недвозначно гарантоване Конституцією СРСР, Конституціями союзних республік та їх кримінальними кодексами. Мало того, закритий характер сприяв порушенню законності в самому перебігу судових доходжень.

Ми вважаємо, що порушення принципу прилюдності судочинства іде врозріз з рішеннями XX і XXII з'їздів партії про відновлення соціалістичної законності врозріз з інтересами радянського суспільства, є глуфом над найвищим законом нашої країни – Конституцією Союзу Радянських Соціалістичних Республік – і нічим не може бути виправдане.

Принцип прилюдності включає в себе не тільки відкриту судову розправу, але й широке та правдиве наświetлення її

ходу в пресі. Відомою є вимога В. І. Леніна про те, що широкі маси повинні все знати, все бачити і мати можливість про все судити, що особливо у відношенні до каральних органів “маса повинна мати право знати і перевіряти кожний, навіть найменший крок їх діяльності” (В. І. Ленін, т. 27, стор. 1860). Одначе, наша преса зовсім не реагувала на політичні процеси, що відбувались на Україні. Що ж до політичних процесів, які відбувались у Москві, то короткі повідомлення про них у пресі можуть викликати радше здивовання і образити своєю неповагою до здорового глузду радянського читача, як дати йому дійсну інформацію про ті справи і перебіг судового доходження.

Ця – по суті – безконтрольність і непублічність уможливила порушення конституційних гарантій і процесуальних норм. Стало майже правилом, що на подібних політичних процесах суд відмовляється вислуховувати свідків оборони і обмежується тільки свідками звинувачення. Факти, наведені в широковідомому відкритому листі П. Літвінова і Л. Богораз, красномовно свідчать про те, що суд над Галансковим, Гінзбургом, Добровольським і Ляшковою проводився з грубими порушеннями процесуальних норм.

Звертає на себе увагу та зловісна обставина, що в багатьох випадках підсудним інкримінується висловлювані і обстоювані ними погляди, які зовсім не мають антирадянського характеру, а лише містять у собі критику окремих явищ нашого суспільного життя або критику явних відхилень від соціалістичного ідеалу, явних порушень офіційно проголошених норм. Наприклад, журналіст В'ячеслав Чорновіл був суджений Львівським обласним судом 15 листопада 1967 р. лише за те, що зібрав і передав до офіційних органів матеріали, що розкривають протизаконний і юридично безграмотний характер політичних процесів, проведених на Україні в 1965–1966 роках. І, незважаючи на те, що обвинувачення не змогло висунути проти В. Чорновола нічого переконливого і не могло навіть виставити проти нього ані одного свідка (з двох виставлених обвинуваченням свідків один не з'явився до суду з невідомих причин, а другий відмовився від своїх попередніх зізнань і дав зізнання в користь В. Чорновола). Незважаючи на те, що оборона переконливо і яскраво викрила всю сміховинність висунутого проти В. Чорновола звинувачення, суд все-таки задовольнив усі вимоги звинувачення і засудив молодого журналіста на три роки позбавлення свободи.

Всі ці і багато інших фактів говорять про те, що ведені в останніх роках політичні процеси стають формою придушення інакомислячих, формою придушення громадянської активності і соціальної критики, зовсім необхідної для здоров'я всякого суспільства. Вони свідчать про щораз сильнішу реставрацію сталінізму, проти якої так енергійно і мужньо перестерігають І. Габай, Ю. Кім та П. Якір у своєму зверненні до діячів науки, культури і мистецтва СРСР. На Україні, де порушення демократії доповнюються та загострюються перекрученнями в національному питанні, симптоми сталінізму виявляються ще виразніше і бруталніше.

Ми вважаємо за свій обов'язок висловити глибоку тривогу з приводу всього наведеного вище. Ми закликаємо Вас використати свій авторитет і свої повноваження в тому напрямі, щоб органи суду і прокуратури строго додержувались радянських законів і щоб труднощі та різноголосся, які виникають у нашому суспільно-політичному житті, вирішувалися в ідейній сфері, а не віддавалися компетенції органів прокуратури та держбезпеки.

С. Параджанов — кінорежисер, лавреат міжнародних фестивалів, А. М. Корольов — кандидат фізико-математичних наук, Ю. В. Цехмістренко — кандидат фізико-математичних наук, І. С. Мірчук — мистець, В. Г. Бондарчук — кандидат фізико-математичних наук, Г. Г. Заславська — кандидат фізико-математичних наук, А. Ф. Лубченко — професор, доктор фізико-математичних наук, лавреат ленінської нагороди, І. П. Дзюб — кандидат фізико-математичних наук, І. О. Світличний — літератор, В. А. Вишневський — математик, І. М. Дзюба — член Спілки Письменників України, З. С. Грибніков — кандидат фізико-математичних наук, Н. Н. Григор'єв — фізик, Б. Д. Шаніна — фізик, М. І. Білецький — математик, В. Бондар — кандидат фізико-математичних наук, В. А. Тягай — кандидат фізико-математичних наук, Ю. Колюпін — кандидат фізико-математичних наук, В. Зуєв — фізик, О. Г. Сарбей — кандидат фізико-математичних наук, П. М. Томчук — кандидат фізико-математичних наук, Д. Абакаров — майстер спорту СРСР, В. І. Шока — кандидат фізико-математичних наук, Г. П. Кочур — член СПУ, В. О. Шевчук — член СПУ, Л. Костенко — член СПУ, Е. А. Попович — літератор, М. Коцюбинська — літератор, Б. Харчук — член СПУ, З. Франко — літератор, А. Горська — член Спілки Художників України, Б. Антоненко-

Давидович — член СПУ, Б. Гопник — член Спілки Журналістів СРСР, А. В. Скороход — професор, доктор фізико-математичних наук, член-кореспондент АН УРСР, В. Б. Богданович — ст. інженер, В. Н. Ораєвський — кандидат фізико-математичних наук, В. Покровський — фізик, П. Діброва — ст. інженер, А. О. Білецький — доктор філологічних наук, Т. Н. Чернишева — доктор філологічних наук, Ж. Скляренко — фізик, Т. Калустян — артистка, лауреат українського конкурсу вокалістів, Ю. Д. Соколов — професор, доктор фізико-математичних наук, чл.-кор. АН УРСР, Ю. М. Березанський — професор, доктор фізико-математичних наук, чл.-кор. АН УРСР, Є. А. Сверстюк — літератор, Ю. Н. Коваленко — кандидат технічних наук, А. М. Таран — журналіст, А. А. Братко — кандидат філ. наук, Г. Т. Криворучко — робітник, Т. А. Коломієць — член СПУ, А. Ф. Сергієнко — студент, Б. Є. Тюфанов — інженер, Г. В. Болотова — продавець, В. В. Лінчевський — студент, В. А. Форменко — студент, М. Р. Селівачів — студент, Л. Г. Орел — педагог, М. А. Черненко — редактор, А. Т. Болехівський — лікар, М. І. Палій — студентка, Я. В. Конопада — лікар, В. Б. Здоровило — інженер, Н. П. Безпалько — бухгалтер, Л. І. Ященко — член Спілки Композиторів України, Т. Р. Гірник — філолог, І. І. Русин — інженер, А. В. Забой — мистець, В. О. Безпалько — робітник, Б. Ф. Матушевський — інженер, М. Ю. Брайчевський — кандидат історичних наук, В. П. Савчук — робітник, Д. Порхун — пенсіонер, А. Н. Даценко — ст. інженер, Б. Д. Широцький — юрист, В. Г. Орел — інженер, Р. О. Мельниченко — філолог, Л. Просяківська — педагог, Л. І. Литовченко — студентка, Е. Ашпіс — викладач консерваторії, А. Г. Ситенко — професор, доктор фізико-математичних наук, чл.-кор. АН УРСР, І. Я. Бойчак — кандидат філ. наук, член СПУ, В. Коломієць — член СПУ, Л. Семикіна — член Спілки Художників України, Г. Ф. Дворко — доктор хімічних наук, А. Л. Путь — кандидат біологічних наук, Г. А. Бачинський — кандидат біологічних наук, П. Ф. Гожик — кандидат геолого-мінералогічних наук, П. Матвієнко — біолог, І. Б. Люрін — біолог, А. Шевченко — журналіст, Л. Коваленко — кандидат філ. наук, член СПУ, І. Драч — член СПУ, М. Вінграновський — член СПУ, Ю. Свердюк — член СПУ, Г. Севрук — мистець-маляр, А. Осинська — артистка, Л. П. Кармазіна — інженер, К. Б. Толпиго — професор, доктор фізико-математичних наук, чл.-кор. АН

УРСР, С. Кириченко — заслужений діяч мистецтв УРСР, А. Семенов — інженер, В. Зарецький — член Спілки Художників України, Семенова — біолог, І. Литовченко — член Спілки Художників України, Плакасій — мистець, В. Некрасов — письменник, член СПУ, лауреат державної премії, Комашков — слюсар, Назаренко — електрик, Ердан — робітник, Берлінська — робітниця, Педошковський — арматурник, Могиль — гідроізолювальник, Дирів — електрик, Булай — електрик, Мапаксєв — робітник, Виноград — робітник, Касимчук — ливар, Громадюк — бетонувальник, Сугоняко — тесляр, Рябокінь — асенізатор, Стефанчук — гідроізолювальник, Петров — гідроізолювальник, Горбац — електрик, Цебенко — шофер, Чижевський — бетонувальник-монтажник, Годун — каменяр, Кирєв — електрозварювач, Іваненко — гравер, Сирош — слюсар, В. Стус — літератор, Р. Довгань — журналіст, Р. Корогодський — мистецтвознавець, А. Захарчук — мистець, В. Луцак — скульптор, В. Довгань — скульптор, В. Богословський — лікар, Я. Ступак — літератор, Я. Кендзьор — робітник, В. Яременко — літератор.

Опубліковано: Українська суспільно-політична думка в 20 столітті. — Мюнхен: Сучасність, 1983. — С. 238-241.

№ 36

ЛИСТ ГРОМАДЯНИНА ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ ІВАНА ПРОКІПЧАКА ДО ПИСЬМЕННИКА ІВАНА ЧЕНДЕЯ

4 травня 1968 р.

Одержувач: І. М. Чендей

Відправник: І. Прокіпчак, ЧССР
Гуменне, 4.V.68.

Дорогий Іване Михайловичу!

Знов хоч коротко, але пишу так як обіцяв. Події у нас так швидко міняються, комплікуються та розгортаються, що навіть кожна година вже не та, яка була перед нею.

Та все ж є деякі речі, над якими вже можна призадуматись та зробити висновки для себе. Правда, це мої особисті висновки, я можу у чомусь милитись, бачити речі суб'єктивно. Тому, прошу тебе так ти, ці мої думки, розглядай.

Ситуація в країні комплектується. Праві сили набувають чим далі більшу відвагу, розпочинають наступ (жаль, що дуже часто їм допомагають недосвідчені комуністи).

У деяких випадках розпочинається тероризація комуністів, які очолювали боротьбу за соціалізм у роках 1945–50, які у честному ставленні до постанов партії, у широкому виконанні цих постанов, десь можна зробити якусь помилку чи що.

Деякі представники партії перестають бути популярними, тому що висувають питання дисципліни, порядку. Проти них виникає опозиція з боку всяких анархістів та реакційних сил.

На сторінках партійної преси надається місце і антипартійним проявам, націоналістичним ухилам, наклепам на українців, маляр та ін. Партійна преса не дає ясні перспективи дрібним комуністам. Кожний номер, та навіть кожна сторінка (крім Рудого права) газети трактує по своєму, не об'єктивно, тенденційно події сучасності та минулі.

Наше становище дуже важке. Ми бачимо, що за маляр та поляків є хто обізватись. То Будапешт, то Варшава скаже час від часу слово на захист своїх "односельчан". За нас ніхто. Тому і націоналістичні прояви з боку деяких словацьких екстремістів до нас суть дерзкі, сміливі.

Ось все, про що хотів тебе інформувати. Чекай листа, у якому хочу тобі розповісти про те, що діється у спілці словацьких письменників. Дуже цікаве!

Щиро вітаю та обнімаю Марію Іванівну та Мишу.

Багато творчих успіхів бажаю.

Твій Іван.

Внизу під текстом напис олівцем: Документ получ[ен] т. Кучер Н. Т. из Управлен[ия] КГБ по Закарпатской области 14.V-68 г.

ЦДАГОУ. – Ф. 1. – Оп. 25. – Спр. 28. – Арк. 92. Копія.

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ЗАСТУПНИКОВІ ГОЛОВИ
РАДИ МІНІСТРІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР ПЕТРОВІ
ТРОНЬКУ ВІД МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ УРСР
СТОСОВНО ЛИСТА СЕКЦІЇ ІСТОРИЧНИХ ПАМ'ЯТОК
ПРИ ПРАВЛІННІ УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА
ОХОРОНИ ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ ПРО
ПЕРЕДАЧУ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ПНР**

7 травня 1968 р.

Заступнику голови Ради Міністрів
Української РСР
товаришу Троньку П. М.

на № 5973/54 від 11.IV.1968 р.

Розглянувши за Вашим дорученням записку секції історичних пам'ятників при правлінні Українського товариства охорони пам'ятників історії та культури, Міністерство культури УРСР доповідає.

На виконання постанови ЦК КПРС від 16 серпня 1967 року “Про прохання польських друзів передати ПНР матеріали польського наукового інституту “Оссолінеум”, що залишилися у місті Львові” за дорученням ЦК КП України комісія в складі кандидата історичних наук Бутича І. Л. (голова комісії), доктора історичних наук Королюка В. Д., доктора історичних наук Івасюти М. К., доктора історичних наук Кравця М. М., доктора історичних наук Галушки Є. М., старшого інспектора Головного архівного управління при Раді Міністрів СРСР, ознайомившись з книжковим фондом Львівської державної наукової бібліотеки встановила, що фонди колишньої бібліотеки “Оссолінеум” нараховували 300 тис. примірників. В 1944 році німецькі окупанти вивезли з фондів цієї бібліотеки 18860 книг, інкунабул, рукописів, гравюр. В 1945–1947 рр. за постановою уряду на прохання польських друзів передано з бібліотеки Оссолінських 210393 одиниці збереження.

У Львівській науковій бібліотеці з фондів бібліотеки “Оссолінеум” залишилося близько 60 тис. примірників книг переважно з питань історії українського народу. Тому комісія прийшла до висновку про неможливість передачі матеріалів

польського наукового інституту “Оссолінеум”, що залишилися у фондах Львівської державної наукової бібліотеки.

Крім того, вирішено передати з дублетного фонду бібліотеки 10128 примірників книг, які цікавлять польських друзів, та виготовляти на замовлення польських наукових установ мікрофільми видань, що є у фондах бібліотеки в єдиному примірнику.

Про це ЦК КП України повідомив Центральний Комітет Комуністичної партії Радянського Союзу. До такого ж висновку прийшли і працівники бібліотеки СРСР ім. В. І. Леніна, що працювали у Львівській державній науковій бібліотеці в лютому 1968 року за дорученням Центрального Комітету Комуністичної партії Радянського Союзу.

Передача дублетних видань буде проведена в разі прийняття рішення директивних органів.

Що стосується питання вилучення з фондів музеїв творів стародавнього мистецтва, то Міністерство культури Української РСР, керуючись постановою Ради Міністрів УРСР від 13 вересня 1966 року “Про заходи по дальшому поліпшенню використання творів образотворчого мистецтва, що є в художніх фондах Української РСР”, провело переоблік цих творів і зараз вивчає їх художню якість.

Відповідно до протоколу засідання Комісії Президії Ради Міністрів Української РСР по питаннях економічних зв'язків з зарубіжними країнами № 4 від 4 липня 1967 року Міністерство культури УРСР зібрало всі пропозиції щодо можливості продажу на експорт ікон, які не мають музейної цінності.

Внаслідок проведеної роботи серед творів, що знаходяться в обласних художніх музеях, таких не виявлено. Такі твори є в Києво-Печерському державному історико-культурному заповіднику, про що доповідалось Раді Міністрів листом № 8-1095 від 18.VIII.1967 року.

Зараз встановлюється їх художня цінність і лише після проведення експертизи та оцінки фахівцями буде вирішено питання про можливість продажу їх на експорт.

Міністр культури Української РСР

Р. Бабійчук

На документі – напис: Тов. Бабійчуку Р. В. Про наслідки прошу доповісти Раді Міністрів УРСР.

ЦДАВОУ. – Ф. Р-2. – Оп. 13. – Спр. 3354. – Арк. 204, 205.

**ДОВІДКА УПРАВЛІННЯ КДБ ПО ЛЬВІВСЬКІЙ
ОБЛАСТІ ПРО ПОЕТА ДМИТРА ПАВЛИЧКА**

12 травня 1968 р.

Секретно
екз. № 1

Справка

на поета, члена Союза писателів УРСР Павлычко Дмитрия Васильевича, 1929 года рождения, уроженца с. Стопчатив, Яблоновского района, Ивано-Франковской области, украинца, гражданина СССР, члена КПСС, проживающего в городе Киеве.

В 1945 году органами госбезопасности были получены данные о том, что Павлычко состоит в молодежной учебной запасной сотне УПА "Топора" — Венгрыновского Дмитрия Петровича.

На основании этих данных Павлычко 22 октября 1945 года быв. Яблоневским РО НКГБ Станиславской области был арестован и избит на очной ставке с Кашевко Николаем Петровичем, на которой он признал свое участие в сотне "Топора" в качестве четового и назвал свой псевдоним "Граб".

Как показал на допросе в октябре 1945 года Павлычко, он, имея на вооружении винтовку, в составе сотни УПА принимал участие в нападении на контору угольной шахты с. Коваливка.

Затем в процессе предварительного следствия по делу Павлычко от своих показаний отказался, а его арестованные соучастники впоследствии заявили, что они оговорили Павлычко.

В силу указанных обстоятельств дело по обвинению Павлычко в июне 1946 года было прекращено и он из-под стражи освобожден. До 1948 года Павлычко учился в Яблоновской средней школе, а затем поступил на филологический факультет Львовского госуниверситета им. Ив. Франко. Свою литературную деятельность начал во Львовском госуниверситете.

В 1953 году Павлычко опубликовал в журнале "Жовтень" и газете "Комсомольская правда" ряд стихотворений, разоблачивших реакционную сущность Ватикана и антинародную деятельность бандитов ОУН.

Опубликование этих стихотворений вызвало отрицательную реакцию со стороны его отца — Павлычко Василия Николаевича (в послевоенный период времени продолжительное время поддерживал связь с бандитами ОУН), который в своем письме к сыну требовал прекратить выступления против церкви.

В ответ на письмо отца Павлычко написал стихотворение “Відповідь батькам”, которое было опубликовано в газете “Вільна Україна” от 15 июля 1953 года, в котором разоблачалось греко-католическое духовенство и украинские националисты.

Выступление Павлычко с циклом антирелигиозных стихов, поднятие им важной общественно-политической темы обеспечили успех поэту. Тогда же была издана первая книга стихов Павлычко “Любовь и ненависть”.

В период учебы в университете Павлычко женился на девушке русской национальности, но затем на почве национальной ограниченности разошелся с ней, за что разбирался комсомольской организацией госуниверситета.

На почве недопонимания некоторых вопросов ленинской национальной политики в нашей стране у Павлычко постепенно появляются националистические настроения и высказывания, переросшие со временем в определенную систему его неправильных политических взглядов. Выступая в мае 1956 года на семинаре преподавателей литературы вузов г. Львова (в Доме ученых), Павлычко заявил: “...теперь больше не следует обращаться при решении литературных проблем к трудам и высказываниям Маркса—Энгельса—Ленина, т. к. они не были литераторами и в этом понимали не очень много. Надо в этих случаях обращаться к Франко и Лесе Украинке”.

После разоблачения культа личности Павлычко стал выступать против якобы ведущейся насильственной русификации на Украине.

Наряду с политически неправильными взглядами по национальному вопросу Павлычко пишет некоторые идейно вредные стихи.

В январе 1959 года Львовское областное книжное издательство выпустило сборник стихотворений Павлычко “Правда кличе”, в котором были помещены отдельные его идейно вредные стихи.

За эти стихи Павлычко обсуждался на бюро Львовского обкома КП Украины, где он признал свои ошибки и пообещал больше их не допускать.

После обсуждения на бюро обкома Павлычко явился в

Управление КГБ по Львовской области и попросил дать ему материалы о зверствах бандитов ОУН для его творческой деятельности. Павлычко было порекомендовано поехать на похороны жертв оуновского террора в с. Низы быв. Забутского района Львовской области, где он выступил на митинге, после чего написал об этом статью в газету “Вільна Україна”.

В 1964 году Павлычко переехал на жительство в гор. Киев.

Националистически настроенные лица этот шаг его расценили, как предательский, в частности, один из литераторов высказался: “Павлычко в 1957–58 гг. считался Мойсеем. Его стихи об украинском языке звучали для всех как сонаты Петрарки. А сейчас он стал придворным поэтом”.

Лично же Павлычко свое стремление переехать в Киев еще в 1956 году расценивал так: “...В Киеве много людей, которые с ним вполне согласны, не запуганы, но безинициативные. Он будет стараться поднять их дух”.*

Начальник Управления КГБ
при СМ УССР по Львовской области
генерал-майор
12.V.68 г.

Н. Полудень**

* Так в тексті.

** Довідка підписана іншою особою.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 10. — Спр. 273. — Арк. 110-112.

№ 39

З ВИСТУПУ ДОЦЕНТА КАФЕДРИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ПРОКОПА ГОНТАРА НА ПАРТІЙНИХ ЗБОРАХ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ПРО РОМАН ОЛЕСЯ ГОНЧАРА “СОБОР”

12 травня 1968 р.

Щоб не затримувати вас, я примушений закінчити свій виступ ось чим. Тов. Зашкільняк згадав тут одне з питань, яке обговорюється не тільки філологами, але і працівниками точних наук. Мова йде про останній твір Олеся Гончара “Собор”. Навіть появилася така трактовка: є Гончар дособорний і соборний. Я хочу сказати ось що: мені, особисто, Гончар-письменник надзвичайно близький. Чому? Тому що його “Прапороносці”, його військовий шлях під час війни

такий, як і мій. Я пройшов той же шлях, як і він. Ми закінчили війну в золотій Празі в щасливий 1945 рік, коли від радощів народились ті студенти, які нещодавно висунули пропозицію: давайте організуємо в Празі молодіжну організацію, яка б не мала зв'язків з будь-якою організацією, в тому числі і з Комуністичною партією Чехословаччини. Вони народились в 1945 році.

Гончар близький мені як письменник за стилем, за його творами, всім вам відомими. Гончар — це письменник ласковий. В його творах сердечна доброта, він возвеличує духовну велич радянських людей. Я зараз можу сказати тільки свою особисту думку, яка народилась у мене відразу після прочитання журнального варіанту “Собору”. Ця думка не нав'язана мені, це моя особиста думка, яку я хочу сказати про цей роман.

Коли я прочитав цей роман цього світлого, прекрасного Гончара, я здивувався. Письменник має право перейти до іншого плану зображення. Але роман “Собор” має значні вади. Як би була хоч одна рецензія з широким розбором цього роману. Роман не світлий, а химерний, має значні вади композиційного плану, має хибку ідею, бо не впливає вона з художнього полотна твору. Чому? Тому що в творі немає жодного характеру, образи статичні, показані поза дією, поза життям. Про це треба вести розмову.

Мене здивувала позиція одного з провідних критиків Л. Новиченка, який виступив в “Литературной России” разом з професором Шаховським, вихвалюючи цей роман. Правда, на партійних зборах він виступив більш спокійно і заявив, що це роман пошукового плану.

ДАЛО. — Ф. 92. — Оп. 1. — Спр. 847. — Арк. 35-36.

№ 40

ПРОТОКОЛ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТВОРЧИХ СПІЛОК ПИСЬМЕННИКІВ І ХУДОЖНИКІВ

14 травня 1968 р.

Президія: Р. Братунь, І. Гребенюк, П. Бурак, В. Подольчак, Е. Мисько, Майко.

На обліку в даних парторганізаціях перебуває 36 членів КПРС, 1 кандидат в члени КПРС.

Присутніх на зборах – 31 член КПРС і 1 кандидат в члени КПРС.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Про підсумки квітневого Пленуму ЦК КПРС та завдання партійних організацій творчих Спілок письменників і художників.

(Доповідач – перший секретар Ленінського РК КПУ тов. Бурак П. Ю.)

СЛУХАЛИ: Доповідь першого секретаря РК КП України тов. БУРАКА П. Ю. “Про підсумки квітневого Пленуму ЦК КПРС та завдання партійних організацій творчих Спілок письменників та художників”

Виступили:

СЕРВЕТНИК: Наші ідейні вороги ніколи не дримають і весь час вони шукають різні щілини, використовуючи наші окремі помилки. Ми про це повинні постійно пам’ятати. Наші львівські художники вірно розуміють своє завдання.

КАТРУШЕНКО: Як і письменники, художники Львова добре розуміють своє завдання – як активних помічників партії по естетичному вихованню нашого народу. Ми повинні пожвавити роботу наших секцій, в тому числі всіх її членів. Це актуально особливо зараз, коли ми включилися в підготовку до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна. І тут нам треба добре попрацювати, подбати про створення хороших політичних плакатів. На жаль, за останній час наші художники не створюють їх. Ми хотіли б, щоб ці плакати і на виставку попали, а також і для друку в журналах і газетах та інших республіканських видавництвах.

Хотілося б, щоб ми частіше практикували наші спільні зустрічі по обговоренню проектів виставок. Ми б хотіли отримати тексти до створення нових плакатів. Треба нам більше спілкуватися з журналом “Жовтень”, що буде корисно для нас усіх.

ФЕДОРІВ: Я уважно слухав доповідь. Згадував про поїздку в Болгарію. В Румунії у наше купе хтось кинув камінь. Це свідчить, що окремі групи, обдурені ворожою пропагандою, неприязно ставляться до нас. Нам треба бути пильними, бо ворог не спить. Він веде передачі по радіо, зводить наклеп на радянських людей, вдається навіть до шантажу. Нам треба загострити політичну пильність, треба писати так, щоб наші твори не підхоплювали на сторінки ворожої преси, як підхопили твори Калинця. Треба посилити публіцистичні виступи письменників, зокрема на сторінках журналу “Жовтень”.

А. ШМИГЕЛЬСЬКИЙ: Ми, письменники-комуністи, постійно повинні дбати про виховання радянських людей в душі соціалістичного інтернаціоналізму. Цього від нас вимагає сучасність. У нас у Спілці в цьому напрямі зроблено багато. Наші письменники — часті гості творчих Спілок Польщі і Чехословаччини, багато працюють над перекладами з мов країн соціалістичного табору. Дуже добре, що ми і в себе часто збираємося з творчими організаціями — композиторів та художників. Письменники, які в деяких питаннях виступали не досить чітко, зараз зробили правильні висновки. Наша організація стала міцнішою, ідейно загартованою. Ми палко схвалюємо внутрішню і зовнішню політику нашої партії і уряду.

М. ПЕТРЕНКО: Я розкажу про поїздку до Німеччини (НДР). Я бачив велику силу, наших вірних друзів. Німецький народ добре ставиться до нас.

Я підтримую і вітаю ту велику роботу, яку ведуть наша партія і уряд по зміцненню сил соціалістичного табору.

Скажу про мою особисту справу. Я задав т. Куцеволу запитання щодо навчання в технікумах російською мовою. Мое ім'я стало згадуватись, як ім'я посібника націоналістів. Це не так. Я стою на ленінських позиціях. Я не розумію, чому мої твори було знято з друку в журналі “Жовтень” і в газетах?

Р. ЛУБКІВСЬКИЙ: Наша лінія — це лінія схвалення заходів нашої партії і радянського уряду. Ми повинні допомагати партії та уряду в боротьбі за мир, за згуртованість комуністичних рядів.

Я був у Чехословаччині. Там люблять нас. Я бачив, як дбайливо чехи і словаки доглядають за могилами радянських воїнів, які загинули на полях битви. Треба кріпити дружбу радянського і чехословацького народів. Наша письменницька організація сильна і здорова.

Про виступи перед читачами. Ці виступи останнім часом активізувались. Але треба підвищити вимогливість до себе. Виступ мусить бути чітким, ідейно зрілим. Треба поживити роботу з молодими. Добре виступили сокальці. Ми — з партією, з народом.

М. РОМАНЧЕНКО: Ми, воїни, помагали чехам і словакам у боротьбі за визволення. Ми врятували Злату Прагу, світ, цивілізацію. Гончар добре написав “Прапорonoсці”. Я не раз їздив з Гончарем до Трускавця. О. Гончар з болем порушує окремі недоліки нашого життя в “Соборі”. Там

багато гарного, художнього. Мова твору добра. Але в цілому “Собор” не вдався Гончареві. Він засмутив мене і читачів. Мене дивує те, що наші львівські письменники не сказали свого слова про “Собор”. Дещо в цьому творі дуже гіперболізоване. В ньому немає жодного позитивного героя. Немає робітника, немає позитивних жіночих образів. Мене і Елька не захоплює. Собор маячить, він заступив у творі все. Непотрібна ідеалізація козаччини. Чому “Літературна Україна” не висловила свого слова про “Собор”. Кореспондент Петренко погано дбає про залучення новелістів до газети. Правда, останнім часом “Літературна Україна” об’єктивніше оцінює твори, без захвалювання.

Партійні керівники повинні вимогливіше ставитись до творчих працівників, не загравати з “місцевими”, а об’єктивно оцінювати роботу письменників.

В. ГЛОТОВ: Події в світі неприємні, але не тривожні. Я знав чехів, китайців, румун, поляків — під час війни. Вони добре воювали проти фашистів. Але без нашої допомоги не добилися б незалежності. Ми мусимо бути пильними аби зберегти те, що було здобуто в боях.

Я. СТЕЦЮК: Обговорення доповіді свідчить про те, що наші письменники — з партією, з народом. Та боляче слухати про ті окремі негативні явища, які мають місце в деяких країнах Народної демократії.

Про “Собор” О. Гончара є різні думки. Одним подобається, іншим ні. Моя думка така: О. Гончар щиро викриває недоліки, з боєм пише про них. Роман залишає світле враження. Там лише один негативний персонаж — Лобода. А скільки там гарних людей — робітників, інтелігентів. Роман, однак, не позбавлений недоліків, зокрема художніх. Але в ньому багато хорошого.

Зауваження до виступу Романченка. Він казав, що партійні керівники “заграють з “місцевими”. Це неправда. Не слід таку образу кидати на партійних керівників.

А. ВОЛОЩАК: Ніхто з товаришів не сказав ні слова про Петренка. Це людина щира, добра. Він має велику ненависть до фашизму і любов до народу. Його не слід кривдити. Це не дуже великий гріх запитати: чому в технікумах викладають російською мовою? Чому ж його відносять до посібників націоналістів?

Р. БРАТУНЬ: Рішення Пленуму ЦК — близькі до наших сердець. Ми їх розуміємо. Це турбота про щастя людства.

Говорить далі про зв'язки наших письменників з зарубіжними літераторами, про пропаганду радянської літератури за кордоном. Ми теж мусимо подумати про наші прикордонні зв'язки. Говорить про необхідність давати відсіч ворожій пропаганді.

Про підготовку до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна. Треба перевірити, як видавництво "Каменярь" бере до уваги наші пропозиції, "Собор" твір чесного письменника, комуніста. Твір написаний з позицій соціалістичного реалізму — це головне. Цього твору перекреслювати не можна. Американці цього твору не візьмуть на своє озброєння.

Романченко не правий, коли говорить про якийсь заігрування до місцевих. Це несерйозна заява. Ділити письменників треба на талановитих і неталановитих, а не по територіальній ознаці.

П. Ю. БУРАК виступив з заключним словом.

Голова зборів
Секретар

Р. Братунь
І. Гребенюк

ДАЛО. — Ф. П-3808. — Оп. 1. — Спр. 47. — Арк. 15-19.

№ 41

РАПОРТ АРХІЄПИСКОПА ЛЬВІВСЬКОГО І ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НИКОЛАЯ МИТРОПОЛИТОВІ КИЇВСЬКОМУ І ГАЛИЦЬКОМУ ФІЛАРЕТУ ПРО АКТИВІЗАЦІЮ ДІЙ ВІРУЮЧИХ ГРЕКО-КАТОЛИКІВ У ЛЬВІВСЬКО-ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ЄПАРХІЇ

15 травня 1968 р.

Його високопреосвященству,
високопреосвященнішому Філарету,
Митрополиту Київському і Галицькому,
Патріаршому екзарху Всієї України
Николая,
Архієпископа Львівського і
Тернопільського

Рапорт

Останніми часами уже рапортувалося про велику підпільну і зорганізовану діяльність, яку повело невоз'єднане духовенство у Львівсько-Тернопільській Єпархії. Як виходить з

повідомлень деяких священників (бо не одержано ще нових відомостей за період цьогорічної Пасхи із-за короткого перебігу часу) діяльність деяких активних уніатів не можна вже називати підпільною.

1) Вони вже діють явно, служачи та виконуючи всі треби по хатах віруючих в парафіях, де закриті церкви, як пр. с. Хлопчиці Самбірського району Львівської області і др.

2) Та не тільки вдовольняються вони служінням по домах. Більшість з них служить по недіючих церквах, відкриваючи їх самостійно. Інтенсивну діяльність проявляють вони головно в часі великих свят — празників, коли перед численно зібраним народом мають можливість виступати з нападками на Православну Церкву та заохочувати віруючих держатися унії.

3) У своєму служінні уніяти цілковито нехтують приписами, яких придержується православне духовенство (хрестини — похорони — хоругви). Відомо, що, наприклад, уніяти цього року в часі свят Пасхи служили панахидки по кладбищах.

В самому Львові, на Личаківським кладбищі служило двох уніятів, а на Янівському — чотирьох. За ними слідувала більша кількість віруючих, просячи відслужити панахиду на могилах рідних. Цілков явно служив на кладбищі священник-уніят Гриник в с. Хоросниці Мостиського р-ну в часі пасхальних днів і проголосив віруючим, що буде кінчати такі служби у Фоміну неділю. В селі Молоті в Жидачівському р-ні на кладбищі служив священник-уніят Цибран.

4) В діяльності уніятів можна останніми часами зауважити деяку плановість. Повстає думка, що вони на базі недіючих парафій створюють свою єпархію, роз'їжджаючи по ній та обслуговуючи участки сіл, де закриті церкви.

5) Нерідким явищем буває безпосереднє, або посереднє наклонювання православних священників до повороту в унію, при позірному заховуванню вірності Православ'ю і його догмам. Так, пр. свящ.-уніят Цибран двічі впливав на православного священника прот. Руденського Володимира, настоятеля парафії в Ходорові.

6) Конкретних фактів про впливи чехословацьких подій поки що не замічається.

Слідкуючи за діяльністю невоzz'єданого духовенства можна здогадатися, що їхня діяльність зорганізована і координована з центра — зі Львова. Своєю діяльністю, ворожими виступами проти православного духовенства вносять замішання

між людей та порушують спокій в громадах (пр. с. Зашковичі — Городоцького р-ну).

Православне духовенство і віруючі обурені цими діями, але запобігти цьому не мають можливості, бо позбавлені безпосереднього зв'язку з віруючими, яких церкви не діють.

Необхідно уможливити православному духовенству більший контакт з віруючими недіючих церков, щоб вони могли користати з послуг православного священика та легально визнавати свою віру.

7) Це саме можна сказати і про секти, які миряться на базі недіючих церков, головню на карпатських селах, має вплив сектанство Закарпаття. Між різного рода сектами найбільш небезпечні є трясуні-п'ятидесятники, секта єговістів та секта покутників, яка взяла свій початок від с. Середне на Івано-Франківській області.

До цього рапорту долучається копія актів конкретних дій невоз'єднаного духовенства (10 екз. за 1968 р.)*.

Вашого високопреосвященства постійний богомолець
Николай Архієпископ Львівський і Тернопільський.

Львів

15 травня 1968 р.

№ 504

* Не додаємо.

ЦДАВОУ. — Ф. 4648. — Оп. 1. — Спр. 115. — Арк. 11-12. Копія.

№ 42

**З ІНФОРМАЦІЇ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМІТЕТОВІ КПРС ПРО
РЕАГУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ПОДІЇ
В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ**

24 травня 1968 р.

Совешенно секретно

Центральный Комитет КПСС

Анализ материалов, поступающих от компетентных органов УССР, о реагировании населения республики на события,

происходящие в ЧССР, позволяет сделать вывод, что подавляющее большинство трудящихся УССР правильно реагирует на события, имеющие место в этой стране, и полностью одобряет внутреннюю и внешнюю политику КПСС и Советского правительства.

Наиболее широко указанные события комментируются в пограничных с ЧССР областях республики, где население имеет возможность прослушивать чехословацкие радиотелевизионные передачи и куда непосредственно из ЧССР по почте и по каналу частного въезда проникают различные печатные материалы, в том числе издания, в отдельных номерах которых опубликованы клеветнические и анти-советские материалы.

Многие жители этих областей республики выражают глубокую озабоченность по поводу дальнейшего развития событий в Чехословакии. Так житель г. Хуст Закарпатской области Ковач М. В., беспартийный, по национальности венгр, работающий сторожем на Межгорском мясокомбинате, в беседе с рабочими заявил: "... События в Чехословакии настораживают советских людей, так как там стали проходить события, угрожающие строительству социализма в этой стране..."

По мнению Бирковича Ю. М., работающего зам. председателя колхоза в с. В. Ворота Воловецкого района этой же области, — "Инициаторами всего этого являются имеющиеся в ЧССР националисты, которые используются оставшейся недобитой буржуазией".

По словам Цупريان (Федосеевой) Л. М., беспартийной, работающей инженером в Закарпатском областном управлении Комитета стандартов, мер и весов, "Главное, чтобы в Чехословакии не было таких событий, какие были в Венгрии в 1956 г. Неужели Чехословацкие руководители допустят хаос и неразбериху. Советский Союз не должен стоять в стороне от таких событий".

Житель с. Быстрица Мукачевского района Закарпатской области Диус В. В., рабочий, считает, что "Это произошло из-за того, что у них еще много партий и мелкой буржуазии, которая смогла создать такую силу, которая может довести Чехословакию до тех самых событий, какие произошли в Венгрии...". Так житель г. Мукачево Машика М. М., работающий инженером на заводе "Мукачевприбор", заявил: "У меня в ЧССР погиб отец, партизан-подпольщик. Он хотел для чехословацкого народа завоевать жизнь без богачей. Я

уже дважды был в ЧССР, но вижу, что там не очень-то стремятся скорее построить социализм и только потому, что даже в самой компартии есть люди, которые далеки от советских коммунистов. Мне очень жаль, что КПЧ допустила до развития таких событий, что разные антисоциалистические элементы теперь открыто орудуют по всей Чехословакии, а ЦК и секретарь т. Дубчек все заседают, но действенных мер против них не принимают. Что это такое, когда рабочие, старые кадры, старые коммунисты массово пишут в ЦК КПЧ, чтобы в ЧССР положить конец смутьянам, а в ЦК никто не спешит покончить с этим...”.

Старший инженер Закарпатской землеустроительной экспедиции Ганин К. К., беспартийный, в беседе с рабочими и служащими заявил следующее: “Выступление секретаря КПЧ тов. Дубчека является неясным и двусмысленным. Если бы тов. Дубчек выступил с таким заявлением, как секретарь ЦК ПОРП тов. Гомулка, то положение в стране давно бы нормализовалось. Народ поддержал тов. Гомулку и одобрил действия ЦК ПОРП.

В ЧССР несколько дней проходил пленум ЦК КПЧ, однако никто из руководителей так и не выступил с ясным и определенным заявлением”.

Одновременно высказываются критические замечания в адрес чехословацкого правительства. Так, Улитич В. С., работающий в Закарпатской землеустроительной экспедиции заявил: “В ЧССР допущено много демагогических заявлений. Кто что хочет, то и болтает, а правительство на эти заявления не реагирует, не пресекает действий враждебных элементов. Если бы из членов правительства кто-нибудь выступил и определенно заявил, что с этой демагогией надо кончать, то давно был бы порядок”.

Вместе с тем отдельные лица используют сложившуюся в Чехословакии обстановку для откровенно враждебных антисоветских высказываний. Особенно активно комментируют происходящие события в отрицательном плане националистические, сионистские, церковно-сектантские и другие антисоветские элементы.

Так, житель г. Ужгорода Лендвай С. В., по национальности еврей, работающий адвокатом в областной коллегии адвокатов, заявил в беседе:

“...В ЧССР на заводах происходили забастовки, которые длились до тех пор, пока не были сняты директора-коммунисты. Можно думать, что скоро и здесь произойдет то

же, что в ЧССР, так как многие закарпатские коммунисты поддерживают это движение”.

Учитель биологии В. Бычковской школы-интерната Закарпатской области Ивасюк И. Н., проживавший до 1958 г. в ЧССР, в одной из бесед сказал:

“Там, в ЧССР, настоящая демократия, не то, что у нас, а ведь нужно бы и у нас такую демократию”.

По мнению Богиша С. И., бухгалтера аптеки пос. Межигорье Закарпатской области, “...в Чехословакии теперь хотят завести такой порядок, как в Югославии, т. е. раздать землю крестьянам, а колхозы распустить. В СССР также скоро ликвидируют колхозы. Почему должно быть так, как сделал Сталин?”.

По словам учителя Белоцерковской средней школы Раховского района Закарпатской области Влада И. Ю., румына по национальности, “немного осталось до того времени, когда с теми, кто стоит у власти, мы рассчитаемся...”

А некий Вовкулич И. И., житель с. Оноковцы Ужгородского района Закарпатской области, в сельском клубе даже заявил: “Скоро придёт такое время, что будут вешать москалей”.

Студент III курса Хустского лесотехникума Курлищук М. И. после окончания комсомольского собрания, на котором он не был переизбран комсоргом группы, в присутствии преподавателя и студентов заявил:

“...В нашей стране всё делается в принудительном порядке. КПСС уже давно потеряла авторитет среди народа, социалистические страны поочередно начинают отказываться от политики КПСС, как это делают Польша, Чехословакия, Куба, Румыния, и это только потому, что наше правительство навязывает свою политику другим социалистическим государствам... В ближайшее время вся социалистическая система рухнет, и я буду рад видеть это...”.

Некоторые сионистски настроенные элементы комментируют события в ЧССР в своих интересах. К примеру, некий Шульман Л. И., проживающий в г. Хуст Закарпатской области, заявил:

“Чехословакия непременно порвёт с СССР, как это уже сделала Румыния. Затем таким путём пойдёт Польша и Венгрия. Это ослабит социалистическую систему, капитализм станет сильнее, а всё это будет в пользу Израиля. Оторвавшись от СССР, Чехословакия, Польша, Венгрия, как и Румыния, установят дружеские отношения с Израилем”.

Отдельные националистические элементы из числа меньшинств, проживающих на Украине, высказывают автономистские суждения. Так, колхозники с. Перекрестье Виноградовского района Закарпатской области Комловши Б. А., Сентмикловши Ю. С., кандидат в члены КПСС, и некоторые другие колхозники, венгры по национальности, с одобрением отозвались о том, что в ЧССР в повестку дня поставлена национальная проблема. По их мнению, следовало бы поднять вопрос об автономии венгров и в СССР.

Имеют место высказывания о том, что правительство ЧССР намеревается включить в состав своего государства территорию советского Закарпатья.

Например, экспедитор Раховского райпотребсоюза Закарпатской области Бобель И. И. заявил:

“Чехословакия борется и требует, чтобы Советский Союз отдал ей Закарпатья, так как оно является неотъемлемой частью ЧССР, и Чехословакия этого добьётся”.

Среди населения пограничных областей циркулируют различного рода слухи, подчас провокационного характера, о том, что якобы убит президент ЧССР Л. Свобода, что открыты границы между ФРГ и Чехословакией и на территорию ЧССР введены войска бундесвера, что на западных границах Чехословакии концентрируются американские воинские подразделения и т. п.

В этой связи следующим образом интерпретировались передвижения отдельных советских воинских частей, направлявшихся на войсковые учения, и мероприятия по призыву в армию некоторого числа резервистов.

Преподаватель Львовского музыкального училища Василенко в одной из бесед высказал по этому поводу мнение о том, что Советское правительство намерено ввести свои войска в Чехословакию, чтобы предупредить отход её от социалистического лагеря.

“Сегодня Железная дивизия, — сказал он, — со всеми своими тылами ушла в Польшу... Уход дивизии в Польшу и мобилизация связаны с событиями в Чехословакии”.

В процессе беседы между представителями Министерства обороны СССР на заводе “Теплоконтроль” капитаном 3 ранга Студенкиным, майором Капитуном и начальником цеха этого завода Гаргасом был затронут вопрос о мобилизации нескольких работников завода в Советскую Армию. Считая эту меру необходимой в сложившейся обстановке,

Студенкин сказал: “Если чехи забыли, кто их освободил в 1945 г., им нужно напомнить об этом путём введения наших войск на их территорию”.

Капитун, соглашаясь с ним, добавил: “Если мы не введём войска в Чехословакию, то Западная Германия постарается ввести свои, и мы не только потеряем Чехословакию, но и свой авторитет в глазах рабочего класса. Ведь Чехословакия — это не только её правительство с весьма туманным поведением, но и чешский рабочий класс, который мы не в праве оставлять на произвол судьбы”.

В беседе с мастером Львовского завода кинескопов Мукаловым И. о положении в ЧССР рабочий Львовской фирмы “Луч” Бутенко Е. заявил: “Видимо, в этой стране забыли о решающей роли советского народа в их освобождении, необходимо проявлять бдительность, поэтому и идёт мобилизация в армию”.

Поддерживая Бутенко, Мукалов сказал: “Реваншисты ФРГ могут воспользоваться напряжённой ситуацией в Чехословакии для осуществления своих захватнических и реваншистских целей, поэтому призыв в Советскую Армию — необходимое мероприятие”.

По мнению заведующего кафедрой физвоспитания Ужгородского госуниверситета Михайловича С. А.: “Передвижение войск и частичная мобилизация резервистов свидетельствуют о том, что Советское правительство достигло договоренности с правительством ЧССР и по просьбе последнего под видом военных учений введёт советские войска на территорию Чехословакии. Это будет очень своевременное мероприятие. Оно не даст возможности повториться событиям, которые имели место в 1956 году в ВНР.

Присутствие советских войск отрезвит горячие головы представителей тех антисоциалистических кругов, которые желают возродить старые порядки в Чехословакии”.

Аналогичные предположения о возможности ввода советских войск в ЧССР, причинах и необходимости этого высказывают и другие лица.

Слесарь станции Ужгород Прятка М., рассказывая о своей встрече с солдатами из прибывшего на станцию Сюрте воинского эшелона, восхищался их боевым духом и хорошим настроением и, в частности, говорил, что после этой встречи у него не осталось никаких сомнений в том, что “как бы события не развивались, всё равно СССР победит”.

Вместе с тем, некоторые граждане, будучи настроены патриотично, видимо, под влиянием антисоветских радиопередач, различных домыслов и слухов оценивают происходящие события не вполне объективно или односторонне.

Так, жители с. Малые Ратовцы Ужгородского района Закарпатской области Кираль С. и Адам З. высказали мнение, что “чехи хотят забрать Закарпатскую область, поэтому сюда подтягивают войска. Но пусть только попробуют, им дадут жару”.

В свою очередь, группа жительниц с. Боржава Береговского района этой же области после проводов своих мужей, призванных на сборы, громко возмущалась “беспорядками в ЧССР и неспособностью правительства навести в своей стране порядок без помощи СССР, в связи с чем и понадобилось призвать их мужей в разгар весенних полевых работ”.

Некоторые жители пограничных с ЧССР областей республики высказывают озабоченность в связи с прибытием к ним новых воинских частей и частичным призывом военнообязанных также в корреспонденции, направляемой в другие районы СССР. В ряде писем масштабы происходящих событий явно преувеличены.

К примеру, студентка Ужгородского госуниверситета Токарь в письме к своим родителям во Львов сообщает: “У нас поднялась паника, многих наших ребят мобилизовали в армию и отослали в Чехословакию. Вроде б то чехи требуют возврата Закарпатъя. Обстановка неприятная”.

Студентка этого же университета Боровик Л. в письме к родителям в г. Каменец-Подольский указывает: “У меня все нормально, если не считать международного положения вообще и наших взаимоотношений с Чехословакией в частности. Не преувеличиваю, но паника здесь жуткая. В магазинах пустота, т. е. спичек, соли, колбасы нет. наших ребят с 6 курса забрали подчистую, заместителя декана тоже”.

Одна из жительниц с. Доманинцы Ужгородского района Закарпатской области в письме к родителям, в частности, пишет: “Не знаю, как у Вас, но здесь жутко, что творится, всех мужчин забрали в армию, а техника с других областей идёт день и ночь”.

Наблюдаются также случаи разглашения отдельными военнослужащими государственной тайны, связанной с передислокацией советских войск.

Например, служащий погранвойск Фролов из отдельного

контрольно-пропускного пункта г. Мостиска в письме к своим родственникам сообщил: "...Здесь у "соседей" что-то снова беспокойно. Вчера по тревоге подняли Самаро-Ульяновскую Железную дивизию, которая стояла во Львове. С 3 часов дня до 3 часов ночи непрерывно шли машины, танки и ещё кое-что через границу..."

Другой военнослужащий своему знакомому в г. Куйбышев написал: "...Нашу дивизию подняли по тревоге ночью, а в 4 часа уже снялись и уехали за границу. Точно неизвестно куда".

Об утечке секретной информации из воинских частей свидетельствует осведомленность отдельных гражданских лиц о передвижении воинских подразделений, дислоцирующихся в республике. Так, преподаватель Ужгородского музыкального училища Шрамл В. И. в одной из бесед сказал: "9 мая я возвратился из Львова. Все войска, дислоцирующиеся во Львовской области, пополнились за счёт призывников и ушли через Польшу на границу ЧССР с ФРГ.

Войска, прибывшие в Закарпатье, дислоцировались в Хмельницкой области. Сейчас они находятся в боевой готовности № 1".

Лаборант Ужгородского госуниверситета заявил: "Воинские части, прибывшие в Ужгород, ранее дислоцировались в Хмельницкой области, а сейчас будут переброшены в ЧССР. Воинские части, расположенные в г. Дрогобыче, получили приказ двигаться в г. Краков".

Сбор и обобщение информации о реагировании населения республики на события, происходящие в ЧССР, продолжаются

П. Шелест

21 мая 1968 г.

№ 1/36

ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 25. — Спр. 28. — Арк. 102-112. Копия.

**ДОВІДКА ВІДДІЛУ ПРОПАГАНДИ І АГІТАЦІЇ ЦК
КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ СЕКРЕТАРЕВІ ЦК КПУ
Ф. ОВЧАРЕНКУ ПРО ОБМЕЖЕННЯ
НАДХОДЖЕННЯ В УКРАЇНУ ПЕРІОДИЧНИХ
ВИДАНЬ З ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ**

29 травня 1968 р.

Секретареві ЦК КП України
Тов. Овчаренку Ф. Д.

Довідка
з приводу листа тов. Русина В. П.

Голова Закарпатської обласної Ради депутатів трудящих тов. Русин звернувся до першого секретаря ЦК КП України тов. Шелеста П. Ю. з листом, в якому просить вирішити питання про скорочення надходжень періодичних видань з ЧССР в Закарпатську область.

За даними Управління Союздруку Міністерства зв'язку УРСР на Україні розповсюджується по передплаті і вроздріб 46561 примірник журналів і 2585 примірників газет ЧССР, у тому числі газети "Руде право" – 1395 примірників. Із цієї кількості в Закарпатській області розповсюджується 1746 примірників журналів і 1296 примірників чехословацьких газет, у тому числі "Руде право" – 720 прим[і]рників].

У зв'язку з останніми подіями в Чехословаччині відділ пропаганди і агітації ЦК КП України звертався до відділу пропаганди [ЦК КПРС] з проханням обмежити надходження періодичних видань з ЧССР до України.

Заст. зав. відділом пропаганди ЦК КПРС тов. Яковлев О. М. повідомив, що питання про доцільність обмеження надходження періодичних видань буде розглянуто пізніше – після Пленуму ЦК Компартії ЧССР.

Тов. Русина про це повідомлено.

Заст. зав. відділом пропаганди і агітації
ЦК КП України

Горкун

29 травня 1968 року

На документі напис: До справи. Доповідалося секретарю ЦК
КП України тов. Овчаренку Ф. Д. Він згоден.

29.05.1968 року

Підпис нерозбірливий

Тов. Шелесту П. Ю. доповідалось

31.V.68 р.

Підпис нерозбірливий

ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 25. — Спр. 28. — Арк. 98.

№ 44

ІНФОРМАЦІЯ МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО І ГАЛИЦЬКОГО, ЕКЗАРХА УКРАЇНИ ФІЛАРЕТА ПРО ВІДНОВЛЕННЯ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ГРЕКО- КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Травень 1968 р.

Во время пребывания на III Всехристианском Мирном Конгрессе в Праге Митрополит Филарет встречался с Главой Православной Церкви в Чехословакии Митрополитом Дорофеем, Епископом Николаем (Коцвар), депутатом Национального собрания Андреем Жиаком и др. лицами, которые о положении церковных дел в Чехословакии рассказывали следующее. В период демонстраций в Чехословакии одним из требований студентов было: предоставить свободу религии. В конце марта с. г. возглавлявший Секретариат по культурам Груза был снят с занимаемой должности и на его место временно назначена д-р Кадлицова, ответственное лицо в Академии Общественных наук Чехословакии, организатор диалога христиан с марксистами, бывшего в Мариинских Лазнях. Бывший главный Уполномоченный по Словакии опубликовал статью, в которой рассказывает о насильственной ликвидации унии. Он пишет, что его вызвали в Прагу и приказали во что бы то ни стало уничтожить унию в Словакии. После отказа выполнить это требование его арестовали. Теперь подробности ликвидации унии стали достоянием общест-венности. На выборах президента в Национальном собрании впервые присутствовали представители церквей.

Так называемое мирное католическое движение прекратило своё существование. Оно заменено комиссией "мир и справед-ливость", возглавляемой пражским католическим епископом. Министр здравоохранения Чехословакии, бывший католи-ческий священник Плойгер, глава мирного католического

движения отстранён от руководства. Раздаются требования вернуть кардинала Берана. Один из ведущих католических епископов имел встречу с ответственными руководителями Чехословакии. Католическая церковь в Чехословакии составляет 9 миллионов из 15 миллионов населения страны.

В это время невоссоединившиеся униаты активизировали свою деятельность. Они рассылают своих представителей по приходам для сбора подписей под многочисленными заявлениями с требованием предоставить свободу униатской церкви. В Словакии имеется 20 униатских приходов, которые решительно отказались воссоединиться с православной церковью. Среди православного духовенства началась паника.

2 апреля с. г. Митрополит Дорофей был приглашён д-ром Кадлицовой для обсуждения униатского вопроса.

5 апреля встреча повторилась. На ней, кроме Митрополита Дорофея и д-ра Кадлицовой, присутствовали Уполномоченный по Словакии, униатский епископ Гопка и епископ Николай (Коцвар). Д-р Кадлицова дала ясно понять, что Православная церковь в Чехословакии не может рассчитывать на поддержку Государства. В то же время она предложила образовать смешанную комиссию из православных и униатов. В комиссию должны войти Митрополит Дорофей, Епископ Гопка, а также равное количество представителей от каждой стороны.

Требование униатов по отношению к православным сводится к возвращению униатских храмов. В Чехословакии храмы являются собственностью общин, а не Государства. Униаты хотели бы возобновить богослужение перед Пасхой.

Депутат Национального собрания Чехословакии А. Жиак, дружелюбно настроенный к Советскому Союзу и православной церкви, откровенно сказал, что уния была ликвидирована насильственным образом в период культа личности, поэтому у депутатов не имеется оснований возражать против предоставления свободы униатам. По его мнению, уния будет восстановлена в Чехословакии.

Восстановление унии означает не только ослабление Православной церкви в Чехословакии, но и ее замирание. Митрополит Дорофей предлагает епископу Гопке 20 невоссоединившихся униатских приходов, с тем чтобы они имевались католической церковью восточного обряда с подчинением католической иерархии. При такой постановке вопроса не было бы речи о восстановлении униатской церкви. Однако вряд ли можно надеяться, что Гопка согласится

на это. В настоящее время у него претензии гораздо большие. Можно полагать, что униаты захватят значительное количество православных храмов, а там, где православные окажутся более стойкими, храм будет принадлежать совместно униатам и православным. Православные собираются отстаивать свои права.

Но при такой постановке вопроса, когда Государство отказывается поддержать православную церковь, перевес сил находится на стороне унии. Униаты имеют 150 невоссоединившихся священников. Надо полагать, что из 300 православных священников многие возвратятся в униатство. При этом следует учитывать, что по активности униаты стоят впереди православных.

Если новое Чехословацкое правительство не согласится на предложение Митрополита Дорофея включить униатов в состав Католической церкви восточного обряда, то это будет означать, что на него (правительство) оказывают влияние силы, заинтересованные в восстановлении именно униатской церкви. Восстановление униатской церкви имеет далеко идущие последствия. Острие этой борьбы направлено на Украину и прежде всего на Закарпатье, с которым Чехословакия имеет тесные связи. Как результат восстановления унии в Чехословакии будет активизация униатов на Украине. Украинские униаты воспрянут надеждой на реставрацию унии.

Для Чехословакии униатство не является проблемой, потому, что оно, будучи направлено против Православной Церкви, которая в Чехословакии составляет меньшинство, не представляет угрозы нации. Униатство всегда было направлено против Русской Православной Церкви. Ослабление Чехословацкой Православной церкви в какой-то степени является ослаблением дружбы между Чехословакией и Советским Союзом. Поэтому нам по-прежнему необходимо укреплять православие в западных областях Украины и бороться с остатками унии.

Филарет
Митрополит Киевский и Галицкий,
Екзарх Украины

ЦДАВОУ. — Ф. 4648. — Оп. 5. — Спр. 115. — Арк. 10, 20-22.
Копія.

ІНФОРМАЦІЯ ЦК КП УКРАЇНИ ЦК КПРС ПРО НАДХОДЖЕННЯ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ ОБЛАСТЬ ПЕРІОДИЧНОЇ ПРЕСИ З ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ

4 червня 1968 р.

Центральный Комитет КПСС

В последнее время из Чехословацкой Социалистической Республики в адрес отдельных граждан, а также школ и музеев Ивано-Франковской области УССР стали регулярно поступать газеты “Нове життя”, журналы “Дукля” и “Дружно вперед”, издающиеся в ЧССР на украинском языке Культурным союзом украинских трудящихся (КСУТ). Как уже сообщалось нами ранее, в этих издательствах нередко публикуются материалы, которые неправильно освещают некоторые процессы, происходящие в ЧССР и СССР, содержат выпады против известных деятелей культуры УССР, ставят под сомнение достижения Украины за годы Советской власти и т. п.

В период с марта по май 1968 года в Ивано-Франковскую область через редакции упоминающихся газет и журналов от имени украинцев, проживающих в ЧССР, прислано 152 экземпляра газеты “Нове життя”, 10 экземпляров журнала “Дукля” и 6 экземпляров журнала “Дружно вперед”.

При этом практикуется засылка большого количества газет и журналов отдельным лицам для возможного последующего распространения этих изданий среди советских граждан. Так, в адрес жителя Коломыйского района Ивано-Франковской области С. Сметанюка поступило 72 экземпляра газеты “Нове життя” в том числе 10 экземпляров номера газеты, в котором напечатан полный текст “Программы действий КПЧ”. Характерно, что такого рода литература часто посылается лицам, которые в прошлом допускали проявления национализма.

Отдельные граждане ЧССР проповедуют антисоветские и националистические воззрения, а также так называемую “демократию и либерализацию” в личной переписке.

Партийные органы Ивано-Франковской области проводили среди трудящихся необходимую работу по разъяснению

событий, происходящих в ЧССР и принимают меры по недопущению распространения среди населения литературы тенденциозного характера, присылаемой из ЧССР.

Сообщается в порядке информации.

Секретарь ЦК КП Украины
4 июня 1968 года
№ 1/45

П. Шелест

ЦДАГОУ. – Ф. 1. – Оп. 25. – Спр. 28. – Арк. 166-167. Копія.

№ 46

ІЗ СТЕНОГРАМИ ОБГОВОРЕННЯ МОНОГРАФІЇ “ТОРЖЕСТВО ІСТОРИЧНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ...” НА ЗАСІДАННІ ВЧЕНОЇ РАДИ ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК АН УРСР

10 червня 1968 р.

Проф. ОЛЕКСЮК М. М.

Товариші! Сьогоднішнє засідання Вченої Ради присвяченє розгляду одного питання: рекомендації до друку колективної монографії “Торжество історичної справедливості”.

Коли рік тому, у грудні 1966 року ми збирались і обговорювали колективну монографію “Возз’єднання західно-українських земель в єдиній УРСР – закономірний результат їх історичного розвитку”, це попередня назва теперішньої нашої колективної монографії, ми тоді прийняли рішення рекомендувати до друку монографію обсягом 50 друкованих аркушів. Потім ця монографія рецензувалась як внутрішніми, так і зовнішніми силами...

Після врахування всіх зауважень монографія була остаточно підготовлена і набрана на 804 сторінках. Але останнім часом з’явилась ще одна рецензія – завідуючого кафедри історії СРСР В. К. Осечинського на макет монографії в травні цього року. На відміну від попередньої рецензії доц. Осечинського, вона відрізняється тим, що тепер ця монографія не може друкуватись тому, що в ній маються помилки політичного, економічного характеру.

Перш за все слід обговорити критичні зауваження і обвинувачення в адрес авторського колективу про структуру монографії...

Я вважаю, що треба трохи виходити з об'єктивної дійсності, що 50 чоловік досить висококваліфікованих істориків, літераторів думали над створенням цієї структури. Тому я вважаю, що ця структура відповідає тим завданням, які стояли перед нами, коли ми писали цю монографію.

Друге зауваження Осечинського це, що ми не досить показали взаємозв'язки між Українськими землями і Росією, що ми ігнорували ці зв'язки замість того, щоб акцентувати на цьому увагу і доц. Осечинський приводить цілий ряд прикладів, які показують відсутність взаємозв'язків...

Я вважаю, що кидати нам таке обвинувачення непотрібно було, воно не відповідає дійсності. Воно ще зв'язане з тим, що ми замість того, щоб в своїй колективній монографії дати щирі критику українського буржуазного націоналізму, стали на шлях його популяризації. Таких обвинувачень на адресу радянських істориків і радянських вчених немає з боку інших радянських вчених. Це обвинувачення в тому, що ми тенденційно показуємо зв'язок західно-українських земель з іншими українськими землями і Росією і де замість критики – популяризація ідей українського буржуазного націоналізму. Рецензія спрямована на те, щоб наша монографія не вийшла у світ.

Мене дивує одне положення, яке пронизує цю рецензію з початку до кінця. Це якась неприязнь до нашої роботи. Ми маємо цілий ряд рецензій, де показані позитивні сторони її. Відомо, що в кожній праці є позитивне. В цій рецензії не сказано ні одного приємного товариського слова про нашу колективну роботу. Основне звинувачення полягає в тому, що ми національні моменти ставимо на перший план і підпорядковуємо їм моменти соціальні. Доцент Осечинський говорить, що ми національні моменти дуже роздуваємо і не говоримо, що вони є другорядними моментами. Я вважаю, що доцент Осечинський повинен пам'ятати, що багато авторів, які писали цю монографію, являються його учнями і учнями інших товаришів нашого університету. Для них елементарна істина марксистсько-ленінської філософії і історії, що соціальні моменти є вирішальними і що від них залежать національні моменти. Цьому їх вже навчили давно. В нашій монографії немає ні одного місця, де б можна було вказати, що національні моменти ми ставимо на перший план і підпорядковуємо їм соціальні моменти.

Ми постараємося показати, що в нашій монографії немає перебільшених національних моментів не дивлячись на те,

що наше завдання було не показати соціальну боротьбу, а показати в усьому аспекті боротьбу за визволення всіх Українських земель, воно ішло в напрямку соціальному, національному і культурному. Ми зупинились на питаннях культури, мови, мистецтва, бо в цьому проявляється найбільш віковична думка всіх українців про те, що треба утворити єдину Українську державу...

Слово надається доктору історичних наук, професору СМІШКУ М. Ю.

Перед монографією “Торжество історичної справедливості” ставилось завдання довести, що возз’єднання західно-українських земель в єдиній Українській Радянській державі було актом історично закономірним, що тільки завдяки йому став можливим розквіт економіки і культури західно-українських земель – складової частини суверенної соціалістичної держави українського народу. Цю мету було досягнуто, показуючи на багаточисленних джерельних даних і фактах спільність історії населення Західної України і основних українських земель, починаючи з глибокої давнини.

Відповідно до цього було складено структуру роботи, яка широко обговорювалась при активній участі не тільки працівників Інституту суспільних наук, але й науковців кафедр історичного факультету Львівського університету, в тому числі, тов. В. К. Осечинського. Тому безпідставним вважаємо закид останнього, ніби структура монографії “непродумана”. Зрештою, справа не стільки в тій чи іншій структурі монографії, скільки у тому, чи авторський колектив справився із своїм завданням. На думку редколегії, колективу авторів, переважної більшості рецензентів, це завдання виконано...

Слово надається О. О. РАТИЧУ, старшому науковому співробітнику.

... В написаній В. К. Осечинським рецензії на монографію в цілому особливо вражає і насторожує те, що рецензент прикриває свої безпідставні зауваження вимогою широко показати зв’язки Південно-Західної Русі з Північно-Східною Руссю, приділити належну увагу висвітленню зв’язків російського і українського народів з найдавніших часів і підпорядкувати національне питання соціальному, хоча всі ці питання і без його вимоги вже висвітлені в монографії...

Можна прийняти, що метою зроблених В. К. Осечинським зауважень є внести сумніви в оцінку вартості роботи і не допомогти, а зашкодити виходові в світ важливої, актуальної і дуже потрібної в наш час монографії...

Слово надається старшому науковому співробітнику Я. Д. ІСАЄВИЧУ.

Видається дуже дивним, що рецензент не помітив саме в монографії тих поглядів, фактів, аргументів, які становлять суть монографії і впливали з завдання поставленого перед її авторами: дати відсіч ворожій писанині тих, хто заперечує історичну обгрунтованість возз'єднання західноукраїнських земель з УРСР. Складається враження, що рецензент не усвідомлював, яке саме завдання ставилось перед авторським колективом, а саме з цього завдання впливала і структура роботи, до речі, обговорена на спільному засіданні авторського колективу і співробітників історичного факультету, в тому числі і кафедри історії СРСР.

Що торкається конкретних закидів, то вони могли виникнути лише внаслідок неуважного знайомства з текстом монографії. Так, в рецензії твердиться, начебто в книзі не показано російсько-українські зв'язки в добу феодалізму, не розкрито їх значення. Насправді в монографії це питання висвітлюється в усіх розділах...

В усій монографії наводяться конкретні факти про спільність походження та віковичну дружбу російського та українського народів, а в заключних розділах ці факти підсумовано й узагальнено і на основі фактів зроблено висновок про величезне значення дружби народів-братів.

Рецензент твердить, що “неправильно” висвітлено формування української народності, однак його конкретні зауваження з цього приводу є цілком безпідставними...

Далі рецензент пише: “У читача може скластись думка, що власне західноукраїнські землі, їх населення були наріжним каменем у формуванні української народності”. Цікаво знати, як може скластись така думка у читача, якщо в монографії прямо сказано: “В боротьбі українського народу проти іноземних поневолювачів провідне місце займали землі вздовж середньої течії Дніпра. Невипадково саме навколо Наддніпрянщини об'єднуються інші українські землі. Сама назва Україна, яка згодом поширилась на всю заселену українським народом територію, спершу означала Наддніпрянщину. Наддніпрянщина наприкінці XVI і в першій половині XVII ст. стала базою для селянсько-козацьких повстань, які деякі дослідники справедливо пов'язують з новим етапом історико-етнічного розвитку українського народу — початком перетворення його в буржуазну націю (стор. 93)...

Незрозуміло, з яких мотивів рецензентові не подобається констатування цього факту, адже ж дуже добре відомо всім історикам, що після зруйнування в 1240 р. Батиєм і Менглі-Гіреєм в 1483 р. Київщина була жахливо спустошена, основна маса населення скупчилась на західних землях, які в XVI ст. були найбільш густонаселеними і мали найкращі можливості для економічного розвитку. Літературна мова XVI – початку XVII ст. творилась на базі західних говірок, всі без винятку визначні письменники того часу походять з Галичини і Волині: Вишенський, Зизаній, Ставровецький, Беринда, Копистенський, Борецький та інші. Завдяки їм західні землі в кінці XVI – на початку XVII ст. були головним осередком ідеологічної боротьби проти іноземних поневолювачів. Це незаперечний факт, який, до речі, не лише не “роздутий” в монографії, а навпаки, тільки згаданий побіжно (на мою думку, надто побіжно).

Необхідно було цілком замовчувати факти, очевидні для кожного, хто знайомий з джерелами даної доби? До того ж твердження про те, в один період (кінець XVI – початок XVII ст.) ідеологічна боротьба була найбільш інтенсивною в Галичині й Волині зовсім не суперечить з тезою, що проводиться через все дослідження, про провідну роль Наддніпрянщини в формуванні української народності...

Рецензент далі твердить, начебто в монографії національні моменти переважають над соціальними. Однак, хоч основною темою монографії є національне питання, воно на сторінках книги розглядається не ізольовано, а як питання, підпорядковане загальному питанню про соціально-політичний розвиток суспільства...

Слово надається старшому науковому співробітнику **СТЕБЛІУ Ф. І.**

Оцінюючи роботу, необхідно виходити з того, які завдання ставились перед нею. Завданням даної роботи було довести український характер даної території, показати єдність її з іншими українськими землями, давши при тому критику усіх фальсифікацій з даного питання. Чи виконано ці завдання? Виконано.

Рецензент вважає, що книга по суті являє собою нариси історії західноукраїнських земель. Я вважаю, що це не так. Сама тема роботи примусила нас відмовитися від рівномірного викладу усіх питань історії західноукраїнських земель і зосередити головну увагу лише на тих питаннях, які впливають

із поставленого завдання. А такими питаннями є: етнічний склад населення, суспільно-політичний, а в тому числі і національно-визвольний рух та культура, тобто, в основному, питання надбудовного характеру. Зрозуміло, що ми не могли висвітлювати ці питання у відриві від базису і мусіли хоча б коротко охарактеризувати і соціально-економічний розвиток. Що й було зроблено. Але це ще не дає підстав вважати, що питання, підпорядковані основній темі, поставлені в один ряд з тими питаннями, які становлять суть усієї теми. Отже, монографію не можна вважати нарисами історії західноукраїнських земель.

Не можна погодитись з твердженням рецензента, що монографія перевантажена фактичним матеріалом, який заслонив її основну цілеспрямованість. Навіть при висвітленні головних питань теми автори були змушені обмежуватись подачею найголовніших фактів та їх загальною характеристикою, не вдаючись до надмірної деталізації. А що вже казати про другорядні питання, підпорядковані основній темі?..

Якщо ж вимогу рецензента дати перевагу соціальному питанню над раціональним розуміти як просте збільшення в обсязі, то це суперечить основній меті монографії і дійсно може перетворити її в нариси історії західноукраїнських земель, проти чого рецензент теж заперечує.

Не можна вважати слушним зауваження рецензента, ніби історія західноукраїнських земель і в цілому українського народу в добу феодалізму висвітлена у відриві від історії російського народу і що зв'язки західноукраїнських земель з Росією висвітлюються з початку революційного пролетарського руху. Автори не ставили собі завданням висвітлювати в монографії обсягом 50 др. арк. історію всього українського народу. Для цього є двохтомне видання "Історія Української РСР" загальним обсягом 140 др. аркушів. Завдання авторів було вужчим, і я про це вже говорив раніше.

Не було завданням авторів давати системний виклад історії українсько-російських зв'язків. Це питання може бути темою окремої монографії. І тим не менше, надаючи великого значення російсько-українським зв'язкам, автори монографії привели усі головні факти таких зв'язків...

Таким чином, я не можу погодитись з жодним із вище наведених зауважень рецензента. Вважаю, що ці зауваження безпідставні і не можуть бути взятими до уваги.

Отже, монографія не потребує ніякої доробки і може друкуватись в її теперішньому вигляді.

Слово надається доктору історичних наук, професору КРАВЦЮ М. М.

Насамперед слід висловити здивування з приводу того, що рецензія В. К. Осечинського передана в інститут через місяць після її написання. Вона була оголошена лише після того, як надруковано другу верстку колективної праці. Створюється враження, що хтось навмисне вичікував появи цієї верстки, щоб пред'явити їй цілий ряд методологічних звинувачень В. К. Осечинського. Це важливо, якщо врахувати, що була проведена досить істотна правка першої верстки. Коли ж появилася друга верстка, й оголошено було “розгромну” рецензію В. К. Осечинського. Виправлення, зроблені авторами відповідно до зауважень численних рецензентів — і київських, і львівських — ігноруються. Монографії пред'явлено серйозні методологічні звинувачення, на підставі яких рецензент робить висновок про неможливість надрукування праці. Робота великого кола авторів (серед них і членів кафедри, яку очолює В. К. Осечинський), а також рецензентів повністю зігнорована...

Поверхове знайомлення рецензента з роботою — ось що стало причиною згаданого хибного звинувачення.

У зв'язку з тим слід сказати з приводу зауваження рецензента про те, що начебто структура монографії є непродуманою. Відомо, що структура монографії широко дебатовалась, після чого вона була змінена. Останній варіант В. В. Осечинський підтримав на одному з обговорень праці. Він про це заявив особисто. Що ж сталося, що рецензент вважає тепер і цей варіант структури неправильним? Навіщо це йому потрібно? Адже ж наука — не гра в жмурки. Подібні зауваження В. В. Осечинський може давати до безкінечності. Та й що значить його тенденційна думка в порівнянні з одностайною думкою великого колективу кваліфікованих науковців-авторів. Усім подобається структура праці. Не подобається лише В. В. Осечинському. Ось, мовляв, на цій підставі слід і припинити даліше друкування книги...

В. В. Осечинський пропонує включити в монографію ряд питань (стор. 1), щоб, мовляв, висвітлити тему. Серед цих питань — західноукраїнські землі як складова частина України, економічна, суспільно-політична і культурна єдність українського народу і т. д. Відповідно до цього він пропонує переробити і структуру роботи. Треба заспокоїти В. В. Осечинського: приведені у праці матеріали повністю висвітлюють ці питання, які він вимагає висвітлити. Треба ж було

рецензенту прочитати всю роботу, а не обмежитись прочитанням тієї невеликої частини, по якій він міг щось, хоч і несерйозне, сказати.

Щодо окремих зауважень рецензента слід сказати, що майже всі вони – суцільна видумка, виривання окремих положень з тексту, висування власних тверджень і наступна “нищівна” критика їх, весь час підкріплювана викриванням вигаданих ідейних промахів авторів...

Слово надається старшому науковому співробітнику СЛИВЦІ Ю. Ю.

Шановні товариші! Дозвольте висловити кілька міркувань з приводу методологічних і політичних звинувачень, висунутих рецензентом на адресу авторів монографії.

Перед колективом авторів монографії “Торжество історичної справедливості” було поставлене двоєдине завдання: викрити антинаукові концепції шовіністичної, націоналістичної та сучасної буржуазної історіографії історії західноукраїнських земель і з позицій марксистсько-ленінської методології, на підставі глибокого вивчення першоджерел та узагальнення досягнень радянської історичної науки довести історичну і національну єдність українського народу на всіх його етнографічних землях і таким чином обґрунтувати об’єктивну закономірність воз’єднання українського народу в єдиній Радянській державі, що стало можливим завдяки перемозі Великої Жовтневої соціалістичної революції, утворенню Української Радянської держави – складової і невід’ємної частини Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

У відповідності з цими двома головними завданнями була розроблена структура монографії і підібраний потрібний фактичний матеріал для вичерпного висвітлення теми. Багато-разове обговорення структури монографії і змісту її рукописного тексту за участю широкого кола спеціалістів з Києва, Львова, Ужгорода, Чернівців та Івано-Франківська, в тому числі за участю автора цієї рецензії, дало можливість остаточно визначити структуру і значно удосконалити зміст роботи.

Таким чином, розроблена структура монографії – це плід творчої думки широкого загалу вчених, в тому числі і товариша Осечинського, який, до речі, під час останнього обговорення погоджувався з теперішньою структурою роботи. І хоча зараз рецензент заявляє, що “структура монографії, виходячи з її назви, не продумана”, його ж пропозиції на покращення структури не вносять абсолютно нічого нового в ту структуру, яка є в монографії.

У зв'язку з вище сказаним звинувачення рецензента в недосконалості структури монографії автори відкидають як безпідставні і зовсім необгрунтовані.

Сутність зауважень рецензента авторам монографії можна звести до трьох звинувачень:

Перше: “В трактовці багатьох питань у книзі національне питання превалює над соціальним, в той час, коли мусить бути навпаки”. На жаль, на підтвердження цього серйозного методологічного і політичного звинувачення рецензент не приводить жодного факту. І це не випадково, бо в роботі нема ні одного випадку, коли б стверджувалась думка про пріма́т національного над соціальним і коли б розв'язання національного питання на західноукраїнських землях не ставилось в залежність від вирішення соціальних проблем. Свідченням цього є і той факт, що структура роботи побудована за принципом соціально-економічних формацій. Крім того, в кожній главі є великі розділи про соціальні відносини і про економічне становище трудящих західноукраїнських земель, а в розділах про революційну боротьбу чітко проводиться думка про підпорядкування національно-визвольних рухів боротьбі за соціальне визволення.

Якщо рецензент хотів сказати, що в роботі багато місця приділено національним проблемам, то це абсолютно не є доказом того, що в монографії “національне питання превалює над соціальним”. Це зовсім різні речі. Адже є роботи, які виключно присвячені національним питанням, але це нікому не дає підстав звинувачувати їх авторів в тому, що в їх дослідженнях “національне питання превалює над соціальним”. Монографія “Торжество історичної справедливості” теж присвячена головним чином національному питанню на західноукраїнських землях. І з цілком зрозумілих причин автори монографії змушені були оперувати переважно матеріалами національного характеру. Але це аж ніяк не дає підстав звинувачувати авторів в намаганні поставити національне питання над соціальним. Все залежить не від співвідношення кількості матеріалів про соціальні і національні проблеми, а від визначення пріма́ту, тобто залежності національного від соціального. В такому дусі і розв'язувалось це складне питання в монографії. Врешті це є аксіомою марксистсько-ленінської методології і рецензентові у крайньому випадку не личить повчати великий і досить кваліфікований колектив в галузі суспільних наук у хрестоматійних істинах.

Друге і по суті центральне звинувачення рецензента авторам монографії полягає в тому, що нібито в роботі історія західноукраїнських земель висвітлена у відриві від історії російського народу. Сумлінний і серйозний науковець без найменшої тенденційності неминуче побачить в цьому зауваженні рецензента спробу не зовсім тактовної експлуатації гостро політичних питань. Ці невдалі намагання рецензента стають особливо помітними, коли він починає звинувачувати авторів, що вони “замовчують допомогу, яку надавала Москва західноукраїнським землям”. Цілком зрозуміло, що в даному випадку рецензент має на увазі не червону Москву і не Москву Герцена і Чернишевського, а середньовічну Москву — столицю царів, поміщиків і бояр, гнобителів в першу чергу великого російського народу, які взагалі не визнавали українського народу. Все це було би смішне, якби не було дуже і дуже сучасне і не нагадувало ще сумніші часи панування великодержавної російської історіографії, яка беззастережно ідеалізувала роль російського царизму — “собирателя” і “благодетеля” головним чином неросійських народів. Але це хай залишається на науковій совісті рецензента. Нам в даному разі потрібно дати відповідь по суті звинувачення.

Перш за все потрібно ще раз відзначити, що монографія “Торжество історичної справедливості” не є історією західноукраїнських земель і тому в ній — і це зовсім закономірно — не в повній мірі розкрито цілий ряд важливих питань цих земель України, в тому числі і питання західноукраїнських і російських економічних, політичних і культурних відносин, що може бути об’єктом спеціального дослідження. Автори монографії зосередили головну увагу на висвітленні основного завдання теми — обґрунтуванні закономірності возз’єднання всіх українських земель в єдиній державі. Разом з тим, викриваючи шовіністичну і націоналістичну історіографію, яка силувалась звести суть українського національного питання до конфлікту між українським народом з одного боку і польським, румунським, російським, чеським і угорським народами, тобто з народами до складу національних держав яких в той чи інший історичний період входили окремі частини західноукраїнських земель — з другого, автори монографії на переконливих фактах доводять абсурдність і антинауковість цієї теорії. Для спростування цієї людиноненависницької теорії в монографії наводяться багаточисленні факти про економічні, політичні і культурні взаємовідносини

західноукраїнського населення з сусідніми народами і в першу чергу з великим російським народом, про спільну боротьбу цих народів разом з українським народом проти соціального і національного гніту. Особливо яскраво ця інтернаціональна єдність трудящих в боротьбі проти соціального і національного гніту проявилась на західноукраїнських землях у після-жовтневий період, коли революційно-визвольний рух трудящих очолили комуністичні партії — послідовні борці проти соціального і національного гніту, поборники дружби між народами. У всій роботі автори переконливо доводять, що поневолення західноукраїнського населення іноземними окупантами — це наслідок загарбницької політики панівних класів сусідніх держав, що народи Польщі, Румунії, Росії, Чехословаччини і Угорщини не мають ніякого відношення до національного гніту українського населення тощо.

Однак, ці проблеми як і взагалі справді наукове розкриття об'єктивної історії взаємовідносин західноукраїнського населення з сусідніми народами рецензента абсолютно не цікавить. Рецензент без сумніву усвідомлює, що, беручи цю проблему в комплексі, йому не завоювати політичних лаврів і тому він за допомогою різного роду препаратів, історичних фактів та тексту монографії настирливо намагається переконати довірливого читача його рецензії, ніби в колективній роботі політика царизму у відношенні українського населення ототожнюється з ставленням російського народу. Правда, рецензент при всьому його бажанні не міг привести переконливих фактів на підтвердження своєї тези просто тому, що таких в монографії нема. Про те, що рецензент надзвичайно тенденційно підійшов до цього питання, свідчить такий факт. В. К. Осечинський настирливо доводить, ніби в багатьох випадках зв'язки з Росією розглядаються однобоко: “висвітлюється політика самодержавства і замовчується ставлення російського народу”. Ми вже не кажемо, що це не відповідає дійсності, що з усією переконливістю довели попередні виступаючі. В даному разі потрібно відзначити ось що. Якщо би рецензент хотів бути до кінця послідовним, він змушений був би стати ще й на “захист” польського, румунського, угорського і чеського народів, адже характеристика політики польського, чи угорського урядів у відношенні західноукраїнських земель висвітлюється набагато гостріше і значно ширше. Однак, рецензент чомусь не бачить в цьому однобокості і не заявляє,

наприклад, що “висвітлюється політика польського уряду і замовчується ставлення польського народу”. Дивна логіка.

Наскільки білими нитками шита вся ця спроба рецензента, що б то не стало зробити авторам монографії політичний закид в цьому питанні, засвідчує ще й такий факт. Товариш Осечинський радить авторам поставити в центрі монографії питання про “союз братніх російського і українського народів у спільній боротьбі проти соціального і іноземного гноблення”. Дуже мудра порада! Не зрозуміло тільки, чому хоча б якесь незначне місце рецензент не визначає і спільній боротьбі українського і інших сусідніх народів, з якими протягом багатьох століть західноукраїнські трудящі знаходились в межах одних державних об’єднань. Ми ж марксист-інтернаціоналісти. Тут уже попередні виступаючі на переконливих фактах показували про величезну прогресивну роль Росії і великого російського народу в історії народу українського і, зокрема, історії західноукраїнських земель. Однак, в даному разі йдеться про щось інше. Загально відомо, що об’єктивною передумовою того, щоб могла здійснюватись спільна боротьба двох народів проти національного, а тим більше соціального гноблення, потрібно, щоб ці два народи входили до одного державного об’єднання. До цього часу історична наука стверджувала, що західноукраїнські землі, тобто Східна Галичина, Буковина і Закарпаття ніколи не входили до складу російської держави. Звичайно, що цей аргумент для рецензента не має жодного значення. Автор рецензії цим, як і твердженням ніби уже в XII–XIII ст. існували російські і українські народи, зовсім не засмучений. Для нього головне, що б то не стало довести, ніби автори монографії ігнорують дружбу російського і українського народів, ототожнюють царизм з російським народом і роблять ще чимало різних смертних гріхів. Додамо від себе, що не менш важливим для рецензента буде ще знайти наївних людей, які б могли прийняти всі ці політичні спекуляції за наукову аргументацію. Сподіваємось, що це буде набагато важче, ніж писати подібні рецензії.

I, нарешті, третє звинувачення, суть якого зводиться до методів викриття і боротьби проти українського буржуазного націоналізму. Рецензента явно не задовольняє і просто дратує глибоко аргументована критика буржуазного націоналізму, яка спирається на широкому фактичному матеріалі. Викриття політики запроданства українського народу буржуазними націоналістами німецьким імперіалістам — для рецензента

не менше не більше, як “популяризація пронімецької пропаганди в українському питанні”, а розвінчення зоологічного націоналізму і фашизму писань Донцова та реакційності ідеології уніятської церкви – “пропаганда ворожих поглядів”. Рецензент, мабуть, хоче, щоб автори обмежилися заклинаннями буржуазного націоналізму. Але буржуазний націоналізм – це не злі духи, хоч, як відомо, заклинаннями навіть злих духів не подолати. А український буржуазний націоналізм – це ідеологія, яка матеріалізувалась і продовжує матеріалізуватися в багаточисленній літературі і знаходить свій вияв в діяльності відповідних націоналістичних організацій і товариств. І незважаючи на занадто гучну фразу, метод, яким товариш Осечинський рекомендує вести боротьбу проти буржуазного націоналізму, є по суті методом капітуляції перед буржуазно-націоналістичними концепціями. Рецензент, до речі, відверто заявляє, що “з цією фашистською наволочтю полемізувати не потрібно”. Про безсилість товариша Осечинського вести з буржуазною ідеологією предметну критику, а не заклинання, свідчить той факт, що він відмовився взяти участь в монографії “Торжество історичної справедливості”, головна суть якої і була предметна боротьба проти буржуазно-націоналістичної ідеології.

У зв'язку з цим послідовні виступи товариша Осечинського проти виходу у світ цієї монографії є в якійсь мірі цілком закономірними. Відомо, що свою злість проти колективу авторів монографії тов. Осечинський виливає уже не вперше. Під час обговорення монографії в кабінеті ректора університету В. К. Осечинський договорився був навіть до того, що нібито публікація такої великої роботи є взагалі не потрібною, що треба написати невеличкий популярний нарис на аркушів 10–12. Відомо також, що одержавши тоді рішучу відсіч, зокрема від ректора університету М. Г. Максимовича та директора видавництва тов. Лобана, В. К. Осечинський зробив вигляд, ніби він відступив від своїх намірів чинити перешкоди публікації цієї монографії. Але, як показав час, це був тільки маневр. Зазнавши невдачі в любовій атаці на монографію, тов. Осечинський взявся до політичних звинувачень. Для здійснення своїх далеко не ідеальних намірів, він взяв на озброєння політичну спекуляцію на найбільш дорогому, що тільки є для нашої партії і нашого народу – ідеї дружби народів і, в першу чергу, дружби двох великих народів нашої Батьківщини – народів російського і українського. Дивно, що адміністративні власті якимось пасивно спостерігають, як

тов. Осечинський ось уже майже два роки шантажує великий науковий колектив та компрометує монографію, яка, за задумом ЦК КПУ, повинна була стати ідеологічною зброєю в боротьбі проти шовіністичної і націоналістичної пропаганди, сприяти розвитку і зміцненню дружби народів країн соціалістичної співдружності.

Слово надається професору М. К. ІВАСЮТІ.

...Ось ми зараз поговоримо про це. Кілька років тому за порадою ЦК партії ми взялись до роботи над монографією, яка сьогодні обговорюється в третьому варіанті. Члени колективу, дирекція і партійна організація розуміли, що нам дали дуже складне завдання. Прийшлося дуже довго обдумувати, кого з товаришів залучити до цієї роботи, не тільки з нашого інституту. У нас було 50 авторів. І якщо сьогодні висловлюють зауваження, що Інститут суспільних наук випускає недоброякісну працю, це не тільки зауваження критичне, це звинувачення не тільки нашого колективу, а і колективам науковців Івано-Франківська, Дрогобича і Чернівців...

В процесі підготовки була проведена широка нарада з товаришами з історичного факультету, які читали рукописи, що мали подаватися до друку. Василь Костянтинович, коли було прочитано рукопис, сказав мені – тепер вже добра структура.

Я не маю права і потреби якусь роботу натяжку, але якщо говорити про структуру, то дійсно ми багато працювали над нею і всі погодились з нею...

Читати ще раз роботу ніколи не зашкодить, щоб її покращити. Але в розмові з редактором видавництва і членами редколегії ми справді відчули братство, товариство в тому плані, що робота потрібна, що її потрібно видати, а що є ряд істотних пропозицій, які навіть немає потреби авторам виправляти, бо вони носять характер редакційний. Наша редакція видавництва досить скоро, очевидно за нашою деякою допомогою, зробила те, щоб ще краще покращити цей рукопис. Тільки в такій атмосфері повинна йти наша творча праця кожного науковця. І ось ми маємо нову рецензію. Нам теж дещо закидали, ще до цієї праці про те, що ми невірно культ особи коментуємо. Але ми вже дійшли до такого стану, що наука народжується в боротьбі... нам не тільки в рецензії, але товариші з наших обласних організацій вже починають висувати звинувачення, які межують з

серйозними ідеологічними помилками. Якщо людина прочитає ці звинувачення, може подумати, що ж там робиться в інституті, чи не завелось вороже кубло, вороже дружбі народів...

У мене така пропозиція, що наша сьогоднішня Вчена Рада підсумувала наші висловлення і загальну думку товаришів, що робота, яку ми сьогодні обговорили, підготовлена на високому ідейно-політичному рівні, виходячи з тих завдань, які ставив перед нами Центральний Комітет партії, що робота ця потрібна для нашого читача, що її потрібно видавати і в зв'язку з цим просити обком партії розібратися, хто затримує цю роботу.

Слово надається старшому науковому співробітнику, кандидату економічних наук КОВАЛЬЧАКУ Г. І.

...Я хочу ще раз звернути увагу на те, що мета, спрямування цієї колективної роботи полягали в тому, щоб розкрити віковічні стремління і прагнення західних українців до возз'єднання з своїми єдинокровними братами на Сході. Здається, що рецензуючи монографію, В. К. Осечинський не рахувався з цим і трактував роботу як звичайний підручник по історії України. Тому в цій роботі й знаходимо ми часом більш докладне висвітлення окремих сторін національно-визвольного руху і менш детальний опис різних економічних страйків. Але, на нашу думку, це не зайшло настільки, щоб робити висновок, що національне питання превалює над соціальним...

В цілому мені хочеться сказати, що рецензент, висуваючи свої звинувачення, які носять, майже без виключення, політичний характер і кидають тінь на авторів монографії повинен був серйозно аргументувати їх. А поскільки таких аргументів не знайшлося, рецензія стала носити неприйнятний в науці характер чіпляння ярликів. Рецензія В. Осечинського не носить наукового характеру, нема нічого спільного з радянською наукою. Вважаю, що роботу слід друкувати такою, як вона є.

...

Слово надається В. К. ОСЕЧИНСЬКОМУ.

Тут було багато виступів, в яких трактувалися питання так, що мовляв, моя рецензія щодо монографії в один час була схвальною, зокрема в питаннях структури, і раптом в дальнішому була точка зору змінена щодо структури.

З приводу цього можу сказати, що взагалі, на мою думку,

було неправильно організоване обговорення монографії з самого початку. Якась поквалітивість характерна на протязі всього часу в організації дискусії з приводу цієї монографії, не розповсюджую цієї думки на колектив Інституту суспільних наук. Тут, очевидно, краще була організована дискусія, бо самі товариші працювали, постійно мали можливість обговорити питання. Коли говорити про зовнішнє обговорення, про участь науковців, зокрема історичного факультету, то цього сказати не можна...

Тут товариші виступали і казали, що я своєю рецензією зарізав книжку, підрубав, зняв з друку і т. д. і т. д. Хто що хотів, то і говорив. Але це далеко не так. Ці товариші не проінформовані. Роботу я отримав з обкому партії нещодавно, бо тут товариші говорили, що навмисно затримав рецензію. Написав рецензію 7 травня, отже місяць тому.

Це вже був не рукопис, а була верстка надрукована, я так і пишу в рецензії, що це макет, а не рукопис, а тут товариші замовчали, що чомусь не взяли друкувати набрану верстку. Без мого втручання її перестали друкувати. Ось же не така справа, як ви тут намагаєтесь висвітлити, що я перед собою поставив мету давно, ще два роки тому назад, цю монографію своїм рецензуванням довести до того, щоб вона не була надрукована. Такої мети я не ставив і не ставлю, але треба, щоб вона вийшла доброякісною.

Справа в тому, що її хтось забракував до моєї рецензії (з місяця: хто?). А це спитайте, де треба, я не уповноважений вам відповідати. Треба було задуматись товаришам, якщо вже рекомендувати до друку, якщо знову ставлять питання про рекомендацію, значить хтось визнав роботу недоробленою, недоброякісною, очевидно, вона повинна бути дороблена і в цій стадії вона попала до мене. Я дійсно визнаю, що вона на сьогодні до друку ще не підготовлена, що над нею потрібно серйозно попрацювати.

Навіть факт сьогоднішнього обговорення говорить про те, що товариші навіть не хочуть подбати про те, щоб обговорювати монографію, а насправді стоїть обговорення Осечинського і проходить обговорення не монографії, а рецензії...

Я не маю можливості запам'ятати виступи всіх товаришів, бо це дуже важко. В основному треба сказати, що вони мене не переконали, я залишаюсь на позиціях, на яких я стояв...

На мою думку, структура роботи не відповідна, вона і породила ряд помилок у висвітленні матеріалу. Ось, скажемо,

питання, про яке багато тут говорилось, заперечували, що були зв'язки західних земель з російським народом, на мою думку, вони були б досить глибоко висвітлені, якби був належний розділ. В цій монографії повинен бути такий розділ і це питання було б органічно показано, а так окремі факти розпались по роботі, вони не зв'язані з єдиним, цілим, методологічно належно не зв'язані, втрачені органічні зв'язки, немає акцента на цьому, а є факти, розсіпані по книзі, не поєднані певним ідеологічним завданням.

Мені здається, що в монографії не висвітлена спільна боротьба проти соціального гніту, проти іноземного гніту... Далі, товариші, є спеціальний розділ, значення для боротьби з релігійним гнітом. І по цьому розділу також не подані такі яскраві факти, які ми знаємо з історії. Зв'язки Галичини в XVI ст. з Російською державою, чому не показано, що посольство їздило до Москви.

І навіть те, що подається про першого друкаря Івана Федорова, і те не показано в широкому розрізі українсько-російських зв'язків, а тільки, що він багато зробив для історії. Або про визвольні війни українського народу під керівництвом Богдана Хмельницького, лише заключна частина про Переяславську Раду трактує це питання.

Або таке питання про Правобережну Україну (зачитує...) Це в книзі так не розглядається, а тільки в одній площі – іноземне гноблення українського народу з боку Угорщини і Росії (читає...) Приєднання Волині до Росії... (з місяця: такого немає в монографії). Так, то зараз виправлено чорнилами.

Тому я цілком слушно ставлю питання про те, що, висвітлюючи царське гноблення на Волині, не проводиться думка, що український народ разом з російським народом вели боротьбу.

2. ... Так, як ви висвітлюєте це питання, це підкреслює, що ніякого союзу українського і російського народу не було, ніяких зв'язків Галичини з Росією не було...

Тут говорили про цитати з Донцова, це не просто переказ основних положень, а тлумачення цілого ряду моментів. На мою думку, дискутувати з ворогом не завжди потрібно в тому напрямі, щоб цитувати ворога, і, на мою думку, треба переглянути цей розділ.

Рецензія захопила тільки найголовніші питання, так що колектив має загострити увагу на цих питаннях, виправити

їх і те, що колектив має декілька варіантів роботи, свідчить про те, що немало недоліків в роботі.

Дуже шкода, що сьогодні засідання пішло марно, воно пішло по лінії заперечення рецензії.

Професор ІВАСЮТА М. К.

...ви мали завдання написати від'ємну рецензію?

Доцент ОСЕЧИНСЬКИЙ В. К.

Ніхто таких завдань не дає, а щоб акцентувати увагу на недоліках роботи. Хто каже, що недоліки — це від'ємне. При збиранні такого великого матеріалу це ж абсурд сказати, що там немає нічого позитивного. Сконцентрував я увагу на тому, що треба переробити, що потрібно доробити. Я вважаю, що це правильно, не звертаючи увагу на позитивне, якого більше ніж негативного. Зібрано великий матеріал безперечно по всім галузям. Ті розділи, які я рецензую, вони висвітлюють тільки більш випуклі положення. Я б хотів, щоб вони мали назву, щоб вони ішли за змістом.

Доцент ОСЕЧИНСЬКИЙ В. К.

...Але якщо в структурі передбачити розділ “Боротьба українського і російського народу проти іноземного гноблення” — це був би оброблений діамант, а це сирець, який мало говорить. Це книга для масового читача і треба подати матеріал випукло, яскраво, щоб грало, а так не грає.

СМІШКО М. Ю.

Відносно такої структури. Чи не справляє більшого ефекту те, що ми бачимо, що дружбою українського і російського народу пронизані всі сторінки монографії, ніж зібрати в один кулак?

Доцент ОСЕЧИНСЬКИЙ В. К.

Так як вона розв'язана в книзі, розв'язана неправильно, питанню присвячено 3 сторінки, питання розв'язане примітивно, з тези, якої зовсім не треба було ставити, вона породжує у читача роздум, дається на вибір читачеві. Ці сторінки написані не в марксистському плані, неправильно записано питання формування українського народу, на трьох сторінках взагалі не можна висвітлити питання формування українського народу.

Професор ОЛЕКСЮК М. М.

...Хто за те, щоб пустити в друк монографію в такому вигляді, як вона є? Прошу голосувати. (Одноголосно). Таким чином, Вчена Рада рекомендує дану роботу до друку в такому вигляді, в якому вона є.

Тепер наше спільне рішення щодо рецензії. Які є позиції? Я вважаю, що потрібно сказати, що дана рецензія була написана не на верстку нашої монографії, а на перший варіант і цілий ряд положень, які є в цій рецензії, виправлені в другому варіанті. І друге, вважати, що ряд положень, які звучать як обвинувачення авторського колективу, є безпідставними...

Хто за це, прошу голосувати. (Приймається одногосно).

Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Стенограма засідання Вченої Ради Інституту суспільних наук АН УРСР. 1968. — С. 2-8,10-11, 15, 18-20, 30-32, 36-39, 47-62, 64-66, 68,69, 71,72, 75,75, 80-81, 83.

№ 47

ЛИСТ ВЕРХОВНОГО АРХІЄПІСКОПА І МИТРОПОЛИТА КАРДИНАЛА ЙОСИФА СЛІПОГО ДО ГОЛОВИ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР ДЕМ'ЯНА КОРОТЧЕНКА ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ПОВЕРНЕННЯ ПРАВ ВІРУЮЧИМ УГКЦ

11 червня 1968 р.

До високоповажного
Голови Президії
Верховної Ради УРСР
Дам'яна* С. Коротченка

“Останні всесвітні події спонукають мене звернутися до Вас, Громадянин Голова, з усильним проханням привернути давні права, які мала наша Церква в Радянськiм Союзi, а які скасовано не правовим, а тільки адміністративним порядком. Воно не тільки болить нас українців-католиків (греко-католиків), але й дуже дивує всіх, що ми українці позбавлені релігійних прав, коли ними користуються на Україні інші національні меншини. Нам є заборонено правити в своїх церквах, а навіть лучаються нові арешти за відправу. Наші священники мусять критися по домах і стягати на себе підозріння. А причиною того мала бути наша здогадна зрада Держави.

Найперше, найбільші проступники політичні і неполітичні вже давно одержали амністію, як калмики, татари і інші,

яких було виселено за оружні виступи проти Держави. Припустім, що деякі священики провинилися, але вони були строго покарані винні і невинні та й може вже не живуть, але ніяк не можна брати цього на карб цілої нашої Церкви, яка впродовж століть боронила поневоленого народу, а тепер у своїй українській Державі мусить так важко страдати.

Прохаю взяти під ласкаву увагу, що три чверти, без пересади, всіх проступків, приписуваних нашому духовенству, були видумані. Я беру по собі і так само по всіх наших єпископах, що ані я, ані вони, не поповнили тих проступків, за які ми були карані. Очевидно, теперішній Уряд не може поносити вини за похибки своїх попередників.

Тому прохаю дуже взяти під увагу предложену справу і її прихильно вирішити.

З висловом глибокої пошани
Йосиф кардинал Сліпий
Верховний Архиепископ і Митрополит

Ватикан, дня 11 червня 1968 р.”

*Так у документі.

ЦДАВОУ. — Ф. 4648. — Оп. 5. — Спр. 83. — Арк. 3. Засвідчена копія.

№ 48

З ВИСТУПУ ПРОРЕКТОРА ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ВАСИЛЯ ЛЕСИНА НА ПЛЕНУМІ ОБКому КП УКРАЇНИ ПРО РОЗВИТОК ВУЗУ ЗА РОКИ РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ

28 червня 1968 р.

...Після возз'єднання Буковини з Радянською Україною колишній румунський буржуазний університет постановою Ради Народних Комісарів УРСР був реорганізований в Чернівецький державний університет. Вся Радянська країна надавала йому допомогу. Обладнання, література надходили з Москви, Ленінграда, Києва та інших міст. Радянський уряд виділив спеціальні асигнування для цього. ЦК КП України та обком партії постійно дбали про забезпечення університету й вирощування в ньому висококваліфікованих

наукових кадрів. Завдяки цьому в університеті працює зараз біля 500 науково-педагогічних працівників, більша половина на яких має наукові ступені й звання, з них 350 чоловік — це вихованці Чернівецького університету. Завдяки постійній турботі партії й Радянського уряду Чернівецький університет став одним з найбільших в республіці учбових і наукових центрів. Він — справжнє вогнище науки й культури в нашому краї, кузня кадрів. Вчені університету видали ряд книг, відомих в усьому Радянському Союзі. Вони виконують 12 наукових тем республіканського значення, у цьому році за господговорами з підприємствами досліджують 17 тем на суму майже 150 тис. крб.

Докорінно змінився склад студентів. Якщо в часи колонізації Буковини Австрією й Румунією діти робітників і сільських трударів майже зовсім не потрапляли до університету, то зараз вони становлять 60 %, решта — діти вчителів, військовослужбовців тощо. За післявоєнний час кількість студентів зросла в 20 разів. Зараз навчається більше 8000 студентів. Буде прийнято в цьому році на всі форми навчання біля 2000 чоловік.

За післявоєнний час університет випустив більше 12 тис. спеціалістів. На роботу в Чернівецьку область було направлено понад 3 тис. випускників стаціонару. Крім того, за цей час здобули в університеті вищу освіту заочно та на вечірньому відділі — 4225 чоловік. Переважно це вчителі та працівники підприємств і культосвітніх закладів області...

ДАЧО. — Ф. П-1. — Оп. 2. — Спр. 3327. — Арк. 47-48. Стенограма.

№ 49

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ВІД ВІДДІЛУ ПРОПАГАНДИ І АГІТАЦІЇ ОБКОМУ ПРО РОБОТУ ЖУРНАЛУ “ЖОВТЕНЬ”

12 липня 1968 р.*

Додаток до п. 4, протокол Б-12 **
Бюро обкому КП України

Доповідна записка
про серйозні недоліки в роботі редакції журналу “Жовтень”

Відділ пропаганди і агітації обкому КП України приділяє постійну увагу роботі редакційної колегії журналу “Жовтень”. Протягом останнього часу відділ доповідав бюро і секретаріату обкому партії про вжиті заходи, спрямовані на удосконалення діяльності редколегії і редакції, підвищення ідейно-художнього рівня журналу “Жовтень”.

У відповідності до рішення бюро обкому партії зміцнено склад редколегії та призначено головним редактором письменника тов. Федоріва Р. М.

Відповідальні працівники обкому КП України систематично беруть участь в засіданнях і нарадах редколегії, в обговоренні окремих художніх творів і матеріалів, які вміщуються в журналі. У відділ постійно запрошуються редактор, його заступник, секретар, завідуючі відділами, члени редколегії журналу для проведення роботи щодо поліпшення змісту журналу. Постійна допомога подається в плануванні, рецензуванні і у визначенні тематичної спрямованості номерів журналу.

15 травня 1968 року відбулося розширене засідання редакційної колегії з участю секретаря обкому КП України. На засіданні було обговорено зміст і рівень номерів журналу за 1968 рік, розглянуті питання про поліпшення діяльності редколегії, редакції, підвищення ідейно-художнього рівня матеріалів, розглянуто перспективний план роботи. Особлива увага зверталась на необхідність посилення вимогливості до творів і матеріалів, добору автури, відповідальності працівників редакції за якість редагування вміщуваних в журналі публікацій.

Внаслідок цього зміст журналу дещо поліпшився. Опубліковано ряд цікавих матеріалів, присвячених висвітленню ленінської тематики, дружбі літератур союзних республік, показу соціалістичних перетворень на західноукраїнських землях.

Разом з тим відділ пропаганди і агітації обкому партії вважає за необхідне доповісти бюро обкому КП України про наявність серйозних недоліків у роботі редакції журналу. Ці недоліки в основному зводяться до того, що в підготовлені до друку номери журналу потрапляють окремі твори і матеріали, які за своїм ідейно-політичним змістом і художнім рівнем є недосконалими, політично невиразними і в ряді випадків шкідливими.

Верстка журналу № 4.

У верстці журналу були вміщені твори Миколи Петренка, в яких у тінювих фарбах змальовується колгоспне село.

В новелі цього автора “А соломи вам і не привезуть” в узагальненому плані показуються такі колгоспні відносини, при яких колгоспниця спроможна дістати солому з колгоспу ціною інтимних зв'язків з бригадиром. “І хоча все в мене і досі кричить, що не такі, не такі, — я не наважусь осудити її”, — констатує автор.

В заключній новелі “Дочекався я свого святенька” показується, що колективізація створила умови, при яких селяни тікають з насиджених місць. Автор з погрозою заявляє “І я давав слово бути чесним і правдивим, і непримиренним, і сильним, щоб покарати те зло, від якого втікав батько...” Новеліст обіцяє і дітей своїх вчити, “як споконвіку вчили на Україні добра, і радості, і щастя”, не розуміючи правильно цих категорій і їх зв'язку з умовами життя в класовій дореволюційній і сьгоднішній Радянській Україні.

В цій же верстці була вміщена добірка віршів С. Віленського в перекладі з єврейської мови, зміст яких не відповідає гучному заголовкові “Не мовчи, поете!” Автор обминає те, проти чого справді не повинні мовчати поети, проти ізраїльської агресії на Близькому Сході.

На зауваження у відділі пропаганди і агітації редакція журналу зняла новели М. Петренка і вірші С. Віленського, але вмістила статтю П. Ящука “К. Маркс і Ф. Енгельс про Україну”, в якій в значній мірі йшлося не про всевітнє значення марксизму, а була спроба критики висловлювань К. Маркса і Ф. Енгельса про Україну. І цей матеріал редакції довелось зняти з номеру верстки.

Верстка журналу № 5.

В травні 1968 року відзначалось 150-річчя від дня народження К. Маркса. Замість того, щоб журнал відкрити портретом К. Маркса і матеріалами про нього, редакція на перших сторінках вмістила добірку поезії маловідомого закарпатського поета П. Скунця. Цей недолік був виправлений після втручання відділу пропаганди і агітації. Редакція вмістила багато матеріалів про І. Франка у зв'язку з відзначенням його дня народження. Проте в жодному з них не була розкрита роль І. Франка як перекладача творів К. Маркса.

На сторінках журналу під рубрикою “До днів української культури в Чехословаччині” було вміщено добірку віршів українських поетів з Пряшівщини (ЧССР). Ці вірші за своїм змістом є невиразними.

В передмові до цих віршів Романа Іваничука “Пряшівська

ластівка” говориться, що ми недостатньо знаємо українських пряшівських поетів, бо є “труднощі в справі обопільного обміну”... Автор ці “Труднощі” обумовлює якоюсь “специфікою суспільного буття”. Жодного матеріалу про розвиток української радянської культури, її зв'язків з трудящими країн соціалістичної співдружності не було підготовлено.

В нарисі Т. Мигаля “Ленін у Польщі” було допущено перекручення окремих фактів з життя і діяльності В. І. Леніна, а в новелі Д. Герасимчука “Дитинячий біль” спотворено показано життя колгоспного села в довоєнний період.

Редакція вишукала в ПНР якогось Я. Гудемчука і вмістила його вірш про лемківського художника Никифора. У цьому вірші автор замасковано висловлює невдоволення суспільно-політичними порядками в ПНР. Ідея цього вірша виражена в таких рядках:

*“Нехай собі кепкують люди,
Насмішкам їхнім — гріш ціна,
З країни фальшу і облуди
Він в край ілюзій порина”.*

Після зауважень у відділі ці твори редакція вилучила з верстки номера журналу.

Верстка журналу № 6

Верстка журналу відкривається добірками віршів маловідомих, початкуючих поетів В. Підпалого, П. Мовчана, М. Пилатюка, І. Чернецького та Я. Повуляка. Абсолютна більшість цих віршів характеризується повною відсутністю громадянського звучання. В них “оспівані” якісь суб'єктивістські враження від явищ природи, предметів побуту тощо.

На першій сторінці вміщений незрілий, невиразний за ідеєю вірш В. Підпалого “Хаос”.

*...Живеш надією,
Що має щось збутися.
А що має збутися?
...Не спиш,
фантазуєш —
і між трьох слів
блудиш.*

Тут же вміщений і другий вірш В. Підпалого “Оранжеві метелики”, з 16 рядків якого — 8 разів повторюються слова “Оранжеві метелики”.

Шкідливим щодо патріотичного виховання читачів є вірш “Україні” цього ж автора:

*Кожен пише себе як уміє:
“Я – орган... Я – усесвіт...
Я ...”*

*Кожен тішить себе, як усіє,
Україно моя.*

*І мені б столом письмовим
знаків оклику острій вести,
так збаглось у ріднім слові
зрозуміть, яка справді ТИ...*

У вірші “Смерть Івана Сірка” І. Чернецький неправильно охарактеризував політичне обличчя кошового отамана І. Сірка – прибічника дружби російського і українського народів.

Велика проза в журналі представлена романом заступника редактора журналу “Вітчизна” Валентина Речмедіна “Вогонь батьківських ран”.

В сучасному українському селі очолює колгосп німецько-фашистський запроданець Кирило Дереза, який “втерся в довір’я до начальства”. “Відповідальна людина в районі”, на заяву головного героя роману Антона Новосада про те, що в Дерези нечиста совість, “вибухнув чорним обуренням”: “Хто тобі дав право паплюжити наших чесних людей? Ти знаєш, що товариш Дереза – гордість нашого району?! Ти знаєш, що ми його представили до високої нагороди”.

Дереза обставився своїми людьми на всіх ділянках колгоспного виробництва, безкарно порушує радянські закони.

По роману в селі немає ні комуністів, ні чесних вольових людей, здатних дати відсіч Дерезі і його прибічникам. Антон Новосад в минулому сільський активіст, герой партизанської боротьби, інвалід війни жорстоко переслідується Дерезою. Зневірений в правді Новосад заливає своє горе в горілці.

Дочка Новосада Катря, закінчивши середню школу з золотою медаллю і маючи неабиякі артистичні здібності, потрапляє в такі обставини, при яких в неї складаються думки про існуючу несправедливість. Її не приймають до інституту, безпідставно звинувачують в злочині, намагаються виселити із села. Натомість добре живеться бездарам типу Віолетти і сина Дерези – Кості, які поступають до вузів по знайомству і за хабарі.

Розв’язка роману: в село приїхав секретар райкому партії і вивчив “діяльність” Дерези. На загальних колгоспних зборах, які відбуваються в дні святкування 20-річчя перемоги над гітлерівською Німеччиною, люди розкривають справжнє

обличчя Дерези. Він притворився, що критику визнає і за пропозицією секретаря райкому партії залишається надалі головою колгоспу. Перемога справедливості показана лише як сон Катрі Новосад. “Але це був поки що сон. Прекрасний та, напевно, – віщий”. Такими словами закінчується роман.

Автор відійшов від правди життя, майже всі негативні сторони і факти, про які йде мова в романі, узагальнив і надав їм типового значення. Замість того, щоб показати боротьбу і перемогу здорових сил над носіями зла і негативного в житті, він надмірно захопився описом тіньових сторін, погруз в них і змалював торжество морального зла. Редакція і, зокрема, завідуючий відділом прози т. Іваничук не подали допомоги авторові у редагуванні твору, виправленні його змісту. Ідейно слабкою плутаниною виявилася стаття завідуючого відділом журналу “Жовтень” М. Ільницького “У дно, у суть, у корінь речі...”, в якій рецензується збірка поезій Богдана-Ігоря Антонича “Пісня про незнищенність матерії”, що вийшла у видавництві “Радянський письменник” в 1967 р. Автор статті широко рекламує Антонича, “який не приставав до жодного берега політичної боротьби”.

В цій же статті безпідставно піддається критиці Олександр Гаврилюк нібито за неправильну оцінку творчості Антонича.

Окремі недоліки має і стаття заступника редактора журналу Р. Лубківського “Свідомість слова, як меча”. Це видно хоча б із слів, якими закінчується твір: “В одній із своїх статей Віссаріон Белінський настійливо нагадував: “Кожна розумна людина вправі вимагати, щоб поезія поета давала їй відповіді на питання часу, або, принаймні, сповнена була скорботою цих тяжких не розв’язаних питань. Сучасна українська поезія взагалі і молода зокрема свідомо цієї великої місії”. Якої саме місії?

Некваліфіковано підготовлена добірка інформацій під рубрикою “Калейдоскопу подій”. Журнал інформує читачів про надзвичайно дріб’язкові факти і події, про які не завжди доцільно говорити навіть на сторінках стінної преси. Все це привело до того, що випуск журналу затримано більше як на місяць.

Слід відзначити, що і художнє оформлення журналу в ряді випадків є недосконалим, з яскраво вираженими елементами формалізму. Так, в шостому номері вірші поетів ілюструються абстрактними фігурами, скелетами, спотвореними обличчями.

Про низький рівень редагування журналу свідчать факти, коли в окремих статтях зустрічаються неправильні політичні формулювання. Державний прапор Української РСР видається за “малиново-блакитний” замість червоно-лазуревий, а партійний Гімн “Інтернаціонал” вважається нині реліквією (№ 5, ст. 97-99).

Зазначені хиби виправлялися лише після втручання відділу пропаганди і агітації.

У випущених у світ журналах також трапляються помилки. В журналі № 4 опублікована стаття Віктора Андреева “Галревком”, в якій допущено перекручення історичних фактів, зв’язаних з діяльністю В. І. Леніна, Політбюро ЦК КП(б)У та діячів Компартії України в 20-х роках.

П’ятий номер журналу переобтяжений ілюстраціями до поеми Івана Франка “Мойсей”. Багато матеріалів, вміщених в журналі, звернені в минуле, слабо показується сучасність.

Редакція журналу реагує на зауваження і поради відділу пропаганди і агітації по окремих матеріалах та творах і приймає відповідні рішення про їх виправлення або зняття з публікації. Разом з тим зростаюча з номера в номер кількість знятих з друку матеріалів свідчить, що редакція не робить з цього належних висновків.

На нашу думку, пояснюється це тим, що головний редактор журналу “Жовтень” т. Федорів, його заступник т. Лубківський, секретар редакції т. Пастушенко недостатньо вимогливі до завідуючих відділами тт. Іваничука, Ільницького, Мигаля, Коваля та інших працівників редакції, слабо підвищують їх відповідальність за ідейно-художній рівень творів і матеріалів, за доручену ділянку роботи.

Редакція незадовільно працює над добором автури, слабо залучає відомих письменників, вчених, громадсько-політичних діячів, митців, журналістів до виступів на сторінках журналу.

Значні недоліки обумовлюються тим, що в журналі створилося нестерпне становище, коли члени редколегії не залучаються до попереднього ознайомлення з творами і матеріалами, що готуються до друку.

Редколегія і керівництво журналу незадовільно працюють над удосконаленням стилю роботи редакції, поліпшенням трудової і творчої дисципліни, добором і вихованням кадрів.

Первинна партійна організація Львівського відділення Спілки письменників (т. Гребенюк) не приділяє потрібної

уваги роботі комуністів, які працюють в редакції журналу, слабо підвищує їх персональну відповідальність за доручену ділянку роботи, за діяльність всього колективу.

Інформуючи бюро обкому КП України про стан в журналі “Жовтень”, відділ пропаганди і агітації просить розглянути це питання на своєму засіданні і прийняти відповідне рішення.

Відділ пропаганди і агітації обкому КП України

Згідно:

Вакуленко

* Датовано за часом розгляду на засіданні бюро обкому.

** Див. документ № 50.

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 10. – Спр. 1999. – Арк. 22-27. Копія.

№ 50

ПОСТАНОВА ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО РОБОТУ ЖУРНАЛУ “ЖОВТЕНЬ”

12 липня 1968 р.

Цілком таємно

4. Про доповідну записку відділу пропаганди і агітації обкому КП України “Про серйозні недоліки в роботі редакції журналу “Жовтень”.

Доп. тт. Потайчук, Федорів, Ільницький, Інгульський, Оудько, Гребенюк.

Висл. тт. Бісярін, Телішевський, Чугайов, Бандровський, Пицюра, Слюсаренко, Куцевол.

Розглянувши доповідну записку відділу пропаганди і агітації “Про серйозні недоліки в роботі редакції журналу “Жовтень”, б'юро обкому КП України постановляє:

1. Звернути увагу редакційної колегії, головного редактора журналу “Жовтень” т. Федоріва Р. М. на серйозні недоліки в роботі редакції по підготовці художніх творів і матеріалів до друку.

Зобов'язати редколегію і головного редактора вжити невідкладних заходів до поліпшення діяльності колективу редакцію, значного підвищення ідейно-художнього рівня журналу.

2. Зажадати від редколегії, керівництва журналу домогтися поліпшення стилю роботи редакції, підвищити персональну

відповідальність кожного працівника за доручену ділянку роботи, зміцнити трудову дисципліну в колективі. Внести пропозиції про зміцнення окремих відділів кадрами, здатними забезпечити високоякісну підготовку матеріалів до друку.

3. Первинній партійній організації Львівського відділення Спілки письменників, редколегії та головному редактору підвищити політичну пильність, не допускати на сторінки журналу ідейно незрілих, художньо недовершених, двозначних творів і матеріалів, виховувати працівників редакції в дусі принциповості, високої ідейності, непримиренності до будь-яких проявів буржуазної ідеології. Систематично організовувати звіти перед читачами в робітничій і сільській аудиторіях, навчальних закладах, влаштовувати творчі дискусії.

4. Редакційній колегії та головному редактору журналу розробити перспективний план роботи редакції, зосередивши увагу на тематичній спрямованості кожного номера журналу і його ідейно-художнього змісту. Поліпшити добір автури, посилити контроль за підготовкою до друку творів і матеріалів, організувати їх попереднє кваліфіковане рецензування і обговорення.

Головну увагу приділити відбору творів, у яких художньо відображені величезні звершення радянського народу під керівництвом Комуністичної партії, змальовані повнокровні образи бійців за комуністичні ідеали, розкриті славні сторінки життя і діяльності В. І. Леніна.

5. Львівському міському і Ленінському райкому КП України забезпечити підвищення ролі і боєздатності первинної партійної організації відділення Спілки письменників у вирішенні питань, зв'язаних з роботою редакції журналу "Жовтень". Глибше вникати у внутріпартійне життя, марксистсько-ленінське загартування творчих працівників.

6. Прийняти пропозицію відділу пропаганди і агітації обкому партії взяти в основну номенклатуру бюро обкому КП України посад заступника головного редактора, відповідального секретаря і контрольно-облікову номенклатуру завідуючих відділами журналу "Жовтень".

7. Просити ЦК КП України зобов'язати правління Спілки письменників України поліпшити керівництво журналом "Жовтень", подати йому відповідну допомогу у вирішенні кадрових питань, підвищенні ідейно-художнього рівня, рецензуванні і обговоренні творів, у пропаганді та розпорядженні журналу в областях УРСР.

8. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на відділ пропаганди і агітації обкому КП України.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 10. – Спр. 199. – Арк. 7-8.

№ 51

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО
ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ВІД ВІДДІЛУ НАУКИ ТА
УЧБОВИХ ЗАКЛАДІВ ПРО ЖИТЛОВО-ПОБУТОВІ
УМОВИ СТУДЕНТІВ ВУЗІВ І СЕРЕДНІХ
СПЕЦІАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

12 липня 1968 р.*

Додаток до п.6, протокол № Б-12**

Бюро Львівського
Обкому КП України

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

про стан житлово-побутових умов студентів вищих і середніх спеціальних закладів Львівської області.

Центральний комітет КПРС прийняв постанову “Про доповідну записку відділу науки та учбових закладів ЦК КПРС “Про житлово-побутові умови, медичне обслуговування і громадське харчування студентів вищих і середніх учбових закладів”.

ЦК КПРС звертає увагу партійних, радянських, комсомольських і профспілкових органів на необхідність вжиття заходів до поліпшення житлово-побутових умов, медичного обслуговування, громадського харчування, значного підвищення рівня ідейно-виховної роботи. У Львівській області функціонує 12 вузів і 44 середніх спеціальних учбових закладів, в яких навчається на денних відділеннях 28,8 тис. студентів вузів та 23,4 тис. учнів технікумів. Виконуючи рішення XXIII з'їзду КПРС, XXIII з'їзду КП України та Львівського обкому партії, партійні організації, керівництво вузів і технікумів за

останні роки домоглися певного поліпшення житлово-побутових умов студентів вищих навчальних закладів та технікумів, поліпшення виховної роботи в гуртожитках і серед студентів, що проживають на приватних квартирах.

За останні два роки введені в експлуатацію нові гуртожитки в політехнічному, лісотехнічному, медичному інститутах, житлово-комунальному, харчовому технікумах – всього на 3907 місць. Будуються нові гуртожитки в політехнічному, лісотехнічному, зооветеринарному інститутах, технікумах кооперативному, електрозв'язку, кінотехнікумі, стрийському технікумі механізації сільського господарства.

Проте в роботі по поліпшенню житлово-побутових умов студентів мають місце серйозні недоліки. В гуртожитках вищих і середніх спеціальних учбових закладів області проживає 15,3 тис. студентів вузів, що складає 53 % та 8,9 тис. учнів технікумів або 38 %. На приватних квартирах мешкає 7,2 тис. студентів вузів і близько 10 тис. учнів технікумів.

Міськкоми, райкоми КП України, ректорати вузів та дирекції технікумів вкрай слабо займаються питанням будівництва гуртожитків для студентів вузів і учнів технікумів. Не виконуються плани будівельних робіт в інститутах політехнічному, сільськогосподарському, фізичної культури, Стрийському, Золочівському технікумах сільського господарства. В 6 технікумах (Львівське медичне училище № 1, медучилище МШС, Нестеровське, Самбірське, Золочівське медучилища і Самбірське культосвітнє училище) гуртожитків зовсім немає.

Керівники вузів і технікумів, міськрайвиконкоми не вживають належних заходів до відселення сторонніх установ, організацій і осіб, що проживають в гуртожитках вузів і технікумів. Так, сторонні особи займають 258 житлових кімнат в гуртожитках технікумів загальною площею 6700 кв. м, а також 107 кімнат у вищих учбових закладах.

Багато сторонніх осіб проживає в гуртожитках торговельно-економічного, Дрогобицького педагогічного, сільськогосподарського, медичного інститутів, Львівського культосвітнього училища, технікуму харчової промисловості, обліково-кредитного та інших.

У зв'язку з нестачею житла гуртожитки зооветеринарного, лісотехнічного, сільськогосподарського та інших вузів і технікумів області заселяються з порушенням санітарних норм.

Істотні недоліки мають місце в організації громадського харчування студентів вузів і технікумів. Так, наприклад, в

інституті прикладного і декоративного мистецтва, де навчається 400 студентів, немає ні їдальні, ні буфету. В торгово-економічному, поліграфічному, зооветеринарному інститутах, в більшості технікумів області не створено нормальних умов для забезпечення студентів гарячим харчуванням.

Незадовільно вирішується питання про організацію буфетів при гуртожитках консерваторії, інститутів зооветеринарного, фізичної культури та інших. Студентські їдальні погано забезпечені холодильними установками, твердим інвентарем, посудом і ін.

Партійні організації, ректорати не приділяють належної уваги медичному обслуговуванню студентів та аспірантів, особливо в консерваторії, інституті прикладного та декоративного мистецтва, сільськогосподарському, зооветеринарному, педагогічному інститутах і в ряді технікумів області. Медико-профілактична робота в цих навчальних закладах проводиться слабо.

Деякі гуртожитки учбових закладів несвоєчасно ремонтуються, мають незадовільний стан, не забезпечені необхідними меблями, інвентарем, окремі кімнати не радіофіковані.

Серйозні хиби мають місце в організації ідейно-виховної роботи в гуртожитках учбових закладів області і особливо серед студентів і учнів, що проживають на приватних квартирах. Партійні організації, ректорати, студентські ради інститутів фізичної культури, прикладного та декоративного мистецтва, зооветеринарного, консерваторії, львівських медучилищ, культосвітнього училища, технікуму радянської торгівлі та інших учбових закладів слабо дбають про проведення системної роботи з студентами. В гуртожитках рідко відбуваються зустрічі з провідними вченими, викладачами, випускниками вузів, старими більшовиками, ветеранами праці, передовиками виробництва, героями громадянської та Великої Вітчизняної воєн, письменниками, митцями.

В гуртожитках рідко відбуваються тематичні вечори, концерти, обговорення вистав, кращих творів літератури та мистецтва, вечори на наукові, атеїстичні, естетичні теми. Більшість викладачів цих і інших учбових закладів ще рідко бувають в гуртожитках, роботи в них не проводять.

Партійні організації від випадку до випадку заслуховують питання постановки ідейно-виховної роботи серед студентів, що проживають в гуртожитках, не подають належної допомоги в роботі їх рад.

В переважній більшості вузів і технікумів області питання

роботи з студентами, що проживають на приватних квартирах, не було предметом обговорення на партбюро, радах вузів, комсомольських і профспілкових зборах.

Внаслідок послаблення партійної відповідальності за стан ідейно-виховної роботи серед студентів з боку партбюро, ректоратів серед деякої частини студентів університету, політехнічного, медичного інститутів, консерваторії, інституту прикладного та декоративного мистецтва мали місце порушення дисципліни, аморальні вчинки, пияцтво, крадіжки та інші нездорові явища.

Ці факти не викорінені з життя і побуту студентів та учнів тому, що керівники, партійні і комсомольські організації учбових закладів передоручили важливу справу роботи з молоддю другорядним особам.

Міськкоми, райкоми КП України не проявляють відповідної вимогливості до керівників вузів і технікумів за стан побуту і виховання студентської молоді. Незадовільно займаються цією справою комсомол і профспілки області.

Львівський і Дрогобицький міськкоми КП України та міські Ради депутатів трудящих, більшість райкомів партії та райвиконкомів, де є вищі і середні навчальні заклади, не виконали постанови секретаріату обкому КП України від 28 липня 1966 року "Про серйозні недоліки у використанні студентських гуртожитків вищих та середніх спеціальних учбових закладів Львівської області", не відселили сторонніх осіб з гуртожитків.

Вище наведені факти викликають серйозну тривогу і вимагають постійної уваги міськкомів, райкомів КП України, первинних парторганізацій, керівництва вищих і середніх спеціальних учбових закладів, всіх партійних працівників, спрямованої на ліквідацію відмічених недоліків, поліпшення побутових умов студентів, медичного обслуговування, громадського харчування та організацію ідейно-виховної роботи в гуртожитках.

Відділ науки та учбових закладів обкому КП України.

Згідно:

Вакуленко

*Датовано за часом розгляду на засіданні бюро обкому.

**Див. документ № 52.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 10. — Спр. 199. — Арк. 28-31. Копія.

**ПОСТАНОВА БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП
УКРАЇНИ ПРО ЖИТЛОВО-ПОБУТОВІ УМОВИ
СТУДЕНТІВ ВУЗІВ І СЕРЕДНІХ
СПЕЦІАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

12 липня 1968 р.

Цілком таємно

6. Про доповідну записку відділу науки і учбових закладів “Про стан житлово-побутових умов студентів вищих і середніх спеціальних учбових закладів Львівської області”,

Доп. т. Подоляк.

Висл. тт. Слюсаренко, Бандровський, Куцевол.

Бюро обкому КП України постановляє:

1. Доповідну записку відділу науки і учбових закладів “Про стан житлово-побутових умов студентів вищих і середніх спеціальних учбових закладів Львівської області” надіслати МК, РК КП України, виконкомам міських та районних Рад депутатів трудящих, вузам і середнім спеціальним учбовим закладам.

2. Зобов’язати міськкоми, райкоми КП України вжити заходів до усунення недоліків, відмічених у доповідній записці, підвищити вимогливість до ректорів, директорів і керівників партійних, профспілкових та комсомольських організацій учбових закладів за стан житлово-побутових умов і виховання студентської молоді, а також до органів охорони здоров’я, торгівлі і громадського харчування по поліпшенню роботи їдалень, буфетів і медичної допомоги студентам.

3. Міським і районним Радам депутатів трудящих, ректорам вузів та дирекціям технікумів до 1.IX.1968 розглянути питання, встановити термін та вжити заходів по відселенню з гуртожитків сторонніх установ, організацій, сімей і окремих осіб. Обласній Раді депутатів трудящих розглянути питання про будівництво гуртожитків для середніх спеціальних учбових закладів, підпорядкованих управлінням і відділам обласної Ради.

4. Партійним, профспілковим і комсомольським організаціям учбових закладів поліпшити роботу в гуртожитках, активізувати діяльність студентських рад, посилити індивідуальну роботу з студентами, налагодити змагання між

окремими гуртожитками і кімнатами за поліпшення санітарного стану та благоустрою приміщень і територій, розглянути на партбюро та затвердити заходи щодо поліпшення ідейно-виховної роботи серед студентської молоді і широкого залучення викладацького складу вузів та технікумів до цієї роботи.

5. Партійним і комсомольським організаціям учбових закладів систематично проводити в гуртожитках лекції та бесіди про дружбу народів СРСР, керівну роль КПРС у будівництві комунізму, на теми пролетарського інтернаціоналізму та соціалістичного патріотизму, зустрічі студентів з передовиками виробництва, героями громадянської та Великої Вітчизняної воєн, старими більшовиками, випускниками вузів та технікумів, з творчими працівниками.

Націлити всю систему ідейно-виховної роботи в гуртожитках на гідну зустріч 100-річчя з дня народження В. І. Леніна, на виховання високоідейних патріотів нашої соціалістичної Вітчизни.

6. Міськкомам, райкомам КП України інформувати обком КП України про хід виконання цієї постанови до 1 жовтня ц. р.

Контроль за виконанням постанови покласти на відділ науки і учбових закладів.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 10. — Спр. 199. — Арк. 12-13.

№ 53

ІЗ ЛИСТА МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ УРСР ДО РАДИ МІНІСТРІВ РЕСПУБЛІКИ ПРО ЗАКАРПАТСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР

23 липня 1968 р.

Раді Міністрів Української РСР

Розглянувши клопотання Закарпатського обласного управління культури про збільшення чисельності акторського складу Закарпатського обласного драматичного театру, Міністерство культури УРСР вважає за можливе задовольнити його.

В Закарпатській області до 1963 року існувало 2 театри – російський та український. На підставі постанови Ради Міністрів Української РСР від 12.XII.1962 року № 1393 “Про скорочення витрат на утримання закладів культури Міністерства культури УРСР” ці театри були об’єднані в один з двома труппами – російською та українською. Творчий склад театру був значно скорочений.

Зараз театр працює на двох площадках – у м. Ужгороді та Мукачеві, а також проводить значну кількість виїзних спектаклів у сільській місцевості. У його штаті є лише 50 драматичних акторів, з них 20 чоловік у російській трупі, 30 – в українській, та 10 артистів оркестру.

З такою кількістю артистів труппи не можуть випускати нові постановки значних драматичних полотен та проводити вистави на високому ідейно-художньому рівні...

В. о. міністра культури
Української РСР

В. Єфременко

ЦДАВОУ. – Ф. Р-2. – Оп. 13. – Спр. 3360. – Арк. 283.

№ 54

ДОВІДКА ДЛЯ ЦК КП УКРАЇНИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ВІРУЮЧИХ ГРЕКО-КАТОЛИКІВ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

5 серпня 1968 р.

Справка

к вопросу о деятельности униатов.

Продолжается поток жалоб и заявлений из Львовской, Закарпатской, Тернопольской и Ивано-Франковской областей, особенно из населенных пунктов, где имеется большое количество верующих. В 1967 году их поступило свыше 400 и за шесть месяцев текущего года 256 с просьбой о возобновлении деятельности православных религиозных обществ и возврате ранее изъятых культовых помещений.

Активно добиваются верующие открытия православных церквей там, где продолжают действовать невоссоединенные с православной церковью униатские священники.

В с. Хоросница возобновил свою деятельность возвратившийся из мест заключения священник-униат Гринник В. И., с помощью которого верующие захватили недействующее культовое здание, в котором регулярно проводится богослужение.

В с. Прибужаны К.-Буского района, где религиозное общество состоит на регистрации, соблюдает советское законодательство о культах, местные власти отобрали от верующих ключи от церкви и всячески препятствуют верующим в найме священника. В силу этих причин верующие в большие религиозные праздники открывают церковь и сами проводят богослужение. Между тем, в К.-Буском районе активно действуют священники-униаты Ласко И. В., Васылив и другие, которые отправляют все требы и проводят церковные службы в своих квартирах.

Верующие с. Красноселье Сокальского района на протяжении нескольких лет жалуются в союзные и республиканские инстанции на исполком Сокальского районного Совета депутатов трудящихся (председатель тов. Гонтаренко), незаконно отобравшего у них здание церкви.

Исполком Львовского областного Совета депутатов трудящихся вместо правильного реагирования на жалобы верующих и должной оценки религиозной обстановки в пограничном районе области, где возможный рост нелегальной деятельности невоссоединившихся священников-униатов и националистических элементов, представил в Совет по делам религий при СМ СССР материалы на снятие с регистрации религиозные общества, мотивируя тем, что эти жалобы необоснованы и что верующие с. Красноселье могут удовлетворять свои религиозные потребности в соседней церкви с. Борятин.

Нередки случаи, когда верующие собираются на моления в закрытых церквях без священников. Такие факты имеют место в селах: Быкови Репчицы Дрогобичского района, в селах Тучапы и Зашковичи той же Львовской области. Такие действия наблюдаются и в селах: Оронява, Матиево, Завадки, Бортковске, Лоза, Ильница и Межгорье Закарпатской области, где верующие захватили недействующие помещения церквей, организуют там богослужение, пользуясь услугами бродячих священников-униатов.

В Ивано-Франковской области значительная часть священников-униатов, в прошлом судимые за националистическую

деятельность, возвратясь из мест заключения, занялись нелегальной религиозной деятельностью по домах верующих, а в селах: Торговицы, Иванковцы Богородчанского района и других, они захватили пустующие церковные здания, где службы совершаются по-униатски. В своих проповедях униаты насаждают националистические настроения среди верующих, говоря: “Только униатская церковь сохраняет национальные украинские традиции, а православие их уничтожает...”

Активный униат Косило М. В. 1932 г. рождения, уроженец Ивано-Франковской области, дважды судимый за националистическую деятельность, вернувшись из заключения, на работу устраиваться не стал, занялся националистической подпольной религиозной деятельностью. Среди верующих Косило проповедует: “...Все православное – чуждое, русское, придут американцы православных будут вешать”.

Со слов архиепископа Иосифа, в один из религиозных праздников в июне с. г. верующие с. Гостин Ивано-Франковской области самовольно открыли здание недействующей церкви, находящейся против сельского Совета, и провели богослужение с участием трех священников-униатов, на котором присутствовало до 2000 верующих.

Аналогичные действия священников-униатов наблюдаются и в Тернопольской области. Так в с. Надорожном Тлумачского района организатором захвата церковного здания явился бывший бандит-националист униатский священник Васильк, недавно вернувшийся из мест заключения. Когда служит Васильк, его охраняют верующие, посторонних в церковь не пускают. Все это делается на виду у местных органов власти. В этом районе униаты совершают службы и в домах верующих в селах: Гриневцы, Грушка, Гостов, Короливка и других.

5.VIII.

Составил

И. А. Мнищенко

ЦДАВОУ. – Ф. 4648. – Оп. 5. – Спр. 83. – Арк. 34-36.

**ПРОПОЗИЦІЇ ВІДДІЛУ ПРОПАГАНДИ ТА АГІТАЦІЇ
ЦК КП УКРАЇНИ ПРО ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА
ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІРУЮЧИХ
ГРЕКО-КАТОЛИКІВ**

10 серпня 1968 р.

Центральному Комітету КП України

Останніми роками в західних областях Української РСР ускладнилась релігійна обстановка. В значній мірі це обумовлено тим, що Ватикан продовжує посилювати вплив католицької церкви в СРСР. З цією метою він намагається використати невоzz'єднаних уніатських священників і монахів, які в кількості 800 чоловік проживають на території Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської і Тернопільської областей.

Відомо, що ці залишки уніатського духовенства, підігріті антирадянською пропагандою Ватикану та інших ідеологічних центрів капіталістичних країн, блокуються з націоналістичними елементами, поширюють чутки про відновлення на Україні греко-католицької церкви, підбурюють віруючих на самовільне захоплення культових приміщень, знятих з реєстрації релігійних громад, порушення радянського законодавства і громадського порядку.

З приводу припинення незаконної діяльності уніатів і поліпшення антирелігійної роботи серед трудящих в липні 1968 р. Політбюро ЦК КП України прийняло постанову "Про серйозні недоліки в роботі партійних організацій Івано-Франківської області по атеїстичному вихованню населення".

Поряд з наміченими в постанові ЦК КП України заходами по припиненню незаконної діяльності уніатів, вважали б за доцільне використати в цій справі і руську православну церкву, яка завжди виступала проти уніатства.

Тому відділ пропаганди і агітації підтримує пропозицію уповноваженого Ради в справах релігій при Раді Міністрів СРСР по Українській РСР про видання на замовлення екзархату України православного молитовника українською мовою (тираж до 100 тис. примірників), збірника, спрямованих проти Ватикану статей Костельника, відновлення випуску у м. Львові щомісячного журналу екзархату "Православний

вісник” (обсяг – 2 друковані аркуші, тираж – 10 тис. примірників). Ці видання для віруючих були б протиставлені ворожій нам літературі, яка різними шляхами розповсюджується уніатами серед населення.

Крім того, на нашу думку, можна було погодитись з пропозицією про переведення з Києва Фролівського і Троїцького монастирів в Закарпатську і Івано-Франківську області, розмістивши їх в приміщеннях колишніх греко-католицьких монастирів, що зараз пустують. Ці православні монастирі могли б відіграти відповідну роль в обмеженні впливу уніатів на віруючих.

Комітет держбезпеки при Раді Міністрів УРСР підтримує ці пропозиції.

Проект постанови ЦК КП України додається*.

Зав. відділом пропаганди й агітації
ЦК КП України

Шевель

*Не додаємо.

ЦДАГОУ. – Ф. 1. – Оп. 25. – Спр. 42. – Арк. 29-30.
Опубліковано: Український історичний журнал. – 1999. № 1. – С. 127-128.

№ 56

ІЗ ЛИСТА ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ДО ЦК КП УКРАЇНИ ПРО СТВОРЕННЯ У ЛЬВОВІ НАУКОВОГО ЦЕНТРУ

13 серпня 1968 р.

3/2–553 13/VIII-68 р.

Центральному Комітету КП України

Про створення наукового центру у Львові.

За роки радянської влади на Львівщині досягнуто значних успіхів у розвитку науки. В області працює 12 вищих учбових закладів, 15 науково-дослідних інститутів. В 1951 році у Львові був створений філіал АН Української РСР з інститутами: машинознавства і автоматики, геології корисних копалин, суспільних наук, агробіології, музеями природознавчим, етнографії і художнього промислу, Львівською

фундаментальною бібліотекою та науковими експериментальними майстернями.

В період реорганізації управління народним господарством цей філіал було ліквідовано. В підпорядкуванні АН УРСР у Львові залишились інститути: машинознавства і автоматики, який перетворено в фізико-механічний інститут, інститут геології і геохімії горючих копалин та наукові експериментальні майстерні. Інститут суспільних наук переданий Львівському державному університету ім. Ів. Франка. Інститут агробіології був підпорядкований Міністерству сільського господарства УРСР і на його базі утворено інститут землеробства і тваринництва західних областей України. Бібліотека Академії наук, музей етнографії та художнього промислу і природознавчий передані Міністерству культури УРСР.

За останні роки відбулось дальше зростання і розширення наукових установ і вузів, утворено філіал інституту геофізики і відділення інституту економіки АН УРСР. Відчутно зростає кількість наукових працівників. В наукових установах і вузах зараз працює 158 докторів та 1582 кандидати наук. Сформувалися наукові напрями і школи. Серед них фізико-математичний, фізико-хімічна механіка матеріалів, фізико-метрія, геолого-фізичний, біологічний, біохімічний і хімічний, історії та літературознавства, мовознавства, археології, економічної кібернетики, соціології та інші...

Проте діяльність наукових установ і вузів у багатьох випадках проходить без необхідної цілеспрямованості і координації робіт. Наукові колективи вузів та галузевих науково-дослідних інститутів працюють відокремлено один від одного, слабо контактують з інститутами академічного профілю. Це в значній мірі знижує ефективність наукових досліджень, погіршує умови підготовки висококваліфікованих кадрів для науки і народного господарства країни.

Львівський обком КП України вважає, що створилась настійна необхідність здійснити ряд заходів щодо дальшого розвитку науки у Львові. Ця думка підтверджена президентом АН СРСР, академіком Келдишем М. В., президентом АН УРСР, академіком Патонем Б. Є. під час їх відвідання Львова і знайомства з роботою наукових установ.

Враховуючи наукові напрями і школи, що сформувались і діють, можливості розвитку цілого ряду галузей науки і культури, потреби народного господарства в наукових дослідженнях і кадрах вищої та середньої наукової кваліфіка-

ції, у Львівському науковому центрі можуть діяти і розвиватися у науковому відношенні такі інститути і заклади Академії наук Української РСР:

1. Інститут геології і геохімії горючих копалин.
2. На базі фізико-механічного інституту бажано створити:
  - а) інститут фізико-хімічної механіки матеріалів,
  - б) інститут фізикомерії.
3. Перетворити філіал інституту геофізики в інститут сейсмології, земного магнетизму та іносфери.
4. Передати з підпорядкування Львівського ордена Леніна державного університету ім. Ів. Франка АН УРСР Інститут суспільних наук.
5. Відділення інституту економіки перетворити в інститут економічної кібернетики.

6. Створити відділення, а в майбутньому інститут молекулярної біології, генетики та біохімії.

Львівському науковому центру, крім цього, доцільно передати з підпорядкування Міністерства культури УРСР:

- 1) Державну наукову бібліотеку.
- 2) Музей етнографії та художнього промислу.
- 3) Природознавчий музей з відділом зоології та паразитології.

Досвід розвитку науки показує, що науковий прогрес створюється там, де дослідження проводяться комплексно, з залученням наукових сил академічних інститутів, вузів, відомчих науково-дослідних інститутів, конструкторських бюро та представників виробничих підприємств. У зв'язку з цим при вирішенні питання про створення наукового центру бажано було б передбачити, щоб він координував розробку наукової проблематики не лише наукових закладів АН УРСР, що знаходяться у Львові, але й наукових установ і вузів незалежно від їх підпорядкування.

Таким чином, наукова робота може набути організованого, цілеспрямованого характеру, що буде сприяти загальному прогресу науки, техніки і культури, дальшому розвитку продуктивних сил.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 10. — Спр. 273. — Арк. 58-62.

**ПОСТАНОВА РАДИ У СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ПРИ
РАДІ МІНІСТРІВ СРСР “ПРО ПРОТИЗАКОННІ ДІЇ
ВІРУЮЧИХ ГРЕКО-КАТОЛІКІВ В РЯДІ
ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ”**

20 серпня 1968 р.

Секретно
Экз. № 11

За последнее время в некоторых западных областях Украинской ССР отмечена активизация противозаконной деятельности сторонников возрождения униатской, т. е. греко-католической церкви.

Распределив между собой районы деятельности, униатские священнослужители проводят усиленную обработку верующих, тайно и открыто устраивают свои богослужения, осуществляют подготовку кадров униатского духовенства.

В Закарпатской, Львовской и Ивано-Франковской областях униаты самовольно заняли около 30 пустующих церковных зданий и проводят в них богослужения. Только во Львовской и Тернопольской областях под влиянием униатов находятся верующие свыше 150 населенных пунктов. В Тернопольской области униатами были организованы нелегальные курсы по подготовке униатских священников.

Заметную роль в работе среди верующих играют монашествующие из распущенных униатских монастырей, группирующиеся по признаку монашеских орденов. Они собирают деньги для униатских священников, проводят миссионерскую работу, обучают религии детей, оповещают о местах и времени униатских богослужений и совершения обрядов.

Разжигая религиозный фанатизм, униаты проповедуют идеи украинского национализма, внушают верующим мысли об особой национальной миссии украинской католической церкви восточного обряда и т. п.

Националистические настроения и антисоветизм особенно проявляются у т. н. “покутников”, являющихся самой реакционной частью униатства. В 1967–1968 гг. “покутники” совершили ряд открытых националистических выпадов в некоторых населенных пунктах Закарпатской, Ивано-Франковской и Тернопольской областей. Врываясь в православные

церкви во время богослужений, они учиняли беспорядки и выкрикивали антисоветские националистические призывы.

Усилению униатской деятельности способствовало возвращение в западные области Украины после отбытия наказания бывших участников и пособников банд оуновского подполья, в том числе и униатских священников, не отказавшихся от своих националистических взглядов.

Деятельность униатов в республике направляется группой греко-католических священников во главе с епископом Величковским, возвратившимся во Львов после отбытия наказания.

Проуниатские настроения и действия на Украине инспирируются Ватиканом. В целях активизации униатов в СССР папа Павел VI произвёл в сан кардинала и назначил главой всех украинцев-католиков бывшего украинского митрополита Слипого, который был репрессирован за антисоветскую деятельность, затем по просьбе Ватикана был освобождён от заключения с условием не заниматься политической деятельностью среди униатов. Этот гуманный акт Советского правительства Слипый использовал в антисоветских целях. Поселившись в Ватикане, он развил активную деятельность за легализацию униатской церкви на Украине. В 1966 г. под его руководством в Ватикане был издан молитвенник на украинском языке явно националистического характера, который вместе с обращением Слипого к “украинским верующим” по различным каналам переправляется на Украину и распространяется среди греко-католиков. В этом молитвеннике содержатся призывы “сбросить цепи коммунизма”, “освободиться от ярма” и т. п.

В 1968 году Слипый направил в Президиум Верховного Совета УССР наглое, ультимативное письмо с требованием восстановления униатской церкви и реабилитации служителей культа, принимавших непосредственное участие в антисоветской деятельности в годы Великой Отечественной войны и оуновском подполье.

Определённое влияние на оживление происков униатов на Украине оказали события в Чехословакии, где греко-католики, воспользовавшись “процессом демократизации”, добились восстановления униатской церкви.

1. Учитывая, что униатское движение по своей сущности носит политический, враждебный советскому строю характер, является агентурой империалистических кругов и Ватикана,

Совет требует от уполномоченных по Украинской ССР, Львовской, Ивано-Франковской, Закарпатской, Тернопольской областям непримиримого отношения к любым попыткам возрождения униатской церкви.

2. Одобрить в основном план мероприятий уполномоченного по Украинской ССР по усилению борьбы с униатским движением.

3. Предложить уполномоченным Совета по Украинской ССР, Львовской, Закарпатской, Ивано-Франковской и Тернопольской областям разработать совместно с местными органами власти конкретные меры по пресечению подрывной деятельности униатов и их вдохновителей по каждой области; усилить контроль за деятельностью церковников, особенно тех, кто ранее был связан с греко-католической церковью и оуновским подпольем; тщательно проверять каждый случай противозаконных действий, добиваясь выявления и разоблачения нарушителей, а также привлечения наиболее злостных из них к административной и уголовной ответственности, в работе с верующими, попавшими под влияние униатов, разъяснять, что их устремления к восстановлению греко-католической церкви отвечают, главным образом, интересам враждебных советскому народу иностранных кругов.

Полнее использовать права, предоставленные уполномоченным Положением о Совете по делам религий для постановки перед соответствующими советскими и административными органами вопросов, связанных с разоблачением и пресечением противозаконных действий униатов и их сообщников, проявлять больше принципиальности и настойчивости в этом деле.

Необходимо повысить роль комиссий содействия контролю за соблюдением законодательства о культах.

1. Признать целесообразным проведение по линии Московской патриархии определённых мер против происков Ватикана и его пособников, пытающихся восстановить униатскую церковь в западных областях Украины.

2. Поручить зам. председателя Совета т. Фурову В. Г. и уполномоченному Совету по Украинской ССР т. Литвину К. З. подготовить соответствующие рекомендации по этому вопросу.

3. Обратит внимание уполномоченных по Львовской, Закарпатской, Ивано-Франковской, Тернопольской областям на необходимость устранения фактов администрирования по

отношению к религиозным организациям, что осложняет борьбу с враждебной деятельностью бывших униатов.

4. Обязать уполномоченных Совета по Закарпатской, Ивано-Франковской, Львовской и Тернопольской областям доложить к 15 декабря с. г. о ходе работы по ликвидации униатского подполья.

Председатель Совета по делам религий
при Совете Министров СССР

В. Куроедов

16 сентября 1968 г.

На документі напис: Ознайомились Родионов

23. 09. 1968

№ 202/с

Были ознакомлены:

1.

2. Нечай

3. Кукиш В. В.

4. Коваленко С. С.

5. Бочкарь А. И.

Державний архів Тернопільської області (далі – ДАТО). –
Ф. Р-3241. – Оп. 2. – Спр. 9. – Арк. 1-4.

№ 58

**ІЗ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЗАПИСКИ УПОВНОВАЖЕНОГО
РАДИ У СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ
СРСР ПО ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ М. ВІННИЧЕНКА
ГОЛОВІ РАДИ У СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ПРИ РАДІ
МІНІСТРІВ СРСР В. КУРОЄДОВУ І
УПОВНОВАЖЕНОМУ РАДИ У СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ПРИ
РАДІ МІНІСТРІВ СРСР ПО УРСР К. ЛИТВИНУ ПРО
РЕАГУВАННЯ ДУХОВЕНСТВА НА ПОДІЇ В ЧССР**

28 серпня 1968 р.

Экз. № 3.

Председателю Совета по делам
религий при Совете Министров СССР
тов. Куроедову В. А.

г. Москва

Уполномоченному Совета по делам
религий при СМ СССР по УССР
тов. Литвину К. З.

г. Киев

Информационная записка

О реагировании церковников на события в ЧССР

Некоторая часть населения, находящаяся под влиянием западной пропаганды, скупала дефицитные товары, распространяла различные провокационные слухи.

Часть духовенства и активных церковников, проповедников, руководителей нелегальных религиозных формирований распространяют разные измышления о событиях в Чехословакии, почерпнутые из передач по радио Западных капиталистических стран и США.

Так, например, священник Билинский, село Чишки, Пустомытовский район, в беседе с другими священниками говорил: "...В Чехословакии происходят процессы, независимые ни от кого, даже от Советского Союза, хотя СССР и ЧССР объединяет одна идея социализма и коммунизма. Ошибки, допущенные в Советском Союзе во время культа Сталина, настораживают чехов и словаков, и они стремятся к своей независимости, хотя ясно подчёркивают, что желают дружить с Советским Союзом.

Трезвые умы не видят того, чтобы чехи не учитывали исторических уз, связывающих с народами СССР, однако у них теперь пробивается желание иметь настоящую демократию, не хотят подчиняться прямым догмам коммунизма, который есть не эластичный в вопросах национальных, культурных и религиозных, старается больше централизовать власть в одних руках".

Архиепископ Львовский и Тернопольский Николай, возвратившись из Праги, где он участвовал в конгрессе христианских церквей, на вопрос священников Семенюк и Кисиль — "Что происходит в Чехословакии?" — ответил: "...Нынешние события в Чехословакии — это дело рук реакционных кругов Запада и его агентуры".

На это священник Семенюк сказал: "...Возможно это влияние времени? Молодёжь всего мира в настоящее время стремится к изменениям существующего устройства мира, осуждает его, а за основу берёт призыв демократизации и либерализации. Об этом свидетельствует процесс молодых писателей в Москве, демонстрации, протесты в других социалистических странах (Польша, Югославия)".

На это архиепископ Николай сказал: "...Вы неправы. События в Чехословакии это дело рук Западных реакционных кругов".

Обсуждая события в Чехословакии, священник Ратыч – Собор Юра, Львов, – среди церковного причта говорил: “...Дух неподчинения Москве начался в Югославии. Первый Тито был. Затем позже были мадьяры, теперь чехи. Их в этом поддерживают Румыния и даже компартии Италии, Франции”.

И продолжая далее, сказал: “...Советский Союз после развенчания культа Сталина должен пойти дальше и быть в этом деле первым, тогда не было бы событий в Польше и Чехии”.

Священник Цисик, село Ливчицы, Городокский район, по поводу событий в ЧССР сказал: “...Советский Союз не может допустить у себя и в социалистических странах большей свободы и демократии. Этому препятствуют события на международной арене. Этим и воспользовались противники коммунизма. Здесь сыграли большую роль евреи. Мировое еврейство гордится победой Израиля. Помощь арабам с Советской страны сильно навредило СССР”.

Священник Руденский, г. Ходоров Жидачевского района, по поводу событий в ЧССР говорил: “...Английское радио передавало, что советские войска идут к чехословацким границам. Если советские войска займут Чехословакию, тогда авторитет Советского Союза упадёт.

В середине августа с. г. в Юрский Собор г. Львова пришла большая группа чешских туристов, среди них был Озерчук В. М., который представился записным переводчиком, проживает в г. Пряшев, Волькерова, 17, тел. 58-55.

На вопрос настоятеля Собора Юра священника Король – “Что у Вас нового?” Озерчук ответил: “...У нас всё хорошо. Мы хотим свободы и никого не боимся. То, что случилось у нас, будет в Польше. Поляки также уберут Гомулку, будет у них свобода.

У нас пооткрывали греко-католические церкви и разрешено воссоединенным с православной церковью возвращаться снова к греко-католикам.

Наступает в мире весна народов, весна свободы, такая весна наступит и у Вас. Вам только необходимо немного подождать”.

Священник Горячий из с. Шкло Яворовского района, обсуждая события в Чехословакии, говорил: “...Советский Союз вооружёнными силами в дела чехов и словаков вмешиваться не будет”.

Когда в августе было обнародовано заявление ТАСС о вводе военных частей социалистических стран участников Варшавского договора, служители культа насторожились.

Одни, как заявил настоятель Собора Юра во Львове Король, ожидают “больших событий, а другие слушают радио”.

Архиепископ Львовский и Тернопольский Николай, узнав о заявлении ТАСС, сказал: “...Эта мера предпринята для того, чтобы отстоять завоевания трудящихся Чехословакии”.

Священник Семотюк с. Навария Пустомытовского района заявил: “...Советский Союз боится, что Чехословакия разорвёт дружбу и тогда мировой социалистической системе будет нанесен смертельный удар. Китай, Албания, Румыния, Югославия — это огромные потери, а здесь ещё Чехословакия. Поэтому Советский Союз, чтобы прикрыть свою заинтересованность, втянул в это дело Польшу, Болгарию, Венгрию и даже ГДР. Безусловно, престиж СССР в мире подорван и этим воспользовались капиталистические страны. ООН включила вопрос о Чехословакии в повестку дня. Но мне кажется, что из этого ничего не выйдет, на Западе боятся советской мощи и в этот конфликт вооружённой помощью не вмешаются”.

Священник Тимофеев, пос. Кривчицы, гор. Львов, заявил: “...Советские руководители побоялись допустить в Чехословакии то, что было в Венгрии, поэтому и ввели армию”.

Священник Могиляк, церква Успения в г. Львове, сказал: “...События в Чехословакии тревожат всех священников и верующих. Многие люди говорят, что пребывание войск Варшавского договора в Чехословакии — это трагическая ошибка”.

Священник Нагурский, пенсионер Патриархии, на это ответил: “...Между людьми сейчас чувствуется страх перед войной. Люди не хотят войны и поэтому в общем не довольны тем, что наши войска вмешались в дела Чехословакии. Некоторые люди в сёлах сейчас паникуют, скупают товары первой необходимости”.

Священник Политыло, Успенская церква гор. Львова, рассказал: “...События в Чехословакии вызвали панику среди верующих. Много верующих приходят в церкви, просят отслужить молебны за здоровье тех, кто забран ночью по тревоге. Другие приносят крестить детей”.

Священник Олиярник из пос. Судовая Вишня Мостисского района говорил, что ему кто-то рассказывал: “...Больше

всего настаивали на вводе наших войск в Чехословакию Ульбрихт и Шелест, мотивируя это, якобы влиянием событий в Чехословакии на ГДР и Украину”.

Пресвитер общины АСД гор. Львова Жукалюк был, как турист в августе с. г. в Болгарии во время фестиваля. В Болгарии он встречался с группой адвентистов из Чехословакии и Франции. В беседе Жукалюк рассказывал, что адвентисты из ЧССР с гордостью рассказывали “о полной возможности вести политическую и религиозную пропаганду в Чехословакии”.

Ксёндз кафедрального римско-католического костёла Керницкий в беседе по вопросу о событиях в Чехословакии по-иезуитски ответил “время, время своё скажет”, а затем подумал и произнёс: “...Ясно, что идёт жестокая борьба. В Чехословакии произошёл взрыв, который многому учит одну и другую стороны”.

Продолжая далее, Керницкий сказал: “...Я не политик, мне трудно судить о происходящем. К сожалению, у меня нет достоверной информации”.

Часть униатских священников, подстрекаемые различными передачами из-за границы и событиями в Чехословакии, за последнее время стали активно себя проявлять.

Так, священники-униаты Зализняк и Юськив начали систематические поездки в сёла Городокского, Самборского, Яворовского и Дрогобычского районов, где по хатам, а где в закрытых церквях, ключи от которых у верующих, отправлять службы.

В беседе с верующими священник-униат Зализняк по поводу событий в Чехословакии говорил верующим: “...Правильно делают униаты в Чехословакии. Они настойчиво добивались своей церкви, и они этого добились. Мы тоже должны требовать у властей удовлетворения наших законных прав”.

И не случайно в июле с. г. в селе Рясное-Русское Яворовского района верующие, подстрекаемые Зализняком, открыли церковь и он отправлял для них службу.

В селе Вестовичи Самборского района, так же в июле, два неизвестных униата открыли церковь и служили службу. Во время службы были проповеди, призывающие верующих бойкотировать православных священников.

Священник-униат Годунько, проживает в г. Львове, прослушав заявление ТАСС, сказал другим священникам-униатам: “...В Чехословакии униаты добились своего, т. к.

их поддержала молодежь, а мы опираемся на стариков. Что же будет дальше? Интересно, как теперь в Чехословакии отнесутся к возрожденной греко-католической церкви”.

Некоторые униатские священники среди своих приближенных ранее вели разговоры, обнадеживающие их сторонников в том, что будут открыты греко-католические церкви, а теперь ведут себя скрыто.

Один из активных униатов, бывший игумен монастыря “Васильян” Шепитько своим приближенным, когда узнал о вводе войск в Чехословакию, сказал: “Никто не думал, что будет применена сила. Это грубое нарушение суверенитета. Я никогда не верю в миролюбивые заявления Советского Союза. Нам необходимо проявлять осторожность. Видимо и к нам будут применять репрессии”.

Открытых антисоветских проявлений со стороны духовенства и церковников в области не фиксировано.

Уполномоченный Совета по
делам религии при Совете Министров СССР
по Львовской области

Н. Винниченко

28 августа 1968 г.
№ 10 С
г. Львов

ДАЛО. — Ф. Р-1332. — Оп. 2. — Спр. 41. — Арк 116-121.

№ 59

ІЗ ПРОТОКОЛУ СПІЛЬНИХ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКИХ МЕДІНСТІТУТУ І ЗООВЕТІНСТІТУТУ ПРО ПОДІЇ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

2 вересня 1968 р.

Состоит на партийном учете:

членов КПСС — 422

кандидатов в члены КПСС — 27.

Присутствовало на партийном собрании:

членов КПСС — 253

кандидатов в члены КПСС — 15

Зам. зав. отдела вузов Львовского обкома партии тов.
Черний В. П.

ПОВЕСТКА ДНЯ:

1. О событиях в Чехословакии.

По первому вопросу слово предоставляется зам. зав. отдела науки Львовского обкома партии тов. Черний В. П. "О событиях в Чехословакии".

ВЫСТУПИЛИ:

ВЕРХОВСКИЙ И. М. — секретарь парторганизации военной кафедры.

После Великой Октябрьской социалистической революции сложилась своеобразная обстановка, которая дала возможность существовать некоторым империалистическим элементам. Как бы империалисты не старались внести раздор между социалистическими странами, им это не удастся. Капитализм не встретит поддержки со стороны социалистических стран.

Враги социалистического строя под флагом демократии постараются создать такие условия, которые мешали бы нормальной жизни.

Печать, радио, телевидение клеветают на Советский Союз и социалистические страны, обвиняя их в захватничестве социалистического государства Чехословакии. Разве им понять, что с Чехословакией нас связывает давняя дружба.

В августе 1944 года патриоты Чехословакии подняли восстания против гитлеризма. На помощь братскому чехословацкому народу спешила Советская Армия. Рядом с нами сражались бойцы Первого чехословацкого корпуса. Много погибло людей Советского Союза и Чехословакии, отстаивая завоевания отечества. Бои проходили с ожесточением как под Сталинградом, Севастополем. Войска освободительной армии Советского Союза, пройдя много сотен километров, вошли в Прагу и уничтожили гитлеровцев. Народ Чехословакии торжественно встретил Советскую Армию.

Сейчас есть люди, которые стараются повторить Мюнхен, Бухенвальд, устроить новый очаг войны.

Мы, советские люди, должны бороться с происками империализма, оказывать братскую помощь чехословацкому народу.

ЛУКЬЯНЧУК И. Н. — преподаватель зооветинститута.

Товарищи коммунисты! Весь мир следит за развитием политической обстановки в Чехословакии. Современные мероприятия стран социалистического лагеря по оказанию помощи братскому чехословацкому народу в защите его социалистических завоеваний находят все более широкое понимание, поддержку и одобрение прогрессивной общественности всего мира. Враги наоборот злобствуют и бесятся,

чувствуя отпор и разоблачение очередной империалистической авантюры, направленной на восстановление капитализма в Чехословакии и отрыв ее от социалистического содружества.

Славные воины социалистических стран пришли в Чехословакию как братья, подали руку своим чешским и словацким братьям в борьбе против внутренней и внешней реакции.

Новым ударом по силам контрреволюции Чехословацкой республики являются итоги переговоров между делегациями Чехословакии и руководителями КПСС и Советского Союза, а также совещание и консультативные встречи между партийно-правительственной делегацией Болгарии, Венгрии, ГДР, Польши и Советского Союза по вопросам, связанным с положением в Чехословакии.

Как подчеркнуто в комюнике о переговорах в Москве, обе стороны — Советский Союз и Чехословакия подтверждают решимость неуклонно выполнять все обязательства, взятые ими по многосторонним и двухсторонним договорам, подписанным между социалистическими странами, по укреплению обороноспособности, повышению эффективности Варшавского Оборонительного договора.

Мы горячо поддерживаем итоги переговоров между руководителями КПСС и правительством нашей Родины, руководителями Чехословакии, изложенные в комюнике о переговорах в Москве. Мы приветствуем тот факт, что коммунистическая Чехословакия, трудящиеся всей страны при поддержке социалистических стран отстают завоевания социализма.

СКЛЯРОВ Я. П. — проректор по научной работе.

Ведется скрытая борьба против социалистических стран и особенно против Чехословакии. Враги социализма оказывают разрушительное влияние, ведут открытую борьбу. Империалисты заслали на территорию Чехословакии много туристов с запасом оружия.

Правильно поступило правительство социалистических стран и Советского Союза, приняв решение о вводе войск на территорию Чехословакии. Если бы войска социалистических стран своевременно не были введены в Чехословакию, то реакционные силы сделали бы свое грязное дело.

Мы, коммунисты, одобряем меры, принятые партией и правительством по своевременному вводу войск на территорию Чехословакии. Молодежь Чехословакии попала под влияние империалистических сил. Мы должны воспитывать молодежь в коммунистическом духе.

Наши медики по первому зову партии пошли на выполнение заданий (Ютанов, Евдокимов), но есть и такие, которые отказываются от поездки за границу.

Я выражаю горячее одобрение принятому решению партии и Советского правительства.

АННЕНКОВ Н. А. — студент 2-го курса педфака.

Товарищи коммунисты! Студенты Львовского мединститута одобряют и поддерживают решения партии и правительства о вводе войск социалистических стран на территорию Чехословакии. Нам не безразлична судьба чешского народа, который совместно с социалистическими странами отстаивает завоевания социализма. Врагу не удастся отнять у социалистических стран Чехословакию. Студенты нашего института дружат со студентами Чехословакии. Мы, студенты ЛГМИ, комсомольцы сделаем все, что от нас потребует отечество.

ТАРАСЮК Н. Г. — лаборант каф. физиологии ЛЗВИ.

Товарищи коммунисты! Вся прогрессивная общественность многих братских партий, наш народ с удовлетворением встретили решения партии и правительства Советского Союза взять под защиту чехословацкий народ, взять под защиту завоевания социализма.

Мы все знаем, что тысячи людей Советского Союза в годы Великой Отечественной войны отдали жизнь, чтобы завоевать свободу Чехословакии. Снова империализм в лице западногерманского реваншизма протягивает свои черные щупальца, старается внести распад в лагере социализма. Никому не удастся разорвать дружбу, которая скреплена кровью советских и чехословацких людей.

Мы, коммунисты, полностью поддерживаем решения нашей Коммунистической партии и Советского правительства, одобряем итоги переговоров между руководителями Коммунистической партии и правительства СССР и руководством Чехословакии.

ПИТУГАНОВ А. В. — ассистент кафедры истории КПСС.

Товарищи коммунисты! В момент освобождения Чехословакии я был механиком-водителем-танкистом. В 1945 году наши танки вступили в Злату Прагу. Народ Чехословакии с большой радостью встречал воинов-освободителей.

За послевоенные годы Чехословакия стала страной индустриальной, промышленной. Она превзошла такие страны, как Англия, Западная Германия. По уровню производства Чехословакия занимает первое место.

Я полностью поддерживаю выступления товарищей.

Советское правительство правильно и своевременно ввели войска на территорию Чехословакии.

Мы не отдадим Чехословакию, она останется социалистической страной.

ПОСТАНОВИЛИ:

Заслушав и обсудив информацию “О событиях в Чехословакии” коммунисты Львовского мединститута и Львовского зооветинститута целиком и полностью одобряют политическую линию и практическую деятельность ЦК КПСС и Советского правительства, направленные на укрепление мировой социалистической системы, на пресечение происков империалистической реакции в Чехословакии.

Собрание одобряет активные меры, предпринятые Советским Союзом с братскими странами НРБ, ВНР, ПНР, ГДР по пресечению контрреволюционного переворота в Чехословакии, они были своевременными и, безусловно, правильными.

Коммунисты считают, что на современном этапе важнейшей задачей партийных организаций есть дальнейший подъем идеологической работы, широкая пропаганда великого учения марксизма-ленинизма, воспитание трудящихся в духе высокой политической бдительности и непримиримости к каким-либо проявлениям буржуазной идеологии.

Объединенное партийное собрание медицинского и зооветеринарного институтов обязывает всех членов и кандидатов в члены КПСС в ходе учебного процесса и во внеучебное время повседневно и широко разъяснять студентам и сотрудникам институтов особенности современной буржуазной обстановки, правильность политической линии и практической деятельности ЦК КПСС и Советского правительства, направленное на укрепление мировой социалистической системы, на пресечение происков империалистической реакции в Чехословакии.

Собрание заверяет, что коммунисты Львовского мединститута и зооветинститута, идя навстречу 100-летию со дня рождения В. И. Ленина, будут и впредь укреплять единство партии и народа, укреплять единство и сплоченность братских народов социалистического содружества.

Председатель собрания

Т. Бурыхин

ДАЛО. — Ф. П-112. — Оп. 1. — Спр. 206. — Арк. 30-36.

**ПРОТОКОЛ ЗАКРИТИХ ОБ'ЄДНАНИХ ПАРТІЙНИХ
ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ІНСТИТУТУ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ, ІНСТИТУТУ ПРИКЛАДНОГО ТА
ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА, ДЕРЖАВНОЇ
КОНСЕРВАТОРІЇ ім. М. В. ЛИСЕНКА, ФІРМИ “ОДЯГ”,
ЗАВОДУ ЗАЛІЗОБЕТОННИХ КОНСТРУКЦІЙ,
ЛЬВІВСЬКОГО МІСЬКРЕМБУДТРЕСТУ ТА ТРЕСТУ
ХЛІБОПЕКАРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ У ЗВ'ЯЗКУ З
ПОДІЯМИ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ**

3 вересня 1968 р.

Присутніх — 228 кандидатів та членів КПРС.

На обліку — 277.

ПОРЯДОК ДНЯ:

Інформація зав. відділом вищих учбових закладів Львівського обкому КП України Подоляка Г. В. про події в Чехословаччині.

СЛУХАЛИ: т. ПОДОЛЯКА Г. В. “Про події в Чехословаччині” (Зачитав лист ЦК КПРС).

т. ГРЕБЕНИКА — Всі, кому дорогі завоювання соціалізму, з напругою слідкують за подіями в Чехословаччині. Радянським людям особливо болісно переживати те, що робить контрреволюція. І тому ми всі вважаємо зовсім своєчасним введення радянських та союзних військ на територію ЧССР. Ми можемо заявити, що Чехословаччина ніколи не відійде від соціалістичного табору. Ми прикладемо всіх зусиль, щоб працювати ще краще і ще краще вести ідеологічну роботу серед студентства.

т. ДЕРЕЦА — Лист є документом надзвичайної ваги. Ми єдинодушно схвалюємо всі заходи, які здійснює наш ЦК в ім'я зміцнення сил миру та соціалізму, щоб попередити небажаний хід розвитку подій в Чехословаччині. Зараз всім ясно, що введення військ є своєчасним і необхідним. Зовсім неправильну позицію в чехословацькому питанні займає Югославія. Введення союзних військ — прояв надзвичайної турботи братніх соціалістичних країн за долю чехословацького народу.

Ми повинні більше уваги приділяти вивченню історії КПРС, посилити контроль за читанням лекцій. Ми схвалюємо

всі дії нашої партії та уряду, скеровані на нормалізацію обстановки в ЧССР.

т. ТУЯКОВА — Комуністи тресту хлібопекарної промисловості з задоволенням сприймають цей документ ЦК КПРС щодо Чехословаччини. Радянський Союз проявив надзвичайну турботу щодо ЧССР. Ми надалі будемо ще краще працювати, ще краще вести роз'яснювальну роботу серед наших трудящих.

т. ГЛАДКОГО — Події в Чехословаччині надзвичайно хвилюють нас. Нам ще досить близькі події, що розгорталися в Чехословаччині в травні 1945 р., коли чехословацькі трудящі просили допомоги в Червоної Армії, коли радянські танки були закидані квітами. Тепер ворожі елементи Чехословаччини забули про ту велику допомогу. Не можна забувати історії. Радянський народ і соціалістичні країни подали руку допомоги чехословацьким трудящим в цю скрутну годину. І політика ЦК КПРС в цьому відношенні зовсім правильна.

т. ЗІНЧЕНКА — Ми — свідки надзвичайних подій, що розгорнулися в Чехословаччині. Зовсім правильна лінія і практичні заходи нашої партії по боротьбі проти контрреволюції в ЧССР. Введення союзних військ є зовсім своєчасним і надзвичайно потрібним. Ми цілком схвалюємо політику нашої партії по відношенню збереження соціалістичних надбань в ЧССР.

Особливу увагу треба нам звернути зараз на роз'яснення правильності політики нашої партії, викривати брехню антисоціалістичної, антирадянської пропаганди зі сторони різних ворожих контрреволюційних елементів. І тому партійне навчання повинно бути поставлене ще краще. Кожен комуніст повинен стати справжнім агітатором-пропагандистом ідей марксизму-ленінізму.

Ми цілком і повністю схвалюємо політичну лінію ЦК по відношенню міжнародного положення.

т. ЖЕРЕБКА — Зараз всім зовсім зрозуміло, яка величезна загроза соціалістичним завоюванням створилась в Чехословаччині. З надзвичайним зусиллям будував чехословацький народ соціалістичне суспільство. І раптом на порядок денний виринула реакція, яка перехопила ініціативу в свої руки і створила надзвичайну загрозу соціалізмові. Зовсім схвалюю політику нашої партії щодо заходів по боротьбі з контрреволюцією в ЧССР.

Ми завжди будемо підтримувати політику ЦК КПРС щодо збереження соціалістичних завоювань в ЧССР.

УХВАЛИЛИ: Заслушав и обговорив информацию “О событиях в Чехословакии”, коммунисты первичных партийных организаций Львовской государственной консерватории им. Лысенко, института физической культуры, института прикладного и декоративного искусства, треста хлебопекарной промышленности, облконторы фирмы “Одежда”, завода железобетонных конструкций Львовского горремстройтреста целиком и полностью одобряют политическую линию и практическую деятельность ЦК КПСС и Советского правительства, направленные на укрепление мировой социалистической системы, на пресечение происков империалистической реакции в Чехословакии.

Собрание одобряет активные меры, предпринятые Советским Союзом вместе с братскими странами НРБ, ВНР, ПНР и ГДР по пресечению контрреволюционного заговора в Чехословакии; они были своевременными и безусловно правильными.

Коммунисты считают, что на современном этапе важнейшей задачей партийных организаций есть дальнейший подъем идеологической работы, широкая пропаганда великого учения марксизма-ленинизма, воспитание трудящихся в духе высокой политической бдительности и непримиримости к каким-либо проявлениям буржуазной идеологии.

Собрание заверяет, что коммунисты всех первичных партийных организаций Львовской государственной консерватории им. Лысенко, института физической культуры, института прикладного и декоративного искусства, треста хлебопекарной промышленности, облконторы фирмы “Одежда”, завода железобетонных конструкций Львовского горремстройтреста Ленинского района гор. Львова, идя навстречу 100-летию со дня рождения В. И. Ленина, будут и впредь укреплять единство партии и народа, укреплять единство и сплоченность братских народов социалистического содружества. Коммунисты считают своим прямым обязательством еще больше поднять политическую бдительность и повысить идейно-воспитательную работу среди трудящихся и особенно молодежи нашего города.

(Решения принято односторонне).*

*Протокол і рішення підписані. Підписи нерозбірливі.

ДАЛО. — Ф. П-576. — Оп. 1. — Спр. 78. — Арк. 24-26.

**ПРОПОЗИЦІЇ УПОВНОВАЖЕНОГО РАДИ У СПРАВАХ
РЕЛІГІЙ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР ПО КИЇВСЬКІЙ
ОБЛАСТІ ТА м. КИЄВУ ЩОДО ЛІКВІДАЦІЇ
ПІДПІЛЬНОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ**

6 вересня 1968 р.

Уполномоченному Совета
по делам религий при
Совете Министров СССР
по Украинской ССР
г. Литвину К. З.

На Ваше предложение — высказать свое мнение о необходимых мероприятиях, направленных на борьбу с униатским подпольем в западных областях УССР, сообщаю, что мне это сделать трудно из-за незнания сложившейся церковной обстановки на Западе за последнее время, но исходя из прошлой осведомленности и некоторого опыта, я бы предложил Вашему вниманию рассмотреть следующие рекомендации:

1. Всем известно существование в западных областях УССР униатского нелегального епископата и его состав. Каждый из нелегальных епископов в прошлом занимался активной политической деятельностью в буржуазно-националистических организациях, в той или иной мере сотрудничал с немецкими оккупационными властями. В более поздний период являлись пособниками банд оуновского подполья. Указанный нелегальный епископат следует разогнать. Если нет оснований привлечь этих епископов к уголовной ответственности за проводимую работу, то следует скомпроментировать перед общественностью через печать на основании их политического прошлого в увязке с настоящей нелегальной работой.

2. На территории Львовской и Ивано-Франковской областей существуют группировки монахов и монашек бывших униатских монастырей, участники которых живут общежительным путем и фактически каждая такая группировка по существу является нелегальным монастырем, проводящим активную работу среди населения и особенно среди женщин против православия. В этих монастырях изготавливаются различные религиозные реликвии, шьется священническое

облачение для беглых униатских попов. Эти нелегальные монастыри подлежат немедленной ликвидации. Нетрудоспособных насельников следует определить в дома престарелых, а трудоспособных заставить заниматься общественно-полезным трудом, согласно законов Советской власти. Таким путем будет подорвана материальная и идеологическая база нелегалов униатских попов.

3. Следует приветствовать мероприятия по созданию в западных областях УССР двух женских православных монастырей. Но я лично имею возражение в части того, чтобы создавать эти монастыри за счет перевода из Киева Покровского и Флоровского монастырей. Такие мероприятия встретят возражения в Московской патриархии и будут способствовать подрыву авторитета Экзарха Украины на международной арене. Я рекомендую данные мероприятия осуществить следующим путем:

На первых порах создать один женский монастырь, где это необходимо по сложившимся условиям. Основой для создаваемого монастыря должны быть насельницы Покровского и Флоровского монастырей, расположенных в г. Киеве, в количестве 100—110 человек и во главе с игуменьей Покровского монастыря Рафаилой.

Направление монашествующих из г. Киева во вновь создаваемый монастырь в западных областях УССР должно осуществляться по указу патриарха под предлогом посылки в командировку сроком на 5—10 лет и по именному списку, т. к. в противном случае не найдется желающих лиц.

О создании монастыря должно быть широко освещено в церковной печати с указанием того, что Экзарх Украины и Московский Патриарх, проявляя заботы о своих чадах, сумели договориться с Советским Правительством о расширении религиозной деятельности русской православной церкви.

Не исключена возможность, что во вновь созданный православный монастырь выразят желание поступить монашествующие нелегальных униатских монастырей, то их желание следует удовлетворить.

С переводом игуменей Киевского Покровского монастыря с группой насельниц во вновь созданный монастырь в западных областях УССР, руководство двумя киевскими монастырями возложить на игуменью Флоровского монастыря Анимаису.

Через 3—4 месяца после осуществления указанного выше

мероприятия поставить вопрос перед патриархией о ликвидации в г. Киеве Флоровского монастыря по причинам аварийности зданий, вызванной геологическими изменениями в почве Подольского района г. Киева в связи с образованием Киевского моря. Техническая документация, подтверждающая это явление, имеется.

Насельниц Флоровского монастыря перевести в Покровский. В данном случае авторитет Экзарха на международной арене будет сохранен и может даже быть упрочен, если осуществить следующие мероприятия:

В г. Киеве имеется разрушенный комплекс старейшего православного мужского Выдубецкого монастыря, находящийся в ведении Академии Наук УССР. Восстановление этого старинного памятника архитектуры и истории потребует около одного миллиона рублей. Такими средствами на реставрационные цели Академия Наук не располагает. Начавшиеся там реставрационные работы по их темпу и средствам могут продолжаться не менее десятка лет, а за это время произойдут дополнительные разрушения.

Не следовало ли передать Выдубецкий монастырь в ведение Экзархии с условием его полной реставрации за церковные деньги и переселения туда монашествующих Покровского и Флоровского монастырей. Этим достигается то, что указанные монастыри из центра города будут переведены на окраину и освободится полезная площадь в 10 раз большая, чем занимает Академия Наук УССР в Выдубецком монастыре.

Учитывая, что после откомандирования в западные области УССР группы монашествующих более молодых возрастов, в киевских монастырях останется около 200 насельниц старше 60 лет, из опыта последних лет устанавливается, что ежегодно в двух монастырях в течение года умирает 40—50 человек, таким путем в течение 4—5 лет количество насельниц в Выдубецком монастыре сократится до минимума, при условии, что срок командировки направленных из Киева монашек в новый монастырь на Западе будет продлен на неопределенное время.

Организацию второго православного женского монастыря в западных областях УССР следует проводить за счет насельниц других женских монастырей на Украине.

4. Разрешение Экзарху Украины на издание журнала и печатание молитвенника для верующих в западных областях УССР безусловно сыграет определенную положительную роль

в борьбе с униатским подпольем. Но следовало бы рассмотреть вопрос о предоставлении православному духовенству некоторой свободы действий, а именно:

а) отменить запрет в освящении домов, отпевания умерших и служение панихид на частных квартирах по просьбе верующих, т. к. эти все религиозные обряды по квартирам беспрепятственно совершают униаты и тем приобретают авторитет у верующих;

б) рекомендовать Экзарху Украины возвратить в западные области УССР всех священнослужителей, выехавших в разное время и по разным причинам в восточные области Украины. По грубому подсчету священников-западников, находящихся в восточных областях, наберется более 100 человек, а это большая сила в борьбе с униатами, тем более указанное духовенство полностью перешло на позицию чистого православия;

в) разрешить священникам в западных областях Украины и особенно в местах активной деятельности униатов, обслуживать несколько приходов.

5. Для активной борьбы с униатским подпольем и проведения работы по укреплению православия необходимо создать при Московской патриархии или при Экзархе Украины группу лиц, которая бы систематически проверяла положение дел на местах, изучала происходящие процессы и с учетом складывающейся обстановки разрабатывала необходимые мероприятия или рекомендации для синода.

На членов этой группы возложить и оказание практической помощи бывшим униатским священникам, воссоединившимся с православием, по ликвидации остатков униатских обрядов и внедрения в церковные службы обрядов православной церкви.

Изложенное сообщаю на Ваше распоряжение.

Уполномоченный Совета

Сухонин

Государственный архив Российской Федерации (далі – ГАРФ). – Ф. 6991. – Оп. 6. – Спр. 160. – Арк. 21-25.

**ІЗ ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ОБЛВИКОНКОМОВІ
ВІД ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛУПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ЗАМКУ-
ЗАПОВІДНИКА У СЕЛІ СВІРЖ**

13 вересня 1968 р.

Відповідно до Вашої вказівки управління культури детально вивчило стан справ і можливості збереження і використання Свіржського замку.

Підтримуючи думку громадськості, вчених, художників, архітекторів, профспілкових організацій та виходячи з реальних можливостей і практичних потреб, обласне управління культури просить передати приміщення замку і костьола в с. Свірж Перемишлянського району Львівській картинній галереї для створення замку-заповідника і організації на його базі експозиції, фондосховища і будинку творчості.

Замок — одна з найстаріших споруд західних областей України, збудований руськими воєводами у 1484 р., у 1546 р. побудовано біля нього ренесанський, найстаріший в цьому стилі на наших землях, костюл. Замок реставрований на початку XVII ст. Під час Першої світової війни він згорів і був відновлений.

Пошкоджено і напівзруйновано цей замок тепер, у післявоєнні роки, під час перебування там школи трактористів. Знаходячись без будь-якого нагляду, замок частково згорів...

Почата у 1966 р. реставрація замку проводиться дуже повільно, без чіткого технічно обгрунтованого напрямку...

Відкриття цього музею матиме значення як для естетичного і культурного виховання трудящих, так і для збереження великих народних цінностей.

Практика роботи подібних музеїв, розташованих в інших республіках Радянського Союзу (РСФСР, Вірменії, Грузії та Латвії) показує, що Свірж щорічно буде відвідувати багато екскурсантів.

Поряд з цим, при передачі замку і костюлу картинній галереї, вирішилося б ще одне дуже важливе питання, яке роками ставиться і не вирішується.

У фондосховищах Львова зберігається понад 250 тисяч дорогоцінних експонатів. Великий процент їх знаходиться в

картинній галереї, фондосховище якої заповнене першокласними творами мистецтва. До того ж щорічно, внаслідок експедицій, прибуває сюди в середньому ще біля тисячі творів. Зараз склався такий стан, що у Львові сконцентрована найбільша колекція музейних експонатів на Україні і треба подбати про зменшення загрози їх загибелі від будь-якого нещасного випадку. Адже під час Вітчизняної війни, коли загинуло Волинське древньосховище, Дніпропетровський, Сумський, Харківський, Сімферопольський та Полтавський музеї, республіка втратила біля 70 % музейних експонатів.

Львівське обласне управління культури просить позитивно вирішити цю дуже важливу і корисну у всіх відношеннях справу.

Начальник облуправління культури Я. Вітошинський

ДАЛО. — Ф. Р-1338. — Оп. 1. — Спр. 1068. — Арк. 63-65.

№ 63

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ІНСПЕКТОРА
УПОВНОВАЖЕНОГО РАДИ У СПРАВАХ РЕЛІГІЙ
ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР ПО УКРАЇНСЬКІЙ РСР
УПОВНОВАЖЕНОМУ РАДИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ
ВІРУЮЧИХ ГРЕКО-КАТОЛІКІВ
У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Не раніше 17 вересня 1968 р. *

Уполномоченому Совету
по делам религий при
Совете Министров СССР
по Украинской ССР
тов. Литвину К. З.

ДОКЛАДНАЯ ЗАПИСКА

о деятельности униатов на территории Львовской области и принимаемых мерах по ее прекращению.

Во время пребывания с 11 по 17 сентября с. г. в служебной командировке во Львовской области имел задание изучить деятельность униатов и принимаемые органами власти меры

по ее прекращению, а также определиться, где на территории Львовской области имеются подходящие условия для создания монастыря русской православной церкви.

По состоянию на сентябрь 1939 года на территории Львовской и бывшей Дрогобычской областей функционировало 1308 греко-католических приходов, 19 мужских и 21 женский монастырей и лишь 5 православных церквей. Греко-католические церкви обслуживались 830 священниками, а в монастырях различных орденов насчитывалось 1074 чел. монашествующих, в том числе 498 мужчин.

В соответствии с решениями Львовского собора 1946 года абсолютное большинство греко-католических религиозных обществ перешло в православие, а отказавшиеся от воссоединения в последующем не были взяты на регистрацию и прекратили свою деятельность. Из числа униатских священников 605 чел. заявили о переходе в православие. Что же касается невоссоединившихся, то часть их выехала в Польшу или занялась общественно-полезным трудом.

Наряду с этим многие униаты, в том числе некоторые быв[шие] служители греко-католических духовных учебных заведений и монахи, вставшие на путь антисоветской националистической деятельности, а также скомпрометирующие себя преступными связями с оккупантами и службой в дивизии СС “Галичина”, были привлечены к уголовной ответственности. Оставшиеся же на нашей территории монахи и монашки ликвидированных монастырей расселились по городам и селам области.

Многие, оставшиеся на свободе униатские служители культа, пользуясь сочувствием и поддержкой определенной части верующих, отрицательно воспринявших акт упразднения греко-католической церкви, начали нелегально заниматься униатской деятельностью, главным образом исполнением различных треб по домам верующих, подогревая тем самым их религиозные чувства и надежды на возможную реставрацию этой церкви.

Начиная с 1956 года, в связи с массовым возвращением из мест заключения и спецпоселения униатских служителей культа и участников банд оуновского подполья, деятельность греко-католиков заметно активизировалась.

Немалую роль в этом сыграла пропагандистская кампания зарубежных радиостанций и печати в связи с подготовкой и работой II Ватиканского Собора в 1962–1966 годах, а также

выезд митрополита униатской церкви Слипого (выехал в феврале 1963 года из СССР в Рим), назначенного папой кардиналом и верховным архиепископом украинцев-католиков.

Шумное рекламирование в националистическом духе литургий и проповедей быв[шего] помощника Шептицкого архиепископа Ивана Бучко и других униатских авторитетов по поводу положения греко-католической церкви на Украине, выступления папы Павла VI по случаю возвышения Слипого, а также богослужений по униатскому обряду в перерывах между заседаниями Ватиканского собора, были восприняты униатами как сигнал для организации кампании за восстановление греко-католической церкви в республике. Эту деятельность униатского духовенства во Львовской и других западных областях республики возглавили и направляют возвратившийся из заключения быв[ший] игумен монастыря ордена “Редemptористов” Величковский В. В., 1903 года рождения, быв[ший] игумен монастыря “Васильян” Шепитько М. Н., 1893 г. рождения, Стернюк В. В., 1907 года рождения и др.

Есть основания полагать, что Величковский при встрече со Слипым перед его выездом из СССР получил от последнего полномочия епископа униатской церкви на Украине. Кроме того, в апреле 1967 года Величковский выезжал по частным делам к сестре в Югославию, где по всей вероятности, встречался с представителями Ватикана, а также с находившимся там униатским епископом Эдмонтонским Максимом (Канада), и получил от них соответствующие установки.

Вынашивая надежды на возможное восстановление греко-католической церкви, эта группа униатов уделяет большое внимание подготовке униатского духовенства. Величковский рукоположил в сан священников возвратившегося из заключения Винницкого М. И., 1926 года рождения. Пирожка П. И. и некоторых других. Наряду с этим ведется усиленная обработка служителей культа, воссоединившихся с православием. Прошедшие такую обработку 12 священников, проживающих во Львовской области и являющихся пенсионерами православной церкви, возвратились в унию и занимаются отправлением богослужений и обрядов, а священники Маковей (с. Колодно Каменка-Буского р-на), Хрущ (с. Новосилки Самборского р-на) и Давидович отреклись от православия и получили установку оставаться на православных приходах. Подобной обработке подвергался также

священник Руденский из гор. Ходорова. Епархиальное управление считает, что к числу возвратившихся в унию относится и Михайлищук Д. С., 1906 года рождения (благочинный Перемышлянского благочиния).

Епископ Николай в последнее время начал приглашать на сослужение священников, в частности подозреваемых в возвращении на позиции униатства, полагая, что отрекшиеся от православия в силу церковных канонов откажутся от подобного сослужения с православным епископом.

Нами в беседе с секретарем епархиального управления Королем высказано сомнение в эффективности этой практики, поскольку возвратившиеся к униатам отдельные священники, в том числе Маковой и Хрущ получили установку оставаться на православных приходах. Учитывая, это среди служителей культа Львовской области имеется 365 быв[ших] униатских священников, рекомендовано усилить их изучение через благочинных и церковный актив.

Имеются также данные о существовании “богословской школы” по подготовке униатских священников во Львове. Сообщивший эти и другие данные униат Смаль, впоследствии под воздействием Величковского от них отказался, о чем написал клеветнического содержания письмо в административные органы.

На территории Львовской области выявлено 178 униатских священников и 288 монашествующих не воссоединившихся с православием. Из 155 униатских священников, на которых имеются установочные данные, 79 чел. привлекались к уголовной ответственности. По далеко неполным данным из числа униатских служителей культа активно себя проявляют 80 человек, из которых 55 возвратившихся из заключения.

Между униатами осуществлено территориальное распределение сфер их деятельности, где они исполняют богослужения и требы верующих. Причем, эти районы, как правило, находятся за пределами их места жительства, что в значительной мере затрудняет возможности органов власти по выявлению, кто конкретно из униатов занимается противозаконной деятельностью.

Кроме того, отдельные униаты для прикрытия своего появления в различных населенных пунктах и районах области, устраиваются на работу, связанную с разъездами.

Как показала проверка, только заготовителями лекарственных растений базы Львовского аптекоуправления работают

на договорных началах 8 униатских священников, в том числе рукоположенные Величковским Винницкий и Пирожок, а также Богун, Бильо, Чолий, Савчин и Янтух. От этой же базы в качестве заготовителя работает возвратившийся из заключения униат Яворский С. П., который, ввиду ограничений с пропиской, осел на жительство в гор. Виннице. О том, что эти лица под прикрытием заготовителей лекарственных растений занимаются противозаконной деятельностью, выявлено ряд фактов. Так, униат Чолий, проживающий в Пустомытовском районе, при совершении богослужений и треб верующих задерживался в с. Березец Городокского района, а в с. Градовке — Пирожок, который из-за опасения возникновения нежелательных проявлений со стороны верующих был отпущен.

В беседе с начальником отдела кадров аптекоуправления выяснилось, что порядок оформления на работу заготовителей весьма упрощен и этим вопросом занимается непосредственно заведующий базой лекарственных растений Щавель И. Т., возвратившийся из мест заключения. Нами рекомендовано затребовать списки заготовителей других баз лекарственных растений области с тем, чтобы полнее определиться, насколько активно используют униаты для своей деятельности данное прикрытие. В свою очередь начальник отдела кадров пообещал с нового года оформление на работу заготовителей взять в свое ведение и по согласованию с Уполномоченным Совета по делам религий не перезаключать договора с активно действующими униатами.

Подстрекаемые униатским духовенством верующие ряда населенных пунктов не только направляют в инстанции ходатайства о регистрации религиозных “католических обществ восточного обряда”, но и самовольно захватывают пустующие церковные здания или периодически открывают их для проведения богослужений. В 1967—1968 гг. поступило 15 ходатайств о регистрации униатских обществ, в том числе от верующих сел Конюшки Тулиголовские, Конюшки Королевские и Круковец Самборского р-на, Заверещицы, Мшана, Добряны Городокского и Хоросница Мостиского района. Причем, авторами заявления в марте с. г. о регистрации униатского общества в с. Заверещицы были жители села Навроцкий, 1924 года рождения и Шандра, 1921 года рождения, оба работающие на предприятиях гор. Львова.

Количество церквей, захваченных греко-католиками или

периодически открываемых ими для богослужений достигает 52. В Городокском районе таких церквей насчитывается 13 (села Зашковичи, Добряны, Милятин, Тучапы, Галичаны, Клицко, Вишня, Градовка, Хишевичи, Монастырец, Тершакив, Березец и Мшана) из 28 культовых зданий, не освоенных для социально-культурных нужд. В с. Клицко, в частности, греко-католики произвели ремонт церковного здания. Аналогичные попытки предпринимались и в с. Добряны, где председатель сельского Совета занял в этом деле позицию невмешательства.

По утверждению местных товарищей, наибольшее засилие униатов проявляется в селах Мшана и Березец. В то же время в некоторых других населенных пунктах этого района со стороны большинства верующих не отдается видимого предпочтения греко-католицизму перед православием. Об этом может в какой-то мере свидетельствовать такой факт. Учитывая активность верующих сел Добряны, Мшана (религиозные общества не брались на регистрацию ввиду отказа от воссоединения с православием) и Тучапы в пасхальные праздники 1967 года было дано разрешение православным священникам освятить пасху. Если верующие с. Мшана не приняли православного священника, то верующие Добрян и Тучапы согласились на совершение обряда православными священниками. Церковь в с. Мшана оборудована на униатский образец (установлены иконы и фаны). Один комплект ключей от нее находится в сельском Совете, а второй — у верующих. Службы в церкви проводит приезжающий из Львова униатский священник, но кто он и время проведения богослужений верующие тщательно скрывают.

В ряде населенных пунктов представители местных органов власти, чтобы воспрепятствовать проведению служб в захваченных церквях, закрывали их замками, которые потом забивались железными опилками, костылями и т. п. Несмотря на это, верующие в канун религиозных праздников замки срывали или проводили богослужения в церковных оградах.

Греко-католики села Вербиж Николаевского района, подстрекаемые униатскими священниками, в частности Чебориком М. Т., проживающим в гор. Львове, захватили закрытую церковь и в мае с. г. приступили к ее ремонту и переоборудованию под униатский обряд. Когда же местные органы власти запретили эти неправомерные действия, то верующие в знак протеста на протяжении двух дней не выходили на колхозные работы.

Кроме 52 сел, где греко-католиками заняты церкви, униатские священники активно действуют и исполняют обряды по домам верующих в 40 других населенных пунктах области, в которых в разное время сняты с регистрации религиозные общества, и в 18 селах, где функционируют православные церкви.

В Бродовском районе униаты заняли церковь в с. Литовище Пенякского сельсовета и нелегально действуют в ряде других населенных пунктов. К т. н. Пенякской группе сел относится 5 сельских советов, объединяющих 18 населенных пунктов, в которых нет ни одной действующей церкви. Верующие православного исповедания вынуждены удовлетворять свои духовные потребности в церкви с. Подкамень, находящейся от этих населенных пунктов на расстоянии 12–27 километров. Заместитель председателя Бродовского райисполкома тов. Барандей в беседе по этому вопросу обещал после дополнительного изучения религиозной обстановки рассмотреть ходатайства верующих с. Стыборовки и Пеняк о восстановлении на регистрации религиозных обществ.

К числу наиболее пораженных униатской деятельностью районов относятся Городокский (19 населенных пунктов), Яворовский (15 сел, из них в 7 захвачены церковные здания), Дрогобычский (10 сел, в том числе в 7 захвачены церкви) и Самборский (10 сел, из них 4 церкви в ведении верующих).

По заявлению епископа Николая, захватываемые греко-католиками православные храмы переосвящаются униатскими священниками, для чего вместо семисвечника устанавливается 7 фонарей, живые цветы заменяются бумажными и производится окропление “святой” водой.

Серьезное влияние на возросшую активность греко-католиков оказывают монашеские ликвидированные униатских монастырей. Они сгруппированы по признаку монашеских орденов, и в большинстве случаев придерживаются монастырского устава. Монашеские собирают деньги и получают интенции для униатских священников, ведут миссионерскую работу среди верующих, оповещают их о месте и времени проведения униатских богослужений и совершения обрядов.

Монашеские, главным образом монахини, проживают в 23 случаях группами в отдельных коммунальных квартирах или частных домах. Так, в трех адресах гор. Львова (ул. Ломоносова 21, Пушкина 103 и Чернышевского 11) проживает 37 монашек ордена “Васильян”, а в доме № 10 по

ул. Русской — 24 монашки “сестер служебниц”. В двух местах гор. Львова проживает 27 монахинь ордена “св. Викентия”, из них 25 работают в 3-ей городской больнице.

Большое количество монашествующих расселилось группами в гор. Золочеве, Нестерове, Самборе и сельской местности.

В текущем году в области осуществлен ряд мероприятий с целью парализации незаконной деятельности униатов и повышения уровня работы по атеистическому воспитанию населения.

Бюро обкома КП Украины дважды обсуждало эти вопросы и приняло специальные решения: в апреле — “Об усилении борьбы против нелегальной деятельности униатов и сектантов”, и в августе — по докладной записке отдела пропаганды и агитации ЦК КПУ “О серьезных недостатках в работе партийных организаций Ивано-Франковской области по атеистическому воспитанию населения”. Городскими и районными комитетами партии намечены мероприятия по реализации этих решений.

Значительно больше этим вопросам уделяется внимания в радиопередачах и прессе. В областных газетах в 1968 году опубликована серия статей (“Обреченные”, “В сетях святоюрского спрута”, “Лжепророк”, “Вера в жизнь”, “Покутники”), разоблачающих враждебную сущность греко-католицизма и наиболее реакционного его крыла — “покутников”. Если материалы о “покутниках” раскрывают антинародную деятельность конкретных лиц, то статьи в отношении греко-католической церкви, как правило, освещают ее предательскую роль до послевоенного периода и не показывают практической деятельности униатского духовенства, форм и методов его влияния на население в настоящее время.

Кстати, даже в статье “Под маской благодетеля” (районная газета “Ленинская заря” за 11 июня с. г.), написанной на богатом фактическом материале о противозаконной деятельности в с. Вербиж Николаевского района приезжающего со Львова священника Чеборика и его поборах с населения, допущены просчеты. Почему-то автор статьи именует Чеборика просто священником, и нигде не обмолвился, что он бывший униатский священник.

В июне с. г. облисполкомом на места даны указания о выявлении и взятии на учет невоссоединившихся с православием служителей культа греко-католической церкви и монашествующих с целью пресечения их нелегальной деятельности, трудоустройства, определения в дома престарелых или

на попечение родственников. Рекомендовано также принять меры по рассредоточению групп монашествующих.

Активнее начали включаться в борьбу с противозаконной деятельностью униатов органы прокуратуры и суда. Выездная сессия Львовского областного суда приговорила к 5 годам лишения свободы руководителя секты покутников униатского священника Антона Поточняка. Областными и районными прокурорами возбуждены уголовные дела неактивно действующих униатских священников Городецкого, Пирожка, Чеборика и Гриника. Соответствующими органами проводится документация преступной деятельности группы лиц (т. н. подпольного епископата), возглавляющих деятельность униатов западных областей республики. Наряду с этим намечается до 10 ноября с. г. провести совещания с председателями сельских советов, а также с участковыми уполномоченными, работниками суда и прокуратуры по вопросу усиления контроля за соблюдением законодательства о культах и мерах борьбы с нелегальной деятельностью униатов и сектантских формирований.

Координация мероприятий по борьбе с противозаконной деятельностью униатов и сектантов возложена на группу ответственных работников советских и административных органов (прокуратуры, суда, госбезопасности, милиции, Уполномоченного Совета) во главе с секретарем обкома партии тов. Чугаевым. На еженедельно проводимых заседаниях координационной группы заслушиваются доклады руководителей райисполкомов о религиозной обстановке и определяются конкретные мероприятия по пресечению деятельности униатов и сектантов.

По выявленным нами недостаткам (использовании униатами в качестве прикрытия базы по заготовке лекарственных растений, факты либерального отношения со стороны административных органов к активно действующим униатским священникам, роли периодической печати и наличия неосвоенных культовых зданий) на заседании координационной группы 17 сентября были приняты соответствующие решения.

На недостатки в деле борьбы с деятельностью униатов со стороны комиссий по контролю за соблюдением законодательства о культах нами обращено внимание заместителей председателей Львовского городского, Ленинского, Бродовского и Городокского районных Советов Депутатов трудящихся.

За последнее время на территории области возобновлены

службы в 33 ранее недействующих из-за отсутствия священников церквях. Секретарям епископа Николая и епархиального управления Павласюку и Королю рекомендовано изучить реагирования униатов на состоявшееся 10 сентября в Почаевской лавре совещание благочинных и выход первого номера "Православного вестника". Одновременно в соответствии с полученными мной установками даны советы по подготовке очередных номеров журнала и сборника статей Г. Костельника.

*
*   *   *

В беседе с работниками аппарата Уполномоченного Совета по Львовской области выяснено, что все здания бывших монастырей освоены и в большинстве случаев монастырские церкви снесены или переоборудованы. В наиболее крупных Подкаменском и Сокальском монастырях размещены трудколони, в ряде других — воинские части и предприятия.

В случае принятия решения об открытии монастыря на территории Львовской области на базе одного из действующих монастырей в Киеве, то самым подходящим для этого местом, по мнению товарищей, будет с. Межгорье Перемышлянского района, находящееся в стороне от железной дороги в лесистой местности. В этом быв[шем] греко-католическом монастыре, игуменом которого являлся брат митрополита Шептицкого Климентий, находилось 125 монахов. Здесь же сохранилось церковное здание.

В настоящее время монастырские строения освоены под дом инвалидов. Технической документации на эти строения у Уполномоченного Совета не имеется.

**Сведения
о количестве населенных пунктов в разрезе районов
Львовской области, в которых действуют униаты**

Название района	Количество занятых униатами церквей	К-во сел, в которых нет правосл. общ. и дейст. по домам униаты	К-во сел, где есть правосл. общ. и действ. по домам униаты	Примечание
Бродовский	1	5	1	
Городокский	13	5	1	
Дрогобичский	7	—	3	

Золочевский	3	—	3	
К-Бугский	3	—	1	
Николаевский	1	2	—	
Мостисский	3	1	—	
Нестеровский	3	3	4	
Перемышлянский	4	—	—	
Самборский	4	5	1	
Сокальский	3	6	—	
Яворовский	7	7	1	
Жидачевский	—	—	1	
Пустомытовский	—	3	—	
Радеховский	—	3	—	
Буский	—	—	2	
Всего	52	40	18	

Инспектор Уполномоченного
Совета по УССР

А. Кецко

* Датовано за змістом документа.

ГАРФ. — Ф. 6991. — Оп. 6. — Спр. 160. — Арк. 26-36.

№ 64

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ
ОБЛАСНОМУ КОМІТЕТОВІ ПАРТІЇ ВІД
КЕЛЬМЕНЕЦЬКОГО РАЙКОМУ КОМПАРТІЇ
УКРАЇНИ ПРО ПРИЙОМ У ВУЗИ ВИПУСКНИКІВ
СЕРЕДНІХ ШКІЛ ОБЛАСТІ**

24 вересня 1968 р.

Первому секретарю
Черновицкого обкома
КП Украины
тов. Григоренко А. С.

Кельменецкий райком партии докладывает Вам о том, что в нашем районе среди родителей выпускников десятых классов идут нездоровые разговоры о том, что в вузы нашей области нельзя поступить детям с Черновицкой области, что значительно легче это сделать за пределами области. Такие отдельные высказывания были и на районной учительской конференции со стороны учителей. Райком партии занялся данным вопросом и было выяснено следующее: в 1968 году

было выпущено 413 чел. учащихся десятых классов наших средних школ, из них многие поступали в вузы нашей области, однако было принято в мединститут 3 человека (мальчиков), в госуниверситет 4 человека (3 на физмат и 1 человек на географический факультет), то есть всего 7 выпускников. Мы предъявили учителям школ претензии за плохую подготовку учащихся, однако факты, характеризующие о поступлении наших выпускников в другие вузы, свидетельствуют о другом.

Так, в другие вузы нашей республики поступило 15 человек, в том числе: в Одесский электротехнический, медицинский, судостроительный институты 4 человека, в Харьковский госуниверситет на биологический факультет — 2 человека, во Львовский госуниверситет — 1 чел., в Киевский технологический институт — 1 человек, в Киевскую сельскохозяйственную Академию — 1 чел., в Кишиневский госуниверситет — 1 человек, в Каменец-Подольский сельскохозяйственный институт — 3 чел., Днепропетровский железнодорожный институт — 1 чел., в Кировоградский пединститут — 1 чел., то есть из 20 поданных заявлений в другие вузы поступило 15 человек.

При приеме в вузы нашей области совершенно не учитывается социальное положение детей, то есть, на наш взгляд, определенный процент детей должен быть принят рабочих, колхозников, служащих. Разве можно считать нормальным положением, когда на биологическом факультете нет ни одного человека из Кельменецкого сельскохозяйственного района, хотя указание Министерства высшего образования для вузов есть о том, что на данный факультет должны приниматься дети, родители которых связаны с сельским хозяйством.

Набор учащихся — это политический вопрос, который нарушается в наших вузах области.

Сообщаю вам, считаю, что данный вопрос должен где-то быть поднят с целью искоренения данной несправедливости.

Секретарь Кельменецкого райкома
КП Украины

Ф. Зинченко

ДАЧО. — Ф. П-1. — Оп. 2. — Спр. 3382. — Арк. 56-57.

**ІЗ ВИСТУПУ ЗАСТУПНИКА СЕКРЕТАРЯ ПАРТКОМУ
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ім. І. ФРАНКА АНАТОЛІЯ ЯРГИСЯ НА
ЗАГАЛЬНОУНІВЕРСИТЕТСЬКИХ ПАРТІЙНИХ
ЗБОРАХ ПРО ІДЕЙНО-ВИХОВНУ РОБОТУ**

16 жовтня 1968 р.

Вся система ідейно-виховної роботи в університеті підпорядкована основному завданню — охопити ідейно-політичним впливом всіх студентів та працівників, посилити індивідуальну роботу по вихованню майбутніх радянських спеціалістів в дусі безмежної відданості ідеалам комунізму, радянського патріотизму та пролетарського інтернаціоналізму, озброїти всіх студентів глибокими знаннями марксистсько-ленінської теорії, досягненнями сучасної передової науки, техніки і культури, посилити наступ проти буржуазної ідеології взагалі та ідеології українського буржуазного націоналізму зокрема...

В нашому університеті працює великий загін досвідчених педагогів, які всі свої сили віддають благородній справі навчання та виховання молоді. Із загальної кількості викладачів 693, професорів і докторів наук 48 чоловік, доцентів і кандидатів наук 348 чоловік.

Серед викладачів університету є багато справжніх майстрів своєї справи, які читають лекції на високому ідейно-теоретичному рівні, глибоко і яскраво подають програмовий матеріал, пробуджують у студентів хвилювання та захоплення наукою, прагнення до наукового пошуку, до самовідданого служіння Вітчизні, ідеям Комуністичної партії...

Разом з тим, слід відзначити, що ще не на всіх кафедрах університету панує атмосфера високої вимогливості та особистої відповідальності викладачів за ідейно-теоретичний рівень і виховну спрямованість своїх лекцій та семінарських занять. У нас, на жаль, зустрічаються ще, в ряді випадків, сірі, нудні лекції, які не сприймаються студентами. Не до кінця вижито начотництво, цитатництво та інші пережитки формального і бездумного стилю викладання.

Нічим іншим, як втратою почуття партійної відповідальності за доручену справу та ідейною незрілістю можна

пояснити факти грубих ідейно-політичних збочень та перекручень, які допустив при читанні окремих розділів курсу історії СРСР доктор історичних наук О. Ю. Карпенко. При розкритті таких важливих тем історії СРСР, як “Боротьба трудящих мас за розгорнутий наступ соціалізму по всьому фронту”. “Початок масової колективізації на селі” та “Перемога соціалізму в СРСР і нова Конституція СРСР” т. Карпенко сфальсифікував значну частину матеріалів, згустив чорні фарби при висвітленні перегинів, допущених в процесі колективізації, і порушень соціалістичної законності у період культу особи Сталіна, внаслідок чого по суті перекреслив основний зміст тем лекцій про перемогу соціалізму в СРСР. Лекції т. Карпенка не мали партійної спрямованості, за своїм змістом були ідейно шкідливими.

Кафедра історії СРСР та партійна організація історичного факультету рішуче засудили ідейні збочення т. Карпенка. Партійний комітет університету, розглядаючи питання про ідейно-теоретичний рівень викладання історії СРСР, дав гостру партійно-політичну оцінку зазначених лекцій т. Карпенка як шкідливих в ідейно-політичному відношенні і оголосив йому сувору догану з занесенням до облікової картки. Ректор університету т. Максимович М. Г. своїм розпорядженням усунув т. Карпенка від читання курсу лекцій з історії СРСР. Зараз т. Карпенко виконує асистентське навантаження.

У свій час на вченій раді університету була піддана критиці старший викладач кафедри української мови Черняхівська Е. М., яка при читанні лекцій з спецкурсу “Українська ономастика” допустила ряд помилок і спрощень. Так при висвітленні теми “Мовна взаємодія в ономастиці” викладач безсистемно наводила приклади, не давала наукової аргументації фактам. Розвиваючи наукові концепції, т. Черняхівська не зробила потрібної диференціації вчених різних шкіл, не роз’яснила студентам, хто серед вчених, яких вона наводила, до якого суспільного табору належить. Суспільно-політичної оцінки мовним явищам викладач Черняхівська не давала, більше того, занадто її спрощувала.

Процеси навчання і виховання тісно переплітаються між собою і взаємно доповнюються. Не може бути чистого навчання, як і не може бути чистого, незалежного від навчання виховання. Тому ми повинні поставити високі вимоги перш за все перед вихователями-викладачами, а потім уже вимагати від тих, кого виховуємо — студентів.

Викладач вузу повинен мати марксистсько-ленінські переконання, повсякденно відчувати відповідальність за свої ідейні позиції та переконання, вести непримиренну боротьбу проти буржуазної ідеології, зокрема проти ідеології українського буржуазного націоналізму. Відмова від цієї боротьби є відмовою від своїх обов'язків. Ми вважаємо, що викладач, який не має міцних власних переконань, не може ні в чому переконати своїх вихованців, викладач, який сам не вихований, немає права виховувати інших...

Підсумки літньої екзаменаційної сесії переконливо свідчать про те, що абсолютна більшість наших студентів успішно справляються із своїми завданнями...

Окремо хочу зупинитись на вивченні студентами університету суспільних наук. Це питання стояло в центрі уваги партійної та комсомольської організацій...

...Біля 40 % студентів університету мають з суспільних наук задовільні оцінки, 5 % – вчиться незадовільно, а 55 % мають “відмінні” та “добрі” оцінки...

Недоліком вивчення суспільних наук є і той факт, що окрема частина студентів слабо працює над першоджерелами, вивчає марксизм по-книжному, не вміє примінити на практиці ті чи інші теоретичні положення, а деякі студенти просто формально ставляться до вивчення марксистсько-ленінської теорії, турбуються лише про “добру” оцінку, яка в більшості випадків потрібна їм для того, щоб отримати стипендію, і зовсім мало стурбовані своїми ідейними переконаннями, своїм світоглядом.

Чи не про формальне вивчення суспільних наук з боку окремих студентів (говорять) свідчать факти, коли студент має позитивні, а в ряді випадків навіть відмінні і добрі оцінки, але відвідує церкву, дотримується релігійних обрядів, попадає під вплив ворожої, буржуазно-націоналістичної ідеології.

У свій час на фізичному факультеті вчився студент Свердан, він був відмінником навчання, згодом його рекомендували в аспірантуру. Як виявилось пізніше, Свердан був нестійкою людиною в ідейно-політичному відношенні, попав під вплив буржуазно-націоналістичної ідеології, сам читав і пропагував серед інших ідейно-невитриману літературу буржуазно-націоналістичного толку. При розгляданні персональної справи на засіданні комітету комсомолу Свердан не дав політичної оцінки своїм поступкам, не визнав своїх помилок, а далі

відстоював невірні ідейні позиції. Свердан заявив, що в націоналістичній літературі, яку читав сам, він не бачить нічого аполітичного або шкідливого. Комітет комсомолу одностайно виключив Свердана із членів ВЛКСМ, а ректор університету видав наказ про відрахування його з аспірантури.

Студентка хімічного факультету Марта Калинович, також відмінниця навчання, але вона у свій час попала під вплив Свердана, читала ідейно-невитриману літературу і передавала її студенту геологічного факультету Гулик Стефанії та студентові хімічного факультету Гутору, ця література попала також до студента V курсу філологічного факультету Салиги.

Партійний комітет університету та комітет комсомолу дали гостру партійно-політичну оцінку усім цим фактам. У свій час на факультеті журналістики кращим студентом вважався Неліпович, його ставили в приклад іншим, про нього писала наша многотиражна газета “За радянську науку”, навіть портрет Неліповича красувався на сторінках газети. Секретар комсомольської організації факультету журналістики т. Сіданич видав Неліповичу блискучу характеристику. Але, як виявилось пізніше, Неліпович — незріла людина з обмеженим світоглядом. Після того як Неліпович отримав незадовільну оцінку з діамату та двох спеціальних наук і був виключений з університету, він заявив однокурсникам, що буде поступати в духовну академію.

Студент IV курсу фізичного факультету Дерпак і вчиться добре, і має позитивні оцінки з суспільних наук, а ось, коли приїжджає додому, відвідує церкву, справляє релігійні обряди.

Всі ці факти повинні глибоко насторожити нас. Ми повинні посилити індивідуальну виховну роботу серед студентів, активізувати виховну роботу партійної та комсомольської організацій, особливо в академічних групах, курсах.

Викладачі кафедр суспільних наук при оцінці знань студентів повинні враховувати не лише формальні знання, заучені положення та цитати, які іноді виголошують студенти, а головним чином цікавитись ідейними переконаннями студентів, їх світоглядом, суспільно-політичною діяльністю. А для цього потрібно добре знати студентів, підтримувати постійні контакти з комсомольською організацією...

ДАЛО. — Ф. П-92. — Оп. 1. — Спр. 848. — Арк. 52, 58-60, 62, 64-65. Стенограма.

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗВІТНО-ВИБОРНИХ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

19 листопада 1968 р.

ГРЕБЕНЮК І. (Звітна доповідь) ... Розмову про творчі успіхи наших прозаїків, нам здається, треба почати від загальновідомого роману Ірини Вільде “Сестри Річинські”. Правда, він написаний і опублікований вперше вже давно. Але цього року твір зажив своїм новим життям: після телевізійних вистав роман побачив світло рампи — виставою “Сестри Річинські” Львівський державний драматичний театр ім. Марії Заньковецької розпочав свій новий сезон.

Це уже третє народження і третє життя “Сестер”. Можна лише привітати з цим успіхом нашу шановну Дарину Дмитрівну.

Успіх роману — в його високих художніх якостях, в правдивому показі життя західноукраїнських трудящих та інтелігенції в міжвоєнний період, їхньої боротьби за національне і соціальне визволення, за возз'єднання з усім українським народом в єдиній Українській радянській державі.

Певні грані цієї боротьби висвітлює ще один цікавий твір нашого товариша — роман “Колосу треба налитися” Василя Лозового. Автор працював над ним уперто і наполегливо і досягнув значного успіху. Твір полюбився читачам, і вони нетерпляче ждуть другої частини роману.

Тему участі галицьких трудящих в революції, в громадянській війні піднімає недавно померлий Пилип Гузюк в повісті “Галичанка”. Як і попередній роман Гузюка “Сурми кличуть”, цей твір написаний пером письменника-комуніста, сповнений революційної пристрасності, віри в перемогу ленінських ідей на західноукраїнських землях.

Далі в ряді здобутків наших товаришів-прозаїків слід назвати бойові нариси Петра Інгульського і пристрасні, сповнені ненависті до ворогів нашого народу памфлети Тараса Мигаля. Вони гідно продовжують традиції незабутнього Ярослава Галана на посту його імені.

Цікаві твори на оборонно-військову тему написали і пишуть Василь Глотов, Микола Далекий, Іван Гребенюк. В обстановці

загострення ідеологічної боротьби між старим і новим світом такі твори особливо потрібні. Виховання молоді у військово-патріотичному дусі – почесний обов'язок майстрів красного письменства.

Тепло прийняли читачі нові твори Володимира Гжицького, Дмитра Бандрівського, Михайла Рудницького. Особливо слід привітати плідну працю одного з найвизначніших майстрів нашого прозового цеху Володимира Гжицького. Його мемуарні романи з життя тридцятих років, його історичні твори знаходять вірні шляхи до сердець читачів, користуються любов'ю й повагою.

Ми згадали тут твори на історичну тему. Але однією згадкою відбутися аж ніяк не можна. Уже хоча б тому, що за звітний період появилася, як ніколи раніше, багато творів цього жанру. Це, насамперед, “Мальви” Романа Іваничука, “Гонта” Якова Стецюка, “Жбан вина” Романа Федоріва, “Полковник Височан” Теодора Микитина, “Під мечем Дамокла” Аркадія Пастушенка, повість Володимира Гжицького “Устим Кармелюк”, “Мед з каменю” Геннадія Вовка.

Як бачимо, список досить поважний. Виходячи з того, що виховання, духовне озброєння нової людини нашого часу неможливе без усвідомлення героїчного і трагічного минулого України, письменники піднімають багаті пласти української історії, освітлюють їх марксо-ленінським розумінням перебігу історичних процесів і створюють справді хвилюючі твори. Особливий, цілком заслужений успіх серед авторів творів історичного циклу припав на долю Романа Іваничука. Стотисячний тираж його “Мальв” не залежався й дня на полицях книгарень. Успіх “Мальв” – у їх принциповості, високих художніх якостях, в тій справді великій роботі, яку виконав автор.

Картина досягнень нашого прозового цеху була б неповною, коли б ми не згадали нових творів О. Войнова – “Духовчане”, Ангеліни Буличової – “Шукаю весну”, Григорія Глазова – “А что потом”.

Слід відзначити і твори наших молодих – короткі повісті і новели Дмитра Герасимчука, Володимира Яворівського, Ніни Бічуї та інших.

Було б нескромно говорити, що на літературному небосхилі зійшли світила, котрі віщують про народження на нашій землі нових класиків. Про це говорити ще рано, час покаже. Але радує те, що молоді прозаїки – в творчих пошуках, що

вони продовжують традиції радянських майстрів слова і водночас шукають свого творчого почерку. А відомо, що тільки в творчих пошуках народжується художній твір великого звучання.

З цікавою повістю для дітей “Світ чекає на тебе” виступив поет Микола Петренко. Взагалі ж для дітей ми пишемо мало, і це чи не єдина за звітний час книжка, написана львів'янином про наймолодших читачів. Але ж вона написана! Ми не забуваємо наших маленьких читачів.

І все ж, говорячи про незаперечні успіхи наших прозаїків, не треба забувати і про недоліки в їхній роботі. Про ці недоліки треба серйозно поговорити на наших партійних зборах. Прикро, але за останні роки не створено нашими прозаїками значного твору про робітничий клас. І це у Львові, в місті, яке рясніє заводами-велетнями, де невпинно росте робітничий клас. Складається таке враження, що наші письменники часто забувають про заводи, рідко бувають в цехах, на новобудовах, а їх на Львівщині чимало. Згадаймо Янтарний, Стебник, Роздол, Червоноград...

Ужинок поетів за звітний період не був таким дорідним, як ужинок прозаїків. Можливо, це тому, що багато хто з поетів видав збірки торік до 50-річчя Великого Жовтня.

На загальному поетичному тлі помітно виділяється поема Ростислава Братуня “Перехрестя”, видрукувана у журналі “Жовтень”. Твір цей гостро сучасний за тематикою і оригінальний за формою. В основу його лягли враження від поїздки поета у Францію. Поема “Перехрестя” навіть на нашому загальноукраїнському тлі виглядає явищем досить помітним. Твір має по-справжньому інтелектуальну атмосферу і вирішує гостро-ідеологічні проблеми сучасного світу.

Ліричний герой, розгойданий штормами духовної кризи капіталістичного світу, нарешті причалює до сонячного материка по імені Ленін, по імені Жовтень, він знаходить себе, знаходить сенс свого життя і боротьби.

Така творча концепція автора. І втілена вона художньо переконливо та ідеологічно зріло.

Хоча цей рік не приніс Роману Лубківському окремої книги, але навіть журнальні та газетні публікації дають можливість судити про те, що його творчий злет був не хвилиним, поет росте, його голос міцніє, коло тем значно ширшає. В його голосі все більше й більше саме громадських обертонів. Це радує нас особливо, бо саме цього року Лубківський влився в наші партійні лави.

Треба відзначити збірку Володимира Лучука “Вибране”, яка нещодавно вийшла у видавництві “Молодь”. Це творчий підсумок одного з найцікавіших і найплідніших наших поетів, який міцно ввійшов в “обойму” представників молодшого покоління майстрів слова. Творчість Лучука характеризується намаганням глибоко вникнути в життя, бачити в ньому героїчне, людяне і гуманістичне, породжене радянською дійсністю.

Цікаві і плідні шукання поета в збагаченні поетичної палітри можливостей художнього слова.

Плідно працює на поетичній ниві Микола Петренко, до речі, він і прозаїк, і публіцист, і про нього ще не раз будемо згадувати.

Обговорена у нас збірка поезій Р. Кудлика “Весняний більярд”, яка дає добрий матеріал для роздумів над пошуками нового поетичного вислову і взагалі над питанням розвитку молоді української поезії...

Приємно відзначити, що за цей час третина всіх виданих нашими поетами книжок вийшла у московських видавництвах, здобувши тим самим всесоюзну читацьку аудиторію і всесоюзну критичну оцінку. У Москві побачили світ книги М. Петренка “Майская алхимия”, Г. Глазова “Голос”, Р. Братуня “Зачарований трамвай” і М. Романченка “Смена, стройся”. Всі ці книги, або майже всі, здобули позитивну оцінку на сторінках преси, а читацька висока оцінка очевидна — на книжкових прилавках вони не залежались. А це говорить само за себе.

Сам факт виходу книжки в центральному видавництві — відрадий і примножує честь не тільки самому авторові, а й організації, на обліку якої він числиться.

Хороші книжки видали Костянтин Єгоров і Микола Красюк, які нещодавно рекомендувались нами до Спілки письменників.

Помітна активізація поетів, що живуть не у Львові. Так, в члені Спілки прийнятий поет з Луцька, автор трьох книг, Олександр Богачук. Другу свою збірку, пройняту пафосом комуністичного будівництва, роздумами над проблемами нашого часу, видав у Києві тернопільчанин Борис Демків. Його книжка “Символи” засвідчує про пошук молодого поета свого вислову, свого голосу у виборі тем і художніх засобів. Збірка М. Карпенка “Барви і звуки” і пастелі П. Маха, видані нещодавно, показують, що майстерність цих письменників також зростає, набирає нових якісних рис.

Цікаву першу збірку видав у видавництві “Радянський письменник” молодий поет з Борислава Євген Титикайло. Його “Крайка” – книжка зріла. На високому художньому рівні оспівує поет трудові будні народу, мрії та помилки свого молодого неспокійного ровесника.

З поетичними дебютами у видавництві ЦК ЛКСМУ виступили Марія Барандій та Оксана Сенатович. Ці дебюти стали предметом розмови на одному з вечорів поетичної секції Спілки. І обговорення, і преса засвідчили, що дебютантки наполегливо шукають своїх тем, свого голосу в поетичному різноголоссі.

Не треба доводити, яке велике значення приділяється нашою партією і народом вихованню підростаючого покоління, від дітей починаючи. На жаль, наші поети ніби забувають про це. За звітний період тільки Марія Хоросницька підготувала до друку для дітей збірку “Мандрівка по Львову”. Правда, значиться у видавничому плані збірка В. Лучука “Сіла хмара на коня”. Але це й усе.

Спостерігається деяке неузгодження у взаємовідносинах між нашими поетами і видавництвом “Каменярь”. Дивно, але факт, що “Каменярь” взяв курс на видання того далеко не кращого, що створюють львівські поети. Може, це і стає причиною того, що дехто з поетів (талановитих) схиляється до інших видавництв. З таким станом пора кінчати, бо кому, як не “Каменяреві”, відкривати нові поетичні таланти на західноукраїнських землях і друкувати нові книги досвідчених поетів.

Інколи просто-таки стикаємося з незрозумілим ставленням видавців до письменників. Так сталося, наприклад, з поетом Іваном Гнатюком, автором декількох книг. Остання його збірка “Повнява”, яка вийшла наприкінці минулого року, здобула схвальну оцінку нашої критики і громадськості. Вона засвідчила дальше зростання поета, високу культуру поетичного вислову і вимогливість поета до свого слова. Зараз поет підготував і здав до видавництва “Каменярь” нову збірку. Але за цілий рік, відколи рукопис лежить у видавництві, його не спромоглися прорецензувати, дати авторові конкретну відповідь. Це питання піднімалося також і на партійних зборах під час обговорення тематичного плану видавництва. Офіційно з цієї ж трибуни було запевнено, що збірка Гнатюка вноситься до плану і вийде в світ в 1969 р. Проте, і до сьогодні договір з автором не заключено, не виплачено відповідного гонорару.

Про гонорар можна було б тут і не згадувати. Але ж Гнатюк — людина хвора. За останнім медичним діагнозом йому терміново необхідне клінічне лікування в Криму щонайменше протягом року. Проте, поет лежить вдома, в Бориславі, не маючи матеріальної змоги виїхати на лікування. Думається, що видавництво повинно врахувати це.

В “Каменярі” виходить якимось так, що дебюти молодих поетів переносяться з одного року на другий. Буває, що не дочекавшись своєї черги, твори молодих виходять у інших видавництвах.

Треба відзначити, що наші поети непогано працюють на ниві художнього перекладу. Колективними силами підготовлена до друку “Антологія лужицької поезії”, упорядкована В. Трофимовичем і В. Лучуком. Незабаром вона має вийти в світ у видавництві “Дніпро”. М. Петренко здав у видавництво рукопис “Антології польської фразки”. Над перекладами працюють поети Антон Шмигельський, Марія Хоросницька, Микола Романченко, Григорій Печенівський, Василь Колодій, Микола Петренко, Роман Кудлик.

Роботу, пов’язану з перекладами, треба поширювати. Вона сприяє зміцненню дружби народів. А дружба народів є тим животворним джерелом, з якого ми черпаємо творчу наснагу і натхнення. У взаємозбагаченні і взаємовпливі літератур народів Радянського Союзу і всіх країн соціалістичного табору — їх сила, запорука вічної молодості і росту...

У нас, у Спілці, побував ряд письменників з зарубіжних країн (зокрема, з Німеччини, Польщі, Канади, США та ін.), з якими ми мали дружні розмови.

Наші товариші їздили за кордон чи то в складі делегацій, чи за запрошенням своїх колег по перу, чи як туристи. Але завжди вони використовували свої поїздки для пропаганди нашої радянської літератури, для збирання творчих матеріалів.

Згадаймо наші вечори “творчих вражень”. Це були змістовні розповіді Братуня про Францію, Вільде — про Японію, Петренка — про Німеччину, Федоріва — про Угорщину. Майже кожен з них привіз і матеріал для майбутніх творів (Петренко — для повісті, Братунь — для поеми).

Нашим товаришам доводилось давати і гостру відсіч своїм ідейним противникам, вести розмови з людьми, яким душі затуманила буржуазна пропаганда, нести правду наших ідей. В складі культурної делегації України цю благородну місію в Чехословаччині виконували тт. Братунь і Дорошенко.

Плідно працювали представники нашого критичного та літературного цеху Іван Дорошенко, Степан Трофимук, Любомир Сенік, Микола Ільницький, Михайло Рудницький, Микола Матвійчук та ін. Їх виступи в пресі відзначаються глибоким змістом і тонким аналізом творів...

Як відомо, робота критика оцінюється не лише естетичною якістю його статей, а насамперед його практичним, конкретним впливом, втручанням в літературний процес. Виходячи з цього, слід особливо відзначити критичні праці Миколи Ільницького про поняття народності в сучасній літературі, його ґрунтовні огляди з визначенням внутрішніх закономірностей розвитку нашої сьогоденної поезії, проблематичні статті про українську поему та ін.

Активно виступав у пресі з актуальними статтями та рецензіями Любомир Сенік. Йому притаманне бойове втручання в процес формування читацьких смаків. Саме тому так часто з'являлися його полемічні рецензії на книжковий потік України.

Та слід сказати наше партійне критичне слово і на адресу тих, хто покликаний критикувати інших. У нашому місті значна частина критиків – це літературознавці. До письменницьких лав вони зараховані з огляду на те, що займалися і будуть займатися критичною діяльністю. Але ці сподівання інколи залишаються нереалізованими. Ми рідко чуємо вдумливе слово критика у себе в Спільці, на літоб'єднаннях, в пресі, у виступах перед читачами.

У нас ще дуже мало творчих суперечок, застрільниками яких в першу чергу мусять бути кваліфіковані, темпераментні, ідейно зрілі критики.

Ми часто говоримо про славні традиції Львівської письменницької організації в галузі публіцистики, боротьби гострим письменницьким словом за утвердження наших високих ідеалів, критики ворожої ідеології всіх мастей, зокрема українського буржуазного націоналізму, реакційного уніатства... Але на цьому дуже часто все закінчується. Між тим і сили у нас, і можливості є. Як публіцистів ми давно не чули таких майстрів цього жанру, як Ірина Вільде і Ростислав Братунь та інших наших товаришів. А їхнє бойове слово дуже потрібне в сучасному житті...

Питання публіцистики зараз стоять гостро. Згадаймо останні події в Чехословаччині і до чого приводить відсутність наступальної, принципової, наполегливої, вдумливої боротьби

проти ворожих соціалізові сил. Творча інтелігенція, яка скочується в bagno гнилого лібералізму, ідейної сліпоти, безвідповідальної демагогії, стає зряддям в руках контрреволюції. Відсутність ідейного гарту, чіткої ідеологічної концепції збиває з путі навіть талановитих людей, зокрема письменників.

Першочергове наше завдання сьогодні – це активна участь у боротьбі проти буржуазної ідеології, проти ворожих нападів на нашу радянську дійсність, на ленінську політику нашої партії та уряду, на радянську літературу і її художній метод – соціалістичний реалізм.

Треба, товариші, мати на увазі, що у зв'язку з чехословацькими подіями помітно активізувались на міжнародних смітниках провокатори з солідним стажем запроданства і наклепів, найлютіші вороги українського народу – українські буржуазні націоналісти всіх мастей і видів. Вони використовують всі можливості для своєї чорної діяльності, для наклепу, шукають серед незрілих, ідейно нестійких людей, особливо молодих, своїх підспівувачів, беруть на своє озброєння ідейно незрілі або ідейно нечіткі твори наших літераторів. Націоналісти намагаються зараз прикрити свою націоналістичну суть шкірою “націонал-комуністичних” псевдоідейок.

Та саме й це вимагає від нас бути пильними і непримиренними борцями, постійно тримати напоготові зброю нашої бойової публіцистики...

Група наших комуністів працює в редакції республіканського часопису “Жовтень”, тобто не лише пише свої власні твори, але друкує інших авторів, допомагає їм...

Окремо хочеться сказати про рубрику “Пост імені Ярослава Галана”. Протягом цього року журнал систематично друкує і надалі буде друкувати цікаву роботу С. Даниленка “Митрополіче гніздо”, в якому з глибоким знанням фактів розвінчується митрополит Шептицький та інші “вожді” українського буржуазного націоналізму...

ВИСТУПИЛИ:

ЛУБКІВСЬКИЙ РОМАН: ... Кілька слів про роботу видавництва “Каменярь”. Працівники видавництва – це наші колеги, і вони здійснюють значну літературну роботу. Але разом з тим, видавництво затримує деякі рукописи письменників, як, наприклад, збірку поезій І. Гнатюка, якому треба допомогти матеріально і морально, бо він перебуває в

дуже важкому стані. Хотілося б побачити також одностомник нашої найстарішої письменниці Іванни Блажкевич. Щодо нашої обласної преси, то поділяю добрі слова, сказані на адресу “Львовской правды”. Там працюють такі товариші, як поет К. Єгоров і поетеса Р. Конишева, що по-справжньому відносяться до письменників. Я бажав би, щоб молодих письменників частіше запрошували на телебачення. Якось я підготував статтю для телебачення про дружні зв’язки братніх літератур. Тов. Крейдін своїм втручанням набудував залізобетонних конструкцій і таким чином зіпсував мені текст, який було соромно читати.

Крім багатьох хороших справ, які робить наша парторганізація, ми повинні приділити більше уваги збереженню пам’ятників минулого і сучасного. Днями довелось мені бачити, як на вулиці Руській нищили старовинний дім історичної вартості, а без цього можна обійтись. Збереження кращих надбань нашої історії повинно стати в полі зору партійної організації...

ШМИГЕЛЬСЬКИЙ АНТОН: ... Мені нерідко кидалась у вічі парадність на деяких вечорах, присвячених молодим поетам і прозаїкам. Я вважаю, що з молоддю треба працювати вимогливо, зокрема, коли йдеться про ідейні мотиви в їх творчості, про мотиви праці. Я був на вечорі Р. Кудлика, і цей вечір, крім виступу Ю. Коваля, був дифірамбічний. Мова йшла про другу книжку “Весняний більярд”. Говорили про те, що це крок уперед у творчості Р. Кудлика. Але, коли взяти обидві книжки, то, на мій погляд, перша – сильніша. У першій збірці є речі, які залюднені, в ній є імена – Ленін, Гагарін, згадуються визначні особи і сучасники. А в другій книжці цього нема. Натомість є багато туманних картин, ряд сцен кохання, що межують з еротизмом. В ідейному відношенні друга книжка Р. Кудлика поступається перед першою. Критик Л. Сенік акцентував свою увагу тільки на художній стороні віршів Кудлика, а їх ідейного змісту зовсім не торкався...

ВОЛОЩАК АНДРІЙ: Ми прослухали ґрунтовну, вдумливу доповідь. Для мене важливим є те, що на зборах доводиться говорити про становище письменника в суспільстві. Як письменник, комуніст і людина я завжди – з партією. Дуже хвилювався у зв’язку з подіями в Чехословаччині. Тільки почалися події, я подумав: треба допомогти вирватися чехословацькому народові з трясовини. І радянський народ

прийшов на допомогу. Я чекав цього моменту. Я весь час мав на думці: комуністична партія зробила правильно, надавши допомогу Чехословаччині. Для мене був великою радістю з'їзд (V-й) Польської Об'єднаної Робітничої партії. Як письменникові мені думається, що наша місія сьогодні дуже відповідальна, бо письменник відповідає не тільки за себе, за свій народ, а й за долю людства. У такій ситуації письменник має уявити кожний свій вчинок. Письменник повинен мати зв'язок з масами — це необхідна і відповідальна справа. Письменник, який виступає перед читачами, має бути підготовлений, добре спланувати свій виступ, знайти слова для виявлення своїх думок про наше велике, святе, з тою комуністичною ідеєю, яка допомагає нам йти вперед. Письменник мусить мати на увазі, що він насамперед — пропагандист.

СТУПНИЦЬКИЙ ЛЕОНІД: Письменник і газета — це питання повсякденного життя. Письменники завжди були підвітні нашому народові. Ворожа пропаганда намагається переконати нас, що інтелігенція повинна бути в опозиції до держави. Це було властиво, наприклад, тим часам, коли жили і діяли Чернишевський і Франко, але після того, як покінчено з експлуатацією людини людиною, інтелігенція повинна служити народові.

Мені довелося читати нову п'єсу Солженіцина, в якій обкидано грязюкою наших військових людей — і командира, і замполіта, і солдатів. Хіба такі твори повинен давати народові письменник?

Письменницька організація повинна вимогливо виховувати молодих. Вона прямо відповідає за вчинки Гориня, Осадчого, за “писання” Ступака.

Де кілька слів про позицію газети “Вільна Україна” до львівських письменників. Помиляються ті товариші, які думають, що редакція повинна давати наряди письменникам. А де ініціатива самих письменників? Скажіть, хто з письменників подав матеріал про події в Чехословаччині? А хто дав публіцистичну статтю про проблеми сьогоднішнього дня?..

ПЕТРЕНКО МИКОЛА: Я поділяю думки, висловлені в доповіді. Наша письменницька організація знаходиться на певному піднесенні. Виношу переконання, що творчий рівень львівських письменників незрівнянно зріс. Зросла і кількість літераторів. Деякі твори — в першу десятку, зокрема роман Іваничука “Мальви”. Пожвавилось літературне життя.

Пригадую вечори? на які приходило кілька чоловік, зараз аудиторія значно зросла.

Я захоплений книжкою Р. Кудлика. Має певну рацію і Антон Іванович Шмигельський, коли робить зауваження. Є в ній і абстрактний гуманізм, — а чи це вже й погано? Адже партія сказала, що лозунг гуманізму, потоптаний буржуазією, ми взяли на озброєння.

Зміцнилися контакти між партбюро і правлінням. Спокійніше працюється.

Мало робиться для пропаганди літвидань. Цілий ряд організацій у Львові забувають про республіканські видання. Правління і партбюро повинні організовувати виступи, зустрічі, вечори разом з “Союздруком”.

З видавництвом не все гаразд. Нема навіть редакторів відділу художньої літератури, здатних редагувати художню літературу.

Тов. Ступницький гостро зреагував на критику.

На протязі року в статтях, хроніці — табу на окремі прізвища письменників: Кудлика, Іваничука, Стецюка, Петренка. Йдеться не тільки про відгуки, принагідні виступи, а постійні контакти. Треба друкувати і поезії, і твори не просто газетні.

ЛУЧУК ВОЛОДИМИР: Звітна доповідь партбюро була змістовною. Дійсно, останній рік був дуже насичений. Ми мали багато свят — і попереду їх немало. Ці свята впливали на піднесення роботи — і літературної, і внутріпартійної. Проте, творчі звіти письменників були трохи односторонні. Обговорюється, як правило, те, що вже вийшло в світ. Чому не стало традицією обговорення того, що ще не вийшло, щоб таким чином автор відчув допомогу. Треба вечори розширювати тематично, обговорювати збірки до їх виходу в світ, а не після виходу, щоби не стріляти з гармат по горобцях. І треба, щоб на ці вечори ходили такі товариші, як Оудько і Книш.

Вже багато говорилось про наші зв'язки з пресою і телебаченням. Загальний недолік — ні преса, ні телебачення не приділяють уваги літературному процесу. Проходять роки, а “Вільна Україна” дає дуже рідко рецензії. У нас виходить до 30 назв книжок на рік, а рецензій в обласних газетах появляється на одну-дві книжки. Тов. Ступницький говорив про специфіку газети. Специфіка є, але й є бюрократія. Якось я прийшов з рецензією на одну цікаву польську книжку.

Рецензію в мене прийняли, пройшло з півроку, а в газеті й досі своєї роботи не бачив.

Питання інтернаціональної дружби набуває зараз вагомого значення і треба, щоб поети-перекладачі ще більше працювали, а газети більше давали перекладів.

У серії “Перлини світової лірики” вийшов “Максим Богданович” у перекладі львівських поетів. Але ці здобутки видані поза межами Львова, що не робить честі “Каменяреві”. Я знаю ряд вчителів, які мають гарні переклади творів з польської і чеської мов, але вони не видаються. Треба їм надати допомогу.

Замало наші львівські письменники їздять в зарубіжні країни, а це не сприяє розширенню діапазону їхньої творчості.

ПЕЧЕНІВСЬКИЙ ГРИГОРІЙ: Мало тут говорили, що в нас нема творів про робітничий клас, про грандіозні перетворення на наших західноукраїнських землях. Понад 40 авторів виступило в нашій газеті в одноколоннику з цікавими матеріалами, в тому числі й виробничими, але із львівських письменників сюди мало потрапляє імен. Раніше у “Вільній Україні” твори П. Козланюка і Ю. Мельничука друкувалися першим числом, а потім уже в журналах і видавництвах.

Часто я звертаюсь до В. Лозового, і він швидко відгукується на пропозиції газети. Але коли я пропоную тему Р. Лубківському, то він чомусь посилається на відсутність часу. А літня людина – письменник Дмитро Бандрівський знаходить час і сам приносить свої етюди, а ми їх зразу ж і друкуємо.

Тут у своєму виступі М. Петренко хвалив нову книжку Р. Кудлика “Весняний більярд”. Я не згоден з його оцінкою. Я стою на точці зору А. Шмигельського, що друга книжка слабша від першої і бідніша за своєю громадянською спрямованістю.

Тут дехто питає, чому не приходять Оудько, Книш і я в Спілку. Скажу: бо їх ігнорують. У своєму звіті тов. Гребенюк поховав і Г. Печенівського, і Г. Книша, і Т. Оудька, і М. Хоросницьку. Все це йде від неправильної критики. У нас нема принципової, ділової критики. У нас або б'ють по лобі макогноном, або захвалюють до нестями. Якщо ударили А. Пастушенка за роман, то декому було весело. Хіба невідомо, що у нашій Спілці Г. Книша списали з літератури, списали Т. Оудька, списали й З. Каменкович, і на сьогодні на літературному горизонті кучерявляться одні Кудлики.

А що сталося, наприклад, зі мною. Після виходу першої книжки було аж 30 рецензій. Після другої – ще більше. А потім за третю покритикували і потихеньку в Спілці мене почали списувати. Якщо серйозно критикували Кудлика або Іваничука, то їм ярликів ніхто не чіпляв. Так чому ж їх чіпляють мені?

Чому в нашій Спілці не однакове відношення до старших товаришів? Ось, наприклад, А. Шмигельський, який стільки зробив для літератури, мало популяризується. Де літературний портрет про А. Шмигельського? Чи дисертація про його творчість? А чому в доповіді жодним словом не згадано про новий роман М. Далекого “По живу і мертву воду”, який своїм вістрям спрямований проти буржуазних націоналістів.

І на закінчення хочу сказати таке: якщо в Спілці будуть до Печенівського і Книша ставитись по-справжньому, то ми будемо ходити в Спілку регулярно.

...

ГЛОТОВ ВАСИЛЬ: Мне приходилось бывать за свою жизнь во многих партийных коллективах и скажу, что наша организация работает неплохо. Правда, после смерти П. Козлянюка у нас был какой-то сквознячок. И вот пришел к руководству Р. Братунь, и наступило потепление в нашей писательской и партийной организации.

У нас неплохо поставлена марксистско-ленинская учеба. Н. Ильницкий хорошо справляется со своими обязанностями. Наша писательская организация много уделяет внимания воспитанию молодежи. Но вечер Р. Кудлыка мне напомнил выборы американского президента. Очень хвалили его. Хотя Р. Кудлык – талантливый человек, он имеет свое лицо, но я скажу и о его недостатках. Немало в его книжке есть стихов невыразительных. Так что надо говорить разграничительно, что сильно, а что слабо. Мне в основном понравилась реплика Г. Глазова, но я не согласен с ним, что Р. Кудлык уже нашел себя и ему, мол, нечего больше делать. В. Маяковский когда-то сказал, что если бы он нашел себя, то сразу умер бы.

В книге Р. Кудлыка я не узрел ничего плохого. Он никому не подражает, однако в некоторых стихах маскирует содержание. Многие образы так завуалированы, что их трудно осмыслить...

ІЛЬНИЦЬКИЙ МИКОЛА: Сьогодні говорили про критику. Маю до неї відношення – то кілька слів про неї. В першу

чергу треба розібратися, що зробили наші критики. Кожного разу на зборах з'являються обойми, починаючи від Матвійчука і М. Рудницького. Ми часто чули, що М. Матвійчук працює над дослідженням новелістики, а наслідків не видно. Схематичністю позначено і деякі нариси М. Рудницького. Критика має йти попереду літератури, узагальнювати певні творчі тенденції. Відзначу в цьому відношенні плідну працю Л. Сеника та І. Моторнюка. Хотілося б, щоб у нашому видавництві виходили також книжки критики, зокрема про творчість львівських письменників. В рецензіях, що публікуються в обласних газетах, помічається розрив між спогляданням і коментуванням творів, вміщуються статті, слабкі в теоретичному відношенні. Критика має бути розумною, науковою. Наша робота мусить ґрунтуватися на довір'ї і високому професіоналізмі.

...

БРАТУНЬ РОСТИСЛАВ: Кожен письменник має велику відповідальність перед народом. За звітний період видано немало хороших книг наших письменників. Але були твори й слабкі, про них писалося й говорилося протягом року.

Тут не раз згадували прізвище Т. Оудька. Якщо ми його давно не бачили в Спілці і давно не чули як поета, то що можна говорити позитивного. Було б добре, якби і Оудько, і Книш, і інші ходили на наші засідання, на наші збори. Хочу попередити, що навіть окремі члени правління не приходять на творчі вечори. Наша критика і львівський критичний цех стали більш зубастими, і не випадково планується республіканська нарада з питань критики і літературознавства.

Хай не гнівається на гостру критику редакція газети "Вільна Україна". У нас, наприклад, багато цікавого робиться в Спілці, і "Львовская правда" дає про це на своїх сторінках хроніку, а "Вільна Україна" чомусь оминає нас. Але якщо говорити про бібліографію, то її замало ще в обох газетах. Щороку йде великий книжковий потік, а газети майже не дають рецензій. Недавно я був у Пустомитах. Як високо піднявся рівень людей, нема тепер провінцій. Отже, і наші газети повинні забувати про свій колишній провінційний рівень. Варто сказати і про організаторську роль газети. Замовляти статті письменників треба не лише до ювілейних дат, а постійно надавати місце для публіцистики, завжди пам'ятаючи про пост Я. Галана. І виступати в пресі слід гостро,

публіцистично і художньо, бо це жанр високоінтелектуальний. Необхідно підбирати авторитетних авторів для газет, бо кожен їх виступ вимагає відповідальності.

Слід самокритично зауважити, що ми ще мало працюємо з молоддю, мало контактуємося з комсомолом. Невже за два роки ми не знайшли серед молодих гідної кандидатури для премії ім. О. Гаврилюка. Напередодні 30-річчя воз'єднання ми будемо звітувати в Казані і Ульяновську про свої літературні здобутки. Треба належно підготуватися до цієї поїздки.

Майбутньому складові партійного бюро необхідно ще більше розгорнути організаторську роботу. Наступив час взятися до видання львівської бібліотечки в нашому "Каменярі", створити нариси про окремих письменників.

БУРАК ПЕТРО, перший секретар Ленінського райкому КП України: На думку партійних органів — життя парторганізації Спілки письменників було інтенсивним, діловим. У цьому й заслуга І. Гребенюка. На жаль, 6—7 років тому було 32 комуністи, сьогодні — 20. Партійна організація повинна подумати про ріст своїх рядів за рахунок молодих. Якщо прийняти в партію молодого товариша, то з більшою віддачею можна йому допомогти. Для вашої організації — це питання одне з головних.

Письменник підвищує ідейний рівень для того, щоб у своїй роботі вміти висвітлити життя суспільства з класових позицій, з позицій марксизму-ленізму. Партбюро повинно контролювати, як підвищується рівень письменника, судячи з його творчих здобутків. Я, наприклад, люблю історичні твори. Прочитав роман "Гонта" Я. Стецюка. Думаю, що тов. Стецюк не досить ґрунтовно підготувався до вирішення цієї теми. Він не помітив подій, що відбувалися, класових змін, розшарувань. У цьому відношенні тов. Стецюк не зробив того, що мав зробити. Думаю, що і тов. Пастушенко повинен був на прикладі життя закарпатського села крупним планом показати соціальні зрушення. Без образу комуніста цей роман не буде романом. Важко повірити в тваринну неприязнь і ненависть між сином і батьком.

На мій погляд, звітна доповідь партбюро некритична, рожева. На партійних зборах завжди має бути партійна, відверта розмова. Я закликаю партійне бюро гостріше порушувати питання товариської критики, принципового відношення до того, що пишуть письменники. Треба частіше практикувати творчі звіти. Висловлюю впевненість в тому,

що партійна організація зробить все, щоб гідно зустріти 100-річчя від дня народження В. І. Леніна.

Голова зборів:
Секретарі:

Р. Братунь
М. Романченко
Р. Лубківський

ДАЛО. — Ф. П-3808. — Оп. 1. — Спр. 47. — Арк. 32-37, 39-44, 47-59.

№ 67

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗВІТНО-ВИБОРНИХ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ ПРО ЯКІСНИЙ СКЛАД АБИТУРІЄНТІВ ТА ЗАРАХОВАНИХ НА НАВЧАННЯ У 1968 р.

28 листопада 1968 р.

... Партийная организация, как и в прошлые годы, провела большую работу с абитуриентами, поступающими на I курс института. Работа была направлена на привлечение в институт более достойных, хорошо подготовленных и способных людей из числа рабочей и колхозной молодежи, лиц, имеющих стаж работы в народном хозяйстве и демобилизованных из рядов Советской Армии, выходцев из сельских местностей...

В заседаниях приемной комиссии активное участие принимали первый секретарь Ленинского РК КП Украины тов. Бурак П. Е., секретарь обкома комсомола тов. Котик Б. И., председатель Львовского обкома профсоюза медработников тов. Супрун А. В.

План набора в институт — 750 человек: на лечебный — 200, педиатрический — 125, стоматологический — 125, фармацевтический — 200, санитарно-гигиенический — 100. На 1 августа 1968 г. от абитуриентов поступило 2066 заявлений, что составляло около трех человек на место.

В целом было подано заявлений: от рабочих — 732 (35,4 %), колхозников — 373 (18 %), медработников — 226 (10,4 %), демобилизованных — 137 (6,6 %), служащих — 598 (29,6 %). Со стажем работы подало заявлений 750 человек (36,3 %), без стажа — 1316 (63,7 %), мужчин — 671 (32,5 %), медалистов — 355 (17,2 %).

Из указанного числа представленных групп было зачислено:

рабочих и их детей — 32,9 %, колхозников и их детей — 42,8 %, итого — 75,7 %, медработников — 9,5 %, служащих и их детей — 14,8 %, членов и кандидатов в члены КПСС — 34 человека, украинцев — 83,6 %, со стажем работы 2 и более лет — 41,3 %.

Из сельской местности Волынской области — 55 человек, Ровенской — 50, всего жителей сельской местности было зачислено — 415 (55,3 %), из г. Львова и Львовской области — 187—199 человек. Студентами первого курса стали 110 абитуриентов (10,5 %), поступавших в институт три и более раз.

Среди 355 абитуриентов, которые закончили среднюю школу с медалями или учебные заведения с дипломом “С отличием”, было зачислено 192 (25,5 %).

Среди поступавших следует отметить передовиков производства, ударников и членов бригад коммунистического труда, депутатов, представителей отдаленных районов Львовской, Ровенской и Волынской областей, медицинских работников сельских местностей, демобилизованных из рядов Советской Армии, мастеров спорта и перворазрядников, детей участников Великой Отечественной войны, детей погибших от рук ОУН, детей работников советского и партийного актива...

Председатель собрания

М. Даниленко

ДАЛО. — Ф. П-112. — Оп. 1. — Спр. 206. — Арк. 92-93.

№ 68

ІЗ ПОСТАНОВИ БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ШКІЛ ОБЛАСТІ ПЕДАГОГІЧНИМИ КАДРАМИ

29 листопада 1968 р.

Цілком таємно

7. Про добір і виховання учительських кадрів у школах області.

Доп. тт. Петрусенко, Подоляк.

Висл. тт. Падалка, Полудень, Панченко, Ванденко, Тарнавський, Куцевол.

Бюро обкому КП України відмічає, що облвно, райкоми, міськкоми КП України провели певну роботу по добору і

вихованню вчителів. За останні роки дещо поліпшився якісний склад працівників народної освіти, керівників шкіл. Зроблено перші кроки по усуненню однопрофільності в керівництві шкіл і органах народної освіти. Більше уваги приділено перепідготовці вчителів у зв'язку з переходом на нові навчальні плани і програми. Протягом 1967–1968 навчального року на різних курсах пройшли перепідготовку близько 6 тисяч учителів.

МК, РК КП України приділяють більше уваги підвищенню ідейно-політичного рівня вчителів, залученню їх до активної участі в громадському житті. Близько 25 тисяч учителів працюють пропагандистами, агітаторами, лекторами, 1918 вчителів обрано депутатами місцевих Рад.

Проте в роботі обласного відділу народної освіти мають місце недоліки, на які вказує Політбюро ЦК КП України в своїй постанові “Про підготовку і виховання вчительських кадрів в Українській РСР”.

Незважаючи на наявність в області вищих і середніх педагогічних закладів, лише 53 % вчителів, які працюють у школах, мають вищу освіту. Понад 2 тис. чол. мають тільки загальну середню освіту, в тому числі 70 вчителів 1–4 класів, 62 директори і їх заступники не мають вищої освіти, а директором восьмирічної школи с. Водяне Пустомитівського району сім років працює людина з середньою освітою. З 13461 учителя, які не мають вищої освіти, заочно навчається лише 14 %.

В області мають місце випадки, коли на керівні посади призначають людей, які скомпрометували себе на попередній роботі (директор СШРМ № 4 м. Львова т. Нікітін, методист ІУКВ т. Микитюк).

Протягом 3-х років директором Кам'янсько-Бузької СШ № 1 працює т. М'ягка Г. Ф., яка не забезпечує керівництва педколективом, не справляється з роботою вчителя російської мови в 5–6 класах, а об'євно не вирішує питання про зміцнення керівництва школою.

Непоодинокі випадки, коли викладання окремих предметів доручено людям без відповідної освіти. Так, у Меденицькій опорній СШ Дрогобицького району в 6–8 класах історію викладає вчителька української мови, в Пнікутській ВШ Мостиського району хімію – вчитель географії, в Печихвостівській ВШ Кам'яно-Бузького району фізику – учитель російської мови і т. д.

Багато недоліків у комплектуванні шкіл вчителями співів, малювання, фізичного виховання, і особливо у 1–4 класах, де викладання цих предметів знаходиться на низькому рівні і не відповідає вимогам програм.

Продовжує залишатись незадовільною робота з резервом, в результаті чого заміщення вакантних керівних посад у школах і відділах народної освіти вирішується неоперативно. Так, у Львові в ВШ № 58 протягом 6 місяців не було директора, з початку навчального року немає директорів у СШ № 4 та СШРМ № 8, не заміщені вакансії в облвно та Інституті удосконалення кваліфікації вчителів.

Працівники Інституту вдосконалення кваліфікації вчителів значну частину робочого часу витрачають на інспектування шкіл, складання довідок, недостатньо займаються організацією методичної роботи, вивченням, узагальненням і поширенням передового педагогічного досвіду, підвищенням кваліфікації вчителів.

Обласний відділ народної освіти вкрай повільно виконує постанову бюро обкому КП України від 25 лютого 1966 року “Про роботу обласного відділу народної освіти” в питаннях піднесення рівня внутрішкільного контролю навчально-виховної роботи, виконання всеобучу. Протягом останніх 3-х навчальних років залишається значна кількість другорічників. 1965–1966 – 5724, 1966–1967 – 5796, 1967–1968 – 5163, а понад 60 % учнів шкіл області навчається на “3”. Лише протягом 1968 навчального року із шкіл області вибуло понад 1000 учнів 1–8 класів.

В результаті недостатнього рівня керівництва і контролю за роботою апарату з боку тов. Петрусенка в обласному відділі народної освіти мають місце випадки грубого ставлення до відвідувачів, тяганини і необ’єктивності у вирішенні кадрових питань. Незадовільний контроль за станом заочного навчання учителів, зокрема директорів восьмирічних шкіл та їх заступників. Відсутній порядок у роботі по розгляду скарг і заяв, порушується графік прийому відвідувачів інспекторами та керівництвом облвно. Не відповідає зрослим вимогам часу організація підвищення ідейно-теоретичного і методичного рівня апарату облвно та Інституту удосконалення кваліфікації вчителів. Не проводиться семінар по загальних і часткових методиках.

Облвиконком, міськрайвиконкоми, облвно, міськкоми, райкоми КП України не приділили належної уваги поліпшенню матеріально-побутових умов учителів, у результаті

чого більше третини усіх вчителів, які працюють у сільській місцевості, живуть в орендованих квартирах, у тому числі 256 вчителів живуть разом з власниками. Понад 500 вчителів міських шкіл не мають відповідних умов для праці і відпочинку, по 15 і більше років чекають черги на поліпшення квартирних умов. Проте в планах місцевих Рад депутатів трудящих на п'ятирічку повне забезпечення квартирами вчителів не передбачається.

МК, РК КП України послабили вимогливість до міських, районних відділів народної освіти в питаннях добору і розстановки педагогічних кадрів, контролю і керівництва роботою шкіл і вчителів, їх виховання. Шкільні парторганізації здебільшого малочисельні, організаційно слабкі, до цього часу в 140 середніх школах не створено первинних партійних організацій, а колгоспні, в яких на обліку стоять вчителі-комуністи, не займаються питаннями навчально-виховної роботи.

Бюро обкому КП України постановляє:

1. Звернути увагу тов. Петрусенка на серйозні недоліки в роботі по добору і вихованню вчителів, керівників шкіл, працівників відділів освіти.

Захадати від облвно рішуче поліпшити роботу по добору і вихованню вчительських кадрів, забезпечити безумовне виконання постанови Політбюро ЦК КП України "Про підготовку і виховання вчительських кадрів в Українській РСР" та настанов Всесоюзного і Республіканського з'їздів учителів.

2. Обласному відділу народної освіти, Інституту удосконалення кваліфікації вчителів до 1.VII.1969 року переглянути і зміцнити склад керівних працівників шкіл області. Переглянути п'ятирічний план перепідготовки з таким розрахунком, щоб протягом 5 років забезпечити перепідготовку всіх директорів шкіл та їх заступників. Встановити систематичний контроль за станом заочного навчання керівників шкіл, учителів.

Укомплектувати 1-4 класи шкіл області вчителями з педагогічною освітою, забезпечити викладання всіх предметів учителями, які мають відповідну освіту. До 1970 року забезпечити перепідготовку в першу чергу тих учителів, які не проходили її протягом останніх 10 років...

6. Облвиконкому, міськрайвиконкомам, облвно, МК, РК КП України виявляти постійне піклування про вчителів, піднесення їх авторитету, створення їм необхідних умов для

успішної роботи по навчанню і вихованню підростаючого покоління, не допускати плинності педагогічних кадрів. Протягом 5 років забезпечити вчителів, у першу чергу сільських шкіл, квартирами. негайно розглянути питання про забезпечення житлом усіх вчителів, які стоять на черзі більше 5 років, і протягом 1969 року виділити їм квартири.

Встановити постійний контроль за безумовним виконанням встановлених державою пільг для вчителів.

7. Виконкому обласної Ради депутатів трудящих забезпечити ліквідацію аварійності шкільних приміщень протягом 1969–1970 років...

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 1. – Спр. 205. – Арк. 99-102.

№ 69

ІНФОРМАЦІЯ УПОВНОВАЖЕНОГО РАДИ У СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР ПО ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ГОЛОВІ РАДИ ТА УПОВНОВАЖЕНОМУ ПО УКРАЇНСЬКІЙ РСР ПРО РОБОТУ З ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПІЛЬНОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

16 грудня 1968 р.

Секретно
екз. № 3

Председателю Совета по делам
религий при СМ СССР
тов. Куроедову В. А.
г. Москва

Уполномоченному Совета по делам
религий при СМ СССР по УССР
тов. Литвину К. З.
г. Киев

Информационная записка

о ходе работы по ликвидации униатского подполья

В июне 1968 года за № 7с Совета по делам религий при СМ СССР был подробно информирован информацией

запиской о незаконной деятельности униатов во Львовской области. Вместе с этим были информированы по этим вопросам республиканские и областные органы власти.

В связи с этим было принято совместное постановление Львовского ОК КП Украины и облисполкома по усилению борьбы против подпольной деятельности униатов, покутников и других нелегальных формирований сектантов, иеговистов, пятидесятников, а также раскольников.

Органами советской власти на местах проведен учет всех униатов и групп верующих, поддерживающих униатов, покутников, иеговистов, пятидесятников. Выявлены руководители подпольных групп, персональный состав участников, активных проповедников и служителей культа.

Изучив обстановку по этим вопросам, в области в октябре 1968 года был создан координирующий Совет для практического руководства борьбой с незаконной униатской и сектантской нелегальной деятельностью. В состав совета вошли председатели областных организаций прокуратуры, органов государственной безопасности, суда, министерства внутренних дел и Уполномоченный Совета по делам религий при СМ СССР по Львовской области.

Работа комиссий содействия была направлена на усиление контроля за подрывной деятельностью униатов, сектантов, покутников, на разъяснение верующим, подпавшим под их влияние, что их просьбы на восстановление т. н. "Украинской католической церкви византийского обряда" противоречат интересам Советского народа.

Для мобилизации органов местной власти на борьбу с униатами, иеговистами, покутниками, раскольниками проведены кустовые инструкционные совещания с председателями сельских и поселковых Советов трудящихся.

Одновременно проведены кустовые инструктивные совещания участковых уполномоченных милиции, на которых с разъяснением советских законов о культах выступили Уполномоченный Совета и его референты.

В областных газетах и журналах, радио и телевидению широко разоблачались враждебные и антиобщественные происки униатов, иеговистов и покутников, их идеология и религиозное шарлатанство.

Повсеместно по линии партийных организаций в области за активными участниками подпольных униатских и сектантских формирований закреплены для индивидуальной работы коммунисты, имеющие опыт работы с верующими, через

которых ведется изучение форм и методов подпольной работы униатов и сектантов.

В результате предпринятых мер были установлены близкие связи униатского епископа Величковского и ряда его ближайших активных униатов, через которых он вел организацию униатских проявлений по захвату церквей в Городокском, Яворовском, Самборском и Пустомытовском районах. В августе 1968 года был арестован униатский священник Городецкий, задержаны священники униаты Чолий, Пирожок, Юськив, Чеборык и ряд других во время отправления служб в закрытых церквях.

В арестованного Городецкого изъяты магнитофонные пленки с записями нелегальных служб и произнесенных на них им проповедей с националистическими и враждебными Советскому государству заявлениями.

Вместе с тем с санкции областной прокуратуры были проведены обыски в близких к Величковскому униатов Лопатчак, Волосянка и других. Во время обысков были обнаружены мастерскую по изготовлению униатской утвари, религиозных принадлежностей, фотолaborаторию, много религиозной литературы враждебного содержания, икон, униатских календарей, религиозных групповых открыток Папы Павла VI, кардинала Слипого, других униатских епископов, находящихся за границей и оставлены на изъятых открытках, три рамки видов для нелегальных епископов, которые имеются в Советском Союзе, много денег и несколько комплектов облачения епископа.

В отношении Величковского и других лиц, связанных с ним по руководству униатским подпольем, материалы переданы областной прокуратуре для возбуждения против них уголовного дела.

В августе 1968 года был арестован и осужден на 5 лет ИТЛ руководитель покутников бывший униатский священник Поточняк. Двадцать рядовых трудоспособных покутников осуждены, как тунеядцы, а ряд приобщены к общественному полезному труду.

Наряду с этим так же ведется работа по пресечению нелегальной деятельности руководителей сектантов иеговистов Недильского, Лис и Кордяко, в отношении которых в ближайшее время будут возбуждены уголовные дела.

В 1968 году были приняты меры по освоению культовых зданий, захваченных униатами. В настоящее время униаты

устраивают свои моления в трех церквях в с. Мшана Городокского р-на, с. Лозино и Рясна Руська Яворовского района.

В настоящее время в этих селах выявляются организаторы незаконных действий с целью пресечения их деятельности.

По линии русской православной церкви проводятся мероприятия по усилению борьбы с униатами путем укрепления православных приходов, где действуют униаты, священниками, ставшими твердо на позиции православия.

Вместе с этим в этом году стал выпускаться журнал "Православный вестник", православные календари, подготавливается к выпуску православный молитвенник тиражом в 100 тысяч.

Предпринятые меры по усилению борьбы с униатами, сектантами, покутниками в настоящее время внесли в их ряды растерянность, заметное ослабление их деятельности, перестали поступать заявления с просьбой регистрации т. н. "Украинской католической церкви византийского обряда".

В связи с этим по линии органов власти на местах намечено активизировать работу среди униатов и участников подпольных сект профилактического характера, а также по разъяснению Советских законов о культах.

О проводимых в дальнейшем мероприятиях по выполнению постановления Совета от 20 августа 1968 года № 202 будем Вас информировать.

Уполномоченный Совета по
делам религий при СМ СССР
по Львовской области

Н. Винниченко

ДАЛО. — Ф. Р-1332. — Оп. 2. — Спр. 41. — Арк. 168-171. Копія.

№ 70

ГАЗЕТНА СТАТТЯ ПРО ПУБЛІКАЦІЇ ЖУРНАЛУ "ЖОВТЕНЬ" ЗА 1968 РІК

26 грудня 1968 р.

Со страниц литературно-художественного и общественно-политического журнала "Жовтень", издающегося во Львове, в нынешнем году стартовало немало художественных произведений, нашедших широкое признание среди читателей.

Заметное место в журнале занимает поэзия. Она пред-

ставлена произведениями поэтов разных поколений. Жизнеутверждающий пафос, новизна, яркость художественных образов — привлекательные черты многих стихотворений, опубликованных в последних номерах журнала. Читатель видит стремление поэтов отразить мысли и душевное благородство советского человека, проникнуть в глубины жизненных процессов, художественно осмыслить, исследовать наиболее существенное в нашем обществе. Выразительны стихотворения А. Шмигельского: “Чуеш: весняної пісні співає наповнена сонцем трава”, фрагменты из поэмы о Дмитрие Вакарове П. Скунца, стихи О. Стрелец “Над країною звівся Ілліч”, И. Муратова “Трансляція з Риму”, Г. Донца “Карпатські мотиви”, ряд других произведений.

Вносит “Жовтень” свой вклад в поэтическую Лениниану. Прочитайте опубликованные здесь стихи, в том числе цикл “У вінок Іллічеві”, включающий произведения М. Алигер, Ф. Малицкого, В. Гончаренко, И. Кутеня. Образ вождя встает в них как олицетворение силы, мудрости, воли всех передовых и мужественных борцов планеты.

В ряде произведений воспеваются душевная красота и труд советских людей. Советский патриотизм, сочетающий искреннюю любовь к родной земле с чувством интернационального единства, объединяет в частности циклы переводов из литератур братских народов СССР — русской, армянской, киргизской. В этом плане значительный интерес представляют и переводы стихотворений выдающегося польского революционного поэта Владислава Броневского, основателя узбекской литературы Алишера Навои, выдающегося немецкого писателя Бертольда Брехта, крупнейших представителей древнегреческой лирики Алкея и Сапфо и других.

На страницах “Жовтня” нашли место интересные сатирические стихи М. Годованца, Е. Бондуренко, Б. Чамлая, Б. Мироненко.

Но, к сожалению, в поэтическом хоре “Жовтня” еще немало резких диссонансов. Усложненная образность, надуманная ассоциативность, претенциозность и склонность к заумности привели к тому, что некоторые стихотворения воспринимаются как ребусы. В них мало поэтической мудрости и эстетической красоты.

Поэма “Мария” Б. Нечерды названа феерической. Вряд ли это определение спасет поэму, в которой весьма трудно уловить логический смысл. Стихотворное произведение автор персыпал прозаическими объяснениями. Но и они ничего

не объясняют, скорее лишь затрудняют раскрытие авторского замысла. Если бы не заглавие раздела “Літакова погоня”, вряд ли кто-либо разгадал, о чем хотел рассказать поэт. Мелькание не связанных между собой образов (“гундосые снопики”, “золотые пчелы”, “два жеребенка” и т. п.) приводит к тому, что читатель холодно-безразлично пробегает строки поэмы. Так художественное произведение теряет свою воспитательную функцию, более того, начинает играть противоположную роль, порождает у читателя неприятие поэзии. А это опасно, это, по существу, отказ от той ответственной роли, которую призваны выполнять наши литература и искусство в формировании передовых идейных воззрений и высоких эстетических вкусов.

В журнале опубликован ряд стихотворений И. Драча. И здесь не все равно. Вдохновенно поет поэт “Оду братерства”. Другие произведения окутаны таким же туманом, как и поэма Б. Нечерды. Поэт обращается к сложной ассоциативности, к нарочито туманным образам, намекам и недомолвкам, которые требуют Эзопа в толкователи. Примеры тому – третье стихотворение из цикла “Трава”, стихи “Дзвони і струни”. А “Балада розплющених дитячих очей”, написанная без каких-либо знаков препинания, воспринимается как протест против элементарных правил школьной грамматики.

Близки к упомянутым произведения И. Нижника из цикла “Таємниця лісу”. Каждое из шести стихотворений – своеобразная загадка, сомнительный подтекст которой можно истолковать по-разному.

Поражает щедрое употребление некоторыми авторами церковной лексики. Так, в цикле стихов М. Пилатюка “Співають тони” в образе “пречистой матери” поэт отображает вне-историческую абстрактную Украину, которая ждет не дожидается сына, погибшего на чужбине. Чего только нет в этих стихотворениях: и “костры священне”, и “пречистые воды”, и “роса святая” и “хоругви черные”...* Подобные образы встречаем также в цикле стихов П. Мовчана “Чара трунку” (“звоны похоронне”, “гроно погребенное”, “карно-терновая корона”).

На что направлены подобные стихи? Отвечают ли они животрепещущим проблемам современности? Их авторы вольно или невольно под видом супермодерна сползают на позиции безыдейного искусства. Ну, чем иным объяснить, например, появление у В. Пидпалого таких стихотворений, как “Ліхтарі”, “Запросини”, “Мить”, в которых поэт стремится

внушить читателю мысль о тленности человеческой жизни на земле: “Ми тимчасові тут — і ти, і я...”

Встречаются на страницах “Жовтня” и так называемые лирические стихотворения, перепеваящие то, что тысячи раз воспевалось более талантливо. Вряд ли обогатит духовный мир читателя лирическое откровение М. Аронца.

Трава із думок

про дитинство.

Біла хата із співу

про кохану.

Поле із танцю.

Що так танцював на весіллю...

Подобные стихотворения могли возникнуть лишь в обстановке полного отрыва поэта от жизни, бескрылого эстетства.

Советская литература всегда была и остается на передовой линии идеологической борьбы. Отход от принципов коммунистической партийности, социалистического реализма порождает раздвоенность, ведет к оторванности от жизни, замкнутости в маленьком мирке индивидуализма, мещанского безразличия к добру и злу.

Важной задачей нашей литературы является разоблачение буржуазного мира, его идеологии. В этом плане интерес представляет поэма Р. Братуня “Перехрестя”, появившаяся в результате впечатлений поэта от поездки во Францию.

В поэме есть яркие страницы, запечатлевающие быт, нравы, взгляды “золотой” молодежи буржуазного мира, потерявшей интерес к жизни:

Нема мети, немає цілі,

Немає душ, ані серцець.

Є тільки марення поцвілі,

І є кінець...

Есть в поэме и впечатляющие строки, в которых осуждаются действия реакции Европы и Америки, приведшие мир к гитлеризму, к трагедии Вьетнама. Есть правдивые картины потерявшего голову буржуазного мира. Увы, есть и другое, например, — усложненный подраздел с названием “Небо Парижа плакало слізьми Джоконди”, где поэт отдал дань формалистическим приемам, которые снижают идейно-художественное значение поэмы.

Очевидно, редакционная коллегия журнала “Жовтень” не всегда достаточно требовательна к своим авторам, иначе она не открыла бы путь на свои страницы произведениям

художественно слабим, ідейно невыразительним, путаним, двусмысленним. Литература соціалістического реалізму — тенденціозна, вона призвана з позицій комуністическої партійности обобщать и оцінювать факты и явления об'єктивної дійсності. Тільки вооружений ученієм марксизма-ленінізма писатель может верно увидеть и воспроизвести правду времени, создавать произведения, активно помогающие народу в великой коммунистической стройке.

Етим благородним цілям призвані служити и наші журнали. Всеми жанрами. Каждой строкою.

Олег Килимник

Правда України. — 1968. — 26 грудня.

№ 71

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ЦК КП УКРАЇНИ ВІД
ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО
МУЗИЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ ВИСТАВИ “СЕСТРИ
РІЧИНСЬКІ” В ТЕАТРІ ім. М. ЗАНЬКОВЕЦЬКОЇ**

27 грудня 1968 р.

На листопадовому (1968 р.) Пленумі Центрального Комітету Компартії України критикувався Львівський обком партії за недостатній контроль при постановці спектаклю І. Вільде і Б. Антківа “Сестри Річинські” в театрі ім. М. Заньковецької, коли під час вистави виконувався український націоналістичний гімн.

Львівський обком КП України ще раз всебічно розібрався по цьому питанню і доповідає, що Ваша настанова до посилення політичної пильності та своєчасного реагування на будь-які прояви ворожої ідеології нами сприйнята до неухильного керівництва.

Разом з тим, інформує Вас про слідуєче.

Музичне оформлення вистави “Сестри Річинські” здійснив член КППРС, завідуючий кафедрою народних інструментів Львівської консерваторії Ізраїль Ілліч Вімер. У сцені весілля виконувався не націоналістичний гімн, а українська народна обрядова пісня. У 1923 р. на мелодію цієї пісні український композитор Я. Ярославенко поклав слова вірша Миколи

Вороного “За Україну”. Цей вірш вміщений у збірці поезій М. Вороного, яку випустило видавництво “Радянський письменник” в 1959 р.

До 1939 р. пісня “За Україну” на оброблену Я. Ярославенком мелодію була популярною серед різних верств населення Західної України. Але вона виконувалася і в націоналістичних колах.

У спектаклі “Сестри Річинські” 19 і 20 жовтня ц. р. на цю мелодію виконувались протягом 16 секунд (8 тактів) не слова вірша М. Вороного “За Україну”, а українська обрядова пісня “Многая Літа”. Враховуючи специфіку ідеологічної роботи серед населення нашої області і те, що мотив цієї пісні міг викликати певну асоціацію і небажану реакцію у деякої частини глядачів старшого віку, на пропозицію відділу пропаганди і агітації обкому партії зразу після вистави 20 жовтня ц. р. згадані слова і музика були замінені українською народною обрядовою піснею “Де згода в сімействі”.

Про нашу роботу по удосконаленні і переробці вистави “Сестри Річинські” обком партії 23 жовтня ц. р. інформував Центральний Комітет КП України.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 25. — Спр. 20. — Арк. 174-175.

№ 72

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ПЕРШОМУ СЕКРЕТАРЕВІ ЦК ПЕТРОВІ ШЕЛЕСТУ ВІД ГОЛОВИ ПАРТІЙНОЇ КОМІСІЇ ПРИ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ІВАНА ГРУШЕЦЬКОГО ПРО ТВОРЧИСТЬ ПОЕТА ДМИТРА ПАВЛИЧКА

30 грудня 1968 р.

Першому секретарю ЦК КП України
товаришу Шелесту П. Ю.

ПРО ЗБОЧЕННЯ т. ПАВЛИЧКА Д. В. У ЛІТЕРАТУРНІЙ ТВОРЧОСТІ

Павличко Дмитро Васильович народився у 1929 р. в с. Стопчатів, Косівського р-ну, Івано-Франківської обл., член

КПРС з листопада 1954 р., нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора і “Знак Пошани”, в 1953 р. закінчив Львівський держуніверситет, після чого до 1956 р. навчався в аспірантурі на кафедрі української літератури цього ж університету, з 1951 р. по 1957 р. завідував відділом поезії журналу “Жовтень” в м. Львові, з 1957 р. по 1963 р. — на творчій роботі у Львові, з 1963 р. по 1965 р. — сценарист сценарної майстерні кіностудії в м. Києві. З 1965 р. — на творчій роботі, в тому числі з 1966 р. — секретар правління Спілки письменників України.

Перший вірш Павличка надрукований у 1951 р., а через два роки вийшла перша збірка поезії “Любов і ненависть”. В наступні роки побачили світ книги віршів “Моя земля” (1955 р.), “Чорна нитка” (1958), “Бистрина” (1959). В своїх віршах Павличко викривав реакційну суть Ватикану і антинародну діяльність українських буржуазних націоналістів. Виступи Павличка з циклом антирелігійних віршів, підняття ним важливої громадсько-політичної теми забезпечили успіх поету.

Разом з тим поступово, поряд з хорошими, досить ідейними творами у Павличка почали виявлятися націоналістичні мотиви, які з часом дали змогу углядіти хибну систему його політичних поглядів.

1. Ідейні зриви Павличка особливо визначились у збірнику поезій “Правда кличе” (січень 1959 р.). В цій збірці в ряді віршів викривлена радянська дійсність. Правда, яку відстоював автор, виступала абстраговано, соціально і історично неконкретно. В ряді віршів автор відійшов від принципів пролетарського інтернаціоналізму, виступив проти надуманої насильницької русифікації, яка начебто проводиться на Україні.

Бюро Львівського обкому КПУ в лютому 1959 р., обговорюючи питання “Про видання збірки Павличка “Правда кличе”, відмітило, що поява у збірці незрілих, ідейно-порочих віршів стала можливою тому, що “Павличко виявився недостатньо ідейно загартованим, за останній час зарозумівся в зв’язку з суцільним захвалюванням його творчості, тому не зміг правильно оцінити досягнуті великі успіхи у здійсненні ленінської національної політики в західних областях УРСР”. Бюро обкому партії визнало випуск збірки “Правда кличе” серйозною помилкою, суворо попередило Павличка, але взяло до уваги визнання Павличком “припущених серйозних помилок в його творчості і його заяву про те, що він, як комуніст-поет, своїми новими творами виправить ці помилки”.

Наступні книги віршів Павличка “Днина” (1960), за яку

він був удостоєний літературної премії ім. Островського, “На чатах” (1961), “Пальмова віть” і “Жест Нерона” (1962), “Пелюстки і леза” (1964), поставлений за його сценарієм Київською кіностудією художній фільм “Сон” (1965) дали нові свідчення художньої обдарованості Павличка, але не продемонстрували належного зміцнення його партійного світогляду.

Як показало життя, Павличко не надовго прийняв критику його творчості з боку Львівського обкому партії. Подальші його зриви в літературній роботі і поведінка свідчать про поглиблення його ідейних збочень.

2. В 1967 році вийшла книга поезій Богдана-Ігоря Антонича “Пісня про незнищенність матерії”, упорядкування якої, вступна стаття і примітки належать Павличку.

Б. І. Антонич (1909–1937), який жив у Львові в 30-х роках, написав ряд поезій у переважній більшості просякнутих містикією, песимізмом, ортодоксально-релігійними мотивами. Антонич сам маніфестував свою літературну позапартійність. В його творчості не знайшлося жодного доброго слова про соціалізм, яким жила переважна більшість українського народу, про революційну боротьбу трудящих Західної України, яка відбувалась на його очах. Зате цей поет “без політики” був єдиним українським поетом, який привітав перемогу генерала Франко в Іспанії. Він же в 1936 р. за свою книгу поезій “Книга лева” одержав нагороду “Українського католицького союзу” (реакційна, профашистська організація, якою фактично керував митрополит А. Шептицький).

Павличко ж у передмові до книги поезій Антонича намагається довести, що Антонич поет геніальний (а деякі критики, розвиваючи цю похвалу, навіть почали ставити Антонича поряд з Т. Г. Шевченком і П. Г. Тичиною), що творчість Антонича була вищою за його літературно-соціально-політичне середовище і повчальна саме в тому розумінні, що поет може залишатися над класовою боротьбою, не належати до жодного табору і бути істинним патріотом. По суті, в своїй передмові Павличко прокламує гімн аполітизму і безідейності, виступає проти партійності та історизму – основних принципів нашої наукової методології у вивченні літературних явищ, ставить мистецьку дійсність над усе. Слід відмітити, що тими ж словами, що й Павличко, оцінює творчість Антонича запеклий націоналіст Кошелівець (редактор оунівського журналу “Сучасність”, що видається в Мюнхені).

Всім відомі переказані М. Горьким ленінські слова про те, що ми не будемо гладити по голівці ворогів наших, а керуватимемося принципом — хто не з нами, той проти нас. Ця теза відбивається також у словах Маяковського — хто не співає з нами, той проти нас. Відомо також, що в той саме час, коли західноукраїнський пролетаріат у барикадних боях поливав кров'ю львівський брук, коли вирішувалося питання хто кого, Антонич у тому ж Львові оспівує інше — у вірші “Концерт” милувався соловейками, зозулями, квітами, зорями і світанком. Не написав він жодного слова протесту проти гнобителів. Більше того, Антонич привітав перемогу фашистів у Іспанії, коли чорні сили реакції подолали республіканців.

А Павличко в передмові до книги Антонича стверджує, що творчість Антонича перебувала в забутті тридцять років лише з вини “естетичної неграмотності архізаполітизованої критики” і що “вульгаризаторський підхід до вивчення літератури, що по-бюрократичному застосовує у вирішенні всіх мистецьких проблем страшну формулу “хто не з нами — той проти нас”, перешкодив нашій літературній критиці доглядіти Антонича”...

Останнім часом дехто не випадково пробиває у “класики” Є. Плужника і Свідзинського, які не могли, не вміли чи й не хотіли прийняти ідеї Жовтня, пафос будівництва соціалізму, а оспівували тишу, самотність, відстороненість від усього “минушого”. З тих позицій також не випадково Павличко протягує і Антонича.

3. В 1968 р. вийшла книга Павличка “Гранослов”, яка складається з поезій різного жанрового і тематичного характеру. Основний мотив, ідейно-емоціональна серцевина книги — любов до України, вірність материнській землі, її культурі, історичній славі. Всі ці почуття були б зрозумілі і прийняті, коли б автор подав їх з позицій сучасності. Але цього не трапилось. Павличко здебільшого звертається лише до минулого України. В книзі не знайти слів про партію, про радянську, соціалістичну Україну. Марно шукати також прославлення народної праці, поетичного зображення велетенських зусиль українських робітників, селян, трудової інтелігенції. Книга пройнята почуттям роздратованості, нетерпимості, а іноді безпросвітного суму і скорботи, коли йдеться (мається на увазі автором) про сьогодишню Україну, її мовно-культурні проблеми.

На постановку питання про роль російської мови в житті

народів СРСР, зафіксовану у Програмі КПРС, Павличко в книзі “Гранослов” реагує підступною формулою “двоязики змії”. На те, що українці вчать ся російської мови і, навчившись, не лишають її для себе мертвою мовою, а в тій чи іншій мірі користуються нею, Павличко у вірші “В кабінеті Леніна” реагує інсинуаційним лементом — мовляв, у нашій дійсності існує онук царського міністра внутрішніх справ Валуєва — гнобителя і ліквідатора української мови засобами держави і що наявна загроза вповзання душі цього онука “до нашого доку”. Вчення, теорію Леніна про неминучість і прогресивність зближення мов і націй Павличко розцінює як ласкаве закидання сьогодні на українську мову “петлі шовкових теорій”.

“Мовляв, нам зливатися, браття, пора!

Чим, — питаю, — водою чи кров’ю?

Чи Волзі потрібні води Дніпра?

Чи калинова кров заспіває під березовою корою?”

І хоч після цих рядків Павличко проголошує фрази про комунізм і Москву, націоналістична суть вірша не змінюється.

Відчуженістю, вигаданою небезпекою, що начебто загрожує українській мові, пройнятий вірш “Низькопоклонники”. Ця ж тема присутня і у вірші “Слова”, де Павличко фактично зводить наклеп на радянський лад, скаржачись, що з вини “демагогів” він, як поет, “поховав немало слів”.

Варіацію подібних невдовольень знаходимо і у вірші “Молитва”, в якому автор просить Т. Г. Шевченка дати сили перевішати “всіх вельмож” (?) і скинути з п’єдесталів не визначених ним конкретно “ідолів” та бурити казарми й каземати, де виймають душу із душі”. Викладені у цьому вірші погляди цілком відповідають намірам буржуазно-націоналістичного охвістя.

Не завжди Павличко так відкрито і не замасковано виявляє свої ідейні позиції і погляди, як у згаданих віршах книги “Гранослов”. Частіше він вдається до певних підтекстів, натяків і недомовок, хоч тут Павличко не першовідкривач, бо нинішні “інтелектуали” від мистецтва і літератури для своїх “підтекстних ударів” саме і обирають форму історичних сюжетів, притч, байок, легенд, казок.

Тенденційно, в кривому дзеркалі своїх хворобливих уявлень про сучасність висвітлює Павличко тему рідної землі у вірші “Я древо твоє, Україно”. Він оголошує себе “древом України”, якому вчувається нависла над українською землею тінь

“сокири і пили”, і це збуджує в його серці почуття розпачу і розгубленості:

*Я корінням найшов джерела —
Початки козацьких рік,
Та смокче журба, як омела,
Кров мою круглий рік.*

Оплакуючи свою власну долю і долю нинішньої України, автор жодним словом не згадує, що на її “древі” виростили чудові плоди нового радянського життя і не “ножа холодо́к”, не загроза “сокири і пили”, не “омела” визначають тонус і зміст народної праці і боротьби, а гордий і звитязний дух будівника нового світу.

У вірші “Манекени” вістря сарказму зовні нібито направлене проти міщанства, лінощів, байдужості, пасивності. Але підтекстно твір спрямований проти узагальнених керівників, які “гризуться за свої місця” і мріють потаємно, що колись стоятимуть на площах статуями.

Тема “начальства” піднята автором також у сатиричному вірші “Лежать у лісі валуни”. Авторська фантазія перетворює валуни то на слонів, то на свиней. Але глузує автор не з свиней:

*Колись начальство наказало,
Щоб окремішно від усіх
Для нього підсвинка на сало
Годовано було. На сміх
Позначили свинарки милі
Начальственным ім'ям свиню.
Отож — поглядь її по рилі —
Чти пошану їй свою.
За це тебе й відзначать згодом —
А далі все піде само.
Твоїх заслуг перед народом
Уже й не перелічимо...*

Така у нас справедливність: угоджай “начальству” — за це тебе відзначать і матимеш заслуги перед народом. Іншого висновку автор читачеві не пропонує.

Хибні і шкідливі думки Павличка читаються і у підтексті інших віршів “Гранослова” — Дерева, Цимбали, Аутодафе, Скворода.

Отже передмова Павличка до книги поезій Антонича, його книга “Гранослов” (а це останній твір поета) свідчать про серйозні збочення Павличка. Як у віршах, де автор

відверто виявляє свої думки, так і у віршах, в яких він свої дійсні погляди заганяє у підтексті, Павличко відходить від марксистсько-ленінських принципів партійності, інтернаціоналізму, ідейності в літературі, правдивості у відображенні життя і скочується у болото націоналізму.

4. Все це підтверджується фактами неправильної поведінки Павличка.

У Чехословаччині видається журнал “Дружно вперед” – орган культурного союзу українських трудящих. У цьому журналі часто неправдиво висвітлювалося життя у ЧССР і СРСР, ставилися під сумнів досягнення України за роки радянської влади (як виявилось, це не було випадковим, бо журнал під час останніх подій у Чехословаччині підтримував реакцію).

Павличко, перебуваючи в 1967 р. у Чехословаччині, погодився, щоб цей журнал надрукував деякі його вірші, але нічого іншого серед своїх віршів не знайшов, як вже згадувані “Манекени”, “Я древо твоє, Україно” та інші, які також мають певне підтекстне звучання. Він же (комуніст і один з керівників Спілки письменників України) у зверненні до читачів цього журналу знайшов лише такі слова: “Як читач “Дружно вперед” щиро бажаю всім, хто читає цей часопис, щасливого натхнення і доброго здоров’я. Да буде прославлене українське слово, що несе правду поміж людьми”.

Серед певної частини творчої інтелігенції міст Києва і Дніпропетровська останнім часом розповсюджується лист від імені “творчої молоді м. Дніпропетровська”, в якому перекинуто, з націоналістичних позицій висвітлюються окремі питання життя в м. Дніпропетровську, висловлюється обурення, що місцеві партійні органи дають відсіч націоналістичним вилазкам.

У Спілці письменників України дев’ять секретарів, але ця “творча молодь м. Дніпропетровська” адресує лист лише одному секретарю СПУ – саме Павличку (бо бачить в ньому, мабуть, свого однодумця).

В липні 1968 р. в м. Одесі на семінарі секретарів комсомольських організацій шкіл республіки виступали письменники. Дисонансом серед цих виступів був виступ Павличка, бо мав вигляд самореклами, Павличко прочитав на семінарі все той же свій вірш “Манекени”. У товаристві письменників, які приїхали на семінар, він поводився нескромно, заявляв “я незалежний художник і сам собі цінитель”, настирливо вихваляв твір Гончара “Собор”, вважаючи його найкращим

твором сучасності, висловлював упевненість, що історія розбереться і визнає цей твір.

На об'єднаному засіданні Секретаріату і парткому СПУ у багатьох присутніх викликало обурення те, що, коли йшла мова про доцільність надання квартири одному з письменників і приймалося при цьому до уваги, що він брав участь у вітчизняній війні і мав поранення, Павличко вигукував: “До якого часу вони своїми пораненнями і участю у війні будуть спекулювати?”

Багато письменників в бесіді з нами вказали на помітність зв'язків і більшого знайомства Павличка з тими літераторами, які в тій чи іншій мірі виявляють націоналістичні настрої — І. Драчем, І. Дзубою, Л. Костенко, В. Коржем.

Все це дає підстави зробити висновок про те, що і в своїй творчості і в поведінці Павличко став до деякої міри людиною, навколо якої гуртуються нездорові, націоналістично настроєні елементи як у середовищі СПУ, так і навколо неї.

В зв'язку з тим, що Павличко Д. В. не тільки не зробив належних висновків з попередження про ідейні збочення, але і поглибив їх, вважали б за необхідне розглянути питання про його партійну відповідальність.

Відгуки окремих письменників про Д. Павличка та окремі його вірші — додаються*.

І. Грушецький**

30 грудня 1968 р.

Резолюція: До документу № 35/58 155/58

Д. С.

Викликав т. Павличка і т. Баша для бесіди.

Про наслідки бесіди доповів т. Шелесту.

*Не додаємо.

20.І.1969 р. Підпис нерозбірливий.

** І. С. Грушецький — тоді був головою Партійної комісії при ЦК Компартії України; П. Ю. Шелест — Першим секретарем ЦК КП України.

ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 25. — Спр. 217. — Арк. 1-9. Опубліковано: Голос України. — 1993. — 27 квітня.

**З ІНФОРМАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛВИКОНКОМУ
РАДИ ДЕПУТАТІВ ТРУДЯЩИХ РАДИ МІНІСТРІВ УРСР
ПРО ЖИТЛОВО-ПОБУТОВІ УМОВИ ВЧИТЕЛІВ
СІЛЬСЬКИХ ШКІЛ ОБЛАСТІ**

30 грудня 1968 р.

Раді Міністрів Української РСР
на № 405 від 8.01.1968 р.

Інформація
про житлово-побутові умови вчителів шкіл сільської
місцевості Львівської області.

На виконання постанови Ради Міністрів Української РСР від 18 червня 1964 року “Про поліпшення житлово-побутових умов учителів сільської місцевості Української РСР” було прийнято рішення виконкому обласної Ради депутатів трудящих № 411 від 27 липня 1964 року “Про поліпшення житлово-побутових умов учителів сільських шкіл області”. За цей час в області побудовано 180 квартир для вчителів за рахунок обласного та районних бюджетів. Під квартири учителів реконструйовано також більше 60 вивільнених шкільних приміщень (там, де побудовані нові школи), в яких розміщено понад 150 сімей учителів. 672 будинки вчителів побудували за власні кошти.

Всього в області в сільській місцевості проживає — 15629 вчителів.

З них проживає:

- а) в комунальних квартирах — 3753 чол.
- б) в шкільних квартирах — 1879 чол.
- в) у власних будинках — 4363 чол.
- г) в арендованих квартирах — 5634 чол.
- в т. ч. разом з домовласниками — 756 чол...

Голова виконкому обласної
Ради депутатів трудящих

С. Стефаник

ЦДАВОУ. — Ф. Р-2. — Оп. 13. — Спр. 3380. — Арк. 53.

ІЗ СПОГАДІВ Р. БАТОГА ПРО ПЕРШІ ДНІ РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ ВІЙНИ НА ЛЬВІВЩИНІ

1968 р. *

...Так тов. Димову М. Г. і мені доручено розшукати депутатів Верховних Рад СРСР і УРСР і забезпечити евакуацію їх і їхніх сімей: це лікаря Панчишина, артиста Стадника, композитора Барвінського і др. так і не вдалось знайти, вони запрятались від нас. Найшли ми ректора ЛДУ тожє депутата Верховної Ради СРСР Студинського, а де? Не дома, а в книгосховищі фундаментальної бібліотеки по вул. Драгоманова, але й він відмовився евакуюватись...

Батіг

* Датовано за часом архівного опису документа.

ДАЛО. — Ф. П-1. — Оп. 2. — Спр. 206. — Арк. 6, 7. Рукопис.

ІЗ ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ РАДІ МІНІСТРІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР ВІД КОМІТЕТУ НАРОДНОГО КОНТРОЛЮ УРСР ПРО КУЛЬТУРНО-ПОБУТОВІ УМОВИ УЧНІВ СІЛЬСЬКИХ ПРОФТЕХУЧИЛИЩ

13 січня 1969 р.

Комітет народного контролю УРСР перевірів в Тернопільській, Хмельницькій, Житомирській, Івано-Франківській, Вінницькій, Черкаській і Херсонській областях стан виконання постанов партії і уряду про дальше поліпшення культурно-побутових умов учнів сільських професійно-технічних училищ.

На Україні діє 186 сільських профтехучилищ, в яких навчається 75200 чоловік. За останній час здійснено ряд заходів по зміцненню матеріально-технічної бази, будівництву учбових корпусів і лабораторій, приміщень для гуртожитків, їдалень, клубів і т. п. За 5 минулих років житлова площа в гуртожитках збільшилась на 13 тис. кв. м. Лише протягом 1965—1967 рр. споруджено 14 гуртожитків на 2060 місць, 8 учбових корпусів, 10 приміщень для їдалень, 21 — для

учбово-виробничих майстерень. Сільські профтехучилища поповнилися устаткуванням, меблями, кульгінвентарем тощо.

Разом з тим в культурно-побутовому обслуговуванні учнів сільських профтехучилищ перевіркою виявлено серйозні недоліки.

Державний Комітет Ради Міністрів УРСР по професійно-технічній освіті, Міністерство торгівлі УРСР, Укоопспілка, їх органи і установи на місцях занадто повільно здійснюють заходи по поліпшенню культурно-побутових умов учнів, передбачені постановою Ради Міністрів УРСР від 22 квітня 1967 року № 251 “Про стан підготовки кваліфікованих кадрів в професійно-технічних учбових закладах УРСР”. На місцях допускаються серйозні порушення цієї постанови.

Насамперед, залишається вкрай напруженим становище з забезпеченням учнів профтехучилищ житлом. В гуртожитках проживають лише 25,7 тис. учнів або 34 %. Більше 45 тисяч учнів мешкають на приватних квартирах за власні кошти. Так, в Хмельницькій області 3565 учнів профтехучилищ (92,4 %), у Вінницькій – 3617 учнів (97 %) наймають кутки в приватних осіб, де, здебільшого, відсутні елементарні умови для навчання і відпочинку. Наприклад, учні Плужнянського училища № 10 Хмельницької області розміщуються по 4–7 чоловік в тісних кімнатах, нерідко сплять по двоє на одному ліжку, просто на соломі, покритій лише ковдрою, без постільної білизни. Замість матраців в ряді випадків користуються фуфайками з власного спецодягу. Деякі учні училища проживали навіть в родинах сектантів. Не краще з житлом учнів Генічеського, Новоолексіївського і Великолепетинського училищ Херсонської, Уманського і Лисянського – Черкаської областей та ряду інших.

Слід відзначити, що і в окремих гуртожитках профтехучилищ не створено нормальних побутових умов для навчання і відпочинку учнів. Гуртожитки здебільшого знаходяться в пристосованих і зношених будівлях. В багатьох жилих кімнатах не вистачає стільців, шаф для одягу, відсутні графіни, стакани, праски, тази, радіорепродуктори. Зокрема, таке становище в гуртожитках Коршівського і Рогатинського училищ Івано-Франківської області, Новоолексіївського і Великолепетинського училищ Херсонської області. В гуртожитку Почаївського училища Тернопільської області на 100 учнів є лише 36 стільців і немає жодної шафи для одягу. Деякі гуртожитки і подвір'я їх – в антисанітарному стані.

Рада Міністрів УРСР згаданою постановою дозволила

сільським профтехучилищам забезпечувати учнів, які проживають на приватних квартирах, ліжками та постільними речами. Проте обласні та міжобласні управління і керівники профтехучилищ не використали наданих їм прав щодо поліпшення побутового влаштування учнів. Із виділених в 1968 році 800 тисяч крб. станом на 1 жовтня 1968 р. освоїли лише 361 тис. крб. Придбані ж постільні речі часто без будь-яких причин не видавались. А Київське, Кіровоградське, Львівське і Харківське управління профтехосвіти зовсім не використали виділених коштів, хоч в цих областях на приватних квартирах проживають більше 12 тисяч учнів. Особливо недопустимим є те, що керівники ряду профтехучилищ не проявляють належних турбот до учнів, які залишилися без батьків, а їх в сільських училищах навчається понад тисячу чоловік. Нарівні з усіма учнями вони оплачують приватні квартири, ремонт одягу і взуття, прання білизни. Нерідко учні-сироти не мають грошей навіть для придбання шкільно-письмових речей, предметів особистої гігієни, відвідування кінофільмів тощо.

Незважаючи на серйозні недоліки в організації побутового обслуговування учнів, будівництво гуртожитків і інших об'єктів для сільських профтехучилищ ведеться незадовільно...

Рада Міністрів УРСР постановою від 22 квітня 1967 р. № 251 зобов'язала Міністерство торгівлі УРСР, Укооспілку та Державний комітет Ради Міністрів по профтехосвіті усунути недоліки в роботі їдалень професійно-технічних училищ, забезпечувати учнів різноманітним і поживним харчуванням, поліпшити санітарно-технічний стан їдалень. В зв'язку з незадовільним виконанням цієї постанови Рада Міністрів УРСР листом від 20 травня 1968 р. вимагала від загальних міністерств і відомств вжити додаткових заходів до поліпшення харчування учнів. Проте, як показала перевірка, і після одержання вказаного листа Ради Міністрів УРСР істотно становище не змінилось.

Як і раніше, в їдальнях державної і кооперативної торгівлі при училищах систематично порушуються норми добового раціону харчування, затверджені розпорядженням Ради Міністрів СРСР від 24 вересня 1953 року № 12780-р. Учням недодаються в значних розмірах продукти, що містять білкові речовини — риба, масло вершкове, сир, молоко і молочні продукти, а також овочі, хоч на місцях цих продуктів достатньо. Замість них видаються значно більше норми різні

круп, макаронні вироби, а також продукти, не передбачені раціонами і нормами – маргарин, повидло тощо.

Тільки в 28 перевірених профтехучилищах Вінницької, Хмельницької, Тернопільської і Херсонської областей в цьому році недодано на харчування учнів – 62,6 тонни риби (70 % норми), 75,8 тонни молока і молочно-кислих продуктів (33 %), 258 тис. штук яєць (83 %), 318,8 тонни овочів (53 %), 5,3 тонни сиру (68 %), 6 тонн масла вершкового (31 %), 7,3 т масла рослинного (47,3 % норми) і т. д. В той же час передано зверх норми багато макарон і макаронних виробів, різних круп, що значно погіршує якість харчування учнів. В багатьох випадках торговельні організації не постачають їдалень дешевими сортами м'яса, кулінарними виробами і субпродуктами, нерідко відпускають для них продукти по високих цінах...

Допускаються істотні хиби в організації культурно-освітньої роботи серед учнів, які проживають на приватних квартирах. Керівники, викладачі і майстри училищ рідко відвідують учнів на квартирах, мало цікавляться їх умовами навчання і відпочинку, слабо залучають їх до громадського життя колективу училищ. Нерідко ці учні залишені напризволяще, тому й не дивно, що частина їх порушує дисципліну, допускає аморальні вчинки. В 1967–1968 рр. за такі провини виключено із училищ і засуджено судовими органами 171 учень. В ході перевірки вживались заходи до усунення виявлених недоліків. Обласні управління профтехосвіти додатково придбали і видали учням, що проживають на приватних квартирах, ліжка та постільні речі, багато учнів переведено в кращі квартири, а ті, що жили в родинях сектантів, переселено на інші квартири. Особлива увага була звернута на поліпшення житлово-побутових умов учнів-сиріт. Дещо поліпшено умови тих учнів, що проживають в гуртожитках. Торговельні організації поповнили їдальні технологічним устаткуванням, посудом, поліпшили санітарний стан...

В зв'язку з тим, що виявлені серйозні недоліки в житлово-побутових умовах учнів сільських профтехучилищ мають місце і в інших областях, вважали б за доцільне надіслати цю доповідну записку облвиконкомам, зобов'язавши їх перевірити стан культурно-побутових умов учнів в кожному профтех-училищі і вжити необхідних заходів.

Голова Комітету

А. Маленкін

ДАЛО. – Ф. Р-221. – Оп. 2. – Спр. 6196. – Арк. 23-25, 26-27, 28. Ротаторний відбиток.

**ДОВІДКА ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО
ЕКСПОЗИЦІЇ МУЗЕЇВ ОБЛАСТІ***14 лютого 1969 р.***Довідка
про стан експозиції музеїв області**

В області функціонує 10 державних музеїв, 210 самодіяльних музеїв і музейних кімнат, в тому числі: 103 — В. І. Леніна, 92 — історико-краєзнавчих і 15 — літературно-меморіальних та образотворчого мистецтва.

Протягом 1966—1967 років в ході підготовки до відзначення 50-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції і 50-річчя Радянської влади на Україні в багатьох музеях проведена перебудова і поповнення їх експозицій новими матеріалами. Особливих змін в кращу сторону зазнала експозиція радянських періодів. У Львівському історичному і Стрийському музеї В. І. Леніна експозиція радянських періодів побудована на рівні вимог сучасного музеєзнавства, в ній зібрано багато цікавих унікальних речових і документальних експонатів. В радянському відділі Стрийського краєзнавчого музею створено нову експозицію на тему “Розвиток промисловості і сільського господарства краю в 1945—1968 роках”. Створені нові розділи радянського живопису і графіки у Львівській картинній галереї та музеї українського мистецтва. Новостворені експозиції, розширяючи і піднімаючи загальнокультурний рівень відвідувачів музеїв, сприяють комуністичному вихованню трудящих і допомагають практиці комуністичного будівництва.

Поряд з цим експозиції музеїв області ще мають ряд суттєвих недоліків.

Повільно розгортається підготовка спеціальних тем і розділів експозиції до ленінського ювілею. В музеї етнографії та художнього промислу виставка “Образ Леніна в народному і прикладному мистецтві” планується лише на кінець 1969 року. Львівський природознавчий музей планує створити експозицію “В. І. Ленін і природа”. Побудова експозиції в музеях такого профілю — справа досить довготривала, але до практичної роботи над створенням цього розділу музей ще не приступив. У фондах музею українського мистецтва та

Львівської картинної галереї явно бракує живописних творів, присвячених В. І. Леніну, гідних високої теми. Експозиція відділу капіталізму Львівського історичного музею вимагає більш широкого показу розповсюдження ленінських ідей в Західній Україні до 1939 року і їх вплив на революційну боротьбу трудящих Західної України. Потребує розширення також розділ експозиції цього музею, де йдеться про створення КПСГ, 50-річчя з дня створення якої відзначатиметься у 1969 році. В експозиції радянського періоду Дрогобицького краєзнавчого музею відсутня тема “В. І. Ленін — вождь соціалістичної революції і засновник радянської держави”. Працівники Стрийського краєзнавчого музею не перебудували теми “Вплив Великої Жовтневої соціалістичної революції на розвиток революційного руху на землях Західної України”, що треба було зробити ще до 50-річного ювілею Радянської держави. Існуюча експозиція цього розділу не вдосконалена, документи не систематизовані, розміщені без етикеток, в ній не подано образ вождя революції — В. І. Леніна. В аналогічному стані знаходиться експозиція теми “Возз’єднання земель Західної України з УРСР”.

Не в усіх музеях послідовно розкрито одне з важливіших положень марксизму-ленінізму, записане в Програмі КПРС: “...народ — творець історії, побудова комунізму — справа рук народу, його енергії, його розуму”. Так, в експозиції дорадянського періоду Дрогобицького краєзнавчого музею ця ідея належно не підкреслюється. Не послідовно проводиться лінія показу антинародної суті експлуататорських класів. Відсутність науковості та історизму відчувається і в експозиції радянського періоду. Перший розділ цього періоду має назву “Боротьба трудящих Дрогобиччини за встановлення Радянської влади і возз’єднання західноукраїнських земель з Радянською Україною — 1921—1939 роки”. Чому боротьба трудящих Дрогобиччини за Радянську владу і возз’єднання почалася в 1921 р., а не з 1918 року, як це видно з матеріалів експозиції? В експозиції дорадянського періоду є тема про створення в 1918 р. перших робітничих Рад на Стебницькому та Дрогобицькому солеварному заводах, про Дрогобицьке збройне повстання за владу Рад у квітні 1919 року. Але ця тема висвітлена блідо, поверхово, експонати недбало оформлені.

У відділі капіталізму Львівського історичного музею в розділі, де йдеться про ріст революційного руху серед робітників Західної України наприкінці ХІХ ст. і початку ХХ століття, недостатньо висвітлений революційний рух селян.

В останньому розділі експозиції радянського періоду слабо показана роль місцевих партійних організацій, як організаторів трудящих мас на боротьбу за виконання накреслень XXIII з'їзду КПРС. Недостатньо зібрано і представлено матеріалів про хід виконання п'ятирічного плану розвитку народного господарства (1966–1970 рр.).

Львівський державний музей етнографії та художнього промислу є республіканським музеєм, але в ньому експонуються, в основному, матеріали західних областей України. В експозиції майже не висвітлена лівобережна Україна. Цим самим збіднюється показ етнографії і художніх промислів українського народу. Мало приділяється уваги питанням показу в експозиції сучасного народного побуту.

В найбільш запущеному стані перебуває експозиція відділів природи Дрогобицького і Стрийського краєзнавчих музеїв. Природа в цих відділах показана такою, як вона є сама по собі без втручання в неї людини. Відсутні теми показу творчої ролі радянської людини в перетворенні природи, боротьби колгоспників за підвищення врожайності сільськогосподарських рослин та продуктивності тваринництва. В Дрогобицькому музеї зовсім не порушуються питання атеїзму ні в одній з існуючих тем цього відділу. В експозиції Стрийського музею є теми: “Будова всесвіту”, “Походження людини”, “Походження і розвиток життя на Землі”, але розкриті вони слабо і вимагають корінної перебудови.

Серйозні недоліки мають місце в оформленні музеїв. В Львівському історичному – застаріле оформлення окремих залів дорадянського періоду, в природознавчому – художнє оформлення експозиції не завжди відповідає сучасним вимогам, в Стрийському і Дрогобицькому музеях – відсутні етикетки на багатьох експонатах, назви підтем до окремих експозицій та узагальнюючі анотації. В музеї етнографії та художнього промислу етикетки і всі пояснювальні тексти зроблені тільки на українській мові, а серед відвідувачів музею буває понад 50 % туристів з інших республік СРСР та із-за кордону. Залишає бажати кращого і експозиційне обладнання музеїв, в першу чергу – в державному природознавчому, Стрийському і Дрогобицькому краєзнавчих музеях, в картинній галереї і музеї українського мистецтва. Незадовільно використовуються технічні засоби в експозиції музеїв.

Ще незначною є допомога самодіяльним музеям і музейним кімнатам області з боку державних музеїв. Експозиції переважної більшості самодіяльних музеїв складаються, в

основному, з ілюстративного матеріалу і в них майже відсутні речові і документальні експонати. Інколи досягнення в розвитку економіки, культури, підвищення матеріального добробуту населення, прогресивні методи ведення господарства, передовий досвід показані схематично, непереконливо. Вони скоріше нагадують вітрини, дошки наочних посібників, виставки креслень і діаграм. Експозиції слабо пов'язані з сучасністю, не виходять за межі років, що вже минули.

В той же час фонди державних музеїв міста Львова перевантажені. В них нараховується понад 400 тисяч творів мистецтва, історії та культури, а постійно експонується біля 6 % з них. Не дивлячись на неодноразові заключення комісій про перерозподіл фондів музеїв, на вказівки і накази Міністерства культури з цього питання, в музеях і надалі існують тенденції їх збереження. Вся допомога самодіяльним музеям зводиться до передачі їм застарілого експозиційного обладнання та методичних порад щодо оформлення. Повільно використовуються фонди для організації пересувних виставок, особливо на селі.

В музеях області незадовільно розкривається антинародна діяльність українських буржуазних націоналістів і реакційна суть уніатської церкви на західноукраїнських землях, слабо висвітлено ленінське втілення дружби народів СРСР, пролетарського інтернаціоналізму.

Вказані вище недоліки негативно впливають на відвідування музеїв, фактично применшують їх роль в комуністичному вихованні трудящих. Вони пояснюються тим, що міськкоми, райкоми партії, обласне управління культури недооцінюють значення музеїв, нерідко формально, неконкретно здійснюють ними керівництво.

Зав. відділом пропаганди і агітації
Львівського обкому
КП України
Інструктор відділу
14.ІІ.1969

К. Пирожак
В. Висоцький

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 13. — Спр. 142. — Арк. 11-15.

**ІЗ ДОВІДКИ ДРОГОБИЦЬКОГО МІСЬККОМУ КП
УКРАЇНИ ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМОВІ ПАРТІЇ ПРО
РЕАГУВАННЯ МІСЬККОМУ НА ПРОЯВИ
ВІЛЬНОДУМСТВА ЖИТЕЛІВ МІСТ
ДРОГОБИЧА І ТРУСКАВЦЯ**

27 лютого 1969 р.

Таємно

Першому секретарю
Львівського обкому КП України
товаришу Куцеволу Василю Степановичу

Довідка

про заходи Дрогобицького міськкому КП України на прояви українського буржуазного націоналізму окремими громадянами м. Дрогобича і Трускавця

За останній час у містах Дрогобичі, Трускавці та селищі Стебник окремі громадяни допускали націоналістичні прояви, на які міськком КП України і первинні партійні організації гостро реагували і прийняли відповідні міри по їх усуненню.

Так, під час чехословацьких подій (21 серпня 1968 року), знаходячись в Будинку культури, культмасовик санаторію ППО м. Трускавця Марківський Василь Михайлович заявив працівникам Бережанській Л. А., Найчук О. П. та артистці муздрамтеатру Прокопець Г. І., що “дії країн Варшавського договору рівнозначні агресії США у В’єтнамі. СРСР шляхом насильства примушує інші країни жити по-своєму, а не так, як вони хочуть, що у нас не одна партія, а є нелегальні: націоналістична, християнська і баптистська”. Коли його запитали, що ти хочеш? Він відповів: “Я хочу волі”.

Довідавшись про ці висловлювання, міськком КП України доручив керівництву санаторію обговорити дії Марківського В. М. на профспілкових зборах. Збори відбулися 7 вересня 1968 р. На них були присутні 340 чоловік. Виступило 11 працівників санаторію, і всі вони засудили висловлювання Марківського як ворожі, що фальсифікують політику КПРС і не відображають настроїв та думок колективу.

Збори одностайно виразили Марківському В. М. недовір’я керівництвом культурно-масовою роботою і попередили, якщо

він і надалі буде допускати подібні висловлювання, то будуть просити відповідні органи притягнути його до кримінальної відповідальності...

31 січня цього року на засіданні профкому Дрогобицького педінституту ім. І. Я. Франка було заслухано звіт секретаря партбюро філологічного факультету тов. Домницького про стан ідейно-виховної роботи.

Партком відмітив, що поряд з багатьма позитивними сторонами в ідейно-виховній роботі та її хорошими наслідками мають місце істотні недоліки. Серед них те, що окремі студенти проявляють громадську пасивність, національну обмеженість. Останнє проявляється в неправильному розумінні ленінської національної політики.

Однією з причин такого стану є те, що окремі викладачі, зокрема кандидат філологічних наук Кочерган М. П., невірно розуміє основні положення ленінської національної політики. Це проявилось в його розмові під час роботи державної комісії на заочному відділенні з заступником секретаря парткому тов. Скрипником К. І. та членом комісії тов. Домницьким М. І.

Кочерган М. П. обурювався тим, що на Україні підручники з російської мови називаються "Родная речь". Він заявив, що в першу чергу треба вести боротьбу з великодержавним шовінізмом, як про це сказано в Програмі КПРС. Він висловив думку, що пора відмовитись від слів Й. В. Сталіна "великий російський народ", ставив під сумнів існування Української Радянської держави. Висловлював обурення тим, що в Московському університеті нема кафедри української мови, тоді як у окремих вузах Канади вона є.

Партком звернув увагу партбюро філологічного факультету на необхідність посилення роботи по піднесенню методологічного рівня викладачів, зокрема молодих.

Після засідання партбюро в ректораті відбулася розмова з Кочерганом М. П. На засіданні ректорату були присутні ректор тов. Чорній В. П., секретар парткому тов. Савчин М. С., секретар партбюро факультету тов. Домницький М. І., проректори тт. Гаришак І. В., Іваненко О. Є.

Кочергану М. П. було вказано на хибне розуміння ним окремих положень ленінської національної політики та шкідливість його в справі комуністичного виховання молоді. Однак він заявив, що по окремих питаннях його не переконали і свої думки він вважає вірними, що він це доведе, посилаючись на журнальні статті.

Кочерган М. П. заявив, що оцінити його погляди, вірні вони чи ні, зможе тільки весь викладацький колектив інституту, вчена рада. 24 лютого 1969 року відбулося засідання Вченої ради педінституту, в рішенні якої записано:

1. Вчена рада інституту вважає, що всяке хибне тлумачення окремими викладачами (т. Кочерган М. П.) національного питання, яке проявляється в ставленні під сумнів існування української радянської державності, в применшенні досягнень Української Соціалістичної Республіки та її культури, недооцінці необхідності боротьби з окремими проявами українського націоналізму і національної обмеженості шкодять справі будівництва комунізму, виховання студентів у дусі соціалістичного патріотизму, дружби народів СРСР і пролетарського інтернаціоналізму.

2. Вчена рада зобов'язує ректорат, деканати, кафедри, всіх викладачів давати рішучу відсіч хибним тлумаченням ленінської національної політики і втілення її в життя.

3. Вчена рада зобов'язує ректорат, деканати, кафедри посилити роботу по ознайомленню студентів з ленінською національною політикою і її втіленням в життя, з величними перетвореннями, що сталися в економічній, політичній і культурній галузях у житті українського народу, в тому числі трудящих західноукраїнських земель, за роки радянської влади, вихованню у молоді почуття соціалістичного патріотизму, дружби народів СРСР, пролетарського інтернаціоналізму.

4. Ректорату, деканатам, кафедрам звертати більшу увагу на піднесення методологічного, ідейного рівня, особливо молодих викладачів, вивчення ними марксистсько-ленінської теорії. Відновити роботу методологічного семінару.

Міськком партії завжди оперативно реагує на прояви українського буржуазного націоналізму і вимагає цього від первинних партійних організацій.

Притягуються до партійної відповідальності не тільки ті, хто діє явно, а й ті, що при вступі в партію по різних мотивах приховали дані про родичів, які проживають в капіталістичних країнах або ж засуджені за ворожу націоналістичну діяльність. Ці факти бюро МК КП України не залишає без реагування.

Так, член КПРС Сенечко Орест-Григорій Григорович при вступі в партію приховав, що має родичів за кордоном, а дядько в роки війни служив у фашистській армії і був у 1946 році засуджений.

За нещирість перед партією і приховання своїх біографічних даних Сенечку О. Г. оголошено сувору догану з занесенням до облікової картки, а наказом начальника управління трудових резервів він звільнений від обов'язків директора технічного училища № 6...

Секретар Дрогобицького міськкому
КП України

В. Чечель

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 13. – Спр. 73. – Арк. 16-20.

№ 78

З МАТЕРІАЛІВ ДО ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗВІТУ УПОВНОВАЖЕНОГО РАДИ У СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР ПО УРСР ПРО МІЖНАРОДНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ЕКЗАРХАТУ УКРАЇНИ РПЦ

Київ

Лютий 1969 р.

Д № 7

Материалы к информационному
отчету, полученные с экзархии

В 1968 г. по сравнению с прошедшими годами Украинский Экзархат расширил свою деятельность на международном поприще. Экзарх Украины Митрополит Филарет избран в руководство ряда международных церковных организаций. Он является членом Рабочего Комитета Христианской Мирной Конференции, а также входит в состав Комиссии Церквей по международным делам Всемирного Совета Церквей.

С 31 марта по 5 апреля 1968 г. в Праге представители Украинского Экзархата Митрополит Филарет, Архиепископ Николай (Юрик) и др. в составе делегации Русской Православной Церкви принимали активное участие в работе III Всехристианского Мирного Конгресса. Несмотря на назревавшие в Чехословакии события, осложнявшие работу, Конгрессу удалось объединить миролюбивые христианские силы Африки, Америки, Азии, Австралии и Европы и принять ряд важных документов в защиту мира.

В рекомендации по Вьетнаму Конгресс заявил: “Мы требуем, как требовали и раньше, полного, окончательного и безоговорочного прекращения бомбардировок Демократической Республики Вьетнам... Мы требуем, чтобы

Соединенные Штаты отозвали свои войска из Вьетнама, дабы достойный восхищения вьетнамский народ с героической решимостью доказал всему миру свое твердое стремление к свободе... и заявляем о нашей солидарности с ним". В Резолюции по вопросу европейской безопасности Конгресс пришел к заключению: "Для стабилизации европейской безопасности надо осуществить следующие предпосылки: признания реальностей, возникших в результате второй мировой войны, т. е. неприкосновенность существующих границ, в частности западной границы Польской Народной Республики, равно как и признание территориальной неприкосновенности двух суверенных, равноправных немецких государств и уважение особого статуса Западного Берлина... Развитие неонацизма в Западной Германии вызывает серьезное беспокойство и недоверие во всей Европе. Европа, бывшая ареной двух мировых войн и в которой все еще существуют очаги конфликтов, должна, по нашему мнению, стать примером мирового существования и сотрудничества с государствами различных социальных систем".

Кроме того, была получена информация о положении в Чехословакии, позволявшая судить о нараставших событиях в этой стране...

1–3 октября 1968 г. Митрополит Филарет принимал участие в заседании Рабочего Комитета Христианской Мирной Конференции в Париже.

Несмотря на то, что под влиянием массивированной западной пропаганды многие церкви из несоциалистических стран заняли неправильную позицию по чехословацкому вопросу, Русская Православная Церковь твердо заявила, что она не согласна с позицией западных церквей и изложила свою точку зрения, которая нашла отражение в принятом Рабочим Комитетом ХМК Коммюнике. "Другие участники, – говорится в Коммюнике, – считают события 21 августа логическим завершением предшествовавших и шестисторонних переговоров руководителей социалистических стран социалистического содружества с целью не "оккупации" Чехословакии, а предотвращения назревавшего кризиса, могущего повлечь за собой междоусобную борьбу в Чехословакии, усиление империалистических сил, привести к тяжёлым последствиям для мира и безопасности в Европе и во всём мире и к крупному риску международного конфликта. Одобрять действия сил Варшавского договора, они считают, однако, что развитие событий в Чехословакии и возрождение контр-

революционных сил, ставшее возможным благодаря характеру этого развития, непосредственно и прямо касаются судьбы не только Чехословакии, но также и всех народов социалистических стран и в конечном итоге всего человечества”.

С 19 ноября по 17 декабря 1968 г. в Канаде и США, где проживает около 1,5 миллиона украинцев, впервые побывала делегация Украинского Экзархата во главе с Киевским Митрополитом Филаретом. Делегация была радушно принята приходами Московского Патриархата. Эта поездка в какой-то степени ослабила, как об этом писала униатская канадская пресса, впечатление от поездки по Канаде кардинала Иосифа Слипого, преследовавшего цель объединить зарубежных украинцев под националистическим флагом. Делегация ознакомилась с до сих пор мало изученной церковной ситуацией в Канаде, в результате чего выяснилось, что между сторонниками Русской Православной Церкви и украинскими националистами имеется значительная прослойка украинцев, которая находится вне влияния националистов. Назначение в Канаду епископа от Украинского Экзархата, а также укрепление приходов Русской Православной Церкви духовенством с Украины будет способствовать оказанию влияния на вышеупомянутую часть канадских украинцев. Благоприятные результаты поездки делегации в Канаду указывают на необходимость организовать подобную поездку в Аргентину, где также проживает значительная часть украинцев. В Нью-Йорке делегацию Украинского Экзархата принял Генеральный Секретарь ООН У Тан. Это имеет значение в связи с тем, что У Тан отказался принять кардинала И. Слипого, хотя последний ради этого задержался в Нью-Йорке на два дня. Униаты расценили этот факт как удар по их престижу.

События в Чехословакии, осложнившие внешнецерковную деятельность Русской Православной Церкви, усилили активизацию униатского подполья в западных областях Украины. Однако в результате принятых Экзархатом мер в определенной степени удалось приостановить развитие униатства. Деятельность Украинского Экзархата в этом направлении продолжается...

Февраль 1969 года.

На документі напис: Матеріал використан в інформаційному отчете.

ЦДАВОУ. — Ф. 4648. — Оп. 5. — Спр. 141. — Арк. 22-26.

З ПРОЕКТУ ДОПОВІДІ ЕКЗАРХА УКРАЇНИ МИТРОПОЛИТА КИЇВСЬКОГО І ГАЛИЦЬКОГО ФІЛАРЕТА НА СЕСІЇ СВЯЩЕННОГО СИНОДУ РПЦ

Не пізніше 7 березня 1969 р.

...Униатская деятельность активизировалась в последнее время как за рубежом, так и на территории западных областей Украины. Она выражается, в частности, в том, что невоссоединившиеся принуждают православных священников произносить клятву на верность Римо-Католической Церкви и продолжать служение в православных храмах. Они обещают православным пастырям лучшую материальную обеспеченность с условием возврата в унию. Униаты возобновили антиправославную пропаганду, называя православных схизматиками, а таинства Православной Церкви лишенными благодатной силы. Эта пропаганда часто приобретает националистическую форму. Невоссоединенные священники нелегально совершают богослужения, используя для этой цели как дома верующих, так и недействующие храмы, исполняют требы (крещение, бракосочетание, погребение, освящение домов, хождение с иорданской водой), служат панихиды на кладбищах. Некоторые из них, поступая на гражданскую работу, избирают такие должности, которые были бы связаны с посещением домов и прикрывали бы их униатскую деятельность. Среди православных распространяются ежегодные униатские календари. Активное участие в оживлении унии принимают униатские монахи и монахини.

Однако было бы несправедливо думать, что все невоссоединившиеся священники занимаются активизацией унии. Определённая часть из них, находясь на гражданской работе или на пенсии, отстранилась от церковной деятельности и не проявляет антиправославных действий к Московскому Патриархату. Из 192 невоссоединившихся священников, проживающих в Львовско-Тернопольской епархии с 926 православными пастырями, нелегально действуют 68.

Подпольная деятельность униатов на Украине в определённой степени инспирируется извне. Так, Ватиканское радио систематически ведёт передачи униатского богослужения на Советский Союз, нередко сопровождая его тенденциозными проповедями, направленными на оживление унии. Изданный

в Риме с предисловием кардинала Иосифа Слипого униатский молитвенник нелегально засылается на Украину и распространяется среди православных верующих. В нём содержится, например, такая антинародного характера молитва: “Боже, сними с нас цепи, не дай погибнуть в ярме: волю пошли Украине, счастье и долю ей дай”. Руководство Украинской Католической Церкви, активно поддерживаемое зарубежными националистическими организациями, стремится образовать Украинский Католический Патриархат, по некоторым данным, во главе с Киевским Патриархом. В западных епархиях Экзархата появились тайный епископ и новопоставленные униатские священники.

Активизация униатства имеет связь с недавними событиями в ЧССР. Восстановление унии в Чехословакии, к которому причастны некоторые католические епископы и священники, окрылило надежды многих невоссоединившихся. Грекокатолики проявляют по отношению к Чехословацкой Православной Церкви враждебность, акты насилия и надругание над православными святынями. И хотя всё это не имеет непосредственного отношения к Украинскому Экзархату, однако мы не можем не принимать во внимание и не задумываться серьёзно над происходящим в братской Православной Церкви и его отражением на замедление богословского диалога между Православием и Католичеством.

В связи с возобновлением деятельности невоссоединившихся священников Экзархом Украины и преосвященными архипастырями приняты мероприятия по дальнейшему укреплению православия в западных епархиях. Экзарх Украины периодически совершал поездки в Львовскую, Ивано-Франковскую, Закарпатскую и Черновицкую епархии, где совершал богослужения, посещал приходы, особенно в тех районах, где действуют невоссоединенные священники, знакомился с церковной жизнью.

С целью углубления и укрепления живой связи с восточными братьями по вере, вовлечения в единое русло духовной жизни Русской Православной Церкви, за полтора года в Киеве побывали почти все благочинные западных епархий, вместе с которыми были и священники, особо нуждающиеся в укреплении своего православного самосознания. Они участвовали в архиерейских богослужениях, посещали достопримечательные места, связанные с возникновением на Руси христианства, имели продолжительные беседы с Экзархом Украины. В октябре 1968 г. группа паломников из западных

епархий, возглавляемая Архиепископом Иосифом, побывала в Москве, Ленинграде, Загорске; была принята Святейшим Патриархом Алексием и другими иерархами Русской Православной Церкви. Поездка принесла положительные результаты.

В сентябре и октябре с. г. имели место собеседования Экзарха Украины с благочинными Львовской, Ивано-Франковской, Черновицкой и Мукачевской епархий с участием епархиальных архиереев. Предметом собеседований было дальнейшее укрепление православия в воссоединенных епархиях. Благочинные выразили готовность усилить свои пастерские труды среди духовенства и верующих в этом направлении.

В рамках советского законодательства о свободе совести Совет по делам религии при Совете Министров СССР обеспечивает необходимые условия для удовлетворения религиозных потребностей верующих. В последнее время в западных украинских епархиях православные священники получили возможность богослужения по совместительству более чем в 200 недействующих храмах. Это приостанавливает тенденцию вынужденного обращения к невоссоединившимся священникам.

Важное значение в укреплении православной веры имеет Почаевская лавра. В течении многих столетий она была твердыней православия в борьбе с унией в Юго-Западной Руси. В настоящее время предпринимаются необходимые меры для пополнения Почаевской Лавры монахами, оказавшимися за пределами монастырей и не несущими пастырского служения на приходах.

Лучшим методом утверждения православного самосознания является подготовка пастырей, воспитанных в духе преданности Матери-Церкви и Отечеству. Наши семинарии и академии не в состоянии обеспечить пастырскими кадрами западные епархии. Кроме того, учебные программы не учитывают и не могут учитывать местных условий, а их безусловно необходимо принимать во внимание, если хотим достичь положительных результатов. Необходимо организовать подготовку пастырей Русской Православной Церкви специально для бывших греко-католических епархий.

Важнейшим идейным оружием в борьбе с униатскими тенденциями являются церковные издания. В связи с этим большое значение придается ежемесячному журналу "Православний вісник", качество и идейное содержание которого в будущем надо улучшить. Было бы полезно, если бы и "Журнал

Московской Патриархии” уделял большое внимание анти-униатской проблематике. Редакция “ЖМП” могла бы оказать братскую помощь “Православному віснику”. Необходимо увеличить тираж украинского православного календаря.

Идейным оружием является не только печатное, но и устное слово. Поэтому архипастыри и пастыри должны чаще обращаться в проповедях к актуальным темам, прививая верующим любовь к Матери-Русской Православной Церкви и Отечеству.

Духовенство, признавшее решение Львовского Собора лишь формально, не может успешно бороться с унией, поэтому епархиальным архиереям уже сейчас следует позаботиться о укреплении районов, где активно действуют невоссоединившиеся священники, достойными пастырями.

Необходимо поручить епархиальным архиереям через благочинных благопристойно провести в жизнь принятые инициативной группой 16 пунктов в тех православных приходах, где медлят с их осуществлением.

Следует ввести единообразие в практику совершения богослужений и треб в западных епархиях Украинского Экзархата с учетом местных условий и традиций, непротиворечащих православному учению.

Святейший Патриарх Алексий в юбилейном Послании по случаю 20-летия Львовского Собора выразил пожелание, чтобы воссоединенные священники чувствовали себя равноправными членами нашей Святой Церкви. Это означает, что они должны иметь более тесное общение с Московской Патриархией и прежде всего с Украинской Экзархией. Для этого надо продолжить периодические поездки духовенства в Москву, Ленинград, Киев, Загорск и др. города. В состав паломнических групп, как показал опыт, полезно включать в большом количестве тех священников, воссоединение которых остается лишь формальным. Молитвенное общение, ознакомление с жизнью Русской Православной Церкви и всесторонними достижениями нашего народа принесут положительные результаты.

Уния оказалась осужденной историей, потому что она не служила подлинному единению Восточной и Западной Церкви. Ее упразднение способствовало развитию контактов между Русской Православной Церковью и Римо-Католической Церковью. Мы надеемся, что расширение контактов в духе христианской любви послужит преодолению вековых препятствий по пути к вожделенному единству Православной

и Римо-Католической Церквей. В то же время мы сознаем, что, с нашей точки зрения, активизация униатских тенденций не может не отражаться на дальнейшем развитии братских отношений, необходимых для богословского диалога между Православием и Католичеством.

Таковы мероприятия, которые я считаю своим архи-пастырским долгом предложить на рассмотрение Священного Синода нашей святой Церкви в связи с имеющими место в Украинском Экзархате некоторыми определенными действиями с римо-католической стороны.

Митрополит Киевский и Галицкий,
Экзарх Украины

ЦДАВОУ. — Ф. 4648. — Оп. 5. — Спр. 170. — Арк. 48-57.

№ 80

ЛИСТ МЕШКАНЦІВ СЕЛА ДУБОВЕ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ “ЗАКАРПАТСКАЯ ПРАВДА” СТОСОВНО ПОВІСТІ ІВАНА ЧЕНДЕЯ “ІВАН”

9 березня 1969 р.

Мы, жители села Дубовое Тячевского района, ознакомившись с повестью “Иван” из сборника писателя И. Чендея “Березневий сніг” (“Мартовский снег”), не можем не выразить своего возмущения по поводу того, какими методами Чендей изображает жизнь верховинского села. Мы понимаем, что каждый автор, приступая к созданию художественного произведения, обращается к подлинным событиям, ищет прототипов своих героев среди знакомых ему людей и на основании фактов жизни делает широкие художественные обобщения.

Следовательно, нет ничего удивительного в том, что и на этот раз И. Чендей поступил именно так и обратился за жизненным материалом для произведения к своему родному селу Дубовому. Что это так, подтверждают некоторые герои повести, многие отдельные факты и события, о которых в ней говорится. Только факты и события показаны словно в кривом зеркале или на фотонегативе: что в действительности черное, то у И. Чендея белое, и наоборот. И именно тенденциозный показ действительности, искажение

исторической правды вызывает (и не может не вызывать) с нашей стороны гневный протест.

По нашему мнению, речь идет о сугубо принципиальном вопросе — о правильном отображении становления и укрепления Советской власти в верховинском селе, о формировании мировоззрения советского человека. В этих вопросах всякое искажение правды жизни на руку только нашим идейным врагам, и с этим мириться нельзя. Поэтому мы считаем, что не имеем права молчать и должны высказать по поводу повести свое мнение.

Нам могут возразить: в повести речь идет не о Дубовом, а о воображаемом верховинском селе. В ней изображены не конкретные люди и события, а дано художественное обобщение действительности. Тем хуже для автора. Такой аргумент может подтвердить только одно: что в повести опорочена жизнь не одного, а всех сел Советской Верховины.

Но обратимся к фактам. Мы видим жизнь нашего села, видим действительность. А как она подана в повести Чендея? Прежде всего, кто главный герой повести? С первых страниц становится понятно, что им является Иван Каламар. Это выходец из народа. Он прошел тяжелый путь от пастушка до представителя Советской власти в новом закарпатском селе. И тут же с первых страниц повести начинаешь удивляться. Иван Каламар — неисправимый пьяница и развратник. У него нет друзей. И, наоборот, попа Стаха автор характеризует положительно: он выдержанный, умеет трудиться и делает полезное дело — разводит сады и пчел. У него много единомышленников. От всего этого становится до боли обидно. Ведь первые представители Советской власти на селе активно боролись против старого, против религиозного дурмана, несли в жизнь все новое. А герой И. Чендея показан читателям как пьяница и одиночка в своих рассуждениях и действиях. Даже когда умер Иван Каламар, провожает его в последний путь поп Стах. На могиле стоит крест, который словно перечеркивает все, что сделал Иван Каламар.

С такой трактовкой образа согласиться никак нельзя. Возникает законное возмущение: а где же партийные организации, которых в Дубовом четыре? Где комсомольские организации, которых в селе шесть? Немало коммунистов и комсомольцев было в Дубовом и в 40—50 годы. А вот их роль, их место в коммунистическом воспитании трудящихся, в мобилизации людей на борьбу за социалистическое переустройство села в повести совсем не показаны.

Если Каламар, которого И. Чендей, кстати, изображает не только пьяницей, но и грабителем и взяточником, герой-одиночка, который один борется за “совецку власть”, как пишет для языкового “колорита” И. Чендей, то каким чудом возникли в селе новые учреждения культуры, образования, здравоохранения — клуб на 460 мест, средняя школа, в которой учится 882 ученика, интернат для учащихся из окрестных сел, библиотеки в самом Дубовом и во всех его приселках, больница на 50 мест и многое другое, без чего теперешние жители нашего села не могут представить себе своей жизни? Возможно, это заслуга попа Стаха или бывших старост села, о которых с такой симпатией пишет автор, при которых, кстати, большинство населения Дубового было неграмотным. О клубе, бесплатном медицинском обслуживании и о многом другом дубовчане и мечтать не могли.

Читаешь повесть и не понимаешь, почему автор так увлекся только прошлым верховинского села, пропагандирует старые формы жизни, поет им дифирамбы и так бледно, невыразительно рисует современность. В произведении не показаны подлинные движущие силы современного украинского села.

В повести чувствуется какое-то сожаление по поводу спада “авторитета” религии в народе. И только как клевету можно воспринять то, что Чендей пишет о деятельности народной дружины. По мнению автора, она вообще была лишней. Разве это не издевательство над памятью первого председателя нашего колхоза Мадара, погибшего от руки врага?

Новое в нашей жизни утверждается в тяжелой борьбе, в преодолении сложных противоречий. Были, разумеется, и трудности, были и отрицательные явления. Случалось и такое, что на ответственные участки работы пробирались люди, которые не заслуживали доверия народа и даже злоупотребляли им. Но сводить все только к изображению, больше того, смакованию таких явлений, которые преодолеваются самой логикой нашего советского бытия, значит вольно или невольно исказить историческую правду, дезинформировать читателя. А этого не следует позволять никому.

По поручению жителей села Дубовое подписали: П. Ю. Помфюк, фельдшер Дубовской участковой больницы, И. Д. Попович, В. М. Черевко, старые коммунисты, пенсионеры, Ю. А. Мадар, начальник автопарка Усть-Чернянского лесокombината, М. Д. Магей, рабочий Тересвянского ДОКа, Д. Д. Подольский, председатель колхоза “Досарм”, Ю. В. Мо-

тринец, заместитель председателя сельского Совета и секретарь парторганизации исполкома сельского Совета, Т. Ю. Ребар, зав. магазином Дубовского СПО.

Закарпатская правда. — 1969. — 9 березня.

№ 81

ІЗ ГАЗЕТНОЇ СТАТТІ ПРО ЗБІРКУ ІВАНА ЧЕНДЕЯ “БЕРЕЗНЕВИЙ СНІГ”

9 березня 1969 р.

Разговор о новом произведении Ивана Чендея мы начинаем не первыми. В феврале состоялся III пленум правления Союза писателей Украины. “Критика и литературный процесс накануне ленинского юбилея” — этот вопрос был центральным на форуме литераторов республики. С трибуны пленума критик Григорий Сивоконь счел необходимым обратить внимание на серьезные недостатки нового произведения Ив. Чендея. В частности, Григорий Сивоконь подчеркнул:

“Березневий сніг” (“Мартовский снег”), к сожалению, подтвердил то, что в “Птицах...” можно было расценивать как подсознательное. В повести “Иван” — центральной вещи сборника — автор уже совершенно не в состоянии противостоять противоречиям современной жизни, капитулирует перед ней и ищет выхода в авторитарности добрых старых обычаев, выверенных от деда-прадеда. Нарушить их — значит накликать на себя гнев не только земной, но и горный... Но если говорить о тех перспективах, которые определяются социализмом и развитием современной цивилизации вообще, то прибежище прошлого, недвижимого (пусть даже речь идет об обычаях или быте) есть не что иное, как анахронизм или бегство от действительности”.

Настораживает одно замечание критика: “...то, что в “Птицах...” можно было расценивать как подсознательное...” Напомним, что в свое время роман “Птицы покидают гнезда” вызвал широкий разговор. Некоторые обозреватели произведения не без оснований выразили беспокойство по поводу того, что автор склонен к консервации верховинского быта. На это указывает и Григорий Сивоконь, хотя и признается, что он в то время с этим не соглашался, считая это “подсознательным”...

Странно, но нужно сказать со всей откровенностью: герои “Птиц...” с их куцей идеалистической философией, с еще большей набожностью “перелетели” и в новую книгу “Мартовский снег”, которая открывается повестью “Иван”. “Птиц...” с их куцей идеалистической философией, с еще большей набожностью “перелетели” и в новую книгу “Мартовский снег”, которая открывается повестью “Иван”.

Трибуна писателя — его книга. Советский литератор не холодный созерцатель, а боец за новое, передовое, прогрессивное как в быту, так и в общественной жизни, знаменосец новой марксистско-ленинской философии. Эти позиции четко определены, и каковы бы ни были столкновения его героев, авторскую позицию не замаскируешь и не спрячешь. В повестях нового сборника писатель отошел от позиций социалистического реализма, который требует всестороннего изображения действительности, правдивого создания типических характеров в типических обстоятельствах, в утверждении советской действительности. Конечно, на своей позиции стоит писатель и в повести “Иван”. И нужно сказать, что она непрочная, шаткая. Сквозь нее просачивается враждебная нам идеология...

В защиту патриархальных обычаев выступает Ив. Чендей и в другой повести — “Луна блакитного виду” (“Эхо голубого горизонта”). Он не жалеет красок, чтобы показать беспокойную должность хлебороба на земле. Но воспевает именно то время, когда была своя нивка, свои волы-пахари. А вот уже с колхозом у отца конфликт. Был бригадиром. Но пришлось бросить...

“Эхо голубого горизонта” — еще одна дань уже знакомой, столь щедро расписанной в повести “Иван” теме религии. Писатель в плену не только церковных обрядов, он воспевает всяческих ворожеек, знахарей, которые молитвами могут и черта из души выгнать.

Невольно возникает вопрос: так ли традиционно богобоязнен труженик Верховины? Кому-кому, а писателю Ив. Чендею хорошо известно, что поработители всех времен приходили в Закарпатье с мечом и крестом. О крест святой! Его давали целовать партизанке-разведчице Елене Гандере, когда поставили к стене в центре Виноградова. Но не захотела женщина-верховинка и перед смертью целовать его...

Чешская и словацкая буржуазия, венгерские фашисты очень быстро усвоили “курс оккупационных наук” — насильственную денационализацию украинского населения, закрытие укра-

инских школ, социальный гнет, налеты на села многочисленных жандармов и экзекуторов. И все это было освящено церковью.

С крестом вели дубовчанина Ивана Фицая и его старую мать в концлагерь. Старая мать не вернулась из фашистских застенков. Удалось пережить адские муки ее сыну. С радостью встретили односельчане героя, который людям служил и муки терпел за людей. Именно его, Ивана Фицая, избрали первым председателем народного комитета. Нет, позвольте, не согласиться с автором, что старики вспоминают только добрых старых старост Федора Коцибу, “который умел ладить с панами — большим налогом село не облагал, — был тихим и спокойным, любил дороги и мосты... При нем поставлены также долговечные мостки на приселках...” и “...не было наводнений, которые бы разрушили их...” А еще вспомнили Андрея Граба: “Когда он служил обществу, в селе построили большую школу и кооператив”. А еще вспомнили Григория Смыка. Этот — любил сады. “Во время его службы в село из-за тридевяти земель весной привозили разные саженцы...”

Разве можно поверить, что “старые деды” забыли, что именно Иван Фицай — прототип Ивана Каламаря — первым сказал в селе: “Радуйтесь, люди, отныне земля ваша!” Разве забыли старики, что Иван Фицай — прототип героя произведения — вывел все село, чтобы по кирпичику разобрать тюрьму в Дубовом, в которую те “добрые”, “святые” старосты бросали бедняков-верховинцев, а на том месте Иван Фицай посадил первое дерево нынешнего сельского парка? Или забыли старики горький дым своих хат, в которых зимой вместе со скотом жили они? Но нет, видите ли, именно та островерхая курная старая хата всегда привлекает писателя...

Бесспорно, родной дом, где ты своим первым криком поздоровался с белым светом, дорог всем. Но очень больно вспоминать, если ты именно здесь познал людское горе, обиду, голод, видел из окна дома решетки дубовской тюрьмы...

Но не только закрывает глаза писатель, когда видит новый отчий дом. Его раздражает даже новый сад: “Давно нет старой яблони в нашем дворе.

Вокруг нового отцовского дома новый сад... Все-таки мне во сто крат дороже наша старая яблоня неподалеку от старой хаты. Та самая, что зеленела каждой весной, наперекор умиранию, что родила большие сладкие яблоки...” Не та ли это яблоня, которую из-за тридевяти земель привез староста Смык?

Нет, старики ничего не забыли! Не забыли канадские леса, бельгийские шахты, тяжелый пресс мистера Форда, который выжимал последние силы. Нет, старики ничего не забыли. И не он их ли имени сказали дубовчане о книге “Мартовский снег”, что “с ее страниц несет ладаном, алкоголем и дегтем”.

Конечно, автор может сказать, что в повести “Иван” события происходят в селе Забереж, а не в Дубовом. Вот повесть — “Эхо голубого горизонта” — с точным адресом — Дубовое. Но странно, в Забережи над селом возвышается гора Ясеновая. И в Дубовом эта же гора. Иван Каламар из Забережи — тот же Иван Фицай из Дубового. Люди его узнали. Только он оклеветан. С возмущением об этом пишут в своем письме в редакцию жители села Дубового...

— В книге все, что для нас свято, высмеяно. В первые годы Советской власти немало сделала народная милиция. Ее почему-то автор называет народной дружиной. Автор высмеивает народных милиционеров. Людей, ставших на стражу народного добра, автор показывает в кривом зеркале.

Рассказ, который дал название книге, написан на первый взгляд с большой любовью к маленькому герою — школьнику-интернатовцу Микулке Недичу. Но если проследить рассказ автора об учителях гимназии и гимназистах, то Микулка многое выражает. Дело в том, что писатель рассказывает о нем с явным сочувствием, хотя Микулка член дружной семьи школы-интерната и заботы о нем взяла на себя мать-Отчизна. А вот в “Эхо голубого горизонта” автор восхваляет даже недоношенные ботинки, присланные сытыми буржуа из Чехии и Моравии. Кстати, вспомнилась жизненная арифметика: из села Дубового в гимназию попали пять юношей, и только двоим удалось ее закончить. В числе двоих и автор книги. Теперь в Дубовом своя гимназия — средняя школа, восьмилетка и несколько начальных школ. Мария Черевко из Дубового стала преподавателем Ужгородского госуниверситета. Иван Магула после окончания университета работает директором школы в Хусте. Одним словом, пятидесяти детям трудящихся только в одном селе государство дало вузовские дипломы, а двести получили дипломы о среднем специальном образовании.

Ив. Чендей иногда любит взвешивать факты на глазок. Так взвесьте: 50 с высшим, 200 со средним специальным на советских весах и двух гимназистов на досоветских.

Подводя итоги, нельзя согласиться с Григорием Сивоконем,

что автор “Мартовского снега” Ив. Чендей не только не хочет видеть нашу действительность, но и искажает ее. Идеализируя прошлое, он совершенно обошел острые классовые процессы, проходившие в закарпатском селе в прошлом, как не коснулся и новых проблем, которые ставила жизнь в первые советские годы. Нельзя сказать, что он, цепляясь за старое, “подсознательно” защищает отсталую идеологию. Да и немного увидишь, если смотреть на сегодняшний день с колокольни набожных старушек, деда Ясенова и попа Стаха.

По дороге длиной в двадцать пять лет идут односельчане автора книги, все труженики орденоносного Закарпатья. За это, по сравнению со столетиями, короткое время “деревянная” Верховина стала металлической, в области, в полном смысле этого слова, произошла культурная революция, закарпатцы овладели сотнями новых профессий, почти в каждом городе появились промышленные районы. И не снилось бывшим старостам, что так садами и виноградниками украсится наша родная закарпатская земля. Но главное завоевание прожитых лет — рождение в Карпатах нового человека, подлинного героя нового времени. Среди них мы видим и бывшего батрака, ныне Героя Социалистического Труда Юрия Питру, лесоруба из Усть-Черной — соседа дубовчан — Героя Социалистического Труда Ивана Чусу, прославленную Анну Ладани, Марию Алечко. А сколько Верховина дала государственных мужей, которые сегодня в полном смысле этого слова стали слугами народа. Здесь и сын лесоруба из Кострина Иван Грунянский — наш первый министр Украинского государства, депутат Верховного Совета СССР, станочница Буштинского лесокомбината Анна Поко-тило. А через несколько дней трудящиеся Закарпатья назовут тысячи имен лучших передовиков производства и колхозных полей депутатами местных Советов.

Вот какие герои — люди с чистой совестью, полные гордости за свои работающие руки, создающие добро, шли и идут по славной дороге длиной в двадцать пять советских лет. К сожалению, в книге “Мартовский снег” этих людей не видно.

С кем же в дороге писатель Ив. Чендей?

Василий Вовчок, Василий Полищук, Николай Ришко.

Закарпатская правда. — 1969. — 9 березня.

**ПОСТАНОВА БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП
УКРАЇНИ ПРО ПІДВИЩЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
КЕРІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ,
УСТАНОВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА ОБЛАСТІ ЗА
ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНИЙ РІВЕНЬ МАТЕРІАЛІВ,
ЩО ПУБЛІКУЮТЬСЯ, ТА РЕПЕРТУАРУ**

28 березня 1969 р.

Цілком таємно

40. Про підвищення відповідальності керівників органів преси, радіо, телебачення, кінофікації, установ культури і мистецтва області за ідейно-політичний рівень матеріалів, що публікуються, та репертуару.

Доп. т. Пирожак.

Висл. тт. Мисько, Вітошинський, Бойко, Бакуменко, Федорів, Братунь, Савчук, Подольчак, Полудень, Чугайов, Пищюра, Куцевол.

ЦК КПРС 7 січня 1969 року і ЦК КП України 3 березня 1969 року прийняли постанови про підвищення відповідальності керівників органів преси, радіо, телебачення, кінематографії, установ культури і мистецтва за ідейно-політичний рівень матеріалів, що публікуються, та репертуару. В постановах відмічається, що в сучасних умовах дальшого зміцнення і розвитку соціалістичного суспільства, розширення соціалістичної демократії значно зростає роль світогляду, підвищення політичного і культурного рівня радянського народу.

Працівники преси, радіо, телебачення, кінематографії, установ культури та мистецтва беруть активну участь у виконанні рішень ХХІІІ з'їзду КПРС, в мобілізації мас на здійснення планів комуністичного будівництва, допомагають партії в усій її ідеологічній діяльності. Партія високо цінує їх працю, створює всі умови для творчої діяльності, виявляє постійну турботу про те, щоб на вирішальних ділянках працювали підготовлені, політично зрілі і авторитетні кадри.

В умовах дальшого загострення ідеологічної боротьби між соціалізмом і капіталізмом, підкреслюється у постановах ЦК КПРС і ЦК КП України, особливого значення набуває здатність працівників преси, діячів літератури і мистецтва більш гостро, з класових, партійних позицій виступати проти

будь-яких проявів буржуазної ідеології, активно і вміло пропагувати комуністичні ідеали, переваги соціалізму, радянський спосіб життя, глибоко аналізувати і викривати різного роду дрібнобуржуазні та ревізіоністські течії. Тим часом, окремі автори, режисери та постановники відходять від класових критеріїв при оцінці і висвітленні складних суспільно-політичних проблем, фактів і подій, а іноді стають носіями поглядів, чужих ідеологій соціалістичного суспільства.

Ряд керівників видавництва, органів преси, радіо, телебачення, установ культури і мистецтва погано працюють з авторами, інколи виявляють політичну безпринципність у вирішенні питань публікації незрілих в ідейно-художньому відношенні матеріалів. Власну відповідальність вони часом намагаються перекласти на управління по охороні державних таємниць у пресі, забуваючи, що в умовах соціалістичної демократії ці органи існують головним чином для попередження розголошення відомостей, які становлять державну і військову таємницю, а також різного роду дезінформації. Партійні комітети знизили вимогливість до органів преси, радіо, кіно, телебачення, видавництва, установ культури і мистецтва.

Бюро обкому КП України вважає, що недоліки, про які йдеться у постановках ЦК КПРС і ЦК КП України, мають місце і в нашій області.

Редакція журналу “Жовтень”, дещо поліпшивши роботу по підвищенню ідейно-політичного рівня публікацій, ще не повністю домоглася виконання рішення бюро обкому партії від 12 липня 1968 року “Про серйозні недоліки в роботі журналу Жовтень”. Останнім часом через недостатню вимогливість до питань добору авторів, ідейно-художньої якості творів були підготовлені до друку добірки віршів І. Боднара, Б. Демківа, І. Гнатюка, В. Юр’єва, більшість з яких є художньо слабкими, ідейно невиразними. Низьким у журналі залишається рівень редагування матеріалів, що створює можливості для допущення ідейних прорахунків і помилок.

Керівники видавництва “Каменярь” не досить активно борються за створення у колективі обстановки високої ідейної вимогливості при відборі і підготовці рукописів до друку, внаслідок чого допускаються факти випуску сірих, недовершених творів. В минулому році вийшли збірки поезій М. Олексюка “Терпка мрія”, М. Петренка “Сонячний годинник”, збірка етюдів П. Маха “Поклін Джоконді”, в яких вміщено ряд творів низького ідейно-художнього звучання.

Планування випуску літератури у видавництві носить стійкий характер.

Не відповідає вимогам рівень деяких критико-бібліографічних публікацій. У багатьох критичних матеріалах і рецензіях львівських авторів твори літератури, образотворчого, музичного і театрального мистецтва аналізуються не з точки зору класовості, партійності та ідейної спрямованості, а з позицій оцінки лише їх форми, стильових особливостей та інших художніх вартостей і то часто по-суб'єктивістськи, у відриві від методологічних основ марксистсько-ленінської естетики. Принциповий і об'єктивний розгляд творів нерідко підмінюється надмірним захвалюванням, як це сталося, наприклад, із збіркою поезій Р. Кудлика "Весняний більярд" при її обговоренні в Львівській організації Спілки письменників України та в передачі, підготовленій обласним радіо. В той же час окремі автори припускають необґрунтований рознос деяких творів. Такого роду критика не сприяє підвищенню ідейно-художнього змісту друкованих матеріалів, не допомагає авторам позбутися помилкових поглядів і уявлень. Критики, літературо- і мистецтвознавці майже не виступають з ґрунтовними матеріалами про принципи соціалістичного реалізму, партійності і комуністичної ідейності літератури і мистецтва.

Обласні газети, обласне радіо і студія телебачення рідко вміщують матеріали про роботу філій творчих спілок, театрів, музично-художніх колективів, недостатньо пропагують досягнення трудящих області в розвитку культури за роки Радянської влади, не завжди дають принципову оцінку мистецьким і літературним творам. Газета "Вільна Україна" за минулий рік прорецензувала лише чотири книги видавництва "Каменярь". Газети "Львовская правда" і "Ленінська молодь" допустили некритичне і необ'єктивне висвітлення ряду питань роботи творчих спілок і мистецьких закладів.

Обласний комітет по радіомовленню і телебаченню не зробив належних висновків з постанов бюро обкому КП України про діяльність комітету і студії телебачення. Зміст багатьох радіотелевізійних передач не задовольняє зрослих запитів трудящих, їм бракує тісного зв'язку з актуальними проблемами комуністичного будівництва, пристрасної партійної публіцистичності. Багато пропагандистсько-агітаційних передач носять споглядальний характер, в них слабо розкриваються суспільно-значимі факти і явища нашої дійсності.

Програми літературно-драматичних і музичних передач обмежені тематично, вони в багатьох випадках повернуті в минуле і їм властивий надмірний побутовізм. Інколи в передачах трапляються крупні ідейні помилки.

Обласне управління культури не завжди виявляє справжню вимогливість до театрів, філармонії, мистецьких і концертних організацій за формування і сценічне втілення репертуару, який би повністю відповідав завданням комуністичного виховання трудящих. Цим пояснюється, що при постановках вистав за п'єсами М. Стаднюка “Люди не ангели” у Дрогобицькому театрі і М. Стельмаха, “Кум королю” в Львівському театрі ім. М. Заньковецької були допущені ідейні прорахунки у режисерських трактуваннях окремих сцен. В театрі ім. М. Заньковецької випущено спектакль “Сестри Річинські” за п'єсою, яка не була затверджена редакційно-репертуарною комісією Міністерства культури УРСР, що викликало зайві ускладнення і необхідність доробок п'єси вже після прем'єри.

Державні і профспілкові органи культури особливо незадовільно контролюють формування репертуару і діяльність колективів художньої самодіяльності. Про це свідчить те, що самодіяльний студентський театр політехнічного інституту здійснив постановку ідейно хибної вистави “Происшествие”, яка була знята з репертуару, а також ряд випадків, які мали місце останнім часом у м. Львові, коли окремі політично незрілі і слабо підготовлені працівники намагаються без відповідних узгоджень організувати різного роду вечори і концерти та протягнути до публічного виконання низькі за ідейним змістом концертні програми.

Обласне управління кінофікації, обласна контора по прокату кінофільмів, керівники кінотеатрів і кімережі при організації кінообслуговування населення нерідко віддають перевагу лише меркантильним міркуванням, намагаючись виконати фінансовий план за рахунок демонстрування зарубіжних фільмів. У той же час працівники кінофікації недостатньо спрямовують зусилля на ширше використання кіномистецьких творів для комуністичного виховання трудящих. Органи кінофікації слабо розгортають масово-пропагандистську роботу навколо вітчизняних кінотворів і слабо працюють над залученням широкого кола глядачів до перегляду кращих історико-революційних і хронікально-документальних фільмів.

Творчі спілки, особливо обласні організації спілок письменників і художників України, недостатньо глибоко аналізують

ідейно-художній рівень літературних і мистецьких творів. Не завжди дається своєчасна і правильна оцінка ідейно-помилковим, невизначеним з точки зору класовості і партійності творам, у яких помітні спроби односторонньо, суб'єктивістськи трактувати важливі проблеми в суспільному житті і лише фіксувати недоліки, а не виступати проти них з позицій класової партійної і соціалістичної зацікавленості.

Правління Львівської організації Спілки письменників слабо впливає на розширення тематики в творчості письменників, які недостатньо уваги приділяють художньому відображенню важливих проблем сучасності, героїки комуністичного будівництва. Філія Спілки письменників мириться з тим, що деякі твори початкуючого поета І. Калинця вже неодноразово передруковуються націоналістичними виданнями за кордоном і використовуються в брудних антирадянських цілях.

Правління Львівської організації Спілки художників не домоглося створення в колективі митців обстановки високої відповідальності за вирішення творчих питань. Внаслідок цього в творчості деяких художників, особливо молодих, трапляються випадки формалістичного оригіналізму, захоплення різного роду абстракціоністськими ідеями, як це сталося в роботах М. Дзядика і І. Боднара. Правління спілки не тільки не дало відсічі і принципової оцінки такій "творчості", а, навпаки, сприяло організації експонування цих слабких і ущербних у ідейно-художньому вирішенні робіт на виставках. Недостатньо активно виступає Спілка художників проти спроб деяких митців протягти невірні художньо-мистецькі рішення в наочну агітацію, архітектурно-художнє оформлення підприємств і населених пунктів, у сувенірну продукцію. Виконком Львівської міської Ради депутатів трудящих мириться з свавіллям багатьох організацій, установ і підприємств у зображенні герба Львова.

Первинні партійні організації органів преси, видавництв, радіо, телебачення, установ культури і мистецтва, творчих спілок не завжди дають належну політичну оцінку і відсіч демагогічним проявам, не проявляють необхідної турботи про ідейне загартування митців та посилення марксистсько-ленінських світоглядних критеріїв при оцінці їх творчості.

Деякі міськкоми і райкоми КП України, зокрема Львівський міськком і райкоми партії м. Львова, недостатньо вникають у діяльність органів преси, радіо і телебачення, творчих спілок, установ культури і мистецтва, слабо спрямовують їх первинні парторганізації на посилення вимогливості і відповідальності

керівників за ідейно-політичний рівень друкованих матеріалів і репертуару, не завжди вживають ефективних заходів до зміцнення відповідальних ділянок ідеологічної, культурно-освітньої, художньо-мистецької роботи професійно підготовленими і політично зрілими кадрами.

Бюро обкому КП України постановляє:

1. Постанови ЦК КПРС від 7 січня 1969 року і ЦК КП України від 3 березня 1969 року "Про підвищення відповідальності керівників органів преси, радіо, телебачення, кінематографії, установ культури і мистецтва за ідейно-політичний рівень матеріалів, що публікуються та репертуару" прийняти до керівництва і неухильного виконання.

2. Зобов'язати обласні управління культури, кінофікації, по пресі, обласний комітет по радіомовленню і телебаченню, облпрофраду, обком ЛКСМУ, правління Львівських організацій творчих спілок, видавництва, установи культури і мистецтва вжити конкретних заходів до підвищення ідейно-політичного і професійного рівня своєї діяльності, поліпшення керівництва підвідомчими організаціями і установами, дальшого удосконалення роботи по добору, розстановці і вихованню кадрів в дусі партійності, принциповості, високої політичної пильності і відповідальності перед партією і народом.

3. Звернути увагу керівників органів преси, видавництв, радіо, телебачення, установ культури і мистецтва на їх персональну відповідальність за ідейно-політичний зміст матеріалів, які рекомендуються до друку, демонстрації і публічного виконання.

Вжити заходів до зміцнення висококваліфікованими, авторитетними кадрами редколегій і редакцій газет, радіо, телебачення, редакційних та художніх рад видавництв, установ культури і мистецтва, активізувати їх діяльність по відбору і підготовці матеріалів, сценаріїв, п'єс та інших творів, призначених до опублікування, публічного виконання, експонування та демонстрації. Підвищити роль і відповідальність цих колективних органів за вирішення творчих питань.

4. Запропонувати організаціям творчих Спілок та їх партійним організаціям розробити систему заходів, які передбачали б підвищення громадської відповідальності діячів літератури і мистецтва за ідейну спрямованість і художню майстерність.

Партійним організаціям і керівникам творчих спілок і мистецьких закладів посилити ідейно-виховну роботу серед творчих працівників, докорінно поліпшити вивчення

комуністами, всіма митцями марксистсько-ленінської теорії, давати рішучу відсіч тим, хто намагається пропагувати у своїх творах і в усних публічних виступах антипартійні погляди і судження.

Періодично заслуховувати на правліннях, партійних зборах і засіданнях бюро звіти як редакційних колегій, редакційних і художніх рад, так і окремих творчих працівників.

5. Редакціям газет “Вільна Україна”, “Львовская правда”, “Ленінська молодь”, журналу “Жовтень”, обласному радіо і студії телебачення поліпшити висвітлення літературно-мистецького життя області, постійно інформувати громадськість про досягнення літератури і мистецтва республіки, братніх народів СРСР, інших соціалістичних країн, з принципових партійних позицій оцінювати твори, що публікуються, виступати проти будь-яких проявів буржуазної ідеології, зокрема ідеології українського буржуазного націоналізму.

6. Зобов'язати партійні організації редакцій газет, журналу “Жовтень”, обласного радіо, студії телебачення, видавництва, кінофікації, установ культури і мистецтва постійно турбуватися про підвищення ідейно-політичної підготовки кадрів, створювати в своїх колективах обстановку високої вимогливості, принциповості, творчого пошуку, самокритичності, яка б виключила можливість появи ідейно незрілих, слабких у художньому відношенні творів.

7. Міськкомам, райкомам КП України, облпрофраді, обкому ЛКСМУ до 1 травня 1969 року розробити і надіслати в обком КП України заходи по підвищенню відповідальності керівників органів преси, радіо, телебачення, кінофікації, установ культури і мистецтва за ідейно-політичний зміст матеріалів, які публікуються, та репертуару. Відділу пропаганди і агітації обкому партії узагальнити ці заходи і проінформувати бюро обкому КП України.

8. Міськкомам, райкомам КП України організувати обговорення цієї постанови на партійних зборах в ідеологічних установах, творчих спілках, у редакціях газет, радіо і телебачення, видавництвах, театрах, філармонії, консерваторії, інституті прикладного і декоративного мистецтва та інших установах культури.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 13. — Спр. 13. — Арк. 204-210.

**ВИКЛАД ПОСТАНОВИ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ “ПРО
ДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У
ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УКРАЇНСЬКОЇ РСР”**

3 квітня 1969 р.

Відповідно до рішень XXIII з'їзду КПРС, який вказав на необхідність поліпшення територіального розміщення продуктивних сил, ЦК КП України здійснює заходи, спрямовані на дальший розвиток наукових досліджень в областях і економічних районах республіки.

ЦК КП України розглянув питання і прийняв постанову “Про дальший розвиток наукових досліджень у західних областях Української РСР”.

У постанові відзначається, що після воз'єднання українських земель в єдиній Українській Радянській Соціалістичній Республіці трудящі західних областей добилися значних успіхів у господарському і культурному будівництві. Тут відкриті і розробляються багаті родовища нафти, вугілля, сірки, калійних солей. Введені в дію потужні підприємства для переробки мінеральної сировини, створено машино- і приладобудівну, хімічну, будівельну промисловість, дальшого розвитку набули легка, деревообробна та харчова промисловість. Активну участь у розробці актуальних проблем природничих, технічних і суспільних наук беруть науковці. Зараз у семи західних областях УРСР налічується 74 наукові установи і 23 вищі учбові заклади, де трудиться понад 10 тисяч наукових і науково-педагогічних працівників, в тому числі 252 доктори і 2778 кандидатів наук.

Разом з тим діяльність наукових установ і вузів, розташованих у західних областях УРСР, у багатьох випадках проходить без необхідної цілеспрямованості і координації робіт. Наукові колективи вузів, галузевих науково-дослідних інститутів та лабораторій працюють відокремлено один від одного, слабо контактують з установами Академії наук УРСР. Недостатньо ведеться підготовка наукових кадрів.

З метою дальшого розвитку наукових досліджень в галузі природничих і суспільних наук, більш ефективного вивчення і використання природних ресурсів і продуктивних сил та поліпшення підготовки висококваліфікованих кадрів для

народного господарства західних областей Української РСР ЦК КП України визнав за необхідне активізувати наукові дослідження і розширити мережу наукових установ АН УРСР в західних областях республіки. Зокрема, схвалені пропозиції Академії наук УРСР про розширення існуючих і створення ряду нових підрозділів наукових установ АН УРСР у містах Львові, Чернівцях, Ужгороді та Івано-Франківську.

Президії АН УРСР доручено визначити напрям наукової діяльності новостворюваних підрозділів наукових установ АН УРСР та укомплектувати їх висококваліфікованими науковими працівниками.

У підпорядкування Академії наук УРСР передані Інститут суспільних наук Львівського ордена Леніна державного університету імені І. Я. Франка, державний природничий музей УРСР, Львівський музей етнографії та художнього промислу і Львівська державна наукова бібліотека Міністерства культури УРСР, що також сприятиме поліпшенню наукової роботи з важливих питань природничих і суспільних наук у західних областях України.

Радянська Україна. — 1969. — 3 квітня.

№ 84

ЗВЕРНЕННЯ СЕКРЕТАРІАТУ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ ДО СВІТОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ У ЗВ'ЯЗКУ З РЕПРЕСІЯМИ ТА РУСИФІКАЦІЄЮ В УКРАЇНІ

18 квітня 1969 р.

Українці й Українки!

З України доходять все тривожніші вістки, що російсько-советський уряд посилює свої наступи на український народ з виразною метою припинити національний розвиток в Україні, спрямувати його у всеросійське русло, й, заодно, черговий раз ударити по всіх, хто має відвагу чинити опір російській руйницькій політиці. Намагаючись ліквідувати стремління українського народу до національної незалежності й політичної та соціальної свободи, російсько-советський режим використовує всі засоби, включно до кримінальних злочинів, за які, в нормальних умовах, злочинців притягається до карної відповідальності.

Чи ж не є злочином варварське нищення культурних історичних пам'яток народу тільки тому, що ці пам'ятки українські, а не російські? Хіба ж руйнування старовинних церков, монастирів та інших історичних споруд, підпалювання бібліотек та архівів, де зберігалися цінні документи, що перетривали найважчі лихоліття української історії, не є яскравим доказом варварського руйнування української нації? І, головне, коли на доручення уряду українські історичні культурні пам'ятки руйнуються, то цей уряд асигнує велетенські суми грошей для реставрування й збереження таких же російських пам'яток. Досі ще не було віднотовано випадку, щоб у повоєнні роки в Росії згоріла бібліотека з важливими документами, чи було зруйновано хоч якусь історичної вартости споруду. Російсько-советський уряд, руйнуючи все, що не російське, докладає всіх старань, щоб зберегти кожную найменшу пам'ятку російської культури.

Україна стогне під навалом російських видань. Молодь, якщо хоче пробити собі шлях у майбутнє, змушена навчатися в університетах та вищих учбових закладах з російською мовою викладання, розмовляти по-російському в щоденному житті. Для скріплення русифікації уряд СРСР користується всіма засобами масової комунікації. Русифікується кожную ділянку культурного, політичного, громадського, наукового життя. Будь-які спроби протиставитися цій політиці советський уряд здавлює, застосовуючи терор, переслідування, арешти, заслання. Русифікатори мають до своїх послуг армію, партію, професійні спілки, комсомол, піонерські загони.

Упродовж останніх місяців уряд СРСР ще пильніше стежить і переслідує синів і дочок українського народу, які мають відвагу чинити опір російській руйніницькій політиці в Україні та вимагають для України таких самих прав, які має Росія.

Про розміри нелюдських переслідувань та русифікацію свідчить факт, що українці, які не можуть знести наруги над українським народом, у знак протесту рішення на само-спалення. У листопаді 1968 року в Києві на Хрещатику спалив себе вірний син українського народу Василь Макух.

Українська спільнота у вільному світі глибоко стурбована подіями в Україні. Тому Секретаріят Світового Конгресу Вільних Українців черговий раз піднімає голос протесту в обороні переслідуваних братів і сестер в Україні, які в самообороні вибирають в'язниці, заслання, переслідування, але не здають своїх позицій.

Чи маємо ми право дозволити, щоб жертва самоспалення в Києві пішла на марне? Чи не тяжить на нас братній обов'язок допомогти нашому народові?

Секретаріят Світового Конгресу Вільних Українців уважає, що сучасне становище українського народу вимагає постійної, об'єднаної протидії. В обличчі смертельної загрози з боку Росії українська спільнота мусить виступити об'єднаним фронтом. Тільки єдність може бути запорукою нашого успіху. У цьому об'єднаному фронті мусять стати наші церкви, наші політичні партії й середовища, наша молодь, наші культурні й громадські організації.

В обороні українського народу в Україні Світовий Конгрес Вільних Українців організовуватиме тривалу й плянову роботу, охоплюючи нею всі ділянки українського організованого життя у вільному світі та мобілізуючи для цього найдоцільніші засоби й форми.

Українці й Українки!

Існування нашого народу в Україні під більшою загрозою сьогодні, ніж будь-коли раніше. Хай у цій важкій для нашого народу годині не буде серед нас нікого, хто б стояв осторонь цього відповідального завдання — оборони своїх братів і сестер. Кожен з нас повинен постійно, при кожній нагоді використовувати всі можливості, щоб справа переслідування українського народу, справа насильної русифікації й фізичного винищення його ні на мить не зникала з поля уваги публічної opinio світу.

Вінніпег, 18 квітня 1969 року.

Президія Секретаріату СКВУ

Президент

Заступник Президента

Генеральний Секретар

Скарбник

о. д-р Василь Кушнір

Іван Г. Сирник

Микола Плавюк

мгр. Іван Іванчук

Опубліковано: Християнський голос. — 1969. — 4 травня. — С. 5.

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТІЙНОГО БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ХУДОЖНЬО-ВИРОБНИЧОГО КОМБІНАТУ ПРО ПОДІЇ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ

24 квітня 1969 р.

СЛУШАЛИ: Інформацію секретаря парторганізації т. Николаєва о закритих письмах ЦК КПСС по чехословацькому вопросу.

ВЫСТУПИЛИ:

БОЛОТИН: Влияние правых сил в Чехословакии чувствуется на ряде фактов во Львове. О том, что среди руководящих работников правления Львовского областного Союза художников имеется открытое стремление нейтрализовать партийное влияние на работу Союза художников и художественного комбината. Группа наших художников сигнализировала в ЦК КПСС за несколько месяцев до событий в Чехословакии. И до сих пор эти опасения и вредные тенденции продолжают. Всем нам известно, что после снятия с работы директора комбината Онышко, нам поручено подобрать на должность директора коммуниста. Что же получилось? Кандидатура подобрана, согласована с партийными организациями, в т. ч. с парторганізацією Союза художников. И тут же из Союза художников поехали в Киев добиваться, чтобы этого человека не утверждали. Оснований для этого нет, но кому-то в Союзе художников хочется снова подобрать “своего” человека на должность директора комбината, не считаясь с мнением коммунистов.

ЛЕВИН: Мне кажется, что наши руководящие партработники ведут в идеологической работе какую-то оборонительную линию. Союз архитекторов выдвигал старое руководство Союза, отличавшееся беспринципностью и аполитичностью. И хотя ряд коммунистов на партгруппе требовали, чтобы во главе Союза архитекторов стоял коммунист, однако по настоянию отдельных руководящих работников обкома и горкома партии оставлено, с малым изменением, старое руководство правлением, с беспринципным, беспартийным, обывательски настроенным Вендзиловичем. И не случайно в Союзе архитекторов даже революционные праздники не празднуют.

НИКОЛАЕВ: События в Чехословакии, а несколько ранее в Польше, Венгрии и др. социалистических странах говорят о том, что империалисты перешли в наступление. Это обязывает нас, коммунистов, повысить политическую бдительность, улучшить постановку идеологической работы. Мне непонятна позиция некоторых руководящих парторганов Львова, когда, на мой взгляд, в такой ответственный момент допускается большая ошибка в вопросе подбора и расстановки кадров, в особенности в идеологических организациях. Мы знаем пример с Онышко и второй пример — с заместителем директора Мельником, который работает два года и не утверждён до сих пор РК КПУ. А ведь т. Мельник часто выполняет обязанности директора комбината, являясь, в полном смысле слова, беспартийным человеком. Меня крайне возмущает факт приема на работу инспектора-искусствоведа Косив. А ведь прежде, чем его принять, был поставлен вопрос об освобождении с данной должности Карпова, чтобы расчистить место для Косива, которого рекомендовал председатель Союза т. Мысько. Это все делается без согласования с партийной организацией.

ПОСТАНОВИЛИ: Информацию т. Николаева принять к сведению. Повысить бдительность всех коммунистов, усилить воспитательную работу.

Секретарь парторганизации

Николаев

ДАЛО. — Ф. П-2672. — Оп. 1. — Спр. 30. — Арк. 101-104.

№ 86

ПОСТАНОВА БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЬВІВСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ

25 квітня 1969 р.

Цілком таємно

39. Про роботу партійної організації Львівського відділення
Спілки письменників України.

Доп. тт. Гребенюк, Подольчак.

Висл. тт. Богданович, Братунь, Куцевол.

Бюро обкому КП України відмічає, що первинна партійна

організація Львівського відділення Спілки письменників України провела певну організаторську і політичну роботу, яка значно активізувалась у зв'язку з підготовкою до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна. Питання підготовки і виконання плану заходів до ленінського ювілею регулярно обговорюються на зборах комуністів і всіх письменників. Партійне бюро і правління здійснили ряд важливих організаційних і громадсько-політичних заходів, які сприяли активізації творчого процесу серед літераторів і певну частину з них спонукали до відбиття у своїх творах більш поглиблених роздумів над суспільно значимими явищами. Ці заходи допомогли дещо розширити тематику і спрямувати зусилля письменників на написання творів, які розкривали б велич перемог партії в перетворенні в життя заповітів В. І. Леніна, героїку комуністичного будівництва, торжество марксистсько-ленінських ідей, втілених у соціально-економічних перетвореннях країни, і, зокрема, на західноукраїнських землях.

Плідну роботу по всебічному висвітленню ленінської теми веде журнал "Жовтень" під рубрикою "Ленінове століття". Львівські прозаїки і поети, зокрема А. Шмигельський, Р. Братунь, А. Волощак, Т. Оудько написали і працюють над творами, присвяченими В. І. Леніну. Ряд письменників, у тому числі І. Вільде, Р. Федорів, Р. Лубківський беруть участь у підготовці матеріалів для ювілейного збірника "Слово Леніна, справа Леніна, слава Леніна". Боротьбі за встановлення і зміцнення Радянської влади на Україні, возз'єднанню західноукраїнських земель в єдиній Українській Радянській державі присвячені твори П. Інгульського, М. Романченка, А. Пастушенка, В. Лозового. Теми соціалістичного і комуністичного будівництва, життя і праця наших сучасників відображається у творах І. Гребенюка, Г. Глазового, М. Далекого, Я. Стецюка. Група літераторів взяла участь у виданні книги "Звезды доблести боевой", в яку увійшли нариси про дружбу народів, про Героїв Радянського Союзу, що полягли в боях за визволення Львівщини від фашистських загарбників. Роботи М. Матвійчука, С. Трофимука підсумовують шлях, пройдений західноукраїнською революційною літературою та письменниками радянського Львова.

Партійне бюро і під його керівництвом правління письменницької організації останнім часом поліпшили громадсько-політичну діяльність літераторів, пропаганду радянської літератури, що в певній мірі сприяє залученню широких мас

до творів літератури, посиленню її ролі в комуністичному та естетичному вихованні трудящих. Найбільш характерними заходами є обговорення питання про відображення образу Леніна у творчості львівських письменників, проведення літературного місячника на станціях і вузлах Львівської залізниці, місячника літературних читань на Тернопільщині, організація днів літератури на Львівському автобусному заводі, ряд виступів поетів біля пам'ятника В. І. Леніну у Львові, поїздка великої групи письменників по ленінських місцях у Ленінграді. Партбюро і правління разом з обласним товариством "Знання" організували в міському лекторії усний журнал "Обрії", випуски якого були присвячені питанням дружби братніх літератур, поетичній ленініані А. Шмигельського та ін. Відбулось понад 300 письменницьких виступів перед трудящими.

Проте робота первинної партійної організації, зокрема по підготовці до сторіччя з дня народження В. І. Леніна, ще не повністю відповідає сьогоднішнім вимогам. Партійне бюро недостатньо працює над підвищенням партійної і громадянської відповідальності кожного літератора за його особистий творчий внесок у відзначення всенародного свята. Передювілейна політична кампанія слабо пов'язується з необхідністю поглиблення ідейного змісту творчого процесу, підвищення авангардної ролі комуністів.

Причиною цього є недоліки в організаторській роботі партбюро і правління. Обговорення питань підготовки до ювілею деколи зводиться до чисто формальних декларацій. Відсутність постійного контролю за виконанням прийнятих рішень, недостатній контроль за діяльністю секцій, поблажливість і невимогливість до літераторів, рідке заслуховування їх звітів обумовлюють деяку самозаспокоєність, некритичне ставлення до роботи. Саме цим можна пояснити те, що ще багато письменників конкретно не визначились з тематикою творів, з якими вони прийдуть до ювілею.

Ці ж причини обумовлюють недостатню ефективність багатьох заходів партбюро і правління, спрямованих насамперед на підвищення ідейно-художнього зростання літераторів, яке виявилось би в розширенні проблематики, поглибленні образів, вдосконаленні художніх засобів. Свідченням цього є те, що за останні роки львівські письменники ще не спромоглися написати жодного масштабного твору, в якому були б глибоко осмислені зміни в духовному

зростанні нашого сучасника, відображене дальше утвердження високих моральних принципів, що впливають з комуністичної ідеології і тих конкретних завдань, які вирішує народ під керівництвом партії і які мають вирішальне значення в розвитку нашої країни.

Партійне бюро і правління спілки слабо впливають на літературно-творчий процес, не вживають ефективних заходів до усунення тих небажаних тенденцій, які намітилися в ньому останнім часом. Аналіз показує, що сучасна тема — твори про робітничий клас, колгоспне селянство, життя інтелігенції, боротьбу трудящих за виконання програмних завдань партії — ще не займає належного місця в творчості львівських письменників, багато з яких віддає перевагу відображенню давно минулих історичних подій. Партбюро і правління недостатньо активні в реалізації пропозицій по розкриттю найактуальніших проблем сучасності, які поставлені в зверненні передових людей Львівщини до діячів літератури і мистецтва у зв'язку з підготовкою до ленінського ювілею.

Не завжди проявляють справжню наполегливість у потрібному спрямуванні творчого процесу й львівські критики. Основним недоліком критичних статей є те, що в них здебільшого аналіз літературних творів не пов'язується з соціально-політичними, ідеологічними проблемами часу. Окремі автори при аналізі творів вдаються до характеристики лише їх художньо-естетичних сторін. Партійне бюро і правління недооцінюють того, що чіткою постановкою перед критиками і літературознавцями вимог щодо аналізу творів, насамперед з точки зору класовості, партійності, ідейно-політичної спрямованості, можна і треба впливати на літературний процес. Недостатню роль у цьому відношенні відіграє і журнал “Жовтень”.

У творах деяких письменників, особливо молодих, спостерігається потяг до художнього узагальнення або просто літературної обробки фактів, які не мають суспільного значення. Інколи, прикриваючись “правдою” одного нехарактерного факту, деякі автори намагаються типізувати його і представити як художню правду з усіма її характеристиками, що веде до неправильного відображення дійсності. Останнім часом появився ряд творів, написаних з позицій позачасовості, ідейної невизначеності і нейтральності. Дрібнотем'я, стильова манерність, інтерес до чисто формальних пошуків, неувага до історико-революційного минулого, похмурість тонів,

підкреслення деколи тінювих сторін радянської дійсності — головні недоліки деяких нових творів львівських авторів.

Тим часом робота партбюро по посиленню марксистсько-ленінських світоглядних критеріїв та ідейному загартуванню львівських письменників ще не носить систематичного і цілеспрямованого характеру. Робота теоретичного семінару “В. І. Ленін про літературу і мистецтво і їх роль у боротьбі за комунізм” через слабку підготовку слухачів до занять, їх пасивність і незадовільне відвідування ще не завжди дає бажані результати.

В письменницькій організації дуже рідко проводяться теоретичні дискусії з таких проблем, як ленінська теорія відображення, традиції і новаторство, принципи соціалістичного реалізму, партійності та ідейності літератури та мистецтва. Обговорення творів та творчих звітів не завжди спрямовується в русло принципового та об’єктивного аналізу. Партійне бюро слабо реагує на факти пасивності і безпечності в творчій та політичній роботі деяких письменників, не дає справжньої відсічі тим, хто допускає аполітичність, ідейні збочення і прорахунки.

В колективі письменників не створено нестерпної обстановки для тих, хто допускає аморальні вчинки, пияцтво, порушує норми поведінки в побуті, громадських місцях і паплюжить звання радянського письменника.

Партійне бюро Спілки не проявляє потрібної турботи про ширше залучення літераторів до громадсько-політичної діяльності, до подання допомоги партійним організаціям у комуністичному вихованні трудящих, внаслідок чого окремі з них пасивні у виконанні громадянського обов’язку, не відгукуються емоційно-впливовим публіцистичним словом на важливі події внутрішнього і міжнародного життя. Письменники ще мало зустрічаються з робітничими колективами, і особливо з колгоспниками. Партбюро недостатньо контролює зміст і програми публічних виступів літераторів.

Усі ці недоліки свідчать, що партійне бюро філії Спілки письменників недостатньо розгортає організаторську, виховну роботу з метою активізації творчої діяльності львівських письменників, ще не виробило чіткої цілеспрямованої ідейно-художньої програми, результати виконання якої являли б собою вагомий вклад у дальший розвиток української радянської літератури, в скарбницю трудових і творчих дарунків народу до сторіччя з дня народження В. І. Леніна.

Ці недоліки обумовлюються недостатнім рівнем керівництва партійною організацією Спілки письменників, послабленням вимогливості і відповідальності за стан справ у письменницькій організації з боку Львівського міськкому і Ленінського райкому КП України...

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 13. — Спр. 15. — Арк. 13-16.

№ 87

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ ПРО ЗБІРКУ ІВАНА ЧЕНДЕЯ “БЕРЕЗНЕВИЙ СНІГ”

18 липня 1969 р.

“Жизнь — в кривом зеркале”. Под таким заголовком в “Закарпатской правде” 9 марта нынешнего года было опубликовано письмо группы жителей села Дубовое Тячевского района. “Почему возмутились дубовчане?” — так называлась статья литераторов, напечатанная в этом же номере газеты. В обоих выступлениях речь шла о серьезных идейных промахах новой книги закарпатского писателя И. Чендея “Березневий сніг” (“Мартовский снег”), об отходе автора от острых проблем современности, о прославлении и идеализации прошлого и поповщины.

Спустя некоторое время, 19 мая, обо всем этом говорилось на партийном собрании областного отделения Союза писателей Украины. Коммунисты отмечали, что за последние годы вышло немало книг И. Чендея. С каждым новым произведением возрастало мастерство писателя, чувствовалось углубленное внимание к слову, к художественному образу, к сложным проблемам человеческой жизни. А вот в новой книге автору изменило художническое чутье. Он стал односторонне, извращенно видеть мир, странным образом интерпретировать современность. Все это и привело к выходу в свет книги, которая порочит нашу действительность.

Идейные отклонения особенно выразительно проявились в повести “Иван”. Автор вывел два образа — попа Ивана Стаха и бывшего добровольца Советской Армии, сельского

активиста Ивана Каламаря. На чьей стороне симпатии автора? В морально-этическом единоборстве побеждает поп. Его автор рисует с необычайной теплотой. Уважение и любовь отдает он бывшим “добрым” старостам. А Иван Каламарь вызывает отвращение.

Бывает ли такое в жизни? Не может быть споров относительно того, что всякий священник, независимо от его человеческих качеств, — это проповедник мракобесия, человек, сеющий темноту и невежество. Конечно, в жизни случается и так, что среди активистов появляются морально убогие люди. Но писатель не фотограф, а тем более не собиратель хлама в могучем течении жизни. Для него существует золотой закон искусства социалистического реализма. Согласно этому закону настоящий художник типизирует факты и образы, проникает в глубинные процессы жизни, выявляет прогрессивные движущие силы, указывает перспективу читателю. Умение видеть ту силу, которая наступает на все отжившее, мешающее двигаться вперед, и характеризует подлинного художника. Кто не считается с этим, тот против правды и в искусстве, и в жизни, тот сползает с правильных позиций, терпит неудачу.

В повести “Иван”, как это не досадно, побеждает поповская и патриархально-дедовская мораль — там дается ориентир на отживающее и отмирающее. Все, что было раньше, — это хорошо. Ему автор воздает хвалу. Все, что есть теперь, — плохо или сомнительно. А где новые люди советского края? Где те замечательные преобразования, которые произошли за годы Советской власти? О них автор умалчивает, он их не хочет видеть. Вместо этого насмехается над бывшим активистом Каламарем.

Лобовая авторская идея, неприкрытая ирония видна и в рассказе “Пилули из-за границы”. Сын бабушки Митрихи стал руководителем областного масштаба. Его кабинет заставлен телефонами. Ездит он только в начальнической автомашине. Этот руководитель никак не найдет времени, чтобы проведать в больнице больную мать. Очень занят? Исполнять сыновний долг ему, оказывается, не разрешает жена Акулина. Мать называет ее “Акулой”. Мораль Митрихи такова: если бы сын взял себе в жены не “акулу” из-за тридцати земель, а девушку из своего края, то все было бы иначе...

А как объяснить позицию автора в рассказе “Лыска”? В этом произведении действуют не люди, не герои труда, а

“умная” кобыла. Это животное сопоставляет свое прошлое с настоящим. Ей, оказывается, очень хорошо жилось раньше у хозяина и плохо стало на колхозном дворе.

Что этим утверждает писатель?

Подобное можно сказать и о некоторых других произведениях “Мартовского снега”. Ни в одном из них не найдешь человека-труженика, героя нашего времени. Вместо них действуют попы, богобоязненные старики и порочные люди.

Коммунисты-писатели, пришедшие на собрание, надеялись, что И. Чендей после критики в газете осмыслит свою работу, увидит свои ошибки, признает и осудит их, даст партийную оценку произведениям, порочащим нашу действительность и приносящим не пользу, а вред. Этого, к сожалению, не произошло. И. Чендей долго рассказывал о том, как работал над книгой, сколько вылеживалась после написания повесть “Иван” и о том, как нужно понимать произведения “Мартовского снега”. После всего этого сделал следующий “философский” вывод: “От “Ивана” отречься, как от произведения, не хотел бы, как не хотела бы отречься моя мама от хромого брата, от сестры, у которой жизнь сложилась горько и тяжко, и как, наверное, никто из вас не хотел бы отречься от того труда, в который вложена энергия с добрым намерением”. Возможно, это одно из тех “добрых намерений”, которыми, как говорили в старину, “мостят дорогу в ад”.

Кстати, “калеку” можно было пустить в свет “здоровым”. Еще перед выходом книги писателю советовали освободить повесть от религиозного духа, показать силы, борющиеся против зла, правдиво показать нашу действительность. Вот строки из рецензии Анатолия Димарова на рукопись “Мартовского снега”: “... Но кто же противопоставляется Каламарю?” Кто олицетворяет то благородное и светлое, что несет в себе все симпатии автора? Вот тут Иван Чендей, хотел он того или не хотел, а допустил большую ошибку. Дело в том, что положительное олицетворяют поп Иван Стах и богомольный дед Ясенова. А также менее детально выписанные и другие глубоко религиозные жители села. И невольно напрашивается вывод: кто богомольный — тот хорош, кто безбожник — тот очень плохой человек”. Критик предлагал Чендею освободить свою повесть от этого “клерикального налета”.

Прислушался ли писатель к добрым, дружеским советам? Как видим, нет. И вышло в свет, мягко говоря, идейно

ошибочное произведение. Автор сравнивает его с ребенком-калекой, от которого родители не могут отречься. Да, родители не отрекутся от ребенка с физическими недостатками, но они не терпят моральных уродов, детей-предателей. Тарас Бульба из одноименного произведения Н. В. Гоголя не пощадил родного сына, оказавшегося предателем.

Писатели-коммунисты рассматривали выступление газеты на своем собрании, они рассматривали также позицию писателя И. Чендея как члена партии, которого звание коммуниста ко многому обязывает. Они дали принципиальную оценку произведениям “Мартовского снега” и выступлению Ивана Чендея на собрании.

В. ЛАДЫЖЕЦ: “В “Иване”, давайте говорить откровенно, вы свои позиции определили так четко, что никакие интерпретации ничему не помогут... Ваш поп остался вашим богом... Где ваша позиция как коммуниста?”

Н. КЛИМПОТЮК: “Я думаю, что это одно из произведений, которое хулит всю борьбу, которую вели коммунисты Закарпатья на протяжении 50 лет, в том числе и меня”.

За то, что член партии И. Чендей выпустил идейно ошибочные произведения и не признает своих ошибок, партийное собрание областной писательской организации наложило на него строгое партийное взыскание.

Разговор обо всем этом продолжался 9 июля на заседании бюро Ужгородского горкома КП Украины. Присутствующие еще раз подвергли глубокому анализу книгу “Мартовский снег”, справедливо указывали, что автор ее сполз с партийных, классовых позиций в показе нашей действительности, впал в идеализацию прошлого, стал на сторону религиозной морали. Такие произведения не помогают воспитывать людей и вести борьбу за новое, передовое, коммунистическое, а мешают этому. Подобная позиция противоречит высокому званию коммуниста. Поскольку И. Чендей даже после партийного собрания так и не дал принципиальной партийной оценки своим произведениям, своей позиции, своим ошибкам, бюро горкома КП Украины исключило И. Чендея из рядов партии.

Книга “Мартовский снег” безидейная, вредная. Такой вывод сделали и писатели, и читатели, и критики. Однако не все. Нас удивляет позиция, занятая по отношению к новым произведениям И. Чендея редколлегией журнала “Дружба народов”. В последнем, шестом номере журнала напечатана статья критика Л. Новиченко “Современность,

литература, критика". Автора возмущает не то, что вышла в свет идейно ошибочная книга "Мартовский снег", что он, кстати, признает и сам, а то, что в "Закарпатской правде" напечатана статья "Почему возмутились дубовчане?" Он пишет: "...здесь перечеркнуто едва ли не все творчество видного закарпатского прозаика, в том числе его роман "Птицы покидают гнезда", хорошо известный всесоюзному читателю".

Так ли это на самом деле? Никто крест на творчестве Ивана Чендея не ставил. Это мог заметить критик, если внимательно читал газету. Авторы статьи "Почему возмутились дубовчане?" лишь дали принципиальную оценку идейно ошибочным произведениям сборника "Мартовский снег". Упомянули и книгу "Птицы покидают гнезда". Ведь в этом романе также имеются серьезные идейные просчеты. О них писала "Закарпатская правда". На это указывалось и на III пленуме Союза писателей Украины, состоявшемся в начале нынешнего года.

Приходится удивляться, что Л. Новиченко откровенный и принципиальный разговор считает каким-то запрещенным методом. Еще удивительнее, что эту же позицию разделяет редколлегия журнала "Дружба народов".

Нужно ли доказывать, что мы не можем равнодушно относиться к идейным ошибкам литератора? К сожалению, это необходимо. Признав, что Г. Сивоконь правильно критиковал повесть И. Чендея "Иван" за "идейные промахи", Л. Новиченко заявляет, что якобы "здесь все, в общем, ясно". Возможно, если вести разговор вообще, то кое-кому все кажется ясным. Однако, если повести разговор конкретно, то многое для отдельных критиков окажется неясным, в частности, для товарищей, живущих далеко от Закарпатья и мало знающих его. А им следовало бы знать, что Советской власти в Закарпатье всего 24 года, в связи с чем здесь еще живут и работают те старосты, о которых с таким умилением пишет И. Чендей, еще живы те "степенные хозяева", у которых перед праздниками шипело и пахло жареным и вареным, но живы и их бывшие батраки, у которых дети помирили с голоду. Поэтому односельчане писателя и авторы статьи "Почему возмутились дубовчане?" не могли не высказать своего недовольства тем, что их земляк, вопреки правде, идеализирует прошлое, извращает действительность.

Земляки И. Чендея хорошо помнят, как оккупанты и их

войска, в составе которых был и автор “Мартовского снега”, сжигали города и села Советской Украины, грабили и без того убогую Верховину. Они оставили трудящимся края развалины, голод, туберкулез, чесотку, вшей, а в горах — бандитов. И сколько ума, сил и энергии потребовалось приложить вот этим простым Иванам, первым представителям новой власти, которые не кончали гимназий и университетов, а взяли власть в свои руки и повели трудящиеся массы на борьбу за новую жизнь. Они не имели опыта руководства массами, они могли ошибаться и ошибались. Но они знали, куда идут, и народ верил им, шел за ними. И не ошибся! Посмотрите, как они с помощью братьев с Востока преобразили наше Закарпатье!

В своей статье Л. Новиченко делает справедливый, но анонимный упрек писателям в связи с тем, что во многих произведениях авторы начинают показывать героев с какой-то вроде бы набожной психологией. Критик заявляет, что сегодня даже говорить об этом как-то неловко. Однако он безапелляционно берет под защиту роман И. Чендея “Птицы покидают гнезда”, хотя критики почти единодушны в том, что психология большинства героев произведения сильно помрачена религией. Думается, что если бы ведущие критики, преодолев неловкость, своевременно указали автору романа на этот недостаток, а не похлопывали его по плечу, то он не стал бы в новом произведении на путь идеализации патриархальщины и духовенства, не порочил бы первых представителей народной власти, выдавая их за моральных уродов и грабителей.

Наконец, Л. Новиченко критикует авторов статьи “Почему возмутились дубовчане?” за то, что они обвиняют “писателя в сознательной клевете на советскую действительность”. Возможно, статья в чем-то и резковата. Однако уважаемому критику стоило бы знать, что И. Чендей упорно добивался опубликования своего произведения даже после того, как отдельные издательства отказались печатать повесть “Иван” из-за идейных ошибок, а рецензенты указывали автору на идейные отклонения в рукописи. К тому же писатель И. Чендей ошибается не впервые. Еще не так давно за игнорирование парторганизации отделения Союза писателей он получил партийное взыскание, но выводов для себя не сделал, продолжал пренебрежительно относиться к советам коммунистов и решениям парторганизации. Дело зашло так

далеко, що комуністи на партійному зборі відділення висловили йому, "...руководителю обласної письменницької організації", політичне недовір'я. Ось чому автори статті, котра так подразджує деяких критиків, недвосмысленно і запитали: "С ким же ви, письменник І. Чендей?" В питаннях ідеології двозначності немає!

Закарпатська правда. — 1969. — 18 липня.

№ 88

ЛИСТ ГРОМАДСЬКИХ І КУЛЬТУРНИХ ДІЯЧІВ УРСР ДО ЦК КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ КАНАДИ СТОСОВНО ПУБЛІКАЦІЇ У КАНАДСЬКІЙ ПРЕСІ ЗВІТУ ПРО ВІДВІДИНИ ДЕЛЕГАЦІЄЮ КОМПАРТІЇ КАНАДИ УКРАЇНИ В 1967 р.

Не раніше 11 серпня 1969 р.*

Дорогі товариші!

Цей лист, очевидно, повинен був, зрештою, з'явитися. Бо ж товаришність і доброзичливість у взаєминах, особливо між тими, хто займає однакові принципові позиції в основних проблемах, хто дбає про демократію в її правильному тлумаченні не можуть бути причиною для затушовування розходжень, якщо такі з'являються. Тим більше, що поява цього листа зумовлена не чіємсь суб'єктивним бажанням, а таким фактом, як опублікування в бюлетні ЦК Компартії Канади "В'ю-Пойнт" і в органі ТОУК "Життя і слово", "Звіту делегації на Україні" — документа досить сенсаційного і дивовижного, як на наш погляд.

Ми, учасники зустрічей з членами делегації, мали з канадськими гостями ширі, відверті, дружньо-довірчі розмови. Нам була зрозуміла допитливість делегатів, їх зацікавленість у з'ясуванні проблем, що розв'язуються нашою республікою, адже такий інтерес є природним для кожного, хто широко прагне розібратися в деталях життя нашої країни, тим більше, що зацікавленою стороною були представники Компартії, яким, звичайно ж, не можуть бути байдужими практика і досвід соціалістичного будівництва. Ми прагнули надати гостям найширші можливості для всебічного ознайомлення з життям нашого народу, його економічним, культурним і

науковим надбанням, для бесід і зустрічей з трудящими, з відповідальними партійними і державними працівниками республіки. І нам, природно, було приємно почути слова подяки від членів делегації і їх заяву, що звіт делегації перед канадійцями “допоможе змінити неправильні уявлення, які сьогодні ще є серед мільйонів з них, про умови життя на Україні і спрямованість її економічного і культурного розвитку”, і отже, “сприятиме посиленню боротьби за дальше поліпшення відносин між Канадою і Радянським Союзом”.

І ось, звіт опубліковано. Він закінчується такими словами: “Досвід нашої делегації і уроки, які вони передають, повинні бути опубліковані якнайширше на мітингах, через пресу, інтерв'ю та всякими формами популяризації і інформації”.

Проте відразу ж з'ясувалося, що до цього не доведеться докласти якихось особливих зусиль. З приводу звіту одностайно зчинили галас усі без винятку органи преси, що займають відверто антирадянську позицію. То не був голос обурення, як звичайно буває, коли беруть комуністи. Ні, то був голос схвалення! То був голос тих – на цьому слід наголосити, чиєю метою є отруєння класової свідомості трудящих буржуазно-націоналістичним дурманом, хто над усе волів би підірвати їх інтернаціональну єдність у боротьбі за кращу долю людства.

Сталося навіть так, що “Український самостійник”, – буржуазно-націоналістичний журнал, чиї політичні позиції і уподобання, здається, не потребують ніяких коментарів, у редакційній статті з приводу звіту заявив: “Коли мова йде про комуністів у Канаді, а зокрема про наших прогресистів, то треба сказати, що це в переважаючій більшості люди доброї волі, але однібічно і фальшиво зорієнтовані. Було б несправедливим трактувати їх як ворогів... Ми готові шанувати та респектувати також комуністів українського народу в країнах по цей бік залізної зависи, оскільки вони одверто наполегливо будуть змагатись за права нашого народу на повну свободу і державну незалежність. Вони є членами нашої національної спільноти і з ними треба вести діалог, не ляяти та засуджувати, а переконувати”...

Інший журнал буржуазно-націоналістичного напрямку – “Нові дні” – розцінив публікацію згаданого звіту як “факт великого історичного значення, особливо, як за прикладом Канади підуть і інші комуністичні партії вільного (тобто, звичайно, капіталістичного) світу”.

Чи ж могли у нас не викликати подиву такі нестримні

дифірамби звітові з боку найлютіших ворогів комунізму? І в світлі цього хіба не мали ми підстав заявити в перших рядках свого листа, що звіт канадської делегації виявився документом дивовижним і сенсаційним?

Що ж справді сталося? Чому відверто контрреволюційному “Українському самостійнику” раптом забажалося обійматися з деякими комуністами? Чи не нашттовхують такого роду факти на певні роздуми, на необхідність справді серйозного діалогу між тими, хто стоїть на комуністичних позиціях, хто вважає себе борцем за справу трудящих? Цей лист, звичайно, не претендує на те, щоб бути вичерпним у роздумах з приводу порушених у звіті питань. Проте, принаймні про деякі принципи речі, хай би вони навіть здавалися елементарними для комуніста, ми вважаємо себе зобов’язаними сказати.

Через два місяці після публікації звіту Центральний виконавчий комітет Компартії Канади виступив з заявою з приводу антирадянської кампанії, зчиненої капіталістичною пресою у зв’язку з опублікуванням звіту та намаганнями перекрутити і використати його для “холодно-воєнних антирадянських цілей”. “Це перекручення, — заявляє ЦВК Компартії Канади, — особливо проявляється у фальшивому твердженні, що Комуністична партія Радянського Союзу відійшла від принципової лєнінської позиції по національному питанню і проводить політику русифікації”. “Ті, що тепер пробують розгорнути антирадянську кампанію, — підкреслюється в заяві, — не матимуть в цьому успіху в обличчі великого поступу, досягнутого українським народом в матеріальній, мистецькій, культурній і науковій областях; в обличчі невтомної боротьби Радянського Союзу за світовий мир і дружбу між усіма народами”.

Така заява, зрозуміло, сприймається нами з задоволенням. Вона підтверджує ще раз несумісність позицій Компартії Канади з антикомуністичною лінією бізнесменів від політики, ворогів справи робітничого класу, які використовують будь-який привід для брудних антисоціалістичних спекуляцій.

Все це так, товариші!

Але будьмо до кінця щирими і запитаємо себе: чи не дав опублікований текст звіту делегації Компартії Канади підстав для фальсифікації фактів і роздування антирадянської кампанії? Чи є всі твердження звіту правильними і ми маємо справу лише із звичайними для буржуазного світу перекрученнями виступів комуністів?

На наш погляд, використання нашими ворогами у своїх

цілях деяких оцінок, аргументів і тверджень, що їх ми знаходимо у звіті, не випадкове. Вони, ці оцінки і твердження, суперечать об'єктивному стану речей і дають підстави для адептів буржуазних поглядів в національному питанні галасувати про збіг точки зору на становище в Радянській Україні з поглядами делегації Компартії Канади.

Незаперечним є те, що звіт делегації багато в чому приваблює своєю ширістю. Він дає чимало фактичного матеріалу, щоб читач, не обізнаний (чи мало обізнаний) з життям українського народу, зміг досить виразно уявити собі дійсність сьогоднішньої Радянської України. Численні цифри і факти, які наводяться у звіті (деякі з них не зовсім точні, що, мабуть, пояснюється методом “живого запису”, за допомогою якого вони фіксувалися делегатами), дають можливість кожному канадійцеві, об'єктивному і неупередженому, — і кожному упередженому! — скласти правильне уявлення про соціалістичну дійсність України і погодитись з обгрунтованістю твердження, до якого приходить канадська делегація: “Український народ, його уряд і його велика Комуністична партія міцно і ентузіастично об'єднані в своєму розмашистому економічному і культурному прогресові”.

На жаль, звіт багато втрачає від логічної непослідовності, часом просто дивовижної, від неузгодженості між викладом фактичного матеріалу і зробленими на його основі висновками, від занадто пристрасної, іноді майже хворобливої уваги, до питань національного буття нашого народу, передусім — мови, і некомпетентних рекомендацій щодо розв'язання проблем, здебільшого штучного сконструйованих чи гіпертрофованих. Не можна ж бо, справді, після того, як були наведені переконливі приклади розквіту української культури, мистецтва, науки і техніки, сприйняти всерйоз таке, скажімо повчальне твердження делегації: “Людей треба заохочувати говорити українською мовою, сприяти цьому і розвивати її в усіх ділянках життя в Україні. Не слід нав'язувати її силою людям, будуть вони українці, росіяни або іншого походження, але треба створити клімат для її найсвобіднішого процвітання і взаємного розвитку з іншими мовами і культурами. Тільки тоді дух справжнього інтернаціоналізму буде існувати. Саме життя вирішить майбутнє української мови, як і всіх інших мов”.

Як зрозуміти все це?

Чи уявляють собі автори цитованих рядків бурхливий

розвиток культури на Україні, яким вони захоплюються у звіті, без “створення клімату” для вільного розвитку української мови? Чи припускають вони думку про можливість “ентузіастичного об’єднання” українського народу, його партії і уряду в розмашистому економічному і культурному прогресові” без наявності відповідного “національного клімату”? Тим більше, що той же звіт канадської делегації твердить, що після перемоги Жовтня в нашій країні “ніколи раніше де-небудь офіційна урядова політика не сприяла так всебічно розвиткові національної культури”.

Після уважного прочитання звіту, в якому, на нашу думку, аж надто тенденційно і причіпливо висуваються в центр уваги найдрібніші деталі мовного аспекту (хоч ці деталі, зрозуміло, заслуговують на увагу, але ж не в штучно драматизованій формі!), а також вип’ячуються справжні й уявні недоліки національного будівництва, що принижує величні здобутки українського народу, — спадає на думку, що дехто з авторів звіту мало не втрачає органічний ідейний зв’язок з деякими основними положеннями ленінізму.

Може, не зайвим було б саме тут згадати, що В. І. Ленін, націлюючи пролетарські партії на організацію боротьби проти всевладдя капіталу, багаторазово підкреслював необхідність завжди ставити національне питання на класовий ґрунт. Надаючи величезного значення правильному розв’язанню національної проблеми в усіх її складних аспектах, В. І. Ленін разом з тим ніколи не перебільшував значення цієї проблеми, вказуючи на її фактично підпорядковане становище щодо основного завдання, яке стоїть перед робітничим класом: визволення трудящих від капіталістичного гноблення і побудова соціалістичного суспільства.

З ленінських настанов впливає необхідність конкретно-історичного підходу до розв’язання національних проблем. Треба завжди мати на увазі конкретні особливості національного питання в кожній країні, в умовах тієї чи іншої епохи — без цього будь-які “рекомендації” з “національних проблем” є лише облудними, нежиттєвими і здебільшого шкідливими саме через свою ефемерність, відірваність від реального ґрунту класової боротьби пролетаріату.

Нам здається, що на багато з цих досить таки елементарних для марксиста-ленінця істин не зважили автори звіту. Інакше з такою легкістю не висували б у ньому на чільне місце питання, що не визначають сьогоднішнього буття народу

Радянської України, не драматизувалося б становище української культури на догоду наклепникам типу Джона Коляски, не пропонувалися б рекомендації, які свідчать насамперед про відсутність у авторів “пропозицій” ґрунтовного знання справи.

Чи означає це, що ми відкидаємо саму думку про можливість недоліків у радянському житті, в тому числі й у питаннях національних? Аж ніяк! Кожен комуніст добре розуміє, що недоліків не можна приховувати. Будь-які справи в цьому напрямі шкідливі і заважали б нашій позитивній діяльності.

Делегація пише у своєму звіті: “Коли товариш Петро Шелест сказав нам: “Ми все ще маємо проблеми, але ми їх переборюємо”..., “то ці його прості слова віддзеркалили живу дійсність бурхливого всебічного прогресу українського народу”.

Саме так! Як ніхто інший, ми зацікавлені у викритті недоліків, у ділових порадах справжніх друзів, — інакше ми виступали б проти власного прогресу. Хай тільки не здаються ці проблеми на нелегкому нашому шляху, надто спрощеними; хай співбесідник зважає всі складності, внутрішні й міжнародні, з якими мають справу народи соціалістичних країн; хай порадник оперує науковою аргументацією, всією сукупністю фактів, що характеризують наше життя. І хай, тим більше наші опоненти не зводять усю розмаїту сукупність проблем радянського будівництва (що й мав, до речі, на увазі товариш П. Ю. Шелест у цитованих делегацією рядках) лише до “національного моменту...”

Тільки при вдумливому підході до національних проблем, серйозному зважуванні всіх аргументів і виробленні відповідних висновків може відбуватися дружня і конструктивна розмова між товаришами по боротьбі і практичній діяльності. Нам, наприклад, не здається, що це серйозно і по-дружньому заявляти, що “партія і комуністи, які працюють в середовищі українських національних груп у Канаді, повинні перейти до наступу у висвітленні процесів у дії в Українській Радянській Соціалістичній Республіці і підтвердити себе більш рішучо як поборники справжніх національних прав українського народу і соціалістичного інтернаціоналізму”.

Це дивовижно! Про що тут говориться, що це — стилістична неохайність чи заклик до канадських комуністів впасти в обійми “Українському самостійнику?” Нам важко відповісти на такі питання, хоча, звичайно, хотілося б бачити в цьому тільки якесь кричуще непорозуміння.

Під негативним кутом зору, як видно, сприйняв дехто з членів делегації і подані їм роз'яснення щодо судових справ у відношенні тих, хто своїми антирадянськими діями завинив перед державою і народом. Антирадянська кампанія, зчинена у зв'язку з так званими “листами в'язнів”, не пройшла даремно, вона, очевидно, справила певне враження навіть на окремих комуністів. Тим часом не важко зрозуміти суть цього пропагандистського галасу. Буржуазна преса прагне будь-що довести, буцімто в Радянській Україні переслідують за думки, і до того ж – саме інтелігенцію, “мислячу еліту народу”. Відштовхуючись від такої штучно сконструйованої схеми, спекулюючи на міфі про “утаємнення судових процесів”, офіційна буржуазна преса Заходу, під акомпане-мент “українських” націоналістичних органів, галасує про зневаження в Радянському Союзі прав людини.

Насправді ж йдеться про злочин людей, які знехтували радянськими законами, намагалися підірвати підвалини соціалістичного ладу протизаконними діями, своїми вчинками завдавали шкоди інтересам держави й народу – і саме за це були покарані. Коротко про їхнє справжнє обличчя розповіла газета “Вісті з України” (№ 16, квітень 1968 р., інтерв'ю “Хто є хто”). Але й без таких пояснень, апріорно не важко було догадатись, кого ворожа антикомуністична пропаганда так активно взяла під свій захист. Очевидно ж, що не поборників Радянської України, не захисників інтересів українського народу.

Ось деякі думки, навіяні звітом делегації Компартії Канади. Ми вважали своїм обов'язком їх висловити і сподіваємося, що наша стурбованість у зв'язку з деякими аспектами звіту знайде розуміння й підтримку як з боку його авторів, так і з боку Компартії Канади.

Ми хотіли б сподіватися, що цей лист буде сприяти кращому розумінню життя і діяльності українського народу і Комуністичної партії України, в тому числі й у галузі національних відносин. Ми сподіваємось на поглиблення взаєморозуміння між нами у важливих принципових питаннях, які є спільними для всіх борців за справу комунізму.

З широкою товариською пошаною.

Дмитрук В. М. – голова Українського товариства дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами.

Назаренко І. Д. – директор Інституту марксизму-ленінізму, лауреат Ленінської премії.

Смолич Ю. К. – письменник, голова Товариства культурного зв'язку з українцями за кордоном.

Пономаренко Є. П. – Народний артист СРСР.

Патон Б. Є. – президент Академії наук УРСР.

Ямпольський С. М. – член Академії наук УРСР, директор Інституту економіки Академії наук УРСР.

Скачко М. А. – голова Комітету при Раді Міністрів УРСР в справах радіо і телебачення.

Білодід І. К. – віце-президент Академії наук УРСР, директор Інституту мовознавства УРСР.

Даденков Ю. Н. – міністр вищої і спеціальної середньої освіти УРСР.

Гуржій І. А. – член-кореспондент Академії наук УРСР.

Бабій Б. М. – член-кореспондент Академії наук УРСР.

Іванов С. П. – голова Комітету при Раді Міністрів УРСР в справах кінематографії.

Білогуров М. К. – голова Комітету при Раді Міністрів “УРСР в справах преси.

Єфременко В. Н. – заступник міністра культури УРСР.

Удовиченко П. П. – міністр освіти УРСР.

Полторацький О. І. – письменник, головний редактор журналу “Всесвіт”.

Вірський П. П. – Народний артист СРСР, художній керівник Державного Заслуженого ансамблю народних танців УРСР.

Список

працівників науки, культури та громадських діячів Львівської та Івано-Франківської областей, які підписали лист Центральному Комітету Комуністичної партії Канади, членам делегації КП Канади, що відвідали Україну в березні–квітні 1967 р.

Максимович Микола Григорович – ректор Львівського університету ім. І. Франка.

Петровський Степан Остапович – директору Львівського телевізійного заводу.

Телишевський Тимофій Дмитрович – заступник голови виконкому Львівської обласної Ради депутатів трудящих.

Денисенко Григорій Іванович – ректор Львівського політехнічного інституту.

Кіх Марія Семенівна – директор Львівського літературно-меморіального музею Івана Франка.

Беряк Роман Олексійович – заступник голови виконкому депутатів трудящих.

Кусько Дмитро Данилович – секретар Львівського міському КП України.

Личук Юстин Тодорович – голова колгоспу ім. 1 Травня Снятинського району Івано-Франківської області, депутат Верховної Ради СРСР.

Лазорів Іван Петрович – директор Делятинської 8-річної школи № 2, Надворнянського району Івано-Франківської області.

Соломченко Олексій Григорович – викладач училища прикладного мистецтва, м. Косів Івано-Франківської області.

Петрик Михайло Дмитрович – перший секретар Косівського райкому КП України Івано-Франківської області.

*Датовано за датою листа Генерального секретаря КП Канади Вільяма Каштана редакторові газети “Життя і слово”.

Опубліковано: Життя і слово. – 1969. – 22 вересня. – С. 10-12.

№ 89

ЛИСТ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ТА ВИКОНКОМУ ОБЛАСНОЇ РАДИ ДЕПУТАТІВ ТРУДЯЩИХ ДО ЦК КП УКРАЇНИ ПРО ВИДІЛЕННЯ ДЛЯ ВЧЕНИХ ЛЬВОВА ВАКАНСІЙ АКАДЕМІКІВ І ЧЛЕНІВ-КОРЕСПОНДЕНТІВ АН УКРАЇНИ

9 вересня 1969 р.

Центральний Комітет КП України

Про вакансії академіків і членів-кореспондентів для вчених львівських наукових установ АН УРСР

Львів здавна вважається одним з визначних наукових центрів України. Особливо важливу роль він відіграє в розвитку науки і культури на західноукраїнських землях. У місті створена розгалужена мережа наукових закладів, сформувалися певні наукові школи і напрямки.

Проте швидкий і всебічний розвиток науки розпочався у Львові тільки після воз'єднання західних земель в єдиній Українській Радянській соціалістичній державі. Вже в 1939–1940 рр. тут створено ряд науково-дослідних інститутів та вищих учбових закладів. У 1951 р. академічні установи Львова

були об'єднані у Львівському філіалі Академії наук УРСР. До складу цього філіалу, поряд з музеями та науковими бібліотеками, входили інститут машинознавства і автоматики, інститут геології корисних копалин, інститут суспільних наук та інститут агробіології. В цих установах і вищих учбових закладах міста працювали видатні вчені, серед них 8 академіків та 10 членів-кореспондентів АН УРСР.

У 1956 р. Львівський філіал АН УРСР був ліквідований, а пізніше деякі його установи Академією наук УРСР передані іншим відомствам. Дещо послабилась увага з боку Президії АН УРСР до наукових установ. Ряд провідних вчених переїхав із Львова в інші наукові центри нашої країни. Цим, зокрема, пояснюється те, що зараз у Львові працюють лише два академіки та сім членів-кореспондентів АН УРСР.

Незважаючи на це, у Львові й після 1956 р. наукові дослідження розширювалися, далі продовжували формуватися наукові напрямки, які відомі не тільки в Радянському Союзі, але й за його межами. Серед них у першу чергу можна відзначити так, і як фізико-хімічна механіка матеріалів, прикладна механіка, фізикометрія, теоретична фізика, геологія горючих копалин, проблеми походження нафти і газу та утворення їх промислових родовищ, геохімія горючих копалин, біохімія тварин, регуляція мікробіологічного синтезу, філософська і суспільно-політична думка на Україні, мовознавство, історія України. Всього зараз у Львові є 35 науково-дослідних інститутів, відділів та установ і 11 вузів, в яких працює 194 доктори і 1886 кандидатів наук.

Розвиток наукових досліджень і їх тематика тісно пов'язані з розвитком та запитамі народного господарства і культури. Наукові установи Львова подають допомогу промисловим підприємствам, колгоспам, радгоспам і культурним закладам перш за все західних областей України, а також інших районів СРСР.

Новим етапом у розвитку науки на Львівщині можна вважати 1969 рік, в якому прийнята постанова ЦК КП України і Ради Міністрів УРСР "Про дальший розвиток наукових установ Академії наук УРСР в західних областях Української РСР". У зв'язку з цим в підпорядкування Академії наук УРСР повернуто ряд наукових і науково-культурних установ, розташованих у Львові (Інститут суспільних наук, природознавчий музей, музей етнографії та художнього промислу, наукова бібліотека) і створено нові підрозділи існуючих інститутів (сектор математики і прикладної механіки фізико-

механічного інституту, відділення інституту біохімії, відділ інституту фізики).

Посилення уваги з боку Президії АН УРСР до розвитку наукових установ у Львові сприяє дальшому розгортанню науково-дослідної роботи в західних областях УРСР і, перш за все, в тих галузях науки, які мають вирішальне значення для розвитку народного господарства.

З метою дальшого успішного розвитку наукових досліджень у Львові, зокрема для стимулювання найбільш актуальних у теоретичному і практичному відношеннях напрямків досліджень, а також для піднесення авторитету львівського наукового центру АН УРСР і зміцнення керівництва науковими установами, важливе значення мало б виділення для провідних вчених Львова вакансій академіків і членів-кореспондентів АН УРСР.

Вакансії академіків АН УРСР могли б бути заміщені такими вченими:

ГЖИЦЬКИМ Степаном Зеноновичем — завідуючим кафедрою біологічної хімії Львівського зооветеринарного інституту, заслуженим діячем науки УРСР, доктором біологічних наук, професором, членом-кореспондентом АН УРСР;

ДОЛЕНКОМ Григорієм Назаровичем — директором Інституту геології і геохімії горючих копалин АН УРСР, завідуючим відділом геології нафти і газу, доктором геолого-мінералогічних наук, професором, членом-кореспондентом АН УРСР;

МИХАЙЛОВСЬКИМ Володимиром Миколайовичем — завідуючим відділом відбору інформації фізико-механічного інституту АН УРСР, кандидатом технічних наук, старшим науковим співробітником, членом-кореспондентом АН УРСР.

На вакантні посади членів-кореспондентів АН УРСР можна рекомендувати:

ДЕНИСЕНКА Григорія Івановича — ректора Львівського ордена Леніна політехнічного інституту, завідуючого кафедрою електричних мереж і систем, заслуженого діяча науки і техніки УРСР, доктора технічних наук, професора;

ОЛЕКСЮКА Мирослава Мироновича — директора Інституту суспільних наук АН УРСР, завідуючого відділом філософії, доктора філософських наук, професора;

ПАНАСЮКА Володимира Васильовича — завідуючого відділом фізичних основ міцності фізико-механічного інституту АН УРСР, доктора технічних наук, професора;

ПІДСТРИГАЧА Ярослава Степановича — завідуючого

відділом механіки реального твердого тіла, заступника директора по науковій частині фізико-механічного інституту АН УРСР, доктора фізико-математичних наук, старшого наукового співробітника;

МАКСИМОВИЧА Миколу Григоровича – ректора Львівського ордена Леніна державного університету ім. Ів. Франка, завідуючого кафедрою теоретичних основ електрорадіотехніки, заслуженого діяча науки і техніки УРСР, доктора технічних наук, професора.

У зв'язку з цим та з нагоди 30-річчя возз'єднання західно-українських земель в єдиній Українській Радянській соціалістичній державі Львівський обком КП України та виконком обласної Ради депутатів трудящих просять Центральний Комітет КП України і Раду Міністрів Української РСР дати дозвіл на заміщення вакантних посад академіків і членів-кореспондентів АН Української РСР вченими Львова.

Секретар Львівського обкому
КП України
Голова Виконкому обласної
Ради депутатів трудящих

В. Куцевол

Т. Телішевський

ДАЛО. Ф. П-3. – Оп. 13. – Спр. 111. – Арк. 13-15.

№ 90

ІЗ ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ РАДІ МІНІСТРІВ УРСР ВІД МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ РЕСПУБЛІКИ ПРО РОБОТУ ПЕДАГОГІЧНИХ УЧИЛИЩ

22 вересня 1969 р.

В загальній системі підготовки кадрів для народної освіти значне місце посідають педагогічні училища. Зараз у 44 педагогічних училищах Української РСР провадиться підготовка вчителів початкових класів, праці і креслення, музики і співів та вихователів дошкільних установ. На денних відділах педучилищ навчається біля 25 тис. чол., на заочних – 3600 чол. Навчально-виховний процес в педучилищах здійснює 2,5 тис. викладачів...

Серйозну увагу зміцненню навчально-матеріальної бази педучилищ приділяють Донецький, Сумський, Черкаський, Волинський, Луганський, Тернопільський обласні виконавчі комітети Рад депутатів трудящих...

Проте, як відзначається в доповідній записці Відділу науки і учбових закладів ЦК КП України, в роботі педагогічних училищ республіки мають місце серйозні недоліки.

В багатьох педагогічних училищах навчально-виховний процес провадиться в незадовільних умовах, що негативно позначається на якості підготовки кадрів учителів і вихователів.

У надзвичайно важких умовах працюють Верхньохортицьке (Запорізької обл.), Ржищівське (Київської обл.), Самбірське (Львівської обл.), Хмельницьке, Чернівецьке, Мукачівське (Закарпатської обл.), Олександрійське (Кіровоградської обл.), Коростишівське (Житомирської обл.) педагогічні училища. Так, у Самбірському педучилищі навчається понад 600 учнів, а навчальна площа становить всього 640 кв. м. У Верхньохортицькому педучилищі на одного учня припадає 1,5 кв. м навчальної площі. В аварійному стані знаходиться Коломийське педучилище Івано-Франківської області...

Вкрай незадовільні житлово-побутові умови учнів педучилищ. З 25 тис. учнів денних відділів біля 21 тис. – іногородні, в тому числі 19 тис. із сільської місцевості. Проте забезпечено гуртожитками лише 6120 іногородніх учнів або 28,4 проц. Зовсім відсутні гуртожитки в Дніпропетровському, Балтському, Бориславському, Самбірському, Новобузькому педучилищах. У багатьох педучилищах забезпечення іногородніх учнів гуртожитками становить від 8 до 20 процентів (Нікопольське, Володимир-Волинське, Луцьке, Бердичівське, Коростишівське, Коломийське, Бродівське та інші). Такий стан пояснюється тим, що Держплан УРСР не виділяє спеціальних асигнувань для будівництва гуртожитків педучилищ. Обласні Ради депутатів трудящих не приділяють належної уваги створенню нормальних житлово-побутових умов для учнів педагогічних училищ. Найгірше це питання розв'язується в Дніпропетровській, Львівській, Миколаївській, Чернівецькій, Закарпатській, Житомирській, Івано-Франківській, Одеській областях...

Внаслідок недостатнього контролю з боку обласних відділів народної освіти в педучилищах Дніпропетровської, Львівської, Одеської, Кіровоградської, Чернівецької, Запорізької областей мають місце великий відсів учнів та другорічництво...

Колегія Міністерства освіти неодноразово розглядала питання про стан підготовки вчителів у педучилищах, про побутові умови та харчування учнів, про стан навчально-матеріальної бази у педагогічних училищах Черкаської, Закарпатської, Чернігівської, Житомирської, Херсонської,

Полтавської, Івано-Франківської, Львівської та Хмельницької областей, про хід підготовки до нового прийому учнів, а також щорічні підсумки прийому учнів до педагогічних училищ республіки...

Проте Міністерство освіти УРСР не має можливості вирішити позитивно ряд питань, пов'язаних з поліпшенням роботи педагогічних училищ. У зв'язку з цим Міністерство освіти просить Раду Міністрів УРСР:

1. Зобов'язати виконками обласних Рад депутатів трудящих, зокрема Житомирської, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Кіровоградської, Київської, Одеської, Ровенської, Харківської, Хмельницької, розглянути питання про роботу педагогічних училищ, про створення протягом 2-3 років необхідної навчально-матеріальної бази і забезпечення всіх учнів ґуртожитками...

Заст. міністра освіти УРСР

П. Удовиченко

ДАЛО. – Ф. Р-221. – Оп. 2. – Спр. 6196. – Арк. 120, 122, 123-124, 125, 126. Ротаторний відбиток.

№ 91

ІЗ СТЕНОГРАМИ ПЛЕНУМУ РІВНЕНСЬКОГО ОБКому КП УКРАЇНИ ПРО РЕЛІГІЙНУ СИТУАЦІЮ В ОБЛАСТІ

30 вересня 1969 р.

МОЗГОВИЙ І. – перший секретар обкому КП України.
(Доповідь).

...Мы должны признать, что, несмотря на проведенную работу по атеистическому воспитанию населения, религиозность населения в области остается высокой. На территории Ровенщины насчитывается 293 православные церкви, из них 257 действующих, 418 зарегистрированных общин евангельских христиан-баптистов, в которых насчитывается 11618 верующих, около 40 незарегистрированных и запрещенных общин разных сект, объединяющих около 2 тыс. сектантов...

Об активизации деятельности церковнослужителей свидетельствуют факты увеличения прибылей церкви, рост религиозных общин за счет молодежи и рост религиозной обрядности во многих районах области. Только в 1968 году

прибыли православной церкви выросли на 253497 руб. против 1967 года и составили 1097158 руб. Очень быстрыми темпами они растут в Дубневском, Млиновском, Острожском и Ровенском районах.

Об омоложении зарегистрированных религиозных сект говорит такой факт, что из 391 человека, принявшего водное крещение в 1969 году, 151 человек комсомольского возраста, что составляет 38,6 % от общего количества крещеных, а по Владимирскому району количество вступающей молодежи достигло 65,6 %.

В отдельных районах и селах области крещение детей, похороны с попом приближаются до 100 %, служители церкви “освящают” почти все события в жизни людей.

Это видно на примере Корецкого района, где за 6 месяцев этого года крещение детей составляет 88,1 %, повенчанных 47,3 %, похороны с попом – 96,9 %.

Такое состояние религиозной обстановки в области свидетельствует о том, что партийные, советские, общественные организации еще недостаточно проводят атеистическую работу среди населения, не ведут надлежащей борьбы против миссионерской деятельности церковнослужителей, не проявляют настойчивости во внедрении новой, безрелигиозной обрядности, не создают соответствующих условий и материальной базы для этого.

Нам нужно хорошо осмыслить, что атеистическая пропаганда – не самоцель, она должна быть подчинена основным политическим и экономическим задачам, способствовать коммунистическому воспитанию нашего народа...

Отдельные лекции, читающиеся в районе* малосодержательны, неубедительны, написаны на низком научно-теоретическом уровне. Так, в лекции на 10 страницах учебной тетради учителя с. Березово т. Маринича В. И. на тему “Религия и война” говорится только о крестовых походах XI–XIII веков и ни одного слова о примерах Великой Отечественной войны и современных событиях. Кстати, эта лекция получила похвальную рецензию как глубоко и научно обоснованная, рекомендовано в дальнейшем пользоваться журналом “Войовничий атеїст”, который уже с 1965 года выходит под названием “Людина і світ”.

Имеют место факты, когда к этой работе привлекают людей малокомпетентных и даже таких, которым нельзя поручать этого дела.

Такой факт, в частности, имел место в Здолбуновской стоматологической поликлинике, где профсоюзная организация поручала вести политинформации одному из активных руководителей сектантов-раскольников Назаруку, более того, ему была выдана путевка для санаторно-курортного лечения, которую он использовал для миссионерской деятельности.

ГРАБОВЕЦЬ І. — машиніст Здолбунівського локомотивного депо.

Нас неоднократно критиковали и на сегодняшнем пленуме тоже за недостаточную атеистическую работу среди трудящихся района. Этот вопрос волнует не только районную партийную организацию, но и нас рабочих.

Надо сказать, что руководитель группы раскольников Назарук Александр и ему подобные действуют уже в масштабах области. Выезжают в другие районы, где проводят свою антиобщественную деятельность, привлекают в свои секты молодежь и детей.

Наши районные органы власти уже неоднократно привлекали их к ответственности. Так, Назарук Александр штрафовался 3 раза, его брат — 4 раза. Однако они не прекращают своей деятельности. Уже надо, наверно, принять к ним более строгие меры наказания.

УСАНОВ М. — перший секретар Млинівського РК КП України.

Мы считаем, что при попустительстве, а возможно при содействии со стороны уполномоченного совета по делам религии при Совете Министров СССР по Ровенской области тов. Личковахи Григория Романовича секта ЕХБ начала наглеть, грубо нарушать советские законы. Должностные лица тов. Личковахой назначаются без согласования с райисполкомом. Так вести работу нельзя. Я помню, Иван Алексеевич**, когда вы выступали и рассказывали о тех людях, которые везли антисоветскую литературу. Так вот одного из них сейчас назначили пресвитером.

МОЗГОВИЙ: Тов. Гайданюк***, проследите, соответствует ли Личковаха занимаемой должности. Он человек хороший, но у него не хватает знаний. Мы же попали во Всесоюзный журнал с этой религией. Первые по темпам прироста религиозности в стране...

* Мова йде про Рокитнівський район.

** Мозговий Іван Олексійович — перший секретар обкому КП України.

*** Гайданюк – завідуючий відділом пропаганди і агітації обкому.

Державний архів Рівненської області (далі – ДАРО). – Ф. П-400. – Оп. 96. – Спр. 9. – Арк. 42, 43, 44, 45, 47, 48, 82, 123, 124.

№ 92

ЛИСТ РАДИ МІНІСТРІВ УРСР ДО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ТА ОБЛВИКОНКОМУ РАДИ ДЕПУТАТІВ ТРУДЯЩИХ ПРО ВИБОРИ ДІЙСНИХ ЧЛЕНІВ ТА ЧЛЕНІВ-КОРЕСПОНДЕНТІВ АН УРСР

8 жовтня 1969 р.

№ 16017/67–25

Львівський обком КП України

На № 4-504 від 9.IX.1969 р.

Виконком Львівської обласної Ради депутатів трудящих
Згідно з Статутом Академії наук УРСР вибори дійсних членів і членів-кореспондентів АН УРСР проводяться не рідше одного разу на два роки і призначаються Президією АН УРСР.

Останні вибори відбулися у 1967 році.

Перелік вакансій і дата чергових виборів будуть опубліковані в республіканських газетах.

Вчені Львівських наукових установ і учбових закладів можуть взяти участь у цих виборах на загальних підставах.

Заступник Голови
Ради Міністрів УРСР

П. Тронько

На документі – написи: Тов. Пирожак К. І. Коли готуємо листи, треба узгоджувати з відповідними відділами ЦК. 15.X.69. В. Куцевол.

Лист був попередньо погоджений з відділом науки і учбових закладів ЦК КПУ (тг. Попов, Затула, Пелюшенко). Вони його запросили і уважно розглядали. Тов. Тронько П. Т. не в курсі справ і дав формальну відповідь. Г. Подоляк 20.X.69 р.

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 13. – Спр. 111. – Арк. 16.

**ЛИСТ РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ “СОВЕТСКАЯ МУЗЫКА”
ДО КОМПОЗИТОРА АНАТОЛІЯ КОС-АНАТОЛЬСЬКОГО
З ПРОПОЗИЦІЄЮ ПІДГОТУВАТИ ПУБЛІКАЦІЇ
ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. ЛЕНІНА**

14 жовтня 1969 р.

Многоуважаемый Анатолий Иосифович!

Мир стоит на пороге величайшего события XX века — столетия со дня рождения Владимира Ильича Ленина.

Весь наш народ готовится достойно отметить великую дату. На страницах нашего журнала открывается специальный раздел: “Ваше слово о Ленине”.

Это Ваш рассказ о планах юбилейного года, о работе над произведениями, посвященными советской теме, проблемам современного мира, рассказ о роли искусства в борьбе за победу ленинских идей.

Редакции очень хотелось бы видеть Вас в числе авторов данного раздела. Не откажите в любезности сообщить, когда мы сможем получить от Вас материал.

С уважением

Зам. редактора

Ю. Корев

Особистий архів дружини А. Кос-Анатольського Надії Кос.

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО
ХУДОЖНЬО-ВИРОБНИЧОГО КОМБІНАТУ ПРО
ПІДВИЩЕННЯ ІДЕЙНО-ХУДОЖНЬОГО РІВНЯ
НАОЧНОЇ АГІТАЦІЇ**

30 жовтня 1969 р.

СЛУШАЛИ: Доклад тов. ЛЕВИНА. Докладчик говорит, что мы обсуждали вопрос об уровне идейно-художественного качества наглядной агитации на нашем партбюро, и у нас вызывает тревогу создавшееся положение. Мы приближаемся к 100-летию В. И. Ленина и не можем безразлично и пассивно

относиться к тому, как будет оформлен этот юбилей. Я случайно был на обсуждении эскизов худ. Кочмара и Медведя, они обсуждались помимо нашей парторганизации. Я выразил мнение, что художники не раскрыли темы — что дала Советская власть западным областям за 30 лет после воссоединения. Меня в какой-то степени поддержал член худсовета тов. Грузберг, но член худсовета тов. Батиг, который имеет почему-то решающий голос в худсовете, сказал, что нам надо создавать только праздничное оформление. А где содержание? Чем же мы тогда отличаемся от империалистического государства? Разве может у нас искусство выполнять функции шута и лишь развлекать? Мы могли бы пройти мимо таких “установочек”, которые дает тов. Батиг, если бы это не сказало уже на оформлении всего города. Ведь лишь в 2—3 местах имеются какие-то надписи с содержанием. Цифры, которые характеризуют огромный скачок в развитии промышленности, экономики, культуры в западных областях Украины, совершенно не показаны образно в эмоционально-образном решении, и это, повидимому, не случайное явление. Наша парторганизация, благодаря стараниям главного художника города Новакивского, фактически отстранена от этого важного дела. Ленин в беседе с Луначарским еще тогда придавал огромное значение вопросам пропаганды. То, что у нас делается, не есть осуществление принципов социалистического реализма, так как не дает правдивого отражения нашей действительности. Ленин был против футуризма и других “измов”, а у нас что делается? В приветствии ЦК КПСС III съезду художников говорится, что сегодня нас могут удовлетворить лишь реалистические произведения. Это касается и нас — оформителей. Мы должны образно показать наши достижения, и в этом не должно быть ни ребусов, ни шарад. Формалистическое трюкачество недопустимо так же, как и натуралистическая жвачка. Надо владеть искусством обобщения.

ЗЛАТОПОЛЬСКИЙ: В том, что у нас есть провалы в качестве наглядной агитации, виноваты и парторганы, которые не разрабатывают тематики до мелочей, — такой тематики, из которой было бы ясно, что они хотели бы увидеть в наглядной пропаганде.

БОЛОТИН: Вопрос серьезный и носит принципиальный характер, поскольку речь идет об игнорировании парторганизации художественно-производственного комбината в вопросах качества наглядной агитации. Молодой инструктор

горкома партии тов. Антонюк вызывает художников Кочмара и Медведя (а последний даже не числится в штатах комбината) и самолично поручает им, минуя комбинат, выполнение праздничного оформления города, а в результате получается уродство, а не оформление (т. Болотин демонстрирует перед коммунистами фотографию советского воина с ребенком и другое подобное “оформление”). В настоящее время идет напряженная идеологическая борьба в искусстве против примитивизма, безыдейщины и субъективизма, о чем есть за последнее время много статей в партийной прессе (зачитывает выдержки из ряда статей “Правды”, “Известий” и т. п.). Надо договориться с райкомом и горкомом партии о недопустимости игнорирования нашей парторганизации, где есть около 40 коммунистов, в деле оформления города, в чем мы должны занимать надлежащее место.

НИКОЛАЕВ: Вопрос повестки дня очень важный. Мы его ставили на партбюро и еще раз решили возвратиться к этому вопросу. Недавно мы с директором комбината и художниками тт. Кочмар, Бокотей и Григорийчук были вызваны в горком партии к тов. Антонюку, который дал пространную установку, как оформлять город, но ни словом не обмолвился об идейной направленности оформления. Я потребовал, чтобы вопрос оформления был передан комбинату, где есть главный художник и художественный совет. Нас с директором тов. Антонюк оставил и имел беседу, в которой заявил, что он знает, кому поручить работу, чтобы город был оформлен в одном стиле, с соблюдением национального характера. Я доложил об этом на партбюро, и мы решили поставить этот вопрос на общем партсобрании. Думаю, что мы докажем нашу правоту. Ведь не случайны фашистская эмблема на вокзале, ХО-ХО-ХО рядом с лозунгом к ленинским дням на главной улице города Львова. Я беседовал в свое время с секретарем горкома партии т. Бандровским, он меня внимательно слушал, будто бы меня понял, но изменения обстановки в этом вопросе не видно. Сегодня тут должен был быть представитель Ленинского райкома партии, но он не пришел, так как занят. Тов. Антонюк из горкома партии был тоже извещен, но не явился. Недопустимо, что нет здесь и главного художника т. Серветника. Также считаю неправильным, что решение вопросов о принятии эскизов наглядной агитации решает глубоко беспартийный человек, как тов. Новакивский.

МАЙДАНЕНКО: Я слышал от заказчиков возмущение

оформлением нашего города к известным датам. Я никогда не думал, что заказчик так это воспринимает. Они возмущаются оформлением, состоящим из каких-то кубиков, угольников и т. д. Они говорят, что это — выброшенные государственные деньги. Наши люди могут делать прекрасное оформление, если дать им своевременно отработанную тематику, но нельзя делать выполнение этих работ монополией отдельных лиц, которые своим “оформлением” всегда создают уныние, т. к. показывают какие-то терновые венки, уродливые лица, ужасное убожество — безо всякого содержания.

ЛАШКОВ: Сегодняшнее собрание имеет большое значение. Мы уже имели неприятности с оформлением города, будем еще иметь, и это потом ляжет пятном на нашу парторганизацию в целом, хотя мы и не виноваты в этом. В центре города было оформление, — стоят три апостола в древних веригах. Неужели наши парторганы не видели этой глупости? И неизвестно, что еще эти “оформители” нам преподнесут к столетию В. И. Ленина. А кто у нас присутствует при обсуждении этого важного вопроса от парторганов? Никто. Но ведь сами парторганы пропускают и узаконивают такое “оформление”, а с нас потом спросят. Надо потребовать от обкома, горкома и райкома партии, чтобы с нами считались. Главный художник города Новиковский и наш художник Кочмар — друзья до гроба, а потом мы становимся свидетелями безыдейных, уродливых работ Кочмара, и нас еще ругают. Прошрое оформление аполитично, непродуманно, нас не интересуют кружечки, цветочки, угольники, квадратики и никому не понятные иероглифы. Не надо это брать из венгерских и румынских журналов, надо показать достижения советской власти. Протокол этого собрания надо направить в парторганы, пусть там услышат мнение коммунистов и беспартийных художников.

КУРИЛО К.: Этот вопрос надо поставить на обсуждение общего собрания нашего коллектива художников. Как это получается? Мы делаем эскиз оформления площади Мицкевича, наши проекты худсовет одобрил, а потом этот наш проект очутился у худ. Кочмара, наши авторские подписи стерли без нашего ведома. Как же можно делать что-либо подобное? Получается нездоровая монополия.

Принцип обучения во Львовском художественном институте — стандарт, люди оканчивают институт, а рисовать не умеют и делают буквально детские рисунки. Надо вынести серьезную резолюцию и направить ее первому секретарю

обкома партии, первому секретарю горкома партии, и если на это не будет реагирования — направить нашу резолюцию в ЦК партии. У нас во Львове идут от профессионального невежества. Нельзя оформление города сводить к этикеткам в увеличенном виде. Надо больше уважать себя, больше читать наши, советские журналы, а не заграничные, а наш худсовет просто не в состоянии разобраться в этом серьезном вопросе.

ЛЕВИН: Формы архитектурные приемлемы, но надо им дать другое — наше, советское содержание, а то, что здесь говорили, что инструктор горкома партии т. Антонюк берет на себя поручение давать определенным художникам исполнение оформительских работ, я усматриваю определенную тенденцию, которую мы должны ломать. У нас есть директор — единоначальник, и мы знаем сами, кому что можно поручить делать.

...

ЛЯХ: Пока главным художником города будет т. Новакивский, вся наглядная агитация в городе будет выхолащиваться.

ЯРОСЛАВСКИЙ: Дирекция комбината должна советоваться с руководящими парторганами и просить, чтобы нас не лишали нашего законного права распределять работы художникам и принимать эти работы нашим расширенным худсоветом.

РЕЗОЛЮЦИЯ открытого партийного собрания парт-организации Львовского художественно-производственного комбината Худфонда УССР от 30.X.1969 г.

Открытое партийное собрание, обсудив вопрос об идейно-художественном качестве оформления города Львова к знаменательным общенародным празднествам — двадцатипятилетию освобождения от немецко-фашистских захватчиков и к тридцатилетию воссоединения западно-украинских земель в едином Украинском социалистическом государстве, выражает беспокойство по поводу того, что на протяжении последних лет, начиная с пятидесятилетия советской власти, в обход дирекции и парторганизации комбината, под покровительством Главного художника города одна и та же группа художников оформляет город в явно формалистическом духе, в котором отсутствует творческое осмысление и раскрытие в образной форме главной идеи — что дала советская власть трудящимся ранее отсталых западных областей Украины.

В оформлении города замалчивается всенародный подвиг, совершенный под руководством Коммунистической партии: создание в западных областях Украины новой мощной

индустрии и целых отраслей промышленности, все преобразования, происшедшие на селе, колоссальное развитие народного образования и науки, всеобщий рост культуры и искусства. Вместо этого показаны отдельные, малоговорящие цифры “50”, “25”, “30”, преобладает мало понятная народу геральдика, однообразно повторяемые стилизованные лица и т. д.

Ранее казавшиеся новыми архитектурные формы, учитывающие национальную специфику, неоднократно повторяемые в каждом оформлении и лишённые смысловой нагрузки, становятся избитыми.

Авторы проектов оформления и лица, ответственные за праздничное, тематическое оформление города, — главные художники города и комбината, а также художественные советы сводят оформление города к простому украшательству, выхолащивая идейное содержание наглядной агитации, берут за основу лишь одну из её сторон — что оформление должно лишь развлекать зрителя.

Идя навстречу столетней годовщине Владимира Ильича Ленина, партийное собрание не может согласиться с тем, чтобы к этой великой дате город был оформлен также безыдейно, как это делалось раньше, и чтобы не было показано торжество ленинских идей.

Между тем, эскизы оформления, разработанные группой художников-коммунистов, выделенных нашей партийной организацией и одобренные на предварительном обсуждении во Львовском горкоме партии, в настоящее время забракованы главным художником города Новакивским, причем даже без присутствия авторов проекта.

При таком положении партийная организация и дирекция комбината, выполняющего работы по наглядной агитации, не может нести ответственность за идейно-художественное качество продукции, поскольку выбор художников для выполнения этих работ, обсуждение эскизов и их принятие проходит зачастую через голову руководства комбината.

Открытое партийное собрание **ПОСТАНОВЛЯЕТ:**

1. Мобилизовать весь коллектив художников комбината на более активное участие в качественной разработке эскизов и проектов наглядной агитации к Ленинскому юбилею и исполнению их в натуре на высоком идейно-художественном уровне.

2. Директору комбината тов. Шпартаку И. С. и главному художнику тов. Серветнику С. М. взять под особый контроль работу художественных советов с целью недопущения впредь

приема эскизов и оформительских работ, слабых в идейно-художественном отношении, имеющих только украшательское значение.

3. Обязать партбюро комбината контролировать всю оформительскую и монументальную работу комбината. Все срывы в данном вопросе подвергать принципиальной партийной критике, добиться такого порядка, при котором как распределение эскизных работ по наглядной агитации, особенно по оформлению города в связи с предстоящим Ленинским юбилеем, так и принятие эскизов к исполнению проводилось бы при участии компетентного представителя парторганизации комбината.

4. Работу по улучшению идейно-художественной продукции комбината проводить в тесном контакте с руководством парторганизации и правлением Союза художников.

5. Партбюро настоящее решение направить в руководящие парторганы города и области.

Председатель собрания:
Секретарь:

Николаев
Левин

ДАЛО. — Ф. П-2672. — Оп. 1. — Спр. 30. — Арк. 57-62.

№ 95

ВІДПОВІДЬ КОМПОЗИТОРА АНАТОЛІЯ КОС- АНАТОЛЬСЬКОГО РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ “СОВЕТСКАЯ МУЗЫКА” ЩОДО ПРОПОЗИЦІЇ ПІДГОТУВАТИ ПУБЛІКАЦІЇ ДО 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ В. ЛЕНИНА

12 листопада 1969 р.

“Ваше слово о Ленине”

Советская тема постоянно занимает главное место в творчестве львовских композиторов, в том числе и у меня. И это совсем естественно, т. к. глубокие социалистические претворения в жизни Западной Украины, воссоединенной в 1939 году с Советской Украиной, стали мощным источником вдохновения для львовских композиторов, которые в отражении новой советской жизни нашли большую творческую радость.

Знаменательная дата Ленинского юбилея с новой силой

привлекла наше внимание к личности В. И. Ленина, к его бессмертным идеям и ко всему этому богатейшему кругу мыслей, которые мы называем ленинской темой.

Итак, за последнее время у меня появился ряд вокальных сочинений, посвященных Ленину:

“Ленинская правда” — песня на сл. А. Пашко

“День Рождения Ленина” — хор на сл. Ф. Баратинского

“Ленин идет по планете” — хор на сл. П. Воронько

“Ленину венок” — женский ансамбль на сл. А. Пашко.

Сейчас работаю над кантатой для смешанного хора и симфонического оркестра на слова львовского поэта Р. Братуны “Львовская легенда”, в которой в поэтических образах проводится мысль о том, что “Ленин был, есть и всегда будет во Львове”.

Да — это и верно.

Хотя история и не зафиксировала факта личного посещения Лениным старинного украинского города Львова, — но ленинские идеи пришли сюда с “Искрой”, — они звучали в песнях демонстрантов, требующих хлеба и работы. Ленин — только он создал несокрушимые силы, осуществившие вековую мечту украинского народа о воссоединении Украины.

Поэтому ленинская тема мне особенно дорога и близка, и я с особой творческой радостью и любовью работаю над Ленинской темой.

А. Кос-Анатольський

Особистий архів дружини А. Кос-Анатольського Надії Кос.
Автограф.

№ 96

ПОСТАНОВА III З'ЇЗДУ СВІТОВОЇ АНТИКОМУНІСТИЧНОЇ ЛІГИ НА ЗАХИСТ ДІЯЧІВ КУЛЬТУРИ ТА КУЛЬТУРНИХ ПАМ'ЯТОК В УКРАЇНІ

6 грудня 1969 р.

Викорінювальна та русифікаційна політика Москви супроти українського народу на всіх ділянках життя — культурній, релігійній, економічній, національній і політичній — наявно посилюється.

Український народ незмінно та послідовно продовжує боротьбу за вільну й незалежну державу і за права людини.

Москва якнайбрутальніше і щораз наполегливіше переслідує українських діячів культури й Українську Католицьку та Православну підпільні Церкви.

Тому III з'їзд ВАКЛ постановляє:

1. Дати повну політичну підтримку визвольній боротьбі українського народу за відновлення його вільної та незалежної держави і за права людини.

2. Якнайгостріше засудити нищення й палення культурних, історичних та релігійних пам'ятників, архівів, музеїв і церков на Україні та в інших поневолених країнах (наприклад, спалення неоціненного архіву в церкві св. Юрія у Видубецькому монастирі в Києві, бібліотеки Академії наук Української РСР, зруйнування однієї синагоги в Одесі з цінним архівом тощо).

3. Засудити поступове затруювання харчів, поданих видатним українським інтелектуалістам (М. Гориневі, І. Кандибі, Л. Лук'яненкові), ув'язненим у концентраційних таборах; 25-річне ув'язнення у Владимирській тюрмі працівників підпільного Українського Червоного Хреста (К. Зарицької, О. Гусак, Г. Дидик та інших); ув'язнення за рішенням КГБ, без жодного судового процесу, українських юристів, зокрема доктора юридичних наук Володимира Горбового, що перебуває вже 23 роки в концтаборах; ув'язнення українських підпільних католицьких священиків на чолі з архієпископом В.Величковським, як також і православних та євангельських священиків;

— засудити знищення борців за свободу та незалежність своїх батьківщин; посилену русифікацію; комуністичні вбивства борців за свободу та незалежність, виконані у вільному світі (1959 — українського революційного провідника Степана Бандеру, 1949—1969 — білоруських, азербайджанських, туркестанських, угорських, словацьких, хорватських та інших борців за свободу), — вбивства, які безперервно продовжуються та систематично посилюються;

— закликати до сумління вільного світу, щоб він доклав усіх зусиль для припинення терору, народовбивства і нищення культурних пам'ятників на Україні та в інших поневолених країнах; щоб негайно було звільнено з тюрем і концтаборів українських політичних в'язнів та в'язнів інших народів, поневолених в СРСР і в т.зв. сателітних державах, і щоб ліквідовано всі концентраційні табори.

Опубліковано: Сучасність. — 1970. — № 5. — С. 62-63.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АРЕШТИ ЧЛЕНІВ “УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ФРОНТУ” НА ІВАНО-ФРАНКІВЩИНІ У 1967 р.

1969 р.

Група “Український Національний Фронт”, організована в кінці 1964 р., активно включилася в боротьбу в 1965 році. Програма і діяльність її виходила з програми і діяльності ОУН. Основна мета – визволення України. Консолідація сил навколо міцно збудованої організації “Український національний Фронт” (УНФ). Видавали свій друкований орган – журнал “Батьківщина і свобода”. В 1965–1967 рр. вийшло кілька десятків номерів. Публікували теоретичні статті членів групи, а також передрукували деякі матеріали з журналу “Ідея і чин” та архівів ОУН, які збереглися на території України. Діяльність ОУН схвалювали повністю і вважали себе прямими спадкоємцями її. Більшість членів УНФ по-бувала в ув’язненні.

Заарештовані:

1. Квецко Дмитро (1937 р.) має вищу освіту. Організатор і керівник групи. Слідство витримав дуже стійко. Не давав жодних показів, архіву не видав. Основну діяльність групи взяв на себе. Друкарню в карпатському бункері було викрито чекістами і зруйновано. Отримав 15 років, з того 5 років критої тюрми. Зараз у Володимирській тюрмі.

2. Дяк Василь – старший лейтенант станіславської міліції, закінчив юридичний факультет Львівського університету, активний член групи, брав участь у її створенні, у виготовленні та розповсюдженні нелегальної літератури. Отримав 13 років, в тому 5 років критої тюрми. Зараз у Володимирській тюрмі.

3. Красівський Іван (1939 р.), вища освіта (філолог), публіцист. Крім нелегальної діяльності, займався письменницькою роботою. Написав роман “Байда” – цікавий і талановитий твір історичного характеру. Був підготовлений до друку, але в зв’язку з арештом автора – конфіскований. Одержав 12 років, в тому 5 років критої. Зараз перебуває у Володимирі.

4. Лесів Ярослав – 23 роки (1945), працював на ниві народної освіти. Активний член організації, заарештований на Наддніпрянщині (Кіровоградська область). Отримав 6 років

суворого режиму + 5 років заслання. Перебуває в 11-му концтаборі в Мордовії.

5. Кулинин Василь – 25 років (1943), має середню освіту, працював на Стрийському заводі фрезерувальником. Активний член групи, розповсюджував літературу серед населення. Отримав 6 років суворого режиму + 5 заслання. Зараз в 11-му концтаборі.

6. Прокопович Григорій – вища освіта, заарештований у Львові на вулиці, з великим скандалом для КГБ. Активний член групи. У 40–60-х рр. відсидів 8 років. Після повернення закінчив Київський університет (факультет іноземних мов), знає кілька мов.

7. Губка Іван – вища освіта (інженер-економіст), працював у Львові. У 40–50 рр. відсидів 8 років. Отримав 6 років суворого режиму + 5 заслання. Перебуває в 11 концтаборі.

8. Мелень Мирон – диригент народного хору в Коригині. Отримав 6 років суворого режиму + 5 років заслання. Перебуває в 11-му таборі.

9. Качур Микола – отримав 6 років суворого режиму + 5 років заслання.

Групу заарештовано в 1967 р. Програма організації була опублікована в журналі. Крім того, було опубліковано інші матеріали, зокрема статтю “З приводу процесу над Погружальським”. Органи КГБ вилучили 17 різних номерів журналу. Вилучено також збірник “Месник”, у якому друкувалися художні твори членів групи. У лісі було знайдено бункер, у якому вилучено друкарську машину та запас паперу і копії. В розпорядженні групи була бібліотека ОУН, кілька сот примірників брошур. На час арешту всі брошури, що збереглися в доброму стані, було розповсюджено, лишилися тільки ті, що погано збереглися в бункері. Способи розповсюдження були різні: пускали в спеціальних кулях по річках поблизу сіл, підкидали на вокзалах, закидали у вікна будинків тощо.

XXIII з'їздові було подано великий реферат з оцінкою економічного, культурного і політичного становища України, з вимогою незалежності. Автори вимагали зачитати реферат на з'їзді, обговорити й опублікувати. Подібний документ передано Шелесту. Під обома підпис: “Український національний Фронт”.

* Датовано за часом опублікування.

Сучасність. – 1969. – № 3. – С. 101.

**ІЗ ЗВІТУ РІВНЕНСЬКОГО ОБЛУПРАВЛІННЯ
КУЛЬТУРИ МІНІСТЕРСТВУ КУЛЬТУРИ УРСР ПРО
ОХОРОНУ ПАМ'ЯТОК АРХЕОЛОГІЇ, ІСТОРІЇ ТА
МИСТЕЦТВА**

Не раніше 1 січня 1970 р.*

1. Станом на 1 січня 1969 р. і зокрема на 1 січня 1970 р.** запаспортизовано всього 608 пам'ятників, з них: історії — 409, археології — 69, мистецтва — 130.

Нововиявлених в 1969 р. пам'ятників і пам'ятних місць, зокрема періоду Великої Вітчизняної війни — 38, споруджено в 1969 р. пам'ятників історії — 5, мистецтва — 1.

2. В області встановлено 151 пам'ятник В. І. Леніну, з них: на весь зріст — 31, бюстів — 120, з них виготовлені на високому ідейно-художньому рівні та з довговічних матеріалів (як скульптур, так і постаментів) — 74 пам'ятники В. І. Леніну (і скульптур, і постаментів), виготовлено на низькому художньому рівні із недовговічних матеріалів — 77.

3. За звітний період було прийнято ряд важливих рішень облвиконкому: № 647 від 9 грудня 1968 р. “Про заходи по поліпшенню охорони та збереження пам'ятників архітектури, мистецтва, археології та історії області”, № 41 від 21 січня 1969 р. “Про стан збереження пам'ятників археології в області”, № 393 від 1 липня 1969 р. “Про заходи по поліпшенню охорони та збереження пам'ятників архітектури, мистецтва, археології та історії в області”, № 589 від 27 жовтня 1969 р. “Про поліпшення науково-освітньої роботи музеїв області та пропаганди і використання історико-революційних пам'ятників у комуністичному вихованні трудящих”.

В серпні 1969 р. розглядалися на Раді обласного управління культури питання про стан охорони та збереження пам'ятників культури в Млинівському і Гощанському районах.

4. Обласним управлінням культури проведено в серпні 1969 р. одноденний семінар з завідуючими та інспекторами райвідділів культури, а в грудні того ж року проведено з участю завідуючих райвідділами культури одноденну підсумкову нараду з питань обліку, охорони і пропаганди пам'ятників культури.

5. Оформлено охоронні зобов'язання на пам'ятники історії — 422, археології — 49, мистецтва — 192.

Для визначення охоронних зон пам'ятників археології виготовлено 100 металевих табличок і замовлено бетонні стовпці, які весною цього року будуть встановлені біля пам'ятників археології.

6. В 1969 р. було використано коштів на ремонт, реставрацію та консервацію пам'ятників культури:

За рахунок коштів, виділених Міністерством культури на пам'ятники історії — 7 тис., на пам'ятники мистецтва — 3 тис.

За рахунок коштів, виділених обласною організацією Товариства охорони пам'ятників, на пам'ятники історії — 5 тис.; на пам'ятники мистецтва — 2,5 тис.

За рахунок місцевого бюджету на пам'ятники археології та мистецтва виділено — 197 крб.

Заступник начальника
облуправління культури

Г. Іжик

* Датовано за змістом документа.

** Так у тексті.

ДАРО. — Ф. Р-478. — Оп. 3. — Спр. 595. — Арк. 5-8. Копія.

№ 99

ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМСОМОЛУ ПРО ЗВ'ЯЗКИ ОБЛАСНОЇ КОМСОМОЛЬСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ З МОЛОДІЖНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ ПОЛЬСЬКОЇ ТА УТОРСЬКОЇ НАРОДНИХ РЕСПУБЛІК

Не раніше 1 січня 1970 р.*

ІНФОРМАЦІЯ

о двусторонніх дружеских зв'язках Львовської комсомольської організації с молодежними союзами Жешувського воеводства ПНР и комсомольської організації області Баранья ВНР

На протяжении 1969 года, как и в предыдущие годы, Львовская комсомольская организация поддерживала дружеские связи с молодежными союзами Жешувского воеводства ПНР и комсомольской организацией области Баранья ВНР. Эта работа проводилась в соответствии с решением секре-тариата ЦК ВЛКСМ, согласно плану сотрудничества между организациями-партнерами...

Основными направлениями в работе городских, районных и первичных комсомольских организаций по поддержанию дружеских связей были: коллективная и индивидуальная переписка с молодежью породненных областей ВНР и ПНР, обмен информационными и методическими материалами, выставками, сувенирами, обмен делегациями на безвалютной основе, группами студентов на практику, пионеров на отдых, проведение пограничных фестивалей молодежи и др.

Одной из основных, самых массовых форм общения остается коллективная и индивидуальная переписка молодежи Львовской области со сверстниками породненных областей ПНР и ВНР. В 1969 году переписку поддерживали 134 комсомольских организаций области...

На переписку наложили отпечаток особенности юбилейного для комсомола Украины года. В письмах молодежь Львовщины активно пропагандировала героическое прошлое Ленинского комсомола Украины.

Особо плодотворной была переписка между молодежью Львовского автобусного завода и машиностроительного завода г. Санок, Дворцом пионеров г. Львова и членами харцерского клуба в Жешуве, Домом пионеров г. Печ, между Роздольским горно-химическим комбинатом и серным трестом в Тарнобжеге, Львовским госуниверситетом и Жешувским пединститутом, Львовским политехническим институтом и Высшей инженерной школой в г. Жешуве, между школами Червонограда и Мечекских шахт г. Печа, а также между молодежью колхоза им. Калинина Сокальского района и сельскохозяйственного кооператива "Надькозир" ВНР.

Расширился обмен различными группами молодежи. В 1969 году на безвалютной основе выехало 156 человек. Среди них: 19 рабочих, 14 колхозников, 17 освобожденных комсомольских работников, 31 чел. студентов, 3 чел. творческой молодежи. Все выезжавшие по линии местных связей — комсомольцы, кандидаты в члены КПСС.

В ВНР выезжали... Всего — 86 человек.

Помимо этого, в области Баранья побывали 32 наших туриста, выезжавших в сентябре м-це по линии БММТ "Спутник", которых Львовский обком комсомола привлек для осуществления мероприятий, предусмотренных планом сотрудничества между комсомольскими организациями породненных областей...

В Жешувское воеводство ПНР выезжало 70 человек...

Такое же количество гостей было принято Львовской

областной комсомольской организацией. Сверх того, был принят студенческий строительный отряд из Печского государственного университета (20 человек) и один автобус дружбы комсомольских и харцерских работников Жешувского воеводства ПНР (30 человек).

Нашим гостям была предоставлена возможность встретиться с партийными и хозяйственными руководителями, с работниками горкомов, райкомов, ОК ЛКСМУ, предприятий Львова и области, с колхозниками, ознакомления с методами работы, организацией производства, поделиться опытом комсомольской работы, работы с молодежью. Программы пребывания составлялись с учетом профиля приезжающей группы или делегации. Большую роль в этом играет созданная при обкоме ЛКСМУ комиссия. Она определяет предприятия, колхозы и учреждения для посещения, выделяет активистов для работы с группами, ведет подготовку информационного материала для обмена и т.д.

В 1969 году обком комсомола направил в породненные области подборку методической литературы по вопросам пионерского движения, военно-патриотического, интернационального воспитания молодежи, методические материалы по вопросам комсомольского политпросвещения, по Ленинскому зачету. В область Баранья отправлены фотовыставки работ детей Львовского Дворца пионеров и фотовыставка, посвященная 50-летию комсомола Украины, выставка о жизни и деятельности В. И. Ленина, наборы значков, выпущенных к ленинскому юбилею...

Областной комитет комсомола делал все необходимое, чтобы обмен делегациями молодежи породненных областей имел высокий идейно-политический уровень, большую отдачу. Студентами Львовщины, находившимися на практике в Жешуве, было проведено два субботника в фонд Вьетнама, проведен фестиваль советской и польской песни, проведена викторина "Что ты знаешь о Польше?", студенты приняли участие в торжествах, посвященных празднованию 25-летия ПНР. Большой интерес вызвала проведенная беседа по материалам Международного совещания коммунистических и рабочих партий...

Примером зарождения новых форм связи является предусмотренный планом сотрудничества на 1970 год совместный выпуск методического пособия комсомольскому активисту по вопросам интернационального, военно-патриотического воспитания молодежи, современного молодежного движения,

а также проведение заочных спортивных соревнований путем переписки Львовского мединститута и Печского медицинского университета.

Большой популярностью пользуются на Львовщине проводимые пограничные фестивали молодежи. Более 11 тысяч юношей и девушек в 1969 г. приняли участие в пограничных фестивалях, митингах, которые проводились в Мостиском, Яворовском, Старосамборском районах...

Тесные контакты установились между молодежной редакцией музыкальных передач Львовского и Жешувского радио. Львовское радио часто готовит для львовян "Воскресный сюрприз" — записанный на магнитофонную ленту концерт польских артистов или самодеятельных коллективов. Такие же записи наших концертов направлялись в редакцию Жешувского радио...

Анализируя работу по осуществлению двусторонних дружеских связей, можно сделать вывод, что планомерно, систематически выполнялись все намеченные мероприятия по сотрудничеству с комсомольскими организациями области Баранья ВНР. Хорошо налажена взаимоинформация о положении дел в комсомольских организациях породнённых областей. Ведется систематическая переписка между областными комитетами комсомола.

Несколько хуже обстоит дело с выполнением плана сотрудничества с Союзами молодежи ПНР. Та работа, которая была проведена в 1969 году, проводилась, в основном, по инициативе Львовского обкома ЛКСМУ или Жешувского комитета польских харцеров. Основной союз — Союз социалистической молодежи Польши, с которым мы поддерживали самые тесные контакты, мало проявлял инициативы. По выполнению совместного плана сотрудничества на 1969 год не выполнены пункты безвалютного обмена делегациями и автобусами дружбы. Львовский обком комсомола неоднократно пытался войти в контакт с секретарем Жешувского воеводского комитета Союза социалистической молодежи Зеноном Щемпеком, было отправлено ряд писем, телефонные разговоры, но четкого ответа Львовский областной комитет ЛКСМУ не получил.

Секретарь Львовского обкома ЛКСМУ

Б. Котик

* Датовано за змістом документа.

ДАЛО. — Ф. П-66. — Оп. 24. — Спр. 17. — Арк. 28-35.

ДОВІДКА ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО РЕЛІГІЙНУ СИТУАЦІЮ В ОБЛАСТІ

5 січня 1970 р.

Таємно

ДОВІДКА

про стан релігійності населення та про роботу партійних організацій Львівської області по атеїстичному вихованню трудящих

На Львівщині в силу ряду історичних причин мав місце і зберігся в значній мірі до цього часу високий стан релігійності населення. До 1939 року Львівська область була найважливішим опорним пунктом Ватикану на Сході, центром греко-католицької (уніатської) церкви. Станом на 1/X-1939 року в області нараховувалось 216 римо-католицьких церков, 1308 церков греко-католицьких, 131 монастир, 112 іудейських общин, 5 православних церков і 216 сектантських общин.

На території області проводило активну релігійну діяльність 501 ксьондз, 830 служителів греко-католицької церкви, 1919 монахів і монахинь. Кваліфіковані кадри служителів уніатської і греко-католицької церкви готовились в трьох духовних семінаріях та одній академії.

За роки Радянської влади в результаті величезної організаторської, атеїстичної роботи партійних органів і первинних організацій становище докорінним чином змінилося. Зараз в області діють 689 православних церков, з них активно діючих – 465. В останніх 224 релігійних общинах, через відсутність священників, віруючі деколи самі збираються на моління або звертаються з проханням до єпархіального управління дозволити сусідньому священнику відправляти в них служби по великих святах. В області є 13 римо-католицьких общин, 34 общини ЄХБ, 2 общини АСД, 11 нелегальних общин ієговістів, в яких об'єднується 430 віруючих, 5 нелегальних общин п'ятидесятників, в яких 300 чоловік віруючих, в 1963–65 рр. більше 300 баптистів відійшли від легальних общин ЄХБ і утворили 5 общин баптистів-розкольників. Виявлено також діяльність 5 груп іудейського віросповідання. Не до

кінця припинено прояви секти покутників. Окремі групи послідовників цієї секти по 2, 4 і більше чоловік ще продовжують існувати в 13 населених пунктах області.

Досить високо і стабільно продовжує залишатись релігійна обрядність православної церкви. Про це говорять такі дані за 1967 рік (в процентах):

а) церковні хрещення	64,0
б) вінчання	30,0
в) похорони	70,0

В останні роки дають про себе знати дії колишніх уніатських священників, які в 1946 році не прийняли возз'єднання з руською православною церквою.

В Львівській області станом на 1 березня 1968 року нараховується 143 уніатських священника, 227 чол. монахів і монахинь. З цього числа 45 активних уніатів, які мають закріплені ділянки дій, де вони постійно роз'їжджають, впливають на населення сіл, які знаходяться на позиціях католицизму. З цих сіл в 1967–68 роках поступило в різні інстанції 11 заяв про реєстрацію т. з. “української католицької церкви візантійського обряду”.

Під впливом рішень 2-го Ватиканського собору вказані священники підбурили віруючих в селах Зашковичі, Мшана, Хоросниця, Путятичі, Межиріччя зірвати замки з закритих церков і організувати в них відправлення служб по уніатських обрядах. Під час цих служб уніатські священники допускали антисуспільні, і навіть націоналістичні тлумачення.

З числа наявних уніатських священників 45 чол. відправляють служби для віруючих по власних квартирах по місцю свого проживання, також періодично в закритих церквах.

Останні 98 священників із-за похилого віку відправляють служби на своїх квартирах за одержані інтенції.

Слід відмітити, з числа загальної кількості уніатів 12 священників – бувші пенсіонери російської православної церкви, повернулись до уніатів і в даний час також відправляють тайно служби по уніатських обрядах, а священники Давидович і Маковей, які знаходяться навіть на приходах православної церкви, відправляють служби по уніатських обрядах. Уніатські священники повсюдно в своїй діяльності опираються на монахів і монахинь бувших греко-католицьких монастирів, поселившись групами на території області. Саме цей контингент осіб організовує для уніатських священників віруючих і місця відправлення нелегальних служб, збирає гроші. Маються дані,

що інтенції уніати одержують з різних місць СРСР, де проживають віруючі уніати.

Особливо активізувались уніати після 2-го Ватиканського собору в 1967 році. Вони активно розповсюджували чутки про те, що на Україну повернеться кардинал Сліпий, що на Україні будуть відкриті уніатські церкви.

Разом з цим на Україну, особливо в Львівську область, поступали видані в Ватикані молитвенники для уніатів з передмовою і за підписом Сліпого з націоналістичними піснями.

Як виявлено пізніше, діяльністю уніатів керує Величковський В. В., який проживає в м. Львові, повернувся з заслання, який по перевірених даних має повноваження від Сліпого.

Уніати серед населення проводять націоналістичну діяльність, завіряючи своїх прибічників в тому, що “скоро все зміниться, а тому треба триматися свого”.

Особливо серед уніатів розповсюджуються чутки про збір уніатів і других церков в м. Нью-Йорку, де обговорювались “проблеми” українців. Про це активно розповсюджує чутки бувший український націоналіст і уніат Білоскурський, який повернувся з заслання, проживає в м. Коломия Івано-Франківської області.

В зв'язку з активізацією релігійної і ворожої діяльності уніатів були проінформовані партійні і радянські органи районів області для вжиття заходів, щоб прискіти діяльність уніатів.

Активні уніати, в тому числі і Величковський, були попереджені в 1967 році органами влади на місцях про припинення незаконної і ворожої діяльності, ознайомлені з Указом Президії Верховної Ради УРСР від 26.III-1966 р.

Деякі уніати Гриник, Ласько, Чолій затримувалися і були оштрафовані.

Після цього свою діяльність законспірували і продовжують її проводити, хоч і не так активно.

З інших підпільних релігійних груп активно заявляють про свою діяльність баптисти-розкольники. В 1965 році в ці групи входило понад 300 чоловік. Зараз їх кількість зменшилася до 227 чоловік. Ці групи часто використовують релігійні зборища для критики радянського законодавства про релігію, про вимоги релігійної освіти для дітей і т. д.

Спробу влаштування демонстративного зборища зробили 14 травня 1967 року в лісовому масиві біля села Печихвости Кам. Бузького району еговістські общини області. Мали місце

і інші наміри організації зборища сектантів, але завдяки проведенню відповідної попередньої роботи партійними організаціями та відповідними радянськими органами, вони не відбулися.

Таким чином, релігійна обстановка в області продовжує залишатися складною. Це вимагає від партійних організацій приділяти велику увагу атеїстичній пропаганді серед населення, використовувати різноманітні форми атеїстичної роботи, об'єднувати на боротьбу з релігійною ідеологією зусилля партійних, радянських і громадських органів...

Зав. відділом пропаганди і агітації
обкому КП України
5.1.70 р.

В. Подольчак

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 203. – Арк. 2-5.

№ 101

САМВИДАВСЬКЕ ЕСЕ ІСТОРИКА ВАЛЕНТИНА МОРОЗА “ХРОНІКА СПРОТИВУ”

Січень 1970 р.

ХРОНІКА СПРОТИВУ

Широке гніздо між горами – Космач.

Засіяні на лісистих схилах гуцульських гір хати – наче розсип цимбалів.

Безконечне мереживо огорож, темні ялиці, голубий контур верхів'я на горизонті. Первісний поганський триптих: шум струмка, нечастий звук коров'ячих дзвіночків і далеко-далеко собаче гавкання.

Космач – у цьому щось похмуре і грізне, первобутньо-космате. Вовною назовні – наче кожух в непогоду. По лісах довкола ще не вивелися ведмеді... Давніше, в часах Довбуша, хат було рідше, лісу – густіше. Крепкий буковий зруб, могутні двері й одвірки, а за ними – чорне око кремінної рушниці та широке лезо бартки. Не декоративної: була сталінка – з чистої сталі. Прикрасою бартка стала пізніше. А тоді вона була зброєю. Тоді було право топора. Є легенда про великанів, що залишили нам Писаний камінь над Ясеновом. Говориться в легенді, що головною вірою їх була віра в топір. Богом їм був – топір.

*Коби мені топір, топір
та кована бляшка,
не боюся я ні німця,
ані того ляшка.*

“На священника в Уторопах Івана Ступницького напали опришки ніччю, стріляли в вікно, а отець Іван — із вікна й одного на смерть застрілив, двох, які добувалися, поранив. Опришки розбіглися, покинувши смолу, свічки й міхи перед хатою”. (З “Гуцульської хроніки” Петра Ступницького, 19 ст.). Але гуцульська старовина цікава не тим — не культом топора. Подиву гідне інше: в умовах, де топір був і Богом, і правом, коли священник краще справлявся із рушницею, ніж із хрестом — навіть у тих умовах Гуцульщина не здичавіла й не стала духовою пустинею. Навпаки: зберегла те, що решта України втратила, здивувала світ самотутністю.

Подиву гідна сила морального самозбереження: гуцульське “любасування” не стало проституцією (як в інших місцях), опришок не став бандитом — а міг! Подекуди так і було.

Попадався серед опришків і брудний люд. Але не в тому суть опришківства, щоб “женитися й попоти та попоїсти, на добрих конях поїздити”. Це не просто “вільні всякого ладу люди, злодії і розбійники”, що збиралися, скажемо, до Кіндрата Булавіна (С. Соловьев. История России с древнейших времен, т. 15, стор. 180). До опришків не збиралися, ними ставали — особи з підвищеним почуттям гідності, для яких в умовах фєвдальної деспотії були два шляхи: стати рабом або піти в ліс. Інколи вони будували церкви. І не були вони злодіями. Злодії грабили церкви, а ті будували.

Унія, заволодівши центрами, ступнево розповзалася, перемагаючи спротив, по глухих закутках. На Гуцульщині в середині 18 століття боротьба між православ'ям і уніятством була ще в розпалі. Українське православ'я будувало твердині далеко в горах. Бастіоном віри стає Скит Манявський. Рік 1735. Іван Чупірчук будує в Космачі церкву. Сам, без одного цвяха, топором і пилою. Це вже був виклик: поруч стояла вже уніятська церква. Там, у Львові й Києві, йшла полемічна війна між: Смотрицьким і Потієм. Тут, серед буків, під Говерлою, війна була далеко не паперовою. Тут противника нищили не фігурально, замість чорнила проливали кров. Чупірчук був засуджений станиславівським судом і помер у тюрмі.

Рік 1740. Олекса Довбуш жертвує більшу суму на нову церкву. З того часу вона називається Довбушівською, на честь легендарного вождя опришків.

Рік 1741. Космачани поїхали до Станиславова й купили для нової церкви дзвін.

Двох присудили до смерті, а чотирьом на чолі з Ожиняком прийшлося йти в опришки. Списки жертв на тому не кінчаються: священника, що його прислали до нової церкви із Скита Манявського, отруїли.

Рік 1773. Церкву пересвятили на уніятську, але це вже не мало колишнього значення. Галичина стала провінцією Австрії. Польське панування скінчилось. Уніятство вросло в живе тіло української духовости, стало національним явищем. Боротьба з ним перестала бути національною справою – так же, як і захист православ'я. Радше навпаки: Росія на забраних від Польщі українських землях незабаром робить православ'я знаряддям русифікації. Головне – церкву відстояти. Уніятське пересвячення було в той час уже формальним. Церква не перестала бути Довбушівською.

Прийшло 20-те століття. Довбуша підняли на п'єдесталь. До Космача наїхали художники, мистецтвознавці. Тепер уже не судили за старовинні пістолети, за них платили немалі гроші.

Рік 1959. Виконком Космачської сільради виносить постанову про влаштування музею Довбуша в Довбушівській церкві. Нарешті предки, які платили кров'ю за збереження святині, діждалися вдячних нащадків.

Але в чорта було багато машкар. Інколи він навіть надівав маску діяча культури.

Рік 1963. Представники Київської Кіностудії імени Довженка позичили іконостас у Довбушівській церкві (який також називався Довбушевим) для знімання фільму “Тіні забутих предків”. Космачанам вручили розписку з докладним переліком запозичених предметів (усього 99) і зобов'язанням повернути іконостас через п'ять місяців.

Рік 1964. П'ять місяців давно пройшли, й затурбовані космачани стали вимагати звороту позики. Після довгого крутіяства їм відповіли: іконостас передано... до Музею Українського Мистецтва в Києві. (!?) Як?? На якій підставі? А розписка? А закон? А ... звичайна порядність? Ніхто до цього часу не дав відповіді. Космачани так і не знають, що думати. Адже вони мали справу з людьми культури. І вважали, що кому-кому, а людям культури їх святині так само дорогі, як їм самим. Звичайно, космачани звикли й до таких, які всіх місцевих називають “бандерівщиною” (говорили як деякі “товариші” в Косівській Художній Школі, побачивши

гуцульські речі: “Убрать эту бандеровщину!”). Але ж ці не такі ... У цих були гарні античні борідки, й розмова без нецензурних слів. Гуцули не повірили, що можна просто так: не віддати. Не вірять і тепер — після того, як написали більше десяти заяв, кому тільки можна: у Міністерство Культури, в Товариство Охорони Пам’ятників Історії Культури, московського патріярхату, прокурору, в комітет кінематографії, обласному уповноваженому у справах церкви.

Переписка не дала жодних результатів, але виявила інтересні факти. Іконостас передали в музей по розпорядженню ... уповноваженого у справах церкви Івано-Франківської області Атаманюка! Про етику кінодіячів поговоримо потім. Тепер поцікавимось іншим: яке відношення мав Атаманюк до церкви недіючої, до церкви, вже декілька літ перед тим перетвореної в музей? І ще: чи міг Атаманюк з Івано-Франківська передати розпорядження в Київ? Тут щось не те ... За Атаманюковою спиною мусить стояти хтось солідніший ...

З Василем Баб’юком, ініціатором Довбушівського Музею, розмовляли двоє: заступник голови Косівського райвиконкому, Атаманюк і ... представник державної безпеки. Почали в такому стилі: “Яке ви мали право (?) писати?” “Іконостас забрав, ще й церкву заберу”. Скоро розмова конкретизувалася: “Вас львівські націоналісти підбурюють, знаємо ваш Космач, тут стояв цілий полк петлюрівців”. Не будемо чіплятись Атаманюка. Звідки йому знати, що петлюрівців на Гуцульщині ніколи не було? Не таку академію людина закінчила... За церковні справи він узявся після служби в КДБ. Не будемо причіплятись до Атаманюка — тому що його вже нема. Після нього уповноваженим у справах церкви в Івано-Франківській області став Дерев’яно. Він також: служив в “органах”, але трапилась там якась неприємність і йому доручили церкву ... Така вже традиція склалася в Івано-Франківську: церковні справи відстоюють відставні діячі “органів”. Залишимо їх у спокої... Краще поставимось із співчуттям: трудно займатися церковними справами без теологічної освіти. А й хіба тільки теологічної?

Небагато про Баб’юка. Сидимо в нього дома, розмовляємо... Фотографії... Ось довоєнні: гуцули з червоними прапорами, з червоними пов’язками на рукавах. 1939 рік, визволення, народня міліція. Цю знімку Василь Баб’юк стидливо ховає. Якось ніяково: був у народній міліції, боровся за радянську владу, а тут попав у “націоналісти”. Був активістом, депутатом сільської ради. Був... Раніше. Але не журиться. Не заспокоїться,

доки не повернеться вкрадений іконостас. Таких не люблять. Люблять тих, хто розуміє “лінію” начальства. Йому це байдуже. Сміється: “Мене з Василя не скинуть”.

Показує мені листи від львівських “націоналістів”. Ось автограф історика Грабовецького, автора монографії “Гуцульське опришківство”. Ось — патріярші львівської художниці Гебус-Баранецької.

Є листи і від київських “націоналістів”. Лавреат Ленінської премії Олесь Гончар, наприклад, пише: “А історія з іконостасом просто обурлива”.

Дуже показовий список “націоналістів”. Це нова сторінка в федфебелівській “націології”. Давніше панував філологічний критерій. “Націоналістом” вважався кожний, кому не байдужа доля української мови (в містах Східної України “записатися” до “націоналістів” ще простіше: для цього тут вистачає говорити по-українськи). В хаті Василя Баб’юка тема повернулася до мене іншим боком: “націоналіст” — це кожний, кому не байдужа доля української культури. Дуже симптоматично, що серед “підбурювачів” виявився автор “Собору” (Олесь Гончар). Власне, тут маємо діло із клясичним “браконьєрством”, так виразно показаним у “Соборі”, з випадком абсолютної духової глупоти.

Ось відповідь Атаманюка на лист космачан: “Вашу заяву отримано, розглянено, й вона вважається безпідставною. На обліку історичних пам’ятників в селі Космач не було і нема”.

Не було і нема ... Ну, а сам Космач, унікально обдароване село, радісне спалахнення талантів, подиву гідне навіть для Гуцульщини, такої щедрої на них. Найкращі писанки — космачські, найкращі вишивки — космачські, найкращі кожухи, найкращі музиканти — з Бобинополя (під Космачем). А Новаківський? А Смольський? А Мороз? Всі вони — також Космач. Скільки художників розбудило це село — з того часу, як воно стало Меккою українського мистецтва? Якщо вже вішати охоронну таблицю, то при в’їзді в село: “Космач історичний пам’ятник. Охороняється законом”.

Що Атаманюк? Якось навіть ніяково виявляти стільки претенсій до дрібних виконавців. Напевно, вони ніколи не задумуються над внутрішнім сенсом своєї “діяльності”. Вони просто знають: треба ліквідувати церкву. Чим менше іконостасів в області, тим краще. (Як-то директор одної із шкіл у Київській області говорив мені з гордістю: “А ви знаєте, в нас у районі вже нема ні одної церкви”).

Правда, власноручно Атаманюк жодної церкви не зруйнував.

Для цього культуркампу є виконавці ще дрібніші. За зрізаний хрест платять 25 карбованців. Все-таки юдине ремесло девальвується ... Колись платили 30 монет. Цікаво, з якого бюджету виділяють срібняки для різунів? Працівники, які складають бюджет, не зацікавлені в тому, щоб різали хрести. А може, платить з власної кишені той, хто дає в руки ніж? Про це треба б нашим депутатам запитатись із трибуни українського парламенту. Але таких депутатів покищо нема.

Дуже символічне розставлення сил: церкву захищають люди, готові на жертви ради ідеї. Їх мало, але борців завжди було мало, саме вони, одначе, творять погоду. Атеїзм користується послугами покидьків, готових різати за четверть, що завгодно і кого завгодно. Так, це справді боротьба світла і тьми, як написано в атеїстичних брошурах. Але де тут світло – і де тьма?

Напевно, Атаманюк і справді не особливо призадумувався, здійснюючи свій культуркампф. Про його старших уже цього не скажеш. В. Любчик дуже добре знав, що робить, коли спалював бойчукістів, Архипенка, Нарбута і стару українську графіку у Львівському Музеї Українського Мистецтва. Потім згоріли бібліотеки в Києві, Тарту, Ашхабаді, Самарканді. Ні одна – в Росії... Говорять, це випадково. Що ж, давайте повіримо. Повіримо, що в Львівському Музеї Українського Мистецтва випадково створили спеціальний відділ “ідейно-шкідливого мистецтва” (своєрідна камера смертників) ... Повіримо, що туди випадково попала тільки українська клясика, що Любчик випадково дістав наказ виготовити списки призначених на знищення речей і що комісія для цієї інквізиції також упала з неба... А якщо без гумору, то випадковість в “історії Любчика” була тільки одна: лист Перебийноса з Парижу. Виїжджаючи в часі другої світової війни за кордон, деякі українські художники депонували свої картини на збереження в музей. І ось Перебийніс довідувався про свої роботи... Коли б він жив у Космачі, то з ним просто поговорив би Атаманюк. Але він жив у Парижі ... І було це вже після ХХ-го з'їзду. Прийшлося розіграти комедію: Любчика засудили на 10 літ за ... український буржуазний націоналізм. За півроку Любчик опинився на волі (тепер займає посаду доцента в Львівському Художньому Інституті).

Нарешті нам ясно: українське мистецтво нищать українські націоналісти. А взагалі “націоналіст” – це західноукраїнська відміна “шкідника”. За всі безглуздя Сталіна і Хрушова несе

відповідальність “шкідник”. Немає хліба – “шкідник”, свині дохнуть у колгоспі – “шкідник”. У Західній Україні все зло (в тому числі повинь в 1969 р. у Карпатах) походять від “націоналістів”. “Трудящий” із Донбасу, перетворений у робота кінськими дозами горілки й кінським трудом, повірив у “шкідника”. І до цього часу вірить. Але західній українець не настільки перетертий у ступі обезкультурнювання й деморалізації, щоб повірити в “націоналізм” Любчика. Любчика знають широко. Про його подвиги вже написані вірші.

Треба зберегти для нащадків також ім'я Літуєвої – колишньої завідуючої Станиславівського Краєзнавчого Музею. Приїхавши в ролі носія культури у відсталу Західню Україну, Літуєва мала ясні інструкції – як і Любчик. У 1953 році вона знищила унікальні речі – роботи Бахметюка, Шкрибляків. І тут був складений акт – так же, як у Львові. Ні, за власним розсудком Літуєва не зробила б цього... Так же, як жаден місцевий капрал не рішився б улаштувати масовий розстріл кобзарів у 30-ті роки.

Літуєва трошила речі з “хрестами”. Взагалі: руйнувала основи нації, вигідніше, всього під виглядом боротьби з Церквою. Церква настільки вросла в культурне життя, що неможливо занапастити її, не пошкодивши духової структури нації. Неможливо представити традиційні культурні цінності поза Церквою. Необхідно врешті зрозуміти: боротьба з Церквою означає боротьбу з культурою. Скільки раз націю спасала саме Церква? Особливо в таких умовах, коли зміна віри означала зміну національності. В ряді сіл Холмщини українці говорили по-польському. І залишались українцями, доки придержувались української віри й Церкви. Так же й польська родина в українському селі на Житомирщині чи Поділлі століттями залишалася польською (навіть не знаючи польської мови) – доки була католицькою.

В умовах Східної Європи Церква була єдиною силою, незалежною від влади. Візьмім українське відродження в Галичині – яку мізерну роллю відіграв тут учитель у порівнянні зі священником! Учитель був державним урядовцем і тремтів – щоб не вигнали його зі служби. Більшість діячів української культури в Галичині вийшла з духовного середовища. “Священника” багато і справедливо критикували, але не треба забувати, що саме на ньому держався український рух. Можна сміло твердити, що стіною, до якої розбивалась польонізація в Галичині, була Українська Церква. Неможливо зламати

людей, зробити їх рабами, заки не вкрадеш у них свята, заки не збуриш традиції, не розтопчеш їх храму.

Але завжди від храму відганяють нагайками. Лукавий чаклун з естонського епосу обіцяв великанові Калевіпоегу все — тільки віддай одну “непотрібну” річ: старовинну книгу. Наївний багатир, який звик напружувати м’язи, а не мозок, погодився. Потім жалував, але було пізно: це був заповіт Бога-Отця. Наш Іван також часто віддає, не подумавши. Клясичне шахрайство: об’явити духовне багатство нації “непотрібним пережитком”, “опіумом народу”. А потім знайти плебей — Любчика, який за 25 карбованців спалить і поріже все, що завгодно.

І тут на допомогу приходять інстинкти самозбереження. Він — головна основа Спротиву. Того Спротиву, яким живе нація й духовність взагалі. Людину вже “заговорили”, вже переконали, що це “пережиток”, але чомусь вона не піддається — як ті робітники з роману Гончара. Вони “від колиски” знають, що собор “непотрібний”, вони його й не завважають, але щось їм не дозволяє віддати собору на наругу. В часі масових нормандських нападів, коли вся Ірландія палала пожарами, ірландці передусім хоронили заги. В бою ірландського співця-барда ніхто не мав права торкнутися мечем, хоча він своїми піснями інколи рішав успіх битви в користь противника. Такими ж правами володів співець у черкесів. Інстинкт підказував, що носія духа треба берегти.

Ніде в Україні цей інстинкт не збережений так, як у гуцулів. Можливо, саме цим зумовлений гуцульський характер: гордий, недовірливий до чужого, а головне — незалежний. Треба завжди стерегтися. Чорт може надіти всяку маску. Треба мати свій ум і триматися свого. Гуцул завжди брав нове з великою обережністю й тільки те, що добре ув’язувалося в давнім. Так поступив і з християнством. День святого Уласа добре підходив до дня лисиці, день святого Фоки — до дня вогню. В цьому й полягає мистецтво самозбереження народу: взяти нове, не знищивши старого. Ув’язати нове із структурами, що творилися століттями. Інакше духовність буде будуватися на відламках — практично від нуля. По-майстерному вміють це робити грузини. Наскільки грузинські, наскільки національні навіть такі недавні явища, як кіно і джаз! Таємниця успіху тут у фанатичному прив’язанні до своєї культурної спадщини. У грузинів є пісні із старовинними незрозумілими словами. І все одно їх співають — не розуміючи слів.

Гуцульщину знають усі. На захід від Збруча гуцулом називають кожного місцевого українця. Чому саме гуцулом? Адже Гуцульщина — мала частина Західньої України. Чому не бойком, поліщуком, подолянником? Гуцульщина має найвиразистіше в Україні обличчя. Довговічні політичні кордони розбили бойківські й лемківські масиви. Закарпатські бойки втратили почуття споріднення з галицькими. Так же і лемки Пряшівщини: вони не називають себе лемками. Тільки Гуцульщини кордони не розбили. Живучи століттями у трьох державах — Румунії, Польщі, Угорщині — гуцули твердо визнавали свою спільність.

Вміння зберігати — у цьому секрет гуцульської самобутності. В Довбушівській церкві є розп'яття, де в руках Христа зображені Сонце й Місяць. Також на гуцульських свічниках: з одного боку християнський Бог, із другого — сонце. Гуцул не викинув старого бога заради нового. Особи на гуцульських свічниках цілком не християнські. Своєю поганською войовничістю вони радше нагадують полінезійську дерев'яну скульптуру або маски північноамериканських індіан. Це дохристиянське божество — сила, не розділена ще на Бога й Диявола, божество, як сукупність Добра і Зла. Спускання хреста у воду на Водохреща гуцули зустрічають могутнім ревом трембіт і рогів, так же, як зустрічали колись Ярила або Хорса. (Це подиву гідне у своїй красі видовище тепер побачити неможливо. Святити воду в річці заборонено. Нове досягнення культуркампу!).

Високі культурні досягнення можливі лише при непереривності традиції. Нічого не втратити, накопичувати верству за верстою. Тільки так виростає власна, органічна духовість. Її не збудуєш за п'ятирічку, як сталінський канал.

Ті космачани, що з ризиком для життя будували церкву й возили дзвін, відчували, що церква — це не просто церква. За нею стояла нація, духовість — все те, без чого людина стає робочою скотиною. Тоді також не було недостачі хитрих демагогів, які переконували, що стара віра віджила свій вік. Але неграмотний гуцул збагнув, за догматичними дискусіями між унією і православ'ям стоять інші фігури: з одного боку — хижі зуби польонізації, що вже затопила міста, з другого — спротив українців. Його нащадки також відчують, що боротьба за іконостас — це спротив! Відсіч нівелюючій, дегуманізуючій силі, яка знеособлює людину, здирає з неї національну й культурну своєрідність і робить її робочою людиноодиноцею, двигуном на півкінської сили.

Космачська своєрідність вражає навіть на Гуцульщині, де в кожного села своє обличчя. Ані писанки, ані вишивки космачської не переплутаєш з іншою.

Сили, що загрожують затерти обличчя Космача, зробити його сірим, ширвжитковим, були завжди. Але найбільшу пробу переніс Космач у ХХ столітті.

Спочатку прийшла проба туристами – естетами й гурманами від мистецтва. Ті погасили не одно багаття самобутності в усіх країнах світу. Услід за ними завжди приходив дух гендлярства, пропадав клімат неповторності, втрачались якісь невліпові аромати. Майстри починали працювати на замовлення грошевих цінителів, вироджувались і все кінчилося ширвжитком. Космач проти того вистояв.

Другою пробою був Сибір. Якось так вийшло, що після війни половина космачського населення опинилась у тайзі. Як це сталося – розібрати трудно. Жодні клясові премудрості цього вияснити не можуть. По клясовій теорії треба було виселювати багачів, експлуататорів. Але чи ж можуть експлуататори становити половину населення? А ще в гірському селі, де мало хто мав більше 2 га землі? Справді, із клясовим підходом тут не зрозумієш нічого. Ось коли поглянути з національної точки зору – тоді дещо можна зрозуміти. Сталін дуже сердився на українців, що їх так багато. Неможливо виселити всіх, як чеченців. Всіх не подолав, але все-таки виселив, скільки міг. На Захід Сталін післав Лігуєву і Любчика, а на Схід їхали гуцули – ешельон за ешельоном. Там, за колючим дротом, на “будовах”, в “спецпоселеннях”, позбавлені всіх традицій, перемішані із злодіями й бандитами, вони мали стати такими, як Лігуєва. Плян передбачував, що якщо гуцул і повернеться – то культурно спустошений на культурно спустошену землю, де вже вспіли попрацювати Любчик, Лігуєва й Ко.

Асиміляція, знищення традиційних структур – процес далеко не механічний, радше тонка хемічна реакція, у висліді якої в нації вилучується той елемент, який скріплює матеріал, завдяки якому вона держиться вкупі, як нація. Нехай із нації залишиться десята частина, але з повноцінною духовістю – то це ще не фатальне. Зі шматочка повноцінної вербової галузки виростає цілий вербовий гай. Так і в минулому з Вірменією, а в наші часи з чеченцями. Їх не лише виселили, але і спеціально розсіяли по всьому Казахстані, а все-таки практично ніхто з чеченців не русифікувався. Мордву ніхто не виселював, – а все ж ця нація русифікується

майже без спротиву. Отже, на якомусь історичному перехресті Мордва втратила інстинкт Спротиву. Напевно, мордвини-патріоти погодилися б на “чеченський варіант” з його чисто ариф-метичними втратами, але щоб у заміну дістати кам’яну стійкість чеченців.

Сталін діяв методою, яку з успіхом застосовували ще римляни. Істориків до цього часу дивує блискавичність, з якою римляни романізували підкорені народи. Таємниця римської методи — в перемішуванні. Галл, єгиптянин і сірієць, зведені разом, були змушені говорити латинською мовою. Син іберійця і тракійки, народжений у Сіцилії, ставав римлянином — так же, як син білоруски й чуваша, який народився на цілині, стає росіянином. Так же, як німець, українець і казах у цілинному радгоспі мусять говорити між собою по-російському.

Є німецьке село в Казахстані, де районне начальство десять літ тому безуспішно старалося поселити казахів. Усі обурювалися на “відсталість” і “расизм” німців. Усі дивувалися, чому німці не хочуть “дружби народів”. Навіть і самі німці не усвідомляли чітко, що ними весь час керувала сила того ж спротиву, який не дає зникнути нації. Німці вияснили свою неприязнь до казахів на побутовому рівні: “казахи брудні, дикі”. Підсвідомі, складні мотиви визначаються через побутове, зовнішнє, конкретне, через “пережиток”. “Пережиток” — також елемент традиційної структури. “Відсталі” колгоспники-німці не розуміли, а відчували, що коли вони пустять у село казахів, українців — то в селі зникне німецьке, національна атмосфера — те, що становить основу німецького “я”. Денаціоналізація означає також: обезкультурнювання — це нарід відчуває інстинктом духового самозбереження, завдяки якому людина не перетворюється в мавпу, попадаючи в найтяжчі умови.

І ось космачанин повернувся з Сибіру. Повернувся гуцулом. Пройшовши всі дев’ять кіл пекла, він не став люмпеном без традицій. Він співає ті ж пісні, пише ті ж писанки, він не забув нічого із весільного обряду. Висловлюючись мовою офіційального культуркампу, великий сталінський плян перетворення людини “по селу Космач” не виконаний.

Приїхавши нарешті додому, гуцул думав, що розпрощався зі Сибіром назавжди. Але побачити Сибір прийшлося ще не раз. У Космачі гуцула чекало явище, що його на Заході називають масовим безробіттям, а в Україні у зв’язку з

відсутністю безробіття – “тимчасовим непрацевлаштуванням”. Півроку (а то й більше) космачанин проводить на сезонних заробітках, далеко від рідної хати. До яких духових травм доводить подібна ситуація, видно на прикладі північної, лісової Росії, яка стала країною опустілих сіл, країною забитих дошками вікон. Писав один російський поет: сиджу в хаті, збудованій невимовно талановито, в хатошедеврї. Але вона вже порожня. Її господар сидить далеко-далеко, в ресторані, і по-п’яному кричить: “Лідочко, золотко, коньяку!” Скільки трагізму: шедевр – але ... вже останній. Навіть якщо господар повернеться, то вже не збудує такого. Він уже пригнічений непоправно.

У Космачі немає забитих дошками вікон. І з Космача йдуть масово, але повертаються. І головне – космачанин повертається гуцулом.

Проба за пробою ... Чорт одягає все нові маски. На цей раз він появився в подобі режисера Параджанова: “Тіні забутих предків”, міжнародні кінофестивалі ... Якимось не віриться: Любчик, Атаманюк, представник КДБ і ... Параджанов – в одній компанії!? А все таки ... в одній. Ікони з Довбушівської церкви опинилися в Параджанова. Сліди так спритно заметені, що люди до цього часу збиті з пантелику. Всі претенсії до Атаманюка – адже він зарядив віддати іконостас у музей. Це правда: іконостас пішов у музей, але по дорозі його обідрав Параджанов. Параджанов сховався за спиною Атаманюка – який протиприродний союз! І все-таки він має реальні підстави.

Півосвіта – коли в людини вкрали традиції, а потім дали освіту. Півосвіта – коли культура не виростає органічно із власного кореня, а запихається в людину поспіхом, за п’ятирічку, по скороченій програмі. Півосвіта – коли доросли до розуміння цінності космачських ікон, але не доросли до переконання, що вкрасти ікони з Довбушівської церкви не можна.

Півосвіта – світове явище. Вірніше – загальна хвороба. На Заході вона відома під назвою масової культури. Любчик іще не став історією. Любчик іще викладає у Львівському Художньому Інституті. Але над космачськими горами вже виростає нова постать – зловіща примара Чувака. Зовнішньо ця постать не виглядає зловіщою – радше смішною. Часом навіть дотепною – коли критикує догми. Догми всі критикують радо, і це зрозуміле в нашій дійсності, але за тим милим

зайняттям якось не завважили, що головною небезпекою стала вже людина без жодної догми, людина, яка не вірить у ніщо. Прийшов нігілізм – продукт масової культури. Він змітає всяку самобутність на своєму шляху і на всьому ставить штамп безликості.

Один москвич, який гордо називав себе чуваком, так розшифрував мені це слово: “Людина, що засвоїла вищу американську культуру”. Курйоз – але дуже символічний: Америка – це хаотичне змішання відламків усіх культур. Америка – це обезкультурнювання всіх елементів, що попадають у цей казан. Росія, така неподібна до Америки в усім іншим, якраз у цьому подає їй руку. Росія – також еклектика. Як в Америці, так і в Росії людина без коріння не тільки не вважається неповноцінною, а навпаки: хвастається своєю нетрадиційністю, “шириною поглядів”. Людину, прив’язану до визначених традицій, і тут, і там уважають “відсталою”. Чим швидше американізується італієць-емігрант в Америці (тобто забуде рідну мову та італійські традиції) – тим більше в нього шансів бути зарахованим до “повноцінних”. Так же в нас: хочеш доказати, що ти “прогресивний” – негайно забувай своє походження і будь “загальнолюдиною” (це практично означає – росіянином).

Як увесь світ відображується у краплі води, так в історії з Довбушівським іконостасом відобразились усі українські лиха. Власне, не стільки в самій історії, скільки довкола неї. Коли б справа стосувалася самого Параджанова, то не вартувало б писати статті. Можна було б обмежитися до ще одної заяви. Взятися за перо мене примусила тупа байдужість, з якою наша інтелігенція реагує на вчинки Параджанова. Найпопулярніша наступна логіка: “Ну, вкрав, це ясно, це погано. Але зачіпати, мабуть, не варто! Все-таки Параджанов ...”

Тут – коріння української трагедії. Національна спадщина ще не стала для нашого інтелігента цінністю, дорожчою від будь-яких талантів і заслуг Параджанова – нехай будуть вони як завгодно великими. Про заслуги Параджанова є різні погляди. Деякі вважають, що “Тіні забутих предків” – досягнення Якутовича, Ільєнка (фільм дістав премію в Уругваї за колір) і Скорика. Що Параджанов – не режисер “Тіней”, а радше здібний імпресаріо, який вдало зібрав для фільму необхідних людей. Але – повторюю – справа не в тому. Дозволили б вірмени режисерові-українцеві (найгеніяльнішому!) вкрати ікони з Ечміадзину або Татевського монастиря?

Над Вірменією вже не висить Дамоклів меч русифікації. Це вже позаду. Вірменія не лише формально, але й фактично вірменська. Причина вірменських успіхів у тому, як вони відносяться до своєї спадщини. І в нас справи підуть “по-вірменському”, але тільки тоді, коли ми перестанемо бути байдужими споглядачами таких бастионів українського Спротиву, як Космач. А покищо Україна служить полігоном, де експериментують люди типу Параджанова, Солнцевої — люди не конечно бездарні, але талант їх пропадає даром, поскільки вони ніколи не зрозуміють України. Ікона з Довбушівської церкви буде для них завжди цінним експонатом, ніколи реліквією.

На українському пустирі пасуться всі... В Ровенському обласному філіялі художнього фонду із двадцяти художників тільки один українець!!! Решту позичили Омськ, Томськ, Хабаровськ ...

Вірмени просто не впустили б їх туди, де творяться національні таїнства. Ні, не тому, що вони “страшні націоналісти” — а тому, що вірменську культуру повинні творити вірмени. Інакше обличчя Вірменії втратить виразистість. Вірмени це добре розуміють. Українці ще повинні дійти до розуміння цього.

Хижак-збирач був завжди. Але в епосі масової культури він став масовим. Появився навіть спеціальний термін: “колекціонер-браконьєр”. Про Параджанова не можна було не згадати хоча б тому, що він клясичний колекціонер-браконьєр. Він крав усюди... Позичив у гуцула “на дві години” старовинну річ — і зник. Слово “Параджанов” стало синонімом слова “зłodій”. (“Ви з Києва? Скажіть Параджанову щоб віддав мені пояс...”).

Браконьєр виробив навіть “теорію”: в закутках, мовляв, цінні речі все одно пропадають, а “ми” їх рятуємо. Але це трохи не так. Браконьєр лише примазується до людей типу Івана Гончара, подвижника, який справді рятує цінну спадщину від забуття і знищення. Браконьєр не любить трудитися, збираючи по кришечці. Він ласий поживитися тим, що вже зібрано. Адже знав Параджанов, що Довбушівську церкву хочуть перетворити в музей. Напевно, надіялись космачани, що гість із Києва своїм авторитетом допоможе “посунути” справу. І Параджанов посунув: украв головний експонат. Не вийшов Параджанов з пустими руками і з діючого музею, який збирався десятками літ, відомого далеко за межами України: від художниці Сагайдачної в Косові.

Там украсти було ще легше, ніж в Довбушівській церкві. В старій, півсліпій жінки міг украсти кожний. Тільки не в кожного піднялася б рука ...

Параджанов – рекордсмен. А скільки в нього молодших братів! Василь Баб'юк жалується: “Вже трудно знайти в Космачі опришківський пістолет”. Порозтягали... І ніхто не запитався: а чи буде Космач Космачем, якщо у нього все забрати? Чи не зникне він, як явище мистецтва? Чи зможе рости ця подиву гідна квітка, якщо взяти повітря, яким вона дихає? З Космача можна брати – писанки, вишивки, ліжники – все те, що виробляється тепер. Але чи треба забирати до Києва Довбушівський іконостас із XVIII століття – навіть повноцінний, не обдертий Параджановим? Тут діє клясична логіка бюрократичної централізації: все справжнє має бути в центрі. Периферія має задовольнятися недоїдками.

Проте адміністративне поняття центру далеко не збігається з культурним. Чи можна з точки зору мистецтва назвати Космач провінцією, як і Яворів, Опишню? Власне вони – культурні центри України, джерела, без яких задихнулося б українське мистецтво. Справжня, глибинна Україна – там. Саме там може відчувати київський або львівський художник, що таке Україна. Самопізнання нації без таких центрів неможливе. І якщо вже шукати святих місць для українця, то в Космачі, а не в Єрусалимі. Крадіж у святих місцях завжди каралася дуже суворо. Українці ж покищо дозволяють кому завгодно безкарно розтягати національні реліквії із своєї Мекки. Та й самі не від того. Скрайньо огрубілий, спустошений, вкинутий у стан сомнамбулічного сну, українець наших днів не реагує на удари, часом дуже відчутні. Апатія, з якою українська інтелігенція сприйняла ограблення Довбушівської церкви, прекрасно це доказала.

Навіть у народів, доля яких склалася щасливіше від нашої, небагато таких незабруджених джерел, бастионів з таким могутнім інстинктом Спротиву, як Космач. Їх пильно стежуть і зберігають, адже це їх скарбниця й одночасно школа. По сучасній Україні можна проїхати великі простори, де найдавнішим архітектурним пам'ятником є чайна 1958 року народження, обмазана з усіх сторін сірим цементом – клясичний сталінський ренесанс.

Дехристиянізація, колективізація, індустріялізація, масові переселення із села до міста – все те було небувалим в історії України руйнуванням українських традиційних структур,

катастрофічні результати якого виявилися ще далеко не повністю. Але вже тепер можна бачити, що може породити хворий, змучений організм:

*Розступися сине море
На дві половинки,
Прийми дівушку с дитьом
У самі глубинки.*

*Маруся ти, Маруся,
Открий свої глаза.
Маруся одвічайт:
Я умерла, ніззя.*

Це – стихійна творчість. А є ще організована, так звана “самодіяльність”. Останнім часом взяли за творення (!) нових традицій. Посипались словосполучення, одно від одного безглуздіше: дім Щастя, свято Трудової Весни...

Творити традиції так же безглуздо, як і робити культурну революцію. “Культура” й “революція” – поняття несумісні, протилежні. Культура означає багатівкове визрівання – процес, якого прискіпити неможливо. Всяке революційне вмішування тут руйнівальне: традицій не творять. Вони творяться протягом століть. Можна зігнати людей до клубу і проголосити якесь ідіотське свято Свинарів або Доярок замість Великодня – але святом воно не буде. Буде ще одне колгоспне зібрання і ще одна пиятика після того. Для свята не вистачатиме духового змісту, атмосфери – а вона настоюється не одне століття. Атмосферу Різдва, Великодня в українському селі скалічили, замутили. Вже й забулось, що воно таке – Різдво...

*Творець Історії – народ
До ранку грає в доміно.
(М. Холодний)*

Тепер хочуть затикати вакуум ширвжитком:

*Щедрик, щедрик, щедрівоньки,
потелились корівоньки,
та й на фермі потелились.
теляточка народились.*

*Будем ростить тих теляток –
то колгоспників достаток,
То колгоспна росте каса,
для народу – масло й м'ясо.
(“Щедрівки”, Київ, 1968)*

Справді — коров'ячий фолклор. Це коров'яче пре звідусіль — вистачає споглянути на опудала в “українських” строях на “самодіяльній” сцені або почути “манеру” їх співу.

Треба поїздити по цій пустині, щоб зрозуміти цінність такої неторкненої структури, як Космач, у сучасній українській безструктурності! Треба побачити ці свята, зведені (чи то весілля, чи день народження) до однакової пиятики, щоб зрозуміти, який це скарб — гуцульське весілля, де збереглась уся традиційна обрядовість. У сучасній українській безликісті “фолклор” змінюється після кожної газетної постанови. Херсонська самодіяльність співає ту ж пісню, що й чернігівська, а ми байдуже спостерігаємо загибель села Космач, села із своїм обличчям, можливо, найвиразистішим, найсамобутнішим в Україні.

Любчик іще живе. В 1969 р. у Жидачеві Львівської області скинули при будові автостанції з висоти 8 метрів дерев'яне розп'яття із 15 століття, найстарше в Україні. Кожнорічно на весняних ярмарках у Косові банди т. зв. “активістів” б'ють писанки (про те писала “Комсомольська правда”). Вони ж ночами за 25 карбованців добивають останні хрести на перехрестях Західньої України, хрести Волі, поставлені на пам'ятку знесення панщини.

У листопаді 1969 р. троє невідомих у міліцейському одязі зайшли в Успенську церкву у Львові, винесли старовинні книги на двір і спалили. Знову спалили. І знову українські цінності. Хто спалив? Про це дізнатися неможливо. Акти про спалення замкнув у сейфі голова обласного філіялу Товариства охорони пам'ятників історії і культури Кудін. Їх не могли побачити навіть працівники Товариства. Дивне товариство. Щось тут неясне, кого вони захищають: історичні пам'ятники від підпалювачів, а чи підпалювачів від гніву громадськості? І взагалі: чи не формуються керівні кадри Товариства по тому ж принципу, що й уповноважені в справах церкви в Івано-Франківську? Створюється враження, що вони виявляють зацікавлення не стільки до пам'ятників культури, скільки до людей, що цікавляться пам'ятниками культури. Списків пам'ятників не спішається складати, зате списки людей, що цікавляться ними, складено давно... На рахунку Товариства більші суми, одначе на реставрацію і збереження старовини витрачаються дрібниці.

Так, Любчик і Літуєва ще живі, а над горами космачськими зарисовується вже нова тінь — примара масової культури. Насувається безликість. Пісня в радіо — одна на всі

континенти. Мода — одна в Японії і Бразилії. Треба завжди бути готовим до Спротиву й не вірити в позолочені цяцьки. Гуцул не вірить у Бога, диференційованого на Добро і Зло. В живому житті вони сплетені в нерозривний клубок. Масова освіта, масова медицина — це гарно. Але разом із ними прийшла масова культура. Замість раю, обіцяного утопістами, прийшли обезкультурнювання, відчуженість, дегуманізація, втрата коріння. Є англійський банк, але нема англійського фолкльору. В людині гіпертрофовано розвивається технічна функція за рахунок духової — і це чомусь називають прогресом. Ніколи ще не було такої насущної необхідності організувати й мобілізувати спробу Спротиву, взяти на озброєння те, що вже не раз спасало націю від втрати свого обличчя. Кожний нарід повинен знайти цей спосіб у своїй спадщині і виробити вакцину проти нової біди.

Українці повинні шукати в Космачі.

Космачани писали всюди. В Україні їм не поміг ніхто, — в Україні, яка хвалиться, що має 100 тисяч наукових працівників і більше, ніж Англія, студентів на душу населення. Ну що ж, у такому випадку космачани мають право апелювати до світової громадськості. Є ще ООН, ЮНЕСКО. Космач — це культурна цінність не тільки українського, але й світового масштабу. Космачська писанка давно дістала признання в усьому світі.

На II сесії генеральної асамблеї ЮНЕСКО українська делегація, підтримавши “Основний проект взаємного визнання цінностей”, заявила: “Україна, як і другі соціалістичні країни, має великий досвід в організації освіти, науки й культури й поділиться цим досвідом”. Годі сказати, що це брехня. Але й не правда. Це півправа — продукт півосвіти. Нехай українська делегація поділиться досвідом в ЮНЕСКО — досвідом півосвіти — освіти на знищених традиціях. Нехай розкаже, що фолклор в Україні зберігся тільки там, куди не дібрався атеїстичний культуркампф. Нехай розкаже про найстарше в Україні розп’яття, скинене з висоти 8 метрів, про художників, що спалюють картини, про режисера, що обкрадає музеї і про українського інтелігента, якому це байдуже. І нехай розкаже, нарешті, про любчиків, тих, що палили музеї при Сталіні і тих, що спалили тепер книги в Успенській церкві.

Широка чаша між горами, а в ній Космач — таке не подібне на інші села. Тут я зрозумів: Космач завжди буде не подібним, завжди матиме своє обличчя. Цих людей ніколи

не розкладуть матеріалізмом. Матеріальне ніколи не було для них головним — ані коли будували хату, ані коли йшли в опришки, ані тепер — коли йдуть на... сезонні заробітки в далекі країни. Люди в цих горах володіють подиву гідною здібністю одухотворювати все довкола себе. Мізерні заробітки, вічне блукання по сезонних роботах — кажеється, що від такого життя можна навіки забути про Довбушівську церкву. В Космачі про неї говорять завжди. Вперше я почув про вкрадений іконостас в автобусі Коломия—Космач. А потім у кожній хаті: “Осиротили нас”.

Є мільйони людей із вищою освітою, які все знають, але нічого не мають — нічого святого. Чи треба доказувати, яким духовим капіталом на цьому духовому згарищі являються космачани, які почувуються сиротами без Довбушівського іконостасу?

Мізерні заробітки, але ніхто не тішиться, що серед села виросла вежа нафторозвідників. Всі просять Бога, щоб нафти не найшли. Ні, Космача не купиш матеріалізмом. Тут не продадуть права первородства за сочевичну юшку.

Ми забороняємо їздити на мотоциклі по заповіднику, щоб не порушити атмосфери, необхідної для нормального існування, скажемо, рідкісних птахів. У заповіднику не можна нічого змінювати. Коли ж ми зрозуміємо, що Космач також заповідник, тільки тисяч раз дорогоцінніший? Що в Космачі також не можна порушувати атмосферу, в якій виросло космачське мистецтво? Добути в Космачі декілька тонн нафти ціною знищення такого явища, як космачська писанка?! І чи взагалі допущені розмови про будь-яку індустрію в таких унікальних місцях, як Космач, Яворів, Брустури?

Нафтова вежа вже стирчить, хоч її в Космачі ніхто не хоче. Художньої артілі, якої космачани потребують давно, до цього часу немає. Космачські вишивальниці тратять більше зусиль на пошуки ниток, ніж на вишивання. Артіль обіцяють на 1972 рік — ні, не будову, а... технічну документацію. Чому її треба готувати три роки (обіцяли в 1969) — ніхто не знає. Можна подумати, що це проект американського космічного корабля, що має їхати на Сатурн.

Любчики вспіли зробити багато. З речей, зібраних для Довбушівського музею, залишилося небагато. Ухвалу сільської ради про відкриття музею ліквідовано. Космачанам не помагає ніхто, крім декількох ентузіястів. Але вони і не піддалися. Всі готові знову віддати свої родинні реліквії в Довбушівський

музей – щоб лише була гарантія, що вони знову не зникнуть. І всі готові знову вимагати вкраденого іконостасу, не зважаючи на залякування “націоналізмом”.

Рік 1969. Гірським плаєм спускається в долину весілля, – медовий дзенькіт дзвіночків, коні обвішані мідними келестами, невимовно буйне гільце попереду, на першій коні, таке буйне, що за ним не видно їздця, далі князь у непорочно-білим одягу, з барткою в руці.

Гільце... Дерево життя... Символ безсмертя. Його держить перед собою немолодий чоловік. Адже це символ його безсмертя. Він об’їхав півсвіту, бачив пекло за полярним колом, але не втратив свого обличчя, не став чуваком, повернувся космачанином. І ось він знову держить у руках деревце – таке саме, як держали його предки за Довбуша. Він не випустить із рук свого дерева життя. Це КОСМАЧ.

Я повернуся ще не раз у ці гори – набиратись сил, учитися Спротиву, пізнавати себе, шукати відповіді на питання: “Хто ти?”

Тільки ми повинні зробити все, щоб було куди повернутися, щоб жив Космач – бастион українського Спротиву.

Архів Центру досліджень визвольного руху. Фонд “Шістдесятники”.

№ 102

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ПЕРШОМУ СЕКРЕТАРЕВІ ЦК КП УКРАЇНИ ПЕТРОВІ ШЕЛЕСТУ ВІД ВІДДІЛІВ ПРОПАГАНДИ І АГІТАЦІЇ ТА НАУКИ І НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ПРО ВІРУЮЧИХ ГРЕКО-КАТОЛІКІВ

5 лютого 1970 р. *

За Вашим дорученням відділи пропаганди і агітації та науки і учбових закладів ЦК КП України перевірили факти, викладені в інформаційному повідомленні Комітету державної безпеки при Раді Міністрів УРСР.

Встановлено, що керівникові нелегального уніатського єпископату Величковському вдалося справити негативний ідеологічний вплив на окрему частину людей, особливо з числа інтелігенції і молоді. За антирадянську діяльність Величковського у вересні 1969 р. засуджено. Але рецидивив його впливу на деяких громадян досі не знешкоджені.

В окремих вузах, науково-дослідних та деяких інших установах м. Львова викладацьку, науково-дослідну і навіть виховну роботу ведуть особи, які сповідають греко-католицьку віру, допускають антирадянські висловлювання націоналістичного характеру.

Це сталося внаслідок притуплення політичної пильності з боку окремих партійних організацій і керівних працівників, неувага до атеїстичного виховання. Як правило, партійні організації, керівники установ цих людей добре не знають, не ведуть з ними належної роботи, а якщо й проводять її, то нерідко зовсім невміло.

Так, викладачем Львівського політехнічного інституту працює Панкевич Л. Я., віруючий ще з дитячих років. Він був студентом цього інституту, працював старшим інженером, начальником лабораторії, заступником начальника відділу організації п/с 125, звідки був рекомендований до аспірантури Львівського політехнічного інституту.

В організації п/с 125 і політехнічному інституті знали про релігійні погляди Панкевича Л. Я. Але принципової оцінки такому факту не давали, з Панкевичем партійні організації не працювали. Більше того, йому надали можливість 4 рази виїздити до Польської Народної республіки, навіть у складі концертної бригади під час ювілею комсомолу, хоч членом ВЛКСМ він ніколи не був. А науковим керівником Панкевича в аспірантурі затвердили професора Величка Ю. Т. – відомого вченого, який заявляє, що “розходиться з партією в національному питанні”, і бере аспірантів лише з місцевих жителів і безпартійних (за 5 років з 11 аспірантів, що в нього навчалися, тільки 2 – члени КПРС). Панкевич відхилив пропозицію парткому інституту публічно виступити проти уніатства.

Справляє релігійні обряди і дружина Панкевича – лікар першої міської стоматологічної клініки Львова Панкевич Д. Г., дочка уніатського священика. Подружжя Панкевич користуються авторитетом серед віруючих і самі оберігають цей авторитет. Панкевич, представившись головним інженером заводу, різко виступив на захист дружини, коли колектив клініки вирішив відверто поговорити з нею про її моральні принципи.

Дитячим комбінатом № 48, що належить Львівському заводу телеграфної апаратури, керує уніатка Лига І. І. Партійні органи, відділ народної освіти м. Львова вважають її одним з кращих працівників дитячих дошкільних закладів. Дитячий

комбінат № 48 – опорна дошкільна установа, тут проводяться міські і обласні семінари, проходять практику студенти. Лига І. І. розповідає про свій досвід роботи, навіть виступала на республіканській нараді по дитячій літературі. Минулого року завком профспілки урочисто відзначив 25-річчя її трудової діяльності в дошкільних установах.

Але ні партійна організація заводу, ні органи народної освіти не знають, як виховує дітей Лига І. І. А вона заперечує необхідність атеїстичного виховання дітей, вважає за непотрібне вести антирелігійну роботу з батьками, навіть уникає розмови на ці теми, допускає антирадянські висловлювання.

Переважає більшість людей, які підпали під ідеологічний вплив Величковського, приховують свій зв'язок з ним та іншими уніатськими авторитетами.

Так, старший редактор музичної редакції Львівської студії телебачення член КПРС Паламарчук О. Р. при розмові з нею секретаря партійної організації, при бесіді в обкомі КП України категорично заперечувала будь-який зв'язок з уніатським священиком Цигельським, вдалася до обману і лише під тиском фактів визнала, що підтримувала зв'язок з Цигельським, одержувала привітання від нього. Встановлено також, що вона вела націоналістичні розмови.

Старший інженер Львівського відділення Інституту економіки АН УРСР Петришин К. І. підтримував постійний зв'язок з своїм близьким родичем Величковським, не раз ночував у нього, часто влаштовувались спільні обіди. Петришин К. І. виховувався і живе в родині католицького віросповідання.

Партійна організація, керівництво відділення до останнього часу не знали про ці зв'язки Петришина К. І., йому створили умови для підготовки кандидатської дисертації, обрали профгрупоргом. Навіть той факт, що Петришин К. І. одержав двійку з філософії, складаючи кандидатський іспит, не послужив для парторганізації поштовхом до кращого вивчення свого працівника.

При бесіді з ним членів партійного бюро Петришин заявив, що Величковський ніколи не схиляв його до уніатства. Партійне бюро обмежилось цією розмовою, чекаючи вказівок з обкому КП України.

Активними помічниками Величковського були викладач Городоцького музучилища Мендрунь Б. Р., наглядка Львівського етнографічного музею Снітко І. І., співробітниця аптеки № 12 міста Львова Проців С. К. В результаті вжитих заходів

Мендрунь Б. Р. з роботи звільнений, Снітко І. І. переведена на пенсію, а Проців С. К. пообіцяла виступити в пресі проти уніатства.

Були спроби активного впливу Величковського та уніатського авторитету Цигельського на лікаря-терапевта 9 медоб'єднання м. Львова Назаркевич В. Ю. (через матір чоловіка) та доцента Львівського медінституту Белінського Б. Т. (через бабусю, що є рідною сестрою Цегельського).

Про зв'язок завідуючого кафедрою Львівського медінституту Собчука Б. А. з уніатськими провідниками факти не встановлені.

У виявленому в Цигельського списку осіб, які є його прихожанами і періодично запрошуються до відправлення релігійних обрядів, значились також вчителька середньої школи № 36 м. Львова Купчик В. В. та старший інженер Львівського телевізорного заводу Токарівський В. М.

Перевіркою встановлено, що Купчик В. В. останні 5 років працювала в середній школі № 76, а з липня 1969 р. перебуває на пенсії і безпосередніх зв'язків із школою не має. Токарівський В. М. в штаті телевізорного заводу за останні десять років не значиться. Хто він і де працює, невідомо.

Пожвавлення діяльності уніатського духовенства, складність релігійної обстановки в цілому вимагають від партійних організацій Львівської області особливої уваги до посилення як політичної, так і антирелігійної роботи серед населення, яке сповідує уніатство. Проте перевіркою встановлено, що Львівський міськком, ряд райкомів партії, багато первинних партійних організацій глибоко не вивчають причини живучості релігії, активізації уніатських угруповань, слабо обізнані з їх пристосовницькою тактикою.

Тим часом в області проживає 144 уніатські священики і понад 220 насельників ліквідованих уніатських монастирів, з них більше 80 чол. — у м. Львові. Уніатське духовенство захопило багато приміщень раніше закритих церков, виросла кількість служб та обрядів, які відправляють уніатські священики на приватних квартирах громадян і т. п. Деякі насельники колишніх уніатських монастирів невеликими групами оселилися в приватних будинках і комунальних квартирах, перетворивши їх у своєрідні нелегальні монастирі. Так, наприклад, у м. Львові по вул. Куйбишева, 12-а 17 черниць, по суті, організували монастир з усіма греко-католицькими атрибутами, який очолює бельгійська піддана Поппе.

Подібний монастир виявлено і по вул. 1 Травня. Тут регулярно відбуваються церковні служби, зборища католиків, широко пропагуються уніатство і політика Ватикану. Як правило, віруючі уніати блокуються з націоналістичними елементами, проводять антирадянську пропаганду. В області нараховується понад 34 тисячі колишніх учасників і посібників оунівського підпілля, які повернулися з виправних таборів і спецпоселень. Частина з них не позбулася антирадянських, націоналістичних настроїв і використовують в своїх цілях релігійні переконання віруючих.

У великі релігійні свята церкви та молитовні будинки відвідує до 700 тисяч віруючих, що складає майже третину населення області. Діє великий церковний актив — понад 19 тисяч чоловік з числа так званих двадцятки, виконавчих церковних органів, хористів, сектантських провідників та інших. Під впливом релігійників знаходиться і частина молоді.

Але органи радянської влади, громадські організації слабо борються проти порушення церковниками, зокрема уніатами радянських законів.

Комісії по контролю за виконанням законодавства про культу в ряді районів Львівської області не діють. Працівники партійних і радянських органів примиренськи ставляться до релігії і церкви, слабо здійснюють контроль за дотриманням законодавства про культу.

Тільки бездіяльністю місцевих органів можна пояснити той факт, що церква в с. Мшани Городоцького району переобладнана по уніатському обряду і на протязі останніх трьох років залишається під контролем уніатів. Цей факт згадувався в постанові бюро Львівського обкому КП України, нерідко про це говорили у виступах партійні і радянські працівники. Але ніяких заходів не вживається. Більше того, заступник голови Городоцької районної ради депутатів трудящих тов. Шумкін 25 листопада 1969 року повідомив уповноваженого Ради в справах релігій по Львівській області про припинення діяльності уніатів в с. Мшани. Проте, перевіркою встановлено, що в селі навпаки ускладнилась релігійна обстановка. В 1969 році в церкву проведено електрику, церковний виконавчий орган очолили націоналістично настроєні М. Кравець і М. Цепків, які повернулися з спецпоселень.

Безкарність уніатів за подібні незаконні дії викликає розгубленість серед партійного активу села. Сільська інтелігенція, зокрема, вчителі не тільки самоусунулись від про-

ведення антирелігійної роботи, але навіть бояться говорити з населенням на ці теми. Районні органи, партійна організація села мало дбають про підвищення авторитету радянської влади в селі Мшана. Досить сказати, що сільська рада тут знаходиться в приватному будинку з двох невеликих кімнат, де відсутня навіть вивіска.

Активізації діяльності уніатського духовенства і віруючих греко-католиків сприяє ще й те, що партійні, радянські і господарські органи Львівської області безвідповідально ставляться до використання закритих культових приміщень. Протягом останніх років тут знято з реєстрації багато церков і костьолів, але в переважній більшості з них досі зберігається культове майно, ключі знаходяться у віруючих. В області не використовується близько 350 приміщень колишніх греко-католицьких церков. Це посилює у віруючих надії на відновлення греко-католицької церкви, створює уніатським священникам умови для незаконного захоплення цих приміщень.

Слід зазначити, що питання про незадовільну роботу деяких партійних організацій і керівників по знешкодженню ідеологічного впливу уніатства на окрему частину людей у Львівській області виникає не вперше, політбюро ЦК КП України в рішенні від 31 серпня 1965 року вказувало Львівському обкому КП України на серйозні недоліки у цій справі.

Проте обком КП України не конкретно займається цими питаннями, не контролює своїх власних рішень, не працює безпосередньо з тими громадянами, які є носіями ідей уніатства.

У січні 1970 року обком КП України провів нараду секретарів райкомів партії та секретарів первинних парторганізацій тих колективів, де працюють особи, що зазначені в інформаційному повідомленні Комітету Державної безпеки при Раді Міністрів УРСР. Їм було дано завдання розібратися з цими фактами і вжити відповідні заходи. Але більшість секретарів парторганізацій замість глибокого і всебічного вивчення дійсного стану справ обмежилися прямими розмовами з цими людьми і, фактично нічого не з'ясувавши, заспокоїлися.

Відділи пропаганди і агітації та науки і учбових закладів ЦК КП України вважають, що необхідно вказати Львівському обкому КП України на неприпустиму безпечність у справі боротьби з впливом уніатства на населення області.

Обкому КП України треба провести роботу з кожним,

хто підпав під вплив уніатства, знешкодити можливості такого впливу у майбутньому. З цією метою необхідно увільнити від роботи тих викладачів, працівників ідеологічних установ, які притримуються антирадянських поглядів, а за службовим обов'язком повинні чи мають можливість спілкуватися і справляти свій вплив на населення, особливо дітей і молодь.

Облвиконкому необхідно вжити адміністративні заходи щодо нелегальних уніатських монастирів, які фактично існують у м. Львові та області, розселити з комунальних квартир групи монахів.

У боротьбі з впливом уніатів, можливо, слід ширше використати православну церкву. Вважаємо за доцільне доручити Управлінню в справах культів при Раді Міністрів УРСР забезпечити перевод православних монастирів з Києва до Львівської та Івано-Франківської областей, публікацію в “Православному віснику” статей проти уніатства, проведення серії проповідей у православних церквах проти католицизму та уніатства.

У Львові, Івано-Франківську та інших містах західних областей України необхідно організувати серію радіопередач, які б забезпечили політичну компрометацію Величковського та інших провідників уніатства. Такі матеріали треба дати і в газетах “Вільна Україна” та “Вісті з України”.

Вважаємо також за необхідне, щоб Львівський обком КП України, облвиконком в місячний строк остаточно вирішили питання про правильне використання закритих культових приміщень.

Зав. відділом пропаганди
і агітації ЦК КП України

Г. Шевель

Зав. відділом науки і учбових
закладів ЦК КП України

В. Цветков

“ ” лютого 1970 р. **

На документі напис: Доповідалося тов. Шелесту П. Ю. 5/II-70 р. Підпис нерозбірливий.

* Датовано за часом інформування П. Шелеста.

** Так у документі.

ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 25. — Спр. 185. — Арк. 5-12.

**ІЗ ПРОМОВИ ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ ЦК КОМПАРТІЇ
УКРАЇНИ П. ШЕЛЕСТА НА НАРАДІ СЕКРЕТАРІВ
ОБКОВІВ ПАРТІЇ, ГОЛІВ ОБЛВИКОНКОМІВ,
КЕРІВНИКІВ РЕСПУБЛІКАНСЬКИХ МІНІСТЕРСТВ
ТА ВІДОМСТВ**

11 лютого 1970 р.

Товарищи!

Мы обсудим очень важные вопросы, имеющие большое значение для практического осуществления решений декабрьского Пленума Центрального Комитета КПСС и улучшения всей нашей работы.

Позвольте мне остановиться только на отдельных вопросах нашей работы.

...

VII. Об идеологической борьбе в современных условиях.

В идейно-воспитательной работе необходимо постоянно учитывать, что в связи с подготовкой к ленинскому юбилею значительно усилились нападки буржуазных идеологов на ленинизм, на политику и практическую деятельность КПСС, ее Центрального Комитета. Антикоммунизм и антисоветизм стали главным содержанием империалистической пропаганды, которая ставит своей целью извратить ленинское учение, дискредитировать его революционную суть, нейтрализовать влияние ленинизма на массы.

При этом буржуазная пропаганда уходит от серьезной идеологической полемики, пытается уйти в прошлое, к вопросам, которые уже давно решены КПСС и советским народом. Это им нужно для того, чтобы увести трудящихся в сторону от основных проблем ленинизма и советской действительности.

Характерно, что ни один из органов буржуазной печати не решился открыто развернуть полемику по принципиальным положениям Тезисов ЦК КПСС, так как это им невыгодно. Они ограничиваются только выхватыванием отдельных мест и повторением уже известных антикоммунистических вымыслов.

В США, Англии, Франции, Западной Германии и ряде других стран изданы книги, авторы которых пытаются приуменьшить роль Ленина и ленинизма для международного

рабочего движения. Переиздана биография Ленина, написанная Троцким, рекламируются книги ренегатов и перебежчиков типа Аллилуевой, Кузнецова и им подобных.

В этом же духе различные буржуазные институты и общества проводят так называемые семинары, симпозиумы, конференции. Идеологи антикоммунизма активно поддерживают так называемые национальные “модели” социализма, подхватывают и широко распространяют различные оппортунистические, реформистские и левацкие теории. Они усиленно культивируют вопрос о так называемом “свободном предпринимательстве”, при котором производитель и потребитель самостоятельно делают свой выбор. Это им нужно для того, чтобы затушевать обострение классовых противоречий в капиталистическом обществе.

После международного совещания, принявшего обращение о 100-летию со дня рождения В. И. Ленина, большую работу по подготовке к юбилею развернули братские партии социалистических, а также капиталистических и развивающихся стран. Она направляется на разъяснение трудящимся теоретических положений и значения ленинизма, опыта строительства социализма и коммунизма в нашей стране.

Следует отметить, что в ряде стран, в частности, в Финляндии, Индии, Иране, ОАР, Сирии и других, подготовкой к юбилею занимаются специально созданные национальные комитеты, в состав которых входят представители правительств, правящих партий и прогрессивных общественных организаций. Во многих странах издаются биографии В. И. Ленина, его произведения, распространяются брошюры и журналы, устраиваются выставки фотографий, документов и материалов.

Недавно в Мюнхене украинские буржуазные националисты затеяли спектакль, который затем рассчитывали широко разрекламировать в буржуазной печати и радио. Они раздали участникам проходившего там съезда студентов (выходцев из украинских эмигрантов) анкету с вопросом: “Как вы относитесь к Ленину?”

Ответы студентов обескуражили националистов, вызвали среди них переполох. Дело в том, что многие студенты заявили, что Ленин был великим и мудрым человеком, ценной исторической личностью, а его идеи были хорошими. Теперь националистическая печать этих студентов обливает грязью, пытаясь хоть как-нибудь выйти из этого глупого положения.

В последнее время в зарубежных информационных агентствах и газетах появились многочисленные комментарии на

декабрьский (1969 г.) Пленум ЦК КПСС. Суть их сводится к тому, чтобы изобразить в черных красках состояние советской экономики.

Для чего нужны буржуазной пропаганде все эти разглагольствования? На это, сам того не подозревая, дал ответ английский еженедельник "Экономист". В нем недавно была опубликована статья, в которой "предсказывается", что в СССР, якобы, все больше будет развиваться "рыночная экономика", и это, мол, приведет в конечном счете к определенным изменениям в советском обществе. Особенно большие надежды наши недруги возлагают на то, что "вскоре в советской стране произойдут какие-то политические изменения".

Вот в чем суть этих комментариев, злостных нападок на нашу страну, на социалистический строй! Всем измышлениям враждебной пропаганды надо давать решительный отпор, разоблачать ее несостоятельность и лживость.

В борьбе против буржуазной идеологии, во всей нашей политической работе надо более эффективно и умело использовать различные материалы. Для разъяснения достижений нашей страны, перспектив развития советского общества следует лучше использовать сообщения и другие документы Центрального статистического управления. В них содержится ценный фактический материал, анализируются тенденции нашего развития.

Однако используются эти материалы в политической работе еще слабо. После публикации сообщений ЦСУ в печати, на радио, телевидении, в устной пропаганде не даются квалифицированные комментарии. Очень редко выступают руководители министерств и ведомств со статьями, в которых бы анализировались и иллюстрировались приведенные в сообщениях цифры и факты. А такие выступления помогали бы нашим людям лучше понимать достигнутые успехи в нашей стране и разоблачать клевету и измышления буржуазной пропаганды.

В связи с обострением положения на Ближнем Востоке буржуазная, особенно сионистская, пропаганда на Западе развернула бешеную кампанию против Советского Союза и прогрессивных арабских государств. Сионисты США, Англии, западной Германии, Франции всеми силами стремятся поддержать агрессивные действия Израиля, сорвать переговоры о политическом урегулировании ближневосточного кризиса, усилить приток Израилю военной, экономической и финансовой помощи.

Президент США Никсон 25 января направил сионистской “Национальной чрезвычайной конференции” послание, в котором обещал предоставить Израилю “необходимое военное снаряжение”. В Соединенных Штатах буквально царит сионистская истерия. Недавно там подверглись провокациям и наглому шантажу советские артисты и деятели культуры.

Угрожающие миру действия сионистов встречают осуждение и противодействие со стороны народов всех стран, в том числе и значительной части еврейского населения. 29 января этого года в газете “Нью-Йорк таймс” опубликована статья раввина из Бруклина (район Нью-Йорка) Д. Кона. В ней говорится: “Сионистские политики и их попутчики не говорят от имени еврейского народа. Действительно, сионистский заговор против еврейских традиций и закона делает сионизм — и все его действия и свойства — злейшим врагом еврейского народа сегодня”. Автор статьи пишет: “Мы, как евреи, поэтому находим необходимым торжественно заявить:

— *евреи по своим религиозным законам должны быть лояльными к стране, гражданами которой они являются;*

— *евреи, верные своей вере и религии, не имеют ничего общего с сионистским бойкотом отдельных предприятий или целых наций”.*

Это заявление еврейского религиозного деятеля весьма показательно. Оно еще раз подтверждает то, что действия сионистов служат только интересам империализма и поэтому пользуются его открытой поддержкой.

Надо решительно разоблачать провокационные действия сионистов. Вместе с тем в устной и печатной пропаганде необходимо раскрывать опасность смыкания сионистов с троцкистами, буржуазными националистами и всякого рода эмигрантскими отщепенцами. В борьбе против Советского Союза, против нашей идеологии у них единая платформа — антикоммунизм и антисоветизм. Это очевидная истина. И никакой словесной маскировкой, демагогией и политической истерией ее прикрыть нельзя.

Мы должны быть беспощадными к нашим классовым врагам, всеми средствами срывать их коварные происки.

...

ЦДАГОУ. — Ф. 1. — Оп. 25. — Спр. 492. — Арк. 82, 116-122. Копія. Оpubліковано: Петро Шелест: “Справжній суд історії ще попереду”. Спогади, щоденники, документи, матеріали / За ред. Ю. Шаповала. — Київ, 2003. — С. 552-555.

ЗВІТ КЕРІВНИКА ДЕЛЕГАЦІЇ ЦК ВЛКСМ ПРО ПОЇЗДКУ НА КУБУ

Не раніше 20 лютого 1970 р.*

ОТЧЕТ

о поездке делегации ЦК ВЛКСМ Заслуженного ансамбля танца УССР “Юность” из г. Львова в Республику Куба

Делегация ЦК ВЛКСМ ансамбль “Юность” пребывал на Кубе с 18 января по 19 февраля 1970 года.

В составе группы было 20 танцоров (десять юношей и десять девушек), два баяниста, художественный руководитель ансамбля, заслуженный деятель искусств УССР Мирослав Вантух, преподаватель Дрогобычского пединститута Львовской области, победитель республиканского конкурса комсомольской песни в г. Краснодаре (1969 год) Богдан Базилик и руководитель делегации, секретарь Львовского обкома комсомола Юрий Зайцев — всего 25 чел. Ансамбль “Юность” состоял в основном из учащихся профтехобразования и рабочих, окончивших профтехучилища.

В поездке по Кубе группу постоянно сопровождали Армандо Кесада — работник Национального Комитета Союза Молодых Коммунистов (НК СМК), член комиссии по вопросам культуры НК СМК, Амадо Абдала — член комиссии по вопросам культуры НК СМК, директор музея Наполеона в Гаване, Даля — работник национального комитета по вопросам культуры, Эвенсио Гонсалес — работник Института дружбы народов и Роса Маркетти — работник Института дружбы народов, переводчик. Необходимо подчеркнуть, что с обязанностями переводчика Роса Маркетти справлялась хорошо, качество перевода было высоким.

Со стороны советского посольства делегацию сопровождали Лазарь Александрович Жаворонков, секретарь посольства, представитель ВЛКСМ на Кубе (в провинции Ориенте и Камагуэй с 25.I по 6.II—70 г.) и Валерий Фесенко, представившийся работником ТАСС, практикантом, выполнявший роль второго переводчика (с 21.I и до конца поездки).

Сразу после приезда на Кубу у меня состоялась беседа в посольстве с зам. секретаря парткома Николаем Владимировичем Михайленко, секретарем парткома Виталием

Петровичем Семеновым и временным поверенным в делах советского посольства Арнольдом Ивановичем Калининым. После завершения поездки по стране мы с Вантухом доложили о нашей работе тт. Семенову и Калининну.

Тов. Калинин от имени посольства просил передать благодарность ребятам за хорошие выступления и большую политическую работу, а также ЦК ВЛКСМ за организацию этой поездки.

За месяц пребывания в стране ансамбль побывал во всех шести провинциях: Гавана (18.I—25.I; 9.II—16.II; 17.II—19.II), Ориенте (26.I—1.II), Камагуэй (1.II—6.II), Лас Виллас (6.II—7.II), Матансас (7.II—9.II), Пинар Дель Рио (16.II—17.II). Программа в основном выполнялась. Не состоялась только запланированная на 10.II—13.II поездка на остров Пинос в связи с поломкой парома.

Передвижение по стране осуществлялось в основном на автобусе. Если для следования к месту концерта приходилось с асфальтированной дороги съезжать на грунтовую, то нам подавались другие машины — наши ЗИЛ-130, переделанные под автобус.

Кубинские товарищи стремились создать нам максимально хорошие условия пребывания в стране. Поселяли нас в лучших отелях, мотелях и ранчо по одному, два человека (Кроме г. Ольгина — с 28.I пол I.II, где пришлось жить в школе-интернате в двух комнатах — для ребят и девушек).

В самом начале выяснили, что нам необходимо для концертов, предложили любую помощь, вплоть до парикмахеров. От парикмахеров мы, естественно, отказались, но с нами всюду ездили несколько мужчин и женщин, которые на каждом новом месте устанавливали площадку, перевозимую в большом автофургоне в разобранном виде, кулисы, стационарное освещение, усилители с микрофонами, при необходимости — палатки. Женщины помогали сушить и гладить костюмы, а после концерта — укладывать их в ящики. К месту концерта обязательно доставлялись прохладительные напитки, соки, часто — бутерброды. Питались мы очень хорошо, многие не могли съесть и половины того, что предлагалось. Кушали мы в лучших кафе и ресторанах. Часто для нас во время обедов и ужинов оркестры, гитаристы, певцы исполняли популярные кубинские и советские мелодии, песни.

Конечно, основная наша работа на Кубе — концерты. Ансамбль «Юность» выступал 21 раз. Из них: десять концертов

на открытых сборных площадках сахарных заводов, куда сходились мачетерос со всей округи и рабочие заводов, в лагерях молодежи и школьников, работающих на рубке тростника, на площади города Банеса; семь концертов в лучших театрах и киноконцертных залах страны (театр профсоюзов “Ориенте”, “Ла Каридад”, “Сауто”, “Чаплин” и др.), кстати, концерт из театра “Ориенте” транслировался по провинциальному телевидению; два концерта в бригадах военных специалистов, где ребята, истосковавшиеся за словом с Родины, за советским искусством, устроили нам очень горячий прием, а командование наградило коллектив грамотой и вручило памятный адрес; один концерт для советских специалистов в театре профсоюзов, где присутствовало около 3,5 тысяч зрителей, съехавшихся почти со всей Кубы; и концерт по национальному телевидению в так называемый “Звездный час” (суббота с 21.00) – время известной актрисы, певицы, очень популярной Роситы Форнес, которая любезно подарила это время для нашей программы, сама вела концерт и спела песню о Тбилиси.

Перед каждым концертом мне предоставлялась возможность выступить. Каждое выступление я стремился строить немного по-новому, вносить впечатления от провинции, района, встреч, делая это хотя бы ради кубинцев-сопровождающих, но некоторые мысли были обязательны. Это – приветствие от имени советской молодежи, от имени Родины В. И. Ленина, цель приезда на Кубу, 100-летие со дня рождения Ленина, подготовка к нему на советской и кубинской земле, дружба наших стран, народов, союзов молодежи, прославление труда кубинского народа в построении социализма, в гигантской сафре десяти миллионов. Особый энтузиазм вызывали слова о 100-летию Ленина, сафре, дружбе, верности революционным традициям, единой идейной платформе – марксизме-ленинизме, убежденности в победе социализма.

По нашим подсчетам на концертах побывало более 40 тысяч зрителей.

Принимали нас очень тепло, особенно в театрах, куда зрители попадали по специальным приглашениям, выстраиваясь в очередь уже за час до представления. На некоторых концертах хлопали стоя, скандировали благодарности, заставляли бисировать номера, а мы были горды за нашу страну, за советское искусство.

На открытых площадках зрители вели себя более сдержанно, хотя и принимали хорошо, и даже “ура” кричали. Кубинские товарищи утверждали, что это огромный успех.

Работать приходилось часто в довольно сложных условиях. Жарко, очень жарко даже вечером. Пот с ребят тек прямо ручьями. Костюмы за день не успевали высохнуть, гнили и рвались. Некоторые стационарные открытые площадки на заводах были в плохом состоянии (на одной после концерта образовалось три солидных дыры; удивляюсь, как ребята сумели доработать до конца). На сентрале “Бразиль” площадку установили рядом с заводской трубой. На сцене слой саж. Ветер несет ее прямо танцорам в глаза, а певцу в рот. Когда спросили у переводчицы Росы Маркетти, почему бы не развернуть сцену, чтобы кулисы немного защищали от саж, то она ответила: “А так более символично!” Ко всему через неделю после приезда на Кубу многие из нас заболели. Но все чувствовали ответственность и, чтобы не срывать концерты, некоторые ребята танцевали, имея температуру 38–39 градусов.

Во время путешествия по Кубе нам удалось в основных чертах познакомиться с жизнью народа, хозяйством и искусством страны. Были организованы экскурсии по Гаване, на луковую плантацию, вдоль зеленого пояса Гаваны на сахарные заводы, в университетский городок (“Кухаэ”), в учебный городок (“Сьюдад либертад”), в музей ликвидации неграмотности, в музей революции, в дом Хемингуэя, на ферму “Сибоней” и в бывшие казармы “Монкада”, в госпиталь имени Ленина, в лагерь учащихся, работающих на полях и др. С искусством Кубы мы знакомились во время просмотра фильма “Люсия”, выступлений многих известных эстрадных оркестров, соло, дуэтов, трио, квартетов гитаристов-певцов, развлекательных вечерних представлений — “шоу”, встреч в провинциальной школе искусств в Камагуэе и национальной школе искусств в Гаване, выступлений ансамбля фольклорного танца провинции “Ориенте” и национального ансамбля фольклорного танца, организованных специально для нас, посещения национального балета и встреч с Алисией Алонсо, Фернандо Алонсо, Азарием Плисецким и другими.

Каждый день поездки по Кубе — это новые встречи с мачетерос, учащимися, студентами, рабочими сахарных заводов, членами “Молодежной Колонны 100-летия” артистами, работниками Союза молодых коммунистов, партийными руководителями. И всюду — дружеские беседы, импровизированные митинги, обмен сувенирами, значками, адресами.

Всюду на кубинской земле нас сопровождали приветственные лозунги в адрес советского народа, нашей страны, нерушимой дружбы, В. И. Ленина, советской молодежи и комсомола, в адрес делегации на испанском, русском и даже украинском языках.

Я считаю, что уровень приема нашей делегации был очень высоким. И принималась наша группа не столько как ансамбль танца, сколько как политическая делегация ЦК ВЛКСМ. Начиная с аэропорта, где нас встретили член НК СМК Хуан Григорич, зав. сектором соцстран международного отдела НК СМК Луис Филиппе Васкес, Армандо Кесада и другие, по всей стране, где нас встречали первые, вторые и профильные секретари провинциальных, региональных и муниципальных комитетов СМК, работники провинциальных, секретари региональных и муниципальных комитетов партии, работники Института дружбы народов, комитетов культуры, руководители “Молодежной Колонны 100-летия”, предприятий и школ и кончая прощальным приемом, на котором присутствовали редактор газеты “Хунвентуд Ребельде” Анхель Герра, выполняющий в это время обязанности первого секретаря НК СМК, ибо Хайне Кромбет командует “Молодежной Колонной 100-летия” и постоянно находится в Камангуэе, член НК СМК, первый секретарь комитета СМК провинции Гавана Висенте Соса, член НК СМК Орестес Хиснер, зам. зав. м/н отделом НК СМК Рамон Ахон, Луис Филиппе Васкес и другие — всюду мы чувствовали постоянное внимание к делегации со стороны НК СМК, молодежных, партийных и других ответственных работников.

За время пребывания на Кубе мы познакомились со многими людьми, горячо преданными дружбе с советским народом. Это и Висенте Соса, первый секретарь Комитета СМК провинции Гавана, убежденный коммунист, человек широкой души и большой скромности, симпатии к нашей стране которого вряд ли можно поколебать, в частном разговоре сказавший: “Я и сам уже не знаю, кубинец я или русский”, и Эрнесто Лопес, работник провинциального комитета партии из Ориенте, страстно желающий попасть в Советский Союз, и седой капитан Хосе Ботельо, командир подразделения МКС, выходец из крестьян, прошедший революцию, считавший раньше, что у коммунистов есть рога и не слышавший о Ленине, сейчас воспитывающий молодежь в духе ленинизма, и многие другие.

Я, как комсомольский работник, стремился ближе познакомиться с деятельностью Союза молодых коммунистов. Удалось вне программы организовать встречу комсомольского актива делегации с секретарями провинциального комитета СМК Гаваны, побеседовать с секретарями в провинциальном комитете СМК в Ориенте, познакомиться с работой некоторых региональных комитетов. Нас интересовала структура СМК, формы работы, подготовка к 100-летию со дня рождения В. И. Ленина, система политического просвещения, вопросы приема в Союз и другие. Обо всем, что удалось узнать, я постараюсь рассказать в дополнительной справке. А здесь упомяну только о некоторых общих моментах.

Вся страна, вся молодежь заняты сафрой. Работают на сафре все: рабочие предприятий, служащие (в выходные дни, а то и совсем закрывая на определенное время свои заведения), студенты, учащиеся школ. Никаких праздников. Борьбе за 10 миллионов тонн сахара подчинено все: транспорт, сельскохозяйственная техника, пресса, радио, телевидение, устная пропаганда, наглядная агитация, искусство, кино, политическая работа и т. д. Роль СМК в этом — мобилизация молодежи на сафру и создание “Молодежной Колонны 100-летия”. Рубили тростник и мы. Правда, чисто символически, всего два часа. Но с энтузиазмом и мозолями. Нарубили 900 ароб (более 10 тонн).

Большая работа проводится в связи с подготовкой к 100-летию со дня рождения В. И. Ленина. Во всех организациях СМК есть планы работы к юбилею Ленина. Молодежь изучает биографию Ленина, специально изданную НК СМК, произведения Ленина. Пресса регулярно помещает материалы к 100-летию Ильича. Проводятся конкурсы на лучшие произведения о Ленине, конкурсы и выставки русского рисунка, сочинений учащихся о Ленине и Советской стране, самодеятельные коллективы готовят выступления из произведений о Ленине. Главным подарком юбилею Ильича кубинцы считают ударную работу на сафре и достижение в 1970 году 10 миллионов тонн сахара.

Несмотря на определенные экономические и материальные трудности, энтузиазм народа, молодежи довольно высокий. Чувствуется всеобщая убежденность в достижении поставленных целей.

Пребывание нашей делегации в Республике Куба широко освещалось печатью как национального (“Гранма”, “Хувентуд

ребельде”), так и провинциального (“Сьера маэстра” — Ориенте, “Аделянте” — Камагуэй, “Хирон” — Матансас), а также регионального (“Аора” — Ольгин, Ориенте) масштаба. Готовились специальные передачи по радио. О телевидении я уже упоминал.

Работа нашей делегации была высоко оценена ответственными партийными работниками и функционерами СМК. На заключительном приеме Анхель Герра выразил большую благодарность от имени Национального Комитета СМК, от Хайме Кромбета, с которым разговаривал перед встречей с нами, и от себя лично. Герра заявил, что ансамбль внес большой вклад в дело укрепления дружбы между нашими народами, между комсомолом и СМК, в достижение 10 миллионов тонн сахара, ибо поднимая энтузиазм рубщиков тростника, воодушевлял их на трудовые подвиги. И в этом смысле наш коллектив заслужил звание “бригады-миллионари”, т. е. нарубившей миллион ароб сахарного тростника.

Анхель Герра просил также передать ЦК ВЛКСМ благодарность за посылку делегации, личные приветы от себя и Хайме Кромбета Евгению Тяжельникову, о визите которого помнят всюду на Кубе.

В порядке заключения необходимо отметить, что поездка нашей делегации в Республику Куба сыграла, на мой взгляд, положительную роль в деле укрепления связей между ВЛКСМ и СМК, знакомства с советским искусством, с революционными традициями нашей Родины, с работой по достойной встрече юбилея Ильича, в деле укрепления дружбы и взаимопонимания между нашими народами.

Подобные делегации — один из самых доступных каналов непосредственных связей с кубинским народом, трудящимися, молодежью, пропаганды советского образа жизни, наших коммунистических идей. Целесообразность таких поездок — неоспорима.

Руководитель делегации ЦК ВЛКСМ
Заслуженного ансамбля танца УССР “Юность”
Секретарь Львовского ОК ЛКСМУ [...]

* Датовано за змістом документа.

ДАЛО. — Ф. П-66. — Оп. 24. — Спр. 17. — Арк. 15-21.

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА РАДІ МІНІСТРІВ
УКРАЇНСЬКОЇ РСР ВІД ДІЯЧІВ МИСТЕЦТВА ЛЬВОВА
ПРО ВИЯВЛЕННЯ І ОХОРОНУ ПАМ'ЯТОК
МИСТЕЦТВА В КУЛЬТОВИХ СПОРУДАХ**

27 лютого 1970 р.

Заступнику Голови Ради
Міністрів Української РСР
товаришу Троньку П. Т.

Доповідна записка
про заходи по виявленню та охороні пам'яток мистецтва
в культових спорудах

На території західних областей України — Волинської, Ровенської, Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської, Закарпатської та Чернівецької існує біля 5000 церков як закритих, так і діючих. Серед них є сотні архітектурно-цінних пам'яток, які вже внесені в список як такі, що охороняються державою. Але й в решті церков, будинки яких не мають архітектурної вартості, знаходиться різноманітне устаткування та майно, серед якого є велика кількість цінних, нерідко виключних і унікальних пам'яток образотворчого мистецтва народної творчості, прикладного мистецтва.

В церквах знаходяться пам'ятки старого українського живопису ряду століть, зразки сніцарської роботи як різьблені іконостаси, кіоти, різноманітні тканини місцевого народного виробу — килими, рушники, скатерки, так і промислові вироби, парча, різні шовки, оксамити. Зустрічаються в церквах і зразки старого гутного скла, кераміки, зразки старих меблів, металічних виробів у вигляді різних збанів, кухлів, блюд, шафликів, різних залізних речей, як замки, надбанні ковані хрести. В церквах нерідко зустрічаються зразки старого художнього лиття як дзвони, моздіри, підсвічники та люстри.

Окреме місце займають зразки старого золотництва та ювелірного, як оправы євангелій, чаші, хрести, шати на іконах та багато іншого. В церквах зберігається багато стародруків XVII—XVIII сторіччя зі старих українських друкарень у Львові, Києві, Почаєві та інших місцевостей. На загал в церквах

нараховується понад 60 категорій різних предметів художнього значення, з яких лише дві третини є специфічно церковними за своїм типом та призначенням. А остання третина — це побутові речі народного та прикладного мистецтва. До того треба додати, що в церквах були сприятливі умови для довговічного збереження таких речей, які в побуті зникли значно скоріше.

Саме через це за рахунок церковного майна великою мірою поповнювались наші музеї. Немало такого цінного інвентаря знаходиться ще і тепер в згаданих вже 5000 церков західних областей УРСР.

За попередніми скромними і обережними підрахунками в цих церквах можна виявити старого живопису до XIX стор. — 1500 речей. Стародруків — 3000—4000 прим. Пам'яток народного і прикладного мистецтва біля 2000 прим. Ці речі могли б заповнити експозиції декількох великих музеїв.

Цінність цих пам'яток — мистецько-культурна, історична і нарешті антикварно-валютна — велика. Ці речі є національним скарбом великої цінності. Проте, справа виявлення, охорони, передачі цих речей до музейних фондів знаходиться в зовсім занедбаному стані.

Юридично охорона цих цінностей покладена на Міністерство культури та обласні управління культури, які від цієї справи самоусунулись. В картотеках відділу охорони пам'яток мистецтва при Міністерстві культури УРСР навіть немає такої категорії як названі і охарактеризовані вище пам'ятки.

Лише в деяких областях як Львівській, Закарпатській, Тернопільській, проводилась певна робота по виявленню таких речей. Так, на Львівщині обстежено біля 250 церков, в яких виявлено біля 1500 різних пам'яток мистецтва. Але на цю працю, яка здійснювалася в порядку громадської роботи, витрачено понад 10 років.

А тим часом майно закритих церков залишається фактично бездоглядним, воно ліквідується як утіль без жодного інспектування з боку фахівців. В діючих церквах таким пам'яткам постійно загрожує самовільне перероблення та реставрація з боку релігійних громад, які також не рахуються з культурно-мистецькими цінностями цих пам'яток. Товариство по охороні пам'яток історії та культури також не спроможне підняти цієї справи. Тому бракує фахівців, коштів, навіть юридичних прав на це.

Ця справа, безперечно, державної ваги вимагає до себе і відповідного підходу.

Для її реалізації, перш за все, треба залучити наявні мистецтвознавчі фахові сили. Необхідно, щоб робота по виявленню та охороні вказаних тут пам'яток була введена до виробничих планів тих установ, де такі фахівці працюють, тобто науково-дослідних установ, вузів, музеїв. Для цього необхідно відповідні вказівки та інші настанови з боку керівних органів як Президія Академії наук УРСР, Міністерство вищої освіти, Міністерство культури.

Було б дуже небезпечно огульно зобов'язати всі управління культури та музеї на місцях провести цю роботу. Адже в більшості областей нема відповідних фахівців для цього і в такий спосіб вся справа звелася б до формальних відписок. На нашу думку, до цієї роботи треба залучити персонально всіх фахівців незалежно від місця їх роботи, об'єднавши їх в наукову групу, в якій був би проведений територіальний розподіл завдань по роботі.

Необхідно забезпечити і матеріальні умови у виконанні цієї роботи, як транспортні засоби, постачання фотоматеріалами, оплата командировочних, оплата складення та виготовлення відповідної документації.

Реалізація названих тут заходів, на нашу думку, зможе забезпечити успішне виконання важливої роботи по збереженню для майбутнього високоцінних пам'яток мистецтва та культури українського народу.

Мисько, заслужений діяч мистецтва УРСР, голова Львів-ської спілки художників УРСР

Я. П. Запаско, кандидат мистецтвознавства, ректор Львів-ського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва

Б. Г. Возницький, директор Львівської картинної галереї

П. М. Жолтовський, кандидат мистецтвознавства, заст. директора Державного музею етнографії та художнього промислу АН УРСР

В. І. Свенціцька, кандидат мистецтвознавства

27 лютого 1970 р.

Накладена резолюція:

№ 3267/82 3 березня 1970 р.

т. Бурка М. Й.

т. Бабійчук Р. В.

т. Петрусенко Я. П.

т. Голубков В. М.

Підняті в листі питання заслуговують пильної уваги. Прошу разом з зацікавленими організаціями підготувати конкретні пропозиції.

В. Семичастний

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ
ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ІМ. І. ФРАНКА ПРО ПЕРСОНАЛЬНУ СПРАВУ
ЗАВДУВАЧА КАБІНЕТУ ФРАНКОЗНАВСТВА
БОГДАНА ЛЕСЬКІВА**

10 березня 1970 р.

СЛУХАЛИ: Персональну справу члена КПРС Леськіва Богдана Васильовича. Доповідає секретар партбюро філологічного факультету Комаринець Т. І.

Тов. Леськів Б. В. присутній.

Суть справи. Вступаючи в партію, Леськів Б. В. приховав суттєві сторінки своєї біографії. Батько Леськіва Б. В. під час німецько-фашистської окупації українських земель був старостою в своєму селі. Після визволення радянських земель він відбував тюремне покарання.

Сам Леськів Б. В. під час навчання у школі був зв'язаний з націоналістичним молодіжним рухом, очолював його і проводив активну шкідницьку роботу, несумісну з нормами молодіжної діяльності (проведення зборищ, прийняття клятв тощо).

Працюючи в університеті на відповідальній посаді завідуючого кабінетом франкознавства, Леськів Б. В. не проявив належної політичної зрілості, не відмежувався від свого минулого і не осудив публічно свої минулі помилки, не вів пропаганди, спрямованої на викриття ідеології буржуазного націоналізму.

Запитання: Сухомлінов Б. Ф. Скільки Вам було років, коли Ви приймали участь в націоналістичній організації?

Відповідь: 17–18 років.

Запитання: Романюк М. О. В роки навчання в університеті Ви мали контакти з бувшими учасниками націоналістичного гуртка?

Відповідь: Ці люди працюють на будовах.

Запитання: Смирнова Г. С. Ви працювали на ідеологічному фронті. Що Ви зробили, щоб викривати українських буржуазних націоналістів? З чого видно, що Ви покінчили з старим?

Відповідь: Активно з такими матеріалами я не виступав. Писав нариси на моральні теми. Публіцистичних статей у мене не було.

Запитання: Хільченко Е. Я. Яку громадську роботу Ви виконуєте?

Відповідь: В редакції був головою місцевкому і секретарем парторганізації. В університеті — заступником секретаря партбюро, членом профбюро.

Запитання: Гладишевський Є. І. Чи усвідомлюєте Ви свою провину?

Відповідь: невиразна.

Запитання: Карпенко Я. О. Це була Ваша помилка, чи свідома акція?

Відповідь: неконкретна.

ВИСТУПИЛИ: ХАЛІМОНЧУК А. М. Справа Леськіва Б. В. приголомшила нас усіх на факультеті. Його знали як непоганого працівника. Але що саме страшне — ніхто не міг подумати, ким був насправді Леськів Б. В. Якщо він усвідомив свою провину, то чому не пішов з повинною? Чому відверто про все не розповів? Чому ні разу не виступив в газеті з матеріалами, де б викривав націоналістів? Чому відверто не заявив, що назавжди порвав з минулим? У мене склалося таке враження, що Леськів Б. В. не перекреслив свого минулого і не спрямував своєї діяльності проти минулого.

РОМАНЮК М. О. Тов. Леськів Б. В. ні разу не виступив у пресі і серед населення з осудом своєї минулої поведінки. Це говорить про те, що він не зрозумів своєї провини. Леськів Б. В. просто змінив тактику. Тому виникає питання: чи може тов. Леськів продовжувати працювати на ідеологічному фронті, на посаді зав. кабінетом франкознавства? Пропоную виключити його з членів КПРС.

КАРПЕНКО Я. О. Засідку на голову сільради — представника Радянської влади можна розцінити тільки як терористичний акт. Батько під час німецької окупації працював старостою, тобто став зрадником Батьківщини. Логіка підказує, що Леськів Б. В. хотів пройти в партію, щоб потім використати своє положення в націоналістичних цілях. Тому я вважаю, що треба партію очищати від таких, як Леськів Б. В. Не місце йому в партії.

ЯРТИСЬ А. В. Сьогодні партком мусить дати оцінку поведінці Леськіва Б. В. Він працює на ідеологічній роботі. Хотілось би почути від нього, як він оцінює свою поведінку. Але цього ми на засіданні парткому не почули. Він не засуджує своїх вчинків. Партійні збори філологічного факультету

тету винесли правильне рішення – виключити Леськіва Б. В. з членів КПРС. Я сподіваюсь, що всі члени парткому підтримають рішення партійних зборів.

СУХОМЛІНОВ Б. Ф. Я вважаю, що рішення партійних зборів філологічного факультету цілком справедливе і приєднуюсь до нього.

МАКСИМОВИЧ М. Г. Нам всім необхідно вести рішучу боротьбу проти будь-яких проявів націоналізму. Вимагати від усіх працівників ідеологічного фронту, зокрема, від філологів, принципової партійної постановки і розкриття гострих політичних питань. Посилити увагу до кабінету франкознавства, який має стати одним з центрів ідеологічної роботи і боротьби проти ідеології українського буржуазного націоналізму. Кабінет же франкознавства ще й зараз повністю не відображає І. Франка як активного борця проти націоналізму, великого атеїста, хоч це питання не раз гостро ставилося.

Тепер ясно, що Леськів Б. В., як зав. кабінетом франкознавства не спроможний був вирішувати такі питання. У Леськіва Б. В. було багато часу, щоб серйозно подумати про своє життя і дати йому оцінку. Він же цього не зробив. В лавах партії йому не місце.

СМИРНОВА Г. С. Виховувати Леськіва Б. В. немає потреби. Жодного слова про те, що він розкаюється, ми не почули. Ми розцінюємо це несумісним з перебуванням його в партії. Він обманним шляхом проникнув в партію, приховав від тих, хто його рекомендував в кандидати, а потім в члени КПРС, своє ганебне минуле. Приховав він все це і при вступі в університет на навчання та на роботу. Це дає підстави думати, що в партію Леськів Б. В. поступив, щоб влаштуватись і використати своє положення для продовження негідної справи. Ми будемо протестувати проти того, щоб Леськів Б. В. надалі залишився працювати на ідеологічній роботі. Підтримую рішення партійних зборів філологічного факультету про виключення Леськіва Б. В. з членів КПРС. З цієї справи нам необхідно зробити серйозні висновки. Посилити увагу і вимогливість до вступаючих в партію. Краще вивчати і знати людей. Це не заклик до підозрливості, а необхідність піднесення пильності.

Леськів Б. В. На протязі 20 р. моя провина висить наді мною. Я настільки цим пригноблений, що не маю сили оборонятися. Я згідний з вашою оцінкою.

ПОСТАНОВИЛИ: 1. За обман партії, який виявився в навмисному прихованні своєї активної участі в молодіжній націоналістичній організації в 50-х роках (був одним з її організаторів, вербував молодь, приймав від учасників організації клятву, приймав участь в підготовці терористичного акту проти голови сільради), за приховання того, що батько під час німецької окупації співробітничав з німцями — був старостою села, — і за те, що, працюючи в редакції райгазети, в кабінеті франкознавства в університеті, не виступав активно з викриттям ворожої ідеології українського буржуазного націоналізму, а отже, і не засудив своє минуле — з рядів КПРС Леськіва Богдана Васильовича виключити.

2. Просити Ленінський РК КП України затвердити дане рішення.

Голосували одноголосно.

Секретар парткому

Г. Смирнова

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 1. — Спр. 907. — Арк. 89-92.

№ 107

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМОВІ ПАРТІЇ ВІД ТУРКІВСЬКОГО РАЙКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ПОЖВAVЛЕННЯ РЕЛІГІЙНОГО ЖИТТЯ В РАЙОНІ

13 квітня 1970 р.

Львівському обкому КП України,
відділу пропаганди і агітації

ДОПОВІДНА

Останнім часом у Турківському районі спостерігається активізація діяльності церковників. Аналіз релігійної обстановки показує, що однією з причин цього є надання уповноваженим Ради в справах релігій при Раді Міністрів СРСР по Львівській області тов. Вінниченком М. П. без будь-якого погодження з районними органами, і навіть без їх відома, дозволу на проведення богослужіння в “затухаючих” церквах.

Так, у березні 1968 р. такий дозвіл було дано на проведення відправ у церкві села Либохора, за що місцеві церковники довго й настирливо боролися. Влітку 1963 року, наприклад,

з метою збудження релігійних настроїв, вони спровокували тут “чудо” — оголосили, нібито на одній із шибок церковного вікна з’явилося зображення богоматері. Як відомо, це “чудо” згодом перекинулося на Турку, Старий Самбір, Самбір — аж до Львова. Партійна організація району провела велику роботу по розрядці релігійної обстановки в цьому селі, однак задоволення вимог церковників практично звело її нанівець. При чому в с. Либохора крім цього є діюча церква.

В тому ж 1968 р. без відома районних органів було дано дозвіл на богослуження в “затухаючих” церквах сіл Верхні і Бітля, проведення богослужіння в яких припинилося в 1961—62 рр., в 1969 р. — сіл Нижне і Лосинець (відправи в яких не проводилися відповідно з 1962 і 1963 рр.). Є й інші подібні факти.

Так само без погодження з районними організаціями обласний відділ у справах будівництва й архітектури (т. Шуляр) розпочав ремонт дзвіниці в селі Матків під виглядом того, що в цьому приміщенні буде розміщений краєзнавчий музей.

Все це викликає негативну реакцію в інших селах району. Використовуючи наведені вище факти і посилаючись на них, церковники організують делегації віруючих в районні та обласні організації для одержання дозволу на проведення відправ у “затухаючих” церквах. В цьому році у виконкомі районної Ради депутатів трудящих вже були делегації з сіл Середи, Бітля, Матків і Гусине. З останнього церковники привели більше 120 віруючих.

Просимо вжити необхідних заходів з тим, щоб усі питання, які в тій чи іншій мірі стосуються справи погіршення релігійної обстановки в районі, вирішувалися лише з погодженням та з відома відповідних районних органів.

Секретар Турківського райкому
КП України

І. Губар

На документі — напис: Церкви в селах Верхне і Бітля, а також в селах Нижне і Лосинець не зняті з реєстрації. Райкому партії вказано на те, що потрібно провадити роботу на основі існуючого законодавства про зняття церков з реєстрації. Богородицька церква та дзвіниця (дерев’яна) побудована в с. Матків в 1838 р. і є архітектурним пам’ятником.*

* Підпис нерозбірливий.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 16. — Спр. 140. — Арк. 41-42.

**ІНФОРМАЦІЯ ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО
ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ОБКОМОВІ
КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ВЖИТІ ЗАХОДИ ДО
ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ МАЮТЬ РЕЛІГІЙНІ ПЕРЕКОНАННЯ**

Квітень 1970 р.

Львівський обком КП України
тов. Подольчаку В. М.

На Ваш запит з приводу релігійних поглядів співробітників інституту Фединського В. С., Петришина Р. І. та Панкевича Л. Я. повідомляємо:

Фединський В. С. працював лаборантом кафедри геодезії, в даний час проходить службу в рядах Радянської Армії. Військова частина, в якій служить Фединський, знаходиться у Львові. Секретар партбюро геодезичного факультету т. Федорищев А. Ю. повідомив командування частини про релігійні погляди Фединського В. С.

Петришин Р. І. після закінчення інституту в 1969 р. працює у Львівському науково-дослідному інституті економіки.

Партійне бюро науково-дослідного інституту, де працює Петришин Р. І., також інформовано про релігійні погляди Петришина Р. І.

Панкевич Л. Я. — асистент кафедри теоретичної радіотехніки та радіовимірювань був рекомендований в аспірантуру заводом ім. Леніна.

Членами парткому, партбюро факультету, проректором і головою Ради атеїстів з Панкевичем Л. Я. були проведені бесіди з приводу його релігійних поглядів. Внаслідок проведених бесід з'ясувалось, що Панкевич Л. Я. з 1956 по 1959 рр. підтримував зв'язок з уніатським священником Величковським, відвідував церкву і через це не подавав заяви до вступу в комсомол.

На пропозицію партійного бюро виступити з доповідями перед студентами і співробітниками або з статтями в пресі на атеїстичні теми Панкевич Л. Я. категорично відмовився.

На виробничій нараді викладачів радіотехнічного факультету, яка відбулася 19 лютого 1970 р., всі виступаючі прийшли до висновку про неможливість використання Панкевича Л. Я.

на посаді викладача, пов'язаній з вихованням радянської молоді (витяг з протоколу додається)*.

Незабаром після наради Панкевич Л. Я. подав заяву про звільнення його з роботи.

Наказом по інституту № 272 від 9 березня 1970 р. Панкевич Л. Я. звільнений з посади асистента з 1-го квітня 1970 р. та надана можливість трудовлаштування його на заводі за фахом.

Секретар партійного комітету

М. Фетісова

* Не додаємо.

ДАЛО. – Ф. П-380. – Оп. 1. – Спр. 512. – Арк. 4-5. Копія.

№ 109

ІЗ ГАЗЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПРИЙОМ ХУДОЖНИКІВ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ У ЧЛЕНИ СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ УРСР

Травень 1970 р.

У члени Спілки прийняті:

По Львівській організації Спілки художників

Кристочук Микола Антонович – живописець, Львів.

Медвідь Любомир Мирославович – живописець, Львів.

Різник Ізидор Йосипович – графік, Львів.

По Закарпатській –

Звенигородський Віталій Борисович – живописець, Ужгород.

Мальчицький Семен Йосипович – графік, Ужгород.

Митрик Михайло Іванович – графік, Ужгород.

Сабов Василь Михайлович – живописець, Ужгород.

По Чернівецькій –

Вилков Михайло Іванович – живописець, Чернівці.

Казарбін Мартем'ян Васильович – живописець, Чернівці.

По Івано-Франківській –

Боечко Петро Миколайович – монументаліст, Івано-Франківськ.

Болюк Анатолій Павлович – скульптор, Івано-Франківськ.

Коровай Олександр Миколайович – живописець, Івано-Франківськ

Сахро Петро Юрійович – живописець, Коломия.

Культура і життя. – 1970. – 14 травня.

**ІЗ ВИСТУПУ ГОЛОВИ ЛЬВІВСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ ЕММАНУЇЛА
МИСЬКА НА ОБЛАСНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ
ПРАЦІВНИКІВ КУЛЬТУРИ**

1 червня 1970 р.

...На протязі всього культурного життя певне місце займає і наш мистецький колектив, який являється другим по кількості і, вважаю, що не останнім по якості в нашій республіці. Наш колектив живе інтенсивним, бурхливим мистецьким і громадським життям. Ми проводимо виставки, яких було багато. Була організована виставка, присвячена возз'єднанню західних областей України в єдину Радянську державу, а також виставки до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна, до 25-річчя з дня перемоги над фашистською Германією. Зараз у Львові організовано декілька виставок, які ми вам радимо відвідати, зокрема виставка творів художника Біласа в музеї етнографії і народних промислів. Це дуже цікава виставка. Зараз теж є виставки графіки. Ми вже готуємось до нових мистецьких виставок, які будуть у Львові, в республіці і Москві. Це виставки, присвячені XXIV з'їзду КПРС і 100-річчю з дня народження Л. Українки. Як бачите, життя досить бурхливе.

Ми проводимо зустрічі на заводах, в школах, районах. Наші скульптори створюють скульптури, про них ви знаєте. Нещодавно відкрито новий пам'ятник бойової слави, авторами якого є Кривавич, Мотика, Вендзилович та інші. Вся ця робота носить локальний характер, бо це проводиться або у Львові, або у Києві чи в Москві. І велика маса глядачів лишається поза впливом нашого мистецтва, а хотілось, щоб це було навпаки, щоб всі люди могли користуватись крупицями нашого мистецтва. Тут вина і нашої організації, управління культури, і вас на місцях, але основна вина в тому, що немає відповідної виховуючої бази і відповідного транспорту, щоб возити наші твори в віддалені місця, але навіть Дрогобич, Стрий, Сколе та інші залишаються абсолютно поза сферою впливу нашого мистецького колективу. Ми ще не мали можливості там зробити виставки, бо немає де. Нещодавно ми робили кілька зустрічей в Буському, Золочівському районах, але це ще не така робота, яка повинна

бути. Наша робота повинна проходити індивідуально у виставочних залах, щоб можна було поговорити про те, який вплив має наша робота на людей. Це було б добре і для тих, хто дивиться наше мистецтво, і для тих, хто його створює...

Я уявляю собі, що кожний клуб в селі чи районі мусить відтворювати історію розвитку цього району чи села. Адже наші села є багатими історією, боротьбою нашого селянства з панством, з окупантами. Наші села живуть надзвичайно бурхливим, трудовим і творчим життям. Все це повинно бути відтворено на стінах в оформленні наших будинків. Це принесло б радість і гордість громадянам даного села.

Ярослав Дем'янович* у своїй доповіді сказав, що лише в одному Мостиському районі немає музичної школи, а в усіх інших районах вони є. Але, на жаль, він не сказав, що немає ні однієї школи в районах з художнім вихованням, де б можна було вчитися малювати. Я не стою на тому, щоб школи виховували художників, але мова про те, що наші люди не знають культури нашого народу, не знають про образотворче мистецтво, а це дає відбиток на мистецькій культурі.

Однієї дитячої школи дуже мало. Треба, щоб була частина середніх шкіл з художнім уклоном. Естетика не читається у школах, діти не знають про художників України і Радянського Союзу, не знають про мистецьке життя, яке у нас відбувається, а це потрібно.

Наші пісні ми любимо, їх знають далеко за кордоном, їх шанують, але менше знають іншу ділянку народної творчості — це наших ткалей, гончарів, вишивальниць, які є в наших селах. Їх дуже багато, але ними ніхто не займається. Художній фонд, який повинен займатися цією ділянкою роботи, не може охопити всього. Цим повинен займатися Будинок народної творчості. Треба виявляти цих умільців, піклуватися про них, створювати їм умови для праці. Це буде сприяти розвитку нашого народного мистецтва. Це дуже велика наша культура. Є багато народів, які не мають такого багатого народного мистецтва, яке ми маємо і загубити його — великий гріх...

* Я. Д. Вітошинський — начальник управління культури Львівського облвиконкому.

ДАЛО. — Ф. Р-1338. — Оп. 1. — Спр. 1296. — Арк. 32—36. Стенограма.

ДОВІДКА ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО НОВІ ГРОМАДСЬКІ СВЯТА І ОБРЯДИ

7 червня 1970 р.

Довідка

про виконання постанови обкому КП України від 26 грудня 1969 року “Про поліпшення роботи по впровадженню в життя і побут нових громадських свят і обрядів”

Виконуючи постанову бюро обкому партії, райкоми партії, первинні партійні організації вжили відповідних заходів щодо поліпшення роботи по впровадженню в життя й побут трудящих нових громадських свят і обрядів. Ці питання обговорювались в райкомах партії, на нарадах секретарів первинних партійних організацій та працівників культосвітніх установ, а в окремих районах розглядались на засіданнях бюро партійних комітетів.

В районах зміцнено склад існуючих комісій по вивченню і впровадженню в побут нових громадських свят і обрядів, а там, де не було комісій, створено їх. 4 травня 1970 р. проведено засідання обласної комісії, на якій звітували начальники і завідуючі обласних відділів і управлінь про хід виконання постанови бюро обкому КП України.

Величезні перетворення, що відбулися на Прикарпатті за роки Радянської влади, соціалістичні виробничі відносини зумовили появу нових форм побуту трудящих — звичаїв, свят та обрядів.

Трудящі Львівщини широко відзначають роковини Жовтня, що є найбільшим святом нашого народу і всього прогресивного людства. Щороку в області з великою урочистістю відзначається день народження засновника Комуністичної партії і Радянської держави В. І. Леніна.

У цей день, за традицією, трудящі сіл, районних центрів і міст приносять живі квіти до пам'ятників вождю. У місті Львові, наприклад, останніми роками входять в традицію виступи біля пам'ятника В. І. Леніну хорових колективів художньої самодіяльності, які виконують, присвячені Іллічу пісні; піонерські загони влаштовують урочисті лінійки і приносять клятву жити, вчитись і працювати, як В. І. Ленін.

Радісно відзначаються Першотравневі свята. У ці дні в усіх районах проводяться фестивалі самодіяльного мистецтва.

Особливої форми і змісту набрало відзначення Дня Радянської Армії і Військово-Морського Флоту та Дня Перемоги. Хвилюючі традиційні походи на Пагорб Слави відбуваються щороку у Львові; в усіх інших містах і районних центрах біля братніх могил відбуваються мітинги, молоді робітники, студенти, сільська молодь дають клятви продовжити справу, за яку полягли їх батьки, – все це справляє незабутнє враження, пробуджує глибокі патріотичні почуття.

Щовесни, напередодні свята Дня Перемоги, піонерська і комсомольська юнь упорядковує кладовища, могили полеглих воїнів. В таку пору по всій області проходять Дні Пам'яті.

Серед місцевих торжеств, які відбуваються в місті Львові, найбільш популярним стало свято “Серпа і Молота”. Воно яскраво виражає монолітну єдність та дружбу робітничого класу і колгоспного селянства. Це свято вперше виникло на Дрогобиччині, а згодом поширилося майже на всі міста і села області. Воно проводиться наприкінці весняної сівби, в останню неділю травня. Учасники свята рапортують про трудові звершення, обмінюються хлібом-сіллю. Відбуваються великі концерти робітничих і колгоспних колективів, фізкультурні змагання.

Окрасою побуту львів'ян стали Свято мистецтв “Золота осінь”, свята вулиць, посвята в студенти, зустрічі Нового року з широким використанням щедрівок, колядок. Десятки тисяч робітників збирає, не менш популярне у місті, а ніж інші свята, – Свято зими.

У виробничих колективах міста, ніби невід'ємною частиною життя, стали Дні та вечори трудової слави, посвята в робітники, урочисті проводи юнаків до лав Радянської Армії, свята повноліття, свята першої зарплати, вручення паспортів, свята першого дзвінка, посвята в студенти. Перелік гарних сучасних радянських звичаїв можна продовжити...*

У побут трудівників Радехівського, Стрийського, Золочівського, Самбірського, Миколаївського, Городоцького, Старосамбірського та інших районів увійшли трудові творчі звіти колгоспного селянства перед трудівниками районних центрів і робітниками Львова.

Дрогобиччина завжди виступала ініціатором впровадження нових свят, нових звичаїв. Мешканці міста змагаються за перетворення Дрогобича в місто високопродуктивної праці, високої культури і зразкового порядку.

Побут колгоспного селянства Дрогобиччини прикрасили українські народні вечорниці, які відтворюють все найкраще і передове сучасного села. Зараз вечорниці стали однією із масових і популярних форм виховної роботи серед населення. Розпорядниками на вечорницях є господар і господиня — кращі представники трудового селянства.

Сподобалися вечорниці сусідам — колгоспникам Миколаївського району. На цей раз традиційне “Ласкаво просимо на наші вечорниці” — звучало в Будинку культури колгоспу Дністер.

Нові українські народні вечорниці славлять працю, славлять людину, оспівують радянську дійсність. Ось куплет із пісні, почутої на вечорницях в с. Розвадові:

*Розійшлись тумани білі,
Колосися ж, ниво,
Як вступили до артілі,
Зажили щасливо.*

Певний досвід проведення вечорниць набули культурмійці Львівщини і студія телебачення. Вечорниці з Високого Замку неодноразово передавалися на республіку і Союз. Чисельні листи свідчать про їх популярність і незламну красу. Цей досвід, відповідно до єдиного плану методичних видань Міністерства культури УРСР, вивчався і матеріали розіслано всім методичним центрам республіки.

Оспівують поезію праці і побутують у селах нашої області також свята Весни, Першої борозни, Врожаю, Трудової слави, Дні тваринника, механізатора колгоспних бригад, зустрічі трудових поколінь.

У селах Підліссі, Поморяни, Кривичі, Червоному Золочівського району особливу популярність здобули вечори і свята Трудової слави. Нещодавно колгоспники артілі Більшовик урочисто вшанували працю найстарішої свинарки району Героя Соціалістичної Праці Анастасію Володимирівну Нагачівську.

В м. Золочеві, наприклад, в реєстрі нових свят чільне місце зайняли “свято депутата”, Весни, Врожаю.

Тепло вшановують своїх ветеранів праці в селах Кам'янсько-Бузького району. Всією громадою в колгоспі “Прогрес” відзначили трудову діяльність ланкової Героя Соціалістичної Праці Ольги Михайлівни Пасеки.

На святах Трудової Слави широко практикуються зустрічі з передовиками виробництва, делегатами партійних з'їздів, Пленумів і з'їздів колгоспників.

Окрему групу громадських свят і обрядів становлять свята чисто побутового характеру – іменини і реєстрація дитини, свята повноліття і вручення паспортів, молодіжне, срібне і золоте весілля, проводи на пенсію.

Добрим звичаєм у селах і містах нашої області стали про-води кращих представників молоді в Радянську Армію. З почуттям гордості іде молодь у лави Збройних Сил Країни Рад з цим звичаєм. В окремих селах Сколівського району народилися елементи символіки, на будинку, з якого пішов служити юнак, вивіщується червона зірка.

По-новому зустрічають на Львівщині Новий рік. Колядки, щедрівки, персонажі з легенд і народних повір'їв, червона зірка, віншування – все це набрало нашого, радянського змісту і стало невід'ємною частиною під час урочистої зустрічі Нового року.

Кожне свято – революційне, трудове, сімейне – відіграє важливу роль у вихованні високих моральних якостей нашого сучасника, їм передує великий творчий процес сотень ентузіастів цієї важливої справи.

У м. Львові відкрито Палац урочистої реєстрації новона-роджених. За Палацом щастя та Палацом новонароджених закріплено відповідну кількість легкових автомобілів для обслуговування урочистих реєстрацій шлюбів і ново-народжених.

В містах Бориславі, Дрогобичі, Самборі, Стрию, Бродах організовано відділи в універмагах по продажу товарів для молодожонів і новонароджених.

Львівський міськпромторг переобладнає приміщення під спеціалізований магазин – салон для молодожонів, який буде відкрито у Львові в липні 1970 року.

Облконтора оптово-роздрібної фірми “Одяг” разом з ін-шими торговельними організаціями щоквартально на худож-ніх радах переглядають і узгоджують замовлення з промис-ловістю на поставку швейних виробів для молодожонів по асортименту, моделях, артикулах тканини, розмірах і ростах.

На фабриці індпошиву та ремонту одягу існує спеціалізова-не ательє “Марічка”, яке забезпечується асортиментом тканини для пошиття одягу для молодожонів.

В першому кварталі 1970 року організовано спецательє “Мрія” по виготовленню взуття для молодожонів.

Прокатні пункти міських і районних комбінатів по об-слуговуванню населення організували позачерговий відпуск

посуду, весільного одягу і інших необхідних для проведення весілля речей.

В містах і селах області проводяться комсомольсько-молодіжні, ювілейні срібні і золоті весілля, відзначаються дні повноліття, проводи в Радянську Армію. В урочистій обстановці вручаються паспорти, атестати зрілості, реєструються шлюби, народження дітей.

Для проведення комсомольсько-молодіжних весіль, ювілейних дат та інших сімейних свят в містах області виділено відповідну кількість приміщень у ресторанах і кафе.

Значну роль у впровадженні в побут трудящих нової обрядності відіграють Палаці, кімнати щастя та Будинки урочистих подій. В області відкрито і працюють 10 Палаців щастя та Будинків урочистих подій, 380 кімнат щастя, понад 500 клубів і будинків культури, які пристосовані і в яких з успіхом відбуваються всі громадсько-побутові події і свята.

Протягом 1970—1971 рр. при виконкомах сільських та селищних Рад депутатів трудящих заплановано відкрити ще 86 кімнат щастя. В районних центрах Буську, Миколаєві, Нестерові, Сколе та в місті Трускавці будуть відкриті Будинки урочистих подій. У Львові буде збудовано будинок для проведення громадянської панахиди на новому кладовищі.

Лектор обкому КП України
7.VI.1970 р.

Р. Ковалюк

* Крапки в тексті.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 82. — Арк. 88-92.

№ 112

ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМСОМОЛУ ПРО РОБОТУ З ТУРИСТСЬКИМИ ГРУПАМИ

10 червня 1970 р.

ІНФОРМАЦІЯ

Львівського обкому ЛКСМУ про підсумки роботи комітетів комсомолу по організації туристських поїздок молоді за кордон і прийому іноземних туристів у 1969 році та завдання на 1970 рік

У 1969 році згідно рознарядки ЦК ЛКСМУ та відповідних

постанов ЦК ВЛКСМ, ЦК ЛКСМУ за кордон в складі туристичних груп, делегацій, студентських будівельних загонів та практикантських груп виїхало 781 чоловік. В братніх соціалістичних країнах побувало 739 чоловік, в капіталістичних — 42 чоловіки.

Серед тих, що виїхали — 102 робітники, 56 — колгоспників, 103 — службовці та інженерно-технічні працівники, 65 — комсомольських працівників, 455 — студентів та учнів.

Значну увагу обком, райкоми, міськкоми ЛКСМУ приділяли питанню добору молоді для поїздки за кордон. Як правило, ці поїздки використовувались комітетами комсомолу як форма заохочення кращих працівників, комсомольських активістів. В складі направлених за кордон у 1969 році — 172 члени і кандидати в члени КПРС, 530 — членів ВЛКСМ, 94 % — зайнятих комсомольською роботою, 33 — депутати сільських, міських, районних, обласних рад депутатів трудящих, 64 члени РК, МК, ОК ЛКСМУ, 55 пропагандистів, 127 учасників художньої самодіяльності, 36 — спортсменів. 153 кращих виробничників, комсомольських активістів відправлено за рахунок підприємств, колгоспів та радгоспів.

Комітети комсомолу ретельно дотримуються положення про направлення молоді за кордон у відпускний період, не допускають фактів щорічного виїзду одних і тих же осіб.

Напередодні від'їзду туристів обкомом комсомолу проводилась належна робота по ознайомленню їх з політико-економічним становищем даної країни, її історією та культурою. Перед виїжджаючими виступали кваліфіковані лектори, туристи, що побували за кордоном, секретарі обкому ЛКСМУ.

Для студентів, що виїжджають за кордон, був прочитаний цикл лекцій з питань міжнародного молодіжного руху.

Комітети комсомолу області приділили велику увагу ефективному використанню юнаків та дівчат, що побували за кордоном, в пропагандистській роботі. Як правило, ті, хто побував за кордоном, виступають на комсомольських зборах, в гуртках комсомольської політосвіти, на сторінках районних газет, в багатотиражках. Ці люди залучаються до інтернаціонального виховання молоді.

Крім того, перебуваючи за кордоном, юнаки та дівчата Львівщини проводили певну пропагандистську роботу в ювілейний для комсомолу України рік та в період підготовки до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна. Особливу увагу в цій роботі наша молодь приділила пропаганді героїчної

історії ЛКСМУ, досягнень радянського народу в комуністичному будівництві, ідей великого Леніна та виконання молоддю його заповітів...

Міськкоми, райкоми комсомолу, отримавши рознарядку, займаються комплектуванням груп, список рекомендованих для поїздки за кордон затверджується на бюро райкомів, міськкомів та обкому комсомолу.

Керівниками груп рекомендуються комсомольські і партійні працівники з певним життєвим досвідом і досвідом громадсько-політичної діяльності, здатні вести бесіди та дискусії з іноземцями, обізнані з формами і методами пропаганди радянського способу життя, переваг соціалістичної системи та марксистсько-ленінських ідей.

З метою забезпечення високого рівня прийому радянських та іноземних туристів та проведення інформаційно-пропагандистської роботи з ними в сезоні 1970 року Львівське відділення БММТ “Супутник” провело певну роботу, спрямовану на виконання постанов ЦК ВЛКСМ, ЦК ЛКСМУ та Львівського ОК КПУ...

Для ведення інформаційно-пропагандистської роботи з туристами відділення разом з міським комітетом комсомолу створили на об'єктах показу ідеологічні комісії, до складу яких ввійшли кращі комсомольські активісти, передовики виробництва, звільнені комсомольські працівники...

Слід відзначити, що абсолютна більшість гостей Львівського відділення з соціалістичних країн прибули в СРСР як друзі, що жваво цікавляться життям нашої країни, життям радянської молоді. Вони приймали активну участь у виконанні програми, виявляли дружнє ставлення до радянських людей, нашого способу життя. Багато з них заявляли про своє бажання відвідати Країну Рад в майбутньому.

Однак, серед туристів з ЧССР була певна частина молоді, що ухилялась від виконання програми, заявляючи при цьому, що вони приїхали відпочивати, а не вести політичні дискусії (гр. №№ 015, 022, 514 Т, 024). Як правило, туристи названих груп зловживали спиртними напоями, негідно вели себе після цього в готелі.

Антирадянських виступів з боку туристів не було.

З-за недовготривалого перебування у Львові туристів ФРН об'єктивної інформації про їх настрої, поведінку отримати не вдалось...

Автобусні групи ЧССР постійно порушують графік руху,

запізнаються з прибуттям у Львів на 6–8 годин. Це виключає можливість організації харчування в день приїзду і породжує невдоволення туристів. Під час слідування цих груп по території СРСР мали місце випадки, коли туристи залишались без дозволу відповідних органів у родичів і знайомих в Закарпатській області (гр. 022, 015)...

Секретар Львівського ОК ЛКСМУ

В. Окпиш

ДАЛО. – Ф. П-66. – Оп. 24. – Спр. 17. – Арк. 56-60.

№ 113

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ВИКОНКОМОВІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ ДЕПУТАТІВ ТРУДЯЩИХ ВІД ДІЯЧІВ КУЛЬТУРИ ПРО ЦЕРКВУ ПАРАСКЕВИ В с. СТОЯНОВІ РАДЕХІВСЬКОГО РАЙОНУ

23 червня 1970 р.

За дорученням Львівського облвідділу в справах будівництва та архітектури та обласної організації Українського товариства охорони пам'ятників історії та культури, комісія... ознайомила з станом збереження пам'ятки архітектури 1822 р., дерев'яної церкви Параскеви в с. Стоянові Радехівського району і прийшла до такого висновку:

1. Пам'ятка архітектури 1822 року дерев'яна церква Параскеви в с. Стоянові Радехівського району Львівської області дійсно має значну архітектурну, історичну та художню цінність і рішенням виконкому Львівської обласної Ради депутатів трудящих № 485 від 30 червня 1969 р. включена до списку пам'яток, що охороняються державою.

2. Пам'ятку на протязі багатьох років використовує під господарський склад місцевий колгосп "Жовтень". Проте колгосп безгосподарно використовує споруду, не проводив поточного ремонту і цим привів дах пам'ятки до аварійного стану і до зруйнування піддашшя південної її частини.

Зруб пам'ятки перебуває в доброму стані.

3. Комісія рекомендує: а) доручити науково-реставраційним майстерням ліквідувати аварійний стан даху пам'ятки; б) відселити з приміщення склад колгоспу, як такого, що не виконує елементарних умов оренди пам'ятки архітектури;

в) організувати в приміщенні місцевий історико-краєзнавчий музей; г) в разі потреби, коли розпочнеться будівництво Поліської групи в музею народної архітектури у Шевченківському гаю у м. Львові, рекомендувати Вченій Раді музею етнографії та художнього промислу Академії Наук УРСР перевезти вказану пам'ятку до музею на відкритому повітрі.

Члени комісії:

М. В. Онишко, І. Р. Могитич, Й. Ф. Завадка, М. Д. Вендзилович, Е. П. Мисько, Р. А. Братунь, Я. П. Запаско, Д. П. Крвавич, І. А. Кудін, Г. О. Живаго.

ДАЛО. – Ф. Р-221. – Оп. 2. – Спр. 6388. – Арк. 50-51.

№ 114

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ПРО ПЕРСОНАЛЬНУ СПРАВУ СТУДЕНТА ГРИГОРІЯ КУШНІРА

26 червня 1970 р.

СЛУХАЛИ: Персональну справу тов. Кушніра Григорія Павловича, 1943 р. народження, українця, освіта середня, чл. КПРС з 1969 року, партквиток № 16578977.

Доповідає заступник секретаря партбюро юридичного факультету тов. Борисенко В. Д.

Тов. Кушнір Г. П. присутній.

Суть справи. Кушнір Г. П. при вступі в кандидати і в члени КПРС приховав, що його батько в 1944 році дезертирував з Радянської Армії, переховувався у своїх родичів, відхиляючись від служби в Радянській Армії, приймав участь в бандбойовці ОУН. При оцінці цього факту як в пояснювальній записці, так і в своїх виступах тов. Кушнір Г. П. виявив політичну безпринципність, намагався фактично дезорієнтувати всіх і зняти вину з батька. По перевірці цих фактів працювала комісія в складі комуністів Борисенка В. Д. і Луцюка І. Т. Матеріали комісії додаються.

ВИСТУПИЛИ: КУШНІР Г. П. Зміст його виступу повторює пояснювальну записку, написану ним 9 червня 1970 р. на ім'я секретаря парткому, яка додається.

РОМАНЮК М. О. З виступу тов. Кушніра видно, що він

не засуджує вчинків свого батька, більш того, намагається його виправдати і піддати сумніву матеріали перевірки. Пропонує виключити тов. Кушніра Г. П. з членів КПРС.

ХІЛЬЧЕНКО Е. Я. Мене обурює поведінка тов. Кушніра, його безпринципність. Він повністю безпорадний в оцінці всіх фактів. Хіба може комуніст заявити, що дезертирування з лав Радянської Армії не є великим злочином? За скриття тільки цього факту він заслуговує виключення з партії. Матеріали перевірки, його поведінка свідчать про нещирість тов. Кушніра Г. П., його двуликість. Тут, в університеті він намагається створити враження доброго студента, на селі — дебоширить, не приймає ніякої участі в громадському житті села. Більш того, використовує свої знання там, де йому вигідно. Підтримую пропозицію про виключення його з членів КПРС.

ТІТОВА Н. І. Кушнір Г. П. — людина нечесна. Крім того, що він систематично приховував факти з біографії, і зараз не дає принципової оцінки минулому свого батька. Викликає засудження поведінка тов. Кушніра і на селі. Хоч юридично не доведено, що він бив двох односельчан і пиячив, але я вірю, що це могло бути. В даному випадку я на боці тих показань, які дали люди з села. Випадок з Левандовським, на мою думку, це просто самосуд над Вашим батьком, про злочини якого всі знали. Я вважаю, Вас, тов. Кушнір, аполітичною людиною. Учитесь Ви добре, але цього для юриста мало. Справжній юрист — людина чесна і принципова. З Вашою мораллю — Вам не місце в університеті. Я цілком і повністю підтримую пропозицію про виключення тов. Кушніра Г. П. з партії.

САГАЙДАК П. В. Я вважаю, що рішення партійних зборів юридичного факультету про виключення тов. Кушніра Г. П. з партії вірне. Він не мав права скривати від комуністів ганебні факти з життя батька. Підтримую пропозицію про виключення тов. Кушніра з партії.

КУБЛАНОВ Б. Г. Якби тов. Кушнір Г. П. чесно в свій час про все розповів, то можна було б вважати, що діти за батька не відповідають. Але цього він не зробив. І зараз невірно поводить себе на парткомі. Він намагається виправдати себе, оплутати всіх різними фактами, які не мають ніякого відношення до суті справи. Питання стоїть про те, обманув чи не обманув тов. Кушнір партію. Замість чіткої відповіді на це питання він намагається говорити зовсім про інші

речі. Нам абсолютно ясно, що тов. Кушнір Г. П. обманним шляхом потрапив у партію. І йому не місце серед комуністів.

КАРПЕНКО Я. О. Тов. Кушнір хоче перекопати всіх, що його виключать з партії з-за батька. Як Кушнір Г. П. потрапив у партію? Випадково. Він приховав від рекомендуючих, від членів партії ганебні факти біографії. По суті був прийнятий в члени КПРС шляхом обману. Тепер ми виправляємо ту помилку, яку допустили раніше комуністи, прийнявши тов. Кушніра в члени КПРС. Нам ніхто не дає права засмічувати партію нечесними людьми. Його виступ в парткомі ще раз засвідчує, що він може використовувати свої знання юриста не по призначенню. Одержання диплому юриста тов. Кушніром Г. П. було б великою помилкою і небезпечною справою. Підтримую пропозицію про виключення тов. Кушніра Г. П. з партії.

ГЛАДИШЕВСЬКИЙ Є. І. Якщо Радянська влада амністувала Вашого батька, то Вас, тов. Кушнір, за обман партії ми не можемо амністувати. Підтримую пропозицію про виключення тов. Кушніра Г. П. з партії.

СМИРНОВА Г. С. Тов. Кушнір у своєму виступі весь час намагається вести розмову про минуле батька. Але справа йде не про Вашого батька, а про те, чи гідні Ви довір'я партії. Нечесність, невідвертість, намагання приховати темні сторони своєї біографії – ось Ваша “принциповість” і як людини, і як студента юридичного факультету. Такі люди не мають права бути юристами. Що ж торкається Вашої приналежності до партії – то я підтримую пропозицію товаришів про виключення з рядів КПРС.

ПОСТАНОВИЛИ: 1. За обман партії, що виявився у навмисному прихованні компрометуючих біографічних даних при вступі в кандидати і в члени КПРС (батько в роки Великої Вітчизняної війни дезертирував з Радянської Армії, перебував у бандбойовці), політичну безпринципність виключити з членів КПРС Кушніра Григорія Павловича.

2. Просити Ленінський РК КП України затвердити дане рішення.

Голосували одноголосно.

Секретар парткому

Г. Смирнова

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 1. – Спр. 908. – Арк. 131-133.

**ПОСТАНОВА ПРЕЗИДІЇ АКАДЕМІЇ НАУК УРСР
ПРО РОЗВИТОК НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У
НОВОСТВОРЕНИХ НАУКОВИХ ПІДРОЗДІЛАХ
АН УРСР ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ**

9 липня 1970 р.

ПОСТАНОВА № 229

Про дальший розвиток наукових досліджень у новостворених наукових підрозділах АН УРСР у західних областях України

У відповідності з постановами директивних органів і Президії Академії наук УРСР для розширення наукових досліджень у західних областях Української РСР у 1969 році створено Сектор математики і механіки Фізико-механічного інституту, два відділи Інституту біохімії та відділ Інституту теоретичної фізики у м. Львові, відділи Інституту напівпровідників та Інституту історії у м. Чернівцях, відділи Інституту теоретичної фізики, Інституту ядерних досліджень та Інституту історії у м. Ужгороді, відділ Інституту філософії у м. Івано-Франківську. Передано до складу Академії наук УРСР Інститут суспільних наук, Державний природознавчий музей, Державний музей етнографії та художнього промислу і Державну наукову бібліотеку у м. Львові.

Президія АН УРСР відзначає, що інститути та Відділи Академії наук УРСР провели значну роботу, спрямовану на дальше розгортання і поліпшення науково-дослідної роботи новостворених підрозділів. Визначено їх наукові напрями, затверджено поточні і перспективні плани наукових досліджень. У новостворених відділах проведені конкурси на заміщення посад завідуючих відділами та наукових співробітників.

Для забезпечення дальшого розвитку досліджень у новостворених підрозділах Президія АН УРСР розпорядженням 652 від 18 червня 1970 р. виділила Інституту теоретичної фізики АН УРСР – 5 тис. крб., Інституту історії АН УРСР – 5 тис. крб., Інституту філософії АН УРСР – 3 тис. крб. за ст. 1.

Новостворені і прийняті підрозділи Академії наук УРСР досягли певних успіхів у науково-дослідній і організаційній роботі та підготовці наукових кадрів. Вони успішно

розробляють нові методи розв'язання задач механіки і фізики, проводять дослідження з питань клітинної регуляції та диференціації, з історії Буковини та європейських соціалістичних країн, вивчають питання антирелігійної пропаганди в сучасних умовах.

Разом з тим Президія АН УРСР відмічає, що у виконанні рішень директивних органів про дальший розвиток наукових досліджень у західних областях України є значні недоліки.

Установи і Відділи Академії наук УРСР не приділяють новоствореним відділам належної уваги.

Протягом тривалого часу Інститут фізики не подавав належної допомоги відділу фотоядерних досліджень у налагодженні його роботи, в усуненні труднощів з фінансуванням та матеріально-технічним забезпеченням і оформленні прийому від Ужгородського держуніверситету приміщень та обладнання.

У Секторі математики і механіки Фізико-механічного інституту недостатня увага приділяється розвитку фундаментальних досліджень з математики.

Відділи теорії конденсованого стану (м. Львів) та теорії адронів (м. Ужгород) Інституту теоретичної фізики АН УРСР до цього часу не забезпечені в достатній мірі робочими приміщеннями.

Відділи регуляції клітинного синтезу низькомолекулярних сполук і біохімії клітинної диференціації Інституту біохімії АН УРСР ще не мають достатньої лабораторної бази, необхідної для виконання планових робіт.

Президія Академії наук УРСР постановляє:

1. Zobov'язати віце-президента АН УРСР академіка АН УРСР Г. С. Писаренка:

а) разом з академіком АН УРСР Г. В. Карпенком підготувати і до 15 вересня ц. р. подати на розгляд Президії АН УРСР пропозиції про порядок господарського і фінансового забезпечення відділів АН УРСР у західних областях;

б) разом з академіками-секретарями Відділів АН УРСР до 15 вересня ц. р. розглянути і вирішити питання про поліпшення кадрового складу новостворених підрозділів Академії наук УРСР у західних областях республіки.

2. Zobov'язати відділ наукових кадрів та аспірантури Президії АН УРСР:

а) передбачити виділення в 1971 р. для підрозділів Академії наук УРСР у західних областях України вакансій для набору в аспірантуру за рахунок відповідних установ. Зокрема,

Інституту суспільних наук виділити 4 вакансії для набору до аспірантури;

б) разом з інститутами історії, філософії, археології, літератури і мовознавства в установленому порядку направляти певну частину випускників аспірантури на роботу у підрозділи Академії наук в західних областях України.

3. Управлінню устаткування і комплектації наукових приладів Академії наук УРСР разом з директорами відповідних установ АН УРСР до 1 жовтня 1970 р. розглянути і вирішити питання про забезпечення відділів у західних областях необхідними приладами і матеріалами.

4. З метою усунення загрози руйнування культурно-історичних та наукових цінностей, які зберігаються у Львівській державній науковій бібліотеці АН УРСР, значного поліпшення умов її роботи, як і Інституту суспільних наук, зобов'язати керуючого справами АН УРСР члена Президії АН УРСР В. П. Цемка після завершення будівництва приміщення для Львівського філіалу Інституту геофізики АН УРСР приміщення по вул. Коперніка, 6, яке тепер він займає, передати Інституту суспільних наук, а його приміщення по вул. Радянській, 24, повністю передати Львівській державній науковій бібліотеці.

5. Визнати за необхідне розширити основні напрями наукової діяльності Інституту суспільних наук АН УРСР (м. Львів), передбачивши в його дослідженнях викриття ворожої ідеології церкви, зокрема уніатства.

6. Зобов'язати голів Секцій Академії наук УРСР при розподілі асигнувань між інститутами на 1971 рік виділяти асигнування новоствореним відділам у західних областях України окремим рядком.

7. Для організації відділу алгебри Сектора математики і механіки Фізико-механічного інституту АН УРСР виділити цьому інституту з 1 липня 1970 р. додатково 3 тис. крб. фонду заробітної плати.

8. Вважати доцільною концентрацію коштів на існуючих підрозділах Академії наук у західних областях УРСР; створення нових відділів інститутів АН УРСР у цих областях визнати недоцільним.

9. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Науково-організаційний відділ Президії АН УРСР.

Президент Академії наук УРСР
академік

Б. Є. Патон

В. о. головного вченого секретаря
Президії АН УРСР
доктор технічних наук

І. К. Походня

Науковий архів Президії НАН України. – Ф. Р-251. – Оп. 1. –
Спр. 2009. – Арк. 118-120.

№ 116

ПОСТАНОВА РАДИ МІНІСТРІВ СРСР “ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТИТУТУ”

22 липня 1970 р.

Совет Министров Союза ССР постановляет:

Принять предложение Совета Министров Украинской ССР об организации Тернопольского финансово-экономического института Министерства высшего и среднего специального образования Украинской ССР на базе факультета Киевского института народного хозяйства в г. Тернополе.

Организацию указанного института произвести в 1971 году.

Председатель Совета Министров
Союза ССР

А. Косыгин

Управляющий делами Совета
Министров СССР

М. Смиртюков

СП СССР. – 1970. – № 13. – С. 105.

№ 117

ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО МІСЬККОМУ КП УКРАЇНИ ОБКОМОВІ КПУ ПРО ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТОВИХ СПОРУД

5 серпня 1970 р.

ІНФОРМАЦІЯ
про використання знятих з реєстрації
культових приміщень

У м. Львові діє 17 православних церков, 2 католицьких костели, общини ЄХБ та адвентистів сьомого дня.

Культові приміщення, які зняті з реєстрації, використовуються слідуючим чином:

1. Каплиця Боїмів (XVI ст.) – філіал картинної галереї. Пл. Рози Люксембург.

2. Вірменський собор та дзвіниця (1363–1527). – музей українського мистецтва (музейні фонди). Вул. Вірменська, 7.

3. Костьол Іезуїтів (1610 р.) – бібліотека Академії Наук УРСР (книжкові фонди). В підвалах костьола і башти – РБУ зеленого будівництва. Вул. Театральна, 11.

4. Колегія іезуїтів (1723 р.). – палац піонерів. Вул. Театральна, 13.

5. Костьол і монастир Домініканів (1748 р.) – Музей історії релігії і атеїзму, історичний і обласний архіви, поліграфучилище, облкниготорг. Пл. Ставропігійська.

6. Костьол Бернардинів (1630 р.) – картинна галерея (музей монументальної скульптури). Пл. Возз'єднання.

7. Монастир Бернардинів (1630 р.) – Історичний архів, музпедучилище, бібліотека Академії Наук УРСР, Львівська спеціальна науково-реставраційна майстерня, під житло – 10 квартир. Пл. Возз'єднання.

8. Костьол Марії Магдаліни (XVII ст.) – концертний зал органної музики політехнічного інституту. Вул. Миру, 10.

9. Костьол св. Миколи (1745 р.) – наукова бібліотека держуніверситету. Вул. Щербакова, 2.

10. Костьол Кларисок (XVIII ст.) – “Ліспапірзбут” (склад паперу), автодорожний технікум (склад). Вул. Леніна, 2.

11. Костьол Лазаря (XVII ст.) – УТОС (склад готової продукції). Вул. Коперніка, 42.

12. Костьол Софії (1594 р.) – “Поліграфпапірзбут” (склад паперу) Вул. І. Франка

13. Онуфріївська церква (1518 р.) – філіал картинної галереї (музей книгодрукування у Львові. Згідно рішення облвиконкому № 391 від 19 червня 1970 р.) Вул. Б. Хмельницького, 34.

14. Костьол Марії Сніжної (XIII–XIX ст.) – гастрономторг Ленінського району м.Львова (склад цукру), кіностудія обласного будинку народної творчості. Вул. Сніжна.

15. Костьол Бенедиктинок з келіями (1595 р.) – гастрономторг Шевченківського району (склад цукру), музпедучилище (гуртожиток), Держінспекція по карантину с/г рослин, облвідділ капітального будівництва, бюро техінвентаризації. Вул. Вічева.

16. Костьол Мартина (1736 р.) – в/ч 42709. Вул. Декабристів.
17. Дерев'яна церква (з села Кривки; XVIII ст.) (Чернеча Гора) – Музей етнографії і художнього промислу для ансамблю музею під відкритим небом.
18. Колегія Піарів (1748 р.) – облздороввідділ, лікарня. Вул. Некрасова.
19. Костьол Кармелітів з келіями (1634 р.) – фірма “Світоч” (костьол – під склад сировини), фірма “Прогрес”, театральне товариств (підвали), поліграфічний технікум (гуртожиток). Вул. Радянська, 20.
20. Костьол Стрітєння (1644 р.) – облкниготорг (склад, контора). Вул. Радянська, 32.
21. Дерев'яна церква (с. Сихів, 1654 р.). – Передано картинній галереї для туристського огляду. м. Львів, вул. Зелена.
22. Башта Святодухівської церкви (XVIII ст.). Не використовується. Вул. Коперніка, 36.
23. Костьол св. Єлізавети – склад фірми “Світоч”. Пл. Кропивницького, 1.
24. Костьол Сакраменток – клуб торгово-економічного інституту. Вул. Чкалова.
25. Церква. – склад реквізиту театру Опери та балету ім. Ів. Франка. Вул. 1 Травня, 39.
26. Церква. – склад в/ч 7480. Вул. Пушкіна, 70.
27. Синагога – райхарчоторг. Вул. Московська, 2.
28. Синагога – в/ч 42190. Вул. Каховська, 34.
29. Церква. Не використовується, планується під склад. Вул. Заозерна, 11.
30. Уніатський монастир Василянок – філіал ресторану “Москва”. Вул. Ів. Франка, 56.
31. Костьол св. Казиміра – трудколонія № 1. Вул. Кривоноса, 1.
32. Костьол св. Войцеха – фільмова база Прик ВО. Вул. Довбуша, 33.
33. Костьол Францісканок – трудколонія № 2. Вул. Короленка, 1.
34. Костьол св. Іоанна. – підсобний будинок обласної лікувальної комісії. Вул. Ужгородська, 1.
35. Монастир Францісканок. – шпиталь інвалідів Вітчизняної війни. Вул. Лисенка, 45.
36. Костьол Марії Остробрамської. – книжкова база. Вул. Леніна, 179.

37. Костьол реформатів — склад мехсклозаводу. Вул. Шевченка, 66.

38. Костьол — фільмобазу прикордонних військ. Вул. Варшавська, 33.

39. Костьол — приміщення кінопрокату. Вул. Калініна, 134.

40. Костьол — склад Залізничного гастрономторгу. Сел. Рудно.

41. Костьол — склад Шевченківського гастрономторгу. Сел. Збоїще.

Секретар Львівського міськкому
КП України

Д. Кусько

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 16. — Спр. 122. — Арк. 18-20.

№ 118

ДОВІДКА УПОВНОВАЖЕНОГО РАДИ В СПРАВАХ РЕЛІГІЙ ПРИ РАДІ МІНІСТРІВ СРСР У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ОБКОМОВІ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ДІЇ ВІРУЮЧИХ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

24 серпня 1970 р.

Таємно

Прим. № 2

ДОВІДКА

Про деякі факти ворожої наклепницько-підбурювальної діяльності фанатичних елементів духовенства і віруючих руської православної церкви.

В останній час серед деякої частини духовенства руської православної церкви і віруючих розповсюджуються різного роду листи, послання наклепницько-підбурювального характеру, які містять злісні випадки проти Радянської держави, її політики щодо релігії, проти матеріалістичного світогляду.

В анонімних листах і посланнях від імені так званого “Комітета відновлення прав церкви і боротьби за її канонічну чистоту, правове становище і устрій в Радянському Союзі” стверджується, нібито Радянська держава проводить узурпаторську політику по відношенню до релігії, посягає на права церкви і віруючих, фізично знищує православ'я, насильно закриває храми, монастирі, духовні учбові заклади. “Дух і практика атеїзму, — говорить в одному з таких документів, — чинять насильство над совістю людей, переслідують їх за

релігійні переконання, відібрали у священників основну функцію – апостольство, перетворили його в найманця, залежного від “свавілля” виконавчого органу, до складу якого входять довірені органів влади і уповноважених Ради”.

В листах засуджуються архіереї, які лояльно відносяться до Радянської влади. Лояльні архіереї, на думку авторів листів та анонімних послань, – це “злочинці і шкідники, з вини яких було прийнято “смертельну” постанову Синоду в 1961 році про перебудову управління руською православною церквою.

Фанатики-анонімщики закликають до боротьби з “беззаконням властей”, висувають цілу програму дій. Вони вимагають:

- відновлення дій всіх церков і монастирів, закритих за роки Радянської влади, а також відновлення ліквідованих архіерейських кафедр;

- відновлення духовної академії у Києві, створення семінарій на Україні, в Білорусії, Сибіру, Вільнюсі, розширення підготовки священників в діючих академіях і регентів при всіх семінаріях і єпархіальних управліннях;

- скасування постанови Синоду і архіерейського собору в 1961 р.; поновлення прав священників управляти господарсько-фінансовими справами приходів;

- відмінити реєстрацію священослужителів уповноваженими Ради і ліквідувати “протизаконну” практику обліку хрещень і інших церковних треб;

- поновлення прав священників безперешкодно виконувати треби на дому;

- надання свободи церковної преси, пропаганди релігії, вільних диспутів з атеїстами.

Ці анонімники твердять, що патріархією управляє замкнута група молодих членів Синоду – “нікодимівців” (Никодим – митрополит Ленінградський і Новгородський), які прикрашають перед іноземцями сумну дійсність і увесь трагізм руського церковного життя.

Наклепницька діяльність релігійних фанатиків відбувається в умовах загострення ідеологічної боротьби на світовій арені і, по суті, змикається з діяльністю буржуазних пропагандистських центрів. Все це використовується в іноземній пресі, а на місцях в СРСР використовуються випадки, які, на жаль, мають місце, – адміністрування, нічим не виправдані дії окремих службових осіб по відношенню до віруючих і релігійних об’єднань: намагання закриття церков, втручання

у внутрішні церковні справи, заборона, перешкоди в проведенні треб, заборона панахид на кладовищах.

В зв'язку зі смертю патріарха Алексія не виключена можливість активізації в діях фанатиків руської православної церкви.

Руська православна церква — це найбільша релігійна організація в СРСР і, зокрема, УРСР та Львівській області. На території УРСР діє 5924 громади, Львівській області — 686 громад.

Між тим за останні роки на місцях недостатньо приділяється уваги до діяльності руської православної церкви. Деякі працівники радянських органів безпідставно вважають православ'я “спокійною” релігією. Насправді в ній відбуваються складні процеси, які вимагають постійної уваги.

В зв'язку з цим органам влади треба вжити заходів, які б забезпечували посилення контролю за православною церквою, за дотриманням законодавства про культу духовенством. Не допускати адміністрування по відношенню до віруючих та церкви.

Уповноважений ради в справах релігій
при Раді Міністрів СРСР
по Львівській області
24 серпня 1970 р.

М. Вінниченко

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 203. — Арк. 22-24.

№ 119

ПОЯСНЕННЯ НЕСТЕРІВСЬКОГО РАЙКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМОВІ КПУ З ПРИВОДУ ЗІБРАННЯ ХРИСТІЯН-БАПТИСТІВ У РАВІ-РУСЬКІЙ

27 серпня 1970 р.

Таємно
Секретарю Львівського
обкому КП України
тов. Куцеволу В. С.

Пояснення
Нестеровського райкому КП України

21 липня 1970 року працівники Нестеровського райвідділу КДБ доповіли секретарю райкому КП України

тов. Дуплій Г. Й. про те, що в м. Рава-Руській 26 липня цього року відбудеться весілля у сектантів ЄХБ (розкольників) Огризко Галини (Альбіни) Адамівни, 1948 року народження, яка працює помічником бухгалтера на заводі електронних приладів в м. Львові, а прописана в м. Рава-Руська по вул. Комсо-мольській, 31, та Свистовича Івана Михайловича, 1939 року народження, працює робітником багажного вагона на залізничній станції в м. Львові. Проте Огризко А. А. фактично проживає в м. Львові по вул. Тернопільській 2а, кв. 86 в інженера, дружина якого працює лікарем, які також сектанти.

На це весілля були запрошені сектанти ЄХБ (розкольники) з інших міст. Зокрема, м. Львова, Червонограда, Здолбунова, Борислава, Ровно, Бреста.

По наших даних керівники секти ЄХБ (розкольники) м. Рава-Руської Луцик Йосип Андрійович, 1916 року народження, працівник шпалозаводу і Кінах Микола Миколайович, 1930 р. народження, працює шофером маршрутного автобуса в м. Львові мали намір використати це весілля також для зборища сектантів-розкольників.

З врахуванням цього була створена оперативна група із числа громадських і адміністративних органів для попередження можливих проявів антирадянського характеру та небажаних випадків.

По домовленості з обласним відділом УКДБ повинен був прибути їхній працівник, якого, на жаль, ні 25.VII, ні 26.VII—1970 року в районі не було.

Проведена відповідна робота з керівниками секти ЄХБ. Через Рава-Руську міську Раду депутатів трудящих заступник голови міської Ради тов. П'ятничко П. А. та заступник голови райвиконкому тов. Петрищак П. Т. викликали на розмову керівників секти ЄХБ м. Рава-Руська Луцика Й. А. і Кінаха М. М., а також активну сектантку-розкольницю, матір молоді Огризко Стефанію Стефанівну, 1925 року народження, робітницю Рава-Руського промкомбінату, в хаті якої повинно було проходити весілля.

Всі вони були попереджені про недопущення на весіллі релігійних проповідей та антигромадських дій.

Їм прочитано Указ Президії Верховної Ради УРСР від 26.III—1966 року “Про відповідальність за порушення законодавства про релігійні культу”.

З боку адміністративних органів були прийняті відповідні міри.

25 липня при реєстрації шлюбу Огрізко А. А. і Свистовича І. М. в Рава-Руській міській Раді проведена з молодими бесіда заступником голови Нестеровського райвиконкому тов. Петрищакон П. Т.

Ранком 26 липня на весілля почали збиратися сектанти-розкольники з м. Рава-Руської і протягом дня прибували на поїзді і автобусах сектанти з інших міст. Деякі приїхали на легкових машинах і мотоциклах, а саме: 84–21 ВНВ, 12–29 ВНВ, 64–44 ЛВВ, 77–37 ВНБ, 84–32 РВА, 47–32 ВНВ, 15–84 ВНВ.

Під час проведення весілля виступали з релігійними поздоровленнями керівники секти ЄХБ (розкольників) м. Рава-Руської Кінах М. М., Луцик Й. А., Назарчук Олександр з м. Здолбунова та інші.

На весіллі грали на духових інструментах (кількість 6 чоловік) пісні та релігійні мелодії сектанти-розкольники з м. Здолбунова. Крім цього, на струнних музичних інструментах (кількість 5 чол.) грали місцеві сектанти: в тому числі два сина Кінаха і син Федика. Керував виконавцями пісень і релігійних мелодій сектант-розкольник з м. Рава-Руської Федик.

В ході весілля сектанти виконували народні та релігійні пісні. До проведення весільного обряду були залучені діти Кінаха та двоє дітей дошкільного віку, які виступали з поздоровленнями і виконували вірші релігійного змісту. Прізвища цих дітей невідомі.

На весіллі антирадянських виступів і антигромадських дій не було.

Запрошувались на весілля і були присутні крім сектантів і невіруючі, які гостювали на весіллі з розпиттям принесених ними спиртних напоїв.

Виступи дітей з віршами релігійного характеру, а також прибуття машин та загальна кількість присутніх людей на весіллі (в кількості до 250 чоловік) були заактовані представниками Рава-Руської міської Ради депутатів трудящих, які весь час спостерігали за ходом весілля.

Райком КП України вважає, що сектанти ЄХБ (розкольники) своєї мети не досягли. Із запрошених 500 сектантів з'явилось біля 150.

Перед проведенням весілля сектанти ЄХБ не розкольники з м. Рава-Руської на своїх зборах вирішили не брати участі у проведенні весілля сектантів-розкольників. Всі запрошені на весілля не прийшли.

Вважаємо, що кількість учасників весілля ще можна було

обмежити, проте по заяві працівника Нестеровського райвідділу УКДБ тов. Сніцара П. Т. таких вказівок із обласного відділу УКДБ не було, так як необхідно установити керівників сект із інших міст.

Дане весілля релігійного впливу на населення м. Рава-Руської не мало.

Багато присутніх глядачів кидали репліки, висловлювали жарти, сміх з приводу форми проведення такого весілля.

Більша частина сектантів після обіду, дець о 14 годині, порозходилась по домах.

Адміністративним органам дана вказівка установити водіїв машин, законність використання транспорту, виявлення невідомих осіб, які виступали з промовами та провести відповідну роботу по притягненню до відповідальності керівників секти ЄХБ (розкольників) м. Рава-Руської за залучення дітей до релігійного обряду.

Секретар Нестеровського райкому
КП України

А. Остапенко

На документі – напис: Проведено бюро Нестеровського райкому партії, яке дало гостру оцінку фактам антизаконних дій сектантів. Притягнуті до відповідальності винні в допущенні зборища. Проведена і проводиться відповідна робота.

19.1.71 р.

В. Подольчак

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 16. – Спр. 140. – Арк. 43-46.

№ 120

ІНФОРМАЦІЯ ВОЛИНСЬКОГО ОБЛУПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ МІНІСТЕРСТВУ КУЛЬТУРИ УРСР ПРО ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ, АРХЕОЛОГІЇ І МИСТЕЦТВА

31 серпня 1970 р.

На виконання наказу міністра культури Української РСР від 19 грудня 1962 р. за № 25-Н Волинське обласне управління культури здійснило ряд організаційних заходів, спрямованих на покращення роботи по охороні, збереженню, науковому вивченню та пропаганді пам'ятників культури.

На 1 липня 1970 р. взято на облік та зааспอร์ตизовано 247 пам'ятників археології, історії та мистецтва, з них в цю-

му році зааспартізовано і взято на облік 18 нововиявлених та новозбудованих пам'ятників, що відносяться до періоду Великої Вітчизняної війни, зокрема 14 обелісків слави і 4 братські могили воїнів Радянської Армії.

Готуючись до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна та 25-річчя перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні, всі пам'ятники історії і мистецтва приведені в належний стан, впорядковані дільниці навколо них, 33 пам'ятники відремонтовано та реставровано за рахунок місцевого бюджету, з них 6 монументів засновнику Радянської держави В. І. Леніну, зокрема в смт. Турійську, м. Ківерцях та ін. і 27 пам'ятників, пов'язаних з подіями Великої Вітчизняної війни.

З метою увічнення пам'яті бойових дій воїнів Радянської Армії і партизанів у роки Великої Вітчизняної війни та готуючись до 25-річчя перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні, в області споруджено 23 обеліски слави. Тільки в одному прикордонному Іваничівському районі відкрито 6 обелісків: в сс. Бужанка, Соснина, Біличі, Гряди, Переславичі*, Луковичі.

При складенні історичних довідок на пам'ятники історії була проведена дослідницька робота по встановленню імен похованих в братських могилах односельчан, в честь яких споруджені обеліски слави.

Складено охоронну документацію на новозбудовані і нововиявлені пам'ятники культури та частково переоформлена охоронна документація на пам'ятники культури Ковельського, Володимир-Волинського та Луцького районів, які були взяті на облік в попередні роки. Проведено перепаспортизацію пам'ятників історії Ковельського, Володимир-Волинського, Ківерцівського районів та м. Луцька.

Визначено охоронні зони пам'ятників археології області згідно тимчасового положення. У Володимир-Волинському районі проведена робота по впорядкуванню дільниці пам'ятника археології XIII століття – могили княжого дружинника Данила Христинича.

Певна робота здійснена по збору, систематизації та редагуванню матеріалів до каталога пам'ятників культури Волинської області, який заплановано видати в 1971 р. В основу роботи по підготовці каталога лягло виявлення та наукове дослідження історичних подій і фактів, пов'язаних з кожним конкретно взятим пам'ятником.

Певна увага приділяється широкій масовій пропаганді

пам'ятників, використання їх як засіб ідейно-політичного виховання.

Вже стала традицією в області організація мітингів, урочистих покладень вінків та проведення інших масових заходів навколо пам'ятників. Так, в день відзначення 25-річчя перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні в обласному центрі це свято пройшло під девізом "В ім'я Вітчизни", в якому взяли участь тисячі лучан. Після покладення квітів і вінків до підніжжя пам'ятника свято переможців було продовжено на стадіоні.

Подібні свята, мітинги відбулися в смт. Турійську, мм. Володимирі-Волинському, Ковелі, Ківерцях та інших райцентрах і селах області.

Заст. начальника обласного
управління культури

М. Царенко

* У тексті "Персяславичі".

Державний архів Волинської області (далі – ДАВО). – Ф. Р-592. – Оп. 1. – Спр. 843. – Арк. 66-68.

№ 121

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК АН УРСР ПРО ДОБІР КАДРІВ

30 вересня 1970 р.

СЛУХАЛИ: Доповідь директора Інституту суспільних наук АН УРСР професора Олексюка М. М. про завдання партійної організації у світлі постанови бюро обкому партії від 15 серпня 1970 р. "Про серйозні недоліки в роботі Інституту суспільних наук АН УРСР".

... мене, як директора інституту, обвинувачують в тому, що я не вживав заходів по зміцненню інституту ідейно-витриманими, перевіреними кадрами, мирився з тим, що в нашому інституті працюють люди, які в такій ідеологічній установі працювати не повинні, просто не мають права працювати. Більше того, що в нашому інституті є ряд людей, які не виявили ще до кінця свого обличчя, мається, звичайно, на увазі політичне обличчя.

Переді мною, як директором інституту, поставлено завдання звільнитися від людей, які не викликають довір'я, які своєю

поведінкою в минулому і сучасному роблять неможливою їх працю в такій ідеологічній установі, як Інститут суспільних наук.

На бюро обласного комітету партії говорилося і про потребу підвищення ідейно-виховної роботи в нашому інституті, про потребу перетворення Інституту суспільних наук в установу високого ідейного гарту, яка могла би виконувати відповідальні завдання, які перед нею ставляться...

Я повинен сказати, що переважаюча більшість недоліків, які були виявлені при перевірці наукової роботи нашого інституту, стосуються відділу української літератури і є прямим наслідком незадовільної роботи завідуючого відділом комуніста Щурата С. В. Про ці недоліки було вже відомо давно, їх виявила в свій час інститутська комісія, про це ми говорили на партійних зборах, на Вченій раді. Але С. В. Щурат слабо реагував на критичні зауваження. Просто неймовірно, що у відділі української літератури роками не обговорювалися закінчені роботи, внаслідок чого КРУ зробило висновок, що ці роботи не були закінчені. У відділі є випадки, що роботи, закінчені 5–6 років тому, лежать не обговореними. Не випадково, саме у відділі української літератури мали місце всі ці випадки отримання гонорарів за планові теми, про які було неодноразово вже говорено. Необхідно сказати, що у відділі української літератури найгірше справа і з дисципліною, а С. В. Щурат, як завідуючий відділом, робить дуже мало, щоб її виправити. Те, до чого дійшли у відділі літератури в цьому році, є прямим наслідком поганої роботи завідуючого відділом...

Запитання: Кого має на увазі обласний комітет партії, коли в постанові зазначає, що в нас є люди, які не повинні працювати в такій ідеологічній установі, та люди, які не виявили до кінця свого політичного обличчя.

Тов. Олексюк М. М.: товаришів Кирчіва, Вальо.

ВИСТУПИЛИ: ЩУРАТ С. В.: Вістря критики головним чином було звернено проти відділу літератури. Я працюю завідуючим відділом з 1958 року. За цей час відділом виконано багато робіт, які вже й опубліковані. У відділі були недоліки і я цілком відповідаю за них. Належу до керівників з м'якою рукою. За останній час (1965–1970 рр.) у нас з запізненням обговорювалось вісім робіт. 6 робіт передрукували і обговорили на відділі. Зараз виходить з друку дві монографії (товаришів Кирчіва Р. Ф. та Родька М. Д.). Від нас з відділу відійшли

до університету тов. Матвійчук, Малий, Ящук, Дорошенко. Вони відійшли в університет і забрали з собою роботи. Проте дві роботи уже опубліковано (тов. Малого та Дорошенка), дві роботи (тов. Матвійчука та Ящука) будуть повернені до відділу. Відділ літератури не гірше працював від інших відділів, планова продукція відділу — одна з найбільших продукцій всього інституту. Коли говорити про надруковану продукцію, то відділ літератури стоїть на першому місці в інституті. Гонорари — питання неприємне. Я завжди засуджував товаришів, які брали гонорари. Проте я не можу нести за це відповідальність. Дисципліна у нашому відділі не гірша, ніж у відділі мовознавства та археології. І не було ще жодного випадку, щоб Ви, Мирославе Мироновичу, не могли розшукати мене, коли це потрібно.

...НЕСТЕР З. М.: Значна частина недоліків має друнт. При університеті ми не мали можливостей для праці таких, які маємо при Академії Наук. Для університету ми були просто тягарем. Затримувався цілий ряд робіт з передруком і з обговоренням. Хоча, якби ми знали, що роботи будуть надруковані, то ми б за власний рахунок передрукували їх. Про недоліки роботи відділу літератури вже йшлося на Вченій раді на початку 1969 року, ще тоді помітили, що з колективною темою не все гаразд... З того часу почалися всі наші непорозуміння і продовжуються до цих пір. На відділі часто ставились питання про звіти наукових співробітників, а на партійній групі про звіти комуністів. І ще, у нас ніколи не було затиску критики.

ІВАСЮТА М. К.: ... Сьогоднішня постанова про серйозні недоліки Інституту суспільних наук досить гостра, і ми повинні її схвалити. Вперше в історії інституту і директор, і секретар партійної організації отримали серйозні партійні стягнення. Помимо того є дві постанови, в яких гостро критикують наш інститут і разом з тим вказують на програму дальших дій...

Ми повинні говорити не тільки про дисципліну, але й про партійну дисципліну... Ми обсміяли обком партії, коли до нас приходили секретар обкому партії і голова комісії обкому партії, комуністи не прислухались до пропозиції комітету партії і проголосували проти тов. Гурладі. Треба, щоб була партійна дисципліна.

КИРЧІВ Р. Ф.: Буду говорити про себе. Все, що було зі мною в студентські роки, я ніколи не замовчував. Не було в

мене ніколи націоналізму, були лише наклепи. В 1952 році я звертався до ЦК партії і мене поновили в комсомолі та в інституті. Я про це не писав в документах, бо вчився в тому ж інституті, з якого мене виключали і в якому мене поновили. Але про це я говорив, коли поступав у партію. Мені неприємно було сьогодні чути те, що сказав сьогодні тов. Олексюк М. М. Адже я працюю в інституті 13 років, а Ви, Мирославе Мироновичу, не підтримали мене. Я виступаю в пресі, видаю роботи, довгий час був головою МК. Чому ви не сказали про це і не захистили мене. Я працював дуже багато. Невже моє обличчя як громадянина і науковця не виявилось на протязі 13 років.

Я подав заяви, щоб подивились, підняли матеріали і встановили, на якій основі опиралися формулювання наказів на той час, коли мене виключали з інституту... Я добровісно працював всі ці роки. Я прошу вивчити мою справу не з тією метою, щоб доказати мою вину, а щоб, нарешті, правда восторжествувала.

Секретар обкому партії тов. ПИРОЖАК К. І.: ... Ми — комуністи, і якщо нам в руки попадає партійний документ з грифом “цілком секретно”, то не треба про це говорити поза межами цієї аудиторії. Підстава: Постанова обкому партії попала у вашу організацію і через пару годин почалось обговорення цього документу серед безпартійних людей. Почали поступати листи від безпартійних людей на ім'я обкому партії. Люди, які допущені до секретної переписки, почали розповсюджувати зміст постанови серед безпартійних людей. Партійній організації потрібно розібратись, чому так сталося.

...Щодо людей, які в свій час притягались до відповідальності, то обком партії знав про них і раніше, а тепер лише загострив на цьому увагу.

Про роботу інституту. Обком партії позитивно оцінює роботу інституту. Тематика досліджень, продукція заслуговують на увагу громадськості. Ми позитивно також розцінюємо роботу тов. Олексюка М. М., яку він проводить проти українських буржуазних націоналістів та уніатства. Багато наших науковців вносять посильний вклад у розвиток науки. Проте, коли бюро обкому партії розглядало питання про серйозні недоліки, то мало на увазі не перекреслити позитивне, а звернути серйозну увагу на ті сторони, про які говориться в постанові...

З кадрами треба розібратись. Якщо тов. Кирчів саме такий – давайте його виключати з партії. Якщо не такий, то треба поставити крапку. Якщо є люди, які не хочуть слухати про партію, то їм не місце працювати в цьому інституті. Не може бути таких людей, які критикують націоналізм, а самі стоять поза партією. Це не інститут, що виводить насіння для сільського господарства, хоча і там такого не може бути.

ОЛЕКСЮК М. М.: ... Тов. Кирчів обвинувачує мене, чому я не захистив його. Якщо ви нічого не зробили, то правда восторжествує. Всі роки я вас добре знаю і не маю претензій ні як до науковця, ні до громадського діяча. Я не можу сам в багатьох випадках захиститися...

Голова зборів
Секрестар

О. П. Черниш
Л. М. Мельничук

ДАЛО. – Ф. П-171. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 70-72, 74-75, 77-79, 83, 89.

№ 122

ЛИСТ ЖИТЕЛЬКИ ОДЕСИ КОМПОЗИТОРОВІ ВОЛОДИМИРОВІ ІВАСЮКУ

3 жовтня 1970 р.

Добрий Вам день.

В вересні місяці в Одесі по телевізору я слухала і дивилась Ваш концерт. Я давно вже не чула такої краси. Пісні Ваші чудові, такі українські і такі сьгоднішні.

Я за Вас просто рада.

Я медсестра, працюю на морському вокзалі в медпункті. Мені уже 50 років. Я дуже розумію, що з мого боку це дуже погано, що я дозволяю звертатись до Вас.

У мене є син, який в минулому році закінчив медінститут в Одесі. Послали його на роботу в м. Североморськ на флот ВМ. Я дуже хочу, щоб він почув Ваші пісні. Скучає він по Україні і по Одесі. Будьте такі добрі, пришліть мені запис на пластинці хоч 2–3 пісні Ваші, які Ви виконували в цьому концерті. Я буду Вам дуже вдячна...

Приїздіть із своїми друзями до Одеси. Я Вам тут багато чим можу допомогти у Вашому відпочинку.

Шашкова Любовь Григорьевна

Моя адреса:

Одеса

Спуск Ж. Лябурб, кв. 14

До побачення. Хай щастить Вам.

З/Х-70.

ДАЛО. — Фонд Володимира Івасюка. — Оп. 1. — Спр. 60. —
Арк. 23. — Автограф.

№ 123

**ІЗ ДОПОВІДНОЇ ЗАПИСКИ ЦК КП УКРАЇНИ ВІД
ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО ІДЕЙНО-
ВИХОВНУ РОБОТУ СЕРЕД ХУДОЖНЬОЇ
ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ОБЛАСТІ**

14 жовтня 1970 р.

ЦК КП України

**Про керівництво Львівським обкомом КП України ідейно-
виховною роботою серед художньої інтелігенції області**

За роки Радянської влади на Львівщині створена розгалужена мережа установ культури: 6 театрів, 10 музеїв, обласна філармонія, консерваторія, Інститут декоративного і прикладного мистецтва, інші учбові заклади. У Львові працюють також організації письменників, художників, композиторів та журналістів, обласне музично-хорове товариство, міжобласне відділення Українського театрального товариства. В цих установах зосереджений великий загін (понад 3000 чол.) художньої інтелігенції, який приймає активну участь у роботі обласної партійної організації по комуністичному вихованню трудящих.

Творча діяльність багатьох митців відзначена високими урядовими нагородами, почесними званнями, Шевченківськими преміями, преміями імені Олександра Бойченка, Ярослава Галана, Олександра Гаврилюка.

Спрямовуючи діяльність творчих і художніх колективів, Львівська обласна партійна організація приділяє постійну увагу ідейно-політичній роботі серед творчої інтелігенції. Партійний вплив на формування творчого процесу та контроль за репертуаром і учбовим процесом здійснюється шляхом підвищення ролі первинних партійних організацій цих установ,

надання їм практичної допомоги у проведенні організаторської і виховної роботи серед творчої інтелігенції. Партиїні організації області виробили певну систему в цій роботі і намагаються здійснювати партійне керівництво діяльністю творчих спілок та мистецьких закладів таким чином, щоб максимально забезпечити необхідні умови для широкої ініціативи творчої інтелігенції, розкриття всіх її можливостей і талантів на користь суспільству...

Партиїні органи області у своїй практиці широко використовують метод індивідуальної роботи з митцями. В обком партії, наприклад, періодично запрошуються на бесіди письменники, художники, режисери та актори театрів, директори і наукові працівники музеїв. Перед затвердженням на керівні посади митці обов'язково зустрічаються з секретарями обкому КП України тт. Куцеволом В. С., Єльченком Ю. М. та іншими. Секретарі партійних організацій творчих спілок і мистецьких закладів часто бувають у відділах пропаганди та агітації, де радяться по тих чи інших питаннях, інформують про свої плани і задуми. Робота з творчими працівниками проводиться в спокійній обстановці, з глибокою повагою до запитів, індивідуальних творчих особливостей митців. Разом з тим, при необхідності обком партії принципово втручається в роботу і творчий процес колективів та окремих митців. Так було з редколегією журналу "Жовтень", де в свій час допускались серйозні недоліки в справі добору автури і творів для опублікування, була відсутня ділова принципова критика. Обком партії тривалий час займався цим питанням, проводив індивідуальну роботу з членами редколегії, заслуховував питання про роботу журналу на бюро, зміцнив керівництво журналом. І це дало позитивні наслідки — зараз робота журналу значно поліпшилась.

Довгий час обласний комітет партії займався питанням формування репертуару театру ім. М. Заньковецької. Головний режисер цього театру т. Гіляровський М. В., провідні актори неодноразово запрошувалися до секретарів обкому КП України на бесіди з питань формування репертуару та ідейно-художнього рівня окремих вистав. В цьому році обком партії ставив перед відповідними органами питання про недопущення до постановки вистави "Перший гріх", в якій помилково трактувались окремі образи та деякі сцени. Крім того, були проведені зміни в художньому керівництві театру. Принципові розмови з питань формування репертуару відбувались також

з головними режисерами інших театрів та художнім керівником обласної філармонії.

Ленінський райком м. Львова, на території якого зосереджені майже всі мистецькі заклади і творчі спілки, часто практикує проведення спільних партійних зборів художньої інтелігенції по обговоренню партійних документів та питань діяльності мистецьких закладів.

В області практикується проведення теоретичних конференцій, семінарів, нарад та зборів художньої інтелігенції по найбільш актуальних проблемах літератури і мистецтва, конкретних питаннях діяльності творчих спілок і мистецьких закладів. Так, в минулому році відбулися збори художньої інтелігенції області по питанню підготовки митців до 100-річчя з дня народження В. І. Леніна. В лютому ц. р. обком партії разом з парторганізаціями Львівських відділень творчих спілок і мистецьких закладів провів науково-теоретичну конференцію “В. І. Ленін і актуальні питання сучасної художньої культури”. В будинку актора систематично проводяться творчі дискусії, обговорення вистав, творчості окремих митців, зустрічі акторів з вченими, письменниками, художниками.

Працівники відділу пропаганди і агітації обкому КП України постійно беруть участь в роботі репертуарної колегії, створеної при обласному управлінні культури. На засіданнях колегії вивчаються і вирішуються питання, зв'язані з організацією творчого процесу в театральньо-концертних установах. Основну увагу колегія приділяє питанням формування репертуару. У вересні ц. р. на засіданні колегії затверджено репертуар театрів на сезон 1970—1971 рр. та розглянуто перспективні репертуарні плани театрів на 1971—1973 рр. Працівники партійних органів разом з членами репертуарної колегії беруть участь у здачах нових вистав в театрах та їх обговореннях перед прем'єрами.

Під контролем обкому партії працюють також створені при обласному управлінні культури художня рада та експертна комісія. Секретарі та працівники відділу пропаганди і агітації обкому КП України завжди присутні при обговоренні і відборі творів на художні виставки, обговоренні проектів пам'ятників, часто відвідують майстерні художників.

Обком, міськкоми та райкоми партії, первинні партійні організації творчих спілок і мистецьких закладів приділяють серйозну увагу ідейно-політичному загартуванню художньої інтелігенції. В зв'язку з цим партійні органи посилили

контроль за політичним навчанням митців, більш продумано підходять до вибору форми навчання. Так, в цьому навчальному році комуністи Львівської організації спілки художників, театрів опери і балету, ім. М. Заньковецької навчаються в теоретичних семінарах “В. І. Ленін про літературу і мистецтво. Роль радянського мистецтва в боротьбі за комунізм”, комуністи-письменники вивчатимуть останні промови, статті і листи В. І. Леніна і їх значення до побудови соціалізму і комунізму, комуністи театру ім. М. Горького – в семінарі “В. І. Ленін про непримиренність комуністичної і буржуазної ідеології та загострення ідеологічної боротьби на сучасному етапі”. Комуністи обласної філармонії, картинної галереї і ряду музеїв міста вивчають окремі проблеми марксистсько-ленінської естетики. З метою поглиблення марксистсько-ленінського світогляду, естетичного виховання і художньої освіти молодих митців при Львівському обкомі комсомолу створений клуб творчої молоді. Рада цього клубу крім роботи з молодими представниками культури, літератури і мистецтва надає допомогу в роботі літературних об'єднань, музичних, художніх та театральних студій, які створені в районах області, на підприємствах, в учбових закладах...

Обком партії зосереджує увагу первинних партійних організацій на те, щоб вони здійснювали постійне керівництво правліннями відділень творчих спілок та художніми радами мистецьких закладів, працювали з ними в тісному контакті, домагалися створення здорової, творчої атмосфери, обстановки ділового і принципового обговорення актуальних проблем літератури і мистецтва. З цією метою приділяється значна увага питанням дальшого організаційного зміцнення первинних партійних організацій цих установ, активізації ними внутріпартійного життя, посилення ідейно-виховної роботи серед митців. Обком партії постійно здійснює контроль за добором кадрів секретарів первинних партійних організацій творчих спілок і мистецьких закладів, їх заступників та членів партбюро. Як правило, зараз всі секретарі парторганізацій за фахом – митці, спеціалісти своєї справи, вони користуються повагою і авторитетом серед своїх колег.

Така допомога і контроль за роботою первинних парторганізацій дає певні позитивні наслідки. Первинні парторганізації творчих спілок і мистецьких закладів значно поліпшили внутріпартійну роботу, пожвавили і урізноманітнили свою діяльність по ідейному спрямуванню творчого процесу, активізації громадської активності митців, очолили

підготовку за гідну зустріч XXIV з'їзду КПРС. В парт-організаціях поліпшилась підготовка партійних зборів, на обговорення яких виносяться більш актуальні питання діяльності творчої інтелігенції, значно підвищилась активність комуністів в обговоренні піднятих питань, поліпшилась дисципліна комуністів...

Останнім часом значно збільшилась кількість публічних виступів митців на сторінках обласних газет, в передачах радіо і телебачення. Ввійшло в традицію проведення творчих звітів митців перед трудящими м. Львова, які щороку проводяться в Зеленому театрі центрального парку культури і відпочинку ім. Б. Хмельницького.

Обкоми, міськкоми, райкоми партії націлюють партійні організації творчих спілок і мистецьких закладів на необхідність постійного контролю і допомоги колективам і окремим митцям у поліпшенні тематичної спрямованості їх творчості, створенні і широкій пропаганді високохудожніх і глибокоідейних творів про нашу сучасність, про робітничий клас і колгоспне селянство, життя радянської інтелігенції, про героїку комуністичного будівництва. Ведеться активна і принципова боротьба проти будь-яких випадків ідейної нечіткості, двозначності художніх творів, намагання деяких митців стояти на позиціях якоїсь нейтральності. Обком КП України проводить відповідну роботу з працівниками видавництва та інших друкованих органів з тим, щоб створити перепону таким творам при вирішенні питань про їх друкування...

Секретар Львівського обкому
КП України

К. Пирожак

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 16. — Спр. 105. — Арк. 90-94, 96, 97.

№ 124

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗВІТНО-ВИБОРНИХ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

14 жовтня 1970 р.

ВИСТУПИЛИ:

С. ТРОФИМУК: ... Доповідач порушував ряд питань і проблем, які вже давно відомі. Зокрема, питання про робітничий клас. Не хочу сперечатися, що ніхто б не читав

твору про робітника, але хочу застерегти від вульгаризації, коли даються вказівки розв'язати тему, тим часом як нам потрібна справжня високохудожня література. Можна написати добре твір про музиканта і його будуть читати більше, ніж нариси з того чи іншого заводу.

М. Петренко, наприклад, написав повість “Ост Н ...”, жанр якої важко визначити, але цим твором буде захоплюватись і робітник, і вчитель, і колгоспник. Хочу наголосити, що у Львові останнім часом з'являються сірі твори, і, зокрема, “Каменярь” посідає не останнє місце в тому, в чому обвинувачуються інші видавництва – в антилітературі. Тут мають вплив і приятелізм та інші стосунки, і в тому є також біда нашої критики. Деяких львівських авторів було справедливо критиковано київськими критиками, а ми не наважуємось різко виступати, аби не зіпсувати стосунки і не нажити серед письменників ворогів.

У доповіді багато говорилося про захоплення наших письменників історичною тематикою. Хай собі Т. Микитин пише на історичну тему, а хтось інший – на робітничу. Ми не можемо нав'язувати письменникові певної теми. Головне – висока художність літератури. Це її основний критерій. Наша львівська критика повинна гостро тримати слух на закордонну пропаганду і давати їй належну відсіч. На жаль, деякі наші твори не б'ють у ціль, вони не є такими гострими, як були у Галана і Мельничука.

До 100-річчя від дня народження В. І. Леніна випущено чимало книг і серед них ряд посередніх. Поточну літературу і художні твори про Леніна дуже важко критикувати, і тут ми багато втрачаємо в ідейно-естетичному плані. Нам, критикам, слід регулярно збиратися і по-справжньому поставити роботу секції.

...П. ІНГУЛЬСЬКИЙ: Великий загін львівських письменників і видавців “Каменяря” активно готуються до ХХІV з'їзду КПРС. Нам, працівникам видавництва, хотілося б за прикладом Харківської письменницької організації створити колективний збірник про наших героїчних робітників. З цього приводу ми знайшли спільну мову з правлінням письменницької організації. Почнемо з того, щоб видати книжку нарисів про робітничий клас. Як ми добре візьмемося, то збірник буде гідним рапортом з'їзду партії. І тут я не можу змовчати і повинен сказати, що тов. Трофимук неправильно орієнтує письменницьку організацію – не зосереджуватися на робітничій тематиці. Звичайно, ми готові прочитати гарно

написаний твір і про музиканта, але партія кличе нас звеличити саме робітника, бо все йде від хліба і сталі, і ми, письменники, підемо за цим закликом партії. Я думаю, що письменницька організація підтримає мене і ми спільними силами видамо збірник про робітників. Мені приємно, що тов. Романченко доповнив доповідь, розповівши про те, що зроблено видавництвом протягом останнього часу на військово-патріотичну тематику. Зокрема, хочу назвати книгу "1941 — год. Юго-Западный фронт", яка одержала широке схвалення і де показано, що народ західно-українських земель активно підтримував у ті грозові дні початку війни Червону Армію і прикордонників. Ми зараз видали "Слово про Львів". Цю книгу зробив великий колектив. В активі "Каменяра" — видання семи перших книжок поетів-початківців. Ці автори — творча зміна для нашої спілки. Іван Федорович Гребенюк був у видавництві на зустрічі з молодими авторами, навіть виступав, але у доповіді не згадав про це. Щодо видавничих планів. Кожного року ми збираємося на поширене засідання, на якому разом з письменниками підводимо підсумки за минулий рік та обговорюємо видавничий план художньої літератури на наступний рік. Я думаю, що нам нема чого ділити з правлінням. Письменники повинні просякнутися повагою до редактора, як до друга, бо він разом з автором творить книжку. В доповіді секретаря партбюро діяльність видавництва показана однобічно. Вона, ця діяльність, зведена лише до справи з книжкою Г. Книша. Я вважав, що правління і партбюро Спілки письменників разом з видавництвом спільно вирішать цю справу, а виходить, що Книшеві поки-що все сходить з рук: і наклепи на працівників видавництва, і безвідповідальні заяви про те, що він пошле свій рукопис за кордон. Хоч Г. Книш має чималі фронтові заслуги, але треба йому по-товариськи вказати, що радянський письменник так поводити себе, як він поводить, не має права. Кілька слів про публіцистику. Публіцистів називають працівниками гарячого цеху. Як відомо, в гарячих цехах дають спецодяг, а у нас, на звітно-виборних партійних зборах Спілки письменників, навіть про публіцистів не згадали в доповіді. Признаюсь, що мені особисто трохи прикро було, що в доповіді не сказано було про те, що моя остання праця відзначена республіканською премією ім. Ярослава Галана. Але треба дивитися далі особистого. Я хочу звернути увагу на те, що після липневого Пленуму ЦК КПРС в Московській організації появилася серія "Письма из деревни" про сучасне

село, а також нариси про робітників. Треба, щоб і у Львівській організації щось подібне сталося. Це буде наш гідний внесок славним датам – XXIV з'їзду КПРС та наступному 50-річчю СРСР.

М. ПЕТРЕНКО: ...У нашій роботі було немало перебоїв. Деякі цикли передач і нарисів у газети не пішли. Я написав для “Львовской правды” літературний портрет, але цей портрет лежить без руху вже півроку. Я поділяю докір П. Інгульського на адресу партбюро, що у доповіді не згадали про присвоєння йому премії ім. Ярослава Галана. Не згадали також і Т. Мигаля, який був удостоєний обласної премії ім. Кузьми Пелехатого.

Про стан нашої критики. Говорив тут С. Трофимук і правильно, і неправильно. Сьогодні ми, на жаль, не бачимо багатьох критиків на цих зборах. Це хибна позиція, що критики бояться зачіпати авторів невдалих книг, бо, мовляв, наживають собі ворогів. Я думаю, що критик повинен бачити в авторові друга, тоді він і ворога не наживе. Я хочу цим сказати, що критика має бути принциповою, діловою, товариською. Біда в тому, що якраз між самими критиками нема доброго зладу, зате є багато кляуз, від чого страждає хід літературного процесу. На закінчення свого виступу висловлюю підтримку тим товаришам, які тут говорили про необхідність підвищення мистецького рівня наших творів, про приділення належної уваги робітничій тематиці, щоб гідно освітати людей праці.

Г. ГЛАЗОВ: Хочу продовжити розмову про зв'язки письменників з газетами. Треба сказати, що колишні хороші літературні традиції газет “Вільна Україна” і “Львовская правда” втрачені. Хтось встановив якийсь дивовижний жанр – газетний вірш і негазетний вірш. Я вважаю так, якщо вірш партійний, то він і газетний. Згадаймо з цього приводу творчу практику Маяковського. А в наших обласних газетах справжні письменницькі твори останнім часом замінено так званими “листами читачів” або “письмами читателей”. Ми не можемо погоджуватися з низькою якістю твору лиш тому, що під ним стоїть підпис такий-то робітник або колгоспник. Цим самим ми створюємо поганий еталон. Наведу приклад. Вірші А. Теплова часто друкуються у “Львовской правде” на будь-яку тему, бо він з підприємства. А насправді його вірші – графоманська писанина. Ми не маємо права писати і друкувати поганих віршів про Леніна, а у “Львовской правде” саме такі вірші А. Теплова були опубліковані. Можливо, все

це трапляється тому, що ми, письменники, мало заходимо в редакції, але разом з тим не треба давати скидок авторам на їх професію. Я не зовсім згоден з М. Петренком про подання літературних сторінок в газетах. Краще було б давати час від часу тематичні добірки. Необхідно періодично публікувати літературні портрети письменників, а не згадувати про них лише у ювілейні дні.

Раніше в наших обласних газетах була хороша традиція – рецензування нових книг львівських письменників. Зараз рецензії на нову книжку в обласних газетах не побачиш. Так було і зі мною. В Москві було дано аж в чотирьох товстих журналах рецензії на мої нові книги, а в наших газетах – жодної.

Зачеплю ще одне болюче питання. Це питання письменницького побуту. На жаль, про наш побут нічого не було сказано в доповіді. А побут – соціальна категорія і в нашій організації далеко негарзд в цьому відношенні. Дуже бажано, щоб новий склад партбюро разом з партійними і радянськими органами найближчим часом вирішив питання про поліпшення житлових умов письменників.

В. ГЛОТОВ: Мене дуже дивує поведінка поета Георгія Книша. Це – заслужений офіцер-фронтовик, а подав безвідповідальну заяву про вихід із Спілки письменників. Я, наприклад, випустив у Львові понад десять книг, але в подібні конфлікти з видавництвом ніколи не вступав. Мав я і негативні рецензії на свої рукописи, але не робив з цього чогось надзвичайного...

Мені часто доводиться чути, що “Львовская правда” і “Вільна Україна” маринують матеріали. І я хочу сказати, що це не так. Редактор газети “Вільна Україна” Л. Ступницький часто мобілізує мене і посилає в район, дає конкретне завдання. Він навіть підказав мені дві теми для поем. Тут сьогодні немало говорилося про громадську роботу письменника. Ми часто виступаємо перед трудящими і воїнами Радянської Армії, але кожен день виступати не можна. Треба організовувати масову роботу письменників з трудящими так, щоб це не відбивалося негативно на творчості літератора.

Л. СТУПНИЦЬКИЙ: ... Наша обласна газета “Вільна Україна” за своїм тиражем посіла перше місце на Україні. Я думаю, що це є і заслуга письменницької організації. Нам завжди потрібні матеріали на тему дня. Коли, наприклад, черговий загін космонавтів злітає в космос, ми дзвонимо тому чи іншому поету і він оперативно пише патріотичний

вірш-відгук на цю подію. Василь Готов, як було необхідно, за ніч підготував нарис про голову колгоспу. Давайте до кінця цього року зробимо щось цікаве, щоб прославити наш робітничий клас. Треба нам організувати серію нарисів про кращих людей підприємств. Давайте поеми, вірші про робітників – ми їх друкуватимемо без затримки. Багато добрих справ за останній рік зробило наше видавництво “Каменярь”. Тому не можна було у звітній доповіді промовчати, що видавництво одержало Почесну Грамоту Президії Верховної Ради УРСР. Письменник і газета – це вічна тема. Щоб не було нарікань на адресу газети, треба всім нам – і письменникам, і газетяркам – працювати спільно. Підкажіть нам рецензії на нові книги, про цікаві літературні явища – і ми завжди знайдемо спільну мову.

Якось я був на риболовлі і бачив, що Г. Книш має дуже багато рубців і шрамів від поранень на війні. Хоч він наробив дурниць у взаємовідносинах з товаришами, треба до нього ставитись по-партійному. Батько Г. Книша – священник, він відбував кару за свої антигромадські дії, а повернувшись, знову прийняв парафію. Це психологічно діє на Г. Книша. А бойові заслуги Г. Книша відомі і про це треба пам'ятати. (Репліка секретаря обкому партії К. І. Пирожак: – Леоніде Васильовичу, до речі, Книш скаржиться і на вас).

Можливо, скаржиться, бо він з порушеною психікою, шість разів був у шпиталях, і треба йому допомагати, а не відлучати від Спільки письменників, від видавництва. Ось, наприклад, у заступника редактора газети “Львовская правда” тов. Нечая п'ять років лежить твір у видавництві “Каменярь”. Він, звичайно, не скаржиться так як Книш, але, мабуть, уже час вирішити долю твору Нечая. Ми йдемо до наступного партійного з'їзду, до 100-літнього ювілею Лесі Українки, Василя Стефаника. Подавайте в газети про це матеріали, а ми їм забезпечимо зелену вулицю.

Р. ФЕДОРІВ: ... Ми маємо визначати тиражну політику, а не хтось. А то виходить так, коли тираж прозаїчного твору визначений в тридцять тисяч, то це вже дуже добре. Але, на жаль, виходять в нас романи й повісті тиражем 12 тисяч і менше. Хочу сказати добре слово про книжку “Слово про Львів”. За цю велику і дуже цікаву книжку, образно кажучи, нашим видавцям треба поставити пам'ятник. Але знову повертаюся до тиражів. Яка ж така практика в роботі облкниготоргу? Вся біда в тому, що працівники облкниготоргу в своїй економічній політиці орієнтуються на московські

видання. Подивіться на продукцію “Наукової думки”, де книжки видаються по дві тисячі примірників, а то й менше. На таку тиражну політику новообраному бюро необхідно звернути особливу увагу. Ми говоримо про те, що деякі письменники часто видають книжки. Якщо це добрі книжки, то хай видають. Але є і такі автори, що ще не встигли спекти свого твору, як уже біжать з ним у видавництво. Я хочу звернути увагу й на таке питання – чому “Каменярь” не може перевидавати наші книги? Давайте будемо перевидавати кращі твори, бо деякі письменники перебувають у досить скрутному матеріальному становищі.

Про тираж нашого журналу “Жовтень”. Минулого року ми мали до 17 тисяч примірників. Але я не знаю, як буде справа цього року. Нам потрібна допомога з боку зв’язківців – “Союздруку”. “Прапор”, наприклад, набрав за кілька місяців лише 500 примірників. А як же з нашим “Жовтнем”? Тут говорилося про здобутки і недоліки журналу. Я вважаю, і наша партійна група вважає своїм найбільшим недоліком – відсутність творів на сучасну тему. Нам вказали, що ми захоплюємось історизмом – і тут нема чого заперечити. Ми повинні думати про сьогоднішній день. Я не хочу орієнтувати на те, щоб подавати рожеве або чорне, а наголошую, що треба порушувати проблеми сьогодення, стоячи на принципових партійних позиціях. Нам треба піднімати інтелектуальний рівень робітників і колгоспників...

А. ШМИГЕЛЬСЬКИЙ: ... Окремі письменники потрапляють у роль “козлів отпушення”. Там, як негативний приклад, фігурує Георгій Книш. Критична завірюха, що зосередилася на Книшеві, відбиває все те, що в нас діється в Спільці.

Якщо говорити про Книша, то скажу, що це людина героїчної біографії, про якого фронтові газети в свій час подавали цілі сторінки. Г. Книш має багато орденів за участь у боях. Треба було обов’язково обговорити його рукопис на поетичній секції, а потім пропонувати видавництву, а не навпаки, що призвело до серйозного непорозуміння.

І. ВОЛОЩАК: У звітній доповіді партбюро сказано все і нічого. Це не є доповідь письменницької організації. Доповідь повинна відтворювати справді творчу картину і творчу думку організації. А в доповіді нема вогню, живучого слова. Нема в доповіді людей, на яких треба рівнятися. Навіть не згадано зовсім цьогорічного лауреата премії ім. Ярослава Галана. В нашій організації вирують пристрасті, і, мабуть, від того, що не зовсім правильно скеровується літературний

процес. Я найдовше живу у Львові і беру собі право моралізувати. Колись у Львові був робітничий клас, а зараз нам дехто каже таке: не обов'язково писати про робітничий клас, можна й про художника чи музиканта написати гарно. Я цього не розумію. Що таке сучасна тема? Це те, що болить у людини. У нас є люди, які не задоволені новим життям, і треба, щоб письменники були бійцями передового фронту. Тут було сказано у доповіді, що відбулося 700 виступів письменників перед трудящими. Але чи це справді були бойові виступи?

Р. БРАТУНЬ: Звітний період був напружений творчо і громадсько, бо ми звітували 100-річчю від дня народження В. І. Леніна. Книги, вечори, виступи – все це стало нашим гідним внеском до ленінського ювілею. Наші виступи мають велику популярність серед трудящих. Правда, ми поетів старшого віку Шмигельського і Волощака за станом здоров'я не турбуємо, і тому хай вони не ображаються, що ми їх не залучаємо до громадської роботи. Правильно тут говорили письменники про те, що ми повинні давати насущний хліб нашим читачам, а не сурогат. Мені здається, що тут не зовсім правильно зрозуміли С. Трофимука, бо він насправді не виступав проти робітничої тематики, а говорив лише про високі літературно-естетичні критерії. Критика, яка була на адресу партбюро Спілки письменників і видавництва, – правильна. Я підтримую виступи товаришів на захист Г. Книша. Я читав рукопис книги, рецензував його і вважаю, що збірник можна підготувати до видання... Я хочу знову зробити закид видавництву, що там зволікають видання книжки В. Лозового про історію колгоспу "Прогрес". Мені здається, що видавництву треба увійти з автором у ділові стосунки і домовитися про видання такої книжки.

Зараз ми активно готуємося до XXIV з'їзду партії. Ми напишемо нові твори, натхненні високим патріотичним піднесенням. Тут багато говорилося про захоплення історичною тематикою. Ми не відкидаємо історичної тематики, бо ми не безбатченки, не космополіти. Ми повинні оспівувати і минуле, і сьогоденне, і заглядати в майбутнє. В цьому сила нашої літератури.

Кілька слів про побутові справи письменників. Це питання найперш про житло, забезпечення письменників нормальними умовами для праці. За рішенням Ради Міністрів СРСР кожен член Спілки письменників має право на додаткову площу. У нас такі умови мають лише сім письменників з п'ятдесяти. У нас у Львові найгірше забезпечення квартира-

ми письменників на Україні. Наприклад, Василь Лозовий працює на кухні, а Дмитро Герасимчук ночує в редакції і спить на підшивках. А тов. Ягодзинський два роки вперто не давав нам квартир. З боку міськради існує якийсь незрозуміле ставлення до письменників. З Києва і Москви нам недавно переказали до 70 тисяч карбованців на будівництво. Прошу партійні органи посприяти нам в реалізації цих коштів, щоб найближчим часом дати квартири письменникам, поліпшити умови для їх праці.

К. ПИРОЖАК (секретар обкому партії): Письменники Львівської організації провели велику роботу. Вони є надійною опорою партійної організації в проведенні всіх заходів. Ці досягнення високі. Після високої оцінки діяльності організації я хотів би звернути увагу на недоліки. Мені не зовсім подобається хід сьогоднішніх зборів. Про недоліки у звітній доповіді говорилося не через призму партійної роботи, діяльності партійного бюро, а як про щось загальне. І доповідач, і виступаючі повинні були говорити більше про роль комуністів, про те, що робила парторганізація на конкретному етапі своєї діяльності, про авангардну роль комуністів. Про ваші недоліки. Їх — багато. 25 квітня була прийнята постанова бюро обкому партії про роботу партійної організації Спілки письменників. В ній було записано, що бюро парторганізації не обговорювало творів на секціях до їх виходу у світ. У вас обговорювалися лише твори Коваля і Федоріва. А ось факт з Книшем. Якби Спілка письменників своєчасно вступилася за Книша, то, думаю, що сьогодні б ми не розглядали цього питання з таких гострих позицій, і заява Книша про вихід із Спілки письменників не лежала б на столі правління. Якби було відповідне рішення правління, то Інгульський і Сварник не тримали б два роки рукопис Книша. Це приблизно можна сказати і про “Столочені ниви” В. Лозового. Коли зайшла мова про книжку В. Лозового, чому вона не друкується, то виявилось, що ні Братунь, ні Вільде не читали твору Лозового, однак наполягали на його видрукуванні. А Книш тим часом не видається уже шість років, і про це в Спілці, як видно, мало турбувались. Тут говорили про недостатнє редагування літератури до 100-річчя ленінського ювілею. Коли б ми своєчасно обговорювали ці книги, які готувалися до видання, і подбали про їх високий літературний рівень, то ми сьогодні про всі недоліки не говорили б.

Про літературу, яка спрямована проти буржуазної ідеології, проти українських буржуазних націоналістів. Ця література

повинна бути і за змістом, і за формою такою, щоб завойовувати душі людей, виховувати їх в душі пролетарського інтернаціоналізму і дружби народів.

Не всі партійні рішення вищих партійних органів виконуються партійним бюро. Був, наприклад, пункт у постанові бюро обкому партії, де йшлося про запровадження нових обрядів, а письменницька організація в цьому напрямі нічого не зробила. Або таке питання. Якщо ми подивимося на активність відвідування зборів, то третина комуністів постійно не відвідує їх. Треба гостріше ставити питання про тих членів парторганізації, які по п'ять-шість разів не були на зборах. Питання ідеологічної роботи в партійній організації. Коли характеризувати діяльність теоретичного семінару, то він працював слабенько. І наслідок цього — слабе ідейне загартування деяких письменників. Я хочу розповісти про такий момент, коли дає себе знати наш слабкий ідейний вплив на деяких письменників. Ми маємо сигнал, що письменник Микола Далекій, перебуваючи у відрядженні в Дагестані, де збирав матеріали про стихійне лихо, зайнявся там нездоровими розмовами, нав'язуванням думок націоналістичного характеру. Почав він з питання, чому мало дагестанців працює на відповідальних посадах, а потім перекинув це питання на Україну. М. Далекій заявив, що у нас на Україні є письменники, яких називають неонаціоналістами. До таких саме письменників він відніс Ірину Вільде. Далекій вів розмову, що з числа так званих неонаціоналістів написані твори, які видані за кордоном. Коли Далекіму задали питання, чому він приїхав у Дагестан порушувати національні проблеми і нагадали ленінську позицію з національного питання, де на перший план висувається соціальна проблема, а не національна, то М. Далекій сказав, що це було в 1905 році, а тепер публіка мудріша. Сам факт такого випадку повинен насторожити нашу організацію, бо письменник — член партії він чи ні — повинен завжди бути у своїх діях партійним. Райком і міськком партії повинні по-справжньому організувати марксистсько-ленінське навчання письменників і творчої інтелігенції, яка не перебуває в партії. Комуністи мають більше впливати на початківців. Треба давати партійні доручення окремим членам партії, щоб вони брали участь у вихованні того чи іншого молодого товариша. Хіба робить письменницькій організації честь те, що вірші Калинця стали захальвними, а сам автор заявляє, що він стоїть поза політикою. Новому складові партбюро треба активізувати

внутрипартійну роботу. Обов'язково слід організувати спільне обговорення нових творів. Про втручання партбюро на формування творчого процесу. Не скажу, що партбюро стояло осторонь цього питання, але втручалось недостатньо. Я з вами не згоден, тов. Трофимук, як ви ставите питання про висвітлення ролі робітничого класу. В центрі сучасності, в реальній дійсності стоїть робітничий клас, а не музиканти. Ви маєте рацію лише тоді, коли говорите про низький рівень окремих творів про робітників. Нам такі твори не потрібні. Але нам потрібні хороші, високохудожні твори про робітни-чий клас. Зараз нашою облпрофрадою оголошено конкурс на кращий вірш про робітників і встановлено високі премії. Сподіваюсь, що поети візьмуть активну участь у цьому конкурсі.

Про нашу критику. Вона повинна розглядати твір в єдиній цілості, щоб він мав високий ідейний та художній рівень. В нашій письменницькій організації є ряд талановитих критиків, зокрема М. Ільницький. Але хочу навести негативний приклад, щоб це допомогло тов. Ільницькому. Його критика на адресу твору М. Петренка нечітка. З позицій матеріалізму думки критика неточні. Дуже вірно говорили сьогодні про тиражі. Думаю, що товариші Інгульський і Сварник, всі ми повинні більш об'єктивно підходити до визначення тиражів. Безумовно, ви, видавці, ставите тираж той, що поступає з книготоргу, але давайте спільно будемо в ці справи втручатися. Є цілий ряд фактів, коли виходить книжка і за тиждень її розбирають, а буває й так, що книжка кілька років лежить без руху. Треба нам тиражну політику виправляти. Якщо кожен з нас на всі ці питання буде дивитися принципово, якщо підніметься вимогливість партбюро, то і відповідальність кожного комуніста підвищиться, і ми внесемо гідний внесок в розвиток української радянської літератури.

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО І. ГРЕБЕНЮКА: ... Про письменника Далекого. Він справді далекий від нас, від Спілки. Це дивно. Отже, ми повинні залучити до ідеологічної роботи, до марксистсько-ленінського навчання всіх письменників нашої організації, як комуністів, так і безпартійних, щоб не випускати їх з-під ідеологічного впливу.

Голова зборів
Секретар зборів

Р. Братунь
М. Романченко

ДАЛО. — Ф. П-3808. — Оп. 1. — Спр. 49. — Арк. 29-30, 34-44.

**ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ПАРТІЙНІЙ КОМІСІЇ ПРИ
ЦК КП УКРАЇНИ ВІД ВИКЛАДАЧІВ ЛЬВІВСЬКОГО
ДЕРЖУНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА СТОСОВНО
ВИСУНЕННЯ НА ЗДОБУТТЯ ДЕРЖАВНОЇ
ПРЕМІЇ УРСР 1970 р. КНИГИ “ТОРЖЕСТВО
ІСТОРИЧНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ...”**

15 жовтня 1970 р.

Председателю партийной комиссии
при ЦК КП Украины
тов. Грушецкому И. С.
Первому секретарю Львовского обкома
КП Украины
тов. Куцеволу В. С.

Считаем своим долгом сообщить Вам следующее:

В газете “Правда Украины” за 1-е октября 1970 г. напечатано извещение от Комитета по государственным премиям Украинской ССР в области науки и техники при Совете Министров УССР. Комитет сообщает, что к участию в конкурсе на соискание Государственной премии Украинской ССР 1970 г. допущена работа “Торжество исторической справедливости, закономерности воссоединения западно-украинских земель в едином Украинском государстве”. Выдвинута Львовским институтом общественных наук АН УССР и Львовским государственным университетом им. И. Франко.

Выдвижение этой работы вызвало большое недоумение среди научных работников г. Львова по следующим причинам:

1. Эта работа в 1966–67 гг. обсуждалась на совещании ученых исторического факультета Львовского госуниверситета и получила резко отрицательную оценку, так как в отдельных ее разделах имелись серьезные ошибки методологического, исторического и идеологического характера. После ее переделки она на Ученый Совет истфака не поступала. Между тем, основные научные кадры по историческим наукам в г. Львове сосредоточены на истфаке.

Однако, Совет университета весной 1970 г. выдвинул эту работу на соискание Государственной премии Украинской

ССР за 1970 г. без обсуждения и заключения коллектива ученых истфака госуниверситета.

2. Предварительное ознакомление с содержанием отдельных разделов показывает, что в ней по-прежнему имеются те же серьезные ошибки, на которые в свое время указывали ученые истфака.

3. В статьях отдельных авторов некоторые злобные враги ленинизма и советской власти или вульгаризаторы марксизма выдаются за пропагандистов марксизма в период 20—30 годов XX ст.

Присуждение этой работе Государственной премии вызовет злобную насмешку над нашим ротозейством, это даст повод для политической эмиграции поднять идеологический шум по усилению пропаганды враждебных марксизму-ленинизму концепций так называемых пропагандистов марксизма.

4. В числе соавторов и членов редколлегии работы имеются лица, активно сотрудничавшие с фашистами (Г. А. Нудьга, С. В. Шурат), а также пропагандисты некоторых концепций буржуазной идеологии (А. Е. Карпенко, С. Н. Злупко, М. М. Олексюк).

5. Обращает на себя внимание тот факт, что некоторые авторы этой работы являются в то же время членами редколлегии по своей работе и они же выдвинуты кандидатами на соискание Государственной премии.

По нашему мнению, такое положение является явно ненормальным, поскольку в обязанности редколлегии такой фундаментальной работы входит осуществление проверки и контроля за политическим и научным ее содержанием.

Но при указанных выше условиях нельзя обеспечить объективную оценку этой работы. Мы полагаем поэтому, что данную работу нельзя считать апробированной не только в политическом и научном, но даже и в моральном отношении.

Когда писалась эта работа, то институт общественных наук входил в подчинение Львовского госуниверситета, а затем был передан в состав АН УССР. Следовательно, институт общественных наук сам себя выдвигает на соискание Государственной премии, и почему-то другие многие научные учреждения воздержались от рекомендации этой работы на конкурс.

Между тем, в интересах сохранения принципа моральной объективности, институт общественных наук должен был воздержаться от рекомендации своей работы на конкурс, тем более, что Совет университета просто проштамповал предложение института общественных наук АН УССР.

Сообщаем, что по поручению обкома КП Украины работает комиссия, которая представит Вам развернутое заключение о содержании данной работы. Это заключение может быть поставлено на обсуждение Ученого Совета истфака госуниверситета для политической и научной апробации данной монографии.

Старший преподаватель госуниверситета
кафедры политэкономии
Член партбюро истфака ЛДУ
15 октября 1970 г.
г. Львов

Трубицын Ф. П.
Бильченко М. Г.

На документі написи: Тов. Пирожак К. І., тов. Подоляк Г. В., тов. Закрой Г. Г. Готувати матеріали для обговорення на бюро ОК. В. Куцевол. 20/X-70 р.

Тов. Подоляк Г. В. для виконання К. Пирожак. 21.X.70 р.

Була повторна подібна заява, яка теж розглядалася, закрита разом (підпису нема) 27.7.71 р.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 16. — Спр. 152. — Арк. 180-182.

№ 126

ЛИСТ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК ОЛЕКСАНДРА КАРПЕНКА ДО ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПЕТРА ШЕЛЕСТА ПРО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЙОГО ЗА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

24 жовтня 1970 р.

Членові Політбюро ЦК КПРС
Першому секретареві ЦК КП України
Петру Юхимовичу Шелесту
Копія: Бюро Львівського обкому КП України

Вельмишановний Петро Юхимович!

Я цілком усвідомлю Вашу переобтяженість роботою, але обставини склалися так, що змушений звернутися до Вас і просити захисту від нечуваного переслідування і знущань, які мені доводиться терпіти останнім часом.

Усе своє свідоме життя я віддав справі ленінської Комуністичної партії і Радянської Вітчизни. З 15 років член ВЛКСМ,

у 18 років вступив до лав Червоної Армії і в 19 років захищав нашу країну на кордонах СРСР на Львівщині, брав участь в обороні Києва, Полтави, Харкова, Сталінграда, у форсуванні Дону, ходив у штикові атаки на ворога, був контужений і поранений у Сталінградській битві. У роки Великої Вітчизняної війни вступив у ряди КППС. Після війни закінчив Вищу партійну школу при ЦК КП України, відділ міжнародних відносин. Останні 20 років працюю у Львові, спочатку в Академії наук, а потім в університеті.

За час перебування у Львівській парторганізації доклав максимум зусиль, щоб допомогти партії у вирішенні актуальних завдань комуністичного будівництва. Під час проведення колективізації я добровольцем пішов партторгом колгоспу в с. Дмитрів, Радохівського району. Вам добре відомо, наскільки це була відповідальна і небезпечна для мене робота. Будучи науковим співробітником — істориком, я не обмежувався чисто науковою працею, я брав активну участь в суспільно-політичному житті. Систематично виступав у пресі з публіцистичними статтями і з лекціями, спрямованими проти ідеології і політики українського буржуазного націоналізму. Вороги неодноразово погрожували мені смертю, а влітку 1950 р. я був “засуджений” націоналістами до страти і лише щасливий випадок врятував мене від розправи групи бандерівців, яка приїхала до мене на квартиру. Мені і сьогодні надходять погрозливі листи і роздаються телефонні дзвінки від решток націоналістичних недобитків.

Мої наукові праці теж присвячені актуальним питанням радянської історичної науки — дослідженню революційної боротьби на Україні і західноукраїнських землях.

За 10 років праці в університеті я робив все для того, щоб виправдати виявлене мені довір'я. Мною було підготовлено і опубліковано 47 праць, здано до друку ще 6 і завершено підготовку двох монографій “Жовтнева революція і Західна Україна”, 20 друк. арк. і “Виникнення та діяльність КПСГ”, 6 друк. арк. За дорученням відповідних органів брав участь у написанні таких важливих у політичному відношенні колективних праць: “Торжество історичної справедливості” — розділ “Міжнародний імперіалізм — організатор загарбання західноукраїнських земель”, “Крах ідеології і політики українського буржуазного націоналізму” — розділ “Жовтнева революція і провал ідеології та політики українських буржуазних націоналістів (1917–1920 рр.)”, “Спільна боротьба трудящих Польщі

і Західної України проти капіталістичного поневолення за соціалізм” — розділ “Інтернаціональна єдність трудящих Польщі і Західної України у революційній боротьбі в роки кризи (1929–1933 рр.), яка виконується радянськими і польськими істориками. За цей час виголосив понад 20 наукових доповідей на всесоюзних, республіканських і вузівських наукових конференціях. У 1966 р. захистив докторську дисертацію на тему “Імперіалістична інтервенція на Україні (1918–1920 рр.)”. Такий мій науковий доробок за час праці в університеті.

За ці роки виконував ряд важливих партійних доручень: позаштатний лектор Львівського МК КП України, керував групою т-ва “Знання”, протягом трьох років, з дня створення, був головою Ради Клубу революційних традицій університету, брав участь в усіх виборчих кампаніях, які проводилися в країні (керівник агітколективу, завідуючий агітпункту, голова виборчої комісії і в цьому році — агітатор в будинку по вул. Чернишевського).

Значна робота була пророблена і в навчальному процесі — підготовлено курс історії СРСР, радянський період, спецкурси “Зовнішня політика СРСР в післявоєнні роки”, “Історія Великої Жовтневої соціалістичної революції”, а також спецсемінари “Перемога соціалістичної революції в Росії”, “Громадянська війна в СРСР”, “Боротьба СРСР за мир на сучасному етапі”. Опублікував 2 методичні посібники (у спів-авторстві). Щорічно керую дипломними роботами і за останні роки майже всі вони були захищені на “відмінно”. За дорученням кафедри керую науковим гуртком і веду значну наукову роботу із студентами (цілий ряд їх робіт відзначено дипломами і грамотами).

За 10 років праці в університеті я не мав жодного зауваження щодо якостей моїх лекцій. Більше того, за роботу в університеті я був нагороджений Почесною грамотою і мав кілька подяк, в тому числі в минулому році. Біда трапилася понад два з половиною роки тому, коли в одній з лекцій мною була допущена помилка при висвітленні фактичної сторони питання про культ особи. За цю помилку поніс суворе покарання. Я багато передумав після цього, глибоко усвідомив допущену помилку і зробив для себе серйозні висновки. Саме це дозволило мені сподіватися, що я можу з повною віддачею працювати у відповідності з моїм досвідом і знаннями. Адже саме так ставить питання Комуністич-

на партія, саме про це говорилося на грудневому Пленумі ЦК КПРС.

Генеральний секретар ЦК КПРС Л. І. Брежнєв з цього приводу нещодавно говорив цілком чітко: “Довір’я і шанобливе ставлення до людей дають можливість працівникам набути потрібного почуття впевненості, відкривають простір для ініціативи, сміливого, творчого підходу до питань. Такий стиль роботи допомагає нам розв’язувати найскладніші проблеми – це тепер доведено практикою. І ми не збираємося змінювати його, повертатися до методів адміністрування, рішуче засуджених партією”. І далі

вказував, що ленінський стиль невіддільний від критики недоліків, але “ця критика, – підкреслював він, – передбачає повагу особи, гідності працівника, його заслуг”.

Як же поступили зі мною в університеті? По-перше, я негайно був усунений від читання лекцій взагалі. По-друге, мені навіть було заборонено прийняти залік від студентів III курсу істфаку, з якими я вів і повністю закінчив семінарські заняття і, зрозуміло, тільки я міг оцінити їх знання. По-третє, на наступний навчальний рік, 1968/1969, було заплановано лише рецензування студентських робіт і ведення практичних занять. Тобто, я був поставлений на фактичне становище лаборанта. Щоб ще більше принизити мене в очах студентів і колективу, мені було доручено вести практичні заняття після лекцій, які читав учитель із сільської школи Сколівського району, який за 100 км приїжджав для цього у Львів. По-четверте, мені було доручено написати суцільні тексти усіх лекцій (весь курс) і подати його на затвердження кафедри з тим, щоб потім я читав студентам ці затвержені тексти. Малось на увазі звести мою роль до звичайного читця затверджених текстів. І це робилося тоді, коли я вже мав понад 20-річний стаж науково-педагогічної роботи, не мав жодного до цього часу зауваження щодо читання курсу лекцій, коли я мав наукове звання доцента і старшого наукового співробітника, був автором понад 100 наукових і публіцистичних праць з питань, які висвітлювалися в курсі лекцій, мав науковий ступінь доктора історичних наук. Ось Вам “довір’я і шанобливе ставлення до людей”, ось Вам “повага особи, гідності працівника, його заслуг” в практичній діяльності університету.

Цілком зрозуміло, що всі ці акції є виявом голого адміністрування, приниження людської гідності, котрі суперечать

і не мають нічого спільного з тим курсом, якого неухильно дотримується Комуністична партія. Звичайно, таке грубе і безтактовне поводження зі мною тяжко відбилося на моєму здоров'ї, підірваному ще в роки війни. Як результат — я важко захворів — системний атеросклероз з переважаючим пораженням судин головного мозку, серця і периферійних судин нижніх кінцівок, аортокардіосклероз, церебросклероз, облітеруючий ендартерит, невростенія і поліартрит. У 1968, 1969 і 1970 р. протягом довгого часу довелося лікуватися в стаціонарі. Мені тепер заборонені найменші нервові хвилювання, оскільки вони можуть призвести до найтяжчих наслідків (заклучення кафедри нервових хвороб Львівського медінституту). А тим часом взятий в університеті курс на мої духовне і фізичне знищення продовжується далі. Це особливо яскраво виявилось на початку 1970/71 навчального року.

Під час перебування в лікарні (з 4.IX по 22.X) рада факультету при декані 12 жовтня схвалила рішення про усунення мене від читання курсу лекцій. В. о. ректора доц. Рогаченко В. Ф. підтримав це рішення без бесіди зі мною і глибокого вивчення суті справи.

Про те, що ця постанова ради і рішення в. о. ректора є безпідставними і незаконними актами, незаперечно доводиться такими фактами:

У відповідності з рішенням парткому я повинен був подати на апробацію кафедри історії СРСР весь курс лекцій. Дане доручення виконано. Курс лекцій доопрацьований і розданий 16 рецензентам з різних кафедр університету для рецензування. До кінця минулого навчального року кафедра одержала 14 рецензій, в яких не було жодного принципового зауваження щодо змісту та ідейно-політичної спрямованості лекцій. Зауваження рецензентів, як і рекомендації кафедри, носять характер методичних порад щодо поліпшення тієї чи іншої частини лекції. І це зрозуміло, кожна лекція може мати такі поради, рекомендації.

Крім того, протягом минулого навчального року було проведено 2 відкриті лекції і 3 — прослухано в порядку взаємовідвідування. В процесі обговорення цих лекцій виступаючі відзначили їх належний ідейно-теоретичний рівень і це знайшло свої відображення в рішеннях кафедри. (Протоколи № 4, 5, 6, 10).

Про відсутність в лекціях яких-небудь помилок говорять і рішення ради факультету в грудні 1969 р., коли слухалося

питання про ідейно-політичну спрямованість лекцій кафедри історії СРСР, також звіти кафедри і факультету за 1968/1969 навчальний рік.

Отже, рішення парткому про усунення помилок в лекційному курсі і про подання курсу лекцій на рецензію мною було виконано повністю. Своїми доповідними записками від 3.III і I.IX. 1970 р. я інформував обком партії і ректорат про стан рецензування лекцій, про виконання рішення парткому.

Відносно твердження, яке міститься в постанові ради факультету про те, ніби “поданий курс лекцій є старим, непереробленим, в ряді місця якого є серйозні методологічні помилки”, то воно не відповідає дійсності і суперечить як змісту лекцій, так і наявним рецензіям і відповідним постановам кафедри та ради факультету.

Ні я, ні кафедра не одержали до сьогоднішнього дня жодної рецензії, в якій би вказувалося, що в лекціях пропагуються застарілі наукові або політичні концепції, що в лекції є серйозні методологічні помилки. Якщо справді такі недоліки є в лекціях, то чому ж ні кафедра, ні деканат не зажадали від мене пояснення і усунення їх ще в минулому році, адже саме таку мету переслідує рецензування лекцій. Я з усією відповідальністю заявляю, що всі без винятку лекції написані на підставі останніх публікацій джерел, партійних документів і найновіших досягнень радянської історичної науки. Докладний звіт про рецензування викладений у довідці, яка додається.

Постанова ради факультету є незаконною і за формою її прийняття. По-перше, до мене не було жодних претензій щодо читання курсу лекцій не тільки протягом минулого року, але і на початку цього навчального року (я зустрічався з деканом, був присутній на засіданні кафедри 2.IX. і ніхто жодних претензій до мене не висловив). Я розпочав читання курсу без якихось попереджень. По-друге, подив викликає той факт, що дане рішення було прийняте без відома кафедри. Воно було прийняте, коли ще деякі рецензії не були обговорені на засіданні кафедри, а на 9 лекцій рецензії кафедра взагалі ще не одержала. По-третє, викликає законне обурення і той факт, що дане рішення приймалося в той час, коли я, будучи важко хворим, лежав у лікарні і не міг спростувати необгрунтованих звинувачень, які містилися в заяві декана.

Прийняття зазначеної постанови як по змісту, так і по формі може бути зразком не “поваги особи, гідності”, а,

навпаки, зневаги людини, зразком порушення елементарних принципів радянської законності, коли людина безпідставно усувається під час навчального року від своїх обов'язків і то в час перебування її в лікарні, вона є виявом свавілля і безрозсудства, які суперечать духові комуністичної моралі і радянських законів.

Я не можу пройти мовчанкою і факту справжнього тероризування мене і лікарів, які мене лікують. Втративши не тільки партійну етику, але і всякі норми моралі, декан факультету доц. Челак П. П. і парторг Іваненко Л. А. кілька разів надсилали своїх представників у поліклініку з прямою вимогою припинення мого лікування. Багато разів з цього ж приводу роздавалися їх телефонні дзвінки в поліклініці, лікарні і навіть на квартирі лікуючого лікаря. Вони погрожували притягненням лікарів до відповідальності за те, що вони мене лікують. Подібні вчинки несумісні з нормами морального кодексу і законами соціалістичного співжиття.

Вельмишановний Петро Юхимовичу! Я ще раз сердечно вибачаюся перед Вами, що турбую своєю особистою справою. Вперше за чверть століття перебування в КПРС змушений піти на цей крок, іншого виходу не бачу. Справа в тому, що про всі ці справи загальновідомо у Львові, відповідальні керівники розуміють їх безпідставність і беззаконність, але ніхто по-справжньому не втручається в них з метою виправлення становища, яке склалося. Між тим, мова йде не лише про життя і честь комуніста, ветерана Великої Вітчизняної війни, активного пропагандиста і публіциста, але і про захист принципів комуністичної моралі і соціалістичної законності, принципів ленінського стилю роботи з людьми, який так рішуче відстоює тепер ЦК КПРС і ЦК КП України.

Вельмишановний Петро Юхимовичу! Прошу Вас повірити, що становище, в якому я перебуваю останні роки, привело мене на край духовної і фізичної загибелі. Я не маю сил витримувати далі знущання безвідповідальних озлоблених людей. Я хочу ще жити і працювати з максимальною віддачею в міру своїх знань, досвіду і здібностей.

Петро Юхимовичу! Рятуйте мене від брутальної розправи!

Додаток:

1. Звіт про мою роботу за 1968—1970 рр. — 4 стор.*
2. Довідка про рецензування моїх лекцій — 4 стор.*

О. Карпенко, член КПРС, ветеран Великої Вітчизняної війни,
д-р історичних наук

Дом.адреса: м. Львів 5, вул. Глібова 15, кв.11 Карпенко Олександр Юхимович.

Дом. тел. 4-29-15
24.X.1970 р.

* Не додаємо.

ДАЛО. Ф. П-3. – Оп. 16. – Спр. 152. – Арк. 233-238.

№ 127

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ВЧЕНОЇ РАДИ
ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО
ДЕРЖУНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ПРО
НАВЧАЛЬНУ І ІДЕЙНО-ВИХОВНУ РОБОТУ
ДОЦЕНТА ОЛЕКСАНДРА КАРПЕНКА**

12 листопада 1970 р.

Порядок денний:

1. Про навчальну та ідейно-виховну роботу доцента кафедри історії СРСР О. Ю. Карпенка за 1968–1970 рр.

Присутні: члени Ради (дивись явочний лист)* і всі інші викладачі історичного факультету. Крім того, присутні: інструктор ЦК КПУ тов. Хрипун Г. А., директор Філіалу Центрального Музею В. І. Леніна Б. К. Дудикевич, доцент кафедри історії КПРС ЛДУ Лучицький, інструктор обкому КПУ Л. П. Польовий, завідуючий кафедрою наукового комунізму ЛДУ проф. М. Ф. Сидорчук.

О. Ю. КАРПЕНКО: ...По-перше, я хочу доповісти Раді про те, що я глибоко усвідомив і зрозумів всю тяжкість помилок, допущених мною в лекціях. Це була вина моя особисто, яка мені дуже дорого коштувала, але, крім того, кинула пляму на весь факультет. Я хотів, залишившись на факультеті, виправдати довір'я своєю навчальною, науковою роботою, яку я вів за цей час. Я ще раз підкреслюю, що усвідомлюю помилки і знаю, наскільки вони мали тяжкі наслідки для мене і для факультету...

Доц. І. І. БЕЛЯКЕВИЧ: ...Я хочу нагадати членам Совета, что в марте-апреле 1968 г. происходили известные анти-социалистические выступления студенческой молодежи в Чехословакии и Польше, “организованные” реакционными профессорами. Неужели Вы хотели последовать их примеру?

Мы беседовали с вами и вы заявили, что не знаете, какие события были в этих странах. Позвольте вам не поверить. Как могли вы, коммунист, преподаватель, читающий советский период истории СССР, изолироваться от событий, происходящих за рубежом в сопредельных странах. Что это — близорукость, безответственность или политическая безграмотность? Не могу с этим согласиться...

21.V.1968 г. на кафедре вы возражали, а не признавали свои ошибки. Почему так поздно вы решили признать свои ошибки?.. Возникает вопрос: не влияет на вас оценка, дана вам вашими мюнхенскими защитниками?.. Вам давно уже надо было им ответить в печати, а вы этого не сделали. Вам давно нужно было честно признать свои ошибки, но вы уклонились от этого...

Проф. П. С. ЗАШКІЛЬНЯК: Нас, советских историков, называют историками-марксистами-ленинцами. Это обязует нас читать с партийных и классовых позиций... Карпенко отступил от классовых и партийных позиций по проблеме коллективизации и социалистического строительства и стал на путь очернения политики и практики деятельности партии. Коллективизацию мы оцениваем как революцию. Вы не хотели этого понять. До октябрьского Пленума 1964 г. под видом критики культа личности проповедовались идеи очернения всего, что было сделано партией... В 1968 г. вы делаете такую попытку перед студентами. Вы хотели создать во Львовском университете второе издание чешских событий. Такой вывод напрашивается из того, что вы проповедовали...

Доц. В. Ф. ІНКІН: Члени комісії правильно зазначили, що в основі концепції Карпенка лежить думка про те, що в основі колективізації лежало голе насильство...

Доц. І. Я. КОШАРНИЙ: ...Я рецензував 2 лекції і написав, що оцінити повністю не можу через те, що вони не являють собою повного тексту, але в цілому я дав їм позитивну оцінку.

Головне питання: чи зможе Карпенко забезпечити викладання на високому ідейному рівні і виховання студентів? Я думаю, що ні. Студенти можуть говорити, що тільки один Карпенко говорить їм правду, а всі інші викладачі ні...

Доц. Л. А. ІВАНЕНКО: Наш факультет є ідеологічним факультетом, головним завданням якого є не тільки виховання з наших студентів справжніх бійців ідеологічного фронту, інтернаціоналістів-ленінців, патріотів нашої Батьківщини — Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Тому ідейно загартованість є необхідною умовою викладача у вузі...

Головне звинувачення, зроблене на адресу тов. Карпенка — це звинувачення в ідейній незагартованості, в постійному хибуванні на ідеологічні збочення, арсенал яких поповнюється доцентом Карпенком, і головне — хибує т. Карпенко все в одному напрямку — український буржуазний націоналізм.

Так було і в 1953 р., і в 1957 р., коли т. Карпенко працював в системі Академії наук і коли він став на шлях насаджування буржуазного націоналізму на практиці, а також протаскування буржуазно-націоналістичних концепцій в своїх наукових роботах, так сталося і в 1968 р., коли з трибуни кафедри тов. Карпенко став ширити антирадянські погляди серед студентів нашого факультету.

Ви намагались запевнити нас, що ви глибоко усвідомили свої помилки, що вже понесли за ці помилки покарання і тому не має потреби до них повертатися. Проте, справжньої партійної оцінки їм так і не дали, обмежившись тільки декларативним визнанням їх. Але помилки, які повторюються систематично, можна і треба кваліфікувати не як щось випадкове, а як частину світогляду тов. Карпенка, як систему його поглядів.

Тов. Карпенко запевняє всіх нас, що після квітня 1968 р. він не допустив ніяких ідеологічних помилок. Чи так це? Комісія і товариші на фактах довели, що це не так. Звичайно, стоячи на невірних ідейних позиціях, можна вважати, що закид йому як автору представлених на рецензування текстів в питаннях більшовизації мас, ролі більшовицької партії в соціалістичній революції не є серйозними зауваженнями ідеологічного характеру, що обійти мовчанням контрреволюційну роль Центральної ради, питання про єдність радянських республік у темі про громадянську війну не значить допустити серйозну ідеологічну помилку.

Безперечно, коли в цьому світогляді є “гнилизна”, замовчування чи спотворення цих важливіших питань представляється як щось таке, що логічно або виправдовується, або не представляється чимсь серйозним. Насправді все це представляється значно серйознішим, ніж думає тов. Карпенко. І, головне, вони знову ж таки йдуть в руслі буржуазно-націоналістичних концепцій. Для того, щоб доповнити ланцюг помилок, допущених вами в ці роки, можна згадати і зняття в вересні 1969 р. видавництвом ЛДУ як політично шкідливої

статті тов. Карпенка “Возз’єднання Західної України з Радянською Україною — бойовий клич КПЗУ”.

Проте, ми не повинні забувати, що і в текстах, які були прорецензовані, багато питань залишилися річчю в собі, бо вони висвітлені були тезисно (про це говорять в рецензіях тт. Соколовська, Кошарний, Осечинський). Але, мабуть, найголовніший закид до курсу лекцій, представлених на рецензування тов. Карпенком, це те, що майже половина курсу і на кінець червня 1970 р. так і залишилась у формі конспекту. Як висвітлюються в них програмні питання, судити неможливо. Так, бачимо, факти діяльності тов. Карпенка в минулі роки і зараз дають нам повне право говорити про нього, як про людину ідейно нестійку, погляди якої часто змикаються з ворожою нам буржуазною ідеологією, зокрема з ідеологією українського буржуазного націоналізму.

Виховання ж нашої молоді ми можемо довірити справді непохитному в своїх поглядах бійцю-ленінцю, людині, для якої постійним кредо є партійна оцінка як тих подій, що стали нашим минулим, так і подій нашого сьогоднішнього дня.

Що ж стосується морального обличчя, то тут можна пред’явити великий рахунок тов. Карпенку.

Не треба далеко йти, якщо проаналізувати виступ тов. Карпенка на цій Раді, то і в ньому в наявності обман і підтасовка фактів.

Тов. Карпенко запевняє нас, що ще в минулому році представив перероблений курс лекцій з історії СРСР і це Карпенко говорить в очі тим викладачам-рецензентам, що бачили, які старі, нечитабельні нотатки-конспекти представив він на рецензування (зразу поступило 13 відмов). Ви кажете, що переробили і передруковуєте лекції, але з 25 лекцій на 30 червня було передруковано тільки 7 текстів, все останнє і на 30 червня залишилося в тому первозданному вигляді, як і було подано в грудні місяці. 11 лекцій і на цей час залишилися у вигляді конспектів, тобто так і не були перероблені на тексти лекцій, а це половина курсу. Ви, це не військова таємниця, заявили 11 товаришам-комуністам нашого факультету, що ви і не збирались писати нові тексти, бо вони вам потрібні, щоб викинути на смітник, бо ви їх читаете востаннє.

А зараз з цієї кафедри ви намагаєтесь дезінформувати науковців нашого факультету і присутніх тут членів комісії.

А той реєстр рецензій, який ви склали і пред'явили комісії і тут обман – в одній з рецензій (рецензент тов. Осечинський) написано, що третє вузлове питання зовсім не знайшло висвітлення в лекції, вона вимагає серйозної доробки, а ви пишете – рецензія позитивна.

А яку метаморфозу перетерпіла ця заява. І вересня ви заявили, що такої заяви, що тексти вам потрібні, щоб викинути їх на смітник, не робили, а II версія – що ці слова стосувались тільки одного тексту “Історичне значення Великої Жовтневої соціалістичної революції”...

Я цілком погоджуюсь з пропозицією, яку висували тут товариші, і теж вважаю неможливим даліше використання тов. Карпенка на викладацькій роботі як людини ідейно не загартованої, ідеологічні помилки якої не можна кваліфікувати як випадковість, а треба кваліфікувати як систему, людини, яка за своїми моральними якостями не відповідає високому призначенню вихователя нашої радянської молоді.

Доц. П. П. ЧЕЛАК: ...попутно хочу сказати кілька слів про виступ зав. кафедрою т. Сливки. Кажу кілька слів тому, що його позиція по питанню т. Карпенка заслуговує на окремий розгляд. Ви, Юрій Юрійовичу, сказали, що кафедра рішуче засудила збочення Карпенка. Але ж ви не уточнили, що кафедра засудила до вашого приходу на кафедру. Ви ж стали на шлях фактичної підтримки тов. Карпенка і з ним протистояли кафедрі...

А тепер по сьогоднішньому питанню. Товариші, розгляд питання про навчальну та ідейно-виховну роботу тов. Карпенка показав, що обговорення охопило фактично всю діяльність Олександра Юхимовича і не тільки за останні три роки...

Якщо говорити по суті навчальної роботи Карпенка О. Ю. слід визнати, що він в навчальній роботі допустив такий серйозний ідейно-політичний зрив, який відсовує на другий план його “заслуги”, про які він тут багато говорив...

...Раз він допустив читання лекцій з ідейно-шкідливих позицій, які завдають великої шкоди вихованню студентів, ми не можемо бути гарантовані, що він ще не повторить і в майбутньому.

Адже для нього стало нормою – на словах каятись за свої “помилки”, проходить певний час і знову доводиться розглядати справу Карпенка за однотипні “помилки” – помилки ідейного характеру.

Я вважаю, що написання курсу лекцій – це формальна

сторона справи. При наявності найкращого тексту лекцій викладач може говорити студентам, що він захоче. Це його справа, бо йому довіряється аудиторія студентів. Ідейно-теоретичний зміст будь-якого заняття визначається не текстами лекцій, а ідейним рівнем викладача. Проконтролювати ж всю роботу викладача з студентами, всі його контакти з ними — річ абсолютно неможлива.

Тов. Карпенко прилюдно нібито говорить вірно, а як свідчать факти в аудиторії, з-підтишка робить велику шкоду. Рішуче засуджуючи таку поведінку, я приєднуюсь до висновків комісії, що тов. Карпенко не може працювати викладачем.

Доц. О. Ю. КАРПЕНКО: ...На жаль, я не зумів ввійти в колектив по своїй власній причині. Вина особисто моя в усьому, в моєму характері. Ніхто ніяких перешкод мені на факультеті не робив. Я сам не зробив належних висновків у свій час і не зумів ввійти в контакт з усім колективом. Мушу сказати, що принаймні в останні дні я усвідомив, що мені доцільніше піти працювати в іншу установу. Це те основне, що я хотів сказати. Не хочу дорікати нікому за їх виступи...

Комісія вказує, що Р. М. Бродський вважає, що лекція не відповідає програмі. Його звинувачення носять гострий політичний характер. В програмі немає ні слова про Центральну раду і петлюрівщину. Центральна рада на цей час не існувала, а директорія не появилася. Ось чому ці питання не висвітлювались у лекції. В інших рецензіях говориться, що в лекції добре висвітлено діяльність Центральної ради і петлюрівщини (рецензія Соколовської Т. Г. і Кіся Я. П.)...

Рішення Ради історичного факультету ЛДУ
ім. І. Я. Франка

12 листопада 1970 р.

Заслухавши та обговоривши питання про навчальну та ідейно-виховну роботу доцента кафедри історії СРСР Карпенка О. Ю., Рада відмічає, що він в своїй практичній роботі допустив серйозні ідейно-теоретичні збочення. Ідеологічні викривлення в лекціях Карпенка О. Ю. є наслідком того, що і в попередній практиці його наукової та ідейно-виховної роботи мали місце неодноразові серйозні ідеологічні зриви. Незважаючи на гостру критику на його адресу громадськості, партійних та адміністративних організацій, Карпенко О. Ю. не зробив необхідних для себе висновків.

Виходячи з вищесказаного, Рада постановляє:

1. Рішуче засудити ідеологічні збочення Карпенка О. Ю., які завдають шкоду справі навчання і виховання студентів.

2. Рада вважає неможливим даліше використання Карпенка О. Ю. на педагогічній роботі як такого, який не відповідає посаді, яку займає.

Голова Ради
історичного факультету
Вчений секретар Ради,
в. о. професора

П. П. Челак

Ю. М. Гросман

* У справі явочного листа не виявлено.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 16. — Спр. 152. — Арк. 188-189, 198-199, 202-203, 206, 208-212, 229.

№ 128

ЛИСТ СТАРШОГО НАУКОВОГО СПІВРОБІТНИКА ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК АН УРСР РОМАНА КИРЧЕВА ДО ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ ЦК КОМПАРТІІ УКРАЇНИ ПЕТРА ШЕЛЕСТА ПРО ЗВИНУВАЧЕННЯ ЙОГО В НАЦІОНАЛІСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

12 листопада 1970 р.

Члену Політбюро ЦК КПРС,
Першому секретареві ЦК КПУ
тов. Шелесту П. Ю.

Члена КПРС,
старшого наукового співробітника
Інституту суспільних наук АН УРСР
Кирчева Романа Федоровича

ЗАЯВА

Ось уже декілька місяців у зв'язку з обговоренням у різних партійних інстанціях питання про роботу Інституту суспільних наук АН УРСР у Львові згадується і моє прізвище як людини, до якої маються застереження з погляду політичного минулого. Я звертався з відповідними заявами до партбюро Інституту суспільних наук, Червоноармійського райкому КПУ м. Львова, Львівського обкому КПУ, просив зайнятися вивченням моєї справи, але відповіді не одержав

ніякої. А тим часом навколо цієї так званої справи твориться щось незрозуміле, загрозливе. 30 вересня ц. р. під час обговорення на закритих партійних зборах Інституту суспільних наук Постанови бюро Львівського обкому КПУ “Про серйозні недоліки в роботі Інституту суспільних наук” було прямо сказано, що у Львівському обкомі мене віднесено до числа тих працівників, від яких Інститут повинен позбавитися.

Прошу уважно поставитись до моєї справи, поглянути, що насправді було у моєму юнацькому минулому, що було після того, і зважити, чи справедлива така постановка питання щодо мене.

У 1950 р. мене було виключено з другого курсу Дрогобицького учительського інституту в числі кількох інших студентів за “прояви українського буржуазного націоналізму”. Мені, зокрема, було закинено, що ставлю вище літературні образи буржуазно-націоналістичного письменника Нечуя-Левицького від героїв революційного демократа Панаса Мирного. Про це говорив у своєму виступі на загальноінститутських зборах викладач Домницький М. І. (він і зараз працює в Дрогобицькому педінституті). На практичному занятті з методики літератури під час обговорення підручника з літератури для IX-го класу я справді досить наївно зауважив, що в підручнику невдало поставлено поряд з привабливим Миколою Джерею з однойменної повісті І. Нечуя-Левицького непривабливого Чіпку – героя роману Панаса Мирного “Хіба ревуть воли, як ясла повні” і разом охарактеризовано їх як жертви соціальної несправедливості.

Було і те, що я зволікав із вступом у комсомол, бо боявся розправи бандерівських бандитів, які ще в той час бродили в наших місцевостях, особливо розправи над батьками, що проживали з чотирма меншими дітьми в селі Корчин Сколівського району.

Оце все, що відоме мені про мотиви дрогобицького виключення. Я звертався в Дрогобицький обком партії, переконував, що я не націоналіст, але в поновленні мені відмовили.

Восени 1950 р. з академвідкою я поступив у Львівський педагогічний інститут. При вступі не вказав про виключення з Дрогобицького інституту, не вказав цього і вступаючи в 1951 р. в комсомол. Боявся, що не приймуть. А я прагнув вчитися. Крім того, дрогобицьке виключення я вважав великою і незаслуженою кривдою. З націоналізмом я не мав і не міг мати нічого спільного, бо, хоч і не знав ідеології українського

буржуазного націоналізму, то досить було мені бачити ті криваві злочини, що чинили бандерівські бандити в моєму рідному селі, переживати ту постійну атмосферу жаху, якою вони тероризували людей. Зробив я невірною, затаївши свою дрогобицьку біду. Але прошу задуматися над психологією того затравленого селянського хлопця, який над усе хотів учитися.

У 1952 р. в складі комісії, яка перевіряла Львівський педагогічний інститут, був викладач історії партії з Дрогобицького учительського інституту Гапшенко І. І. Він, як мені пізніше пояснювали, звернувся до дирекції з претензіями, що вона дозволяє перебувати в інституті Кирчеву, який у Дрогобичі був виключений “за буржуазний націоналізм”. Тепер були додані нові вигадки: що в Дрогобичі я агітував проти вступу в комсомол, залякував інших. І знову все це голослівно, бездоказово. Коли я вимагав доказів, мені відповіли, що для мого покарання достатньо того, що я затаїв те, що було зі мною в Дрогобичі. Негайно було проведено збори курсу і виключено мене з комсомолу, а згодом — і з інституту.

Тоді я звернувся з листом до ЦК КПУ. Вивченням моєї справи зайнявся Львівський обком КПУ. Того ж 1952 року я був поновлений у Львівському педінституті, прийнятий до лав ВЛКСМ.

Після закінчення інституту в 1953 р. я був рекомендований на однорічні курси для підготовки викладачів вузів, організовані при ЦК КПУ. Кандидатура моя розглядалася тоді на бюро Львівського міськкому партії і була схвалена. На курси я не поїхав, оскільки прийом філологів того року не проводився. Після однорічної праці на посаді вчителя і завуча Батятицької середньої школи (Кам'янка-Бузького району) я був прийнятий у 1954 р. до аспірантури при Львівському педагогічному інституті. У 1958 р. з відома і дозволу Львівського обкому партії я став науковим працівником Інституту суспільних наук АН УРСР, в якому і нині працюю.

Повинен заявити, що я не затаював тієї біди, яка стряслася наді мною в студентський час: говорив про це на бюро міськкому, коли розглядалася моя кандидатура на згадані курси, говорив на відкритих партійних зборах Інституту суспільних наук у 1963 р., коли я поступав у кандидати партії, розповідав на парткомісії райкому партії.

Прошло майже двадцять років від тих болючих для мене

студентських подій. За той час ніхто не згадував, не докоряв мені минулим. Я закінчив інститут, аспірантуру, захистив кандидатську дисертацію, став членом партії комуністів, успішно працюю в науці (опублікував понад сотню наукових і науково-популярних праць, в тому числі і дві книжки), беру участь у громадському житті. Мої праці позитивно оцінені в радянській і прогресивній зарубіжній критиці. За всі ці роки бездоганно виконую свої службові обов'язки. Вважаю, що всією діяльністю свого свідомого життя, своєю науковою і громадською роботою я належним чином визначив своє ставлення до українського буржуазного націоналізму, ідеологія якого мені абсолютно і непримиренно ворожа.

Так чому і в зв'язку з чим знову порушено зараз цю давню штучно і безпідставно склепану в свій час студентську справу?

Її порушила комуніст М. С. Гурладі у відплату за критику недоліків у її науковій роботі і недостойної поведінки в колективі: на протязі понад дев'ятирічного перебування в інституті вона, за винятком окремих дрібних робіт, не представила на відділ ні одної своєї планової праці, видала і взяла гонорар за книгу, безпосередньо зв'язану змістом і матеріалом із виконуваною нею в інституті темою, як комуніст мирилася з явно заниженими у її індивідуальному плануванні нормами, із зневагою ставилася до колективу, безвідповідально кидала своїм товаришам, в тому числі і комуністам, політичні звинувачення.

Після того, коли вчена рада відмовилася обрати М. С. Гурладі на новий строк праці в інституті, вона, прагнучи принизити, ошельмувати інститут і, зокрема, неугодних їй працівників, почала гарячково вигрібати всякі давні, добре відомі, зрештою, і обкомові, і всім, кому про це слід знати, справи. Якимось чином вона роздобула з архівів відписи з наказів, протоколів, які стосувалися моїх студентських перипетій. При чому тенденційно відібрала все те, що мало мене компрометувати, зовсім відкинула мої заяви, листи з цього приводу, обминула, зокрема, і матеріали, що були зв'язані з вивченням моєї справи в 1952 р. і поновленням мене в інституті. Хоч М. С. Гурладі не могла про це не знати, бо в той час працювала у Львівському педінституті.

Незважаючи на те, що я в своїх заявах (усних і письмових) просив перевірити, що в дійсності було за цими інкримінаціями та формулюваннями наказів, які стосувалися моїх

студентських років, звертав увагу на недопустимість дій М. С. Гурладі з погляду законності і партійності етики, вона і далі поширювала про мене різні вигадки, заявляла, наприклад, що я займався націоналістичною діяльністю, поширював бандерівські листівки. Цими вигадками вона оперувала, зокрема, і на парткомісії Червоноармійського райкому КПУ м. Львова. Злобні реляції М. С. Гурладі спричинилися до створення тієї негативної думки, яка зараз поширюється про мене в партійних колах.

У моєму минулому не було нічого такого, що давало б підстави переслідувати мене чи ставитись до мене з недовір'ям. У 1952 р. при поновленні мене в правах студента було сказано мені, що з цією справою покінчено. Подальшою майже двадцятилітньою працею і громадською діяльністю я в нічому не заплямував своєї честі й гідності комуніста, радянського громадянина і науковця.

Всі сорок років мого життя пройшли в межах однієї області – Львівської: народився в селі Корчин Сколівського району у родині селян-бідняків. Тут на очах людей я ріс, навчався в семилітній і середній школі, згодом – навчання в Дрогобичі, Львові та праця тут же. Не важко, при бажанні, перевірити кожний мій крок. Тільки для цього треба брати не інкримінації і наклепи, а поглянути в суть справи, запитати людей, хоча б, наприклад, згаданого М. І. Домницького, який у той час, коли мене виключили в Дрогобичі, був там проректором учительського інституту, а також колишнього секретаря партійної організації Львівського педінституту (тепер викладача Львівського зооветеринарного інституту) П. М. Чернявського.

Прошу Вашої уваги до цієї справи. Вважаю великою несправедливістю те, що людині, яка в першу чергу переслідує свої особисті, корисливі інтереси, дозволяється кидати тінь на моє ім'я, домагатися розправи наді мною.

Р. Ф. Кирчів

12 листопада 1970 р.

Львів-22, вул. Олени Кульчицької, 9, кв. 68, Кирчев Роман Федорович.

Особистий архів доктора філологічних наук Романа Кирчіва.

**ВИСТУП ІСТОРИКА ВАЛЕНТИНА МОРОЗА
НА СУДОВОМУ ПРОЦЕСІ У ЗВ'ЯЗКУ
ІЗ ЗВИНУВАЧЕННЯМ ЙОГО
В АНТИРАДЯНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

17 листопада 1970 р.

Я не буду цитувати кодексу і доводити свою невинність. Судять нас не за вину, і ви це добре знаєте. Нас судять залежно від тієї ролі, яку ми граємо у небажаних вам процесах. Є люди, для арешту яких ви маєте більше формально-юридичних підстав, ніж для мого арешту. Але вам вигідно, щоб люди ці були на залі, бо вони знижують тонус українського відродження, пригальмовують його швидкість, звичайно, не розуміючи цього. Цих людей ви ніколи не зачепите, навіть коли б вони випадково потрапили до вас, ви постаралися б негайно їх звільнити. Ви прийшли до висновку, що В. Мороз підвищує температуру небажаних вам процесів на Україні, отже — краще відділити його від середовища ґратами. Що ж, це було б цілком логічно, якби не одне “але”...

Починаючи від 1965 року, ви посадили за ґрати кілька десятків чоловік. Що це вам дало? Не буду говорити про тенденцію — зупинити її ще нікому не вдалось. Але чи вдалося вам ліквідувати хоча б її конкретно-матеріальні вияви? Чи ви зупинили, скажімо, потік неофіційної, позацензурної літератури, що має вже назву — “Самвидав”. Ні. Це виявилось вам не під силу. “Самвидав” росте, збагачується новими формами і напрямками, обростає новими авторами і читачами, а головне — він пустив коріння так широко і глибоко, що ніяке збільшення штатів донощиків, ніякі японські магнітофони не допоможуть. Ваші потуги ні до чого не привели, і те, що ви робите, можна було б назвати по-російському “мартышкин труд”. Але справа в тім, що “мартышкин труд” — це робота, від якої нікому не холодно й не душно, робота без результату. Про вашу роботу цього не скажеш — вона вже дала відчутний ефект — тільки ж ефект зовсім протилежний тому, якого ви чекали. Виявилось, що ви не залякали, а зацікавили. Ви хотіли загасити і замість цього підлили масла у вогонь. Ніщо так не сприяло пожвавленню громадського життя на Україні, як ваші репресії.

Ніщо так не привернуло увагу людей до процесів українського відродження, як ваші суди. Правду кажучи, саме ці суди і показали широкій публіці, що на Україні знову ожило громадське життя. Ви хотіли сховати людей у мордовські ліси — а замість того виставили на величезну арену — і їх побачив цілий світ. Більшість активістів українського відродження стали активістами якраз в атмосфері збудження викликаного вашими репресіями. Словом, пройшло вже досить часу, щоб зрозуміти: репресії шкодять перш за все вам. А ви все судите... Для чого? Для виконання плану? Для заспокоєння службової совісті? Щоб зігнати злість? Скоріше всього по інерції.

Ви внесли в сучасний післясталінський етап українського відродження те, без чого він був ще недозрілим і недопеченим. Ви внесли елемент жертвенності. Віра виникає тоді, коли є мученики. Їх дали нам ви.

Кожен раз, як тільки на українському горизонті з'являлось живе, ви кидали в нього камінцем. І кожний раз виявлялося, що то не камінь, а бумеранг. Він обов'язково повертався і бив... по вас! Що ж сталося? Чому репресії не дають звичайного ефекту? Чому випробувана зброя стала бумерангом? Змінився час — от і вся відповідь. У Сталіна було досить води, щоб гасити вогонь. Ви ж знаходитеся у зовсім іншій ситуації. Вам довелося жити в епоху, коли резерви вичерпались. А якщо води мало — краще не дратувати нею вогню. Бо тоді ще краще горить — це знає кожна дитина. Ви взяли палку до рук, щоб розкидати вогнище — але замість того тільки підворушили його. На більше не вистачає сили. Це значить, що суспільний організм, в якому ми живемо, вступив у таку фазу розвитку, коли репресії вже дають зворотний ефект. І кожна нова репресія буде також новим бумерангом.

Посадивши мене за ґрати 1 червня, ви знову запустили бумеранг. Що буде далі — ви вже бачили. П'ять років тому мене посадили на лаву підсудних — і звідти вилетіла стріла. Потім мене посадили за колючий дріт в Мордовію — і звідти вилетіла бомба. Тепер ви знову, нічого не зрозумівши і нічого не навчившись, починаєте все спочатку. Тільки цього разу дія бумерангу буде набагато потужніша. У 1965 році Мороз був нікому невідомим викладачем історії. Тепер його знають...

І от Мороз сьорбає тюремну капусту. Скажемо по-єврейському: "Что вы с этого будете иметь?" Єдиний Мороз, з якого ви дійсно мали б величезну користь — це покірний

Мороз, що написав покайну заяву. Це був би дійсно приголомшливий удар для всього свідомого українства. Але такого Мороза ви не дочекаєтесь ніколи. Якщо ж ви розраховуєте, посадивши мене за ґрати, створити якийсь вакуум в українському відродженні, то це не серйозно. Зрозумійте нарешті: вакууму більше не буде. Густота духовного потенціалу України вже достатня для того, щоб заповнити будь-який вакуум і дати нових громадських діячів як замість тих, що сидять у в'язниці, так і замість тих, що відійшли від громадської діяльності. 60-ті роки принесли значне пожвавлення в українське життя, 70-ті теж не будуть вакуумом в українській історії. Ті золоті часи, коли все життя було втиснуто в офіційні рамки, минули безповоротно. Вже існує культура поза міністерством культури і філософія поза журналом "Вопросы философии". Тепер вже постійно існуватимуть явища, що з'явилися на світ без офіційного дозволу, і з кожним роком потік цей буде збільшуватись.

Мене судитиме тепер суд за закритими дверима. І все одно він стане бумерангом, навіть коли мене ніхто не почує, навіть коли я буду мовчати в ізольованій від світу камері Володимирської в'язниці. Буває мовчання голосніше від крику. І навіть знищивши мене, ви не зможете його заглушити. Знищити легко, — але чи задумувались ви над такою істиною: знищені часом важать більше, ніж живі. Знищені стають прапором. Знищені — це кремінь, з якого будуються кришталеві фортеці в чистих душах.

Знаю добре, що ви скажете на це: Мороз забагато про себе думає. Але тут йдеться не про Мороза. Йдеться про кожну чесну людину на моєму місці. І, зрештою, де люди готові до повільної смерті у Володимирській в'язниці від якого-небудь хитрого хімікату — там немає місця для дрібного честолюбства.

Національне відродження — найглибинніший з усіх духовних процесів. Це явище багатопланове і багатощарове, воно може виявитись у тисячах форм. Ніхто не зможе всіх їх передбачити і сплести настільки широкий невід, щоб охопити процес в усій його ширині. Ваші греблі міцні і надійні, але вони стоять на сухому. Весняні води просто оминули їх і знайшли нові русла. Ваші шлагбауми закриті. Але вони нікого не спинять — бо траси давно пролягли збоку від них. Національне відродження є процесом, що має необмежені ресурси, бо національне почуття живе в душі кожної людини —

навіть тієї, яка, здавалося б, давно умерла духовно. Це виявилось, скажімо, під час дебатів у Спілці письменників, коли проти виключення І. Дзюби голосували люди, від яких цього ніхто не сподівався.

Ви вперто повторюєте, що люди, які сидять за ґратами — це просто кримінальні злочинці. Ви заплющуєте очі і робите вигляд, що проблеми нема. Ну, добре, на цій немудрій позиції вдасться протарабанити ще років з десять. А далі? Адже нові процеси на Україні (і в усьому Союзі) тільки починаються. Українське відродження ще не стало масовим. Але не тіште себе, що так буде завжди. В епоху суцільної письменності, коли на Україні є 800 000 студентів, а радіо мають всі, в таку епоху кожне суспільно-вагоме явище стає масовим. Невже ви не розумієте, що скоро вам доведеться мати справу з масовими соціальними тенденціями? Нові процеси лише починаються — а ваші репресійні заходи вже перестали бути ефективними. Що буде далі?

Є тільки один вихід: відмовитись від застарілої політики репресій і знайти нові форми співжиття з новими явищами, які вже утвердились в нашій дійсності безповоротно. Така реальність. Вона з'явилась не питаючи дозволу і принесла нові речі, що вимагають нового підходу. Для людей, покликаних займатись державними справами, є над чим думати. А ви все забавляєтесь, пускаючи бумеранг...

Буде суд. Що ж, будемо битись. Саме тепер, коли один написав покаянну заяву, другий перекваліфікувався на перекладача — саме тепер потрібно, щоб хтось показав приклад твердості і одним махом змив те гнітюче враження, яке створилося після відходу деяких людей від активної громадянської діяльності. Випало мені... Тяжка це місія. Сидіти за ґратами нікому не легко. Але ж поважати себе — ще важче. І тому будемо битись!

Буде суд, і знову все почнеться спочатку: нові протести і підписи, новий матеріал для преси і радіо всього світу. Разів у десять зросте інтерес до того, що написав Мороз. Словом, буде підлита нова порція у вогонь, який ви хочете загасити.

Це і є підривна діяльність. Але моєї вини тут не шукайте: я не посадив Мороза за ґрати. Не я запустив бумеранг.

Опубліковано: Сучасність. — 1972. — Мюнхен. — № 1. — С. 109-112.

**ЛИСТ ЦК КП УКРАЇНИ ДО ЦК КПРС ЩОДО
СУДОВОГО ПРОЦЕСУ НАД ІСТОРИКОМ
ВАЛЕНТИНОМ МОРОЗОМ**

19 листопада 1970 р.

Сов. секретно

Центральный Комитет КП Украины сообщает, что 17–18 ноября с. г. в г. Ивано-Франковске состоялся судебный процесс по делу Мороза В. Я., обвиняемого в проведении враждебной националистической пропаганды и клевете на советский государственный и общественный строй.

Привлеченный к уголовной ответственности Мороз В. Я., рождения 1936 года, уроженец Гороховского района Волынской области, в 1955 году был арестован и в 1956 году осужден к 4 годам лишения свободы за антисоветскую деятельность.

Как свидетельствуют материалы, Мороз за время отбытия наказания не прекращал своей враждебной деятельности, изготовил антисоветский пасквиль под названием “Репортаж из заповедника имени Берия”, который был распространен “самиздатом” и выпущен большим тиражом за границей.

После отбытия меры наказания, в сентябре 1969 года Мороз возвратился в Ивано-Франковск, нигде не работал. Как стало известно, он продолжал свою антигосударственную, националистическую деятельность. Им были подготовлены и различными путями распространялись откровенно враждебные писания: “Хроника сопротивления”, “Среди снегов”, “Моисей и Дотан” и др. В них он злобно клеветает на советский народ, нашу партию и правительство, всячески извращает ленинские принципы национальной политики КПСС, отстаивает и пропагандирует свои националистические взгляды.

За эти действия Мороз в июне 1970 года был арестован органами государственной безопасности и привлечен к уголовной ответственности. В ходе следствия и судебного разбирательства Мороз признал себя автором названных выше антисоветских пасквилей. Вместе с тем, он всячески пытался уйти от ответственности за проводимую им антигосударственную, националистическую деятельность.

В судебном заседании Ивано-Франковского областного суда полностью подтвердилось предъявленное Морозу обвинение. Суд оценил действия Мороза и изготовленные им документы как антисоветские, признал его рецидивистом и приговорил Мороза к 9 годам лишения свободы, из них 6 лет тюремного заключения, 3 года особого режима в исправительно-трудовых учреждениях, а также 5 лет высылки.

Присутствующими в зале жителями Ивано-Франковска приговор суда был встречен с большим одобрением.

Следует отметить, что в ходе судебного процесса группой единомышленников и знакомых Мороза в количестве 13 человек, прибывших в Ивано-Франковск из гг. Львова, Киева и Москвы, предпринималась попытка повлиять на судебное разбирательство. Среди них были ранее осужденные за антисоветскую деятельность и отбывшие наказание В. Черновол, А. Заливаха, Б. Горинь. После разъяснения, сделанного председателем областного суда этой группе, ими никаких активных действий по осуществлению своих замыслов не предпринималось.

Судебный процесс был проведен организованно.

Партийными и советскими органами осуществляются мероприятия по усилению идейно-воспитательной работы среди трудящихся, особенно интеллигенции и молодежи.

Секретарь ЦК КП Украины
19 ноября 1970 года

П. Шелест

ЦДАГОУ. – Ф. 1. – Оп. 25. – Спр. 347. – Арк. 20-21. Копія.
Опубліковано: Петро Шелест: “Справжній суд історії ще попереду”. Спогади, щоденники, документи, матеріали. За ред. Ю. Шаповала. – Київ, 2003. – С. 577-578.

№ 131

ІЗ СТЕНОГРАМИ ПЛЕНУМУ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ІДЕЙНО-ВИХОВНУ РОБОТУ СЕРЕД ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ОБЛАСТІ

30 листопада 1970 р.

КУЦЕВОЛ В. С. – перший секретар Львівського обкому
Компартії України (доповідь).

...Втілення постанов партії яскраво видно на прикладі

розвитку інтелігенції Львівської області. Тільки за останні 15 років чисельність спеціалістів з вищою і середньою освітою, які працюють у народному господарстві, зросла майже в 3 рази. Понад 35 тис. інженерів і техніків працюють у промисловості, 6 тис. — у будівництві. В сільському господарстві зайнято 5,5 тис. спеціалістів, у торгівлі і побутовому обслуговуванні — 8 тис., в органах охорони здоров'я — майже 27 тис. Науковою і науково-педагогічною діяльністю в області займається понад 7 тис. чоловік. На ниві народної освіти працює 26 тисяч. Майже 15 тис. чоловік зайнято в органах управління. В усіх галузях народного господарства, науки, освіти і культури Львівщини тепер працює майже 160 тис. спеціалістів вищої і середньої кваліфікації...

В нас всіма видами навчання охоплено 770 тис. чоловік, у тому числі у вищих і середніх спеціальних закладах — 120 тисяч...

За роки радянської влади високого рівня розвитку досягла наука в нашій області. Зараз у 40 науково-дослідних установах і 12 вузах працює 12 академіків і членів-кореспондентів Академії наук, 200 докторів і 2 тисячі кандидатів наук. Це величезна армія науковців і їх потрібно більш повно і раціонально використати.

За останні два роки обсяг наукових досліджень лише по госпдоговірній тематиці зріс з 6,1 млн. крб. до 8,7 млн. крб. Наукові установи області виконують замовлення більш як 500 підприємств і організацій. Ряд проблем розробили науковці сільськогосподарських вузів і науково-дослідних установ. Їх впровадження у виробництво сприяло підвищенню врожайності сільськогосподарських культур і піднесенню продуктивності тваринництва.

В центрі уваги досліджень вчених суспільних наук знаходяться питання економічних проблем будівництва комунізму, розвитку і зміцнення соціалістичної демократії, комуністичного виховання трудящих, боротьби проти сучасного антикомунізму, буржуазної ідеології націоналізму, релігійних пережитків. Разом з тим у науково-дослідній роботі ще продовжують мати місце багатотемність, розробка дрібних, неактуальних тем, розпорощення сил науковців, затягуються строки виконання наукових досліджень і впровадження їх у виробництво. Багато науковців несумлінно ставляться до обґрунтування економічної ефективності своїх розробок. Їх дослідження не знаходять свого практичного застосування.

У деяких працях Інституту суспільних наук, доцента університету Злупка, кореспондента республіканського радіо по Львівській області К. Г. Плаксюка дається невірна оцінка окремих діячів. Зокрема, доводиться, що лівий соціал-демократ В. П. Левинський відіграв велику роль у пропаганді марксистсько-ленінських ідей на західноукраїнських землях. Але замовчується про те, що він скотився на ворожі нашої партії позиції. Левинський сам одверто висловлювався в націоналістичних виданнях, що “усе своє життя присвятив боротьбі проти комунізму, проти ідеології і політики Комуністичної партії”. І видавати таку людину лише як представника прогресивної інтелігенції, пропагандиста марксизму-ленізму, трибуна революційної боротьби ми вважаємо неправильно. Нас дивує позиція мовчання партійних організацій університету і Інституту суспільних наук у цих питаннях.

Треба об'єктивно, гостро і принципово, з несхибних класових позицій оцінювати явища, факти, діяльність окремих осіб. Не можна брати лише позитивне і не дивитися на збочення, не бачити ворожого нутра.

В наш час, час гострих ідеологічних протиріч, боротьба за чистоту марксистсько-ленінської теорії, за чіткість політичних позицій, наступальність проти буржуазної ідеології, зокрема націоналізму, мають винятково важливе значення...

Довгий час допускав серйозні помилки доктор історичних наук О. Ю. Карпенко. В статті “До питання про характер революційного руху в Східній Галичині в 1918 році” він намагався реабілітувати ЗУНР. Тому не випадково “Щорічник історії Східної Європи”, який видається в Мюнхені, ще в 1964 році в рецензії на цю статтю відзначав, що автор “кинув відкритий виклик лінії партії”. Здавалося б, що радянський вчений повинен відмежуватись від такої оцінки, але цього не сталося. Викладаючи курс історії СРСР в університеті, він тенденційно, з неправильних методологічних позицій висвітлював історію колективізації сільського господарства і порушення соціалістичної законності під час культу особи. За це Карпенко поніс суворе партійне стягнення, але необхідних висновків для себе не зробив. Недавно він звільнений з роботи за професійну непридатність.

За останній час модою стала погоня за вченими званнями. Докторські і кандидатські дисертації нерідко готуються на шкоду плановій науковій чи викладацькій роботі і в той же час не мають наукового значення. Вчені ради, кафедри некритично підходять до дисертацій при їх обговоренні і

рекомендації до захисту, не пред'являють серйозних вимог до тематичної спрямованості та наукової цінності роботи. Так в гонитві за кількістю наукових ступенів і звань знижувалися вимоги до якості наукових робіт на кафедрі політекономії університету. Колишній доцент цієї кафедри Р. П. Обухівський при написанні монографії і докторської дисертації допустив численні факти плагіату. Проте лише після захисту та вимоги партійних органів він був підданий осуду з боку наукової громадськості і отримав суворе партійне стягнення.

Факти безконтрольного просування дисертацій, зокрема докторських, мали місце у відділенні Інституту економіки, поліграфічному, лісотехнічному інститутах та інших учбових закладах і наукових установах.

Бюро обкому партії недавно обговорювало стан справ у Інституті суспільних наук і встановило, що однією з основних причин серйозних недоліків у роботі інституту є незадовільний добір і виховання кадрів. В інституті довгий час працюють ідейно нестійкі і просто випадкові люди.

Партійним організаціям, керівникам і вченим радам вузів та науково-дослідних установ треба значно підвищити вимоги до наукових кадрів, до якості наукових робіт, повести рішучу боротьбу проти кар'єризму в науці, проникнення туди випадкових людей. Формування вченого, його наукове зростання і визнання повинні відбуватися не приховано від товаришів по роботі, а в найтіснішій співпраці з ними, при взаємній допомозі і контролю.

Необхідно добиватися, щоб усі наукові дослідження, в тому числі і дисертації, давали практичну користь.

Наша область займає вагоме місце в підготовці спеціалістів для народного господарства і культури країни. Щорічно навчальні заклади випускають понад 20 тисяч спеціалістів.

Партійні організації, професорсько-викладацькі колективи вузів і технікумів багато роблять, щоб озброїти молодь знаннями, дати їй відповідну кваліфікацію, виховувати юнаків і дівчат ідейно загартованими патріотами Батьківщини. Проте є непоодинокі випадки, коли у вузах і технікумах не забезпечується необхідний рівень навчально-виховної роботи. Значна частина студентів і учнів вчиться незадовільно, одержує поверхові знання, виходить слабкими спеціалістами, яких доводиться доучувати або переучувати на практичній роботі. Серед студентської та учнівської молоді мають місце факти аморальної поведінки, хуліганства, пияцтва. Окремі випускни-

ки після закінчення навчальних закладів відмовляються їхати за призначенням.

Однією з основних причин цих недоліків є слабка учбова матеріально-технічна база, недостатня увага партійних організацій, керівництва вузів і технікумів до добору кадрів, ідейно-політичного виховання викладачів. Окремі викладачі протягом тривалого часу працюють з молоддю, але самі не стоять на матеріалістичних позиціях. Майже 20 років працює в консерваторії старший викладач А. М. Нікодемівич. Він не зрозумів своєї ролі вихователя молоді і продовжує твердити, що релігійні переконання і марксизм-ленінізм у його свідомості можуть спокійно співіснувати. Своїх дітей він посилає до костела, забороняє їм поступати в піонери і комсомол.

Деякі ректори вузів, директори науково-дослідних установ, деканати і кафедри нерідко допускають політичну сліпоту, втрачають партійну пильність, миряться з фактами влаштування на роботу або вступу до аспірантури колишніх служителів культу, активних діячів уніатської церкви. Такі випадки мали місце в Інституті суспільних наук, музеї етнографії та художнього промислу, політехнічному, медичному інститутах, університеті, науковій бібліотеці.

Завдання міськкомів і райкомів КП України, партійних організацій, керівників вищих і середніх спеціальних навчальних закладів полягають у тому, щоб суворо дотримуватися ленінських принципів добору кадрів, взяти під неослабний контроль навчання та ідейне загартування професорсько-викладацького складу, їх роботу з студентами та учнями, забезпечити піднесення якості підготовки висококваліфікованих, ідейно загартованих спеціалістів для країни.

Виконуючи постанову ЦК КП України “Про підготовку і виховання вчительських кадрів в Українській РСР”, партійні комітети посилили увагу до роботи школи, діяльності первинних парторганізацій, до добору кадрів учителів, підвищення їх ідейно-політичного і фахового рівня.

Але ще не всі вчителі з повною відповідальністю ставляться до роботи в школі, не підвищують свій ідейно-теоретичний та фаховий рівень, не домагаються підвищення ефективності уроків, позакласних і позашкільних заходів. Внаслідок цього деколи за високими процентами успішності приховується відсутність глибоких та міцних знань учнів. У попередньому навчальному році майже 60 процентів школярів навчалася на трійки, а 3250 учнів стали другорічниками.

Значні недоліки мають місце в формуванні матеріалістичних переконань, ідейному загартуванні учнів. Частина дітей та підлітків під впливом батьків справляє релігійні обряди, стає на шлях антигромадських вчинків. Учні Мостиської, Добротвірської середніх шкіл, Віцівської школи Старосамбірського району брали участь у написанні та розповсюдженні антигромадських і націоналістичних листівок. Частина випускників шкіл уникає роботи в сфері матеріального виробництва.

Безумовно, в цих недоліках є велика вина батьків, але в формуванні матеріалістичного світогляду учня, вихованні в нього громадських обов'язків, підготовці до трудового життя головна роль належить учителю.

Партійні комітети, органи народної освіти ще не зайняли належного місця в питаннях добору, розстановки і виховання вчителів. До цього часу в школах області працює багато вчителів, які не мають педагогічної підготовки, залишається значною плінність кадрів, не викорінена практика їх використання поза фахом.

Є факти, коли на педагогічній роботі довгий час працюють люди, які приховують свої справжнє обличчя. Важко підрахувати сьогодні моральні збитки, завдані вихованню підростаючого покоління колишнім вчителем Вороновським. Протягом довгих років він працював у школах області і весь час вів подвійне життя: був одноразово і вчителем, і підпільним уніатським священиком. Останнім часом виявилось, що окремі вчителі відразу ж після виходу на пенсію почали відвідувати церкву...

На сучасному етапі комуністичного будівництва зростає роль і відповідальність перед суспільством творчої інтелігенції, яка покликана засобами мистецтва відобразити велич радянської людини, глибоко розкривати соціальні процеси нашої дійсності, внутрішні духовні і психологічні зміни сучасника.

Обком партії постійно націлює творчі спілки і мистецькі заклади на вирішення цих завдань.

У період підготовки і відзначення 100-річчя з дня народження В. І. Леніна написано ряд творів про нашу дійсність, про соціалістичні перетворення в західних областях України. Разом з тим, аналіз творів львівських письменників свідчить, що більшість з них спрямовує свої зусилля на явища, віддалені від сучасності. Письменники і поети нерідко друкують низькохудожні, беззмістовні твори, забувають про

соціалістичний реалізм, про партійність у літературі. Частина письменників займається вишукуванням в історії таких моментів, які викликають нездорові аналогії. Наведу лише два приклади.

Поет, член партії В. Лучук на вечорі, присвяченому 75-й річниці письменника В. Гжицького, виступив з віршем “Реабілітація Овідія”. В ньому автор в алегоричній формі порівнює В. Гжицького з римським поетом Овідієм, який ще на початку нашої ери був засуджений на заслання. Лучук вигукує: “О, скільки їх засуджених задар”, тобто дарма. Автор стає на безкласову позицію, коли говорить, що “у поетів лише одна вина – це те, що мають спільний дар від бога”. Його не турбує, про що вони пишуть, кого оспівують. В заключному слові письменник В. Гжицький дав правильну відповідь тим, хто шукає в його біографії якогось страшного періоду. Але дивно, що партійна організація і правління обласної організації Спілки письменників не вказали автору вірша на його хибні позиції.

Нещодавно комуніст поет М. Петренко надіслав до журналу “Заклик” органу Українського товариства сліпих вірш “Нескорена фортеця”. Що ж пише поет у цьому вірші? – “Що світ тісний, тьмуца тьма ворогів сіє пострах, ганьбу і злочин”. Устами сліпого кобзаря автор стверджує: “Вже нема України, нема, як нема в майбутнє доріг...” Далі поет малює жахливу картину: розпач, страхіття, руїни, збезчещення дівчат, одні тільки раби, над якими “бундючиться кат”. Єдиний порятунок від усіх бід і лиха для українського народу Петренко вбачає лише в рідному слові і рідній пісні.

Ряд зауважень слід висловити на адресу редколегії журналу “Жовтень”. Останнім часом він дещо поліпшив тематику та художній рівень друкованих творів, але вдається до надмірного захоплення далеким минулим. Тільки протягом 1970 року журнал надрукував: “Утікач з Ніневії” повість про події 7 століття до н. е., “Первоміст” – про Київську Русь, “На високій полонині” – про часи опришківства та інші історичні твори. Крім постійної рубрики “Вікно в історію”, в журналі публікується також цілий ряд досліджень, новел і повідомлень з давніх часів. У деяких творах, що друкуються на його сторінках, допускаються політичні помилки.

В останні роки значно послабшала публіцистика в журналі, її загостреність проти українського буржуазного націоналізму та антигромадських явищ. У рубриці “Пост імені Ярослава

Галана” час від часу подаються матеріали цього плану, але вони переказують давно всім відомі факти, їм бракує наступальності.

Не завжди на належній висоті знаходиться критична думка, яка покликана спрямувати літературний процес, підходити до оцінки твору не лише з художніх критеріїв, а й з класових, партійних позицій.

Ці зловоденні питання не завжди стають предметом розгляду на зборах і бюро первинної партійної організації, в творчих секціях письменницького колективу...

Істотні недоліки є в роботі Львівської організації Спілки художників.

У живописців Андрущенко, Кристопчука, Патики та інших творчий експеримент йде по шляху примітивізації образу, фігури людей показують огрубленими, без тіні думки і живих людських почуттів. У ряді творів захоплення поверховою декоративністю веде до вихолощення ідейно-емоційного змісту мистецтва.

Основна тема наших живописців — пейзажі, портрети, жанрові картини з народного побуту та історичного минулого українського народу. А тема сьогодення, образ сучасника, людини праці, воїна-визволителя дуже слабо розробляється живописцями і графіками.

Ці випадки творчого суб'єктивізму не знаходять відповідної оцінки в нашій критиці, а, навпаки, дістають підтримку і схвалення. Первинна партійна організація художників малочисельна, не має належного впливу на творчий процес.

Останнім часом ряд цікавих постановок здійснили мистецькі колективи Львівщини.

Однак, театри ще у великому боргу перед глядачами. Театральні колективи слабо працюють над створенням спектаклів, які б відображали пафос комуністичного будівництва. При формуванні репертуару інколи віддається перевага авторам, які в своїх п'єсах мають особливу пристрась до надщерблених натур, здрибнюють самотній характер нашого сучасника, нав'язують йому скептицизм, розчарування в житті, сумний погляд на все оточуюче.

Правильний добір репертуару і надалі залишається найактуальнішою проблемою в роботі театрів.

Партійні організації установ мистецтва і культури допускають серйозні прорахунки в ідейно-виховній роботі серед творчих працівників, слабо працюють по прийому до лав КПРС провідних акторів, художників.

Для дальшого піднесення громадської і творчої активності письменників, художників, артистів, композиторів важливе значення має зміцнення їх зв'язків з життям, працею робітників і колгоспників. Тоді вони зможуть краще розуміти велич людини праці.

Коли ми розглядаємо діяльність творчої інтелігенції, то створюється враження, що дехто з них рветься до свободи. Ми нагадуємо ленінську вимогу, що свобода особи при соціалізмі не є якоюсь абстрактною свободою, про яку турбуються духовні наставники капіталізму. “Жити при соціалізмі і бути вільним від суспільства, — писав Ленін, — не можна”. Свобода при соціалізмі вимагає високої організованості, дисципліни і відповідальності кожного члена суспільства...

В умовах нашої області необхідно особливо врахувати намагання ідеологічних диверсій імперіалізму. Львівщина — прикордонна область, значна частина населення має родинні зв'язки з громадянами, які живуть за кордоном, в області є чимало людей, які були зв'язані з діяльністю різноманітних націоналістичних та релігійних організацій. На території області живе більше 30 тисяч колишніх учасників і пособників оунівського підпілля, населення одержує щорічно до 500 тис. листів, 85 тис. бандеролей і посилок з капіталістичних країн. Додайте до цього 60 тис. іноземних туристів і громадян, які приїжджають з-за кордону по приватних запрошеннях, і стане зрозуміло, які широкі канали існують для проникнення до нас буржуазної ідеології.

Серйозну ставку буржуазія робить на духовний розклад молоді, внесення в її світогляд скептичного, нігілістичного ставлення до радянської дійсності, привертання її уваги до міщанських цінностей, буржуазного способу життя. Враховуючи це, партійні організації повинні посилити боротьбу проти будь-яких проявів буржуазної ідеології, особливо ідеології українського буржуазного націоналізму. Факти свідчать, що націоналістичні прояви в нас мають ще місце. Викладачі політехнічного інституту Н. С. Попруга і О. Д. Тушинський в присутності студентів висловлювали неправильні думки з національного питання, засуджували вжиті радянським урядом та урядами братніх соціалістичних країн заходи по врегулюванню становища в Чехословаччині. Під їх впливом студент 5-го курсу вечірнього відділення будівельного факультету Є. Н. Павлюк почав висловлювати серед свого оточення ідейно шкідливі, націоналістичні судження. Колишній викладач

Дрогобицького педагогічного інституту М. П. Кочерган намагався нав'язувати дискусії серед викладачів з приводу ленінської національної політики та її практичного втілення в життя. Останнім часом поживався сіонізм. Він проявляється, зокрема, в підтримці частиною єврейського населення імперіалістичної агресивної політики Ізраїля.

Ці ворожі політичні течії повинні зустрічати з боку партійних організацій, кожного комуніста своєчасну і рішучу відсіч.

Необхідно пам'ятати, що ставка на роз'єднання соціалістичних націй – це складова частина стратегічних розрахунків наших ідейних ворогів. Для партійних організацій області найголовнішим завданням повинно бути виховання трудящих у дусі дружби народів нашої країни, пролетарського інтернаціоналізму.

Важливим завданням партійних організацій є наступальна атеїстична пропаганда. Релігія є політичним каналом, по якому буржуазія намагається передавати свої ідеї, чинити свій вплив, стримувати комуністичне будівництво. Особливо шкідливою є діяльність уніатів, покутників, єговістів та інших сектантів, які стоять на антирадянських позиціях.

Судовий процес над підпільним єпископом Величковським показав, що уніати підтримують тісні зв'язки з закордонними націоналістичними організаціями, змикаються з ними під лозунгом антикомунізму. Внаслідок притуплення політичної пильності з боку окремих партійних організацій і керівників уніатам вдалося затягти в свої сіті деяких осіб з числа молоді інтелігенції.

В свій час до роботи у вузах, науково-дослідних установах, школах були допущені люди, які не порвали з греко-католицькою вірою, націоналістично настроєні. Так, викладачем Львівського політехнічного інституту працював Л. Я. Панкевич. Про його релігійні погляди знали і на заводі ім. Леніна, звідки він був рекомендований до аспірантури, і в інституті, але принципової оцінки цьому ніхто не давав. Науковим керівником Панкевича був професор Ю. Т. Величко, який неодноразово заявляв, що “розходиться з партією в національному питанні”, тримав орієнтацію на безпартійних аспірантів. Багато колишніх активних уніатів звили собі гніздечка в медичних установах, деякі з них і зараз продовжують нелегальну діяльність.

Незважаючи на поживлення уніатства, складність релігійної обстановки, ряд партійних комітетів, первинних партійних

організацій глибоко не вивчають причин живучості релігії, не знають конкретного становища в своїх колективах, слабо обізнані з пристосовницькою діяльністю церковників. Мало того, окремі комуністи, навіть керівники, примирливо ставляться до релігійно настроєної частини працівників своїх колективів. Так, внаслідок безконтрольності голови колгоспу “Вільна Україна” Перемишлянського району В. П. Задвірного і колишнього секретаря парторганізації Г. В. Труби була проведена електролінія і здійснене освітлення знятої з реєстрації церкви. Всі 14 комуністів села тримали в квартирах ікони і справляли релігійні обряди. Перемишлянський райком партії зробив з цього належний висновок, але варто було зробити його значно раніше.

Партійні, профспілкові, комсомольські організації ще не приділяють належної уваги формуванню морального обличчя інтелігенції. Інколи вона не показує особистого прикладу на виробництві, несумлінно ставиться до службових обов'язків, порушує трудову дисципліну, допускає хуліганські та аморальні вчинки. Тільки по м. Львову притягнуто до кримінальної відповідальності понад 100 осіб з числа інтелігенції за крадіжки соціалістичної власності, хабарництво, хуліганство та інші злочини.

Нещодавно слідчими органами була заарештована група шахраїв, яка займалась підробкою дипломів та інших документів. Одним з керівників цієї групи був заступник голови президії Львівського обласного відділення Українського товариства охорони природи Мисак. Прикро, що знайшлися люди, в тому числі комуністи, які прагнули придбати за великі гроші фальшиві документи. Це — працівник Львівської тютюнової фабрики Телипський, начальник відділу механізованої колони № 3 тресту “Львівсільбуд”, член КПРС Сідий, начальник цеху заводу мопедів, член КПРС Шевчук, начальник управління тресту “Укрхімремонт”, член КПРС Дзигар, головний технолог заводу РЕМА, член КПРС Нестеренко, технічний інспектор обкому профспілки працівників будівництва і промбудматеріалів, член КПРС Донцов та інші.

Протягом останніх двох років за порушення громадського порядку до адміністративної відповідальності притягнуто 216 чоловік інтелігенції. Майже 200 чоловік побувало у Львівському медвितверезнику...

В деякій частині інтелігенції рушійним мотивом стали заробітчанство, гонитва за власними машинами, дачами.

Органи народного контролю встановили, що в багатьох установах і організаціях області надзвичайно поширена практика роботи за сумісництвом. Так, у системі народної освіти працює за сумісництвом близько трьох тисяч чоловік. Обласним відділам охорони здоров'я і народної освіти треба, нарешті, навести в цьому порядку відповідно до радянського законодавства...

Певну роль в ідейно-політичному вихованні інтелігенції відіграють преса, телебачення, радіо. Проте рівень їх роботи залишає бажати кращого. Протягом останнього часу на сторінках "Львовской правды" немає матеріалів, які б розповідали, чим живуть творчі спілки. Мало в газетах друкуються рецензій на твори львівських письменників, театральні вистави. Рідко коли можна прочитати про діла і будні інженерів і техніків, які працюють у будівництві...

Досі не створено фактично жодної телепостановки про робітничий клас, колгоспне селянство, не підготовлено циклу передач про життя, працю, турботи нашої інтелігенції. Нашим газетам, радіо і телебаченню треба більше уваги приділяти творчій молоді, частіше заглядати в студії митців, лабораторії вчених, надавати їм трибуну для творчих звітів, теоретичних виступів...

ВИСТУПИЛИ:

МАЛЮК О. П. – секретар Дрогобицького міськкому КП України.

...Ми постійно дбаємо про ідейно-теоретичне зростання інтелігенції, яким охоплено 1767 різних представників інтелігенції...

КУЦЕВОЛ В. С. (запитання Малюку). Один з викладачів педагогічного інституту, який допустив політичні збочення, виїхав у інше місто з хорошою характеристикою. Як це сталося?

МАЛЮК О. П. Це мова йде про Кочергана. Він виїхав у Івано-Франківськ і влаштувався в педагогічний інститут, отримавши від партійної організації об'єктивну характеристику. Причому, зв'язок з обласним комітетом партії Івано-Франківська у нас був, ми повідомили листом, що у нас ця людина працювала, що він допустив такі-то помилки і, можливо, у нього такі переконання. Однак, Івано-Франківський педінститут покищо тов. Кочергана тримає у себе на роботі.

Зараз стан поліпшився в педінституті. Про це ми можемо

сказати з усією відповідальністю. Але ще серед студентів є певний прошарок таких, які можуть допускати неправильні висловлювання. Особливо це було помітно під час подій в Чехословаччині. І зараз деякі студенти можуть висловитись в такому дусі.

* Крапки в тексті.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 16. — Спр. 10. — Арк. 6, 7, 22, 23-30, 33, 35-38, 75, 79.

№ 132

З ІНФОРМАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ЦК КП УКРАЇНИ ПРО АТЕЇСТИЧНУ РОБОТУ В ОБЛАСТІ

4 грудня 1970 р.

№ 001703
Екз. № 2

Цілком таємно

ЦК КП України

ІНФОРМАЦІЯ

про виконання постанови ЦК КП України від 28 квітня 1970 року “Про недоліки в роботі партійних і радянських органів Львівської області по припиненню протизаконної діяльності залишків уніатського духовенства”

Виконуючи постанову ЦК КП України “Про недоліки в роботі партійних і радянських органів Львівської області по припиненню протизаконної діяльності залишків уніатського духовенства”, бюро обкому партії 29 травня ц. р. прийняло постанову і затвердило заходи по поліпшенню інтернаціонального, атеїстичного виховання трудящих, посиленню боротьби проти буржуазно-націоналістичних пережитків у частини населення та протизаконної діяльності уніатів і сектантів...

Обком партії організував детальне вивчення становища в селах, де були колись сильні позиції греко-католицької церкви і де до цього часу є значна частина прихильників уніатства. Так, в області було виявлено близько 70 сіл, де спостерігалась посилена активізація віруючих. З цього числа виділяється

12 сіл, які є особливо складними і де можливі всілякого роду уніатські акції.

В цих селах була вивчена робота партійних організацій і керівних кадрів. Здійснені заходи по організаційному зміцненню парторганізацій, керівництва колгоспів і сіл. Підвищено відповідальність виконкомів сільрад, правлінь колгоспів за морально-політичний стан населення. Партійні організації колгоспів та інших організацій, що знаходяться в приміських селах, посилили виховну роботу серед мешканців цих сіл — робітників промислових підприємств Львова, Дрогобича, Червонограда, Самбора, Стрия...

Поліпшено якісний склад агітаторів-атеїстів і їх перепідготовку в школах і на семінарах з ухилом на детальне вивчення ідеології і діяльності уніатства, форм і методів боротьби проти нього та ведення індивідуальної роботи з віруючими. В області працює 9,5 тисячі агітаторів-атеїстів, у тому числі 3 тисячі комуністів. З них 73 проценти мають вищу і середню спеціальну, останні — середню освіту...

У вечірній університет марксизму-ленінізму при Львівському міськкомі КП України на факультет наукового атеїзму набрано 120 слухачів. Випускників цього факультету партійні комітети використовують для подання методичної допомоги пропагандистам і агітаторам, для проведення занять у системі партійної освіти.

Масова підготовка кваліфікованих атеїстів ведеться в теоретичних семінарах, які діють у системі партійної освіти. Ці семінари за рекомендацією обкому і райкомів партії організовані в тих населених пунктах, де є найбільше віруючих. В 1970—1971 навчальному році в системі партійної освіти працює 67 теоретичних семінарів “Формування матеріалістичного світогляду і шляхи подолання релігійних уявлень”, в яких навчається 1155 слухачів; 45 теоретичних семінарів “Основи сучасного наукового світогляду” (1107 слухачів) і 408 теоретичних семінарів “Комуністичне виховання і боротьба проти буржуазних пережитків у свідомості і поведінці людей (8979 слухачів). В системі комсомольської освіти працює 73 гуртки “Войовничий атеїст”, в яких навчається 1453 юнаків і дівчат...

В справі пропаганди наукового атеїзму велику роботу проводить музей історії релігії і атеїзму, який відкрито у Львові 9 квітня ц. р. в приміщенні колишнього монастиря і колегії Домініканів. Для огляду відкриті експозиції відділів:

“Наука і релігія”, “Походження релігії”, “Походження християнства”. Підготовлено до відкриття важливий політичний відділ “Уніатська церква на західноукраїнських землях”...

У видавництві “Каменярь” останнім часом вийшли ряд книг місцевих авторів, у яких викривається ідеологія і діяльність уніатської церкви та її зв'язки з українським буржуазним націоналізмом та фашизмом “У тіні святого Юра” (друге видання), “Розплата”, “Союз хреста і капіталу”. У видавництві Львівського університету вийшла книга “Боротьба філософських течій на західноукраїнських землях у 20–30-х роках ХХ ст.”

Обком КП України посилив увагу до використання адміністративних мір та поліпшення роботи адміністративних органів по припиненню протизаконної діяльності церковників, і зокрема уніатів. В цьому році органами КДБ, прокуратури і міліції здійснено цілий ряд заходів...

На місцях посилено контроль за способом життя осіб, які в минулому притягувалися до кримінальної відповідальності за антирадянську націоналістичну діяльність і зараз підтримують зв'язок з антигромадськими елементами, проводиться профілактична робота з цією категорією осіб. Виявлені уніати і сектанти, які не займаються суспільно-корисною працею. З ними проводиться профілактична робота по трудовлаштуванню, а ті, що ухиляються від роботи, притягуються до відповідальності, як тунеядці у відповідності з законом.

З виявленими організаторами і активістами нелегальних уніатських груп проводяться індивідуальні бесіди, вони письмово попереджуються про відповідальність у відповідності з радянським законодавством, а уніати і сектанти, які порушили радянські закони, притягуються до кримінальної і адміністративної відповідальності.

В результаті здійснених заходів за порушення законодавства про культи, протизаконні дії 9 чоловік притягнуто до кримінальної відповідальності і 36 чоловік притягнуто до адміністративної відповідальності. На 5 чоловік-тунеядців прийняті рішення райвиконкомів про трудовлаштування.

Арештовані і засуджені уніати Рудень, Голойда, Торчинович, Соломин за інспірацію і активну участь в інциденті в с. Пиняни Самбірського району, де після нелегального відправлення уніатських служб в знятій з реєстрації церкві виникли безпорядки і були допущені хуліганські і антигромадські дії з боку церковників. Одночасно з числа активних

уніатів до адміністративної відповідальності притягнуто ще 10 осіб.

В цьому році за злісне ухилення від громадсько-корисної праці притягнуто до кримінальної відповідальності і засуджена покутниця Дробот С. І. з с. Рясне Яворівського району. Притягається до кримінальної відповідальності Бенкович М. Ф. з с. Тернівка Сколівського району, який вів бродячий спосіб життя, роз'їжджав по області, видавав себе за святого і за "подання допомоги і лікування" від хвороб брав від громадян гроші, привласнював їх собі.

В результаті здійснених профілактичних заходів у вересні не відбулися збори сектантів ЄХБ в м. Рава-Руській і Бориславі, куди під виглядом "Свята врожаю" мали зібратися понад 500 чоловік сектантів.

Відділ пропаганди і агітації провів нараду ряду керівників підприємств, організацій, вузів, науково-дослідних установ, секретарів партійних організацій, секретарів райкомів партії по фактах впливу керівника нелегального єпископату Величковського на окрему частину інтелігенції і молоді. Слідом за цим в колективах, де працювали уніати, були проведені збори трудящих і намічені заходи до піднесення всієї ідейно-виховної роботи.

Ректорат і партійна організація політехнічного інституту провели ряд бесід з викладачем Панкевичем, який не відмовився від релігійних переконань. Будучи підданим гострій критиці на зборах викладачів радіотехнічного факультету, Панкевич подав заяву про звільнення з роботи. Гостра оцінка на зборах була дана професору Величку за його аполітичність, неправильний добір аспірантів і викладачів на кафедрі, якою він керує. Інститут вжив заходів до недопущення захисту Панкевичем дисертаційної роботи.

В колективі аптекоуправління відбулися бесіди профілактичного характеру з Проців і Дзядик. Уніатка Ситко звільнена з роботи в музеї етнографії і художнього промислу в зв'язку з переходом на пенсію. З працівницею музею Барбуляк проведена робота, яка дає підставу вважати, що вона не повторить своєї помилкової поведінки. Зараз вона перейшла на роботу в іншу організацію. В музеї проведено партійні збори по питанню поліпшення ідейно-виховної роботи в колективі.

Директор Будинку культури в с. Колодне Кам'янсько-Бузького району Кондяк переведений на рядову роботу. З ним ведеться відповідна робота по відриву від уніатства.

Працівниця облдержархіву Кос в результаті проведеної з нею роботи заявила, що відмовляється від участі “у всяких уніатських справах”, але залишається віруючою католичкою.

Інженер Львівського філіалу інституту економіки АН УРСР Петришин в процесі роботи з ним визнав, що порвав з уніатством і релігією, виступив у газеті “Вільна Україна” з статтею “Їх справжнє обличчя” і по радіо, в яких викрив підступні дії уніатів і свого дядька єпископа Величковського. Він написав листа в обком партії, в якому заявляє: “Хочу заверить Вас в своей твердой и постоянной готовности всегда, всюду, всеми силами служить делу Коммунистической партии, Советского государства, нашего народа”.

Вчителька СШ № 76 Купчик вийшла на пенсію. Поведінка її взята під контроль. Завідуюча дитячим садком № 48 Лига, старший редактор студії телебачення Паламарчук заперечують свою причетність до уніатства. Доцент медінституту Білінський є родичем священника-уніата, але вважає себе атеїстом.

З особами, які мали відношення до справи Величковського, проводиться виховна робота.

Цілеспрямована робота партійних, радянських органів по виконанню постанови Політбюро ЦК КП України дає відповідні позитивні наслідки. Це видно з того, що в цьому році залишки уніатського духовенства проявляли меншу активність, ніж у попередні роки. Знижується релігійність населення, зростає нова радянська обрядність. При вступі в шлюб релігійна обрядність знизилась за останні роки в цілому по області з 45 до 28 проц. А в ряді населених пунктів вона не перевищує 10 процентів.

Поряд з цим в роботі окремих партійних організацій по виконанню постанови ЦК КП України мають місце серйозні недоліки. Факти свідчать, що церковники, в тому числі і залишки уніатського духовенства, ще і сьогодні мають намір боротися не тільки за збереження, але і розширення своїх позицій. В ряді населених пунктів залишається досить високою релігійна обрядність, збільшуються доходи релігійних об'єднань, існують незареєстровані сектантські групи, деякі з них діють багато років, ще ведуть проповідницьку діяльність бродячі уніатські священники (в більшості в інтересах власної наживи).

Обком, райкоми партії, первинні партійні організації продовжують роботу по забезпеченню виконання постанови Політбюро ЦК КП України “Про недоліки в роботі партійних

і радянських органів Львівської області по припиненню протизаконної діяльності залишків уніатського духовенства”.

Секретар Львівського обкому
КП України

К. Пирожак

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 16. – Спр. 89. – Арк. 86-95.

№ 133

ВІДГУК ПРО ВИСТАВКУ ТВОРІВ ЛЬВІВСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ У КИЄВІ

8 грудня 1970 р.

Виставка львівських художників, відкрита в залах Київського музею українського образотворчого мистецтва УРСР, викликала досить розбіжні думки. Інтерес, виявлений до неї, цілком зрозумілий: адже львів'яни давно зарекомендували себе як своєрідний, цікавий колектив різних за почерками і творчими манерами, неспокійних у пошуках митців. Спадкоємці таких майстрів, як Іван Труш, Олена Кульчицька, Антон Манастирський, вони висунули з свого середовища багато обдарованих художників, чиї твори постійно збагачують духовну скарбницю народу.

За останні роки особливо помітні успіхи львівських скульпторів, зокрема, в монументальному мистецтві. Я маю на увазі такі, наприклад, великі роботи, як монумент Бойової слави Радянських Збройних Сил, споруджений у Львові (автори – скульптори Д. Крвавич, Е. Мисько, Я. Мотика, О. Пирожков, архітектори М. Вендзилович та А. Огреневич), пам'ятник Івану Франку в Дрогобичі (автори – Д. Крвавич, Е. Мисько, В. Одрехівський, Я. Чайка).

Завжди з інтересом зустрічаєшся з творами Д. Крвавича – скульптора простої, але дуже виразної пластичної мови, Я. Чайки, під руками якого оживає штучний камінь (на виставці експонуються його вдалі портрети Ф. Дзержинського і Т. Г. Шевченка, виконані в чорному і червоному камені), Е. Миська – майстра глибоко психологічних портретів. (Не варто тільки було йому подавати на виставку поруч з виразними портретами письменника Р. Іваничука і скульптора В. Петрова натуралістичний портрет В. Гжицького, що сприймається швидше як шарж на письменника).

На виставці чимало хороших скульптурних творів. Хочеться відзначити безсумнівний успіх О. Пилева. Постаць В. І. Леніна, виконана в кованій міді, опрацьована не традиційно; погляд, поза передають внутрішню зосередженість і простоту людини, вчителя і вождя. Поетичний, красивий в своєму натхненні — Шопен, різьблений з пісковика.

Цікаві роботи Л. Біганича “Соломія Крушельницька в ролі Аїди” і особливо “Баркарола”. Своєрідна стилізована манера виконання тут цілком доречна, лінії красиві, музикальні. Але якби митець до кінця витримував обраний стиль! А то постаць, обличчя Соломії трактовані узагальнено, а руки, пальці занадто деталізовані. Точний і виразний за внутрішньою характеристикою портрет композитора В. Барвінського, створений В. Одрехівським.

Співзвучний музиці Леонтовича портрет композитора, тонко модельований Є. Дзиндрою. З кількох робіт С. Рихви кращою видається портрет скульптора В. Борисенка. В ньому, крім зовнішньої подібності, відчувається і характер портретованого. Тими ж якостями позначений і портрет поета В. Симоненка роботи М. та П. Флітів. Високі художні якості характеризують роботи Л. Штеренштейн.

В скульптурах І. Самотоса впадає в око нарочите порушення пропорцій; особливої виразності при цьому не досягається. Незрозуміло, чому, наприклад, у погрудді Г. Скороди така видовжена шия. Так само невиправдані розміри деяких робіт В. Бойка. Монументальності, глибини художнього узагальнення бракує його портретам Т. Г. Шевченка і Д. Павличка. Невідповідність форми і змісту видно і в роботах П. Кулика. Його проекти пам'ятників здаються не більш як настільними статуетками, сувенірними виробами, до того ж дещо манірними.

Львівські скульптори багато чого беруть з традицій народного різьбярства, застосовують в скульптурі дерево, майоліку, кований метал, інкрустацію. Це, звичайно, розширює їх можливості, але не завжди відповідає змісту творчого задуму. Стилізація, прагнення до декоративності призводять часом до неправильного розуміння призначення скульптури. (Одна справа, коли вона призначена для сприйняття з великих відстаней, інша — для парку чи музейної експозиції).

Треба сказати, що і на живопису львів'ян відбивається явне тяжіння до декоративності. Це видно і на колористичному та композиційному рішенні переважної більшості творів, і

на самій манері виконання і трактування образів. Надмірне захоплення зовнішньою декоративністю народного мистецтва, народним примітивом, етнографізмом заважає художникам вирішувати більш глибокі завдання – повнокровного відображення сьогоднішнього життя. Втискування сучасного змісту в стару форму, до того ж запозичену в майстрів минулого, не може дати потрібного ефекту, і деякі художники обирають для себе легший шлях – занурюються в глибину віків, і тоді з'являються численні варіації козака-Мамає (на виставці є “Козак-Мамай” М. Кристопчука, який нічого нового не додає до народного лубка на цю тему; жодного переосмислення образу тут немає), або картини, позбавлені якихось ознак часу (“Музиканти”, “Відпочинок”, “Косар” О. Кравченка ніби намальовані в минулому столітті; “Спека в пустелі”, “Ясний день”, Міст біля села”, “Піщаний кар'єр” та інші картини Л. Медведя нагадують кольорові фоторепродукції і вражають дивовижною старанністю автора, але не торкаються серця глядача; “Щедрівки” П. Марковича і “Свято на нашій вулиці” Л. Пушкаша також позбавлені часу і місця дії).

Випадковість сюжету, неглибоке проникнення в суть явища, невміння побачити нове в житті, – на ці серйозні недоліки хибує багато львівських живописців. Звідси – надзвичайно мало творів значного громадського звучання. Героїчна праця, подвиг робітничого класу, яким славен древній і юний Львів. Дерзання науковців, самовідданість трудивників нового, соціалістичного села. Які невичерпні джерела натхнення для художника! Але більшість живописців, навіть молодих, ніби заплющили очі і закрили вуха, ніби не знають про роботу, що вирує навколо них. Ну, невже ж поезію праці людей, які годують нас, звеличують славу нашої Батьківщини, треба шукати тільки в шинкуванні капусти чи толоці?

На жаль, не хвилюють пейзажі В. Манастирського тому, що вони не зігріті душею художника. Це тим більш прикро, що автор – досить цікавий і своєрідний живописець, від якого завжди чекаєш більшого. І різні за мотивами пейзажі О. Лещинського, мабуть, через те саме здаються однаковими, статичними, ілюстративними. Не виділяються і картини С. Борейка ні темою, ні виконанням.

А от численні натюрморти і пейзажі О. Шатківського посправжньому радують. Вони красиві, витримані кожний у відповідній гамі. Художник не підробляється під народний примітив, але органічно засвоює традиції народного мистецтва, в них відчувається національний колорит.

Чимало в експозиції робіт, які викликають досаду явним підробленням під західноєвропейських художників. Йдеться не про творче наслідування, що саме по собі непогано, а про звичайне запозичення чужих зразків.

М. Сельська вже не малює, а ліпить свої натюрморти, ліпить з шматочків тканини, дерев, фарби. Метод не новий. У двадцятих роках таким способом уже “малювали”. Але чи досягає художник цим додаткової виразності? Ні, марна витрата часу. Ніяк не можна погодитись, наприклад, і з тим, що збирання винограду, сама назва якого викликає асоціацію з пекучим сонцем, зображується чорною і коричневою фарбами, ніби через темні окуляри, що квіти в натюрмортах позбавлені будь-якої привабливості, ніби засушені і зів'ялі. Можливо, як декорація у вітрині магазину такий прийом оформлення може стати в пригоді, але тут, серед картин, крім здивування, він нічого не викликає.

Десь і колись бачене нагадують і роботи Р. Сельського. В його пейзажах немає природи, самі декорації, натюрморти позбавлені форм, об'єму, простору. Вони нічого не виражають, не хвилюють, ні про що не промовляють. Невже художник не відчуває краси життя і природи?

Навіщо і такому обдарованому живописцю, як Ю. Щербатенко, малювати “під Ренато Гутузо?” Краще ж за нього не сказав. З експонованих картин цікавішою є “Друзі”. Вона глибша за думкою, краща за композицією, співвідношенням кольорів.

Хочеться відзначити “Портрет С. Тудора” Д. Довбошинського. “Комсомольці 1920 року” М. Добронравова, “Вулиця Руська” і “Музики” П. Грегорійчука (навіть чи можна погодитися з його портретом І. Севери. Манірна поза, купідон над головою – не в стилі Севери). Художник своєрідного бачення світу П. Грегорійчук виділяється серед своїх колег живописною культурою. Нижче своїх можливостей представлений на виставці І. Гуров. Більшого хочеться побачити у Р. Сильвестрова, хорошого, тонкого колориста, – глибшого добору теми і її осмислення.

Я належу до тих, хто шанує обдарованість В. Патики. Пригадую його цікаві портретні роботи, його спостережливі пейзажі, відчуття кольору. Художник явно декоративного плану, він невтомно шукає нові виражальні засоби. Те, що представлено на виставці, мені здається, частково саме цієї пошукової роботи. Де в чому він знайшов. Мабуть, у стінних розписах і мозаїках його формальні знахідки знадобляться.

Але багато в чому він втратив. Втратив чистоту сприйняття природи, збіднив себе, свою палітру. Звичайно, легше приклеїти шматок рибальської сітки, ніж її намалювати, легше видумати людину, у якої голова росте з тулуба, а руки нагадують дерев'яні цурпалки, ніж змалювати нормальну істоту. Але якби ці вигадані персонажі населяли казку, а не картину гуцульського весілля — цього яскравого, барвистого, а, головне, радісного народного свята! “Весілля”, намальоване В. Пати-ком, — це образлива карикатура на людей, їх священні звичаї і почуття. Якщо художник, малюючи пейзаж, підроблюється під любительський примітивний лубок, це його особиста справа. Але коли він створює картину, присвячену легендарному Олексі Довбушу і навмисно спотворює, позбавляє інтелекту обличчя народних месників, нехтує пропорції, малює всіх на один кшталт, — це викликає серйозні заперечення. Мені здається, що старші товариші художника й мистецтвознавці повинні допомогти В. Патику відкинути те, що нині заважає йому йти вперед.

Але якщо можна не погоджуватися або сперечатися з багатьма живописцями, то про роботи І. Скобала немає чого говорити. Дивно, що автор не посоромився виставити на загальний огляд такі речі, як “Двоє”, “Хлопчик на дереві”, “Стадіон”, що позбавлені елементарного знання законів живопису. Вони справляють враження просто непрофесіональних творів.

Слабкіше, ніж завжди, представлена графіка. Можна, звичайно, назвати імена художників і твори, які затримують нашу увагу, відзначатимуться високою і різноманітною технікою виконання. Тут є роботи Л. Левицького, С. Гебус-Баранецької, З. Кецала, Я. Музики, М. Ілку, І. Соболевої, В. Бунова, С. Грузберга, І. Резника та ін. Але сьогодні варто поговорити про спільні для всіх достоїнства і вади. Графіка, зокрема естамп — найдемократичніший вид образотворчого мистецтва: графіки Львова завжди тримали руку на пульсі життя, швидше за інших відгукувались на теми сучасності. На цій виставці, за невеликим винятком, панує дрібнотем'я, захоплення етнографізмом, сивою давниною. На полях Львівщини давно працює найсучасніша техніка, а в роботах художників варіюються на всі боки косарі. Над сивими Карпатами летять реактивні пасажирські лайнери, колгоспники мають власні автомашини, а художники перевозять своїх героїв тільки кіньми. І якщо в небі радянські люди успішно штурмують космос, то роботи художників густо заселені

відьмами, перунами, кам'яними бабами і древніми церквами. Думається, що львівським графікам слід серйозно замислитись над такою невідповідністю життя і творчості.

І останнє зауваження на адресу тих, хто будував експозицію. Кількість не замінює якості. Навряд чи варто було виставляти роботи, відхилені свого часу від участі в республіканських виставках. Тепер тільки ще краще видно їх недоліки. Незрозумілий і принцип добору творів. На виставці є роботи, датовані п'ятдесяти роками, і разом з тим не представлений такий живописець як В. Савін, не показані кращі твори інших художників.

Виставка львівських художників багато в чому цікава і повчальна. Вона вимагає глибокої і всебічної розмови про шляхи творчості, пошуки і знахідки нового. Це тим більш необхідно, бо народові потрібні високохудожні і глибокоідейні твори, які б ставали супутниками його духовного життя.

Ол. Подчекаєв

Культура і життя. — 1970. — 8 грудня.

№ 134

ХАРАКТЕРИСТИКА СПІВРОБІТНИКІВ ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК АН УРСР У ЗВ'ЯЗКУ З ВИМОГОЮ ВИЩИХ ПАРТІЙНИХ І ДЕРЖАВНИХ ІНСТАНЦІЙ ЗВІЛЬНИТИ ЇХ З РОБОТИ

10 грудня 1970 р.

БОРДУН Олена — старший бухгалтер.

Бордун Олена Остапівна, 1915 р. народження, українка, безпартійна, має незакінчену вищу освіту, працює в Інституті суспільних наук АН УРСР на посаді старшого бухгалтера з травня 1963 р. За час своєї роботи в Інституті О. О. Бордун виявила добру фахову підготовку, знання дорученої їй справи, сумлінне і добросовісне ставлення до своїх службових обов'язків.

О. О. Бордун бере участь у громадському житті колективу Інституту, була членом місцевого комітету профспілки, правління каси взаємодопомоги, жіночої ради та ін.

У серпні 1950 р. О. О. Бордун, яка в той час працювала науковим співробітником Львівського музею українського

мистецтва, була заарештована, звинувачена у зв'язках зі своєю родичкою – членом націоналістичної організації, і засуджена до 10 р. позбавлення волі. У червні 1956 р. рішенням Комісії Президії Верховної Ради СРСР О. О. Бордун була звільнена з ув'язнення зі знаттям судимості. Після додаткової перевірки матеріалів рішенням Президії Львівського обласного суду від 9.IX.1964 р. справа про звинувачення О. О. Бордун була припинена і О. О. Бордун реабілітована.

За час роботи О. О. Бордун в Інституті суспільних наук ніяких претензій політичного характеру до неї з боку керівництва, громадських організацій та членів колективу не було. З своїми обов'язками вона справляється.

ВАЛЬО Марія – старший науковий працівник відділу української літератури.

Вальо Марія Андріївна народилася в 1925 р. в Бориславі, в сім'ї потомственного робітника. До 1939 р. вона, як її 2 сестри та брат, навчалася в школі. В 1939–1941 рр. і в період фашистської окупації продовжувала навчання в школах Борислава і Дрогобича, а в 1945–1951 рр. у Львівському університеті. Після закінчення вузу М. А. Вальо була направлена на роботу в Інститут суспільних наук, де працює до сьогодні. З 1949 по 1953 рік перебувала в рядах ВЛКСМ. Про неї, як комсомольського активіста, дрогобицька обласна газета “Радянське слово” надрукувала в 1953 р. спеціальний нарис. Батьки М. А. Вальо і сестра Іванна постійно проживали в Бориславі (батько помер), а сестри Михайлина, вийшовши заміж за радянського офіцера – в різних районах Львівщини. Брат Юрій 1922 р. нар., в 1940–1941 рр. перебував у рядах ВЛКСМ. В 1944 р., коли його призвано в дивізію СС “Галичина”, він декілька місяців скривався, але після арешту як заложника батька наприкінці червня 1944 р. з'явився на призовний пункт. Дальше місце перебування його до 1946 р. невідоме. З 1946 року він проживає в Австралії, де, маючи лише початкову освіту, працює робітником. Одна сестра М. А. Вальо, яка в роки фашистської окупації перебувала в СРСР, член КПРС, працює медсестрою у Львівському медінституті, а друга – домогосподаркою в Бориславі.

В 1953 р. під час вибуття з комсомолу (за віком) М. А. Вальо подавала заяву про прийом її в КПРС. На комсомольських зборах, які давали їй рекомендацію в партію, розповіла про перебування брата за кордоном. Заява її в парторганізації не розглядалась.

За час перебування в Інституті М. А. Вальо проявила себе як сумлінний науковець, за що одержала ряд подяк дирекції, в 1962 р. захистила кандидатську дисертацію. Займаючись проблемами сучасної радянської літератури, літератури братніх соціалістичних країн, вона опублікувала понад 60 праць. Серед них монографія і брошура про І. Вільде, статті в наукових виданнях Академії наук УРСР і журналах: “Тема возз’єднання України з Росією в російській та українській класичній літературі”, “Реалістичний образ народного героя” (“Богдан Хмельницький” О. Корнійчука), “Питання української радянської шекспіріани”, ряд статей про творчість німецького письменника – революціонера Б. Брехта, праця “Українська радянська історична п’еса” (в рукописі) та ін., які свідчать про належну ідейно-теоретичну і наукову зрілість автора, постійне зацікавлення актуальними, політично гострими літературознавчими питаннями.

М. А. Вальо бере активну участь в громадському житті Інституту, неодноразово обиралась до складу МК профспілки, головою жінради, виступає перед трудящими і науковою громадськістю з лекціями і доповідями, як член репертуарної колегії при Обласному відділі культури бере постійну участь в обговоренні діючого театрального репертуару театрів Львова, виступає в пресі з актуальних питань театального життя.

За своїми діловими і політичними якостями М. А. Вальо може працювати в Інституті суспільних наук АН УРСР.

ГРИГОРЧУК Лідія – молодший науковий співробітник відділу мовознавства.

Григорчук Лідія Михайлівна (дівоче прізвище – Коць), 1926 р. народження, українка, безпартійна, закінчила філологічний факультет Львівського держуніверситету в 1949 р., аспірантуру при відділі мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР – в 1959 р.

Після закінчення університету Л. М. Григорчук була рекомендована і прийнята в аспірантуру при Львівському філіалі Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні. У січні 1950 р. вона була заарештована, звинувачена у приналежності до націоналістичної організації (в період навчання в гімназії під час німецької окупації) та зберіганні недозволених книжок і по статті 54/1-аII засуджена до 10 років ув’язнення. У липні 1956 р. згідно постанови Комісії Президії Верховної Ради СРСР від 4.VII.1956 вона була звільнена з ув’язнення зі зняттям судимості, а рішенням Трибуналу Прикарпатського

Військового округу від 16.X.1956 справа по її звинуваченню була переглянута і відмінена. Як реабілітовану, Постановою Президії АН УРСР від 13.XI.1956 р. (протокол № 63-б, параграф 887) Л. М. Григорчук було поновлено в аспірантурі Інституту суспільних наук АН УРСР, до складу якого увійшов колишній Львівський філіал Інституту мовознавства АН УРСР.

Після закінчення навчання в аспірантурі Л. М. Григорчук була залишена на роботі у відділі мовознавства (Постанова бюро відділу суспільних наук АН УРСР від 18.XII.1959 р.). 3 грудня 1959 р. по кінець 1962 р. вона працювала у складі словникової групи, з 1963 р. по жовтень 1970 р. — у групі укладачів діалектного Атласу Української мови. З травня 1968 р. Л. М. Григорчук є також членом редколегії цього Атласу. З 1965 р. Л. М. Григорчук бере участь у збиранні матеріалів для Загальнослов'янського лінгвістичного Атласу, брала активну участь у підготовці до проведення Всесоюзної конференції з питань Загальнослов'янського лінгвістичного Атласу (травень 1967, Львів), виступала з доповіддю з цих питань у Горькому (червень 1970 р.).

Беручи участь у виконанні фундаментальних колективних наукових робіт, Л. М. Григорчук зарекомендувала себе сумлінним дослідником, дисертація захищена в 1961 р. і опублікована окремим виданням 1964 р. (одержала позитивну оцінку спеціалістів). На матеріалах, опрацьовуваних нею для Атласу української мови, Л. М. Григорчук опублікувала 22 статті у наукових виданнях, виступала з доповідями на багатьох міжвузівських республіканських та всесоюзних наукових конференціях у Львові, Києві, Харкові, Ужгороді, Горькому та ін. У колективній монографії “Торжество історичної справедливості” їй належить підрозділ про основні тенденції розвитку української мови в західних областях після возз'єднання з УРСР.

За час своєї роботи в Інституті Л. М. Григорчук виконувала різні громадські доручення — її неодноразово обирали до складу інститутського правління групою “Знання”, редколегії стінгазети, жіночої ради. Вона працювала агітатором, виступає з лекціями перед населенням. На теоретичному семінарі Л. М. Григорчук виступає з доповідями, цікавими матеріалами і глибокими узагальненнями.

За рівнем своєї фахової підготовки і ставленням до роботи Л. М. Григорчук цілком відповідає вимогам, які ставляться до співробітників науково-дослідних установ. Претензій

політичного характеру, що стосувалися б роботи і поведінки Л. М. Григорчук у роки її навчання в аспірантурі та праці у відділі мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР, з боку керівництва і членів колективу Інституту та позаінститутських інстанцій не було. За успіхи в науковій роботі та активну участь у громадському житті Л. М. Григорчук одержувала подяки від керівництва Інституту.

За своїми діловими і політичними якостями Л. М. Григорчук може працювати в Інституті суспільних наук АН УРСР.

КИРЧІВ Роман – старший науковий співробітник.

Кирчів Р. Ф. народився в 1930 р. в с. Корчин, Сколівського району, Львівської обл., у селянській сім'ї, українець, освіта вища, кандидат філологічних наук.

Після закінчення десятирічки у 1948 р. вступив до Дрогобицького учительського інституту. Навчаючись в інституті, не включався у громадське життя і не виявляв бажання вступати у комсомол. На зборах комсомольсько-студентського активу не дав належного пояснення своєї поведінки. Після цього його у грудні 1949 р. у числі інших студентів було виключено з інституту. В листі на ім'я першого секретаря Дрогобицького обкому КП України та у заяві у комсомольську організацію Кирчів Р. Ф. визнав помилковість своєї поведінки. Наступні комсомольські збори звернулись з проханням до директора Дрогобицького учительського інституту залишити його у складі студентів, але дирекція новим наказом у березні 1950 р. остаточно виключила його з навчального закладу. В першому і другому наказах директора інституту подано різні формулювання мотивів виключення, але обидва вони сходяться на тому, що у Кирчіва Р. Ф. та виключених одночасно з ним студентів були “прояви українського буржуазного націоналізму”. В чому конкретно вони виявились, не зазначалось, і перевіркою партбюро встановити не вдалося.

У вересні 1950 р. на основі академдовідки Дрогобицького учительського інституту Кирчів Р. Ф. без іспитів, приховавши мотиви виключення, вступив до Львівського педагогічного інституту. Тут у 1951 р. був прийнятий в члени ВЛКСМ. Весною 1952 р., коли став відомий факт його виключення з Дрогобицького учительського інституту, він був виключений з третього курсу Львівського педінституту і ВЛКСМ. Восени 1952 р. після його заяви у ЦК партії і відповідної перевірки, його поновлено на 4 курсі педінституту з здачею академзаборгованості, а в наступному році прийнято в члени ВЛКСМ.

Після закінчення Львівського педагогічного інституту тов. Кирчів Р. Ф. рішенням бюро Львівського МК КП України був рекомендований на однорічні курси викладачів при Київському університеті. У зв'язку з тим, що по його спеціальності курси не були організовані, він на основі цієї ж рекомендації поступив в аспірантуру при Львівському педінституті, яку успішно закінчив.

В Інституті суспільних наук працює з 1958 р., спочатку молодшим, а з 1963 р. старшим науковим працівником. У 1964 р. тов. Кирчів був прийнятий до лав КППС. При вступі у партію він інформував партійні збори і РК КП України про факти виключення з інституту і комсомолу, хоч в автобіографії про це не вказував.

За час перебування в Інституті Р. Ф. Кирчів проявив себе як здібний науковець, він написав дві і здав до друку третю монографію, опублікував понад 100 наукових і науково-популярних статей. Проблематика праць Р. Ф. Кирчіва зосереджена на питаннях інтернаціональних зв'язків української літератури. Він вказує на тісні зв'язки української і російської літератур, виступає проти буржуазно-націоналістичних концепцій у трактуванні літературних фактів і явищ, приділяє багато уваги досягненням радянської літератури і мистецтва на західноукраїнських землях.

Р. Ф. Кирчів виступає у пресі як літературний і театральний критик, є членом репертуарної колегії Обласного управління культури. Він є членом редколегії республіканського збірника "Слов'янське літературознавство і фольклористика", бере участь у громадському житті інституту, неодноразово обирався головою місцевому, головою правління інститутської групи товариства "Знання", зараз — голова дільничої виборчої комісії по виборах народних суддів, виступає з лекціями перед трудящими.

За своїми діловими і політичними якостями Р. Ф. Кирчів може працювати в Інституті суспільних наук АН УРСР.

НУДЬГА Григорій — молодший науковий співробітник відділу української літератури.

Нудьга Григорій Антонович 1913 р. народження, українець, безпартійний, за соціальним походженням — із селян-бідняків. У 1938 р. закінчив філологічний факультет Київського університету. До 1941 р. працював старшим викладачем Полтавського педінституту, виступаючи водночас як дослідник фольклору і творів українських поетів (співупорядник збірки "Українська

народна сатира і гумор”, 1940 р. і упорядник, автор вступної статті та приміток зб. “Пісні і романи українських поетів”, 1941 р.). В 1941–42 рр. Нудьга Г. А. був у Радянській Армії командиром роти. В 1941 р. потрапив у полон. Вибравшись з табору військовополонених, працював дроворубом, а потім викладав діловодство у школі лісництва у с. Зінці на Полтавщині. У 1944 р. знову був мобілізований в Радянську Армію, але згодом відкликаний (на підставі персональної броні, – знаходиться у персональній справі, що зберігається в АН УРСР) і взятий на наукову роботу. До серпня 1945 р. працював в.о. старшого наукового співробітника Львівського філіалу Інституту літератури АН УРСР. В серпні 1945 р. був заарештований і по ст. 54-10, ч. II засуджений на 10 років позбавлення волі і виборчих прав на 3 роки.

Г. А. Нудьгу було звинувачено в тому, що він, проживаючи на окупованій території і працюючи в школі лісництва викривляв українську мову (користувався скрипниківським правописом), неправильно характеризував творчість Шевченка) казав, що в ній переважають національно-визвольні мотиви над соціальними), в полтавській окупаційній газеті надрукував етнографічний нарис “Вінок честі”, в якому звів наклеп на радянську дійсність. Покарання відбував у таборах “Дальстрою”. У 1951 р. був звільнений дотерміново. У 1954 р. рішенням Президії Верховної Ради з нього було знято судимість і позбавлення прав. У 1967 р. після повторного перегляду справи Нудьга Г. А. реабілітований (рішення президії Полтавського облсуду від 23 грудня 1967 р.) В 1956 р. захистив кандидатську дисертацію.

В Інституті суспільних наук АН УРСР Г. А. Нудьга працює з 1957 р. на посаді молодшого наукового співробітника відділу літератури. За час роботи в Інституті сумлінно виконував планові навантаження. Написав, зокрема, три великі планові монографії, дві з яких опубліковано (“Пародія в українській літературі”, К., 1961; “Українська балада”, К., 1970), а третя обговорена і готується до друку (“Українська революційна пісня”). Брав участь у написанні “Історії міст і сіл. Львівська область”. написав п’ять підрозділів до колективної монографії “Торжество історичної справедливості”. Підготував (у спів-авторстві) ХХХ том 50-томного видання творів І. Франка, опублікував кілька планових доповідей, брав участь у багатьох наукових сесіях і конференціях республіканського і все-союзного значення.

Крім того, Нудьга Г. А. – автор і упорядник позапланових робіт, серед яких 18 окремих книжок і понад 150 статей. Усього за час роботи в Інституті Г. А. Нудьга опублікував близько 200 робіт, які присвячені дослідженню фольклору і літературного процесу на Україні як дожовтневого, так і радянського періоду.

Роботи Нудьги, опубліковані за час його перебування в Інституті, відзначаються правильною марксистсько-ленінською методологією, належним фаховим рівнем, науковістю. На увагу заслуговують зокрема, такі роботи, що вийшли окремими виданнями: Українська пісня серед народів світу, К., 1960; Пародія в українській літературі, К., 1961; Заповіт Т. Шевченка, К., 1962; Листування запорожців з турецьким султаном, К., 1963; Терень Масенко. Літературно-критичний нарис, К., 1965; Пісні революції. Львів, 1968; Українська балада, К., 1970, а також серія статей про українську пісню і думу за кордоном.

Роботи Г. Нудьги високо оцінені науковою громадськістю як у нас, так і в соціалістичних країнах (Польща, Болгарія, Чехословаччина).

Г. А. Нудьга є членом двох міжнародних товариств: “Інтернаціональне товариство по вивченню народної творчості” (організаційний центр у Берліні), “Міжнародне товариство по вивченню революційної і робітничої пісні” (центр у Будапешті).

Г. А. Нудьга поєднує наукову роботу з громадською роботою в Інституті. Був агітатором на виборчих дільницях, членом редколегії стінгазети, обирався членом місцевкому, був проформом відділу, виступає з доповідями і лекціями перед робітниками, колгоспниками і інтелігенцією міста і області.

Г. А. Нудьга бере участь в громадській роботі поза інститутом – є членом обласного правління і головою фольклорно-етнографічної секції в Товаристві охорони пам’яток історії та культури, членом комісії (при облвиконкомі) по впровадженню нового побуту.

Г. А. Нудьга – член Спілки письменників України. За участь у Великій Вітчизняній війні нагороджений трьома медалями.

За своїми діловими і політичними якостями Г. А. Нудьга може бути використаний на науковій роботі в Інституті суспільних наук АН УРСР.

САВИЧ Володимир – молодший науковий співробітник відділу археології.

Савич Володимир Петрович, 1923 р. народження, українець, член КПРС, кандидат історичних наук, учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений багатьма урядовими нагородами. В 1953 р. закінчив Львівський педінститут, після чого до 1967 р. працював у Львівському історичному музеї на посаді завідуючого відділом.

В. П. Савич закінчив заочну аспірантуру, успішно засвоїв методику наукових досліджень, захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата історичних наук.

З 10.IV.1967 р. В. П. Савич працює на посаді молодшого наукового співробітника відділу археології Інституту суспільних наук АН УРСР. Батьки В. П. Савича – Петро Васильович та Марія Іванівна Савич – колгоспники-пенсіонери, живуть в с. Ігровиця, Тернопільської області. Сестра Ірина Петрівна проживає в м. Скала Подільська на Тернопільщині і сестра Романна Петрівна – в м. Тернополі.

При вступі в кандидати і члени КПРС В. П. Савич в автобіографіях зазначав, що сестра Романна Петрівна в 1946 р., в той час як, він служив в Радянській Армії, була засуджена за статтею 54 кримінального кодексу і відбувала покарання.

За роки роботи в Інституті проявив себе як сумлінний кваліфікований науковий робітник в галузі первісної археології, та як активіст в громадській роботі. Він приймав участь в 19-ти археологічних експедиціях. Останні роки він провадить систематичні дослідження стоянок палеоліту на Волині, де дослідив ряд цінних пам'яток давнього кам'яного віку.

В. П. Савич є автором 22-х наукових робіт. Серед них 10 є опубліковані. Його велика робота “Пам'ятки пізньопалеолітичного населення Південно-Західної Волині”, яка готується до друку, заповнює прогалину в радянській літературі щодо вивчення історії давнього населення Волині доби кам'яного віку. В. П. Савич часто виступає з науковими доповідями на союзних та республіканських археологічних конференціях.

В. П. Савич бере активну участь в громадській роботі. Він був членом групи народного контролю, неодноразово обирався в місцевком Інституту, часто виступає перед населенням з лекціями на наукові, атеїстичні та політичні теми. Зараз він обраний головою місцевому Інституту суспільних наук.

ТРОФИМУК Степан – старший науковий співробітник.

Тов. Трофимук С. М., 1923 р. народження, українець, член КПРС з 1964 р., освіта вища, кандидат філологічних наук. Народився в с. Куснища на Волині у селянській сім'ї. Його батько, у 1920 р. обраний головою Ревкому, за часів панської Польщі був арештований і помер у 1926 р. Після возз'єднання Західної України з УРСР Трофимук С. М. одним з перших на селі взимку 1940 р. вступив до лав ВЛКСМ. На початку війни разом з комсомольсько-партійним активом евакуювався до Сумської області, пізніше повернувся у своє село і в 1943–1944 рр. був у партизанському з'єднанні двічі Героя Радянського Союзу О. Ф. Федорова.

Після закінчення аспірантури, з 1953 р. працює в Інституті суспільних наук спочатку на посаді молодшого наукового співробітника, а з 1957 р. – старшого наукового співробітника відділу української літератури.

За час роботи в Інституті тов. Трофимук проявив себе здібним вченим, опублікував понад 150 наукових і літературно-критичних праць, в тому числі п'ять монографій (“Розвиток революційної літератури в Західній Україні”, “Поезія возз'єданого краю”, “Революційна поезія Західної України” (1917–1939) та ін.) Брав участь у написанні двох колективних праць “Історія міст і сіл УРСР. Львівська область”, “Торжество історичної справедливості” та упорядкуванні 30 тому творів Ів. Франка. Член Спілки письменників з 1965 року.

Тов. Трофимук С. М. поєднує свою наукову роботу з громадською діяльністю. Він обирався партторгом групи відділу української літератури, керував науково-теоретичним семінаром в Інституті, є членом редакційної колегії журналу “Жовтень”, позаштатним лектором Львівського МК КП України, веде серед трудящих Львова і області активну лекційну пропаганду.

У 1966 р. на Трофимука С. М. було накладене партійне стягнення – сувора догана за притуплення політичної пильності й підписання листа групи письменників з проханням віддати на поруки політичного злочинця Б. Гориня, а також за слабе виховання літературної молоді та недостатню принциповість в оцінці деяких художніх творів, що друкувались в журналі “Жовтень”.

С. М. Трофимук усвідомив політичну шкідливість свого вчинку, засудив його і своєю науковою та громадською діяльністю доказав, що вірно розуміє почесне звання і обов'язки комуніста. Все це дало підставу партійній організації у 1967 р. партійне стягнення з Трофимука С. М. зняти.

С. М. Трофимук за своїми діловими і політичними якостями може працювати в Інституті суспільних наук*.

* Кожна характеристика підписана директором інституту Мирославом Олексюком і секретарем парторганізації Феодосієм Стеблієм, затверджена на засіданні партбюро Інституту і представлена у Львівський обком Компартії України.

ДАЛО. — Ф. П-171. — Оп. 1. — Спр. 6. — Арк. 264, 258-260, 261-263, 247-249, 254-257, 252-253, 150-151.

№ 135

НАКАЗ МІНІСТРА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР ПРО СТВОРЕННЯ У ЛЬВОВІ МУЗЕЮ НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ

15 грудня 1970 р.

На виконання постанови Ради Міністрів Української РСР № 125 від 20 лютого 1967 р. “Про стан і заходи по дальшому поліпшенню охорони та збереження пам’ятників архітектури, мистецтва, археології та історії в Українській РСР”

НАКАЗУЮ:

1. З метою збереження та показу пам’ятників української народної архітектури та побуту створити в м. Львові музей народної архітектури і побуту.

2. Львівському обласному управлінню культури (тов. Вітошинський Ярослав Дмитрович) разом з обласним відділом в справах будівництва і архітектури організувати роботу по виявленню, відбору, збереженню і експонуванню в музеї народної архітектури та побуту старовинних пам’ятників народного будівництва (житлових, громадських, господарських, виробничих та інших споруд), відповідного побутового начиння, творів народного мистецтва, виробів ремесла, знарядь праці і т. інше, що належать державним організаціям, колгоспам або окремим громадянам та до 1 вересня 1971 р. подати Міністерству культури УРСР тематико-експозиційний план музею, прорецензований відповідними науковими установами, та перспективний план розвитку музею на ближчі 5 років.

3. Ввести до штату Львівського музею народної архітектури та побуту 41 одиницю...

4. Зазначені посади вводяться в межах лімітів з праці та

бюджетних асигнувань, затверджених області на 1971 р. Посади заступників директора по науковій та господарській частинах і головного бухгалтера вводяться в межах лімітів адміністративно-управлінського персоналу, затверджених народно-господарським планом Міністерства культури УРСР на 1971 р.

Міністр культури УРСР

Р. Бабійчук

Поточний архів музею народної архітектури та побуту у Львові.

№ 136

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ХУДОЖНЬО-ВИРОБНИЧОГО КОМБІНАТУ ПРО ІДЕЙНІСТЬ ТВОРЧОСТІ

16 грудня 1970 р.

...

БОЛОТИН БОРИС: Вопросы качества нашей работы по наглядной агитации парторганизация занималась, это обсуждалось и на партбюро, и на собраниях, а вот и ныне там. Оформление города страдает бездейщиной, украшательством, модернизмом. Руководящие парторганы осудили это, а член худсовета (он часто и председатель совета) Батиг выступил на совещании монументалистов против такой оценки и заявил, что оформление к 50-летию советской власти было очень хорошим и не нравится только тем, кто “носит длинные макентоши и пишет жалобы”. О том, что Батиг, — а он утверждает эскизы и потом, под аплодисменты, принимает бездейные оформительские работы, говорилось уже не раз. Так что корень зла в работе худсовета, принимающего часто явно формалистические работы. Наша партийная пресса после событий в Чехословакии стала особенно резко выступать против абстракционизма и модернизма: “абстракционизм — оружие реакции”, “модернизм — враг творчества”, а у нас на это внимание не обращают, а кое-кто даже начинает подражать этим идеологическим извращениям. Надо более решительно вести с этим борьбу. Все это — результат поклонения Западу. Не мы должны у них учиться, а они должны перенимать наш советский опыт. Вот за то, что мы ведем правильную борьбу с извращениями в идеологической работе, Батиг до того обнаглел, что осмелился на собрании заявить, что секретарь парторганизации тов. Николаев, член

бюро народного контроля — член МК тов. Майданенко и я — председатель группы народного контроля, занимаемся бандитизмом.

О народном контроле. За то, что тов. Курило поднял правильно серьезные вопросы — он член группы народного контроля — его исключили из членов творческой секции монументалистов. Был там один коммунист т. Курило, так он им мешал, и его исключили. Мы писали в обком партии, но решение это до сих пор не отменено. В оформлении павильонов Ушасдора Ростов-Баку — полная безыдейщина, что в них монументального в свете ленинских требований к монументальной пропаганде? Ничего. А заказ ведь стоит 35 тыс. руб. Да и сам главный художник Худфонда СССР Домнич, который просматривал наши монументальные работы, заявил публично: “Вы берете большие деньги за творчество, а там фактически нет творчества, вам лишь бы получить деньги”. Народный контроль городской вскрыл подчистки в протоколах, а прокуратура отписалась, что материал прекращен вследствие отсутствия состава и события преступлений. А как же с целыми томами документальных доказательств? Группа народного контроля деморализована, а председатель Союза художников назвал нас “идеологическими диверсантами”... Как же это возможно?

Наша дирекция не выполняет указаний Худфонда УССР о создании альбома монументальных работ и учета рекламаций, — что лишает группу народного контроля возможности выполнить указания Пленума правления Союза художников СССР о проверке этих работ — их качества.

У нас боятся прямо говорить в глаза худсовету, т. к. боятся мести, чтобы это не отразилось на зарплатке. Надо подходить к делу более принципиально, по-государственному.

КОКШАРОВ КОНСТАНТИН: Мы говорим об оформлении города. А нас сталкивают с Союзом художников, 2-3 человека навязывают нам свою волю. У нас нет недостатков в оформлении города.

Отдельные люди ратуют за натуралистические вещи и осуждают левые работы. Я считаю — это неправильный разговор.

У нас во Львове нет партийной критики в печати. У нас нет обсуждений этих статей.

У нас есть много нового, но оно у нас глушится. Новое то, что мы оформление сняли с этажей и поставили на землю, приблизив к людям.

Мы работаем в тяжелых условиях, и нам крайне нужна помощь. Нехватка у нас помещений, негде выполнять работы.

ДАЛО. – Ф. П-2672. – Оп. 1. – Спр. 31. – Арк. 76-77.

№ 137

ІЗ ЗВІТНОЇ ДОПОВІДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

17 грудня 1970 р.

... Чи можна тепер уявити радянського літератора без органічного сприйняття всім еством – у мислі, в серці, в творчості – соціалістичного світогляду? Де той письменник, якому чуже плече брата, чуття єдиної родини?! То ж як уявити появу пасквіля “Василихи” Петра Палія?!

По-перше, це не фронда, блуд, а здається, гадяче, наступальне вороже спотворення радянської дійсності, наклеп на священне – дружбу народів. І друге: Палій не розібрався, чесно, широко не переболів свій гріх. Замість отямитись, він і зараз оскаржує свою правоту. Шукає винних у своїх ідейних звихах, організовує співчувальників, адвокатуру, пишуть, оббілюють його, зокрема, перед колективом журналу “Жовтень”.

Ідеологія не сумісна з поплічництвом. Ідеологія не визнає компромісів. Якщо ти літератор, борець ідеологічного фронту, сатирик, чиї “гіркі пілюлі” мають лікувати пороки в людях, то будь комуністом, принциповим і на вулиці, й за столом іменинника, й творчості. Чому ж двояться, біжать в кущі в сутичці з ворожим нападом скажімо, Володимир Мар’янин?! Чому замовчував, удаючи, що нічого не знає про “Василиху” поет Микола Бакай?!

Це зобов’язує весь колектив, особливо бюро, круто піднести рівень ідейно-виховної роботи, всі творчі розмови, громадські форми діяльності вести вимогливо, принципово, на ґрунтовних теоретичних основах...

ЦДАМЛіМ України. – Ф. 590. – Оп. 1. – Спр. 795. – Арк. 59-60.

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ
ЛЬВІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ
У ЗВ'ЯЗКУ З ПІДГОТОВКОЮ СТУДЕНТАМИ
РУКОПИСНОГО ЖУРНАЛУ “ЗАМЕТКИ О ЖИЗНИ”**

23 грудня 1970 р.

СЛУШАЛИ: Об усилении борьбы с антиобщественным поведением отдельных студентов и ответственности родителей за воспитание своих детей.

(Информ. секретарь парткома тов. Фетисова М. М.)

На инженерно-строительном факультете студенты IV курса Зелен М. Б., гр. АР-41, Пашенко С. Г. и Филишев В. А., гр. АР-42; Козлов А. И., гр. АР-32, Комский Г. Б., гр. ПГС-42 и Орехов Г. Б. гр. АР-41 называли себя “Сибаритами”, выпускали рукописный журнал, в котором пропагандировалось пренебрежительное отношение к труду, была допущена аполитичность, аморальность, искажалась советская действительность, допускалось грубое нарушение норм социалистического общежития.

Студенты: Матяжев А. В. гр. АР-13 (ИСФ), Зданевич В. Е. гр. АР-12 (ИСФ), Шишарин С. О. гр. ЕОМ-11 (ФА), Пишев И. А. гр. АФГ-11 (ГФ), Чудакова Н. В. гр. АКМ-12 (МТФ), Шумковский В. М. гр. ЕАП-42 (ЭМФ) разделяли взгляды буржуазной идеологии и морали, проявили аполитичность и потерю бдительности, принимали участие в секретных сборищах, где обсуждался устав и программа “Хиппи”, собирались взносы и допускались антиобщественные проявления.

Своим поведением они опозорили высокое звание советского студента, очернили славные традиции коллектива Львовского ордена Ленина политехнического института.

Исходя из этого, комитет комсомола института вынес решение об исключении их из рядов ВЛКСМ и ходатайствует перед ректоратом об исключении их из института.

Коваленко В. А. зачитывает проект приказа “Об антиобщественных проступках и грубое нарушение Устава высшей школы отдельными студентами института”.

ВЫСТУПИЛИ: тт. Сульженко В. К., Пугачев С. И., Григоренко В. Т., Денисенко Г. И.

ПОСТАНОВИЛИ: 1. Одобрить решение администрации

института о привлечении к административной ответственности и исключение из института студентов за антиобщественное поведение.

2. Обязать секретарей партийных организаций до 30.XII.70 года провести комсомольские собрания в группах, по курсам и партийные собрания с повесткой дня “Об усилении идейно-воспитательной работы среди студентов”.

3. Обязать секретарей партбюро совместно с деканатами провести семинар с прикрепленными преподавателями к академгруппам “О состоянии и задачах по идейному воспитанию студенчества”.

4. За недостаточное внимание к воспитанию и ослабление контроля за поведением своих детей привлечь к партийной ответственности родителей (сотрудников института), дети которых принимали участие в группе “Хиппи”.

5. На очередном заседании партийного комитета 30.XII.70 года заслушать информации секретарей партийных бюро о проделанной работе.

Секретарь парткома

М. Фетисова

ДАЛО. — Ф. П-380. — Оп. 1. — Спр. 511. — Арк. 371-372.

№ 139

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАВДУВАЧА ВІДДІЛУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК АН УРСР СТЕПАНА ЩУРАТА

25 грудня 1970 р.

Тов. Щурат С. В. 1909 р. народження, українець, член КПРС, освіта вища, кандидат філологічних наук, походить з сім'ї відомого українського вченого, дійсного члена АН УРСР з 1929 р. В. Г. Щурата.

До 1939 р. проживав у м. Львові, поділяв прогресивні погляди, написав ряд статей (“Велика втрата”, “На манівцях емігрантської лірики” в журналі “Нові шляхи”), в яких відкрито висловлював симпатії до Радянського Союзу, зробив одні з перших в Західній Україні переклади з радянських поетів В. Маяковського, С. Єсеніна, Янки Купали та ін.

В 1940–1941 рр. працював в системі АН УРСР на посаді

наукового співробітника Львівського відділу Інституту літератури АН УРСР. В період тимчасової німецької окупації перебував у Львові, був неофіційним співвласником фотомагазину, працював вчителем художньо-промислового училища. У 1941 р. в націоналістичній газеті “Наші дні” опублікував замітку під криптонімом – ат і декілька фотографій антирадянського спрямування. В замітці говорилось, що за радянської влади в Західній Україні не приділялося належної уваги краєзнавчій роботі, а з приходом німців відкрились певні перспективи у цьому напрямку. С. В. Щурат пояснює появу цієї замітки тим, що в умовах фашистського терору він не був певен за безпеку своєї сім’ї, і не міг відмовитись від пропозицій редакції окупаційної газети.

Після визволення Львова радянськими військами С. В. Щурат знову працює науковим співробітником львівських установ АН УРСР. З дня заснування Інституту суспільних наук АН УРСР він працює науковим співробітником відділу літератури, а з 1958 р. – його завідуючим.

В 1953 р. С. В. Щурат вступив до лав КПРС. Під час виступу на партійних зборах і в райкомі партії Щурат С. В. розповів про факт публікації згаданої замітки в окупаційній газеті і засудив свою поведінку.

За час роботи в Інституті тов. Щурат опублікував понад 30 наукових праць, головним чином з франкознавства. Його монографії “Повість Івана Франка “Борислав сміється”” і “Рання творчість Івана Франка” поряд з іншими працями отримали схвальну оцінку в науковій літературі і пресі. Щурат С. В. брав діяльну участь у написанні і підготовці до друку колективної монографії “Торжество історичної справедливості”, керував підготовкою до друку п’яти томів до 20-томного і 50-томного видань творів І. Я. Франка.

Наукові праці тов. Щурата С. В., опубліковані за період перебування в Інституті, написані з марксистсько-ленінських позицій.

Як керівник відділу Щурат С. В. не завжди був вимогливим і принциповим, останнім часом пустив роботу у відділі на самоплив, що призвело до послаблення виробничої дисципліни у відділі, зриву строків виконання і обговорення окремих планових тем та несвоечасної здачі виконаних робіт в дирекцію. Враховуючи це, партбюро вважає за недоцільне далі перебування Щурата С. В. на посаді завідуючого відділом літератури.

Тов. Щурат С. В. бере участь у громадсько-політичному житті, неодноразово обирався членом партбюро Інституту, керував теоретичним семінаром, був зав. агітколективом, заступником голови Обласного товариства Радянсько-канадської дружби. Виступає в обласній пресі, де опублікував декілька статей, спрямованих проти українського буржуазного націоналізму (“Невтомний борець проти українського буржуазного націоналізму”, “Більшовицька партія — натхненник радянської науки, “Боротьба Івана Франка проти ідеології буржуазного націоналізму”, “Тема дружби народів у західно-українській революційній пресі” та ін.)

Директор інституту
Секретар парторганізації

М. М. Олексюк
Ф. І. Стеблій

Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Ф. 10. — Оп. 30. — Спр. 262. — Арк. 85-87.

№ 140

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ВІЙСЬКОВОЇ КАФЕДРИ ТА КАФЕДРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ЛЬВІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ПРО ПЕРСОНАЛЬНУ СПРАВУ ВАСИЛЯ МАТЯЖОВА У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ УЧАСТЮ ЙОГО СИНА У ГРУПІ “ХІПІ”

29 грудня 1970 р.

2. Персональное дело члена КПСС Матяжева Василия Степановича.

СУТЬ ДЕЛА:

Сын коммуниста Матяжева В. С. — Александр, 1953 г. рождения, в прошлом член ВЛКСМ и студент I-го курса ЛОЛПИ, вследствие недостаточного контроля со стороны родителей и упущений в его воспитании стал участником сборищ антиобщественной организации “хиппи”. Со времени оформления организации постепенно от нее отошел, но никому не сообщил о сборищах.

По предложению члена КПСС Аникеева Б. С. заслушали коммуниста Матяжева В. С., который доложил партийному собранию, что по воспитанию сына старались и делали все, что могли, чтобы он закончил среднюю школу и поступил в институт.

Но как получилось, что сын оказался в организации “хиппи”, за что его исключили из комсомола и института, я просто не приложу ума. Повидимому, в воспитании сына мы где-то допустили промах.

ВОПРОСЫ:

1. СЕРЕГИН В. М. — Носил ли сын длинные волосы?

Ответ: Носил полную прическу. У него пышные и волнистые волосы.

2. САДОВСКИЙ В. А. — Вы сказали, что не допускали ничего особенного в воспитании сына. Покупали ли Вы сыну муз. инструмент и за сколько?

Ответ: Пока учился в школе, то играл на инструменте ансамбля. Как поступил в институт, то мы ему купили электрогитару за 300 руб.

3. ТРЕТЬЯК В. Н. — Что поступило толчком к беспокойству жены после участия сына на именинах Ольги?

Ответ: Жена учуяла запах дыма, и сын вынужден был признаться, что был на дне рождения с ребятами-музыкантами, где пили молоко и закусывали булками, поджаренными на костре.

4. ЛОГВИНЕНКО П. С. — а) Когда и где Вы купили электрогитару?

Ответ: На руках у товарища по ансамблю.

б) Что Вы предприняли после того, как Вам стало известно об участии сына на дне рождения на Погулянке?

Ответ: Я беседовал с сыном и он мне сказал то же, что и матери. Мы беспокоились об одном, чтобы сын не попал в драку или поножовщину.

Коммунист ОСТАНИН Г. К. предложил утвердить решение партийного бюро и объявить коммунисту Матяжеву В. С. выговор без занесения в учетную карточку.

Партийное собрание постановляет:

1. За недостаточный контроль поведения и за упущение в воспитании сына, что привело его к участию в сборищах организации “хиппи”, члену КПСС Матяжеву Василию Степановичу объявить выговор без занесения в учетную карточку.

(Принято единогласно).

Председатель собрания
Секретарь собрания

Аникеев
Барский

ДАЛО. — Ф. П-380. — Оп. 1. — Спр. 511. — Арк. 414-416.

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ
ЛЬВІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ПРО
ПЕРСОНАЛЬНІ СПРАВИ СТУДЕНТІВ ЕДУАРДА
ТИМОШЕНКА ТА ВІКТОРА ПТАШНИКА У ЗВ'ЯЗКУ
З ДІЯЛЬНІСТЮ ГРУП “СИБАРИТІВ” І “ХІПІ”**

30 грудня 1970 р.

СЛУШАЛИ: Персональное дело члена КПСС Тимошенко Эдуарда Львовича.

В группах АР-41 и 42 в мае-июне месяцах некоторые студенты приступили к составлению рукописного альбома — сборника “Заметки о жизни”, который по своему содержанию является пошлым, аморальным и “аполитичным”. Сами участники сборника называли себя “сибаритами”. Тов. Тимошенко Э. Л., староста группы АР-41, зная о составлении сборника, мер по пресечению никаких не принял, не поставил в известность об этом ни деканат, ни партбюро. Кроме того, при обсуждении этого поступка “сибаритов” в гр. АР-41-42 тов. Тимошенко не дал принципиальной политической оценки действиям “сибаритов”.

Партийное собрание ИСФ от 28.XII.70 г. вынесло члену КПСС Тимошенко выговор с занесением в учетную карточку.

Вопрос Тимошенко Э. Л. — Как расцениваете свои поступки?

Ответ: Я переоценил свои силы. Я думал, все смогу сделать сам при поддержке родителей, но этого не получилось. На партийном собрании я был не сдержан. Выступление мое было мной не продумано, я сделал анализ по успеваемости, указав при этом и на недостатки в методике преподавания отдельными преподавателями, что вызвало возмущение у членов президиума собрания. Мне ставят в вину, что я на собрании не осудил поведение “сибаритов”. Я их осудил, как понимал я.

Вопрос: Почему Вы назвали собрание “судилищем”.

Ответ: Да, я сказал, что собрание похоже было на “судилище”. Собрание было в нарушение всех норм. Это было ни комсомольское, ни профсоюзное собрание, ни партийное. На собрании были нарушены демократические принципы, это было признано и обкомом комсомола. Решение собрания не было принято. Я очень много занимался в группе

воспитательной работой, группа наша в основном из школьников, где очень развита была круговая порука, были отдельные националистические выпады среди студентов группы.

Вопрос: Вы знали о рождении журнала?

Ответ: Да, я знал о журнале. Я не хотел, чтобы знали все о существовании его. Когда я его смотрел, там ничего страшного не было.

Вопрос: Как Вы относились к “сибаритам”?

Ответ: Когда начинали этот рукописный журнал, студенты Зелен, Паденко и другие хотели получить популярность у девочек ни больше, ни меньше. Поэтому они не придавали ему значения, а потом-таки этот журнал стал аполитичным.

ЧАПЛИГА В. И. — Сейчас Тимошенко рисует из себя друга, воспитателя. Но как он вел себя на собрании? До собрания Тимошенко все время старался убедить всех, что это шутки ребят, потом он на собрании сказал, что ребята хотели получить популярность у девочек. Тимошенко, как коммунист не дал политической оценки “сибаритам” и его поведение на собрании было аналогичным.

ЛУЗИНОВ А. Н. — считает, что Тимошенко, как коммунист не занял авангардной роли при проведении собрания и не осудил поведения студентов, принимающих участие в антиобщественной группе “сибаритов”. Непонятно, почему Тимошенко знал о возникновении журнала и не ставил в известность партбюро факультета. Тимошенко заслуживает исключения из партии.

ПЫЛЫШЕНКО А. И. — Считает, что поведение Тимошенко не совместимо с пребыванием его в рядах партии.

ШПИЛЬКОВ Н. Л. — Тимошенко Э. Л. прав, не все было правильным в проведении собрания. Он теперь на этом играет. Собрание было производственным. Никакого давления на собрании, конечно, не было.

Тимошенко, как коммунист обязан был отстаивать свои позиции, разоблачая и осуждая участников антиобщественной группы “сибаритов”. Он такого мнения не имел. Он на собрании защищал “сибарита” Комского, активного участника группы, считая, что это просто шутки.

Тимошенко Э. Л. неправильно вел себя на рассмотрении данного дела на бюро обкома комсомола (колебался, исключать его из комсомола или нет). Не высказал своего мнения. А когда было вынесено решение — оставить Козлова

в комсомоле — Тимошенко выступает и заявляет, что Козлов лентяй, бездельник.

СУЛЬЖЕНКО В. К. — Тимошенко не искренен — это усугубляет его положение. Я считаю, что организаторы этого журнала были Вы. Если они не придавали значения этому журналу, то Вы знали все. Вы несли полную ответственность за появление журнала, предлагаю исключить Тимошенко из членов партии.

ТИМОШЕНКО Э. Л. — Выступления мои искренни. Считаю выступление секретаря комитета комсомола Шпилькова необъективным, лживым. Я признаю свои ошибки. Еще раз хочу сказать, что журнал не был таким, когда он зарождался. Антисоветские рисунки появились осенью, когда я доступа к журналу не имел.

Очень прошу со всей серьезностью отнестись к рассмотрению моего персонального дела. Я считаю себя достойным коммунистом.

ХАРЧЕНКО В. И. — Вы говорите, что осуждаете группу “сибаритов”. Тимошенко до сего времени не уяснил, какой вред принесла группа “сибаритов”. Он называет это детскими шалостями.

Кто ему дал право собрание называть “судилищем”.

Считаю, что Тимошенко, как коммунист, как староста несет полную ответственность перед партией за создавшееся положение в группе.

Предлагаю — исключить Тимошенко из рядов партии, как не выполнившего уставных требований партии.

ПОСТАНОВИЛИ: За скрытие от партийного бюро о составлении альбома “Заметки о жизни”, аморального и пошлого по своему содержанию, непартийную и непринципиальную оценку действия студентов, именующих себя “сибаритами”, и некритическое выступление при обсуждении в группе, где решался этот вопрос, коммуниста Тимошенко Эдуарда Львовича исключить из членов КПСС.

Голосовало:

за — 14

против — 3

СЛУШАЛИ: Персональное дело кандидата в члены КПСС тов. Пташника Виктора Яковлевича.

(Докладывал секретарь партбюро геодезического факультета Тимушева Г. Н.)

Тов. Пташник В. Я. является профоргом группы АФГ-11. При обсуждении проступка студента, входящего в антиоб-

ественную группу “Хиппи”, пошел на поводу у отдельных студентов учебной группы, подписал письмо в защиту антиобщественных элементов, а затем, когда всей группе были разъяснены сущность и необходимость мероприятий, проводимых ректоратом и комитетом комсомола против антиобщественных элементов, занял пассивную позицию и не принял никаких мер к поддержке этих мероприятий.

Таким образом, тов. Пташник проявил политическую близорукость и стал на защиту антиобщественных элементов.

Решением партийного собрания ГФ кандидат в члены КПСС Пташник В. Я. исключен из рядов партии.

ПТАШНИК В. Я. — Я осознал свою ошибку. У меня просьба к членам партийного комитета оставить меня в рядах партии, я оправдаю ваше доверие.

СУЛЬЖЕНКО В. К. т. Пташник В. Я. еще молодой коммунист. Он допустил политическую близорукость. Считаю, что партийное собрание ГФ подошло к рассмотрению персонального дела правильно.

ГРИГОРЕНКО В. Т. — Партийная организация, конечно, правильно подошла к решению персонального дела Пташника, но учитывая, что он молодой коммунист, учится хорошо, имеет хорошие отзывы из армии, предлагаю объявить строгий выговор с занесением в учетную карточку.

ПТАШНИК — Это послужило мне хорошим уроком. Еще раз прошу членов парткома оставить меня в партии.

ПОСТАНОВИЛИ:

За политическую близорукость и прямую защиту бывшего студента Пищева, входившего в антиобщественное собрание “Хиппи”, Пташнику Виктору Яковлевичу объявить строгий выговор с занесением в учетную карточку

Решение принято единогласно.

СЛУШАЛИ: Оргвопросы.

Заявление родителей студентки Чудаковой Н. В., участницы организации “хиппи” — Чудакова Валентина Васильевна и Чудаковой Галины Андреевны о восстановлении их дочери в институт.

ПОСТАНОВИЛИ: Считать невозможным восстановление студентки первого курса механико-технологического факультета Чудаковой Н. В. в институт.

Секретарь парткома

М. Фетисова

ДАЛО. — Ф. П-380. — Оп. 1. — Спр. 511. — Арк. 392-396.

**ДОВІДКА ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО
НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДОКТОРА ІСТОРИЧНИХ НАУК
ОЛЕКСАНДРА КАРПЕНКА**

31 грудня 1970 р.

Секретарю Львівського обкому КП України
тов. Пирожаку К. І.

ДОВІДКА

про О. Ю. Карпенка

Олександр Юхимович Карпенко, 1921 року народження, член КПРС з 1945 р., доктор історичних наук, доцент. У Львівському університеті працює з 1960 року.

За останній час в адресу ЦК КП України, обкому партії від комуністів університету (т.т. Більченко, Трубіцин) поступали заяви про непартійну поведінку комуніста О. Ю. Карпенка і ніби не прийняття принципових заходів до нього з боку партійних органів і адміністрації університету. В той же час О. Ю. Карпенко скаржить, що на нього організовано гоніння, необгрунтоване обвинувачення по роботі, тероризація і т. д.

Суть справи: О. Ю. Карпенко читав курс лекцій з історії СРСР (радянський період). В 1968 році при перевірці було виявлено, що доцент Карпенко при читанні лекцій допускав серйозні ідеологічні хиби, фальсифікацію значної частини фактичного матеріалу, тенденційно перебільшено висвітлював перегини, помилки, які допускалися в процесі колективізації і порушення соціалістичної законності під час культу особи.

Кафедра історії СРСР в травні 1968 р. обговорила і суворо засудила ідеологічні збочення в курсі лекцій О. Ю. Карпенка і прийняла рішення про неможливість дальшого допуску доц. Карпенка до читання лекцій.

Партком університету за допущені недоліки і помилки наклав на тов. Карпенка суворе партійне стягнення і вважав можливим допустити його до читання лекцій лише після переробки і пред'явлення нового курсу лекцій.

Ректор університету своїм наказом відсторонив т. Карпенка від читання лекцій. В 1968–69 навчальному році О. Ю. Карпенко лекцій не читав і, по суті, виконував обов'язки асистента.

Однак, тов. Карпенко необхідних висновків для себе не зробив. Протягом року курсу лекцій не переробляв, тематику лекцій не підготував. Таким чином, рішення парткому не виконав.

В 1969–70 навчальному році т. Карпенко був допущений до читання курсу лекцій і одночасно від нього зажадали представлення лекцій на обговорення кафедри. В листопаді 1969 р. кафедра обговорила лекції Карпенка, але виявилось, що з 26 лекцій, представлених на обговорення кафедри, значна частина була у вигляді конспектів та тез. Причому, з членів кафедри їх читали лише колишній зав. кафедрою т. Сливка Ю. Ю. і викладач т. Соколовська, яка дала рецензії на 3 лекції. Тов. Сливка взяв на себе відповідальність схвалити всі лекції Карпенка. Правильно зробили партбюро і деканат, які не погодились з рішенням кафедри. Ректорат і партком університету запропонували деканату обговорити лекції Карпенка на вченій раді факультету. Протягом майже року вчена рада факультету не могла обговорити лекції тов. Карпенка, головним чином тому, що тов. Карпенко не представляв текстів лекцій, або представляв окремі тексти у вигляді неохайно складених конспектів чи планів, які рецензентами не приймалися, а повертались автору для доробки.

Тов. Карпенко свідомо уникав обговорення лекцій на вченій раді під різними причинами, в більшості випадків пояснюючи це хворобою. Лише після неодноразових попереджень т. Карпенка з боку ректорату університету, працівників відділу науки та навчальних закладів обкому КП України, а в останній раз – інструктора ЦК КП України тов. Хрипунна Г. В., який приїжджав розбиратись з заявою Карпенка, надісланою на ім'я секретаря ЦК КП України П. Ю. Шелеста, він з'явився на засідання вченої ради. Вчена рада історичного факультету, яка відбулася 12 листопада 1970 року, обговоривши навчальну та ідейно-виховну роботу доцента Карпенка О. Ю. за 1968–1970 рр., прийняла рішення про рішуче засудження ідеологічних збочень т. Карпенка О. Ю. та неможливість дальшого використання його на педагогічній роботі як такого, який не відповідає посаді (протокол засідання додається)*.

Ректор університету, погоджуючись з рішенням вченої ради факультету, увільнив тов. Карпенка О. Ю. з роботи в університеті.

Вважаємо, що рішення Вченої ради і ректора університету

правильні. Заяви ж т. Карпенка в партійні органи про те, що нібито на нього організовано гоніння, безпідставні.

Одночасно партійна організація факультету пред'являє до тов. Карпенка серйозні звинувачення за його неправильні дії як комуніста, за порушення партійної дисципліни та ін. Партбюро факультету вважає за необхідне обговорити комуніста Карпенка на своєму засіданні. Але тов. Карпенко під різними причинами на бюро не з'являється.

Тов. Карпенко запрошувався у відділ науки і учбових закладів обкому КП України вже після звільнення його з роботи в університеті, де в бесіді йому було сказано, що він повинен з'явитись у партбюро на засідання, щоб з'ясувати всі свої партійні справи, що ігнорування первинної парторганізації може нанести йому лише шкоду як комуністу, що без розгляду парторганізації ми не будемо розглядати його справу.

Тов. Карпенко О. Ю. заявив, що на засідання партбюро він з'явиться. Дійсно, він на партбюро прибув, але під час засідання заявив, що він хворий і відправився у лікарню, де був покладений на лікування. Розгляд його справи відкладено до выздоровлення.

Зав. відділом науки та навчальних
закладів обкому КП України
грудня 1970 року

Г. Подоляк

На документі — напис: Тов. Подоляк Г. В. дана вказівка використати при підготовці питання на бюро ОК.
31.XII.70 р. К. Пирожак

* Додаємо витяг із протоколу засідання вченої ради історичного факультету. Док. № 127.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 16. — Спр. 152. — Арк. 230-232.

№ 143

ІЗ ЗВІТУ ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО УПРАВЛІННЯ З ОХОРОНИ ДЕРЖАВНИХ І ВІЙСЬКОВИХ ТАЄМНИЦЬ У ПРЕСІ

31 грудня 1970 р.

... В отчетном году предварительный цензорский контроль осуществлялся за материалами: двух издательств — “Каменяр”,

Львовского университета, двух республиканских журналов — “Жовтень” и “Физико-химическая механика материалов”, редакционно-издательского отдела областного управления по печати, четырех головных вузов и двух союзных конструкторских учреждений, трех областных и 21-й многотиражной газеты, редакций областного радио и телевидения, трех организаций научно-технической информации и пропаганды, общественного агентства печати “Карпаты”, областной организации общества “Знание”, экспозиций двух музеев и двух временных выставок, а также служебными и мелкопечатными материалами ряда организаций и учреждений города Львова и области...

Произведено 375 вмешательств в проконтролированные материалы по разделам Перечня.

Цензорским контролем была предупреждена публикация запрещенных сведений о дислокации воинских частей и погранзастав в 53 случаях, военных аэродромов — 5, оборонных предприятий — 63, о шефских и условных наименованиях воинских частей — 23, фамилий командиров частей — 8...

В процессе предварительного контроля версток общественно-политической и художественной литературы с ведома обкома КП Украины было сделано ряд замечаний идейно-политического характера.

В монографии О. Крикуненко “Боротьба Комуністичної партії за здійснення ленінського кооперативного плану (1929—1931 роки)” вопреки исторической правде излагалось о том, что в стране немало партийных работников выступало против претворений в жизнь постановления ЦК ВКП(б), осуждавших перегибы при проведении политики раскулачивания, грубо нарушали принципы добровольности при проведении коллективизации, чем создали напряженное положение в селе.

“Як свідчать документальні дані, — писалось на стр. 66, — основний удар цих викривлень був скерований проти середняків...* Помилки та викривлення в колгоспному русі, що мали місце взимку 1930 р., викликали незадоволення значної частини селянських мас, яке, починаючи з другої половини лютого 1930 р., вилилося у відкритий протест селян...” Эти волнения несознательной части крестьянства рассматривались с надклассовых позиций, а не как действия кулачества, воспользовавшегося отдельными ошибками в проведении коллективизации.

Отдел науки и учебных заведений обкома КП Украины поручил кафедре истории КПСС Львовского университета прорецензировать содержание упомянутой верстки. После заключения кафедры о нецелесообразности издания монографии без коренной переработки, издательство Львовского университета представило нам новую верстку, в которой учло сделанные кафедрой замечания, после чего она была разрешена в печать...

* Крaпки в текстi.

ДАЛО. — Ф. Р-1597. — Оп. 1. — Спр. 116. — Арк. 2-3, 6-7.

№ 144

ІЗ ДОВІДКИ ВИКОНКОМУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ ДЕПУТАТІВ ТРУДЯЩИХ ПРО КІЛЬКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ І УСТАНОВ, ЯКІ НОСЯТЬ ІМ'Я В. ЛЕНІНА

1970 р.

Всього по районах області:	
Підприємств	3
Організацій	—
Колгоспів	36
Радгоспів	1
Шкіл	—
Клубів, бібліотек, кінотеатрів	3
Лікарень	—
Вищих і середніх учбових закладів	2
Пам'ятники Леніну	122
Обелісків	6
Меморіальних дошок	—
Ленінських музеїв	47
Ленінських залів, кімнат, кутків	808
Вулиць	91
Проспектів	1
Площ, парків, скверів	14
Спортивних споруд	—

ДАЛО. — Ф. Р-221. — Оп. 2. — Спр. 6509. — Арк. 1.

**ВИСНОВКИ МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ ПАВЛА
ЖОЛТОВСЬКОГО ПРО МИСТЕЦЬКУ ЦІННІСТЬ
ЦЕРКВИ ПАРАСКЕВИ В с. СТОЯНОВІ
РАДЕХІВСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

1970 р. *

Стоянівська церква Параскеви, побудована 1822 року, є цінним пам'ятником народного дерев'яного будівництва. Цінність її виражена у високій якості народної будівельної техніки та особливо в талановитому вирішенні пропорцій будівлі. Завдяки цьому, порівняно невелика будова, становить архітектурний центр всієї забудови села. Силует церкви видно здалека і малюється він з різних точок в різноманітних, але завжди вишуканих силуетах.

Високими мистецькими якостями позначене вирішення внутрішнього простору будинку. Ця невелика будова всередині робить враження високої і просторої споруди. Будівничий зумів знайти дуже вдалі співвідношення висоти стін і висоти бані. Кути стін гармонійно переходять в грані бань. Простір середньої частини церкви могутньо панує над східним та західним зрубом, організовуючи їх простори в єдину просторову цілість.

Стоянівська церква по всіх своїх даних є цінним пам'ятником старого народного будівництва, цілком заслуговує на державну охорону.

Питання форми охорони цієї пам'ятки – як збереження її на місці, перевезення до музею народного будівництва у Львові, або Києві, належить вирішити компетентній фаховій комісії.

Зав. відділом мистецтвознавства
Державного музею етнографії і
художнього промислу АН УРСР,
кандидат мистецтвознавства

П. Жолтовський

ДАЛО. – Ф. Р-221. – Оп. 2. – Спр. 6388. – С. 53.

**ДОВІДКА ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛУПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ПРО БЮДЖЕТНІ ВИТРАТИ НА КУЛЬТУРУ
ОБЛАСТІ В 1960–1970 рр.**

1970 р.

(в тис. крб.)

1960 рік	7525,0
1961 рік	7547,0
1962 рік	7550,0
1963 рік	7560,0
1964 рік	7565,0
1965 рік	7569,0
1966 рік	8122,0
1967 рік	8606,0
1968 рік	9261,0
1969 рік	план 9609,0
Разом за 10 років	80914,0
1970 рік	проект плану 10260,0

Асигнування з бюджету на 1970 рік проти 1960 року збільшено на суму 2735,0, що становить 136,3 %.

Начальник Львівського
облуправління культури

Я. Вітошинський

ДАЛО. – Ф. Р-1338. – Оп. 1. – Спр. 1297. – С. 31.

**ДОВІДКА ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛУПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ПРО МЕРЕЖУ КУЛЬТОСВІТНІХ УСТАНОВ
В 1944–1969 рр.**

1970 рік

	Масові бібліотеки		Будинки культури та клуби	
	Всього	В т.ч. на селі	Всього	В т.ч. на селі
1	2	3	4	5
1944	95	56	569	569
1945	168	123	632	597

1946	207	157	732	697
1947	222	165	736	701
1948	294	230	764	729
1949	338	266	770	735
1950	363	282	785	747
1951	395	305	793	754
1952	423	328	794	755
1953	432	337	794	755
1954	534	438	796	755
1955	557	461	800	759
1956	580	481	802	761
1957	576	484	801	763
1958	590	494	801	763
з Дрогобицькою обл.				
1959	1134	967	1495	1410
1960	1135	977	1495	1419
1961	1147	971	1502	1381
1962	1161	985	1190	1145
1963	1158	996	1185	1111
1964	1157	986	1195	1096
1965	1154	973	1213	1081
1966	1181	990	1211	1081
1967	1211	1020	1255	1125
1968	1242	1049	1315	1185
1969	1260	1066	1335	1205
1970	1345	1148	1395	1265

Начальник Львівського
облуправління культури

Я. Вітошинський

ДАЛО. – Ф. Р-1338. – Оп. 1. – Спр. 1297. – Арк. 32-33.

№ 148

ІНФОРМАЦІЯ ГОРОДОЦЬКОГО РАЙКОМУ КП УКРАЇНИ ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМОВІ ПАРТІЇ ПРО ЗАХОДИ У ЗВ'ЯЗКУ З ВСТУПОМ У ДУХОВНУ СЕМІНАРІЮ БОГДАНА ВІЙТИВА

7 січня 1971 р.

ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМУ КП УКРАЇНИ

ІНФОРМАЦІЯ

Городоцького райкому КП України про вжиті заходи до Війтєва Б. С., що поступив на навчання в Ленінградську духовну семінарію

Про те, що Війтєв Богдан Степанович після демобілізації з рядів Радянської Армії надумав поступити на навчання в Ленінградську духовну семінарію ніхто, не знав. При знятті з обліку в Угрівській сільській Раді заявив, що їде на постійне місце проживання в Костромську область, де проходив військову службу.

Нам стало відомо про його вчинок на початку вересня 1970 року, коли він виїхав на навчання в духовну семінарію. Працівники райкому партії, райвиконкому вели розмову з батьком семінарїста Війтєвим Степаном Григоровичем, 1907 року народження, з матір'ю Війтєв Євою Антонівною, 1906 року народження та братом Григорієм Степановичем, 1937 року народження, який працює комірником в колгоспі "Іскра". Ні батько, ні брат не хотіли сказати, куди виїхав Богдан і чим займається в даний час. Їх відповіді зводились до того, що "Богдан нікого не бив, нікого не пограбував, за кордон не виїхав".

Проводили відповідну роботу з батьками про повернення Богдана в село партійна організація, правління колгоспу "Іскра" та виконком Угрівської сільської Ради.

Комсомольці і молодь села написали Війтєву Богдану листа в духовну семінарію, в якому висловили своє обурення його поступком, але жодної відповіді не одержали.

Листи такого ж змісту написали йому вчителі і одно-класники Городоцької середньої школи робітничої молоді, а також учні Вишнянського сільськогосподарського технікуму, з якими він навчався на V-му курсі.

Райком партії звернувся з листом у військову частину, де він проходив військову службу, з проханням, наскільки це буде в їх силах, вплинути на нього і його батьків через однополчан. Але поки що всі ці заходи не дали бажаних наслідків.

Про повернення Війтєва Богдана з семінарії ведуть систематичну роботу з батьками партійна організація, правління колгоспу, виконком сільської Ради.

Секретар Городоцького райкому
КП України

П. Холоденко

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 156. – Арк. 86-87.

Виставка творів львівських художників в Києві дала можливість узагальнити думку про творчість львівських художників. На обговоренні виставки я робив інформацію, широкого критичного аналізу не давав. Це повинні були зробити київські мистецтвознавці. Зараз буду говорити свою думку про мистецтво Львова. Львівський колектив художників багатий, різний, цікавий, наближається до вершин художньої культури ХХ століття. Це люди дуже ерудовані, багаті знанням, з великим творчим потенціалом і можливостями.

Львів стоїть на перехресті, де переплітається культура сходу і заходу і тут починається переплітатися нове з старими традиціями. Помічається використання готових академічних традицій і бажання перекинути їх на інший ґрунт, на сучасність. Мистецтво базується не на живій природі, а на естетичних враженнях, занедбаний зв'язок живопису з природою. Мистецтво стає інтелектуальним, кожний художник відчуває потребу теоретизувати. Це провалля доведе до абсурду. Поряд з інтелектом появляється наївне мистецтво, діє воно на відчуття, розуміння глибокого образу, ситуації і життя. Нас вражають твори Никифора, тішить живий елемент, наївне виконання, не дратують його пластичні засоби. У нас в ХХ ст. пластичні засоби стали самоціллю. Транспортування пластичних засобів у слабих художників веде до безпомічності. Типова екстравагантність проявляється в фактурі, тому не дивно, що обвинувачується художників, що малюють під других художників. Крамской сказав, що немає спеціальної техніки, а робота мусить бути технічно завершена з творчою думкою, бо виходить еkleктика. Чому у нас немає портрету зараз, коли портрет у 17 ст. дуже характерний для Львова.

Портрет – літопис свого часу, розмова з часом, розуміння і бажання жити в тому часі. Наші художники сучасні повинні показати нам сучасника, показати все, що довкруги нас.

Тов. БАТІГ М. І. На наших зборах ми повинні обговорити цілий ряд творчих питань: як розуміють наші художники традицію, про скороспілість творів, про шукання, про мистецькі авторитети (Сельський, Севера) і багато цінних других проблем.

(Тов. Батіг М. І. вияснює відношення до критичних матеріалів, які появилися в пресі в зв'язку з виставкою творів львівських художників у Києві).

Аналізуючи закиди в написаних статтях трьох авторів: Подчекаєва, Белічка і Афанасьєва я дійшов до переконання,

що заперечити їх обвинувачення дуже трудно. Всі вони до певної міри праві. Я ствердив, що в статтях багато речей, які появились у мене до відкриття виставки.

Всі три автори сходяться на позиціях оцінки львівської скульптури, які вважають, що це найбільш вдалий розділ. Можливо, що автори про скульптуру трохи перебільшили. В скульптурі починає появлятися скороспілість, ефекти пластичні, але мимо всього скульптура львівська займає поважне місце. Львівські скульптори виступили півфігурами, композиціями, портретами. Закидалося їм, що портрети одноманітні, але якщо добре подивитися, то не так. Наприклад скульптор Дзиндра Є. В. працює в плані класичної скульптури на народних традиціях. Далше говорили про графіку. В більшості хвалили її. Критичні зауваження були до творів Кецала, Остафійчука. Але треба відзначити відхід від станкової графіки до декоративності. Наша декоративно-прикладна графіка має претензії на чисту графіку. Остафійчук найбільш талановитий графік ставить собі ціллю у графіці декоративну форму. Нещадній критиці підданий живопис. Критикували за декоративність, за слабкі твори, критикували Скобаля за невдалу картину і пейзажі, незакінчені, скороспілі, незнання як розкрити тему, банальне рішення. Слушне зауваження до творів Патики, він дійсно робить багато творів експромтом, скороспіло.

Тов. СМОЛЬСЬКИЙ Г. С. Чому тов. Овсійчук не говорив про творчість Сельського і Сельської. Чи вони на правильній дорозі. Поляки пишуть, що соцреалізм — це книжка до читання, що це значить, що вони вважають його чим нижчим. Чи таке, як робить Сельська, що наклеїла кусок полотна і замалювала його, правильно і для чого це робити, як можна так намалювати, щоб його відчути.

Тов. МАНАСТИРСЬКИЙ В. А. Дуже цікаве життя тут в залах Спілки було у 1939 році, художники малювали, приносили свої твори і тут обговорювали їх. Зараз у нас занадто знормалізувалося життя. Художник повинен говорити, що він думає, які має труднощі у своїй творчості. Без виставки такі дискусії трудно вести. Буває так, що подобається один твір, а пізніше цей твір не подобається. Людина помиляється. А тут критики виступали, а може вони не мають рації. Якби були твори, можна їм це доказати. Художник може поміняти свої позиції, і на мистецтво можна дивитися з різних позицій. Не важно, чи художник, який малює портрет, намалював

його дуже подібним, але важно, щоби було видно, наскільки він себе показав у цьому портреті. Пройдуть віки, ніхто не буде говорити про подібність. Художник мусить вносити щось нового в мистецтво. Я щасливий, що живу у Львові, бо тут різні художники. Тут виступали критики, а чому вони не говорили з авторами, може ми змогли б їм дещо доказати, переконати їх. Треба, щоби в нас було більше творчих дискусій на виставках.

ГРУЗБЕРГ С. Б. Кияни до цього часу не можуть забути виставки львівських художників. Згадують її дуже добре. Рахуються з колективом львівських художників.

МИСЬКО Е. П. Треба нам думати, чи це стремління бути іншим варто підтримувати, чи ні. Ми, художники, маємо ціль в житті і спрямовуємо свою діяльність осягнути цю ціль.

Тов. ПОПОВ А. І. Розмова, яка тут проходить, дуже корисна, треба щоб таких розмов про мистецтво було більше.

ЛЕВИЦЬКИЙ Л. І. Микола Іванович дав багато важливих пропозицій. Хоч би справа традиції і новаторства. Вона зі собою дуже пов'язана. Як це зі собою пов'язати, коли художник кожного дня має масу інформацій, які його атакують. Художник захищається від того. Якщо взяти Никифора. У нього робота подібна до роботи, як приглянутися, то там велика сила, психологічна напруга і джерело напруги у нього було підсвідоме, Прімаченко – кожна річ сильна, але вона цього не розуміє, у неї виходить само. Але не примітивісти розвивають мистецтво, а професіонали. Значить, треба пов'язати питання великого значення – традиції і новаторства.

ГРИНЕЦЬ Д. М. Не важно, що ми будемо робити, всі розмови про індивідуальність, способи виразу, гармонію, це все нам до нічого, а найважливіше – це ленінізм. Спочатку побудуємо комунізм, а потім будемо говорити про індивідуальність.

Голова правління Львівського відділення
Спілки художників УРСР,
заслужений діяч мистецтв УРСР
Відповідальний секретар

Е. П. Мисько
М. І. Батіг

Поточний архів Львівської організації Спілки художників України.

**З ІНФОРМАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО МІСЬККОМУ КП
УКРАЇНИ ОБКОМОВІ КП УКРАЇНИ ПРО
ДІЯЛЬНІСТЬ ГРУПИ “ХІПІ”**

5 лютого 1971 р. *

Львівський обком КП України

ІНФОРМАЦІЯ

про наслідки проведеної роботи з групою молоді, яка називала себе “хіппі”

В групу молоді, яка іменувала себе “хіппі”, входили студенти політехнічного інституту, робітники, учні – в основному молоді люди 1950–1953 років народження. Деякі з них в той час не працювали. Всі вони цікавились західною музикою, проблемами руху “хіппі” на Заході.

Встановлено, що перший збір групи відбувся 18 жовтня 1970 року, на якому “президентом” був обраний Єресько Вячеслав Михайлович, 1949 року народження, інвалід 2-ї групи, “віце-президентом” – Істушкін Андрій Федорович, 1950 року народження, лаборант Львівського пожежно-технічного училища, студент-вечірник Львівського політехнічного інституту.

Спочатку група об'єднувалась під лозунгами: добре відношення до дівчат, невживання спиртних напоїв, осуд порушень громадського порядку. Єресько висунув ідею про прийняття статуту з такими пунктами, як допомога другу в біді, боротьба за мир, спілкування людей без будь-яких канонів, без нав'язування волі однієї людини іншій і т. п. Однак, з часом Єресько почав проповідувати явно анти-суспільні, антирадянські погляди; викликав своїми виступами ненависть до дружинників, які застосовують рішучі заходи по боротьбі з хуліганями і іншими антисуспільними елементами. Майже всі учасники групи виступали проти комсомолу або слухали розмови про це і належним чином не реагували на них.

Члени групи почали платити членські внески від 50 копійок до 3 карбованців на місяць, які спочатку йшли на відвідання кіно, кафе, а згодом – на придбання автомашини “президенту”.

7 листопада 1970 року група майже в повному складі виїхала в селище Брюховичі, де Єресько виголосив промову в костюмі з фашистськими регаліями. Цей “маскарад” не викликав протесту з боку присутніх.

26 листопада минулого року Єресько був затриманий органами внутрішніх справ і заарештований. При ошуці в нього були знайдені фашистські погони і нашивки з свастикою, пістолет, емблема “хіппі”, а також статут і гімн групи, які носили явно антирадянський зміст.

В перші дні після арешту Єреська було виявлено 12 членів групи, з ними велась розмова в міськкому ЛКСМУ та міському управлінні внутрішніх справ. При допомозі членів групи та комсомольського активу міста було виявлено і решту учасників групи – 9 чоловік.

В даний час з кожним членом групи проведено відповідну роботу, зокрема, трудовлаштовано всіх тих, які не працювали і не навчались. Про діяльність групи були проінформовані члени міськкому комсомолу, секретарі первинних партійних і комсомольських організацій промислових підприємств, будов, вузів і шкіл. На підприємствах і в установах, де працюють і навчались учасники так званої групи “хіппі”, проведено комсомольські збори, засідання комітетів комсомолу, де глибоко проаналізована діяльність кожного з них. Відносно кожного учасника згаданої групи прийнято конкретне рішення...

Міський комітет ЛКСМУ запланував проведення в першому кварталі 1971 року пленуму по питанню “Про стан та заходи по покращенню формування комуністичного світогляду у комсомольців та молоді в міській комсомольській організації”. Райкомами КП України, міськкомом ЛКСМУ проводиться робота по трудовлаштуванню бувших учасників групи.

Райкоми КП України зобов’язали партійні організації притягнути до партійної відповідальності членів КПРС, діти яких входили в групу “хіппі”. Питання про виховання дітей окремими батьками розглядаються судами батьківської честі.

Проведено семінари секретарів партійних організацій з питання поліпшення індивідуальної роботи з молоддю та попередження нездорової поведінки окремих молодих людей.

Міськком КП України зобов’язав адміністративні органи міста активізувати боротьбу з злочинністю і правопорушеннями серед неповнолітніх. В даний час накреслено і здійснюється ряд заходів по поліпшенню виховання молоді, по покращенню роботи з підлітками по місцю проживання.

Кримінальна справа по обвинуваченню Єреська В. М. розслідуванням закінчена і направлена до суду для розгляду по суті.

Секретар Львівського міськкому
КП України

Г. Бандровський

* Датовано за супровідним листом.

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 115. – Арк. 2-10.

№ 152

ЛИСТ ЛЬВІВСЬКОГО МІСЬККОМУ КП УКРАЇНИ ДО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ГРУПИ “ХІПІ”

5 лютого 1971 р.

№ 2/830

5 лютого 1971 р.

Львівський обком КП України

При цьому надсилаємо інформацію про наслідки проведеної роботи з групою молоді, яка називала себе “хіппі”.

Додаток:

1. Інформація МК КП України – 9 стор.
2. Ваша довідка 1191/16 від 1.XII.1970 р. – 5 стор.

Секретар Львівського міськкому
КП України

Г. Бандровський

На документі зроблено написи:

- тов. Пирожак К. І.
- тов. Панченко П. П.
- тов. Дурдинець В. В.
- тов. Котик Б. Д.

Справу довести до кінця, підвищити відповідальність батьків – всіх обговорити по місцю праці.

В. Куцевол
10.II.71 р.

Батьки учасників групи, що іменувала себе “хіппі”, понесли стягнення по партійній лінії, обговорені в колективах по місцю роботи**.

* Довідку обкому 1191/16 не додаємо.

** Підпис нерозбірливий.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 115. — Арк. 1.

№ 153

ІЗ ЗВІТНОЇ ДОПОВІДІ ЛЬВІВСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

16 лютого 1971 р.

...На минулих звітно-виборних зборах на обліку в нашій організації було 55 членів Спілки письменників, тепер нас 61. В 1968—1970 рр. прийнято до спілки 9 здібних авторів: Н. Бічюю, О. Богачука, М. Гнидюка, Б. Загорулька, М. Красюка, Ю. Коваля, В. Лазарука, І. Нижника, Й. Струцюка.

Чекають свого вирішення в Києві справи на прийом до членів Спілки В. Яворівського, О. Лізена, А. Буличової, Л. Сеника, І. Гушака, П. Добрянського, Б. Гавришкова та інших наших прозаїків, поетів, перекладачів.

...Ми повинні завжди пам'ятати ленінську настанову про те, що будь-яке послаблення ідеології соціалістичної є тим самим посилення ідеології буржуазної. Кожен митець повинен усвідомити своє місце в лавах борців за наші світлі ідеали, проти ворожого світу капіталу. Тут недопустимі ніякі хитання. Позиція письменника повинна бути завжди чіткою, не двозначною, позицією партійною.

Нещодавно ми довідалися, що в Бельгії видано книжку Ігоря Калинця "Поезії з України". Видали її націоналісти з рукопису, неопублікованого в нас. В цій книжці є цілий ряд віршів з сумнівним політичним підтекстом.

Як трапилось, що молода і не позбавлена таланту людина стала на такий слизький шлях, пустивши свої поезії на всі чотири вітри, а куди вони їх донесуть — не має значення, аби опублікували.

Нам хочеться вірити, що Калинець знайде мудрість і мужність, щоб з позиції радянської людини оцінити цей факт. Тим більше, що це не перший випадок. Треба дати чітку відповідь: з нами чи з нашими ворогами.

...Молодь — наше майбутнє. Це не затерта фраза, істина життя. І літературна молодь — це майбутнє нашої літератури.

Про це майбутнє повинен думати кожен з нас. І нас не можуть не турбувати факти, коли, хай поодинокі, наші молоді літератори потрапляють під ворожий вплив, збочуюють на манівці аполітичності, безідейності, морального нігілізму, національної обмеженості.

ЦДАМЛіМ України. – Ф. 590. – Оп. 1. – Спр. 862. – Арк. 32, 50, 74. Стенограма.

№ 154

**ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ
ЦК КП УКРАЇНИ ПРО НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
ВЧЕНИХ ЛЬВОВА**

18 лютого 1971 р.

ЦК КП України

ІНФОРМАЦІЯ

про проведення наукових досліджень в галузі
ідеологічної роботи вченими м. Львова

Вчені кафедр суспільних наук м. Львова проводять наукові дослідження в галузі ідеологічної роботи КПРС. Ці дослідження можна згрупувати по окремим напрямках. Так, на кафедрі історії КПРС Львівського держуніверситету ім. Ів. Франка досліджувались теми, що стосуються діяльності партійних організацій західних областей УРСР по атеїстичному, інтернаціональному та патріотичному вихованню трудящих, по комуністичному вихованню робітничої молоді, марксистсько-ленінському навчанню, організації масово-політичної роботи на селі, підвищенню ролі сільської інтелігенції в господарському і культурному будівництві.

Викладачі кафедри історії КПРС Львівського політехнічного інституту працюють над проблемами діяльності партійних організацій по організації ідейно-політичної роботи на підприємствах нафтової промисловості УРСР, комуністичному вихованню робітничого класу західних областей УРСР в період семирічки, зміцненню зв'язку школи з життям і дальшому розвитку системи народної освіти та ін.

Доцент кафедри історії КПРС Львівського державного медінституту Гурладі Н. С. закінчила роботу над докторською

дисертацією: “Діяльність Комуністичної партії України по зміцненню і розвитку ідеологічних установ і творчих організацій республіки в 1956–1961 рр.” і опублікувала монографію “За ідеологічне озброєння мас”. Доцент кафедри марксизму-ленінізму Інституту фізкультури Дерезь П. А. підготував докторську дисертацію “Партійно-політична робота Комуністичної партії України в 1956–1961 рр.” та монографію “Підвищення свідомості мас – база і основні напрямки всієї партійної роботи”.

Науковці вузів м. Львова за останній час опублікували ряд робіт з питань критики буржуазної ідеології та ідеології українського буржуазного націоналізму. Доцент кафедри марксизму-ленінізму Українського поліграфічного інституту ім. Івана Федорова Засанський В. В. опублікував дві праці “За чужим возом” та “Гнилий товар ідеологічної контрабанди”, доцент Гурладі Н. С. – брошуру “Ідеологічні підсумки імперіалізму” та статтю “Про деякі сучасні тенденції буржуазної фальсифікації національної політики КПРС на Україні”. На кафедрі історії КПРС держуніверситету підготовлено методичні розробки “Проти буржуазної фальсифікації історії КПРС”. Працівниками Інституту суспільних наук АН УРСР підготовлено і здано до друку колективну монографію “Реакційна суть ідеології та політики українського буржуазного націоналізму”.

На кафедрах філософії, наукового комунізму протягом останніх років підготовлено ряд робіт, що стосуються ідеологічної роботи партії в сучасних умовах. Так, на названих кафедрах Львівського держуніверситету захищено дисертації: “Трудова діяльність – основа формування морального обличчя радянської людини” (Гофман М. І.), “Гносеологічні і психологічні основи агітації і пропаганди” (Якушев В. М.), “Особливості формування свідомості селянства в умовах західних областей УРСР” (Кавка Д. П.), “Почуття та їх роль у формуванні особи комуністичного суспільства” (Пустельник І. О.), “Вільний час та його раціональне використання для всебічного розвитку особи молодого радянського робітника” (Піча В. М.) та інші. Цікаві теми досліджують викладачі кафедр філософії та наукового комунізму політехнічного інституту. Старший викладач Шерешков С. І. працює над темою: “Засоби масової інформації в системі комуністичного виховання”, старший викладач Акішин Є. М. “Ефективність партійної пропаганди, як засіб комуністичного виховання”, старший викла-

дач Поліщук А. М. “Принципи партійності в філософії і природознавстві”, старший викладач Вишневський О. І. — “Комсомол — помічник партії в інтернаціональному вихованні молоді” та інші.

Цікаві дослідження проводились і плануються на найближчий час на кафедрі наукового атеїзму держуніверситету. Члени кафедри протягом останніх років працювали над темою: “Причини і характер релігійності різних груп населення західних областей УРСР і шляхи подолання релігійних пережитків в процесі будівництва комунізму”. З проблем сучасного православ'я, атеїстичної роботи опублікував ряд праць доцент медичного інституту Доля В. Є. (“Про пристосовництво православ'я в теорії моралі”, “Сучасне православ'я і мораль”, “Трактування свободи волі в сучасному православ'ї” та інші).

Над проблемою “Естетика і художня критика” працює в. о. професора Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка Козачук І. Готує працю “Закономірність і перспективи розвитку масової художньої самодіяльності” доцент цього ж вузу Баб'юк Л. О. Доцент Львівського торгово-економічного інституту Лебединець І. М. працює над докторською дисертацією і монографією на тему: “Соціальні основи релігійного відчуження і їх відображення в свідомості”.

У вузах та науково-дослідних інститутах проводяться деякі соціологічні дослідження, що стосуються ідеологічної роботи партійних організацій. Так, у Львівському відділенні Інституту економіки АН УРСР проведені соціологічні дослідження по темах: “Аналіз форм і тенденцій соціальної активності працівників Львівського телевізійного заводу”, “Моральні відносини у виробничій діяльності колективу”. Співробітники відділу конкретно-соціологічних досліджень Інституту суспільних наук АН УРСР розробляють тему “Соціалістичні перетворення в західноукраїнському селі”. По наслідках соціологічних досліджень підготовлено доповідну записку з пропозиціями і рекомендаціями щодо поліпшення виховної і культурно-масової роботи серед сільської молоді в умовах західних областей УРСР. На кафедрах наукового комунізму держуніверситету та політехнічного інституту проводяться дослідження, що стосуються проблем інтернаціонального виховання студентської молоді.

Бажано було б, щоб Інститут історії партії при ЦК КП України більш уважно координував тематику наукових досліджень з тим, щоб рівномірно охоплювати всі сторони

ідеологічної роботи і не допускати повторення або розпорошення тем.

В галузі соціологічних досліджень необхідно вводити більше науковості, проводити їх, заздалегідь визначивши мету і обов'язково даючи рекомендації по наслідках роботи. Надмірне захоплення анкетуванням приводить до спрощення самого процесу соціологічних досліджень, тому потрібно вишукувати інші більш досконалі форми їх проведення.

Секретар Львівського обкому
КП України

К. Пирожак

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 131. – Арк. 9-13.

№ 155

ІЗ ПРОТОКОЛУ ОБ'ЄДНАНИХ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ ТА СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ

25 лютого 1971 р.

...

Р. ФЕДОРІВ – головний редактор журналу “Жовтень”.

Всі ми читали Директиви і дивувалися гігантському розмахові наших планів. Осмислити ці плани, нову людину в них, людину, яка виконує ці плани, – і відтворити її у наших творах. Духовне збагачення наших людей – одне з найважливіших завдань нового п'ятиріччя. Багато роботи належить виконати тут, на західноукраїнських землях... Слід звернути увагу на розвиток малих міст, розбудову місцевої промисловості. На околицях – надмір робочої сили. Там слід будувати бодай філіали заводу.

Не забувати про збереження природи. Наприклад, Яремче – курортна місцевість, а там рівень радіації вищий норми на вісім процентів. Кого це має турбувати, як не нас, комуністів. А перевиконання планів вирубки лісу. Ми тепер намагаємося насаджувати, але стільки втрачено. Мало дбаємо про боротьбу з повинню. Треба краще виховувати не просто спеціаліста, а людину-господаря. Боротися з безгосподарністю.

У новій п'ятирічці ці всі питання будемо підіймати засобами художнього слова.

Ще кілька слів про проблеми міста. Транспорт у поганому стані. Треба будувати переходи. Музей українського мистецтва.

Коли ж буде побудоване приміщення для великого зібрання давніх українських ікон?

Е. МИСЬКО — голова Львівського відділення Спілки художників України.

Наша ділянка роботи — у виконанні нового п'ятирічного плану, у роботі по вихованню нової людини. Наші останні виставки, наш звіт у Києві показують нашу зрілість, нашу потенцію у вирішенні складних, важливих питань. Виставка у Києві мала великий успіх.

І все ж ми мало займаємось відтворенням образу, духовного світу нашого сучасника. Ми не байдужі до нього, ми живемо з ним поряд. Треба націлитись на глибокі філософські твори.

Відкривається художня передз'їздівська виставка. На ній цілий ряд цікавих творів про наших сучасників. Але широких полотен, узагальнюючих композицій майже немає. В наступній п'ятирічці наша партійна організація присвятить цьому всю свою увагу.

За минулий рік у нас було 25 художніх виставок. Але треба наші твори везти в райони, до нових глядачів, а часто у нас виставляються митці задля журі, — щоб бути прийнятими у Спілку.

Приміщення Спілки, виставочний зал — у жахливому стані. Час би вже подбати про приміщення. Не має приміщення і художня школа, класи не обладнані. Років десять тому закрили монументальний факультет у прикладному інституті. А нашим молодим художникам бракує саме цих знань. Слід би відновити цей факультет.

Проблема художніх майстерень — цим треба зайнятися, багатьом нема де працювати. Художники зроблять все, щоб внести свій посильний внесок у виконання планів п'ятирічки.

Я. СТЕЦЮК — заступник голови правління Львівської письменницької організації.

Наші газети ще не розгорнули ділового обговорення Директив нового п'ятирічного плану. Треба говорити про конкретні проблеми, досить балаканини. Наприклад, нас, письменників, хвилює проблема паперу. Тиражі книжок постійно зменшуються. Макулатура не збирається. Друкується багато непотрібних анкет, бланків, брошур і т. д.

Проблема транспорту, проблема доріг — вони в жахливому стані.

Проблема кадрів — направляють з міста у місто, з республіки у республіку, присилають нам з Уралу, а там завжди нестача робочої сили.

Проблеми культури: будівництво приміщень музеїв у Львові, пам'ятника Шевченку Т. Г., виставочного залу, приміщення клубу творчих працівників...

А. БУЛИЧОВА — кореспондент газети “Правда України”.

Продовжу думку Р. Федоріва про наші малі міста. Планується організувати у них філіали великих підприємств. Уже це робиться. Економічно це вигідно. А що це дає в суспільному плані, в плані морально-ідейному, естетичному? Це варто дослідити. А на місці роздольських кар'єрів що буде? Поки це пустирі. Їх треба зрівняти, впорядкувати.

...

Голова зборів
Секретар

Мисько Е. І.
Петренко М. Є.

ДАЛО. — Ф. П-3808. — Оп. 1. — Спр. 50. — Арк. 8-11.

№ 156

ПОСТАНОВА БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО ОЦІНКУ ДІЯЛЬНОСТІ ІСТОРИЧНИХ ОСІБ ВЧЕНИМИ ЛЬВОВА

11 березня 1971 р.

Цілком таємно

3-г. Про серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці історичної ролі деяких осіб окремими вченими Львова і в друкованих виданнях.

Бюро обкому КП України відмічає, що окремі вчені Львова допускають серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці і популяризації В. Левинського та деяких інших осіб, діяльність яких в минулому була політично невиразною і навіть ворожою по відношенню до марксизму-ленінізму. Протягом тривалого часу директор Інституту суспільних наук, доктор філософських наук тов. Олексюк М. М., вчений секретар інституту, кандидат філософських наук тов. Ступницький С. Л., кореспондент республіканського радіо тов. Плаксюк К. Г., професор Державного університету ім. Ів. Франка тов. Кравець М. М., доценти університету тов. Волянчук М. М. і тов. Злупко С. М. видавали за пропагандиста і популярни-

затора марксизму-ленінізму на західноукраїнських землях В. Левинського, показуючи його лівим соціал-демократом.

Перевірка показала, що В. Левинський протягом усієї своєї діяльності вів ідеологічну боротьбу проти марксистсько-ленінської теорії, політики КПРС, практики соціалістичного будівництва в СРСР. Він був теоретиком опортуністичної дрібнобуржуазної партії Східної Галичини націоналістичного напрямку – Української соціал-демократичної партії (УСДП), пізніше став на шлях активної боротьби проти ленінської теорії і програми з національного питання і перетворився в одного з ідеологів українського буржуазного націоналізму. В роки Великої Вітчизняної війни В. Левинський скотився на позиції ідейного прислужника німецького фашизму. Його творчість піддавалася неодноразовій критиці на сторінках органів КПЗУ та інших прогресивних видань.

Мають місце факти, коли редакція журналу “Жовтень” і редакція газети “Вільна Україна” захоплюються дослідженням окремих осіб, без достатньої для цього потреби і навіть з сумнівним минулим. В журналі № 10 за минулий рік була опублікована стаття “Поет, учений, дослідник”, в якій популяризується література та громадська діяльність Я. Цурковського, який не вніс жодного вкладу в розвиток літератури, сумнівною була його діяльність під час фашистської окупації Львова.

Редакція “Вільна Україна” помилково опублікувала в газеті за 10 січня 1971 р. статтю доцента Львівської консерваторії Й. Волинського “Важкий шлях в мистецтві”, присвячену 100-річчю з дня смерті композитора М. Вербицького.

Серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці окремих осіб стали можливими тому, що частина науковців відійшла від методології марксизму-ленінізму, слабо теоретично підготовлена, недостатньо ідейно загартована, без класового підходу намагається оцінювати суспільні явища, проявляє стремління до кар’єризму в науці. Незадовільно поставлена робота деяких вчених рад кафедр, факультетів інститутів, на низькому рівні і формально проходить рецензування багатьох підготовлених до друку праць, слабу активність при їх обговоренні проявляють провідні вчені. Незадовільно працюють також редакційні колеги журналу “Жовтень” і газети “Вільна Україна”.

Бюро обкому КП України постановляє:

1. Визнати ідеологічно шкідливою оцінку діяльності В. Левинського та деяких інших політичних осіб окремими

вченими Львова, журналом “Жовтень” та газетою “Вільна Україна”, та вважати, що така популяризація наносить серйозної шкоди ідейно-виховній роботі.

2. Дану постанову обговорити на партійних зборах всіх вузів, науково-дослідних установ ідеологічного профілю, ідеологічних організацій, установ і закладів області. Партійним організаціям розробити конкретні заходи щодо поліпшення марксистсько-ленінської теоретичної підготовки вчених, діячів культури і мистецтва, піднесення їх політичної пильності та посилення ідейного загартування, повести найсуворішу боротьбу проти кар’єризму в науці, поліпшити роботу вчених рад, налагодити рецензування підготовлених до друку праць, піднести відповідальність редакційних колегій видавництва журналу “Жовтень”, обласних газет, телебачення і радіо за якість праць і матеріалів, що друкуються та передаються в ефір.

3. Бібліотеці АН УРСР, обласному управлінню культури і архівам області всі друковані і рукописні роботи В. Левинського передати в установленому порядку на зберігання до спеціальних фондів.

4. Доручити секретареві обкому КП України тов. Пирожаку К. І. про політичну діяльність В. Левинського проінформувати керівників, секретарів первинних партійних організацій вузів і науково-дослідних установ та завідуючих кафедрами суспільних наук. Створити комісії по вивченню теоретичної і політичної діяльності інших осіб (Б. Антонича, Ю. Бачинського, С. Даниловича, Р. Ярославича, В. Будзиновського, К. Студинського, В. Барвінського).

Просити ЦК КП України доручити Інституту історії партії при ЦК КП України – філіалу Інституту марксизму-ленінізму при ЦК КПРС подати допомогу обкому партії у визначенні політичних оцінок в діяльності цих людей.

5. Вважати, що автори робіт і статей, в яких дається невірна політична оцінка діяльності В. Левинського, заслуговують найсуворіших партійних стягнень.

Враховуючи заяву тов. Олексюка М. М. про те, що він визнає помилки і обіцяє їх виправити ближчим часом, оголосити йому догану за допущені серйозні політичні помилки.

Партійному комітету Державного університету ім. Ів. Франка, партійним організаціям Інституту суспільних наук і редакції обласного радіо розглянути питання про партійну відповідальність комуністів, які допустили політичні помилки в оцінці діяльності В. Левинського.

6. Звернути увагу редакторів журналу “Жовтень” тов. Федоріва Р. М. і газети “Вільна Україна” тов. Ступницького Л. В. на серйозні недоліки в їх роботі, що виявилися в опублікуванні ідеологічно шкідливих матеріалів та відзначенні ювілеїв окремих осіб без дозволу на це партійних органів. Зобов’язати їх посилити відповідальність редакційних колегій та комуністів, які працюють в очолюваних ними виданнях, піднести рівень їх роботи.

Контроль за виконанням цієї постанови покласти на відділи науки і учбових закладів та пропаганди і агітації обкому КП України.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 90. – Арк. 47-49.

№ 157

**ДОВІДКА ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ
УКРАЇНИ В ЦК КПРС ПРО ПРОФЕСОРСЬКО-
ВИКЛАДАЦЬКІ КАДРИ
ЗООВЕТЕРИНАРНОГО ІНСТИТУТУ**

23 березня 1971 р.

ЦК КПСС

СПРАВКА

о результатах проверки письма без подписи о недостатках в работе Львовского зооветеринарного института

Для проверки фактов о недостатках в руководстве во Львовском зооветеринарном институте и нарушении партийных принципов в подборе и расстановке кадров профессорско-преподавательского состава, изложенных в анонимном письме, работала комиссия обкома партии в составе секретаря обкома КП Украины тов. Пирожак К. И., начальника областного управления КГБ тов. Полудня Н. П., председателя облпрофсовета тов. Святоцкого В. О., первого секретаря Червоноармейского райкома КП Украины тов. Мусиевского Р. А. с привлечением отдельных активистов.

Проверкой установлено, что сигналы, изложенные в письме о Стояновском С. В., Олеськиве В. Н., Вовке И. Н.,

Хомицком А. В., Березе И. Г. не отвечают действительности. Относительно прошлого Зеленчука Т. К., Ивасика В. Н., Дракус О. Ф., Мельника И. Л., Головацкого И. Д., то они или их родственники во время немецкой оккупации имели связи с украинскими буржуазными националистами. За годы Советской власти и многолетнюю работу в институте названные лица зарекомендовали себя с положительной стороны.

Анализ руководящих кадров и преподавателей говорит о том, что в институте работает большинство выходцев из восточных областей Украины и русских. Из трех деканов только один местный, а из 26 заведующих кафедрами — 10 местных. Из 311 работников вуза местных меньше половины. Лекции и семинарские занятия со студентами проводятся на русском и украинском языках, хотя студенты почти все выходцы из западных районов Украины. На стационаре обучается 1064 украинца, 29 русских и 32 человека других национальностей.

За три года из института уволились 34 человека, из них 25 украинцев, 8 русских и 1 белорус. Все ушли по собственному желанию.

Не отвечает действительности и то, что в институте существует вражда между украинцами и русскими. Преподаватели, студенты свободно пользуются русским и украинским языками на занятиях и в быту.

Награждение работников института медалью “За доблестный труд. В ознаменование 100-летия со дня рождения В. И. Ленина” согласовывалось с партийными органами. Профессоры Галимедов С. Л., Виноградова О. М., Беркович Е. М., доценты Богоявленский П. С., Круглова Т. Н. не награждены по той причине, что они за последние годы мало принимали участия в общественной жизни института.

Сообщение о том, что руководство института скрывает заболевание коров лейкозом, не отвечает действительности. С февраля 1971 г. работает институтская комиссия по осмотру скота в учхозе, которую возглавляет зав. кафедрой микробиологии профессор Андриевский И. И. Одновременно с ней работает комиссия областного управления сельского хозяйства.

Проверка показала, что партийная организация и руководство института правильно решает актуальные вопросы жизни и деятельности коллектива, направленные на улучшение учебного, научного и идейно-воспитательного процессов. Нарушений партийных принципов в подборе, расстановке и

воспитании профессорско-преподавательского состава не установлено.

Секретарь Львовского обкома
КП Украины

К. Пирожак

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 192. — Арок. 36-37.

№ 158

**ІЗ СТЕНОГРАМИ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА
У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПОСТАНОВОЮ ПОЛІТБЮРО ЦК
КП УКРАЇНИ ПРО РОЗВИТОК ІСТОРИКО-
ПАРТІЙНОЇ НАУКИ**

26 березня 1971 р.

Тов. ТРУБИЦІН Ф. П.

Товарищи! За последние 10 лет в советской печати широко пропагандируются взгляды Левинского, как марксистские. На деле же он крупный идеолог буржуазного национализма, антикоммунистический диверсант и в истории Украины сыграл реакционнейшую роль. Поэтому пропаганда идеологии Левинского, как марксистской, наносит непоправимый вред формированию коммунистического мировоззрения у советского народа. В целях пресечения пропаганды идеологии Левинского, по поручению обкома партии и ЦК Компартии Украины комиссия научных работников написала обширное заключение на основе анализа всех его работ, после чего последовало постановление бюро обкома партии, зачитанное здесь.

Левинский родился в 1880 г., окончил гимназию в Дрогобыче и философский факультет Львовского госуниверситета. Студентом, в 1903 г. поступил в УСД — партию мелкобуржуазного, националистического направления, созданную во Львове в 1899 г. на легальных условиях. До 1913 г. он работал публицистом в легальных изданиях УСДП и в некоторых из них был редактором. В его печатных работах и в изданиях УСДП не было пропаганды идей научного социализма, хотя Левинский хорошо знал основные работы Маркса, Энгельса и работы Ленина по аграрному, национальному вопросу и философии. УСДП отвергала принципы пролетарского интернационализма и ставила целью создать

буржуазно-демократическое государство на Украине с центром в Галиции, а затем уже бороться за социализм как отдаленное будущее.

В Киеве в 1913–1914 гг. Левинский был редактором легального журнала “Дзвін” националистического направления во главе идеологов Юркевича, Винниченко, Петлюры, Донцова, Дорошенко и других. Все они оказались в лагере контрреволюции. Журнал “Дзвін”, пишет Ленин, вел ожесточенную борьбу против марксистской пропаганды большевиков по национальному вопросу с применением приема клеветы. Перед I мировой войной он выехал в Швейцарию, где был до 1918 г. австро-венгерской революции. В Швейцарии он один раз беседовал с Лениным. Беседа дала повод некоторым лицам объявить Левинского почти единомышленником Ленина, хотя сам Левинский нигде не пишет о содержании этой беседы, очевидно, боясь скомпрометировать себя перед своими соратниками. Анализ документов Левинского показал, что Левинский сотрудничал с журналом СВУ “Украинское обозрение” в Лозаны и это он скрыл в беседе с Лениным.

В 1918 г. Левинский не поехал в Галицию для участия в борьбе украинского народа за воссоединение на принципах Ленина, а остался в Вене, где развернул злобную антисоветскую пропаганду вместе с Винниченко, Шаповал, Дорошенко. Они в 1919 г. создали сепаратную закордонную группу ЦК партии, которая издавала газеты в Вене “Нова доба”, ее редактором был Левинский. В этом грязном листке печаталась сплошная клевета на советскую власть, советское правительство, на политику КПСС и лично В. И. Ленина. Эта клевета вызывает чувство ужасного отвращения. Коминтерн признал политику закордонной группы ЦК партии контрреволюционной, распустил ее и “Нова доба” перестала издаваться. Эта группа объявила политическую войну советскому правительству. Левинский писал: этой политике Москвы отвечаем борьбой и будем вести ее так долго, пока она не будет ликвидирована.

Судьба лидеров УСДП такова: одни примкнули к СВУ, который старался создать единую Украину с монархом во главе под протекторатом немецкого империализма, другие поддерживали ЗУНР, третьи входили в состав директории Петлюры. В 1923 году съезд УСДП исключил из партии своих лидеров. Но революционные элементы УСДП, не имея опыта политической борьбы, особенно в нелегальных условиях,

были разгромлены польской реакцией и УСДП перестала существовать. Винниченко, Левинский и другие в 1922 г. стали издавать журнал “Нова Украина” в Праге и Берлине, изменив тактику, повели борьбу против марксизма-ленинизма путем его ревизии, фальсификации, вульгаризации, искажения, а Левинский взялся за “пропаганду” философии марксизма-ленинизма путем фальсификаций.

Вот несколько примеров об этом: 1) Он ложно доказывал, что марксизм не содержит в себе философии. Марксизм всего лишь социально-политическая экономическая доктрина, поэтому, мол, марксизм, как и позитивизм, отрицает всякое мировоззрение – философию. Марксизм, по его мнению, не может быть идеологией в марксистском понимании этого слова; 2) Он ложно доказывал, что будто Энгельс, Плеханов, Ленин являются сторонниками механического материализма; 3) Левинский ложно доказывал, что между марксистами нет ясного правильного понимания диалектики. Слово это вызывает большое сомнение. Оно непонятно как буржуазным ученым, так и социалистам, например Бернштейну. Левинский предлагает слово диалектика заменить словом эволюция, а диалектический метод Маркса назвать эволюционным методом; 4) Он отрицает революционный переворот в науке, совершенный Марксом, Энгельсом. Они, как ученики Гегеля, внесли доброе новшество в науку. Он продолжает, что Маркс не развил своей социологии детально и не дал ее системы. Маркс только оставил основные мысли. Его взгляды находим рассеянными в его ранних работах, исследованиях, статьях, рецензиях и письмах. Левинский продолжает, что Энгельс тоже не дал систематического изложения взглядов Маркса. А Маркс только в национальной экономике применил свою методику. Энгельс не пошел дальше. Ленину тоже не довелось развить систематично диалектику; 5) Левинский не признает ленинского этапа в развитии философии. Он считает Ленина не философом, не теоретиком, а лишь политиком, практиком. Поэтому Левинский в своих философских “работах” полностью игнорирует работы Ленина.

В конечном итоге Левинский дает два вывода: 1) Марксизм ныне не представляет собой одной цельной доктрины, он имеет разные его школы и направления. На языке Левинского это значит: он имеет свое марксистское направление, Каутский свое, а Ленин свое направление марксизма; 2) Философии пришел конец. Раньше философия была королевой наук,

пока не было практических наук, теперь каждая наука сама по себе философия. Здесь идеализм его в форме позитивизма не требует доказательств.

Товарищи, подобных искажений, вульгаризаций, фальсификаций, ревизий марксизма в работах Левинского имеется много сотен. Вся его идеология имеет одно направление — борьба с марксизмом-ленинизмом.

И вот 10 лет этот ревизионизм, вульгаризм марксизма-ленинизма Левинского выдаются за пропаганду им марксизма-ленинизма, он выдается за борца с буржуазным национализмом. Превратили караса в пороса. Оголтелого антисоветчика, злобного буржуазного националиста, антикоммунистического диверсанта в теории, политике и практике сумели сделать пропагандистом марксизма. Это не случайное явление, не отдельная ошибка лиц. Это планомерно продуманная, организованная пропаганда идеологии буржуазного националиста. Это можно объяснить двумя исключительными друг друга вариантами: 1) Либо эти лица, которые пропагандируют систематически многие годы идеологию Левинского настолько невежды, что не могут по своему уровню отличить, где право, где лево, где друг, где враг, но тогда их нельзя допускать к идеологической работе, их необходимо дисквалифицировать как ученых, они неправомерно получили дипломы; 2) Либо они соответствуют своим дипломам, но тогда они сознательно усвоили идеологию Левинского, он стал их духовным учителем и они поэтому пропагандировали правомерно многие годы его идеи в замаскированной форме.

Но в этом случае эти лица не являются нашими единомышленниками, они затоптали Программу, Устав партии и им нельзя доверять идеологическую работу. Эти принципы партии непримиримы.

Товарищи! Руководство Львовского государственного университета допустило политическую ошибку в том, что оно рекомендовало монографию “Торжество исторической справедливости” для участия в конкурсе на соискание государственной премии УССР на 1970 г. В ней допущено много идеологических извращений и поэтому была снята с участия на конкурсе. Об этом ничего не сказано в докладе. А между тем, в ней больше пропагандируются одиозные фигуры, а некоторые из них являются врагами марксизма-ленинизма. Например, Ю. Бачинский, С. Данилович. По-

следного особливо активно пропагандирует доктор исторических наук М. Кравец. А ему по должности надо знать политическое и идеологическое лицо каждого общественного деятеля и давать им правильную оценку с позиций марксизма.

В постановлении обкома партии записано, что надо дать оценку некоторым деятелям, для чего следует по каждому из них создать комиссию из лиц разных профессий, чтобы положить конец пропаганде их идеологии.

Товарищи! В докладе т. Яртысь сделал мне и тов. Назаренко упрек за то, что мы до сих пор не написали рецензии на монографию доц. Злупка. Меня поразила недобросовестность, причем сознательная, преднамеренная. Ведь он хорошо знает, что мы, будучи заняты по поручению партийных органов написанием справок по Левинскому и “Торжеству исторической справедливости” не могли распоряжаться своим рабочим временем. Очередность выполнения этих работ регулировалась руководством обкома партии, о чем я неоднократно информировал тов. Яртыся. И он, все это хорошо зная, решил сделать необоснованный нам упрек, для создания общественного мнения о нашей недобросовестности. В. И. Ленин называл тех оппонентов, которые проявляют недобросовестность в полемике мальчиками без штанов, потому что они вместо критики применяют ругань, что свойственно мальчикам. Это в данном случае определение Ленина целиком и полностью относится к т. Яртысю, он поступил как мальчик без штанов...

Тов. М. Д. МЕНЬШОВ

XXIV з'їзд Компартії України підкреслив, що необхідно завжди пам'ятати, що суспільно-економічні науки – це гостра зброя в боротьбі проти буржуазної ідеології, що кожний комуніст, яку б роботу він не виконував, повинен бути активним бійцем партії на ідеологічному фронті...

Роблячи ці висновки, ми повинні бути пильними до будь-яких проявів буржуазної ідеології, зокрема українського буржуазного націоналізму. В цьому відношенні окремі комуністи нашої партійної організації, зокрема т. Злупко С. М., а в минулому О. Ю. Карпенко, припустили дуже серйозні ідеологічні збочення, я би сказав, ідеологічну диверсію проти нашої марксистсько-ленінської ідеології.

Так, т. Злупко на протязі останніх десяти років активно пропагує антимарксистські ідеї українського буржуазного націоналіста В. Левинського.

Працюючи в комісії обкому, прочитавши до 40 праць

В. Левинського, я стверджую, що в його особі ми маємо справу з хитрим, витонченим, замаскованим ворогом марксизму-ленінізму, який за його власним визначенням, все своє життя боровся проти марксизму-ленінізму з позицій буржуазного націоналізму.

При розгляді питання про марксистську критику ворожих нам буржуазно-націоналістичних поглядів В. Левинського слід керуватися ленінськими настановами про те, що марксизм — це цілісна струнка система поглядів, з якої неможливо вилучити жодної посилки, що кожна нова епоха приносила марксистові нові перемоги, а наступна, (тобто наша) епоха принесе йому справжній тріумф. Ці положення В. І. Леніна забув тов. Злупко.

Щоб не пропагувати ворожих поглядів Левинського, обмежуся лише деякими висновками. Все своє життя Левинський боровся проти марксизму, ревізував його. Так, у питаннях класової боротьби він підміняв боротьбу робітничого класу боротьбою народів і націй, заперечуючи основний закон суспільного розвитку.

Всі питання національного розвитку Левинський розглядав з позицій буржуазного націоналізму. Особливо ворожий характер його поглядів проявився в радянський час, коли вже соціалізм упрочився і став реальністю. Так, в 1923 р. в статті “К. Маркс” він стверджував, що ніколи ще марксизм не зазнавав такої кризи, як в 40-річчя з дня смерті К. Маркса. Значить, торжество і творчий розвиток марксизму В. І. Леніним В. Левинський вважав кризою марксизму.

В статті “Колективізація селянства в Світах” (1938 р.) він виступає як ярий антисоветчик, називав соціалістичне перетворення сільського господарства навалюю Батия, прирівнював його до землетрусу.

Напрошується мимоволі висновок, з якого арсеналу черпав свої оцінки викладач кафедри історії СРСР, доктор історичних наук, Карпенко О. Ю., який перекручував висвітлення колективізації сільського господарства в СРСР.

В роки Великої Вітчизняної війни В. Левинський виступив, як посібник фашизму, закликав до відродження “січових стрільців”.

До речі, і у тов. Злупка С. М. була декілька років тому спроба реабілітації “січових стрільців”. Але тов. Злупко “за-своїв” не тільки ідеї, а й методи В. Левинського, зокрема дворушництво. Так, в 1960 році Злупко в праці “Ідейна боротьба навколо аграрного питання в Галичині (кінець XIX —

початок ХХ століття), де на сторінці 72 писав: “В. Левинський, С. Вітик, Ю. Бачинський та інші. Слід пам’ятати, що вони нерідко прикривалися мнимо революційними фразами, хоч насправді вислужувалися перед націоналістичною буржуазією”.

Значить знав, інших застерігав.

В 1966 р. в журналі “З історії марксистсько-ленінської економічної думки на Україні” Злупко вмістив свою статтю, в якій про Левинського ані слова.

Але перед статтею Злупка в тому ж номері була стаття тов. Шабля, в якій В. Левинський характеризувався як буржуазний націоналіст.

Хіба Злупко С. М. не читав статті свого товариша по цьому ж питанню?

В монографії ж своїй, над якою він працював 15 років, Злупко С. М. 6 разів посилається на Левинського, оцінюючи його з позитивного боку.

А вчора на засіданні парткому заявив, що нічого до останнього часу нібито не знав про Левинського і все, що Злупко С. М. писав, було взято з чужих слів і промов.

Що ж це, як не дворушництво?

Я приєднуюсь до рішення парткому щодо стягнення, яке накладене на тов. Злупка С. М., але вважаю, що партком повинен повернутися до цього питання вдруге. У зв’язку з новими фактами, які стали відомими після повного рецензування всіх його праць, зокрема, монографій, необхідно, на мою думку, вдруге обговорити питання про ідеологічні помилки Злупка і вжити заходів згідно Статуту партії...

Тов. Ф. Й. НАЗАРЕНКО

Дорогі товариші, всім відомо, що в останні роки головним моментом в ідеологічній боротьбі проти лагера соціалізму — це буржуазний націоналізм. Візьміть любую газету, любую ідеологічну літературу в капіталістичній країні, в них питання націоналізму ставиться на перший план і цим намагаються розкласти ідеологію соціалізму. Мені здається, що треба сказати так, як воно є. Ми стали лице до лица з буржуазним націоналізмом. Говорити, що Меньшов, чи Назаренко винуваті, не треба. Це не треба говорити. Тов. Яртись нічого не сказав про тов. Злупка. Він назвав прізвища Назаренка, Меньшова, Трубіцина, що всі вони винуваті, а де аналіз того, що трапилося в університеті. Давайте аналіз, аналіз, який мусить бути як політичний аналіз, і не відкидайте туди, сюди.

Тепер щодо Левинського. Мені здається, що все пора

сказати, щоб ми мали конкретне уявлення, що це за фігура. Людина виступає в пресі в 1907 р., вважає себе членом соціал-демократичної партії в Галичині, але жодного разу не підлягав репресії, ні з боку австро-угорського уряду, ні з боку уряду панської Польщі, і навіть з німецькими окупантами Левинський знайшов загальну мову, а коли німецькі окупанти відступали під натиском Радянської Армії, Левинський опинився у Вені і там закінчив своє життя. Я сказав це для того, щоб мали уяву про те, хто такий Левинський.

Левинський виступав в пресі як публіцист по різних соціальним і політичним питанням і найбільш приділяв увагу питанню українського буржуазного націоналізму. Через призму націоналізму він розглядав всі питання.

Дехто з науковців університету намагався шукати у нього економічні погляди. У всіх своїх роботах Левинський не лише не займався економічними дослідженнями, він навіть не ставив науково жодної з економічних проблем. Що ж торкається його відношення до економічного вчення К. Маркса і Ф. Енгельса, то він вульгаризував, політичну економію він намагався підмінити по суті національною економією.

Левинський засуджує капіталістичну експлуатацію, капітал, нагромадження капіталу, капіталістичну власність і т. п. з позиції дрібного буржуа, а не з позиції наукового соціалізму...

Не менш дике подається розуміння Левинським і фашизму, який він ототожнює з більшовизмом. Відомо, в свій час Комінтерн оцінив фашизм як одверту терористичну диктатуру найбільш реакційних елементів фінансового капіталу...

Немає потреби більше гаяти часу на розгляд окремих ворожих українському радянському народові статей і брошур. Уже з наведених видно, що Левинський — це політичний пройдисвіт, який, маючи свого господаря, що платив йому невелику плату, лив бруд на комуністичну партію, на радянський народ.

В своїй статті “Ілюзії і дійсність” в журналі “За Україну”, Львів, дня 1 жовтня, 1933 рік. 1—2, Левинський писав: “Мушу на цьому місці отверто заявити, що, працюючи в цих журналах, я послуговувався зброєю, якою московські більшовики послуговувалися супроти З.Г.У.К.П. і всіх українських соціалістичних і несоціалістичних партій, розкладаючи їх. У розкладову роботу проти ідеології ленінізму і національної політики московських більшовиків на радянській Україні вів я у згаданих журналах, особливо в “Нових шляхах”, з усім

розмислом, планом і систематично. Тільки вів я цю роботу отверто і чесно, підписуючи майже кожную свою статтю повним своїм іменем і беручи тим самим за висловлені в них погляди повну свою відповідальність. Ні в одній з статей своїх, вміснених у загальних журналах, не суперечив я своїм давнішим поглядам. Навпаки, я був з ними в повній згоді і пропагував їх в отвертій або маскованій формі”.

Згадану статтю і сьогодні не можна читати без огиди. Ця стаття по-суті є сповідь негідника, який одверто розповідає про свої злочини проти українського радянського народу...

Тов. І. ГОФІНГЕР

...Студентів захоплюють найбільш актуальні питання суспільного життя. Хочеться знати про нові дані науки, про спірні, дискусійні питання ближчі до життя. Але не завжди це можна почути з уст викладача. В такому разі лекція починає бути нецікавою, зникає увага, послаблюється дисципліна...

Дуже важливо, щоб викладачі, які читають лекції, чи ведуть семінарські заняття знали специфіку факультету, вміли провести аналогію і максимально наблизити суспільні науки до конкретних спеціальних дисциплін даного факультету. До таких, що добре знають, для кого вони читають в першу чергу, я би відніс проф. Кубланова, Якова Олексійовича Карпенка, Валентину Василівну Коршунову, Бориса Ісааковича Распутніса...

Тов. М. Т. СИДОРЧУК

...Ми ще недостатньо займаємось питанням виховання викладачів, підвищенням їх теоретичного рівня. В цьому відношенні хибують наші теоретичні семінари.

Хто припустив помилки в оцінці діяльності В. Левинського? М. Олексюк, С. Л. Ступницький, Плаксюк, Кравець, Воляннюк, Злупко. Це наші випускники. Допущені серйозні помилки в популяризації сумнівних осіб (Цурковського) редакцією журналу “Жовтень”, де в основному працюють наші випускники філологічного факультету. Хоч це дорослі люди і повинні відповідати за свої вчинки, але нам не байдуже, як поводять себе наші вихованці, які ідеї вони пропагують.

Треба кожному з нас проникнутися відповідальністю за своїх вихованців, як вони проявляють себе не роботі. Це особливо стосується нас – працівників ідеологічного фронту.

Помилки вказаних товаришів пояснюються, на мій погляд, забуттям, відходом від марксистсько-ленінської методології,

від принципу історизму, бажанням бути оригінальним, новатором в науці. Для того, щоб дати правильну оцінку того чи іншого діяча, треба мати на увазі всю його діяльність, а не якийсь період. Треба дивитись, що перетягує в його дійсності: позитивне чи негативне.

Левинський весь час боровся проти марксизму-ленінізму, проти Радянської влади. Ось тут Злупко і допустив помилку, зображуючи його діячем марксистсько-ленінських ідей на західноукраїнських землях...

Я вважаю, що намагання знайти тут на Західній Україні своїх Плеханових, марксистів має ще одну негативну сторону. Підкреслювання свого особливого веде до націоналізму. Виникають думки у людей, що чого варта допомога всього радянського народу в соціалістичних перетвореннях, коли у нас були такі визначні марксистки як Левинський, такі діячі, як Б. Антонович, Ю. Белинський, В. Барвінський і інші. Це скочення до націоналізму.

Я приєднуюсь до рішення парткому університету, який визначив вину і засудив припущені помилки т. Злупка, вказав іншим товаришам на те, що вони припустили помилки. Але я вважаю, що помилки, які допустили т.т. Волянюк і Кравець, вони випадкові, а що стосується т. Злупка, то це система. За подібні помилки т. Злупко у 1967 р. був відізнаний з докторантури. В Москві на науковій конференції він закликав переоцінити січовиків* і знову повторював подібного роду помилки вже пізніше. Він представляв Левинського як поширювача марксистських ідей, ідей соціалізму. Тільки якого соціалізму: дрібнобуржуазного чи буржуазного? Цього т. Злупко не сказав.

Помилки, на мій погляд, спричинені і нездоровою обстановкою на кафедрі. На кожних зборах зав. кафедрою захвалював Злупка, Обухівського як здібних вчених. І я підкреслюю, що це захвалювання привело до того, що т. Злупко безвідповідально поставився до роботи. Для того, щоб застерегти подібні випадки, треба підвищити відповідальність кафедр, їх завідуючих за наукову продукцію членів кафедр, за те що робиться на кафедрі...

Тов. М. Г. МАКСИМОВИЧ

...Я хочу підкреслити те, що ми неодноразово говорили, що вивчення дисциплін, які ведуть кафедри суспільних наук, студентами є першочерговим завданням, незалежно від профілю того чи іншого факультету...

Наукова робота кафедр суспільних наук являється най-

важливішою. Це галузь роботи, де перед колективами стоїть вирішення наукових проблем, найважливіших проблем сьогодення, проблем, які повинні допомогти в вирішенні побудови комуністичного суспільства, які повинні допомогти в великій ідеологічній боротьбі, яка ведеться з капіталістичним оточенням.

Якщо проглянути тематику роботи наших кафедр, то вона не відповідає вимогам сьогодення, вона зведена в сторону вивчення історії філософії, а не філософських сучасних проблем. Вивчаючи питання історії, рівночасно треба займатися розробкою питань, на які нас націлює Постанова ЦК Компартії України. Недопустимо, щоб в окремих роботах допускались політичні чи ідеологічні помилки.

Рішення бюро обкому партії повинно заставити всіх наукових працівників серйозно задуматися і серйозно подивитися наскільки принципово, з якої принципово партійної точки зору, наскільки правильно з методологічної точки зору ми підходимо до вирішення того чи іншого питання...

Проф. ПЕТРОВ

...Постанова Політбюро ЦК КПУ про наукову дослідну роботу в галузі історико-партійної науки та постанови Львівського обкому партії про недоліки в дослідженнях окремих вчених, тих, які займаються вивченням літературної спадщини Левинського, стосуються всіх кафедр суспільних наук, в тому числі і кафедри політичної економії.

Ці постанови зобов'язують нас працювати над найбільш актуальними теоретичними і практичними проблемами народногосподарського значення. Вони вимагають від нас дати принципову, партійну оцінку нашій науково-дослідній роботі, піддати справедливій критиці наші недоліки і помилки...

Нам необхідно тверезо проаналізувати наші недоліки і помилки з тим, щоб усунути їх і створити нормальні умови для дальшої роботи не тільки наукової, а й учбової і ідейно-виховної в їх комплексі.

Яка ж причина недоліків і помилок, які допустили згадувані комуністи, в тому числі тов. Злупко?

Насамперед на кафедрі політичної економії університету, і напевне у Львові в цілому, не було і досі немає дружного колективу, який працює над проблемами історії економічної думки і критики буржуазних і ревізіоністських економічних концепцій. У нас кожен працює сам по собі, як кустар-одиначка на свій власний розсуд. Доцент Злупко сам по

собі, доцент Назаренко і Ткаченко теж самі по собі, а старший викладач Трубіцин як опонент-ревізор і то переважно, коли робота опублікована. Характерно, що сам Трубіцин за все своє життя не опублікував жодної наукової праці, жодного рядка навіть в періодичній пресі. Не дивлячись на це, він має сміливість всіх повчати. Такий колектив нагадує байку Крилова “Лебідь, Рак і Щука”. Тим часом в роботі над історією економічної думки необхідно створити дружній міцний колектив, бо поодиножці неможливо підняти величезний матеріал і дати йому справжню марксистсько-ленінську оцінку...

Чи була потреба в публікації в “Українському історичному журналі” статті доцента Злупка з нагоди 90-річчя з дня народження В. Левинського, який, як відзначається в цій статті, допускав націоналістичні помилки?..

Чим же пояснити публікацію цієї статті? Очевидно тим, що навколо спадщини В. Левинського виникає справжній ажіотаж: історики, філософи, економісти — всі писали навипередки, не розібравшись до кінця в тому, яку ж політичну фігуру являє Левинський. Не розібралися, бо обмежувалися дослідженням його творчості здебільшого до 20–30-х років. Тим часом в 20–30-і роки він займає яскраво виражені антибільшовицькі, антирадянські, антимарксистські позиції. Та й до цього він не був прихильником і пропагандистом марксизму-ленінізму. Отже, друга причина недоліків і помилок полягає в порушенні важливого марксистсько-ленінського принципу дослідження — принципу єдності логічного і історичного. Цей принцип є складовою частиною марксистсько-ленінського методу дослідження і його завжди необхідно дотримуватися.

Третя причина — забуття того, що суспільні науки в класовому суспільстві є класові, партійні науки. Партійність суспільних наук вимагає оцінки економічних і інших поглядів з точки зору того, інтереси якого класу захищаються, вимагає врахування відношення того чи іншого економіста, теоретика, філософа до першої в світі соціалістичної держави, диктатури пролетаріату, до Комуністичної партії, до марксистсько-ленінського вчення.

А яке становище займав Левинський? Він стояв на націоналістичних позиціях, не скривав своїх антипатій до Радянської держави і більшовицької партії. Він був провідником моделі так званого українського “національного соціалізму” ворожого науковому соціалізму, марксизму-ленінізму...

Які ж заходи необхідно вжити для поліпшення творчої роботи кафедр суспільних наук?

Ми вважаємо, що для цього необхідно:

— проведення спільних засідань кафедр суспільних наук з постановкою на них найважливіших методологічних питань, в т.ч. питання марксистсько-ленінської методології і методики наукових досліджень;

— створити в університеті і в масштабі Львова дружній творчий колектив по дослідженню історії економічної думки і інших проблем;

— поліпшити роботу міжвузівських семінарів викладачів суспільних наук: ставити на цих семінарах частіше питання про критику буржуазних і ревізіоністських теорій. Готувати такі семінари не тільки своїми силами, а й запрошувати провідних вчених республіки і Союзу;

— практикувати проведення наукових конференцій в університеті і створити умови для участі викладачів кафедр суспільних наук у республіканських і Всесоюзних конференціях.

Ми завжди повинні пам'ятати про значення і роль марксистсько-ленінської науки в будівництві комуністичного суспільства.

В. І. Ленін вчив нас чітко розрізняти пролетарську і буржуазну ідеологію. Ленін писав: “Є пролетарська і буржуазна ідеологія, середини немає. Той, хто скочується на позиції золотої середини, рано чи пізно скочується на позиції буржуазних ідеологів”.

Сьогодні, як ніколи раніше, йде гостра боротьба між пролетарською і буржуазною ідеологією. В цій битві проти марксизму-ленізму протистоїть відкрита і скрита згряя ідеологів капіталізму, опортунізм і реформізм, націоналізм і сіонізм. Останні, які здавалося б є антиподи, грають під одну дудку міжнародного імперіалізму, є його союзники в боротьбі проти соціалізму.

Наш святий обов'язок в практиці наукової, учбової і ідейно-виховної роботи давати всебічну критику ворожих “теорій” з позицій марксизму-ленізму, з позицій пролетарського інтернаціоналізму...

Тов. Т. Я. СТАРЧЕНКО

...Серед усіх питань, про які йшла мова, які були розглянуті в виступах товаришів, я хотіла би зупинитися на одному питанні — на питанні ідеологічної визначеності, чіткості,

безкомпромісності позиції вченого в науковій роботі, в його виховній роботі...

Вчений повинен бути войовничим, непримиренним до буржуазної ідеології, його позиція не може бути нейтральною, він не може стояти на позиції спостерігача, а його позиція повинна бути визначеною, активною і войовничою. І саме так партійний комітет підходить до визначення провин товаришів, які зазначені в постанові Львівського обкому КП України...

Відносно виступу тов. Трубіцина. Майже всю свою промову він присвятив викладу біографії і поглядів Левинського. Думаю, що така пропаганда тут поглядів Левинського непотрібна. В постанові бюро ОК КП України дана оцінка його поглядів. Серед нас ніхто не сумнівається, що Левинський – це буржуазний націоналіст, відвертий антикомуніст і не було необхідності нас в цьому ще переконувати і зводити однобоко збори тільки до розгляду поглядів Левинського.

На зборах ми обговорюємо завдання кафедр суспільних наук, всіх викладачів цих кафедр по виконанню постанови бюро ОК КП України і постанови політбюро ЦК КП України.

Товариші комуністи. В своєму виступі тов. Трубіцин зробив серйозну образу тов. Яртисю А. В. Так, тов. Трубіцин, тов. Яртись до Радянської влади ходив без штанів, а Радянська влада дала тов. Яртисю освіту, створила умови для плідної науково-педагогічної діяльності. Партійна організація університету виразила йому високе довір'я, обравши його своїм керівником, і я вважаю, що тов. Яртись з честю виконує це довір'я, сумлінно відноситься до своїх обов'язків. (Бурні оплески).

Шановні товариші, вносячи на ваш розгляд доповідь, ми розраховували на те, що буде критика, і це нормально. Але критика товариська, партійна, а не та, що ображає гідність людини. Тому я з цієї трибуни засуджую те, що сказав тов. Трубіцин. Він образив Анатолія Васильовича.

Багато складних завдань стоїть перед вченими кафедр суспільних наук в галузі наукової роботи.

В постанові Політбюро ЦК Компартії України “Про дальший розвиток досліджень в галузі історико-партійної науки і поліпшення її викладання в вузах”, яку ми сьогодні обговорюємо, визначається, як один із серйозних недоліків те, що ми ще глибоко не узагальнюємо досвіду боротьби Комуністичної партії проти антиленінізму, проти сучасного

ревізіонізму і опортунізму, немає визначальних праць по критиці цих негативних явищ, фальсифікації історії партії.

Ця критика повністю стосується і нашої кафедри історії партії, і не тільки її, але й інших кафедр суспільних наук і всіх працівників, які займаються проблемою історико-партійної науки. І справді, можна ще багато зробити. Вірно сказано, що немає наукової праці про історію Комуністичної партії Західної України. Треба сказати, що львівські вчені, зокрема наші науковці, працівники кафедр суспільних наук у великому боргу по реалізації теми по викриттю ідеології українських буржуазних націоналістів.

За останні роки з'явилися визначальні праці, які викривають ідеологічну і зрадницьку діяльність українських буржуазних націоналістів. Мабуть, всі ці праці знають, але жодний із цих авторів на сьогоднішніх зборах не присутній, і в нашому університеті не працює, хоча ці праці написані на архівному матеріалі, який зберігається у Львові, а автори в основному київські.

Це серйозне звинувачення всім науковцям, які працюють в галузі історико-партійної науки, і всім працівникам кафедр суспільних наук.

В працях, які видають наші науковці, допускаються помилки, про що тут сьогодні багато говорилося і що становить зміст постанови секретаріату обкому партії.

Мета нашого обговорення полягає не тільки в критиці, осудженні, але й розкритті причин цих помилок, виробленні заходів, які б усунули можливості появи праць, в яких допускаються серйозні помилки політичного характеру. Причини того, що допущені нашими науковцями, працівниками нашого університету помилки політичного і методологічного характеру, полягають в тому, що деякі науковці відійшли від принципу класово-політичного аналізу, від класового, партійного підходу, і результат — самореклама праць, будь-якою ціною здобути собі популярність. Це стосується тов. Злупка.

Коли тов. Трубіцин — компетентна людина в певній науковій проблемі, то чому ми не бачимо його наукових праць. Треба активізувати творчу активність науковців. Науковцю дуже мало написати критичний лист чи виступити на зборах. Він повинен творити науку. Ми повинні ставити вимоги до всіх науковців, щоб вони в однаковій мірі боролися за здійснення тих завдань, які вони зобов'язані виконувати

в галузі комуністичного виховання мас, ми повинні боротися за ідейну цілеспрямованість, чистоту і ясність у діяльності кожного. Разом з тим треба давати відсіч спробам сіяти підозрілість і недовір'я між комуністами, намагання монополізувати право на чесність і ортодоксальність. Заслуги комуніста вимірюються не словами, навіть не походженням, місцем народження чи національністю, чи станом, а активністю і самовідданістю в боротьбі за комуністичні ідеї, за втілення політики нашої партії...

Тов. ПИРОЖАК К. І.

...Виконуючи постанову ЦК КПРС "Про заходи по дальшому розвитку суспільних наук та підвищенню їх ролі в комуністичному будівництві", вчені кафедр суспільних наук Львівського державного університету зробили багато в напрямку збагачення і розвитку марксистсько-ленінської науки, домоглися певного поліпшення наукової, навчально-методичної та ідейно-виховної роботи.

Але в плані обговорення сьогоденного питання, як це відзначалося в доповіді і виступах, мають місце значні недоліки...

У нас виходить так: приходять на кафедру аспірант, він бере собі таку тему, яку йому легше захистити, дисертательну тему. Зав. кафедрою і вчена рада слабо впливають на формування майбутнього вченого, бояться, щоб не було великого проценту людей, які не захистять дисертацію, а тому дається тема дослідження не найбільш потрібна, а найбільш легка. Така постановка питання неправильна. Може бути виправдано, коли людина приходиться, наприклад, на кафедру філософії, і вона хімік чи фізик і досліджує філософські проблеми з цієї сторони. А коли приходиться історик на яку-небудь кафедру, то йому все рівно, з чого починати, тому що він за плечима нічого не має.

Факт, який набув великої популярності: в науковій роботі погоня за історичною тематикою. І філософи, і політекономісти вдалися в історію, можна сказати дотягують окремих людей, роблять з них марксистів, щоб захистити. Це ненормальне явище. Треба активніше впливати на процес підготовки молодих кадрів, на процес формування якогось певного напрямку в науці, на формування самої тематики досліджень. Тут не повинно бути так, що хто хоче, то й пише, а треба працювати в тому напрямі, який повинен бути затверджений кафедрою і вченою Радою. І кафедрам, і вченій

Раді, і партійній організації треба приділяти більше уваги цьому питанню...

Значення постанов, які сьогодні обговорювались: Постанова Політбюро ЦК КПУ "Про дальший розвиток досліджень в галузі історико-партійної науки і поліпшення її викладання у вузах республіки" і постанови бюро Львівського ОК КП України повинні мати методологічне значення для кожної кафедри університету. Це впливає з того, що ідеологічна боротьба проходить не тільки в суспільних науках, але й в біології, кібернетиці і т. д. Явища природи можна по-різному філософськи обґрунтувати. Якщо скотитись на безкласовість, то можна нанести ідеологічну шкоду й іншим наукам. Мають місце факти кар'єризму в науці не тільки в суспільних науках. Під цим кутом зору треба розібратись всім кафедрам...

Обласний комітет партії турбують час від часу різного роду прояви, зокрема прояви українського буржуазного націоналізму в університеті...

Мене турбує заява тов. Назаренка, який у своєму виступі сказав, що ми знаходимось лицем в лице з націоналізмом. То давайте не дивитися в лице націоналістам, а давайте конкретно називайте, хто вони і давайте правильну оцінку, робіть відповідні висновки. Якщо тов. Злупко націоналіст, то виключайте його з партії. Якщо він не може викладати, то поступайте так, як поступили з тов. Карпенком, а якщо він не націоналіст, то не треба вішати ярликів і допоможіть йому виправитися. Якщо мова йде про іншого, то скажіть, хто він, дайте йому гостру партійну оцінку вплоть до виключення з рядів партії, хто б він не був. Цього вимагає Статут нашої партії. А розтягувати розмови на 10 років немає потреби.

Я дивлюсь на ці речі так. Конкретно мова йде про тов. Злупка. Допустив помилку чи злочин. Але чи в 3-4 книжках, чи в більшості, принципового значення немає. Основні його праці відомі всім і по цих працях треба вирішувати питання, а не тягнути. А в дійсності кафедра приймає одне рішення, партком інше, йдуть розмови про те, чи він націоналіст, а практичних висновків не робимо. Я хотів би, щоб у випадку виявлення буржуазного націоналізму в діяльності того чи іншого викладача, комуніста чи безпартійного була негайна реакція на ці речі, щоб була відповідна оцінка і відповідні висновки...

Партійна організація, ректорат, викладачі кафедр суспільних наук мають можливість виконати Постанову ЦК КП

України і постанову обкому партії, підняти на більш високий рівень викладацьку роботу, ідейно-виховну роботу серед наших студентів — майбутніх спеціалістів, поліпшити наукову роботу. (Оплески).

Голова зборів

Й. Цьох

ДАЛО. — Ф. П-92. — Оп. 1. — Спр. 935. — Арк. 135-138, 139-141, 142, 143, 144, 151-152, 158-159, 160, 164-165, 167-169, 170-172, 173, 174, 175-178, 185, 186, 188, 190, 191-192.

№ 159

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК АН УРСР ПРО ІДЕЙНО- ПОЛІТИЧНИЙ РІВЕНЬ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

31 березня 1971 р.

СЛУХАЛИ: про постанови Політбюро ЦК КПУ від 16 лютого 1971 р. “Про дальший розвиток досліджень в галузі історико-партійної науки і поліпшення її викладання у вузах республіки” та бюро Львівського обкому КПУ від 11 березня 1971 р. “Про серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці історичних заслуг деяких осіб окремими вченими Львова і в друкованих виданнях та завдання Інституту суспільних наук АН УРСР. (Доповідає тов. Стеблій Ф. І.).

ВИСТУПИЛИ:

ОЛЕКСЮК М. М.: Хочу коротко доповісти, як малася справа з В. Левинським. До його творчості дослідники звернулися тоді, коли вивчали творчість В. І. Леніна у Швейцарії. В. Левинський говорив, що на нього великий вплив зробили зустрічі з В. І. Леніним, він навіть видав свої спогади про це. Левинський найбільше займався питаннями теорії і був один з найбільш відомих людей, який займався пропагандою соціалістичних ідей в Західній Україні. В працях я говорив, що в національних питаннях В. Левинський не був послідовний. Досліджуючи творчість Левинського в 20–30-х роках, я говорив про все те позитивне, що вніс В. Левинський на той час, і не акцентував на недоліки, які пізніше допускав цей теоретик в своїх працях. Очевидно, треба було пам’ятати, що вніс позитивного В. Левинський, але треба було говорити і про його політичні помилки. В творчості В. Левинського є

дуже багато суперечностей. Наприклад, в національному питанні він стояв на таких позиціях, які змушені були його привести в націоналістичний табір.

Дослідження періоду 20–30-х років дуже важливе і тяжке. Ми повинні пам'ятати, що західно-українська соціалістична демократія наближалась до австро-марксизму і відкинула цілий ряд марксистських положень. Не можна обмежити дослідження тільки Франком, Павликом, Терлецьким і зразу ж починати Тудором, Галаном, Козланюком. Треба говорити і про інших діячів, правильно висвітлювати їхні погляди (напр. Бачинського). Адже не можна відкинути чверть століття, тому що всяка односторонність – невірна. Якщо ми станемо на таку точку зору, то буде те, як говорив Д. Донцов, що соціалізм прийшов на штиках російських солдатів. Ми не можемо заперечити, що В. І. Ленін критикував австро-марксизм, бо на прикладі В. Левинського це ми прекрасно бачимо. Ми повинні пам'ятати, щоб дати картину розвитку явища, треба подати його всебічно.

Ця постанова націлює нас на вірне, глибоке і повне висвітлення нашого минулого. Зараз я написав статтю, в якій критикую ті положення В. Левинського, які своїм вістрям були спрямовані проти радянської влади – індустріалізації та колективізації, ленінської національної політики. Треба сказати, що в наш час ще ніхто повністю не вивчав творчості мислителів кінця XIX поч. XX ст., творчості, на яку й понині існують різні погляди. В цьому відношенні наш інститут повинен сказати своє наукове слово.

СТУПНИЦЬКИЙ Л. В.: Односторонність вивчення і висвітлення матеріалу привела до того, що сьогодні ми маємо таку постанову бюро Львівського обкому КПУ. В цій постанові говориться і про мене.

В. Левинського я досліджував в плані атеїзму, жодна з комісій не могла встановити, що В. Левинський був віруючим. Але, досліджуючи цю ділянку творчості В. Левинського, я підійшов досить односторонньо. Треба було йти далі і розцінювати його помилки. Не визнаючи диктатури пролетаріату, В. Левинський в якійсь мірі йшов по шляху Плеханова із забарвленням націоналізму і потім скотився до націоналізму. Досліджувати творчість тих чи інших діячів потрібно в комплексі. Мені В. Левинський сподобався тим, що він пропагував науковий атеїзм, популяризував погляди Енгельса на релігію. Проте захоплюватись односторонніми фактами не потрібно. Я цілком погоджуюсь з постановою бюро Львівського обкому КПУ.

ТРОФИМУК С. М.: Ми обговорюємо важливе питання. Це питання нас цікавить з наукової точки зору, хоча науку від політики не можна відірвати. На XXIV з'їзді Комуністичної партії говорилося, що справа ідеології для науковця є основною. Йдеться і про методологію, якою ми користуємось в своїх дослідженнях.

М. М. Олексюк дуже скрупульозний науковець, і тому я ніколи не сумнівався, що він не хотів обілити В. Левинського. Просто на той час позиції В. Левинського були антинаціоналістичними, але біда в тому, що М. М. Олексюк не зміг подивитися в майбутнє і показати, куди прийшов той Левинський, показати еволюцію його поглядів.

Науковці Західної України переживали кілька змін урядів, і наше завдання показати, де вони свідомо відмовлялись від марксистського вчення, а де просто попадали під вплив іншої ідеології. Наприклад, А. Крушельницький від 20-х років до пізніших пройшов досить складний шлях. Він присвятив всього себе служінню радянській владі і прогресивній літературі.

Схвалюючи постанову обкому партії, ми би хотіли, щоб у комісію по вивченню і дослідженню творчості згаданих у постанові осіб входили справжні науковці, а не ті люди, які йдуть на авантюри задля кар'єристських цілей. Справа науки — справа чистих рук. В таких питаннях треба залучати справжніх науковців.

...

СЛИВКА Ю. Ю. Постанова стосується одного питання — піднесення ідейно-політичного рівня наукових досліджень. Є у нас позитивне, і є прикрі помилки, особливо це стосується висвітлення творчості В. Левинського. Не можна абсолютизувати процеси і оцінки тих чи інших діячів. Засуджуючи помилки, ми повинні сказати, що товариші М. М. Олексюк і С. Л. Ступницький багато працюють в галузі боротьби проти ідеології українських буржуазних націоналістів. Треба зробити серйозні висновки — покращення організаційного процесу наукової роботи в нашому колективі. Треба, щоб наукова продукція планово, систематично обговорювалась. Треба обговорювати проспекти, розділи наукових робіт. Це стосується і Вченої ради. До обговорення і рецензування треба залучати спеціалістів з-поза інституту. Позитивним є те, що на Вченій раді оголошуються доповіді, але ці доповіді потрібно оголошувати на поширених Вчених радах. Треба вести дискусії

навколо того чи іншого питання, проводити наукові конференції. Треба, щоб наш інститут став ініціатором проведення щорічної конференції важливих проблем з історії західно-українських земель. Я не втрачаю надію, що колектив стане координаційним науковим центром в західних областях України.

Підтримую думку, що постанови ЦК КПУ і бюро Львівського обкому КПУ будуть сприяти дальшому розвитку науки, будуть сприяти нормалізації відносин між науковцями міста Львова. Нездорові вовтуження навколо монографії “Торжество історичної справедливості” говорять про те, що деякі товариші з Львівського університету віднеслися з упередженням до цієї роботи, і це в той час, як робота отримала цілий ряд позитивних рецензій в таких партійних друкованих органах, як “Комуніст України”, “Правда України” та ін.

ПОСТАНОВА

закритих партійних зборів

Інституту суспільних наук АН УРСР

31 березня 1971 р.

Заслухавши та обговоривши доповідь секретаря партбюро Ф. І. Стебля “Постанови Політбюро ЦК КПУ від 16 лютого 1971 р. “Про дальший розвиток досліджень в галузі історико-партійної науки і поліпшення її викладання у вузах республіки”, бюро Львівського обкому КП України від 11 березня 1971 р. “Про серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці історичних заслуг деяких осіб окремими вченими Львова і в друкованих виданнях” та завдання Інституту суспільних наук”, закриті партійні збори одностайно схвалюють ці важливі партійні документи. Партійні збори відзначають, що вказані в постанові Політбюро ЦК КП України та рішенні бюро Львівського обкому КП України серйозні недоліки в організації наукових досліджень, визначенні проблематики, підборі і розстановці кадрів, науковому рівні досліджень, а також політичні помилки в оцінці деяких історичних фактів і осіб мали місце і в роботі колективу Інституту суспільних наук. До цього часу в науковій проблематиці відділів ще не знайшли місця деякі важливі політичні теми, на які неодноразово вказувалось на партійних зборах (напр. інтернаціональні зв’язки українського народу, дружба народів і т. п.). Все ще незадовільно організовується обговорення закінчених наукових праць і особливо робіт, які передаються для публікації.

Партійні збори відзначають, що окремі співробітники інституту (Олексюк М. М. і Ступницький С. Л.) допустили в своїх друкованих працях прикрі політичні помилки в оцінці наукової і суспільної діяльності В. Левинського. Це пояснюється відходом їх від класових партійних критеріїв оцінки історичних явищ, а також недостатньою вимогливістю відділів та Вченої ради до обговорюваних праць.

Партійні збори постановляють:

1. Постанови Політбюро ЦК КП України від 16 лютого 1971 р. і бюро Львівського ОК КПУ від 11 березня 1971 р. схвалити і прийняти до неухильного виконання та керівництва до дії.

2. Вченій раді, дирекції і відділам корінним чином підвищити вимогливість до обговорення завершених праць, звернути особливу увагу на чітке партійне висвітлення питань, пов'язаних з ідеологічною боротьбою.

3. Партійному бюро і дирекції в найближчий час завершити перегляд наукової тематики відповідно до постанов ХХІV з'їзду КПРС та ХХІV з'їзду КП України, а також рішення попередніх партійних зборів.

4. Рекомендувати керівникам теоретичних семінарів виносити на обговорення найбільш актуальні питання ідеологічної боротьби на Україні на початку ХХ ст.

5. Рекомендувати тов. Олексюку М. М. підготувати для друку статтю з чіткою принциповою критикою діяльності В. Левинського.

6. За допущені тов. Ступницьким С. Л. політичні помилки в оцінці В. Левинського і враховуючи визнання ним цих помилок, оголосити тов. Ступницькому С. Л. зауваження.

(За резолюцію голосували одногосно).

Голова зборів
Секретар

Г. Ковальчак
Л. Мельничук

ДАЛО. – Ф. П-171. – Оп. 1. – Спр. 7. – Арк. 26-32.

**ГАЗЕТНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ
РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**
(3 наради активу культурно-освітніх працівників)

1 квітня 1971 р.

...Начальник обласного управління культури М. Піщаний в своїй доповіді відзначив, що за минулу п'ятирічку в області споруджено 142 будинки культури і клуби, 56 об'єктів — у стадії будівництва. Незабаром відкриються нові районні будинки культури з залами на 300—500 місць в Червоноармійську, Корці та Дубно, клуби в селах Дорогостаї, Добрятин, Нова Українка Млинівського, Зарічне Червоноармійського, Тинне, Карпилівка Сарненського, Півча Здолбунівського районів. Зводиться новий навчальний корпус Дубнівського культосвітнього училища, ведеться реконструкція Березнівського районного будинку культури.

З кожним роком поліпшується забезпечення клубів та бібліотек меблями, інвентарем, музичними інструментами, технічним обладнанням. Дбають про зміцнення матеріальної бази в Сарненському, Млинівському, Березнівському, Дубнівському, Здолбунівському та Червоноармійському районах. Певну роботу проводять тут міжвідомчі ради по культурі. Так, тільки минулого року за їх рахунок придбано: в Млинівському районі — 20 баянів, 2 духових оркестри, 942 стільці, 4 комплекти обладнання сцени, в Гоцанському — 27 баянів, в Червоноармійському — 5 телевізорів, в Здолбунівському — 11 фотоапаратів, 4 кінокамери, 2 піаніно, духовий оркестр.

Підвищились якісні і кількісні показники роботи культосвітніх закладів. Кадри культпрацівників області поповнились 305 фахівцями з середньою та вищою освітою. Міцно ввійшли в побут трудящих області нові радянські обряди та звичаї. Значних успіхів досягли учасники художньої самодіяльності. За підсумками ленінського фестивалю Ровенщина випередила більшість областей республіки, а за кількістю одержаних почесних найменувань “Самодіяльний народний” — стала першою...

Ряд серйозних недоліків є ще в створенні матеріально-технічної бази культосвітніх закладів, 162 клуби мають малі зали — до 100 місць, 355 — не мають кімнат для гурткової роботи, 169 клубів потребують капітального ремонту. Більшість

вогнищ культури ще не забезпечена телевізорами, магнітофонами, кіно- і фотоапаратами, без яких сьогодні немислиме проведення масової роботи.

Проте, як зауважив у своєму виступі зав. клубом села Мале Вербче Сарненського району В. Кошло, слабка матеріальна база пояснюється певною мірою і тим, що важко дістати для сільських закладів культури баяни, епідіоскопи, навіть ватманський папір. Не вирішено повністю і проблему пошиття костюмів для учасників художньої самодіяльності. Тут багато залежить від республіканських постачальницьких і торговельних організацій...

Чимало нарікань висловлювалось і на адресу будівельників. З року в рік зтягується будівництво клубів у селах Пустомити, Синів, Річиця, Красносілля Гошанського району, Бронне, Вітковичі, Яцьковичі та Мареничі Березнівського, Березове, Нетреба Рокитнівського районів. Є й факти безгосподарного ставлення до нових клубів та будинків культури. Не завжди своєчасно заклади культури готуються до роботи взимку. Холодно, незатишно в клубах сіл Антонівка та Городець Володимирецького, Сіянці та Болотківці Острозького, Колоденка та Біла Криниця Ровенського районів. У ряді районів недостатньо залучаються культфонди колгоспів на потреби клубів і бібліотек. Так у Дубровецькому районі в 1970 р. на поповнення фондів бібліотек було виділено кошти в сумі 600 крб. лише 8 колгоспами, що становить 13 крб. 70 коп. на одну бібліотеку; книгозабезпеченість населення в цьому районі найнижча в області.

...Учасники наради відзначили, що і нині залишається одним з центральних в області питання дальшого поліпшення складу культосвітніх працівників. Більше треба піклуватись про молодих фахівців, створювати їм необхідні умови для життя та роботи. Це один з шляхів зниження плінності кадрів.

Районні відділи культури нерідко зосереджують свою увагу лише на передових закладах, не дбаючи про відсталі. Саме цим пояснюється те, що у Володимирецькому, Гошанському, Зарічянському та Корецькому районах багато клубів працюють на низькому рівні. Заслуговує на схвалення почин культпрацівників Озерянської сільської Ради, які включились у соціалістичне змагання за перетворення всіх клубів та бібліотек у заклади культури відмінної роботи...

Чимало виступів було присвячено розвитку художньої самодіяльності. Виконавська майстерність ряду колективів ще недосконала. В репертуарі бракує високохудожніх творів,

недостатньо представлені в самодіяльності духові оркестри, оркестри народних інструментів, танцювальні колективи.

Директор Сарненської дитячої музичної школи, керівник самодіяльного народного хору колгоспу ім. Ватутіна М. Фенглер спинився на проблемі підготовки хорових колективів. Цей вид самодіяльного мистецтва набирає на Рівненщині з кожним роком дедалі більшого розмаху. Проте керувати такими хорами можуть не всі. Було б доцільно ввести в програму учбових закладів спеціальні години по роботі з народними хорами, частіше проводити семінари з їх керівниками.

Про підготовку керівників художньої самодіяльності говорили і секретар Ровенського міськкому партії Н. Крепкая. “Як хороший лектор збирає велику аудиторію, так і хороший керівник самодіяльного колективу збирає найбільше учасників, — сказала вона. Та, на жаль, хороших спеціалістів у нас стає не більше, а менше. Ось і зараз в місті Ровно потрібен висококваліфікований хореограф, навіть тримаємо для нього квартиру. Звичайно, в художню самодіяльність постійно приходять талановита молодь, і їй дуже корисно було б повчитись у справжніх майстрів. Ми сподіваємось, що Міністерство культури УРСР забезпечить таке навчання”.

Не вичерпані і всі резерви для розвитку художньої самодіяльності в самому обласному центрі. Так, 5 тис. чол. зайняті в Ровно в системі побутового обслуговування й торгівлі, а художніх колективів тут нема жодного. Відсутні хорові колективи в педагогічному та сільськогосподарському інститутах, музичному училищі, інституті водного господарства.

Значну увагу приділили учасники наради розвитковій бібліотечної справи. Віддаючи належне здобуткам, вони повели розмову про необхідність докорінно поліпшити діяльність бібліотек. В цілому ряді районів і сіл ще низький процент читачів. У Березнівському, Дубровицькому, Костопільському, Зарічнлянському районах бібліотеками користується всього 62–65 процентів населення. В більшості закладів Володимирецького та Рокитнівського районів не ведеться індивідуальне керівництво читанням. В багатьох книгозбірнях відсутня робота з рекомендаційними посібниками. Деяка частина бібліотек відірвана від життя підприємств, колгоспів.

Ю. Мойсеєнко

Спеціальний кореспондент “Культури і життя”.
Ровно-Київ.

Культура і життя. — 1971. — 1 квітня.

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТІЙНОГО БЮРО
ЛЬВІВСЬКОЇ ДЕРЖКОНСЕРВАТОРІЇ ПРО ПОСТАНОВУ
БЮРО ОБЛАСНОГО КОМІТЕТУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ
ЩОДО ОЦІНКИ УКРАЇНСЬКИХ ІСТОРИЧНИХ ДІЯЧІВ
У ПРАЦЯХ ВЧЕНИХ ЛЬВОВА**

5 квітня 1971 р.

СЛУХАЛИ: 1. Обговорення витягу з протоколу № 4 засідання бюро Львівського обкому КП України від 11.III.1971 р. “Про серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці діяльності деяких діячів окремими вченими Львова в друкованих виданнях”.

ВИСТУПИЛИ:

т. КОЗАЧУК І. М., в. о. проф. Недавно, тиждень тому, обком партії скликав завідуючих кафедрами суспільних наук і познайомив з даною постановою (Зачитує постанову).

Отже, ми бачимо, що ряд вчених Львова уже кілька років незаслужено дають високу оцінку Левинському. Перевірка показала, що він був опортуністом в робітничому русі західно-українських земель, а пізніше став прислужником українських буржуазних націоналістів. В газетах і журналах дуже високо підносилося творчу діяльність поета Суркова. Великою помилкою було поміщення в газеті статті нашого працівника Волинського Й. С. про композитора Вербицького. По-перше, відмічення ювілею народження даного композитора не було погоджено з відповідними органами, а, по-друге, оцінка його творчості дана не об'єктивна. Нам треба розібратися і в оцінках діяльності композитора Барвінського. Адже точно доведено, що він співробітничав з німецькими фашистами. Прохання про його реабілітацію оформляв т. Колесса М. Ф., робилося це поспішно, без відповідних консультацій і незаслужено.

т. ДАШАК З. О., проф. Постанова бюро Львівського обкому про помилки в оцінках деяких діячів робітничого руху, митців має пряме відношення і до нашої консерваторії. Прикро, що в постанові фігурує і комуніст т. Волинський Й. С. Слід підкреслити, що т. Волинського в свій час виключали з партії за неправильну позицію в ряді питань, а це знову такий випадок. Всім нам слід детально розібратися з його статтею.

Наші працівники не завжди підходять до оцінок окремих композиторів. Безумовно, що композитори минулого зробили багато для розвитку музики, але це не означає, що вони непогрішні. У нас часто перехваляють їх діяльність, присвячують їм спеціальні концерти, напр., Січинському, в той час, як музику сучасних композиторів використовують мало. Або готують концерти на твори українських композиторів Львова. Слід концерти влаштовувати не тільки на твори українських композиторів, але й російських та інших народів.

У нас довгий час працював Гошовський. Але він не був справжнім патріотом, не дбав, щоб його твори друкувалися в першу чергу в нашій країні, а вислав за кордон (Чехію, навіть США).

У нас працює т. Штундер, але творчо пасивна, відкрито не показує своїх позицій, з студентами не проводить виховної роботи. Треба, щоб товариші, що пишуть статті, погоджували їх з відповідними органами, особливо якщо це відноситься до діячів минулого. Барвінського дійсно популяризувати не слід.

т. МЕЛЬНИК І. Г., в. о. доц.: Наші працівники пишуть статті, часто посилають за кордон – в країни соціалістичні. Але серед них є дуже незрілі роботи. Думаю, що їх слід погоджувати з кафедрами, науковою частиною консерваторії. Дивно, що т. Волинський так популяризує Вербицького, але нічого не написав про Лисенка, Лесю Українку, Людкевича.

ПОСТАНОВИЛИ: Постанову бюро Львівського обкому КП України від

11.III.1971 р. “Про серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці діяльності деяких діячів окремими вченими Львова в друкованих виданнях” прийняти до відома і керівництва.

Партбюро зобов’язує всіх завідуючих кафедрами посилити пильність до оцінок діяльності композиторів минулого, до випуску в світ друкованої продукції, посилити відповідальність за написання [робіт] студентами, в підході до їх оцінок керуватися класовими, партійними позиціями.

Статтю т. Волинського Й. С. про композитора Вербицького розглянути окремо на найближчому партійному бюро.

Секретар партбюро

І. Мельник

ДАЛО. – Ф. П-576. – Оп. 1. – Спр. 82. – Арк. 68-70.

**СУДОВИЙ ВИРОК У СПРАВІ ПОЕТА, ВЧИТЕЛЯ
ЕСТЕТИКИ З ТЕРНОПІЛЬЩИНИ МИКОЛИ ГОРБАЛЯ**

13 квітня 1971 р.

Вирок

Іменем Української Радянської Соціалістичної Республіки 1971 року 13 дня місяця квітня судова колегія кримінальних справ Тернопільського обласного суду в складі:

Головуючого – Ярового І. І.

Народних засідателів – Герасименка П. С., Будного М. С.

Секретаря – Зіневич В. В.

при участі прокурора – Куренева Л. С.

адвоката – Дармограя П. І.

розглядала у відкритому судовому засіданні в місті Тернопіль справу обвинуваченого – Горбалья Миколи Андрійовича, 6 травня 1941 року народження, уродженця с. Воливець, Горлицького повіту, ПНР, жителя міста Борщева, Борщівського району, Тернопільської області, українця, безпартійного, студента-заочника 2 курсу Івано-Франківського педінституту, не судженого раніше, неодруженого, до арешту працював викладачем естетики в Борщівському технікумі механізації сільського господарства, з селян, військовозобов'язаний; за статтею 62, ч. І, КК УРСР.

ПОСТАНОВИЛА:

Підсудний Горбаль Микола Андрійович, будучи ворожо настроєним до радянської влади, став на боротьбу проти радянської влади шляхом розповсюдження написаного ним так званого твору “Дума” антирадянського націоналістичного змісту...*

Названий твір у віршовій формі він почав писати 1968 року і закінчив літом 1969 року, даючи йому назву “Дума”. В ньому він зводить наклеп на радянську дійсність і національну політику КПРС і радянського уряду, що, мовляв, Україна в складі СРСР перебуває в залежному від Росії стані, що радянська влада знущається над радянським народом. Він закликав до боротьби проти радянської влади.

З метою обробітку громадян в антирадянському націоналістичному дусі підсудний Горбаль названий твір розповсюджував серед свого оточення, на що прямо вказує його звернення

до читачів у другому примірнику “Думи”: “Тепер післав свої думки серед людей, чую здвигнення душі: чи здвигне моя думка хоч одне серце, чи знайде вона відгук, чи знайду побратимів”.

Так, проживаючи в Борщеві, літом 1969 року підсудний Горбаль давав читати “Думу” своєму знайомому свідкові Баланові І. Д. Весною 1970 року підсудний Горбаль написав другий примірник т. зв. “Думи” і дав читати свідкові Півторакові В. Я.

Крім цього, підсудний Горбаль поширював в усній формі наклепи на радянську дійсність серед своїх співробітників.

Так, у вересні 1969 року в розмові зі свідком Нечипоренком Г. С. він заявив, що в СРСР немає демократії і що про неї тільки пишуть...

У творі “Дума” підсудний Горбаль висловлюється проти внутрішньої і зовнішньої політики радянського уряду...

Пояснення підсудного Горбалья про те, що під час писання “Думи” він не мав на меті вести боротьбу з радянською владою, відкинено змістом самого твору “Дума” і свідченням вищезгаданих свідків...

Уважаючи, що підсудний Горбаль здійснив особливо небезпечний державний злочин, колегія вважає необхідним призначити йому міру покарання — позбавлення свободи в рамках санкцій ч. 1, ст. 62 КК УРСР з відбуттям міри покарання у виправно-трудої колонії суворого режиму і засланням після відбуття міри покарання... На засадах викладених і керуючись ст.ст. 323, 324 КПК УРСР, колегія засудила Горбалья Миколу Андрійовича за ст. 62, ч. 1 КК УРСР на 5 (п’ять) років позбавлення волі з відбуттям покарання у виправно-трудої колонії суворого режиму і засланням на 2 (два) роки із зобов’язуючим поселенням на території Комі АРСР...**

* Тут і далі крапки в тексті.

** Печатка і підпис начальника закладу ч. 35 Пермських таборів Римка, в якому був ув’язнений М.Горбаль.

**ІЗ ЗВІТУ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ
УКРАЇНИ ПОЛІТБЮРО ЦК КП УКРАЇНИ ПРО
РЕЛІГІЙНУ СИТУАЦІЮ В ОБЛАСТІ**

15 квітня 1971 р.

Таємно

ЗВІТ

Львівського обкому партії Політбюро ЦК КП України про релігійну обстановку в області і роботу по атеїстичному вихованню населення

1. З перших днів Радянської влади новий соціалістичний лад утверджувався в жорстокій боротьбі з буржуазним націоналізмом і релігійним засиллям. До 1939 року Львів був опорним пунктом Ватікану на Сході, центром греко-католицької (уніатської) церкви. На Львівщині діяло 216 католицьких костелів, 1308 уніатських церков, 131 монастир, 112 іудейських і 216 сектантських общин, три духовні семінарії і одна духовна академія. Близько 3,5 тисяч вишколених церковників щоденно вели релігійну роботу серед населення.

2. За роки соціалістичного будівництва в області остаточно підірвано релігійну базу. Внаслідок антирелігійних заходів відбувся помітний відхід людей від релігії. Разом з тим релігійна обстановка в області залишається складною. Ще й нині діє 686 общин православної і 13 католицької церкви, 35 общин євангельських християн-баптистів, 2 общини адвентистів 7 дня. Є нелегальні групи іеговістів (11 груп), п'ятидесятників-трясунів (6 груп), покутники, існує і прагне до діяльності 179 уніатських священників і близько 270 монахів і монахинь.

Аналіз показує, що у великі релігійні свята церкву та молитовні будинки відвідує до 700 тисяч чоловік, або понад 28 проц. населення області. Високою лишається релігійна обрядність. По похоронах 69,9 проц., по хрещенню — 57 проц. і по шлюбах — 28,4 проц. Доходи церкви в 1969 році становили 1665 тис. крб.

3. Останнім часом, в силу різних обставин, активізувались залишки уніатського підпілля. У Львові діяв активний уніат Величковський, який підтримував зв'язки з Ватіканом. Тільки

за 1969 рік на державному кордоні було затримано і вилучено понад 13 тис. примірників антирадянських і релігійних видань. В різні державні інстанції почали надходити заяви про відновлення уніатської церкви. В області є випадки самочинного захоплення церков з боку уніатів (12 випадків). Уніатська діяльність нерідко переплітається з націоналістичною пропагандою.

4. Обком партії все це враховує і вживає заходів до посилення антирелігійної роботи. Тільки протягом 1968–1969 рр. на бюро розглянуто: “Про роботу Мостиського райкому партії по атеїстичному вихованню трудящих” (25.I.68 р.); “Про посилення боротьби проти нелегальної діяльності сектантів та уніатів” (26.IV.68 р.); на виконання постанови ЦК КП України “Про серйозні недоліки в роботі партійних організацій Івано-Франківської області по атеїстичному вихованню населення” обком партії розробив і прийняв заходи (30.VIII.68 р.).

В листопаді 1969 року нами заслухано Яворівський райком партії про хід виконання перелічених постанов.

Протягом 1968–1969 рр. на пленумах і бюро міськкомів і райкомів партії розглянуто близько 100 питань антирелігійної роботи і боротьби проти залишків уніатства. Ці питання також були предметом обговорення на сесії обласної і ряду міських і районних рад депутатів трудящих.

5. Вироблено певну систему антирелігійної роботи:

– при обкомі партії працює координаційна рада по антирелігійній роботі;

– при міськкомах і райкомах партії – атеїстичні ради, а при виконкомах Рад – комісії по контролю за дотриманням законодавства про культу;

– широко використовується система партійної і комсомольської політосвіти для підготовки кадрів атеїстів (237 теоретичних семінарів);

– працює 437 масових шкіл агітаторів-атеїстів, де навчається понад 5300 чоловік.

– велику атеїстичну роботу веде товариство “Знання”, обласна преса, радіо і телебачення;

– у видавництві “Каменяр” видано: збірник документів “Правда про унію”, книги “У тіні святого Юра”, “Шлях чорної зради”, “Небесна манна”. Журнал “Жовтень” кількома подачами видрукував документальну повість “Митрополиче гніздо”.

Звернена увага на запровадження нових радянських обрядів безрелігійних свят і звичаїв. В області діє 10 палаців і будинків, 380 кімнат урочистих подій. По цьому питанню проведено науково-теоретичну конференцію, а узагальнений матеріал по впровадженню нових традицій виданий окремою книжкою “Окраса праці і побуту”.

6. Обком партії детально вивчає обстановку в найбільш поражених уніатством населених пунктах і вживає заходів до припинення їх дій. Таких сіл в області нараховується до 70, в т. ч. 12 сіл особливо поражених уніатським впливом (Мшана, Тучапи, Зашковичі, Березець Городоцького, Пиняни Самбірського районів).

В селах виявлено найбільш активних прихильників уніатства і з метою їх нейтралізації використовуються члени їх сімей. Посилену роботу в цих селах ведуть партійні організації Львова, які здійснюють шефську допомогу. Тут відкриті лекторії силами обласної організації товариства “Знання”.

7. Взято на облік всіх 170 колишніх уніатських священників, 270 монахів і монахинь. Вивчено і вивчаються їх зв'язки. Встановлено, що найбільш активними є 40 священників, які в більшості є одинаками, ведуть паразитичний спосіб життя і з допомогою довірених уніатів, маскуючись і скриваючись, відправляють служби в церквах, провокують віруючих на захоплення церков та інші антидержавні вчинки.

8. По селу Пиняни: три головні організатори безпорядків засуджені (Рудин – 4 роки, Галайда – 2 роки і Турчинович – 1 рік). Обстановка в селі нормалізувалась. На уніатів Каспришин, Заяць і їх посібника Левчин заведені кримінальні справи.

9. По селу Мшана – активність уніатів знизилась, робота по остаточній нормалізації обстановки продовжується.

10. Викрита ворожа діяльність нелегального уніатського єпископату на чолі з Величковським, якого арештовано і засуджено. В ході слідчих заходів по цій справі припинена ворожа робота близько 100 уніатських священників і їх підручних, локалізовано 20 нелегальних угруповань монахів, вилучено велику кількість уніатської і націоналістичної літератури та засобів її виготовлення.

Встановлені і вивчені зв'язки Величковського. Партійні організації і адміністративні органи в 1970 році по них здійснили ряд заходів громадсько-профілактичного впливу.

11. Поведінку аспіранта політехнічного інституту Панкевича обговорено на зборах викладачів факультету. Останній звіль-

нений з роботи в інституті і працює на заводі. Його дружина, лікар стоматологічної поліклініки знаходиться у декретній відпустці. Гостра оцінка дана професору Величко.

Петришин звільнений по скороченню штатів з інституту економіки АН УРСР. Зараз він готує виступ в пресі проти уніатів, з ним ведеться робота про систематичні виступи на антирелігійну і антинаціоналістичну тематику.

Зав. дитячим садком № 48 Лига і старший редактор студії телебачення Паламарчук заперечують свою причетність до уніатства. Їх поведінка на контролі партійних організацій.

Доцент медичного інституту Білінський є далеким родичем священника-уніата Цегельського. Він заперечує будь-які зв'язки з уніатами, вважає себе атеїстом і навіть готується до вступу в партію.

За всіма особами, які мали відношення до справи Величковського, встановлено контроль і з ними ведеться вивозна робота.

12. Після ліквідації монастиря у Львові в 1950 році монахині поселені в окремих будинках. Люди ці в основному похилого віку. У своїх квартирах (по вул. 1 Травня, 61 і Куйбишева, 12а) вони не проводять відправлень церковних служб з залученням населення...

13. Ведеться слідство в справі активного уніата Городецького. Протягом 1968–1970 рр. за порушення законодавства про культу 30 уніатів притягнуто до адміністративної відповідальності. Ведеться боротьба проти виготовлення релігійної атрибутики. 4 чоловіка притягнуто до кримінальної відповідальності.

Обговорення на Політбюро ЦК КП України питання про боротьбу проти зловорожої діяльності уніатів, викриття серйозних недоліків в цій справі покладає серйозну відповідальність на обком партії і на обласну партійну організацію. Ми зробимо все, щоб усунути недоліки і повністю оздоровити обстановку там, де вона ускладнилась в результаті антизаконних дій церковників. Для цієї роботи використовуємо всі засоби.

Зав. відділом пропаганди і агітації
обкому КП України
15.IV.71

В. Подольчак

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 203. – Арк. 16-21.

**ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО
СТАТУПРАВЛІННЯ ОБЛАСНОМУ, МІСЬКОМУ
КОМІТЕТАМ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ТА
ОБЛВИКОНКОМОВІ РАДИ НАРОДНИХ
ДЕПУТАТІВ ПРО НАУКОВІ УСТАНОВИ**

23 квітня 1971 р.

Львовському обкому КП України
Львовському облсполкому
Львовському горкому КП України

О численности, составе и подготовке научных работников в области за годы пятилетки.

В 1970 г. по Львовской области научную, научно-педагогическую работу проводили 35 научных учреждений и 12 вузов. Кроме того, разработкой научно-исследовательской тематики занимались 7 промышленных предприятий и 6 проектных, проектно-конструкторских и проектно-технологических организаций.

В минувшей пятилетке изменилась сеть научных учреждений: так 2 проблемных научно-исследовательских лаборатории, обсерватория, научная библиотека, ботанический сад и вычислительный центр Львовского университета, проблемная научно-исследовательская лаборатория геохимии и глубинных тектонических процессов, базовая лаборатория автоматики и автоматизированного электропривода, проблемная химическая научно-исследовательская лаборатория по синтезу новых материалов Львовского политехнического института, 2 научно-исследовательские лаборатории Львовского торгово-экономического института и 2 центральных научно-исследовательских лаборатории Львовского мединститута и Московского кооперативного институтов в соответствии с новой методологией учета исключены были из числа самостоятельных научных учреждений. Задания по ним, начиная с 1966 г., включаются по высшим учебным заведениям.

Исключено из числа научных учреждений КБ "Термоприбор", на базе которого создано НПО "Термоприбор". Организовано 2 научных учреждения: Львовское отделение Института экономики и Всесоюзный научно-исследователь-

ский и конструкторский институт радио-электронной медицинской аппаратуры. Таким образом, число научных учреждений в 1970 г. составило 35 вместо 47 в 1965 году, число вузов осталось прежним. Истекшие 5 лет были периодом дальнейшего роста численности научных, научно-педагогических работников и специалистов, занятых научной работой. За это время численность докторов наук возросла в 1,8 раза, кандидатов наук — в 1,5 раза.

	1965	1970 (% до 1965 г.)
Число научных, научно-педагогических работников и специалистов, занятых научной работой	5689	7561 (132,9)
из них имеющих ученую степень	1547	2318 (149,8)
в т.ч. докторов наук	131	230 (175,6)
кандидатов наук	1416	2088 (147,5)
имеют ученые звания	1178	1537 (130,5)
в т.ч. академика, члена-корреспондента, профессора	122	194 (159)
доцента	753	1008 (133,9)
старшего научного сотрудника	176	255 (144,9)
младшего научного сотрудника и ассистента	127	80 (63,0)

В области 68% научных работников занято в вузах и 24 % — в научных учреждениях.

В 1970 г.

	Всего	док-торов наук	кан-дидатов наук
Всего научных, научно-педагогических работников и специалистов, занятых научной работой	7561	230	2088
в т. ч. в научных учреждениях	1846	50	519
в вузах	5168	130	1557
в других учреждениях и организациях	12	12	—
на промышленных предприятиях, в проектных, проектно-конструкторских, проектно-технологических организациях	535	—	—

В научных учреждениях — 148 женщин имеют степень доктора и кандидата наук против 98 в 1965 г., соответственно в вузах — 379 против 245.

В научных учреждениях	Всего	в том числе	
		докторов наук	кандидатов наук
Всего научных работников	1846	50	519
научно-руководящий персонал	358	39	148
старших научных сотрудников	513	11	282
младших научных сотрудника	532	—	87
научные сотрудники, занимающие другие должности	443	—	2

В истекшей пятилетке увеличилась численность научных, научно-педагогических работников по отрасли экономических наук — в 2 раза, технических наук — в 1,8 раза, биологических наук — в 1,7 раза.

Распределение научных и научно-педагогических работников по отраслям наук

	1965 г.		1970 г.	
	Всего	в % к итогу	Всего	в % к итогу
Всего	5448	100,0	7561	100
в т. ч. по отраслям наук				
физико-математические	603	11,1	753	10,0
химические	337	6,2	391	5,2
биологические	182	3,3	311	4,1
геолого-минералогические	340	6,2	411	5,4
технические	1311	24,1	2336	30,9
сельскохозяйственные и ветеринарные	323	5,9	334	4,4
исторические и философские	371	6,8	425	5,6
экономические	282	5,2	556	7,4
филологические и педагогические	802	14,7	939	12,4

медицинские и фармацевтические	453	8,3	518	6,9
искусствоведение	232	4,3	290	3,8
прочие	212	3,9	297	3,9

За истекший период организовано изучение новых специальностей во Львовском политехническом институте — динамика и прочность машин, приборов и аппаратуры, гидроаэромеханика и газовая динамика, коллоидная химия, машиностроение и образование производств электронной техники, точное приборостроение, преобразование видов энергии, процессы и аппараты химической технологии, химическая технология волокнистых материалов; во Львовском госуниверситете — кристаллография и кристаллофизика, физика и механика полимеров, радиобиология, бионика, термодинамика, процессы и аппараты химической технологии, литература стран Западной Европы и Америки; во Львовском отделении института экономики — организация управления народным хозяйством, научная организация и экономика труда.

В 1970 г. научными учреждениями области предусмотрено было разработать 271 плановую научно-исследовательскую тему (включая темы, разрабатываемые по договорам с предприятиями, колхозами и другими организациями). Фактически закончено разработкой в отчетном году — 271, в т. ч. предусмотрено к окончанию в отчетном году — 261. Следовательно, при общем выполнении плана разработки научно-исследовательской тематики научными учреждениями не выполнено 10 плановых научно-исследовательских работ.

Не выполнили разработку плановой тематики: физико-механический институт АН УССР — 5, Львовский исторический музей — 4 и областной государственный архив — 1.

Не выполнили плановую тематику и вузы. Из предусмотренных к разработке в отчетном году 1035, фактически закончено было 943 темы.

Плановую тематику в 1970 г. выполнили только Львовский политехнический, зооветеринарный и медицинский институты.

В истекшем 1970 г. предусмотрено было внедрить в народное хозяйство — 616 научно-исследовательских работ. Фактически внедрено было 570 и не внедрено по различным причинам — 46 работ, из них 43 вузами и 3 научными учреждениями.

Подготовка научных, научно-педагогических работников проводится научными учреждениями и вузами области через аспирантуру. В 1970 г. в аспирантуре обучалось 974 человека или на 7,6 % больше, чем в 1965 г.

	1965	1969	1970	1970 г. в % к 1965 г.
Численность аспирантов в вузах	730	757	777	106,4
в т. ч. обучающихся с отрывом от производства	409	412	423	103,4
без отрыва от производства	321	345	354	110,3
Численность аспирантов в научных учреждениях	175	204	197	112,6
в т. ч. обучающихся с отрывом от производства	103	119	112	108,7
без отрыва от производства	72	85	85	118,1

Подготовку научных, научно-педагогических работников через аспирантуру проводили НИИ земледелия и животноводства, Украинского НИИ физиологии и биохимии сельскохозяйственных животных, институт геологии и геохимии горючих ископаемых, Львовский филиал института геофизики, физико-механический институт, Львовское отделение института экономики, Институт общественных наук, НИИ туберкулеза, эпидемиологии и микробиологии.

Среди вузов подготовку научных работников через аспирантуру не проводят только Львовский институт прикладного и декоративного искусства, консерватории, институт физической культуры и Дрогобычский пединститут.

В истекшей пятилетке улучшилось качество подготовки научных, научно-педагогических работников через аспирантуру. Если количество закончивших аспирантуру в 1970 г. возросло по сравнению с 1965 г. в 1,3 раза, то число аспирантов, закончивших аспирантуру с защитой диссертации за это же время возросло в 3,7 раза.

	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1970 г. в % к 1965 г.
Число закончивших аспирантуру всего	191	241	228	252	243	239	125,1
из них:							
с защитой диссертации	11	39	18	33	44	41	372,7
с представлением диссертации к защите	52	35	55	45	60	54	103,8
% окончивших аспирантуру с защитой диссертации к общему числу окончивших	5,8	16,2	7,9	13,1	18,0	17,2	
Численность научных руководителей	300					406	135,3
из них с ученой степенью доктора наук или ученым званием академика, члена-корреспондента академии, профессора	126					157	124,6

Начальник статистического управления
Львовской области

Л. Клепикова

ДАЛО. – Ф. Р – 283. – Оп. 13. – Спр. 908. – Арк. 20-23, 26-30.

№ 165

ІЗ ПОСТАНОВИ ЦК КП УКРАЇНИ І РАДИ МІНІСТРІВ УРСР “ПРО СТВОРЕННЯ НАУКОВИХ ЦЕНТРІВ АКАДЕМІЇ НАУК УРСР В ОКРЕМИХ ЕКОНОМІЧНИХ РАЙОНАХ УКРАЇНСЬКОЇ РСР”

11 травня 1971 р.

З метою забезпечення дальшого розвитку в економічних районах Української РСР наукових досліджень з найважливіших проблем природничих і суспільних наук,

зміцнення зв'язків науки з виробництвом і посилення координації наукової роботи, що проводиться науковими установами Академії Наук УРСР, міністерств і відомств та вищими учбовими закладами, ЦК КП України і Рада Міністрів Української РСР постановляють:

1. Прийняти пропозиції Президії Академії Наук УРСР про створення Харківського, Донецького, Дніпропетровського, Південного і Західного наукових центрів Академії Наук УРСР в складі установ згідно з додатком № 1.

2. Вважати основними завданнями наукових центрів Академії Наук УРСР:

— розвиток фундаментальних досліджень в галузі природничих і суспільних наук;

— розробку наукових проблем, важливих для прискороного розвитку економіки відповідних економічних районів;

— організацію комплексних досліджень в галузі природничих і суспільних наук силами інститутів Академії наук УРСР, вищих учбових закладів і галузевих науково-дослідних організацій, розташованих у відповідному економічному районі;

— організацію скоординованої роботи наукових установ і вузів по підготовці наукових і інженерних кадрів і підвищення теоретичного рівня наукових досліджень на кафедрах вузів...

Секретар Центрального Комітету

КП України

П. Шелест

Голова Ради Міністрів

Української РСР

В. Щербицький

Київ, 11 травня 1971 року, № 207.

ДОДАТОК № 1

до постанови ЦК КП України і Ради Міністрів
Української РСР

від 11 травня 1971 року, № 207

Перелік

установ Академії наук УРСР, які входять до складу
наукових центрів

...5. Західний науковий центр АН УРСР (м. Львів)

Фізико-механічний інститут (м. Львів)

Інститут геології і геохімії горючих копалин (м. Львів)

Інститут суспільних наук (м. Львів)

Львівське відділення Інституту економіки АН УРСР
(м. Львів)

Філіал Інституту геофізики (м. Львів)
Державний природознавчий музей (м. Львів)
Львівський музей етнографії і художнього промислу (м. Львів)
Львівська наукова бібліотека (м. Львів)
Відділ регуляції клітинного синтезу низькомолекулярних сполук Інституту біохімії (м. Львів)
Відділ біохімії клітинної диференціації Інституту біохімії (м. Львів)
Відділ статистичної теорії конденсованих станів Інституту теоретичної фізики (м. Львів)
Відділ фотоядерних процесів Інституту ядерних досліджень (м. Ужгород)
Відділ історії європейських соціалістичних країн Інституту історії (м. Ужгород)
Відділ фізики і технології вузькозонних напівпровідників Інституту напівпровідників (м. Чернівці)
Відділ історії та конкретних соціальних досліджень Інституту історії (м. Чернівці)
Відділ наукового атеїзму Інституту філософії (м. Івано-Франківськ).

ЗП УРСР. — 1971. — № 5. — Ст. 43.

№ 166

ГАЗЕТНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО СВЯТКУВАННЯ НА ІВАНО-ФРАНКІВЩИНІ 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

13 травня 1971 р.

У плеяді славних майстрів слова, талант яких народився і розцвів на прикарпатській землі, одним з перших стоїть ім'я видатного українського письменника-публіциста і громадського діяча В. С. Стефаніка, 100-річчя з дня народження якого відзначається в нашій республіці і країні.

9 травня центром ювілейних торжеств стала батьківщина Василя Стефаніка. Шляхи дружби привели на Івано-Франківщину членів республіканського ювілейного комітету Андрія Головка, Якова Баша, Степана Крижанівського, членів всесоюзної ювілейної комісії Дмитра Єрьоміна, Бориса

Турганова, Володимира Россельса, Юрія Саєнка, посланців літератур Грузії, Білорусії, Литви, Латвії, Молдавії, Азербайджану та інших братніх республік.

На кордоні області гостям на вишитому українському рушнику було піднесено хліб-сіль. Його прийняли заступник Голови Ради Міністрів УРСР П. Т. Тронько і голова правління Спілки письменників України О. Т. Гончар. З привітанням до прибулих звернувся голова обласної ювілейної комісії, голова Івано-Франківського облвиконкому П. Ф. Кайкан.

Кавалькада машин прямує в Снятин, де багато що зв'язане з ім'ям і громадською діяльністю співця Прикарпаття. Яскраві букети весняних квітів гості поклали до підніжжя пам'ятника В. І. Леніну. Квіти лягли також до пам'ятника В. Стефанику і Маркові Черемшині.

Далі святковий маршрут веде в Русів.

Святково прикрашену центральну площу, яка носить ім'я Стефаника, заповнили жителі села. Урочисто звучать трембіти. Мітинг з нагоди знаменного ювілею письменника і відкриття пам'ятника-меморіалу відкриває перший секретар Снятинського райкому партії В. Р. Личенко.

З монумента спадає покривало. Перед поглядом присутніх постає на високому п'єдесталі двометровий бюст Василя Стефаника. У 22-метрову стелу врізано з червоного піщаника триптих-горельєф за темами творів письменника...

До підніжжя пам'ятника ставляться корзини з квітами від ЦК КП України, Президії Верховної Ради і Ради Міністрів УРСР, від Івано-Франківського обкому партії і облвиконкому, Снятинського райкому партії і райвиконкому, республіканського ювілейного комітету, посланців союзних республік, Спілки письменників України.

Після мітингу його учасники прямують до пагорба, який височить над селом, де поховано Василя Стефаника. Із зворушливим словом до присутніх звертається лауреат Державної премії УРСР імені Т. Шевченка письменник Андрій Головка. На могилу покладаються вінки.

У пам'ять про видатного письменника господарі і гості посадили у Русові дубовий гай.

Наступного дня торжества з нагоди 100-річчя з дня народження В. Стефаника було продовжено в обласному центрі. В актовому залі педагогічного інституту, який носить ім'я видатного письменника-демократа, почали роботу ювілейний пленум Спілки письменників України і республіканська наукова конференція.

Увечері в святково прикрашеному обласному музично-драматичному театрі відбулись урочисті збори представників трудящих, радянських і громадських організацій області, присвячені 100-річчю з дня народження В. С. Стефаніка.

11 травня в Івано-Франківську закінчилися ювілейний пленум Спілки письменників України і республіканська наукова конференція...

Культура і життя. – 1971. – 13 травня. – С. 1-2.

№ 167

ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМСОМОЛУ ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМІТЕТОВІ ЛКСМ УКРАЇНИ ПРО РОБОТУ З ТВОРЧОЮ МОЛОДДЮ

Не раніше 27 травня 1971 року*

Центральному Комітету
ЛКСМ України

ІНФОРМАЦІЯ

про роботу Львівського обкому ЛКСМ України з
творчою молоддю

На Львівщині працює численний загін молодих митців, сповнених пошуків, прагнення відтворити яскравий і правдивий образ нашого сучасника, його вірність високим комуністичним ідеалам.

Кількісні та якісні показники рядів творчої молоді області виглядають так:

Всього творчої молоді	579
З них професійних авторів	193
Членів ВЛКСМ	467
Членів КПРС	56
Членів спілок до 35 р.	7
Проводять громадську роботу	
Письменників	12
Художників	—
Композиторів	
Професійні автори	359
Початкуючі автори	178

Питання роботи з творчою молоддю і, зокрема, турбота про творчий та ідейний ріст молодих митців особливо хвилює

комсомол, оскільки так чи інакше кожен молодий літератор, художник, актор, композитор в першу чергу зв'язаний з комсомолом, пройшов, або проходить в нашій спілці школу життя, виховання та формування і як людина, і як творчий працівник, і як громадянин нашої соціалістичної Вітчизни.

Тому обласний комітет комсомолу разом з творчими спілками, установами культури при постійній увазі і допомозі партійних органів дбає про ідейно-художнє зростання молоді зміни, розцінюючи цю роботу як турботу про завтрашній день радянської культури. Цим і визначаються ті серйозні завдання по роботі з усіма без винятку категоріями творчої молоді Львівщини, які постають перед нами в світлі рішень XXIV з'їздів КПРС та Компартії України у зв'язку з підготовкою до 50-річчя створення СРСР.

Координаційним і спрямовуючим центром роботи з молодими митцями є створені при обласному комітеті комсомолу Клуб творчої молоді та Ленінський університет естетичного виховання творчої молоді. Головне у роботі Клубу та університету — це виховання молодих митців на принципах соціалістичного реалізму, на кращих зразках радянської культури, літератури і мистецтва, активне залучення їх до ілюстрування цих досягнень перед широкими верствами трудящих, зокрема перед молоддю, вироблення і зміцнення в свідомості молодих літераторів, композиторів і акторів класового підходу до оцінки всіх явищ життя.

Систематичне і поглиблене оволодіння марксистсько-ленінським вченням, естетичне виховання і художня освіта, формування ідейно загартованого і професійно підготовленого митця — зміст занять Ленінського університету естетичного виховання.

Так, протягом минулого і цього року Клубом творчої молоді спільно з комісіями по роботі з молодими літераторами, художниками, композиторами при відповідних відділеннях Спілки письменників, художників, композиторів організовано і проведено звіти початкуючих літераторів, художників та самодіяльних композиторів держуніверситету ім. І. Франка, м. Самбора, Стрия, Червонограда, творчі звіти поета Б. Стельмаха та композитора Б. Янівського, прозаїків Володимира Яворівського та Левка Різника, наймолодших поетів Петра Слободянюка та Надії Рибак, персональні виставки творів художників Тараса Левківа і подружжя Марії і Анатолія Курочок (всі — кераміка).

В обговоренні творчих доробків літераторів, виставлених художніх полотен, музичних творів беруть участь відомі літературні критики Микола Ільницький та Любомир Сенік, художники Яків Чайка та Емануїл Мисько, композитори Анатолій Кос-Анатольський та Володимир Фліс, мистецтвознавці Борис Кубланов та Олег Васюков, партійні, радянські та комсомольські працівники.

Широко пропагують мистецтво молодих обласна комсомольська газета “Ленінська молодь”, молодіжні редакції радіо і телебачення. Так, в “Ленінській молоді” запроваджена рубрика “Гроно”, де постійно друкуються наймолодші початкуючі автори. Працює при газеті також школа молодого журналіста “Гарт”, в якій навчається близько ста юнаків та дівчат. Газета періодично виступає з літературно-мистецькими оглядами творчості молодих, публікує музичні твори самодіяльних композиторів, є, по суті, трибуною Клубу творчої молоді. Значну роботу по пропаганді творів початківців проводить молодіжна редакція телебачення. Так, лише цього року в “Аудиторії-71” (постійна рубрика) перед телеглядачами звітували літературно-мистецькі об’єднання Бродівського району, Стрия, Дрогобича, двічі на УТ велися передачі з засідань Клубу та університету творчої молоді.

Радіожурнал “Обрій” та друга музична радіограма Клубу творчої молоді знайомлять слухачів з найновішими віршами поетів, музичними творами композиторів.

Вже традиційним на Львівщині стало проведення обласних нарад-семінарів творчої молоді. Так, готуючи III обласну нараду-семінар (вересень, 1971 рік) обком комсомолу в 1970 році провів дві кушові наради творчої молоді в Стрию і Дрогобичі. З 17 по 20 березня та з 14 по 17 червня цього року такі ж наради, присвячені з’їздам партії, проведено в шахтарському місті Червонограді та Стрию. Обидві наради зібрали понад 50 учасників кожна. Перед початківцями виступили письменники Р. Іваничук, М. Ільницький, В. Яворівський, Р. Лубківський, Р. Кудлик, Д. Герасимчук, М. Старовойт (президент Клубу творчої молоді), художники М. Андрущенко (голова комісії по роботі з молодими художниками), С. Серветник, І. Боднар.

На нарадах працювали секції поезії (керівник Р. Кудлик), прози (Р. Іваничук), сатири і гумору (керівник М. Старовойт).

Огляд творчих сил Львівщини показав, що початкуючі митці правильно відтворюють нашу радянську дійсність, художньо осмислюють її красу, йдуть в ногу з життям,

оспівають ленінську дружбу народів, створюють яскраві і правдиві образи молодого сучасника, борються за партійність, народність та високу художню майстерність своїх творів, зачіпають теми, які хвилюють молодь.

Традиційними у Львові стали свята літератури, які організуються перед пам'ятником В. І. Леніну, дні, тижні і декади поезії в книгарнях, навчальних закладах, на підприємствах і в колгоспах, де читачі зустрічаються з молодими митцями.

При творчих спілках, об'єднаннях, студіях активно працюють гуртки та семінари по вивченню марксистсько-ленінської естетики, творчої спадщини В. І. Леніна. У Львівському відділенні Спілки письменників України, наприклад, вже другий рік успішно працює семінар "В. І. Ленін і література". Керує семінаром літературний критик комуніст Микола Ільницький. Такі ж семінари працюють при Стрийському та Червоноградському об'єднаннях.

Важливою формою роботи з творчою молоддю є організація літературних та художніх студій, клубів та об'єднань. З хорошого боку зарекомендували себе вечірня художня студія при Спілці художників, Самбірське, Дрогобицьке літоб'єднання, Стрийське та Червоноградське літературно-мистецькі об'єднання. Так, з кожним роком помітне ідейно-творче зростання Стрийського об'єднання. Працює воно регулярно, налічує понад 30 молодих літераторів, художників, композиторів. Очолює його молодий поет Віктор Романюк. Мають стрийчани і свого фахівця-критика Анатолія Довганя. Прилучився до об'єднання і відомий пісняр Савицький.

Чимраз авторитетніше заявляє про себе і Самбірське літературне об'єднання "Дністер". Члени об'єднання Василь Кобець, Емілія Бучин та Володимир Гоголь відомі читачам з обласних та республіканських газет і журналів. Відрадною є той факт, що багато початкуючих авторів-студійців підготували до друку перші книжки. Це Ярослава Павличко (студентка університету), Володимир Дроцик з Червонограда, Василь Кобець з Самбора, Роман Качурівський зі Львова та багато ін.

Перші книжки видали студійці Віктор Романюк (Стрий), Ганна Шепітько (Львів, університет), Анатолій Храмцов (Сокаль), Михайло Стасів (Львів).

Однак, ще не всюди організовані літоб'єднання, а в окремих роботах з творчою молоддю ведеться слабо. Тому зараз Клуб творчої молоді більше уваги приділяє літоб'єднанням, музичним, художнім та театральним студіям, створеним в

районах області. І треба сказати, що результати помітні. Якщо раніше заняття Червоноградської студії відбувалися від випадку до випадку, то безрезнева виставка робіт молодих художників, присвячена XXIV з'їздові КПРС, продемонструвала значне ідейно-творче зростання початкуючих митців, їх заглибленість у життя, реальне відтворення дійсності. Всього на виставку було представлено понад 80 робіт 13 авторів (живопис, графіка, чеканка по металу).

Творча молодь є частим і бажаним гостем у робітників, колгоспників, студентів та школярів. Такі мистецькі зустрічі, як правило, сприяють встановленню широкого зв'язку та міцного контакту між усіма без винятку категоріями творчої молоді, допомагають у пропаганді мистецтва серед населення. У творчі відрядження на комсомольські будови, підприємства, в колгоспи та радгоспи лише по лінії обкому комсомолу за минулий рік було направлено понад 200 молодих літераторів, художників, музикантів. За шість місяців цього року в райони області направлено понад 110 молодих митців, а в цілому з творчим звітом перед трудящими виступив майже кожен третій молодий митець. Кращими активістами є письменники В. Яворівський, Д. Герасимчук, Б. Стельмах, М. Косів, Р. Кудлик, художники М. Андрущенко, Л. Медвідь, С. Серветник, композитор Б. Янівський, актори С. Максимчук, Б. Ступка, Ф. Стригун, О. Флінта та багато інших.

Заслужують уваги і схвалення шефські зв'язки молодих митців Львова з молоддю заводів кінескопів, автобусного, колгоспів ім. Жданова Кам'янсько-Бузького району, ім. Карла Маркса Нестеровського району, гірниками Червонограда, робітниками Яворівського гірничо-хімічного комбінату. Зустрічаючись з трудівниками, молоді митці глибше вивчають їх умови праці, побуту, специфіку виробництва. Підсумком таких зустрічей є цикл поезій Б. Стельмаха "Земний вогонь", присвячений яворівчанам, нариси В. Яворівського "Вереснівна", "Люди, а серед них Катерина" та інші.

Вагомими стали вклади молодих митців у виконання творчих соціальних замовлень комсомолу, їх участь у всіх важливих заходах комсомольських організацій області, в пропаганді естетичних знань серед юнаків та дівчат. Після виступів митців комітети комсомолу методом опитування, анкетування узагальнюють пропозиції трудівників щодо висвітлення тої чи іншої теми, образу. Соціологічна група обкому комсомолу, яка вивчає молодіжні проблеми, опрацьовує ці матеріали, а потім з результатами знайомить митців

на засіданнях Клубу творчої молоді. Це дає змогу молодим працівникам творчого цеху створювати яскраві і правдиві образи сучасника, розкривати теми, близькі молоді.

На початку квітня обком комсомолу спільно з Львівським відділенням Спілки письменників України та облпрофрадою провів конкурс поезії молодих літераторів на робітничу тему “Прапорonoсець епохи”, присвячений XXIV з’їздові КПРС. Першу премію здобув за цикл “Земний вогонь” і став переможцем конкурсу поет Богдан Стельмах. Друге і третє місця відповідно посіли Роман Кудлик і Петро Слободянюк. Заохочувальними преміями журі відзначило Віктора Романюка зі Стрия, М. Петренка зі Львова та інших поетів.

Праця молодих Львівських художників в не меншій мірі теж позначена творчим зростанням, прагненням до визрілості думки, до єдності форми й змісту. Починаючи з 1961 року, організовано 7 виставок творів молодих львівських художників, одна загальна — “Тобі, комсомол”. Якщо кількість учасників перших виставок не перевищувала 60, то на останній — було представлено понад 100 молодих митців. Знову ж таки: якщо на перших виставках переважали натюрморти і пейзажі, то на останній — ряд тематичних полотен, гравюр, скульптур — цікавих як за змістом, так і за формою. Постійна участь у цих виставках Андрущенка, Безпальківа, Бокотея, Медведя, Винницької, Драгана та інших засвідчила їхню мистецьку зрілість і професійну повноцінність. А такі колишні учасники молодіжних виставок, як тт. Мисько, Серветник, Патик, Ілку, Усов стали відомими львівськими майстрами. Щорічно виставки творів молодих поповнюються новими учасниками — студентами інституту прикладного і декоративного мистецтва, поліграфічного інституту і училища ім. І. Труша. Серед них — тт. Зябченко, Карпинець, Качмар-Савка, Курочки Марія і Анатолій, Флінта, Мотика, Маркович та інші.

Активно працює комісія по роботі з молодими художниками, яку очолює лауреат обласної комсомольської премії ім. О. Гаврилюка М. Андрущенко. Комісія відбирає кращі твори на виставки, організовує персональні виставки окремих авторів, тематичні виставки, проводить значну індивідуальну роботу з молодими художниками.

Так, цього року близько 20 художників брали участь у Республіканській виставці досягнень народного господарства. Серед них — Остафійчук, Боднар, Пушкаш, Медвідь, Шалабаєва, Шеремета, Лозинський, Вольський та інші. Високу оцінку здобули на Республіканській виставці “Фізична культура

і спорт в образотворчому мистецтві”, твори М. Кристопчука “На рибалці” та М. Андрущенко “За містом”. Понад 20 молодих художників взяли участь в обласній виставці акварелі, яка відбулася в березні цього року. Високу майстерність засвідчили твори І. Боднара і М. Кристопчука. 13 молодих художників виставляли свої роботи на обласній виставці, присвяченій XXIV з’їздові КПРС. До кращих слід віднести роботи Л. Медведя “Перші колгоспи на Львівщині”, скульптурні твори Я. Мотики.

Комісія по роботі з молодими художниками спільно з обкомом комсомолу організували також виставки до 100-річчя Лесі Українки і Василя Стефаника.

На цих виставках виділилися кращі роботи Б. Сойки “На полі бою”, портрет Лесі Українки, виконаний Л. Медведем, картина “Мати”: М. Андрущенко, серія різьби по дереву П. Лаха, серія гравюр Є. Безніска, графічні роботи І. Боднара. У Києві у видавництві “Дніпро” вийшла книга новел В. Стефаника в оформленні І. Остафійчука. Майстерність молодих художників з року в рік зростає. Про це свідчить той факт, що на найближчому пленумі Спілки художників будуть прийняті в спілку Я. Шеремета, М. Лозинський, І. Боднар, А. Курочка, Т. Левків, П. Лах. Значну роботу по відборі кращих творів молодих літераторів виконує Рада опорного пункту видавництва ЦК ЛКСМУ “Молодь”, створена при обкомі комсомолу. В Раду входять відомі літературознавці, комсомольські працівники. Перед тим, як надсилати перші книги молодих авторів у видавництво, вони рецензуються професійними критиками, відомими літераторами. Це допомагає цілеспрямованіше і конкретніше вести індивідуальну роботу з молодими авторами.

В майбутньому такі Ради думаємо створити при всіх творчих спілках.

Великим стимулом для творчої молоді є присудження традиційної обласної комсомольської премії ім. О. Гаврилюка. Так, цього року за активну діяльність по ідейно-естетичному вихованню молоді та за значний творчий доробок на премію висунуто колектив театру ім. М. Горького, поета-пісняра Б. Стельмаха, диригента театру опери та балету І. Юзюка, художника Л. Медведя.

Обговорення творів, висунутих на здобуття премії ім. О. Гаврилюка, робить ще вагомішим внесок молодих митців у виконання творчих соціальних замовлень комсомолу, стимулює

їх участь у всіх важливих заходах комсомольських організацій області, в дискусіях, фестивалях художньої самодіяльності, у пропаганді естетичних знань серед юнаків та дівчат.

Секретар Львівського
обкому ЛКСМУ

В. Окпиш

* Датовано за суміжними документами.

ДАЛО. – Ф. П-66. – Оп. 25. – Спр. 30. – Арк. 9-14.

№ 168

ЛИСТ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ДО ЦК КП УКРАЇНИ ПРО ПОПОВНЕННЯ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ВИДАННЯМИ ОБМЕЖЕНОГО КОРИСТУВАННЯ

28 травня 1971 р.

ЦК КП України

Про поповнення наукової бібліотеки університету
виданнями обмеженого користування

Львівський орденна Леніна державний університет ім. Ів. Франка порушив клопотання про поновлення надсилки до його наукової бібліотеки видань обмеженого користування, а саме: “Списка изданий ограниченного пользования”, “Новых книг за рубежом” (закрита серія), окремих монографій, надходження яких з 1969 року припинено.

Враховуючи те, що жодна інша бібліотека Львова зазначених видань не одержує і наукові працівники виявляють до них постійний інтерес, Львівський обком КП України просить Вас знайти можливість далі поповнювати ними наукову бібліотеку університету. Бібліотека має спеціальний відділ, який забезпечує необхідні умови збереження подібних матеріалів.

Секретар Львівського обкому
КП України

К. Пирожак

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 160. – Арк. 49.

**ПРОТОКОЛ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО
ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ У
ЗВ'ЯЗКУ З ПОСТАНОВОЮ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ
КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ “ПРО СЕРІОЗНІ
ВИКРИВЛЕННЯ І ПОЛІТИЧНІ ПОМИЛКИ В ОЦІНЦІ
ІСТОРИЧНИХ ЗАСЛУГ ДЕЯКИХ ОСІБ ОКРЕМИМИ
ВЧЕНИМИ ЛЬВОВА І В ДРУКОВАНИХ ВИДАННЯХ”**

14 червня 1971 р.

Доповідає зав. сектором культури обкому партії т. Висоцький В. М.

ВИСТУПИЛИ:

ПЕТРЕНКО М. Для мене абсолютно ясно, що така комісія необхідна, щоб встановити політичне обличчя не лише цих людей, а й багатьох інших. Треба до цього питання підходити без упередження, без шарахань, пам'ятати про складні умови, тобто користуватися ленінським принципом: сказати правду про те, що було корисним в діяльності цих людей, а що було помилковим чи шкідливим.

ЛУБКІВСЬКИЙ Р. Журнал “Жовтень” згадується в цій постанові як журнал, що пропагував невірні оцінки відносно цих людей. Ми згодні з критикою в нашу адресу. На засіданні редколегії та партгрупи ми зробили висновки, що треба бути дуже уважними, критично ставитись до імен колишніх діячів. Зараз у нас лежить стаття Олексюка, яка по-марксистськи розглядає діяльність Левинського. На жаль, у нас мало статей, які засуджують український націоналізм, шовінізм, сіонізм. Товариші науковці, соціологи повинні нам допомогти в цьому питанні. Щодо Цурковського, то в періодиці треба рішуче сказати точне слово про його творчість, в якій були й серйозні помилки. Ми зробимо все, щоб надалі таких помилок у нас не було. Постанова дає нам можливість з марксистсько-ленінської позиції дати вірну оцінку діячам минулого.

БРАТУНЬ Р. Ця постанова стосується не лише науковців, але й письменників. Марксистський аналіз — ось точний компас, за яким ми мусимо давати оцінки діячам минулого. В цьому відношенні ми не повинні соромитися такої людини, як М. Шашкевич.

Період, який згадує постанова, дуже складний в історії

Галичини, її літературного та суспільного життя. На жаль, цей період дуже однобоко вивчається науковцями в Інституті суспільних наук. А саме в цей період працювали такі люди, як Бобинський, Козланюк, Тудор, Гаврилюк. В умовах донцовщини, розгулу націоналізму були люди, які не були зв'язані з КПЗУ, але прагнули зробити щось для соціального та національного визволення, ставали антифашистами. Під таким чесним марксистським кутом зору треба розглянути діяльність такого поета, як Антонич. Треба твердо підійти до творчості цього цікавого поета, не приховуючи його помилок. Нами не вивчена критична спадщина тих, хто працював у "Вікнах", де ми зустрічаємо блискучу партійну оцінку багатьом діячам тих часів, про які ми зараз сперечаємось. Треба сказати про серйозні помилки Маланчука в оцінках Левинського. Партійний статут однаковий для всіх. Я просив би передати нашу думку секретарям обкому щодо помилок Маланчука та невірних його орієнтацій в його наукових творах.

ІЛЬНИЦЬКИЙ М. В спадщині Антонича є речі, які нам треба використати в своїй марксистській пропаганді, в своєму вихованні молоді. Ці речі працюють на нас і ми не можемо відкидати це. Поета треба брати в сукупності. Тут не потрібно виносити вирок, а уважно, компетентно розібратися. Це серйозне завдання для науковців.

УХВАЛИЛИ:

1) Схвалити постанову Львівського обкому КП України "Про серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці історичних заслуг деяких осіб окремими вченими Львова і в друкованих виданнях".

2) Розробити заходи на секції критики щодо кращого вивчення літературної спадщини минулого.

3) Провести поширене засідання правління і партбюро про роботу Спілки в справі викриття буржуазної ідеології, зокрема ідеології українського буржуазного націоналізму.

4) Заслухати на бюро партгрупу "Жовтня" по виконанню нею заходів.

Голова зборів
Секретар

Р. Братунь
Г. Глазов

ДАЛО. — Ф. П-3808. — Оп. 1. — Спр. 50. — Арк. 21-24.

ЗАХОДИ ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ПОСТАНОВОЮ ЦК КПРС ПРО САМВИДАВ

Не раніше 28 червня 1971 р.*

Цілком таємно

ЗАХОДИ

по протидії нелегальному розповсюдженню антирадянських та інших політично шкідливих матеріалів

ЦК КПРС прийняв постанову від 28 червня 1971 року “Про заходи по протидії нелегальному розповсюдженню антирадянських та інших політично шкідливих матеріалів”.

В цьому документі відзначається, що за останній час в деяких містах мають місце випадки нелегального розповсюдження антирадянських та інших політично шкідливих матеріалів (так званий “самвидав”), в яких містяться нападки на досвід соціалістичного будівництва в СРСР, радянську зовнішню і внутрішню політику, історію КПРС, пропагуються ідеї, запозичені з політичних платформ різного роду ревізійністів і правих опортуністів, націоналістичні погляди.

Розповсюдження подібних матеріалів має місце серед деякої частини наукових і творчих працівників, а також студентської молоді республіки, зокрема, в Києві, Харкові, Львові, Одесі, Дніпропетровську, Донецьку та деяких інших містах.

Імперіалістичні центри антикомунізму, розвідки капіталістичних країн і зв'язані з ними антирадянські емігрантські організації, не маючи підтримки серед радянських людей, намагаються використати у своїх підривних цілях окремих відщепенців, вороже настроєних і політично нестійких осіб. Спираючись на них у своїй антирадянській пропаганді, наші ідейні вороги інспірують поширення в різних місцях матеріалів і фальшивок тенденційного, наклепницького і ворожого характеру.

Характерними в цьому плані є розповсюджені так звані “твори” “Інтернаціоналізм чи русифікація” І. Дзюби, “Серед снігів” та “Хроніка опору” В. Мороза, “Лихо з розуму” та “66 запитань і зауваг інтернаціоналістові” В. Чорновола, “Собор в риштуванні”, “Іван Котляревський сміється”, “На свято жінки” Є. Сверстюка та інші.

З метою протидії нелегальному розповсюдженню політично шкідливих матеріалів і використанню їх ворожою пропагандою здійснити слідуючі заходи:

1. Обкомам, міськкомам і райкомам партії, ЦК ЛКСМ України в ході реалізації рішень XXIV з'їзду КПРС та XXIV з'їзду КП України по посиленню політико-виховної роботи серед різних категорій трудящих, особливо серед творчої та наукової інтелігенції, студентської і учнівської молоді, звернути увагу комуністів і комсомольців на необхідність підвищення політичної пильності, поліпшення індивідуальної роботи з членами колективів, які займають помилкові позиції, маючи на увазі застосування, перш за все, засобів виховного характеру, залучення цих осіб до життя виробничих, навчальних і творчих колективів і посилення на них громадського впливу;

– спираючись на роз'яснювальну роботу, підвищувати партійну відповідальність членів і кандидатів у члени КПРС, суворо питати з комуністів, які втратили пильність і часом потурають організаторам і рознощикам антирадянських та інших політично шкідливих матеріалів;

– підвищити відповідальність партійних організацій і господарських керівників за добір і виховання кадрів, які обслуговують розмножувальну техніку; осіб, винних у порушенні правил роботи з цією технікою, притягати до партійної та адміністративної відповідальності.

2. Обкомам партії разом з відділами пропаганди і агітації, організаційно-партійної роботи, адміністративних органів, науки і учбових закладів та культури ЦК КП України вжити відповідних заходів до запобігання розповсюдження політично шкідливої літератури, виявлення осіб, які займаються виготовленням, поширенням і використанням так званого "самвидаву" і проведення з ними необхідної профілактичної роботи.

3. Редакціям республіканських і обласних газет та журналів, Державному комітету Ради Міністрів УРСР по телебаченню і радіомовленню частіше виступати з теоретичними статтями з питань національної політики партії, з критикою буржуазно-націоналістичних та ревізійністських концепцій з питань демократії, ролі партії і соціалістичної держави, підкреслюючи класовий соціалістичний характер радянської демократії, з матеріалами, що розкривають на конкретних прикладах зміст і систему забезпечення конституційних прав радянських громадян, діяльність державних органів по їх здійсненню; публікувати виступи вчених, представників технічної інтелі-

генції і молоді про їх участь у розробці і втіленні в життя конкретних питань політики партії і держави, відомих представників творчої інтелігенції з проблем свободи творчості і громадського обов'язку художника, інші матеріали, які б давали вірне уявлення про суть партійного керівництва наукою і культурою.

4. Державному комітету Ради Міністрів УРСР по телебаченню і радіомовленню, Радіо-телеграфному агентству України при Раді Міністрів УРСР, Товариству дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами, товариству "Україна", Українському відділенню Агентства преси "Новини" на основі рекомендованих Комітетом державної безпеки при Раді Міністрів УРСР матеріалів за погодженням з відділами ЦК КП України оперативно задовольняти запити прогресивних організацій капіталістичних країн щодо підготовки контрпропагандистських виступів і матеріалів, які викривають антикомуністичну суть та диверсійний характер "самвидавівських" публікацій.

Відділам ЦК КП України та Міністерству закордонних справ УРСР посилити роботу з кореспондентами газет братніх партій і прогресивних організацій зарубіжних країн, які прибувають на Україну, з метою активізації їх виступів проти розпочатої буржуазною пропагандою кампанії навколо так званого "самвидаву", викриття її антирадянської та антикомуністичної спрямованості.

5. Радіо-телеграфному агентству України при Раді Міністрів УРСР, Товариству дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами, товариству "Україна", з врахуванням основних напрямків ворожої пропаганди, організувати публікацію і розповсюдження за рубежом матеріалів (статті, брошури і т. ін.) про ленінську національну політику нашої партії, соціалістичну демократію і законність, матеріальне і правове забезпечення свобод особи в умовах соціалізму, практичну діяльність органів радянської юстиції на захист цих прав.

6. Відомствам і організаціям УРСР при надсиланні до ЦК КП України пропозицій про проведення політичних акцій за рубежом одночасно вносити плани їх пропагандистського забезпечення.

7. Управлінню по іноземному туризму при Раді Міністрів УРСР разом з партійними організаціями посилити контроль за додержанням іноземними туристами режиму перебування на території республіки і вжити практичних заходів щодо запобігання їх спілкування з політично нестійкими особами.

8. Комітету державної безпеки при Раді Міністрів УРСР разом з командуванням Західного прикордонного округу посилити роботу по запобіганню намагань завезення в республіку деякими іноземними громадянами ідеологічно шкідливих друкованих матеріалів та вивезення матеріалів “самвидаву” за кордон.

9. Відділу культури ЦК КП України, Академії наук УРСР, Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР та Спілці письменників України вивчити питання і внести до ЦК КП України пропозиції про доцільність видання деяких творів літераторів, до яких виявляється інтерес з боку частини творчих працівників, і які не перевидавалися після 20–30-х років.

10. Відділу пропаганди і агітації ЦК КП України разом з Комітетом державної безпеки при Раді Міністрів УРСР підготувати матеріал на допомогу лекторам для виступів перед партійним і комсомольським активом з питання підвищення пильності радянських людей до ідеологічних диверсій буржуазної пропаганди, яка намагається використати у ворожих цілях нелегальні антирадянські та інші політично шкідливі матеріали.

* Датовано за змістом документа.

Опубліковано: Анатолій Русначенко. Національно-визвольний рух в Україні. Середина 1950-х – початок 1990-х років. – К.: Вид-во ім. Олени Теліги, 1998. – С. 351-353.

№ 171

ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ЦК КП УКРАЇНИ ПРО РОБОТУ З ХУДОЖНІМИ КОЛЕКТИВАМИ, ЯКІ ВИЇЗДЖАЮТЬ НА ГАСТРОЛІ ЗА КОРДОН

30 червня 1971 р.

Таємно

Екз. № 2

ІНФОРМАЦІЯ

про хід виконання постанови секретаріату ЦК КП України від 29 грудня 1970 р. “Про роботу з художніми колективами, які виїжджають на гастролі за кордон”

На виконання вищезгаданої постанови Львівський обком КП України розробив і здійснив ряд заходів. Обласне управління культури також розробило заходи “Про підвищення відповідальності за направлення професійних і самодіяльних мистецьких колективів і окремих осіб за кордон”, які доведено до всіх мистецьких і культурно-освітніх установ області. В лютому 1971 року проведено нараду керівників і секретарів первинних партійних організацій мистецьких установ області по питанню поліпшення роботи в справі якісного комплектування колективів для виїзду за кордон і формування їх репертуару.

В творчих колективах, які рекоментуються на гастролі за кордон, розробляються детальні плани підготовки до поїздки, добору творчого складу, формування репертуару, проведення політичної роботи серед виконавців. Введено в практику обов’язковий перегляд і затвердження репертуару колективів, які виїжджають на гастролі, представниками обласного комітету партії і управління культури. Перед виїздом колективу за кордон з ним зустрічаються відповідальні працівники обкому партії, які інформують учасників поїздки про сучасне політичне і економічне становище країни виїзду, про правила поведінки радянських громадян за кордоном. У травні 1971 р. в Жешувське воєводство Польської Народної Республіки виїжджав студентський самодіяльний камерний оркестр. Список його учасників та програма виступу розглядалися і були затверджені у відділі пропаганди і агітації Львівського обкому партії. Після повернення колективу з-за кордону відбулося обговорення звіту керівника про перебування колективу в ПНР.

Поліпшилась робота комісії по виїздах за кордон при Львівському обкомі КП України, де проходить ретельне вивчення складу художніх колективів, які виїжджають на гастролі за кордон. Одноразово проводиться певна робота по прийому в області художніх колективів з інших країн. Плани перебування їх у області розглядаються у відділі пропаганди і агітації та затверджуються секретарем обкому партії, визначаються особи, відповідальні за проведення роботи з приїжджими іноземцями, та площадки для їх виступів.

Секретар Львівського обкому
КП України

К. Пирожак

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 128. — Арк. 155-156.

**ПОСТАНОВА БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП
УКРАЇНИ ПРО ДИРЕКТОРА ЛЬВІВСЬКОЇ НАУКОВОЇ
БІБЛІОТЕКИ АН УРСР ЄВГЕНА ІВАНЦІВА**

2 липня 1971 р.

Цілком таємно

58. Про наслідки перевірки листів про серйозні компрометуючі матеріали на директора Львівської наукової бібліотеки Академії наук УРСР Іванціва Є. М.

Доп. т. Закрой. Висл. т.т. Пирожак, Єльченко, Тарнавський, Полудень, Святоцький, Богданович, Куцевол.

На адресу партійних органів надійшли листи, в яких повідомлялись серйозні компрометуючі дані на директора Львівської наукової бібліотеки Академії наук УРСР, члена КПРС з 1947 року Іванціва Є. М.

Глибокою перевіркою і вивченням у науково-дослідному інституті судової експертизи достовірності архівних матеріалів до 1939 року та періоду тимчасової фашистської окупації м. Львова (зв'язаних з діяльністю Іванціва) встановлено, що він, вступаючи в КПРС, приховав від партійних органів фактичні біографічні дані.

Будучи зв'язаний з “Просвітою” і іншими націоналістичними організаціями, Іванців Є. М. ще до 1939 року під псевдонімом М. Яворський написав п'єсу “У ніч під св. Миколая”, в якій прославляє “січових стрільців” і закликає до боротьби з Радянською Україною.

В 1937 році він видав п'єсу “Мрячні дні”, яка на конкурсі націоналістичної профашистської організації одержала першу премію.

Після возз'єднання західних областей України Іванців, скривши своє політичне лице, пробрався в 1940 році на посаду директора школи в с. Задвір'я.

В перші дні фашистської окупації Іванців переїхав у м. Львів, влаштовується продавцем книжного магазину; з жовтня 1942 року по жовтень 1943 року знаходиться на службі протиповітряної оборони шутцполіції, одноразово співробітничав з буржуазно-націоналістичним товариством

українських письменників, пропагандистськими організаціями окупантів.

Скориставшись послабленням пильності партійної організації, приховавши від неї компрометуючі дані, Іванців Є. М. в 1947 році вступає в КПРС і займає ряд керівних посад у партійних і радянських органах.

Працюючи директором Львівської наукової бібліотеки АН УРСР, Іванців Є. М. допустив серйозні політичні помилки, організував стенд, що вихваляє творчість українського буржуазного націоналіста Левинського, дозволив відкрито користуватися антирадянською літературою, одержаною в порядку обміну з Чехословаччиною під час подій 1968 року.

При перевірці листів Іванців Є. М. вів себе нещиро, не по-партійному, що викликало необхідність залучити науководослідний інститут судової експертизи для підтвердження достовірності архівних матеріалів з підписами Іванціва.

Ленінський РК КП України в 1969 році при розгляді справи Іванціва не проявив політичної пильності, не провівши достатньої перевірки, прийняв рішення, в якому спростується служба Іванціва в поліції.

Бюро обкому КП України постановляє:

1. За приховання своїх автобіографічних даних при вступі в КПРС, приховання від партійних органів про свою ворожу антирадянську діяльність до 1939 року і в час тимчасової фашистської окупації Іванціва Євгена Марковича виключити з членів КПРС та звільнити з посади директора Львівської наукової бібліотеки АН УРСР.

2. Вказати бюро Ленінського РК КП України на поверховий і безпринципний підхід до розгляду справи Іванціва Є. М.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 36. – Арк. 53-54.

**ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ ЛКСМУ
ЦЕНТРАЛЬНОМУ КОМІТЕТОВІ КОМСОМОЛУ
УКРАЇНИ ПРО ГРУПУ “ХІПІ”**

13 липня 1971 р.

м. Київ,
ЦК ЛКСМУ
Відділ комсомольських організацій
тов. Горьовому Л. Г.

Бюро Львівського обласного комітету ЛКСМУ розглянуло матеріали, які переконливо засвідчили намагання декількох молодих осіб без певного роду занять створити у м. Львові групу молоді “хіппі” антирадянського, несумісного із комуністичною мораллю, спрямування.

Організатори прагнули домогтися успіху у здійсненні своїх задумів через використання підвищеного інтересу деяких молодих людей до “біг-бітової” музики.

Навколо них згуртувалось 22 особи, які мали високий рівень музичної освіти та були прихильниками цього жанру музичного мистецтва. Керівник групи Єресько поступово готував членів групи до сприйняття чіткої програми і статуту. Поряд з безневинними “Люби ближнього”, “Бути самим собою” на озброєння брались лозунги “Ідеологія і релігія — для ідіотів”, “Любіть квіти і не робіть з цього політики”, “Знищуй всі бар’єри, що є перепорою спілкування людей” і т. д.

Взявши відірвано від змісту і причин написання Робертом Рождественським вірша, створеного під враженням поїздки в Англію, члени групи написали на нього музику і, як гімн, співали “мені плювати на смердючі маси...”*, “у мене відібрали щастя, у нього відібрали волю...”, “ми покажемо їм, що ми можемо...”, “ми плюємо на ваші моралі...”, “я не буду страждати і хникати, лише в боротьбі бачу я вихід...”.

Пояснюючи необхідність оперативного повідомлення всіх членів групи про той чи інший захід в групі, його організатори визначили в місті місце тайника-пошти, обладнали два підвальні приміщення, встановили суму внесків і т. д. Все це подавалось як турбота про збільшення можливостей придбати нові музичні записи, відвідувати кіно, уникнення незадоволень рідних щодо збору в домашній обстановці.

7 листопада 1970 року керівники групи організували виїзд її учасників за місто (селище Брюховичі), де влаштували демонстрацію фашистської форми. І хоч значна частина присутніх залишила зборище, а деякі примусили керівника групи зняти фашистські регалії, жоден з них не повідомив про це партійні, комсомольські, державні органи.

Політична незрілість членів групи проявилась в тому, що жоден з них не задумався над тим, хто в цій групі, хто її керівники.

Втративши політичну пильність, проявивши ідейну незрілість 7 студентів першого курсу інженерно-будівельного та геодезичного факультетів Львівського політехнічного інституту (в т. ч. Матяжов О. В.) стали учасниками всіх дій організаторів групи. Про приналежність тов. Матяжова до групи “хіппі”, про його політичну близорукість свідчать матеріали протоколу засідання бюро Львівського обкому ЛКСМУ від 23 грудня 1970 року. Факти, речові докази свідчать про аполітичний, антирадянський характер групи.

За аполітичність та втрату політичної пильності рішенням комітету ЛКСМУ Львівського політехнічного інституту тов. Матяжов Олександр Васильович в грудні 1970 року був виключений з членів ВЛКСМ. Бюро Львівського обкому комсомолу затвердило це рішення.

Секретар Львівського
ОК ЛКСМУ

В. Окпиш

* Тут і далі — крапки в тексті.

ДАЛО. — Ф. П-66. — Оп. 25. — Спр. 19. — Арк. 40-41.

№ 174

ГАЗЕТНА СТАТТЯ “АПОСТОЛ” І ЙОГО ШТАНДАРТИ” ПРО ПРИЧИНИ УВ’ЯЗНЕННЯ ІСТОРИКА ВАЛЕНТИНА МОРОЗА

14 серпня 1971 р.

Знову гарячково заскрипіли пера. Знову закалатала в усі свої дзвони мюнхенська радіостанція “Свобода”. Знову жовтоблакітні листки і журнали — від “Мети” і “Українського голосу” до бандерівського “Визвольного шляху” і

мельниківського “Українського слова” зарясніли заголовками про “нечувану судову розправу над “невинними”.

З чого ж отой шум учинився? Кого так ревно поспішають захищати націоналістичні видання? Виявляється, колишнього викладача Івано-Франківського педагогічного інституту В. Мороза, засудженого за антирадянську пропаганду. Захищають насамперед тому, що він став на шлях активної пропаганди ідей буржуазного націоналізму, в усі кінці строчив брудні пасквілі з наклепами на ленінську національну політику Комуністичної партії і Радянської держави. Замість того, щоб, як то годиться педагогові, сіяти розумне, добре і вічне, В. Мороз зайнявся злочинною діяльністю. А за злочин, як відомо всім, треба відповідати, причому – за всією суворістю закону.

Ось що показав сам В. Мороз на слідстві ще тоді, коли його вперше (як бачите, “пропагандист” зі стажем!) притягли до відповідальності за антирадянські дії. “Коли я оселився і почав працювати в Івано-Франківську, то, використовуючи свої поїздки у відрядження для керівництва практикою студентів, відвідував і місто Луцьк. Завжди привозив з собою антирадянську літературу, статті такого ж змісту. Розповсюджував їх у колі своїх знайомих. Я говорив їм про необхідність відокремлення України від СРСР і перетворення її на буржуазну країну. В своїх прагненнях, казав я їм, ми маємо розраховувати на підтримку західних капіталістичних країн і в першу чергу США, в тому числі і на військову”.

Отже, справа зовсім не у “сваволі” радянського суду. І це впливає зі зізнання В. Мороза, а в його антирадянській діяльності, проводячи яку він не гребував ніякими засобами – від політичного дворушництва і аж до зради Вітчизні. В. Мороз заявляв, як показав свідок – вчитель Д. П. Іващенко, що “...відокремлення України можливе за допомогою з боку імперіалістичних країн і в разі відокремлення політична влада мала б бути буржуазною”.

Але й ці плани, що їх В. Мороз викладав перед своїми поодинокими приятелями, далеко не повністю розкривали його справжні наміри. Куди вичерпніше викладаються вони в деяких приналежних його перу антирадянських писаннях – “Мойсей і Датан”, “Серед снігів”, “Хроніка опору” та інших.

Ратуючи за Україну, вирвану із братньої сім’ї радянських народів, В. Мороз закликає передусім звести на п’єдестал уніатство і поставити його на чолі духовного життя народу.

Бо, за твердженням В. Мороза, “Уніатство вросло в живе тіло української духовності, зробилось явищем національним”. Виникає запитання: чому саме таких “духовних пастирів” хотів би накинути В. Мороз Радянській Україні? Зрозуміти неважко: уніатська церква завжди була ідейним натхненником українського буржуазного націоналізму. Адже це вона освятила бандерівщину, плазувала перед Гітлером, а її найвищий сановник митрополит Шептицький у своєму “Посланні до духовенства про організацію парохії і громади” писав: “Душпастир мусить мати наготові прапор німецької армії... На ньому вишита свастика”. Непохитна вірність народу Радянської України ідеям В. І. Леніна, його полум’яний радянський патріотизм викликають у В. Мороза лють. Себе він зараховує до “еліти нації”, а інших презирливо називає напівплебеями, сучасні українці як на нього, “до краю огрублені”, “зматеріалізовані”, “занурені у стан сомнамбулічного напівсну”.

Нічим не гребуючи, В. Мороз намагається виправдувати і насаджувати чужу нам ідеологію, національний егоїзм, ворожнечу між народами, що є нічим іншим, як заклик до зруйнування всіх наших набутків як у галузі братніх національних взаємовідносин, так і в економіці та культурі, отже, займається неприхованою антирадянською пропагандою.

Він закликає повставати проти інтернаціональних почуттів, соціалістичного змагання, обміну кадрами між союзними республіками, говорить про необхідність все це знищити раз і назавжди. В цьому зв’язку навіть розвідувальну нафтову вишку біля с. Космача на Прикарпатті він розглядає як акт... ворожий українській культурі, нові обряди, колгоспні щедрівки називає не інакше, як “коров’ячим фольклором”, визнану навіть нашими ворогами матеріалістичну філософію іменує “свинячою” і т. ін. “Дехристиянізація, колективізація, індустріалізація, масове переселення з села до міста, – вигукує В. Мороз – усе це було небаченим в історії України розбиттям традиційних структур, катастрофічні наслідки якого виявились ще далеко не повністю”.

Подібні “документи” В. Мороз розповсюджував нелегальним способом серед деяких елементів на території України, передавав їх для публікації за кордон і все з єдиною метою – спаплюжити соціалістичний лад, його великі завоювання. Він недвозначно пише в своєму пасквілі “Серед снігів”: – “На Україні ще нічого гасити, ще треба розпалювати”, бо, як нижче говориться в цьому самому пасквілі, – в нашій

республіці — “примітивів” сорок мільйонів! З них і складається українська нація.

А в Мюнхені задоволено потирають руки. Ці “твори” передає в ефір радіостанція “Свобода”, зарубіжні націоналістичні видавництва розгортають навколо них галасливу кампанію. Аякже? З’явився новий “апостол” на Україні.

Звідки ж пішла ця ненависть В. Мороза до нашого ладу, соціалістичної дійсності? Адже йому, як і мільйонам інших громадян, здійснення віковичної мрії про возз’єднання всіх українських земель в єдиній державі відкрило найширші шляхи — вчитися, творити, будувати гідне радянської людини життя. Він дістав у своєму селі на Волині середню освіту, вступив до університету, як і всі радянські студенти, навчався безплатно і одержував державну стипендію, а по закінченні вузу став викладачем Луцького, потім Івано-Франківського педінститутів.

Падіння трапилось не одразу і не обмежується одним або кількома роками. В. Мороз постійно слухав зарубіжні антирадянські радіопередачі, читав закордонну антирадянську літературу, вдосконалював на цій основі форми і методи виготовлення й поширення антирадянських документів, весь час жив подвійним життям і, зрештою, пішов шляхом зради інтересів радянського народу.

Вище ми наводили зізнання В. Мороза на першому суді, перед яким він визнав себе винним і неначе покаявся. Проте потрібних висновків він не зробив.

У вересні 1969 року В. Мороз, відбувши покарання, повернувся до Івано-Франківська з твердим наміром продовжувати антирадянську діяльність. Він шукає шляхи ведення боротьби з нашим державним устроєм, пише “Хроніку опору”, “Серед снігів”. Часу для писань було не позичати. Замість того, щоб докласти рук до суспільно-корисної праці, В. Мороз торує знайомі стежки до радіостанції “Свобода”, націоналістичних журналів “Сучасність” і “Визвольний шлях” тощо.

А коли довелось відповідати за злочини, за виготовлення і поширення антирадянських документів, він знову хитрує, намагається замести сліди. В. Мороз спочатку відмовляється від “чесі” бути їх автором і тільки припертий до стіни показами свідків Б. Д. Антоненка-Давидовича, І. М. Дзюби, В. М. Чорновола — змушений зізнатися.

На суді, крім викладеного вище, з’ясувалося й інше. Націоналістичному “апостолові” вже стало тісно в рамках нашої республіки. Він накидається з лайкою не тільки на

українських радянських письменників – співців дружби народів, інтернаціоналістів, а й на літераторів з інших республік, які виступають з критикою націоналізму. Так, прочитавши в “Литературной газете” статтю-відповідь радіо-брехунам з Мюнхена білоруської поетеси Євдокії Лось, В. Мороз пише їй листа, насиченого націоналістичними мареннями і расизмом, перемішуваними з наклепами на національну політику партії, погрозами та образами.

Отже, засуджений В. Мороз не тільки систематично писав антирадянські наклепницькі “твори”, але й сам нелегально розповсюджував цю отруту, вів антирадянську пропаганду і за це став вдруге перед судом, одержав по заслугах.

Все гранично ясно. Чого В. Мороз бажав, те й уподобав. І хто б, яким би чином не брався захищати цього “апостола зради”, кожній неупередженій людині зрозуміло – чого він хоче, чого домагається. Він зрадив нашому народові, зрадив нашій багатонаціональній Радянській Вітчизні. А зрадників – карають.

Я. Радченко

Радянська освіта. – 1971. – 14 серпня.

№ 175

**ЛИСТ В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА ДО ПРЕЗИДІЇ
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УРСР, ЦК КП УКРАЇНИ, РАДИ
МІНІСТРІВ УРСР ПРО ЗНИЩЕННЯ СТРЕЛЬЦЬКИХ
МОГИЛ НА ЯНІВСЬКОМУ КЛАДОВИЩІ У ЛЬВОВІ**

16 серпня 1971 р.

Голові Президії Верховної Ради УРСР тов. Ляшкови
Секретареві ЦК КПУ тов. Овчаренкові
Першому заступникові

Голови Ради Міністрів УРСР тов. Тронькові

Важко уявити, чи є щось дикіше, антигуманніше і страшніше, як наруга над померлими. Мабуть, “людяніше” розстріляти людину, аніж потім знести бульдозером її могилу і повикидати із землі кістки...

Те, що коїться на Янівському цвинтарі у Львові, майже в центрі Європи, може вимірюватися хіба азіатськими середньовічними мірками. Під наглядом спеціально приставлених осіб

бульдозер зриває стрілецькі могили, а лопати грабарів повертають перетлілі останки...

Кажуть, це робиться за санкцією голови Львівського облвиконкому Телішевського. Не знаю, які адміністративні таланти має ця людина, що їй довірили таку відповідальну посаду, але цього одного достатньо, щоб знелюднілого чиновника розжалувати у єфрейтори!

Задумаймося над тим, що твориться!

По-перше, наруга над могилою навіть прямого ворога — це блюзнірство, відкинуте цивілізованим світом. Смерть зрівнює погляди й ідеології. І смерть вимагає до себе пошани. У Кримінальному кодексі УРСР є стаття 212, яка передбачає кримінальні санкції за глум над могилами.

По-друге, чи галицькі юнаки, які наприкінці 1918 року полягли в боротьбі з польськими легіонерами, відстоюючи Галичину від колоніального поневолення панською Польщею, — це вороги Радянської влади? Ще невідомо, де опинилися б вони, якби не загинули в ті дні: може, були б в армії УНР, а можливо, і в ЧУГА (Червона Українська Галицька Армія). До речі, аматори цитат знаходять позитивні слова про стрільців у Леніна. За що ж їм, загиблим понад 50 років тому, мстять зараз? За те, що рятували Галичину від польського гніту? Ми що ж, розписуємося у солідарності з пілсудчиками, з пацифікацією, з Березою Картузькою? Але навіть поляки, окупувавши Галичину і ненавидячи стрільців як ворогів, не вчинили наруги над стрілецькими могилами. Не подумалися до відвертого знищення могил навіть при Сталіні, хоч наругу над ними чинили. До чого ж дійшли ми з вами?!

Багато говориться зараз про підступи буржуазної ідеології. Не думаю, щоб усі буржуазні видавництва і радіостанції, разом узяті, спромоглися на такої сили антирадянську пропаганду, як один львівський бульдозер, що постинав голови стрілецьким хрестам. Після пожежі Державної бібліотеки АН УРСР у 1964 році і політичних арештів за відкрите висловлення переконань у наступні роки важко назвати дію, яка б так підривала авторитет Радянської влади, як теперішнє безчинство у Львові.

Наслідки вже є. Тисячі галичан пройшли за ці дні біля осквернених і сплюндрованих могил. Серед населення — замішання і обурення. Ходять чутки про наміри (теж далекі від людяності, а може, провокаційні) погромити у відповідь

могили партійних і військових керівників і т. п. Невже дійдемо до того, що вводитимемо стан облоги на кладовищах?

Я утримувався від одноосібних звернень до партійних і радянських керівників після того, як у 1967 році за справедливий зауваження про порушення норм соціалістичної законності мене спочатку кинули за ґрати, а потім зробили із критика й журналіста залізничним робітником. Але сьогодні мовчати не можу. В ім'я людяності закликаю Вас втрутитися у дії провінційних самодурів і зупинити глум над стрілецькими могилами, відновивши зруйновані поховання і перенісши звідти тіла похованих на чужих кістках людей. Відмежуйтеся тим самим від злочину, який зараз чиниться у Львові!

В'ячеслав Чорновіл

16/VIII. 1971 року
м. Львів

Опубліковано: Поклик сумління. — 1991. — № 27.

№ 176

ІЗ ГАЗЕТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВІДКРИТТЯ МУЗЕЇВ АТЕЇЗМУ НА ІВАНО-ФРАНКІВЩИНІ

19 серпня 1971 р.

Проводячи атеїстичну роботу, партійні та радянські організації, заклади культури Івано-Франківської області почали створювати атеїстичні музеї в колишніх культових приміщеннях. Перший такий музей відкритий у колишній монастирській церкві с. Дора, що поблизу Яремчі, одразу завоював велику популярність.

Він став зразком для створення подібних музеїв і в інших районах. Відвідувачами його є віруючі і невіруючі, протягом минулого року тут побувало понад 50 тис. чоловік. У музеї проводились семінари партійних, комсомольських, радянських працівників, пропагандистів і лекторів-атеїстів.

Чудовий музей атеїзму торік відкрито в селі Хотинь, а згодом і в с. Цвітова Калуського району. В кінці минулого року в Косові — цьому чарівному куточку Карпат — почав роботу в колишній церкві музей гуцульського мистецтва.

Тепер музеї створюються в колишніх культових установах у Коломийському, Рогатинському, Городенківському районах.

Новий подарунок одержали також жителі м. Івано-Франківська: в місті відкрито музей історії релігії та атеїзму. Розмістився він у Вірменській церкві, спорудженій у другій половині XVIII ст. талановитими безіменними майстрами. Споруда ця – архітектурна пам'ятка.

Храм, який був знаряддям одурманювання і приниження людини, став храмом освіти і розуму. Він є науково-методичним центром атеїстичної пропаганди...

Боротьба вчених-матеріалістів усіх часів проти ідеалістичних поглядів – тема стендів великого розділу “Наука і релігія”. У ньому – праці видатних мислителів Коперніка, Галілея, Ломоносова, Менделєєва про Всесвіт, про походження і розвиток життя на Землі. Схеми, фотографії, макети, що спростовують біблійні вигадки про створення світу.

“Православ'я на Україні”, “Релігійне сектантство”, “Католицизм і уніатство на західноукраїнських землях”. Все це бачили трудящі Прикарпаття на власні очі. Страждання, насильство, гноблення несли уніати трудящим. Кривава діяльність митрополита Шептицького, який вірою і правдою служив Ватикану, австрійським, польським і німецьким окупантам. В музеї експонуються документи і знімки, які розкривають найбільш ганебні вчинки уніатів у роки Великої вітчизняної війни, їх союз з фашистами та українськими буржуазними націоналістами.

Ось фотографії: архієпископ Й. Сліпий у товаристві гітлерівських офіцерів; греко-католицьке духовенство зустрічає хлібом-сіллю фашистів, благословляє відправку наших людей до Німеччини, “відпускає” гріхи бандерівським головорізам. На іншій фотографії єпископ Іван Лятишевський поряд з катом українського народу бригаденфюрером СС Отто Вехтером під час зборища нацистів у Станіславі.

А хіба пройдеш байдуше повз стенди, що розкривають “Середнянське чудо”, яким уніати обманювали віруючих, закликаючи не брати участі у громадському житті, не посилати в школу дітей, не працювати. Довго затримуються люди біля стендів, що розкривають реакційну суть сектантства. На фото – друкарська машинка, готові до відправки за кордон шифрові звіти, бункер, де переховувались сектантські верховоди, зберігалась антирадянська література. Тут же – штучні копита, котрі використовувались для маскуванню слідів при переході кордону. Жертви сектантів і ті, хто порвав з сектантами...

У розділі “Ставлення Комуністичної партії та Радянської

держави до релігії і церкви” широко показано ленінські твори, висловлювання класиків марксизму-ленінізму, висвітлено атеїстичну роботу в області і впровадження нових обрядів, названо кращих лекторів-атеїстів.

Центральний розділ – “Досягнення радянського народу у освоєнні космосу”. Фотографії і праці основоположників космічної науки, портрети всіх космонавтів. Відвідувачі можуть подивитись діораму Всесвіту, на якій демонструються схід сонця, мерехтіння зірок, політ Юрія Гагаріна, почути голос першого космонавта.

Експонуються глобус Місяця, автоматична станція “Луна-3”, які демонструвалися на міжнародній виставці “Космос миру” у Белграді, макет космічного корабля “Восток-3”.

Близько 4000 експонатів в музеї. Фотографії, документи, унікальні предмети церковного культу тощо. Всі вони тепер спрямовані проти релігії. А незабаром тут працюватимуть бібліотека з читальним залом, методичний кабінет.

Більше року працювала музейна рада при міськомі партії, готуючи експозиції. До неї входили науковці міста, лектори-атеїсти, партійні керівники, науковці музею. Допомогали вчені Львова, Києва, Ленінграда, Москви. У створенні музею взяли участь майже сімдесят підприємств і організацій міста.

Заступник директора
Івано-Франківського
краєзнавчого музею

Володимир Ковбас

Культура і життя. – 1971. – 19 серпня. – С. 2.

№ 177

**ІНФОРМАЦІЯ ЗОЛОЧІВСЬКОГО РАЙКОМУ КП
УКРАЇНИ ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМОВІ ПАРТІЇ ПРО ДІЇ
РАЙКОМУ У ЗВ'ЯЗКУ З ВЕСІЛЛЯМ У СІМ'І
ЄВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТИЯН-БАПТИСТІВ**

25 серпня 1971 р.

Таємно
екз. № 1

Секретарю Львівського обкому
КП України
тов. Падалка А. З.

Золочівський Райком КП України повідомляє, що 22 серпня 1971 року в м. Золочеві відбувалося весілля в сім'ї сектанта секти ЄХБ Сидоровича Мар'яна Михайловича. (Сидорович М. М. не являється членом секти, а в секті знаходиться його дружина і дочка).

Дочка Сидоровича — Оксана-Дарія являється активною сектанткою, працює медсестрою в Задвірнянській лікарні Буського району, одружилася з сектантом Муха Михайлом Дмитровичом, уродженцем села Волчищовичі, Мостиського району, працює у м. Львові в об'єднанні теплових систем і насосів, проживає по адресу м. Львів, вул. Зорге 16, кв. 1.

Весілля цього подружжя відбувалося біля власного будинку Сидоровича на відкритій площадці з співом релігійних пісень.

На цьому весіллі були присутні члени Золочівської общини сектантів ЄХБ, а також були запрошені сектанти ЄХБ з м. Львова. Всього на весіллі було присутніх приблизно 50—70 сектантів.

В зв'язку з тим, що весілля проходило на відкритій площадці, райкомом партії разом з адміністративними органами були прийняті міри недопущення порушень громадського порядку. Разом з тим було виявлено, що запрошені на це весілля сектанти з м. Львова приїхали на автобусах і автомашинах, які належать слідуючим організаціям:

1. Автобуси 13—67 ЛВН і 25—37 ЛВМ — Львівському обласному управлінню кінофікації рембудуправлінню.

2. Автобус 99—71 ЛВБ — Львівському будинку культури працівників торгівлі.

3. Легкові автомашини ГАЗ—69 63—13 ЛВН і ГАЗ—69 74—90 ЛВМ — Облміжколгоспбуду.

Для в'яснення, на яких підставах використовуються державні автобуси і автомашини для перевезки сектантів, працівниками райвідділу міліції у водіїв автобусів відібрані путьові листки і шоферські права, які зараз знаходяться в райвідділі міліції. Водії легкових автомашин, які належать Облміжколгоспбуду, скрилися від перевірки.

Райкомом партії разом з адміністративними органами намічено ряд заходів по попередженню діяльності сектантських груп.

Разом з тим повідомляємо, що у відповідності до намічених заходів, адміністративними органами притягнутий до кримінальної відповідальності активний сектант — еговіст Дутко. Найближчим часом до кримінальної відповідальності буде притягнута уніатка-монашка Четирбук, яка намагалася органі-

зувати навчання релігії дітей дошкільного віку. Четирбук в даний час заарештована і ведеться слідство.

В розрізі намічених заходів нами приймаються відповідні міри для припинення зборищ віруючих на так званій “святій горі” в с. Білий Камінь.

Так, 19 серпня 1971 р. разом з адміністративними органами вдалося зборище віруючих на цій горі під час релігійного свята “Спаса” не допустити.

В даний час проводиться відповідна підготовча робота по недопущенню зборища віруючих на “святій горі” 28 серпня ц. р. в день релігійного свята “Матері Божої”.

Секретар Золочівського
РК КП України

М. Кузьменко

На документі – написи:

В. Подольчаку

Питання про автобуси перевіряється. 30.VIII.71.

Довідка. Факти підтвердилися. Винних притягнуто до відповідальності.

В. Подольчак 15.II.72.

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 156. – Арк. 179.

№ 178

ГАЗЕТНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗДОБУТТЯ НАРОДНИМ ТАНЦЮВАЛЬНИМ АНСАМБЛЕМ “ВОЛИНЯНКА” ПЕРШОГО ПРИЗУ МІЖНАРОДНОГО ФЕСТИВАЛЮ ФОЛЬКЛОРНОГО ТАНЦЮ

27 серпня 1971 р.

Луцьк 27. (Кор. Радянської України). В Угорщині закінчився третій міжнародний фестиваль фольклорного танцю. 33 мистецьких колективи з Болгарії, Чехословаччини, Франції, Югославії, Румунії, Угорщини та СРСР боролися за найвищі нагороди. Самодіяльне мистецтво нашої країни представляли учасники народного танцювального ансамблю “Волинянка” з Луцька.

Українські митці показали чотири танці. Перший приз журі одностайно присудило ансамблю “Волинянка”.

О. Чернецький

Радянська Україна. – 1971. – 28 серпня.

ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ЦК КП УКРАЇНИ ПРО ЗНИЩЕННЯ МОГИЛ СІЧОВИХ СТРІЛЬЦІВ НА ЯНІВСЬКОМУ КЛАДОВИЩІ ЛЬВОВА

2 вересня 1971 р.

ЦК КП України

Про впорядкування секторів 38 і 38"а"
Янівського кладовища у м. Львові

Протягом 1918–1920 років у м. Львові на Янівському кладовищі було проведено поховання у секторі 38 так званих “січових стрільців” (приблизно 780 могил) та в секторі 38“а” — поляків (понад 600 могил).

Підрозділи українських “січових стрільців” були утворені в 1913–14 рр. з представників галицько-української буржуазії, куркульства та обдурених націоналістичною пропагандою селян для участі у війні проти Росії. В роки революції під назвою “січові стрільці” формувалися військові частини Центральної ради і петлюрівської директорії. Вони використовувалися в каральних операціях проти революційних сил, зокрема, приймали участь у звірячій розправі над робітниками заводу “Арсенал” під час січневого повстання 1918 року, вчинили погром у Київській раді профспілок, розгін селянського з’їзду в Полтаві та інші контрреволюційні дії. Навесні 1919 року частини січових стрільців були розгромлено Червоною Армією і розпалися.

На основі залишків підрозділів українських січових стрільців та проведеної мобілізації наприкінці 1918 р. буржуазно-націоналістичним урядом маріонеткової “Західноукраїнської народної республіки” (ЗУНР) була сформована українська галицька армія. Ця армія використовувалася як для війни з буржуазно-поміщицькою Польщею, так і особливо, для придушення революційного руху в Західній Україні. Частини української галицької армії подавили Дрогобицьке збройне повстання 1919 року, селянські повстання на Тернопільщині та інші революційні виступи. Пізніше формування УГА об’єдналися з залишками петлюрівських банд, а в листопаді 1919 року перейшли на службу до Денікіна і боролися проти Радянської влади на Україні.

Під впливом революційної пропаганди і агітації солдатська маса УГА стала переходити на сторону Червоної Армії. З них було утворено три бригади Червоної української галицької армії (ЧУГА), проте дві бригади контрреволюційному офіцерству вдалося перетягти на сторону білополяків, де вони були розформовані. Лише частина солдат I-ої бригади не піддалася контрреволюційній пропаганді, прорвала вороже кільце і з'єдналася з Червоною Армією.

На Янівському кладовищі поховані солдати і офіцери українських січових стрільців і української галицької армії, а також білополяків, які загинули під час війни ЗУНР з буржуазно-поміщицькою Польщею та інших військових дій в період 1918–1920 років.

В зв'язку з тим, що минуло понад 50 років після останнього поховання, відсутністю нагляду за більшістю могил та занедбаністю значної частини їх, Львівський міський виробничо-реставраційний комбінат похоронного обслуговування за погодженням з місцевими партійними і радянськими органами, на основі інструкції про порядок поховань і утримання кладовищ у населених пунктах Української РСР Міністерства комунального господарства Української РСР № 460 від 27 вересня 1967 року розпочав поступове впорядкування секторів 38 і 38“а” Янівського кладовища. Місця під нові поховання виділяються вибірково, там де могили прийшли в повну непридатність. В 1971 р. в 38 секторі перекопано 40 могил і проведено 33 поховання. На кладовищі зроблені об'яви з проханням до родичів похованих звертатись до адміністрації комбінату по питаннях впорядкування могил.

Дії комбінату похоронного обслуговування викликали певне заперечення у деяких осіб, які необгрунтовано вбачають в січових стрільцях учасників національно-визвольного руху на Україні. Є заяви і з боку населення польської національності.

Враховуючи, що поховані в секторах 38 і 38“а” були активними учасниками різноманітних націоналістичних організацій, вели боротьбу проти революційних сил і їх поховання не представляють історичної значимості, могили занедбані, а також в зв'язку з тим, що є потреба в нових місцях для поховання, обком КП України вважає доцільним і далі проводити поступове впорядкування Янівського кладовища.

По суті справи заявникам роз'яснено.

Секретар Львівського обкому
КП України

Ю. Єльченко

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 131. — Арк. 83-84.

№ 180

**ДОВІДКА ГОРОДОЦЬКОГО РАЙКОМУ КОМПАРТІЇ
УКРАЇНИ ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМОВІ ПАРТІЇ
ПРО ЗАХОДИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ
ЦЕРКВИ В СЕЛІ МШАНА**

8 вересня 1971 р.

Таємно

Екз. 1

Львівському обкому КП України

Довідка

Городоцького райкому КП України про проведені заходи по підготовці до освоєння церкви в селі Мшана

В першій половині серпня 1971 року райком КП України разом з виконкомом районної Ради депутатів трудящих та адміністративними органами розробив конкретний план освоєння церкви в селі Мшана. Поряд з організаційними заходами, зв'язаними з безпосереднім освоєнням церкви, в плані передбачено проведення відповідної роботи з населенням. Згідно плану створено пропагандистську групу в складі 32 чоловік, в яку увійшли комуністи села Мшана і вчителі Мшанської середньої школи. Пропагандистською групою здійснений подвірний обхід, ними роз'яснено в кожній сім'ї законодавство про релігійні культу. А саме, що приміщення церкви і майно, яке знаходиться в ній, належить державі і знаходиться на балансі в місцевих органах влади, що самочинне відкриття і відвідування церковного приміщення тягне за собою кримінальну і адміністративну відповідальність. Що відвідувати церкву можна лише після того, як релігійна громада буде зареєстрована і одержить на це дозвіл.

Крім того, пропагандистською групою проведені індивідуальні бесіди з 857 дорослими громадянами села, в яких

з'ясовано їх ставлення до релігії. Згідно даних пропагандистської групи в селі така релігійна обстановка: із 857 чоловік 130 не визнають жодної релігії і не відвідують церкви, що складає 14,9 %, 227 чоловік не відвідують церкви, але дотримуються релігійної обрядності, що складає 26,4 %, 220 чоловік визнають православну віру, відвідують церкву в сусідніх селах Повітно і Суховоля 25,5 %, 121 чоловік вважають себе католиками, відвідують Львівський катедральний костьол, або 14,1 %, 159 чоловік уніятів, в т. ч. понад 50 чоловік фанатично віруючі, відвідують церкву в селі Мшана, що складає 18,5 %.

Проведено сесію сільської Ради депутатів трудящих. На сесії виступили з пропозицією передати церкву колгоспу для використання під складське приміщення голова колгоспу т. Панасевич А. А., голова сільської Ради т. Панчук В. М. та заступник голови райвиконкому т. Денисюк А. І., питання передачі на голосування не ставили, але жоден з депутатів і присутніх селян не висловлювали протесту проти такої пропозиції.

3 вересня 1971 року проведено збори вчителів Мшанської середньої школи, на яких обговорювалась стаття "Безпорадні атеїсти", надрукована в газеті "Вільна Україна" від 3 серпня 1971 року. На зборах вчителі розказали, яка робота була проведена по атеїстичному вихованню трудящих села і учнів школи, відмічалось, що лекції і інші заходи на атеїстичні теми, що проводяться силами вчителів школи і первинною організацією товариства "Знання", не дають бажаних наслідків, прибічники уніатської віри їх не відвідують, індивідуальна робота з ними теж бажаних наслідків не дає. Що останнім часом уніати активізували свою роботу і крім пропагандистських заходів, треба посилити боротьбу з ними і адміністративним органам влади.

6 вересня проведені комсомольські збори, на яких було присутніх 80 чоловік, де також обговорена стаття "Безпорадні атеїсти". По цьому ж питанні проведені партійні збори. На обліку в парторганізації 35 комуністів.

Адміністративними органами проводиться індивідуальна робота з активними уніатами і, як наслідок, Терличко Михайло Миколайович, що працює на Львівському керамічному заводі, та Панчук (Залізник) Софія Василівна, що працює медсестрою санаторію-профілакторію ЛПВРЗ, написали статті в районну газету про відхід від уніатської церкви.

Оперативною групою, в яку входять працівники райвідділу міліції, санстанції, пожежної інспекції перевірено 46 господарств, в тому числі 28 прибічників уніатської віри. Оштрафовано за порушення протипожежних заходів 10 чоловік, в тому числі 9 уніатів, за антисанітарний стан оштрафовано 7 уніатів.

В уніатських прибічників Михайлишина Михайла Михайловича, який працює слюсарем на Львівському пивзаводі, знайдено 5 цинкових труб, лист цинкової бляхи, Омелян Марії Михайлівни, яка працює в колгоспі, знайдено 10 літрів самогонної закваски, оштрафовано на 10 карбованців, Денисовської Ганни Михайлівни, пенсіонерка, знайдено 1,5 літра самогону, проти неї порушується кримінальна справа, Баса Івана Михайловича, працює грузчиком на заводі "Сільмаш", знайдено 52 кілограми нітродьохромової фарби, вирішується питання про порушення кримінальної справи.

Оперативна група продовжує свою роботу.

В селі працює оціночна комісія в складі представників райфінвідділу, районної архітектури та представника ОБХСС, яка перевіряє правильність забудови, наявність документів на придбання будівельних матеріалів.

Беручи до уваги роботу, проведену пропагандистською групою з мешканцями села, оперативною групою та оціночною комісією, єдність думки висловленої на партійних, комсомольських зборах, на зборах депутатів та вчителів, якими було охоплено понад 170 чоловік відносно незаконних домагань прибічників уніатської віри та самовільної відправи в церкві, райком КП України вважає, що в селі Мшана створилася реальна можливість найближчим часом здійснити план по освоєнню церкви.

Секретар Городоцького райкому
КП України

Г. Коваль

На документі напис – т. Віхоть В. М. На контроль роботу в с. Мшана.

В. Подольчак 22.II.72.

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 156. – Арк. 179.

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТКОМУ
ЛЬВІВСЬКОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ ПРО
НОМЕНКЛАТУРУ КАДРІВ**

9 вересня 1971 р.

П – 1. Об утверждении структуры номенклатуры выборных партийных органов партийной организации медицинского института.

Партийный комитет постановляет:

1. Утвердить структуры номенклатуры парткома:

- Объединенный Ученый Совет (проректора);
- Секретари партийных бюро;
- Секретари комитета комсомола;
- Зав. отделами – (гл. бухгалтер, начальник отдела кадров, начальник учебной части, проблемная лаборатория, зав. ЦНИЛ, зав. библиотекой);

- Председатель местного комитета;
- Председатель профкома;
- Редактор многотиражной газеты “Медичні кадри”;
- Зав. кафедрами общественных наук;
- Преподаватели кафедр общественных наук;
- Деканы;
- Аспиранты;

2. Утвердить структуры номенклатуры партийных бюро:

- Парторги кафедр и курсов;
- Профессора кафедр;
- Доценты;
- Старшие преподаватели;
- Ассистенты;
- Секретари комсомольских бюро факультетов;
- Председатели студсоветов;
- Коменданты.

3. Утвердить номенклатурных работников партийного комитета:

тов. Подорожного Павла Григорьевича – проректора по учебной работе, зав. кафедрой терапии ФСУВ.

тов. Омельченко Владимира Михайловича – проректора по научной работе, зав. каф. топанатомии.

тов. Лимана Ивана Антоновича – проректора по АХЧ.

тов. Валигуру Якова Степановича — декан лечебного факультета.

тов. Чучмая Георгія Семеновича — декан стоматологічного факультета.

тов. Даценко Ірину Івановну — декан санітарно-гігієнічного факультета, зав. кафедрою загальної гігієни.

тов. Деринга Болеслава Емельяновича — декан по роботі з іноземними студентами.

тов. Титова Михайла Борисовича — зав. каф. інфекційних хвороб.

тов. Щербакову Анну Константиновну — зав. кафедрою дерматології.

тов. Ладную Любовь Григорьевну — зав. кафедрою фармакології.

тов. Гурлади Надежду Сергеевну — зав. кафедрою історії КПСС.

тов. Шугурова Александра Федоровича — і. о. зав. каф. філософії.

ДАЛО. — Ф. П-112. — Оп. 1. — Спр. 249. — Арк. 282-283.

№ 182

ЛИСТ КИЇВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ДО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ ПАРТІЇ ПРО УЧАСТЬ РЕДАКТОРА ВИДАВНИЦТВА “КАМЕНЯР” МИХАЙЛА ОСАДЧОГО У ЗІБРАННІ В КИЄВІ НА ЧЕСТЬ РІЧНИЦІ ПЕРЕЗАХОРОНЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

13 вересня 1971 р.

Секретарю Львівського обкому
КП України
тов. Пирожаку К. І.

Щороку 21–24 травня в м. Києві з ініціативи комсомольських організацій проводиться фестиваль “Київська весна”. За традицією, другий день фестивалю присвячується дружбі народів нашої країни, інтернаціональному єднанню трудящих.

Проте окремі тенденційно настроєні особи всупереч офіційному дню пам’яті Т. Г. Шевченка намагаються використати дату 22 травня для відзначення так званої річниці перезахоронення поета.

В антигромадському зібранні, яке відбулося біля пам'ятника Т. Г. Шевченку в ніч з 22 на 23 травня ц. р., взяв участь Осадчий Михайло Григорович – редактор видавництва “Каменяр”.

Ставимо Вас про це до відома.

Секретар Київського обкому
КП України

Ф. Рудич

На документі – написи:

тов. Подольчак В. М.

Прошу довести до секретаря, де працює Осадчий.

підпис

4.X.71 р.

Довідка

Поведінка Осадчого обговорена на профспілкових зборах. Про нього було опубліковано фейлетон в газеті “Вільна Україна”. Осадчий висновків не зробив! 2 січня 1972 він арештований органами КДБ і зараз по його справі ведеться слідство.

В. Подольчак

8.01.72.

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 156. – Арк. 102.

№ 183

ІЗ СТЕНОГРАМИ ПЛЕНУМУ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ІДЕОЛОГІЧНУ СИТУАЦІЮ В ОБЛАСТІ

21 вересня 1971 р.

КУЦЕВОЛ В. С., перший секретар обкому партії (доповідь).

... Стан політичної роботи серед населення області недавно вивчала комісія ЦК КПРС. Обласній партійній організації вказано на серйозні недоліки. Миськкоми, райкоми партії, первинні партійні організації повинні вжити негайних заходів, щоб їх усунути, піднести на вищий рівень виховання трудящих, усього населення.

Предметом особливої турботи повинно й надалі бути інтернаціональне виховання трудящих, пропаганда дружби народів, боротьба проти проявів буржуазної ідеології. В цьому відношенні робиться чимало, але підстав для заспокоєння немає. Адже специфічні особливості нашої області намагаються

ефективно використати класові вороги, імперіалістична пропаганда. За останні роки значно зростає кількість різного роду релігійних місіонерів і зловорожих елементів, які за завданням закордонних націоналістичних і антирадянських центрів намагаються відвідати Львівщину в складі туристських груп і на приватній основі. Тільки в цьому році за ворожу діяльність з території області видворено за межі країни одинадцять чоловік. Різними каналами зростає потік антирадянської, націоналістичної і релігійної літератури.

В області є ще частина людей, національно обмежених, мають місце окремі прояви українського буржуазного націоналізму і сіонізму. Ворожу по суті позицію продовжують займати декілька осіб (Чорновіл*, Осадчий, брати Горині та ін.), які повернулися з місць покарання за націоналістичну діяльність. Під їх впливом розповсюджуються і розмножуються навіть на ротаторах ідейно шкідливі літературні твори. А партійні організації підприємств і установ, де працюють ці люди, не ведуть активної виховної роботи з ними, не створюють навколо них відповідної громадської думки, громадського осуду.

В ряді організацій та установ, навіть ідеологічного напрямку, зокрема в деяких школах Городоцького і Мостиського районів, вузах і науково-дослідних установах, у Львівському цирку працюють люди, які в минулому були зв'язані з націоналістичним рухом.

За розповсюдження антирадянських документів, передачу і друкування їх у націоналістичному журналі "Воля і Батьківщина" за кордоном у цьому місяці були притягнуті до кримінальної відповідальності лікар Львівського науково-дослідного інституту охорони материнства і дитинства Ковальчук і вчитель Петричівської восьмирічної школи Буського району Пастух. Мали місце факти, коли окремі науковці і журналісти намагалися представити за пропагандистів марксизму-ленінізму деяких націоналістичних ідеологів. Окремі люди намагаються виправдати дії "січових стрільців", видати їх за учасників національно-визвольної боротьби.

Деяка частина населення єврейської національності схвалює дії сіоністів за кордоном, поширює антирадянські і емігрантські настрої, безпідставно вимагає дозволу на виїзд в Ізраїль. Ці негативні явища і ворожі прояви не знаходять своєчасної гострої оцінки з боку комуністів, первинних партійних організацій. Чому вони не використовують вимог Статуту КППРС, не виконують свого партійного обов'язку?

Посиленню інтернаціонального виховання населення повинна сприяти підготовка до відзначення 50-річчя утворення Союзу РСР. Партийні комітети і первинні партійні організації повинні організувати цикли лекцій з проблем ленінської теорії національного питання, суті національних відносин при соціалізмі, про досягнення союзних республік, широко проводити тематичні вечори, теоретичні конференції. Під девізом “В дружбі народів – наша сила” слід провести трудові і творчі звіти, фестивалі художньої самодіяльності, кінофестивалі та інші масові заходи.

Останнім часом в області дещо пожвавилася антирелігійна робота. Міськкоми, райкоми партії, первинні партійні організації стали гостріше реагувати на факти неправильного ставлення комуністів, керівних працівників до питань релігії, зокрема до боротьби з залишками уніатського духовенства. Однак релігійна обстановка в області складна. Тут діє багато церков і релігійних сект, високою і стабільною залишається церковна обрядність. Під видом проведення весіль організуються зборища сектантів. Недавно на таке зборище в Золочеві, що відбулося в зубного техника Сидоровича, майже 300 баптистів приїхали автобусами Львівського будинку культури працівників торгівлі, обласного управління кінофікації та легковими автомашинами обласного об'єднання “Міжколгоспбуд”. Виникає питання, на якій підставі керівники цих установ виділяли машини, де були первинні партійні організації?

Подібні зборища проводилися в лісовому масиві біля села Полтва Буського району, на які приїздило зі Львова близько 100 єговістів. Або такі факти: за даними адмінорганів тепер у різних духовних семінаріях країни навчається понад 40 чоловік із Львівської області. Деякі особи навіть по два рази складають іспити.

Про політичну короткозорість і безпечність деяких керівників партійних організацій і радянських органів свідчать ще й інші факти. Недавно в Золочівському районі була заарештована уніатська монахиня, яка організувала вивчення закону божого учнями с. Зозулі. Через безконтрольність виконкому Турківської районної Ради депутатів трудящих на території радгоспу “Комсомолец” була добудована церква. З вини багатьох райвиконкомів зволікається закриття так званих затухаючих церков, яких в області нараховується понад 150.

В антирелігійній роботі треба значно підвищити активність

первинних партійних організацій, притягати до партійної відповідальності людей, які потурають релігійникам, вести наступальну ідейну боротьбу проти релігії. Слід ширше впроваджувати нову обрядність, формувати в кожному колективі войовничо-атеїстичну громадську думку. Особливу увагу слід звернути на атеїстичне виховання молоді в школах, вузах, технікумах, училищах профтехосвіти.

Рішучу боротьбу проти порушників законодавства про культу, за остаточне припинення діяльності уніатського духовенства та нелегальних сектантських угруповань повинні вести адміністративні органи.

...На Львівщині працює великий загін художньої інтелігенції, яка подає певну допомогу партійним організаціям у вихованні людей. Але не всі літератори і художники з партійних, класових позицій підходять до висвітлення і оцінки окремих подій і фактів. Деяким творам притаманні ідейна нечіткість, двозначність, сумнівний історичний підтекст, ідеалізація патріархальщини. Про це вже неодноразово велася розмова, але партійні організації не роблять належних висновків, слабо впливають на залучення провідних митців до висвітлення проблем сучасності, до робітничої і колгоспної теми. Вони повинні систематично організовувати обговорення творів у Спілках, виробничих колективах, допомагати літераторам і митцям, щоб їх виступи перед трудящими носили політичний характер.

...Товариші! Відомо, що боездатність кожного партійного колективу визначається ідейністю, організованістю та дисциплінованістю його членів. XXIV з'їзд КПРС підкреслив, що на наступних етапах ще в більшій мірі виникає необхідність неухильно поліпшувати якісний склад партії, підвищувати вимогливість до вступаючих в її ряди, посилювати політичне загартування комуністів.

Первинні партійні організації області здійснюють вказівку з'їзду про те, "щоб провідне місце в соціальному складі партії належало робітничому класові". Як уже відмічалось, за останні роки обласна партійна організація зросла, в основному, за рахунок робітників і колгоспників. У Залізничній, Радехівській, Жидачівській, Перемишлянській парт-організаціях якісний склад прийнятих в партію ще кращий. Важливо, що до партії вступає все більше молоді. В минулому році по рекомендаціях комсомолу прийнято більше 45 процентів від загального числа. Однак у роботі по відборі в партію ще допускаються серйозні недоліки. Бориславський,

Стрийський міськкоми, залізничний, Ленінський, Нестеровський, Кам'яно-Бузький, Яворівський райкоми партії останнім часом не проявляють активності щодо прийому в КПРС робітників.

Ряд партійних комітетів недостатньо займається відбором у партію передовиків сільськогосподарського виробництва, особливо працівників провідних професій. Це серйозний прорахунок, бо лише в колгоспах сьогодні налічується 67 малочисельних партійних організацій, які не можуть повною мірою впливати на підвищення суспільного виробництва і виховання мас.

Приймаючи людей в партію, окремі партійні комітети не завжди глибоко вивчають їх ділові і політичні якості. Самбірський міськком партії, наприклад, останнім часом прийняв у КПРС людей, які в минулому судилися або мали зв'язки з оунівським підпіллям. Це свідчить про притуплення класової пильності у деяких партійних працівників, невміння давати правильну політичну оцінку людям і фактам.

Необхідно всім міськкомам і райкомам партії уважніше ставитися до сигналів про те, що окремі члени партії приховали компрометуючі дані свого минулого. Адже час від часу нам доводиться розглядати персональні справи таких комуністів, відповідно карати їх і навіть виключати з КПРС. Ми ще раз наголошуємо на тому, що в питанні поповнення рядів КПРС слід неухильно керуватись методом індивідуального відбору, ленінською настановою про чистоту партійних рядів.

Характерним для обласної партійної організації є те, що в ній нараховується близько 20 проц. молодих комуністів. Це покладає на партійні органи серйозні завдання в справі виховання партійного поповнення...

Партійні комітети, первинні партійні організації повинні оперативно реагувати на факти аморальної поведінки комуністів, рішуче очищати свої ряди від тих, хто компрометує високе звання члена партії. В цьому році 74 комуністи притягнуті до кримінальної відповідальності, близько 200 за цей час скоїли хуліганські вчинки, 390 чол. було затримано в нетверезому стані...

XXIV з'їзд КПРС прийняв рішення про обмін партійних документів. Цей важливий організаційно-політичний захід буде своєрідною перевіркою наших партійних рядів. Передбачається серйозна підготовча робота з тим, щоб обмін партійних документів сприяв дальшому зміцненню партії,

підвищенню активності, дисципліни комуністів. Уже тепер необхідно розпочати уточнення облікових даних на комуністів, розглянути стан роботи з комуністами, які мають партійні стягнення. В обласній організації стягнення мають близько трьох тисяч комуністів, більше половини їх накладено понад 5 років тому. Це свідчить про неувагу партійних організацій до такого засобу виховання, як партійне стягнення. Необхідно найближчим часом розібратися в цій справі і навести належний порядок...

ЯРГИСЬ А. В. — секретар партійного комітету Львівського державного університету ім. І. Франка.

... Викладач вищої школи несе повну відповідальність за навчання та виховання студентів, за свої ідейні позиції та переконання і тому відступ від принципу партійності в навчально-виховній та науковій роботі несумісний з високим званням радянського вченого. На жаль, в нашій здоровій університетській сім'ї в минулому мали місце факти ідейних збочень та втрати політичної пильності з боку окремих вчених. Так, серйозні політичні помилки при викладанні курсу історії СРСР допускав бувший доцент університету Карпенко О. Ю., порушував ленінські методологічні принципи наукового дослідження доцент кафедри політекономії Злупко С. М., який з об'єктивістських позицій давав оцінку окремим діячам минулого. Партійна організація університету гостро засудила ці збочення, дала їм принципово-партійну оцінку...

В системі навчально-виховних заходів партійної та комсомольської організації одне з центральних місць відводиться вихованню студентської молоді в дусі високої соціальної відповідальності за наслідки навчання. Результати літньої екзаменаційної сесії свідчать про позитивні наслідки цієї роботи. Успішність в університеті зросла в порівнянні з минулим роком з 86,5 проц. до 91,6 проц., зросла кількість відмінників і тих, які вчаться на "добре" і "відмінно". Особливо відрадним є той факт, що майже всі студенти університету в цьому навчальному році встигають з суспільно-економічних дисциплін.

Однак ми цілком усвідомлюємо, що ці певні здобутки не можуть задовольнити нас, адже під час літньої сесії 278 студентів одержали незадовільні оцінки, а 555 навчаються лише на "задовільно". Все ще низькою залишається успішність на вечірньому та заочному відділеннях. На окремих факультетах вона складає проц. Це хвилює нас, і ми працюємо над усуненням недоліків, які все ще мають місце в навчальній

роботі. Однак не все залежить тільки від нас. Питаннями контролю за навчанням заочників та вечірників, на нашу думку, мало цікавляться партійні, профспілкові та комсомольські організації підприємств і установ. Закид тут слід зробити і органам народної освіти, адже успішність заочників та вечірників-вчителів є дуже низькою. Певну частину вини повинні взяти на себе і школи, які готують для нас поповнення. Так, при наборі в університет у цьому навчальному році з 4098 абітурієнтів 1411, що складає 34 проц., одержали на вступних іспитах двійки. Особливо слабка підготовка випускників шкіл з математики та рідної мови. Саме тому, напевно, можна пояснити і той факт, що на природничі факультети конкурс значно менший, ніж на гуманітарні. Так, наприклад, на юридичному факультеті конкурс серед десятикласників становив 22 чол. на одне місце, в той час як на фізичному і механіко-математичному — 1,7 чол.

Слід звернути увагу об'єктивно на те, що з 220 медалістів, які склали іспити в університет, лише 97 чол. склали іспити на "відмінно", 20 чол. одержали незадовільні оцінки, а 50 чол. — не витримали конкурсу. Особливо турбує і настоює нас той факт, що деякі керівники промислових підприємств та установ безвідповідально ставляться до видачі характеристик-рекомендацій для вступу у вузи.

Тов. КУЦЕВОЛ — До речі, щодо медалістів. Треба партійним організаціям і відділам народної освіти серйозно розібратися з цим питанням. Медалі попадають до дітей службовців і керівного складу. Ми робили аналіз багатьох медалістів і тільки 10—15 проц. їх поступає у вузи. Великий процент медалістів на конкурсних іспитах одержує двійки. Це тривожний дзвінок. Має місце грубе порушення в присудженні медалей, вони не завжди відповідають дійсним знанням.

Тов. БОРИСЕНКО В. Н. — скульптор, заслужений діяч мистецтв України.

... Обласна організація Спілки художників майже повністю виросла і сформувалася за післявоєнні роки. Основну роль у цьому відіграв і відіграє створений за рішенням партії і уряду в 1947 р. Львівський інститут прикладного і декоративного мистецтва. Організація об'єднує зараз 160 членів: живописців, скульпторів, графіків, прикладників та монументалістів і має в своєму доробку твори визначного громадського звучання, високої мистецької вартості.

Керуючись творчим методом соціалістичного реалізму, художники Львова створили чимало творів мистецтва, які

гідно відображають героїчне сьогодні, велич радянської людини – будівничого прекрасного життя на землі, покори-теля космосу, героїв збройної борні і мирних трударів. Це твори, сповнені правдою життя.

Широке визнання здобули на всесоюзних, республіканських і обласних виставках твори: скульптурний портрет В. І. Леніна (автор Якунін, він відкривав сім республіканських і всесоюзних виставок), скульптурна фігура В. І. Леніна (автор Пилева). Споруджено ряд меморіальних пам'ятників у містах і селах. Це – монумент Слави Радянської Армії в м. Львові, пам'ятник комсомольцям в с. Трудовач (автор Чайка), пам'ятники Василю Стефанику в м. Львові (автор Сколоздра), Довбушу в с. Печеніжені та ін. Слід відзначити живописні полотна про Леніна Гуторова, Серветника, графіку Левицького, твори декоративного мистецтва Павловського, Тарнавського, Горбалука.

Але треба сказати, що пам'ятники, які йдуть через скульптурну фабрику, не завжди відповідають вимогам сьогоднішнього дня як у технічному, так і в художньому відношенні. Коли ставиться пам'ятник, то він повинен жити з нами, виконувати свою роль, свій обов'язок. Це можна сказати про монумент Слави Радянської Армії в м. Львові. Біля нього чергують піонери, приймають присягу комсомольці і піонери. Цей пам'ятник живе з нами. Я був цього року у Волгограді, Єревані. Дуже приємно, коли до Монументу на Мамаєвому кургані приїздять молоді люди перед тим, як взяти шлюб, і віддають дань поваги загиблим. Біля цього Монументу приймають у комсомол, піонери. Цей Монумент живе з нами. І коли скульптор такого твору дивиться на свою роботу, то він бачить, що вона виконує свою роль.

На жаль, багато пам'ятників у Львівській області поставлені чисто формально, до них навіть заросли доріжки, до них не прикріплені ні комсомольські, ні піонерські організації. Тут, безумовно, треба використовувати цю форму агітації. Ці пам'ятники повинні жити разом з нами і робити свою справу. З гнівом слід відмітити і такий прискорбний факт, що окремі львівські митці без їхньої згоди були представлені в Нью-Йорку на виставці графіки і ескібрису. Причому, як видно з каталогу загальної виставки, твори вибрані тенденційно, маються на увазі їх зміст і форма.

Істини ради треба сказати, що ворожих творів тут не було, уже давно знищено ґрунт, на якому вони могли б

появитися, але тут були штучно підібрані, вірніше вибрані, окремі екслібриси. Ці твори абсолютно виключали можливість пізнати, чим живуть наші художники, що їх хвилює, яка тематика є правдивою в їх творчості. Цей факт ще раз яскраво свідчить про посилення ідейної боротьби в сучасних умовах, існування двох світових систем. Цей випадок був предметом обговорення на партійних і загальних зборах організації Спілки художників і отримав належну партійну оцінку. Про це постійно слід пам'ятати всім представникам ідеологічного фронту і творчим митцям і передусім їх партійним організаціям. Тоді не красувалися б на американських афішах імена наших деяких художників, а в Брюсселі не вийшла б збірка поезій під претензійним заголовком “Поезії з України” ще маловідомого львівського автора Калинця. Днями на своїх зборах письменники Львова засудили цей вчинок і дали належну йому оцінку.

Вже стало доброю традицією проводити спільні творчі зустрічі, вечори художників, письменників, архітекторів, композиторів. Наприклад, в цьому році відбулися партійні збори художників і письменників. Одним з основних питань, які тут стояли, було обговорення хвилюючої для нас усіх теми гідного втілення пензлем, пером, різцем образу нашого сучасника. Адже істини ради треба сказати, що часто ми, художники і літератори, працівники театру, захоплюємося сивою давниною, а наше величне сьогодні не знаходить у митців належного втілення.

Хочеться сказати і про перспективне планування творчої діяльності. Я маю на увазі спорудження пам'ятників у нашій області. Адже мав місце випадок, коли без належного погодження було спроектовано і повідомлено в пресі про будівництво пам'ятника Сагайдачному біля Самбора. На мою думку, в першу чергу треба увіковічнювати в пам'ятниках тих борців – партійних, радянських працівників, – які загинули в боротьбі з ворогом. Мені довелося побувати, наприклад, у Лопатині. Тут у братській могилі серед тих, хто загинув у відкритому бою з націоналістами, лежить і секретар райкому партії. Можливо, належало б більш символічно відзначити цей подвиг секретаря райкому партії, що мало б велике виховне значення, особливо для молоді.

До цього часу затягнулося спорудження пам'ятника Галану, пам'ятника возз'єднанню західних областей України в єдиній Українській Радянській державі. Думаю, що настав час

замінити і деякі давно споруджені пам'ятники Леніну в окремих районах та пам'ятники на братських могилах. Був період, коли скульптурну фігуру Леніна встановлювали в кожному районі, в кожному селі. Це відіграло свою роль у той період. Зараз ці пам'ятники загубили свою художню вартість, дуже багато таких пам'ятників повинно бути замінено...

Завідуючий загальним відділом
Обкому КП України

О. Венецький

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 18. Арк. 19-22, 24-28, 73-76.

№ 184

ЛИСТ БОРИСА АНТОНЕНКА-ДАВИДОВИЧА, ІВАНА ДЗЮБИ ТА В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА ДО ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ НА ЗАХИСТ ВАЛЕНТИНА МОРОЗА

23 вересня 1971 р.

До Центрального Комітету
Комуністичної партії України

У газеті “Радянська освіта” за 14 серпня 1971 року надруковано за підписом Я. Радченка статтю “Апостол” і його штандарти”. Мусимо реагувати на неї хоча б тому, що в ній у брехливому контексті згадано наші імена.

Стаття Я. Радченка з'явилась як відповідь на голоси західної преси з приводу судової справи історика й публіциста Валентина Мороза, заарештованого в червні 1970 року і в листопаді того ж року засудженого Івано-Франківським обласним судом на дев'ять років ув'язнення в тюрмі й таборі особливого режиму та п'ять років заслання – всього на чотирнадцять років покарання.

Природно було сподіватися, що автор статті покаже фактичну сторону цієї – так чи інакше екстраординарної – судової справи, дасть її кваліфіковану інтерпретацію і, вже спираючись на таке ґрунтовне висвітлення суті питання, за всіма правилами полемічного мистецтва, виступить у бій проти буржуазних фальсифікаторів.

Та ба! Подібні сподівання виявляються наївними. Автор

статті в простоті душевній (а може, знаючи закони жанру?) вважає, мабуть, що в такій благословенній сфері, як боротьба з “українським буржуазним націоналізмом”, здоровий глузд і елементарна логіка не конче потрібні, а фактична достеменність і правда — вже й зовсім зайва розкіш. Тут, гадає він, усі засоби дозволені. Тому і вважає за можливе не входити у такі “дрібниці”, як конкретний зміст судової справи, її фактична сторона, юридична обґрунтованість того, — а поминаючи ці скучні етапи розвитку теми, зразу дає максимальне навантаження своїй уяві, аби вона вималювала якомога страшнішу персону “ворога” — подібно до того, як ото гоголівський коваль Вакула розмальовував чортів, якими довірливі матері-селянки лякали своїх дітей.

Рівень названої статті не дає нам можливості серйозно дискутувати з її автором, тому коротко перерахуємо тільки основні свідомі перекручення фактів, допущені Я. Радченком.

1. В. Мороза названо у статті “апостолом зради”, і кілька разів наголошується, що він засуджений за зраду Батьківщини. Це твердження позбавлене будь-якого політичного і юридичного змісту. Воно є хіба що риторичною фігурою. Але ж яке право має автор вдаватися до “риторичних фігур” там, де йдеться про долю людини і про правдиве інформування громадськості? Зрештою, Конституція нашої країни та Кримінальний кодекс точно окреслюють поняття “зради Батьківщини”, і тут не повинно бути місця фантазії та сваволі. Насправді В. Мороза судили не за ст. 56 Кримінального кодексу УРСР (“Зрада Батьківщини”), а за ст. 62 (“антирадянська пропаганда й агітація”). Йому інкриміновано не шпигунство, диверсії, терористичні акти і т. п., а всього лише написання кількох літературно-публіцистичних статей з питань збереження культурних і духовних традицій нації. На суді статті В. Мороза кваліфікувалися, як антирадянські за ст. 62 КК УРСР, кваліфікувалися, на наш погляд, без достатніх підстав. Але до чого тут “зрада Батьківщини”?

2. Не знайшовши переконливих аргументів для виправдання розправи над В. Морозом у 1970 році, Я. Радченко цитує звідкілясь протоколи допитів В. Мороза по першій справі (1965 р.), коли звинувачений нібито зізнався у намірах створити з допомогою імперіалістичних країн самостійну українську буржуазну державу. Прийом у Я. Радченка неетичний і незаконний з двох причин.

По-перше, докази теперішньої вини В. Мороза треба

шукати в його теперішній справі, а не в попередній, по якій він покарання відбув повністю.

По-друге, якщо цитовані свідчення справді записані у протоколі 1965 року (хоч ми не виключаємо можливості фальшування), то автором їх є зовсім не В. Мороз, а слідчий, котрий вів тоді справу. Адже допит ведеться за схемою запитань слідчого, він же формулює і записує до протоколу відповіді. До того ж відомо, що більшість засуджених по справах 1965–66 рр., в тому числі й В. Мороз, надіслали з місць ув'язнення в юридичні інстанції заяви, в яких писали про незаконні методи ведення слідства й суду і відмовлялися як від визнання вини, так і від приписаних їм “свідчень”.

Звертаємо увагу, що це чи втретє у післясталінські часи преса цитує слідчі протоколи. Досі такий прийом був відомий переважно з “досвіду” 30-х років.

3. Бажання В. Мороза “відірвати Україну з допомогою імперіалістичних держав” нібито підтверджував на тому ж таки першому слідстві свідок – учитель Д. П. Іващенко.

Знову неправда. Свідка Д. Іващенка у справі В. Мороза тоді не було. Був в'язень Іващенко, який не міг виступити свідком проти В. Мороза, бо був суджений разом з ним по одній справі. Такі юридичні аксіоми автор мусив би знати.

4. Ті самі “наміри” В. Мороз нібито “куди вичерпніше викладаються в деяких приналежних його перу “Антирадянських писаннях” – “Мойсей і Датан”, “Серед снігів”, “Хроніка опору” та інших. Але нічого близького до тих “намірів” у статтях В. Мороза не було. Брехня розрахована на те, що не всі, хто читатиме Я. Радченка, знайомі зі статтями В. Мороза.

5. Вискубнувши із контексту статті “Хроніка опору” півфрази, Я. Радченко пише, що В. Мороз закликав “поставити уніятво на чолі духовного життя народу”, “накинути Радянській Україні унію” і т. п. Фантазія, гідна кращого застосування. Бо унію В. Мороз згадав тільки побіжно, пишучи не про Радянську Україну, а про Гуцульщину 2-ї половини XVIII ст., де після поділу Польщі, унія перестала бути засобом колонізації і набрала українського характеру. Такі ж антирадянські думки можна знайти у багатьох дослідженнях сьогоденних радянських вчених.

6. Таку ж маніпуляцію робить Я. Радченко із статтею “Серед снігів”, перекручуючи слова В. Мороза, щоб довести, ніби В. Мороз називав всю українську націю “примітивами”. Насправді є В. Мороз полемізує з такими уявленнями.

Навіть у наведеній Я. Радченком півфразі слово “примітиви” стоїть в лапках”.

7. Для Я. Радченка немає ніяких сумнівів у тому, що В. Мороз “не тільки систематично писав антирадянські наклепницькі “твори”, але й сам нелегально розповсюджував цю отруту... серед деяких елементів на території України; передавав їх для публікації за кордон”.

Те, що слідство не змогло встановити за п'ять місяців, “встановив” одним розчерком пера Я. Радченко. Жодного випадку розповсюдження особисто В. Морозом його статей слідство не встановило (крім поодинокого факту звернення до Б. Д. Антоненка-Давидовича з недокінченою статтею за літературною консультацією), ніякого “розповсюдження” не встановив і суд. Так само навіть мови не було на суді, що В. Мороз особисто будь-що передавав за кордон чи доручив кому-небудь передавати.

8. Твердиться, що В. Мороз уникає суспільно-корисної праці. Знову неправда. В. Морозові не тільки не надали праці за фахом, але перешкодили влаштуватися на далекі від ідеології посади (спостерігачем на метеостанції, учнем різьбяр та ін.)

9. Неправда також, що В. Мороз спочатку “замітав сліди” і відмовлявся від авторства. Насправді на слідстві він взагалі ніяких свідчень про це не давав, вважаючи свій арешт незаконним. Бойкотував він і незаконний закритий суд, але, ніби передчуваючи можливість наклепу, на початку суду все ж оголосив заяву про те, що він є автором чотирьох статей – “Репортаж із заповідника імені Берії”, “Мойсей і Датан”, “Хроніка опору” та “Серед снігів”.

10. Нарешті Я. Радченко свавільно зробив своїми однодумцями і спілниками у нападках на В. Мороза нас – Б. Д. Антоненка-Давидовича, І. М. Дзюбу та В. М. Чорновола. Ми буцімто “приперли до стіни” В. Мороза і змусили його своїми свідченнями зізнатися в авторстві статей. Ми ж не тільки не “припирали” В. Мороза “до стіни”, а навпаки – оголосили протест проти незаконного закритого суду і відмовилися давати на такому суді будь-які свідчення.

Постає питання: на що розраховував автор статті “Апостол” і його штандарти”, оббріхуючи не тільки людину, позбавлену можливості йому відповісти, але й нас? Може, на те, що газету прочитає більше людей, ніж нашу відповідь?

Ми перерахували вище тільки випадки (навіть не всі)

відвертого перекручення В. Радченком таких конкретних фактів, які не надаються до подвійного тлумачення і до суб'єктивних оцінок. На совісті автора залишимо те, що він побачив у статтях В. Мороза “націоналістичне марення і расизм”, “погрози та образи”, “заклик до зруйнування всіх наших набутків” і т. п.

Наклеп чинити не лише говорячи, а й замовчуючи. А замовчує Я. Радченко занадто багато. Що судили В. Мороза незаконним закритим судом; що, всупереч закону, на зачитання вироку не допустили нікого із знайомих підсудного і навіть нас, свідків, забезпечивши цим можливість фальшувати у вироку нашу позицію; що судили В. Мороза фактично не за згадані у статті Я. Радченка твори, а найбільше за “Репортаж із заповідника імені Берії”, де була гостра критика дій КДБ; що засуджено В. Мороза на неймовірно жорстоку кару – 14 років ув'язнення і заслання і т.п.

Статтю Я. Радченка можна було б сприйняти як випадковий екскурс у газетну практику 30-х років, якби такий виступ був єдиний. Але варто лише згадати горезвісну статтю О. Полторацького “Ким опікуються деякі “гуманісти”” (“Літературна Україна” за 16/VII, 1968), Я. Радченка та Я. Клименка (“Радянська Україна” за 31/I, 1971 р.) та ін., щоб помітити наростаючу тенденцію. Для таких виступів характерне одне: відсутність аргументованої полеміки, “переконування” читача за допомогою стандартного набору брудних лайок. Чи ж не застаріла це зброя?

Після XX з'їзду КПРС було проголошено, що органи безпеки перестають бути державою в державі, що за їхньою діяльністю встановлюється ефективний контроль партійних і радянських органів. Тоді, чому б комусь із республіканських керівників найвищого рангу особисто повністю не перевірити якусь одну політичну справу, не вдовольняючись односторонньою інформацією КДБ і самими тільки агентурними даними органів безпеки, які можуть бути підібрані тенденційно. З огляду на те, що справа В. Мороза викликала особливо сильну реакцію як у середині країни, так і за кордоном, можна було б узяти під контроль саме цю справу. Перечитайте усі статті В. Мороза, матеріали слідства й суду, офіційно надіслані протести радянської і закордонної громадськості, виступи преси тощо. Певні, що після повного і неупередженого ознайомлення Ви зробите кроки до звільнення Валентина Мороза або максимального пом'якшення кари,

нейтралізувавши цим велику моральну шкоду, завдану нашому суспільству і комуністичній ідеології самим фактом такої жорстокої розправи.

Б. Антоненко-Давидович, І. Дзюба, В. Чорновіл

Опубліковано: Сучасність. — Мюнхен. — 1972. — № 2. — С. 88-92.

№ 185

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ВІД ВІДДІЛУ ПРОПАГАНДИ І АГІТАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКому ПРО ОБГОВОРЕННЯ В ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ ВИСТАВКИ В НЬЮ- ЙОРКУ “СУЧАСНА ГРАФІКА УКРАЇНИ”

27 вересня 1971 р.

Таємно

Доповідна записка
про обговорення Нью-Йоркської виставки “Сучасна
графіка України” на загальних зборах Львівської
організації Спілки художників України

Українська молодіжна організація “Перші стежі” в Нью-Йорку організувала показ творів 42-х українських радянських графіків, з них 16 графіків львівських, які були представлені на виставці з 24 квітня по 2 травня 1971 р. Виставлені твори (графічні листи і книжкові знаки) були запозичені з приватних збірок жителів Нью-Йорка українського походження. Особливістю цієї виставки було те, що на ній були представлені тенденційно підібрані роботи сучасних радянських графіків. В афішах і повідомленні про відкриття цієї виставки писалося, що ця виставка дасть змогу глядачеві “прослідкувати за назриваючими на Україні національними та політичними проблемами”, “митці України пропонують своєю творчістю відбитку усього того, що тривожить українську людину”, “в цих творах знайдете усе те, що турбує сучасну Україну, за що вона бореться і про що мріє”.

В зв'язку з цим 22 вересня 1971 р. було організовано обговорення цієї виставки на загальних зборах Львівської організації спілки художників України. Інформацію про виставку зробив секретар партбюро Львівської організації спілки художників, скульптор Усов В. М. Виступили графіки,

твори яких були представлені на цій виставці: Левицький Л. І., Гебус-Баранецька С. М., Остафійчук І. В., Оброца О. М., Андрущенко М. Д., Коропчак С. Г., а також голова секції графіків Кецало З. Є., Грузберг С. Б., Рафартарович В. О., Мисько Е. П. Усі виступаючі з обуренням говорили про негідні вчинки українських буржуазних націоналістів, які без відома і згоди авторів влаштували виставку їх творів, спекують ім'ям радянських митців, по-своєму трактуючи їх творчість. Художники висловили свій протест організаторам виставки і відмежувалися від усього того, що вони їм приписували, говорили про необхідність піднесення політичної пильності художників як у творчості так і при контактах з іноземними туристами.

Загальні збори художників вирішили: засудити факт організації так званої виставки "Сучасна графіка України" в Нью-Йорку, виступити спільним листом в офіційній пресі авторам, твори яких виставлялися в Нью-Йорку, зобов'язали всіх художників піднести політичну пильність.

Разом з тим в деяких виступах були висловлені пропозиції організувати в Нью-Йорку на противагу цій виставці нашу виставку, яка б показала досягнення українського радянського мистецтва, справжні настрої, мрії і уподобання радянського народу.

Зав. сектором відділу
пропаганди і агітації

В. Висоцький

27.IX.1971 р.

Другий примірник знищено

В. Подольчак

6.X.71

На документі — напис:

2/X-71 поінформовано першого секретаря ОК тов. Куцевола В. С.

6/X-71 по цьому питанню надіслано інформацію в ЦК КП України. В. Подольчак.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 203. — Арк. 27-28.

**ПОСТАНОВА ПАРТІЙНОГО КОМІТЕТУ ЛЬВІВСЬКОГО
ДЕРЖУНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ПРО
ВСТАНОВЛЕННЯ НОМЕНКЛАТУРИ
КАДРІВ ПАРТКОМУ**

28 вересня 1971 р.

ПОСТАНОВА

партійного комітету Львівського ордена Леніна
держуніверситету ім. Ів. Франка

від 28 вересня 1971 року

**“Про встановлення номенклатури кадрів партійного
комітету”**

На виконання постанови XXIV з'їзду КПРС про часткові зміни в Статуті КПРС про право контролю партійних організацій за діяльністю адміністрації, партійний комітет постановляє:

1. Ввести в номенклатуру парткому слідуючі штатні посади керівного складу університету; проректори — 4; декани факультетів — 12 і заступники деканів — 9, декан ФПК; декан підготовчого відділення; зав. кафедрами — 69; зав. підготовчими курсами; директор ботанічного саду; директор астрономічної обсерваторії; директор наукової бібліотеки; директор видавництва, редактор багатотиражної газети “За радянську науку”, начальник учбово-експериментальних майстерень; начальник науково-дослідного сектору; зав. лабораторією конкретно-соціологічних досліджень; зав. аспірантурою, вчений секретар університету; зав. учбовою частиною; начальник відділу кадрів; начальники першого та другого відділів; головний бухгалтер; начальник відділу постачання; начальник відділу капітального будівництва; директор студентського клубу; начальник штабу цивільної оборони; склад конкурсних комісій, склад Вченої Ради університету попередньо обговорювати на засіданні парткому і виносити свої пропозиції.

2. Встановити номенклатуру виборних посад: секретарі партбюро факультетів та відділів, секретар комітету комсомолу та його заступники, голова МК, голова профкому, голова групи народного контролю, голова комітету ДТСААФ, голови студентських рад гуртожитків.

3. Зобов'язати партійні бюро факультетів та відділів обговорити дану постанову до 25 грудня ц.р. і встановити номенклатуру кадрів.

Секретар парткому

А. Яртись

ДАЛО. – Ф. П-92. – Оп. 1. – Спр. 934. – Арк. 50.

№ 187

**ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ
ЦК КП УКРАЇНИ ПРО ОБГОВОРЕННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ
ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ
ЗБІРКИ ТВОРІВ ІГОРЯ КАЛИНЦЯ
“ПОЕЗІЇ З УКРАЇНИ”**

6 жовтня 1971 р.

Екз. № 2

Таємно
ЦК КП України

ІНФОРМАЦІЯ

про обговорення книги І. Калинця “Поезії з України” на засіданні правління Львівської організації Спілки письменників України

За дорученням Львівського обкому КП України 17 вересня 1971 року на розширеному засіданні правління Львівської організації Спілки письменників УРСР відбулося обговорення збірки поезій І. Калинця “Поезії з України” (видавництво “Література і мистецтво” Брюссель – 1970) в присутності автора. В обговоренні взяли участь усі присутні члени правління тт. І. Гребенюк, Р. Лубківський, І. Вільде, П. Інгульський, Р. Федорів, Я. Стецюк, а також письменники: Т. Мигаль, І. Сварник, А. Буличова, В. Колодій. Виступаючи з принципових позицій зробили аналіз творчості І. Калинця, дали вірну політичну оцінку факту виходу збірки “Поезії з України” і вказали на неправильну ідейно-незрілу позицію Калинця у цій справі.

У виступах було підкреслено, що причиною видання його творів за кордоном є відхід автора у далеке минуле, ігнорування радянської дійсності, з боку художньої форми його вірші умисне ускладнені, завуальовані, начебто автор призначав їх не для широкої аудиторії, а для близьких однодумців, тому деякі з віршів позначені ідейною нечіткістю. Письменники

П. Інгульський, В. Колодій, І. Сварник показали це на прикладі окремих віршів вищезгаданої збірки. І. Вільде, Т. Мигаль, Р. Федорів, А. Буличова говорили про те, що І. Калинець виріс і виховувався за часів радянської влади, а у своїх творах весь час підкреслює думку, що тільки в традиціях минулого людина знаходить поживу для душі, уболіваючи за церкви, ікони та інші релігійні атрибути. В той же час в окремих своїх творах автор заявляє, що він взагалі не визнає сучасного життя, в ряді картин і образів навколишнє життя виступає похмурим, непривітним, чужим. Через це і “полюбляють” І. Калинця різні реакційні і буржуазно-націоналістичні видавництва.

Усі виступаючі пропонували І.Калинцю висловити своє ставлення до факту появи його збірки “Поезії з України”, радили йому відмежуватися від використання його творів у антирадянській пропаганді і виступити в офіційній пресі з приводу цих публікацій за кордоном.

І. Калинець виступав двічі – на початку обговорення і в кінці. Він заявив, що поскільки його віршів у нас не друкують, то він сам розмножує і роздає твори друзям і знайомим, своїх віршів за кордон не вислав і нікому не доручав цього робити. На запитання, чи знав він про вихід збірки “Поезії з України” в Брюсселі, відмовився дати відповідь. Заявив, що в сучасному українському літературному процесі існує дві течії – “офіційні письменники”, яких всюди друкують і “найбільш талановита молодь”, яка не друкується (Л. Костенко, Я. Павличко, Г. Чубай, Шевчук і ін.) “І для того, щоб нас не друкували за кордоном, – заявив він, – нас треба друкувати на Україні”. На початку обговорення І. Калинець попередив присутніх, що він не даватиме відповіді на “прокурорські” запитання і залишає за собою право піти з засідання правління, коли вважатиме це необхідним для себе. В кінці обговорення сказав, що всі виступаючі по-дружньому поставились до нього, дали йому багато порад, які він врахує в майбутньому, ще раз заявив, що збірка поезій в Брюсселі і окремі вірші в інших закордонних виданнях друкувалися без його відома, передмови до збірки поезій він не писав, нічого спільного з автором передмови не має і відмежовується від оцінок в ній творчості П. Тичини, М. Рильського і М. Бажана. Відділ пропаганди і агітації обкому партії проводить відповідну роботу з І. Калинцем, спрямовану на роз’яснення йому неправильної позиції у своїй творчості і

використання його творів буржуазною пропагандою в антирадянських цілях, ведеться робота, щоб він виступив у пресі з приводу публікацій його творів за кордоном. При цьому основна увага звертається на необхідність посилення ідейно-політичного змісту його творів і остаточне відмежування від тих оцінок, які дають йому буржуазно-націоналістичні видавництва.

Секретар Львівського обкому
КП України

В. Куцевол

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 203. – Арк. 87-88.

№ 188

ВИКЛАД ПОСТАНОВИ ЦК КПРС ПРО ПОЛІТИЧНУ РОБОТУ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

7 жовтня 1971 р.

О политической работе среди населения Львовской области
Постановление Центрального Комитета КПСС
7 октября 1971 года

Заслушав доклад первого секретаря Львовского обкома партии т. Куцевола В. С., ЦК КПСС отметил, что благодаря ленинской политике партии, братской помощи народов СССР трудящиеся Львовской области в исторически короткий срок осуществили под руководством партийной организации коренные социалистические преобразования в экономике и культуре. В области по сравнению с 1940 г. объем промышленного производства возрос в 32,5 раза. Успешно развивается колхозное и совхозное производство. Значительно повысилось благосостояние трудящихся. Партийная организация области выросла в один из крупных отрядов нашей партии и накопила немалый опыт в решении хозяйственно-политических задач и идейно-воспитательной работы среди населения. Выполняя указания XXIV съезда КПСС, партийные комитеты и первичные парторганизации развернули социалистическое соревнование рабочих, колхозников, интеллигенции за успешное претворение в жизнь заданий девятой пятилетки.

Вместе с тем ЦК КПСС указал, что содержание и размах политической работы среди трудящихся Львовской области еще не отвечают требованиям XXIV съезда партии. Пропаган-

дистская и массово-политическая работа не всегда увязывается с жизнью, с конкретными задачами коллективов трудящихся, настроениями и запросами людей. В политическом воспитании населения недостаточно эффективно используются важнейшие средства агитационно-массовой и культурно-просветительной работы, печать, радио, телевидение.

Партийные организации еще не добились, чтобы в центре политической работы стояли вопросы воспитания у всех трудящихся высокой сознательности и идейности, ясного понимания того, что от самоотверженного труда каждого человека зависит успешное выполнение задач, поставленных XXIV съездом КПСС, а утверждение коммунистической морали во всех областях жизни требует непримиримой борьбы с антиобщественными явлениями, с пережитками прошлого. В мобилизации трудовой энергии трудящихся, их воспитании, повышении активности рабочих и служащих в управлении производственными и общественными делами слабо еще используется социалистическое соревнование. Усилия соревнующихся в отдельных коллективах недостаточно нацеливаются на укрепление трудовой и общественной дисциплины, трудящиеся слабо привлекаются к разработке условий соревнования и обязательств, проверке их выполнения. В ряде парторганизаций мало уделяется внимания воспитанию бережливого отношения к социалистической собственности, в коллективах не создается обстановки, исключаящей расхищение народного добра.

Некоторые партийные комитеты и первичные организации недостаточно учитывают особенности области и ее историческое прошлое, постоянно ведущиеся подрывные действия зарубежных антисоветских и националистических центров, не проявляют настойчивости и должного умения в проведении повседневной целенаправленной работы по преодолению отрицательных явлений, связанных с влиянием буржуазной пропаганды и националистическими пережитками.

Мало уделяется внимания пропаганде достижений ленинской национальной политики, путей дальнейшего развития и сближения социалистических наций, принципов социалистического интернационализма. Это направление в идейно-политической работе в условиях Львовской области является особенно необходимым.

ЦК КПСС считает совершенно недопустимым, что в течение ряда лет отдельные научные работники, преподаватели вузов в своих книгах и статьях поднимали на щит, обеляли

и приукрашивали некоторых идеологов украинского буржуазного национализма. В освещении исторического прошлого авторы отдельных публикаций отступают от принципа партийности, сглаживают остроту классово-борьбы, допускают идеализацию патриархальщины. Этим проявлениям, наносящим прямой ущерб идейно-политическому воспитанию трудящихся, и особенно молодежи, своевременно не было дано принципиальной партийной оценки. Обком и Львовский горком партии продолжительное время мирились с этими ошибочными тенденциями, не организовали публичной критики идеологически вредных работ и раскрытия подлинного облика идеологов украинского буржуазного национализма, как непримиримых врагов украинского народа и враждебных марксизму-ленинизму и Советской власти.

Среди населения недостаточно ведется работа по воспитанию атеистического мировоззрения, в силу чего влияние религии остается еще значительным. Партийные организации глубоко не анализируют причин все еще высокой религиозной обрядности, остро не реагируют на факты примиренческого отношения некоторых коммунистов и комсомольцев к религии. Слабо поставлено атеистическое воспитание в школах, средних специальных и высших учебных заведениях. Без должной активности ведется внедрение новых советских традиций и обрядов. Атеистическая тема недостаточно представлена в репертуаре, на страницах литературного журнала "Жовтень", почти полностью отсутствует в творчестве львовских художников.

Партийные организации ряда высших учебных заведений глубоко не вникают в содержание учебного процесса, научной деятельности профессорско-преподавательского состава, допускают серьезные пробелы в идейно-политическом воспитании студенчества. Среди некоторой части преподавателей и студентов имеют место проявления аполитичности, националистических взглядов, нарушения норм социалистической морали.

Обком, горкомы, первичные парторганизации еще не добились, чтобы все руководящие работники регулярно выступали с политическими докладами перед трудящимися, слабо привлекают к идейно-воспитательной работе инженерно-технические кадры, специалистов сельского хозяйства.

Партийные комитеты и первичные организации не предъявляют высокой требовательности к кадрам за состояние политической работы, нередко оценивают деятельность коллективов без глубокого анализа их морально-политического

состояния, не проявляют достаточной заботы о повышении эффективности проводимых мероприятий.

ЦК КПСС признал уровень идейно-политической работы среди населения Львовской области как по размаху, так и по содержанию недостаточным и обязал Львовский обком партии в соответствии с требованиями XXIV съезда КПСС принять меры к улучшению всей идейно-политической работы. Обеспечить глубокое изучение решений съезда коммунистами и всеми трудящимися, широкую пропаганду марксизма-ленинизма, последовательно формировать у рабочих, колхозников, интеллигенции и молодежи коммунистическое мировоззрение. Активно использовать все формы и методы идеологической работы в целях развития трудовой и политической активности масс, улучшения социалистического соревнования. Целеустремленно и настойчиво воспитывать у трудящихся коммунистическое отношение к труду и общественной собственности, укреплять сознательную дисциплину и организованность. Подчинить всю организаторскую и идейно-воспитательную работу успешному выполнению задач, поставленных XXIV съездом КПСС.

ЦК КПСС подчеркнул, что проведение широкой политической работы среди населения области, дальнейшее укрепление ее связи с жизнью — первостепенная задача обкома партии, всей областной партийной организации.

Обкому, горкомам, райкомам партии, первичным партийным организациям поручено неустанно улучшать работу по воспитанию трудящихся в духе советского патриотизма, гордости за великие свершения советского народа, в духе интернационализма, братской дружбы народов СССР, вести наступательную борьбу против любых проявлений национализма и национальной ограниченности. Ярко и убедительно раскрывать преимущества социалистического строя, коренные социально-экономические и культурные изменения в жизни трудящихся области за годы Советской власти, на конкретных примерах показать, что успехи в коммунистическом строительстве являются результатом сотрудничества и взаимопомощи всех народов нашей страны. Широко пропагандировать марксистско-ленинскую теорию национального вопроса, национальную политику КПСС и ее достижения, всесторонний расцвет и постепенное сближение социалистических наций, взаимное обогащение их культур, развитие национальных языков и русского языка как средства межнационального общения. В политической работе следует постоянно учитывать

непрекращающиеся подрывные действия зарубежных антисоветских и националистических центров, влияние буржуазной идеологии.

Рекомендовано партийным комитетам, советским, профсоюзным, комсомольским и другим общественным организациям активизировать антирелигиозную работу среди населения, совершенствовать ее формы и методы, полнее использовать в этих целях печать, радио, телевидение, культурно-просветительные учреждения. Следует умело формировать атеистическое общественное мнение, больше проявлять заботы о внедрении и распространении новых, социалистических традиций и обрядов. Настойчиво бороться против примиренческого отношения некоторых коммунистов и комсомольцев к религии.

ЦК КПСС обязал обком партии коренным образом улучшить идейно-политическое воспитание интеллигенции. Активнее привлекать ее к политической работе в массах, решительно преодолевать существующее у части интеллигенции пассивное отношение к общественной жизни и воспитанию трудящихся. Улучшить руководство творческими организациями, учреждениями культуры и искусства. Воспитывать у художественной интеллигенции чувство высокой ответственности перед партией и народом за создание произведений, отображающих актуальные проблемы жизни нашего общества, образы передовых людей, глубоко идейных по содержанию, художественно выразительных по форме.

Обком, горкомы и райкомы партии обязаны повседневно направлять внимание партийных организаций на совершенствование коммунистического воспитания молодежи, формирование ее высоких морально-политических качеств, развитие производственной и общественной активности. Улучшать работу партийных и комсомольских организаций вузов, техникумов и школ, усиливать их влияние на учебно-воспитательный процесс, подготовку квалифицированных специалистов, повысить их организующую роль в идейной и трудовой закалке студенческой и учащейся молодежи.

Обкому партии поручено поднять требовательность к партийным организациям, Советам, профсоюзам, комсомолу, учреждениям культуры за содержание, идейную направленность и организацию политической работы, за выполнение принимаемых решений по идейно-политическим вопросам. Добиваться, чтобы все партийные, советские, хозяйственные органы, профсоюзные, комсомольские организации, все руко-

водящие кадры повседневно занимались коммунистическим воспитанием трудящихся. Обеспечить неразрывное единство в осуществлении задач социально-экономического развития и идейно-политического воспитания людей.

Партийным организациям необходимо настойчиво повышать эффективность проводимых идеологических мероприятий, решительно изживать элементы формализма в политической работе, повседневно координировать и направлять деятельность всех идеологических учреждений. Осуществлять дифференцированный подход к различным группам населения, умело сочетать массовые и индивидуальные формы воспитания, доходить до каждого человека. Совершенствовать массово-политическую работу по месту жительства трудящихся, больше уделять внимания школам коммунистического труда. Повышать роль и ответственность трудовых коллективов в деле коммунистического воспитания, развития активности трудящихся.

Обкому партии предложено постоянно улучшать качественный состав идеологических работников, строго соблюдая принцип подбора кадров по политическим и деловым признакам. Проявлять постоянную заботу о повышении их идейно-теоретического уровня и профессионального мастерства.

Об идеологической работе КПСС. Сборник документов. — М., 1977. — С. 328-333.

№ 189

ВІДГУК СВІТОВИХ ПРЕСОВИХ АГЕНТСТВ ПРО ВИСТУП КАРДИНАЛА ЙОСИФА СЛІПОГО НА ВСЕЛЕНЬСЬКОМУ ЄПІСКОПСЬКОМУ СИНОДІ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ У РИМІ

Не раніше 23 жовтня 1971 р.

“Юнайтід прес інтернейшл” — Український ієрарх, духовний провідник 6 мільйонів українців-католиків, — перший раз після свого звільнення наприкінці 1962 року — заатакував радянську владу; 23 жовтня український кардинал промовляв на Єпископському Синоді у Ватикані під час генеральної дискусії на тему “Справедливість і мир у світі”. У присутності Папи Римського Павла VI, Кардинал Йосиф Сліпий розпочав свій виступ словами: “Дехто із Отців Синоду

просив мене сказати дещо про Схід, бо екзотичний Схід тепер дуже атрактивний для Отців зі Заходу. Отже добре. Я буду говорити. Насамперед скажу, що я дуже стурбований долею Української Католицької Церкви, якої теперішній статус можна окреслити словами “бути, чи не бути”. Ніхто в усій історії не страждав так багато, як український народ у Радянському Союзі в сучасну добу. Наш народ – від першої світової війни досі – втратив 10 мільйонів людей, що стали жертвою голоду на Україні і переслідувань за віру, переслідувань, які досі тривають. Запитую: який народ терпить ще більше?”

Про долю українців-католиків Кардинал Сліпий говорив: “Вони принесли гори людських жертв, вони пролили ріки крові за віру католицьку і за свою вірність Апостольській Столиці. Вони і сьогодні зазнають важких переслідувань. Але, що гірше – це те, що їх ніхто не обороняє”.

Нагадавши Синодові, що сталося з Українською Католицькою Церквою на Україні, Кардинал Йосиф Сліпий вів далі: “Наших Єпископів знищено, нашу католицьку віру заборонено. Вірні нашої церкви – щоб відслужити літургію, щоб дістати Святі Тайни, мусять іти в підземелля, як ішли колись християни в катакомби. Сьогоднішнє становище Української Католицької Церкви дуже смутне. Ватикан не раз робив різні заходи, щоб поліпшити долю католиків римського обряду в Радянському Союзі, але він мовчав про долю 6 мільйонів українців-католиків східного, візантійського обряду”.

Український Кардинал сказав, що він і його заборонена Церква стали жертвою ватиканської дипломатії, яка в останніх роках намагається поліпшити взаємини зі Східною Європою. “Ми стали завадою для церковної дипломатії. Українські католики, що так багато постраждали, як мученики і віроісповідники, відсунені на бік, як невігідні свідки злочинів минулого”.

Агентство “Ройтер” – Голова Української Католицької Церкви Кардинал Йосиф Сліпий, який перебував майже 18 років у радянських тюрмах і таборах примусової праці, гірко докоряв Ватиканові за те, що він не намагався допомогти вірним його церкви. Цим виступом 79-річний Кардинал перервав свою мовчанку, яка тривала 8 років. Як інформують, це Ватикан дораджував йому мовчати після того, як він несподівано звільнений радянською владою наприкінці 1962 року.

Французька газета “Мод”. – Хто досі сумнівався, чи

Кардинал Йосиф Сліпий Верховний Архієпископ католиків-українців, є людиною надзвичайного гарту, віднині не матиме більше жодного сумніву: його виступ переконав, що Кардинал Сліпий – це справді велика особистість. Слова Верховного Архієпископа були словами людини непохитної вдачі, яка не побоювалася прилюдно осудити ватиканську дипломатію, скеровану на те, щоб затаїти сумну долю мільйонів переслідуваних християн у СРСР в ім'я так званої “мирної політики співіснування”.

Газета “Фігаро”. – Під час Ватиканського Синоду майже ніхто не виступав на оборону переслідуваних Церков у країнах Східної Європи під комуністичним режимом. Тим більше слід відзначити виступ українського Кардинала Йосифа Сліпого.

Опубліковано: Християнський голос. – 1971. – 21 листопада. – С. 2.

№ 190

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ БЮРО ЗАКАРПАТСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ПРО ВИДАННЯ ТВОРІВ ПИСЬМЕННИКІВ ЛУКИ ДЕМ'ЯНА, ПЕТРА ЛІНТУРА ТА ФЕДОРА ПОТУШНЯКА

26 жовтня 1971 р.

6. Про літературну спадщину письменників Л. В. Дем'яна, П. В. Лінтура та Ф. М. Потушняка.

Закарпатські письменники Л. В. Дем'ян, П. В. Лінтур та Ф. М. Потушняк залишили після себе багату літературну та наукову спадщину. За незначним винятком, вона досі залишається невпорядкованою і невивченою.

Бюро обкому КП України постановляє:

1. Створити комісії по систематизації і вивченню літературно-наукової спадщини письменників тт. Дем'яна Л. В., Лінтура П. В. та Потушняка Ф. М. (Списки додаються)*.

2. Комісіям разом з бюро обласної організації Спілки письменників України (тов. Мейгеш Ю. В.) на основі узагальнених матеріалів підготувати і подати до 1 жовтня 1972 року обкому КП України пропозиції щодо можливості опублікування кращих творів із спадщини згаданих письменників.

3. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на відділ пропаганди і агітації обкому КП України.

Секретар Закарпатського обкому
КП України

Ю. Ільницький

*Не додаємо.

Державний архів Закарпатської області (далі — ДАЗО). —
Ф. П-1. — Оп. 6. — Спр. 488. — Арк. 9-10.

№ 191

ДОПОВІДНА ЗАПИСКА ЗАКАРПАТСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ В НАРОДНОМУ ГОСПОДАРСТВІ ОБЛАСТІ

26 жовтня 1971 р.

Доповідна записка
про стан забезпечення та використання спеціалістів
з вищою та середньою спеціальною освітою
в Закарпатській області

... На кінець 1970 року в області працювало 54270 спеціалістів, з них з вищою освітою 19882 або 36,6 процента. В промисловості працівників з вищою освітою збільшилось за роки восьмої п'ятирічки на 77,2 процента, в сільському господарстві — на 64,5 процента, в будівництві відповідно в 2,5 рази. Кількість спеціалістів, що працюють в проектних і конструкторських організаціях, збільшилась на 60,5 процента.

Збільшення чисельності спеціалістів у народному господарстві області випереджає зростання загальної кількості робітників і службовців. Протягом восьмої п'ятирічки працівників з вищою і середньою спеціальною освітою зросло на 40,5 процента, а чисельність робітників і службовців на 29,5 процента. Питома вага спеціалістів з вищою і середньою спеціальною освітою в загальній чисельності робітників і службовців становила на кінець 1970 року 18,8 процента проти 17,4 процента в 1965 році. Провідні галузі народного господарства в цілому забезпеченні спеціалістами.

Але, незважаючи на деяке зростання підготовки спеціалістів, багато важливих ділянок народного господарства області ще

не повністю ними забезпечуються. Це стосується, в першу чергу, сільського господарства, промисловості будівельних матеріалів, будівництва, місцевої і харчової промисловості та служби побуту. Перевіркою встановлено, що в сільському господарстві не вистачає спеціалістів по механізації і електрифікації, ветлікарів і економістів. В минулому році на 10 колгоспів в області приходиться 39 спеціалістів з вищою освітою, в тому числі інженерів по механізації і електрифікації сільського господарства 3,3; економістів — 5 чол. В цей же час в 17 колгоспах немає жодного спеціаліста з вищою освітою, а в Свалявському і Міжгірському районах кожен третій колгосп, у Перечинському і Воловецькому — кожен другий колгосп без таких спеціалістів. В згаданих районах, за виключенням Свалявського, немає ні одного колгоспу, в якому б працювали на посадах інженера-механіка спеціалісти з вищою освітою.

Господарства області ще недостатньо забезпечені обліково-господарським апаратом. В промисловості області з 220 посад головних бухгалтерів не заміщено спеціалістами 95, а в будівництві з 49 посад — 26, в сільському господарстві з 164 посад 33 посади не заміщені спеціалістами. Ще гірше забезпечені цими спеціалістами окремі галузі. Якщо в цілому по області кожен третій головний, старший бухгалтер не має відповідної освіти, то на підприємствах тресту будівельних матеріалів 70 процентів практиків, а в обласному управлінні молочної промисловості на згаданих посадах немає жодного спеціаліста.

Слабо забезпечені провідні галузі народного господарства економістами. В промисловості області тільки 25 процентів інженерно-технічних посад зайнято спеціалістами з вищою кваліфікацією, в сільському господарстві 44,2 процента.

Однією з причин низького рівня забезпеченості окремих галузей народного господарства спеціалістами є неправильна їх розстановка і використання. На деяких підприємствах, організаціях приймають на роботу спеціалістів інших галузей народного господарства, в той час в останніх відчувається нестача. Так з 1077 спеціалістів сільського господарства зайнято в сільськогосподарському виробництві лише 589 чоловік. Значна кількість агрономів, зоотехніків, інженерів-механізаторів сільського господарства працює не за профілем. Тільки в торгівлі і громадському харчуванні працює 25 спеціалістів сільського господарства з вищою, 80 чоловік з середньою спеціальною освітою, в промисловості відповідно 60 і

175 чоловік, а в установах держстраху кожен десятий працівник — агроном чи зоотехніків. Є випадки, коли не за спеціальностями, набутими в учбових закладах, використовуються вчителі, працівники охорони здоров'я, клубні і бібліотечні працівники та інші. В промисловості працює 271 учитель природничого профілю, в тресті будматеріалів 18 спеціалістів лісової промисловості, а на Рахівській картонній і Ужгородській швейній фабриках — 25 бібліотечних працівників.

На стан забезпечення окремих галузей спеціалістами негативно впливає плінність кадрів, що наносить значну шкоду народному господарству області. Проте окремі партійні комітети, керівники підприємств, будов, організацій, радгоспів і колгоспів не вживають дійових заходів щодо закріплення кадрів, створення їм необхідних житлових та культурно-побутових умов. На протязі минулої п'ятирічки на підприємствах управлінь харчової, молочної, місцевої та виробничого об'єднання м'ясної промисловості лише 1/3 спеціалістів була забезпечена житлом. В тресті "Закарпатліс" не забезпечені квартирами та місцями в гуртожитках 37 процентів інженерів і техніків.

Значна плінність кадрів в будівництві та промисловості будівельних матеріалів, де щорічно змінюється біля 20 процентів загальної чисельності інженерно-технічних працівників.

Керівники окремих підприємств при складанні штатних розписів і номенклатур посад, які повинні замішуватись спеціалістами, прагнуть одержати більший фонд заробітної плати і підвищити оклади працівникам, штучно збільшують потребу в спеціалістах з вищою освітою. Відповідно до постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР від 9 травня 1963 року на одного спеціаліста з вищою освітою в промисловості, будівництві, транспорті, зв'язку і сільському господарстві повинно припадати 3—4 спеціаліста з середньою освітою. Фактично по області на одного спеціаліста з вищою кваліфікацією в минулому році припадало спеціалістів з середньою спеціальною освітою: в промисловості — 1,55, будівництві — 1,93 і в сільському господарстві — 2,8. В тому числі по окремих трестах і управліннях: тресту "Закарпатліс" — 4,25, управління місцевої промисловості — 2,5, харчової промисловості — 3,25, молочної промисловості — 1,9, трест "Закарпатбуд" — 1,7, рембудтрест — 3,3, трест будматеріалів — 2,2 та виробничому об'єднанні м'ясної промисловості — 1,6.

Мають місце факти використання спеціалістів з вищою і

середньою спеціальною освітою на робочих місцях, зокрема, в тресті “Закарпатліс” 167 чол., в управлінні харчової промисловості — 32, тресті будматеріалів — 18 спеціалістів. В той час в згаданих організаціях не вистачає цих фахівців на посадах інженерів і техніків.

На підприємствах і в організаціях області передбачено штатні посади, які не потребують заміщення спеціалістами з вищою і середньою спеціальною освітою. Всього по області 2559 спеціалістів використовуються на згаданих посадах, в т. ч. в промисловості — 864, в держустановах — 182, в торгівлі — 939, в транспортних організаціях — 183.

Істотні недоліки в забезпеченні кваліфікованими спеціалістами багатьох ділянок народного господарства області, використання значної кількості практиків на посадах, які повинні заміщуватись спеціалістами, пояснюється тим, що з боку ряду обласних управлінь, трестів, виробничих об'єднань та партійних комітетів не виявляється належної вимогливості до керівників підприємств, господарських організацій і установ за якісний добір, розстановку і використання кадрів та вирощування висококваліфікованих спеціалістів...

Відділ науки і учбових закладів обкому КП України.

Сільськогосподарський відділ обкому КП України.

Промислово-транспортний відділ обкому КП України.

Відділ легкої і харчової промисловості обкому КП України.

Відділ будівництва обкому КП України.

Вірно:

Зав. протокольною частиною обкому
КП України

З. Мінченко

ДАЗО. — Ф. П-1. — Оп. 6. — Спр. 488. — Арк. 24-27. Копія.

№ 192

ІНФОРМАЦІЯ ЗОЛОЧІВСЬКОГО РАЙКОМУ КП УКРАЇНИ ЛЬВІВСЬКОМУ ОБКОМОВІ ПАРТІЇ ПРО ПРОПАГАНДУ РЕЛІГІЇ МАРІЄЮ ЧОТИРБУК ТА ВЖИТІ У ЗВ'ЯЗКУ З ЦИМ ЗАХОДИ

1 листопада 1971 р.

997/14
15.XI.71 р.

Таємно

Львівський обком КП України

ІНФОРМАЦІЯ

про злочинну діяльність католички

Чотирбук Марії Теодорівни

Жителька м. Золочів Чотирбук Марія Теодорівна, 1908 року народження, по національності — полька, незаміжня, в 1929 році закінчила вчительську семінарію. В 1930—1933 роках працювала вчителькою молодших класів в населених пунктах поблизу м. Вільнюс, а потім була переведена на Львівщину. П'ять років, до 1939 року включно, працювала помічником писаря в окружному суді м. Золочева.

Вихована з дитинства в душі католицизму, Чотирбук вважала себе переконаною віруючою, систематично відвідувала Золочівський костел, намагалася вести пропаганду релігії в приміських селах.

Зважаючи на це, райком КП України, члени районної атеїстичної ради, лектори і агітатори-атеїсти проводили профілактичну антирелігійну роботу серед віруючих і особисто індивідуальну атеїстичну роботу з католичкою Чотирбук. Органи радянської влади неодноразово попереджали Чотирбук про антизаконність пропаганди релігії за межами церковного приміщення. Всіма засобами ідейного впливу ставилось за мету переконати Чотирбук, в реакційності релігії, діяльності Ватикану, католицької церкви, провідником лінії якої намагалась бути Чотирбук.

Вперше Чотирбук намагалася зібрати дітей для навчання релігії в 1963 році в селі Ясенівці, але була затримана головою сільради комуністом Мельником Євгеном Павловичем та агітаторами-атеїстами.

Притягти Чотирбук до кримінальної відповідальності в той час не вдалося, так як поспішні дії голови сільради та агітаторів позбавили одержати докази її злочинної діяльності.

Золочівська міська Рада суворо попередила Чотирбук, а з метою трудового перевиховання, посилення впливу на Чотирбук з боку громадськості і атеїстів, вона була направлена робітницею на один із міських цегельних заводів. Індивідуальну атеїстичну роботу з Чотирбук проводив досвідчений атеїст, колишній секретар міськради, член ради міського науково-атеїстичного музею, директор цегельного заводу комуніст Антоновський О. М. Проте вся виховна робота з Чотирбук не давала бажаних наслідків.

Маючи справу з хитрим ідейним противником, пристосовницькими діями католички Чотирбук, було вирішено взяти

курс на адміністративне присічення її дій, що можна було зробити лише ввіймавши Чотирбук за її злочинною роботою, маючи незаперечні факти і речові докази у вигляді релігійної літератури, конспектів, релігійних медальйонів, що таємно розповсюджувалися католиками за гроші серед віруючих.

На це райком партії і райвиконком зорієнтували всі первинні партійні організації, виконкоми сільрад, педколективи шкіл, агітаторів-атеїстів.

26 липня 1971 року католичка Чотирбук була спіймана, сфотографована на місці злочину в селі Зозулі, що розташоване за 4 кілометри від м. Золочева, з групою дітей шкільного віку, яких вона навчала релігії, готуючи до сповіді в костел.

До цього вже стежили за будинком, в якому повинно проходити навчання, встановили точну годину приїзду Чотирбук із Золочева в Зозулі. Взяли безпосередньо участь у її затриманні директор Зозулівської восьмирічної школи комуніст Денисів Теодор Григорович, група вчителів агітаторів-атеїстів на чолі з керівником школи агітаторів-атеїстів при первинній парторганізації колгоспу ім. Чапаєва Костомахоу Дмитром Матвійовичем, голова Єлиховицької сільради комуніст Мацелко Юрій Йосипович. Вони покликали дільничого інспектора міліції Беззубика Євгена Павловича, який через вікно будинку сфотографував у кімнаті Чотирбук і дітей за молитвою і навчанням релігії, а потім оформив при свідках протокол. При цьому у католички Чотирбук було вилучено релігійну літературу, конспекти, 17 карбованців грошей, одержаних за релігійні медальйони. Всі речові докази, фотодокументи були передані слідчим органам.

Чотирбук осуджена по статті 138, частина 2 КК УРСР на 2,5 роки позбавлення волі.

На судовий процес по справі Чотирбук були запрошені батьки, лектори і агітатори-атеїсти, які безпосередньо ознайомилися з методами злочинної діяльності Чотирбук.

В клубі села Зозулі проведені тематичні батьківські збори, на яких виступили досвідчені атеїсти, вчителі, демонструвався кінофільм "Остання реліквія", що викриває католицизм і боротьбу проти нього трудящих мас. Подібні вечори проведені також в селах Вороняки, Ясенівці, Пługів. Посилено індивідуальну атеїстичну роботу з боку вчителів, агітаторів-атеїстів з тими дітьми і батьками, які перебувають під впливом релігії, відвідують костел. В школах створюються учнівські атеїстичні лекторії.

Про посилення боротьби проти католицизму, уніатства, сектантства і православ'я, про повніше використання атеїстичних можливостей уроків, підвищення відповідальності вчителів, ролі комсомольських і піонерських організацій за атеїстичне виховання учнів говорилося на серпневій нараді вчителів, на партійних і комсомольських зборах. Районному відділу народної освіти вказано на необхідність посилити вимоги до директорів шкіл в питанні правильної організації канікул учнів, коли із-за непередбаченого планування відпусток вчителів і піонервожатих, слабкого контакту з батьківськими комітетами молодь залишається поза увагою.

Питання посилення атеїстичної роботи в зв'язку з присіченням антизаконної діяльності католички Чотирбук було обговорено на засіданні бюро РК КП України.

Секретар Золочівського
РК КП України

М. Кузьменко

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 156. – Арк. 103-105.

№ 193

ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ЦК КП УКРАЇНИ ПРО РЕАГУВАННЯ СТУДЕНТІВ І ВИКЛАДАЧІВ ВУЗІВ НА ПРОМОВУ ЛЕОНІДА БРЕЖНЄВА НА ВСЕСОЮЗНОМУ ЗЛЪОТІ СТУДЕНТІВ ТА ПОСТАНОВУ ЦК КПРС І РАДИ МІНІСТРІВ СРСР ПРО ПОКРАЩЕННЯ ЖИТЛОВО-ПОБУТОВИХ УМОВ СТУДЕНТІВ

2 листопада 1971 р.

ЦК КП України

Інформація

про відгуки і роботу партійних, профспілкових і комсомольських організацій Львівщини в зв'язку з промовою Генерального секретаря ЦК КПРС Л. І. Брежнєва на Всесоюзному зльоті студентів 19.X-1971 р. і постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР “Про заходи по дальшому поліпшенню матеріальних і житлово-побутових умов студентів вищих і учнів середніх спеціальних учбових закладів”

Промова Генерального секретаря ЦК КПРС тов. Л. І. Брежнева 19 жовтня 1971 року на Всесоюзному зльоті студентів та постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР “Про заходи по дальшому поліпшенню матеріальних і житлово-побутових умов студентів вищих та учнів середніх спеціальних учбових закладів” знаходяться в центрі уваги професорсько-викладацьких, педагогічних та студентських колективів вузів, технікумів, училищ Львівської області. На факультетах, в академічних групах, в інститутах, технікумах, училищах і гуртожитках ведеться широке обговорення цих важливих партійних документів. Партійні комітети та ректорати націлюють професорсько-викладацький склад на організацію глибокого і всебічного вивчення матеріалів Всесоюзного зльоту студентів, на дальше поліпшення ідейно-виховної роботи, піднесення політичної і трудової активності студентів і молоді.

Комуністи вищих та середніх спеціальних учбових закладів виступають на загальнофакультетських мітингах та в академічних групах з доповідями, в яких розкривають глибокий зміст промови тов. Л. І. Брежнева на Всесоюзному зльоті студентів.

“Прийняті заходи, — відзначила у своєму виступі завідувача кафедрою хімії Українського поліграфічного інституту, кавалер ордена Червоного Трудового Прапора В. Д. Снігур, — є ще одним красномовним виявом турботи партії і держави за технічний і культурний прогрес нашого суспільства. Вони вимагають від усіх нас, працівників вищої школи, зосереджувати зусилля для поліпшення підготовки високоідейної, кваліфікованої, фізично здорової зміни для майбутнього науки, техніки, культури, для всіх ланок нашого народного господарства”.

Декан товарознавчого факультету Львівського торгово-економічного інституту М. К. Кушнір висловив переконання, що “здійснення заходів, намічених постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, ще більше стимулюватиме участь студентів у громадській і науковій роботі, а це дозволить в значній мірі поліпшити якість підготовки спеціалістів, бо на сучасному етапі розвитку суспільства кожний працівник повинен мати навички організації праці і керівництва колективом на науковій основі.

Значне підвищення розміру стипендій дасть можливість студентам більше уваги приділяти навчанню, повніше задовольнити свої духовні потреби, підвищувати свій культурний рівень”.

У багатьох виступах професорів, викладачів, керівників вузів, партійних, комсомольських, профспілкових організацій підкреслюється, що поліпшення матеріальних та житлово-побутових умов студентів сприятиме значно більшому припливу у навчальні заклади здібної молоді.

Завідуючий кафедрою патологічної анатомії Львівського медінституту, професор Д. Д. Зербіно охарактеризував Всесоюзний зліт студентів і промову на ньому Генерального секретаря ЦК КПРС Л. І. Брежнева, як надзвичайно важливу подію. “Завдання, поставлені у промові Л. І. Брежнева, — сказав тов. Зербіно, — повинні стати програмою для нашої молоді”.

Завідуюча кафедрою філософії Львівського політехнічного інституту, доцент П. М. Дячкова у своєму виступі відзначила, що професорсько-викладацький склад інституту, партійна, профспілкова і комсомольська організації у відповідь на завдання, поставлені у промові Л. І. Брежнева, посилять виховання студентів у дусі комуністичної ідейності, радянського патріотизму, соціалістичного інтернаціоналізму, високої організованості і дисциплінованості, вестимуть серед молоді активну пропаганду досягнень і переваг соціалістичного ладу. Широкий відгук і гаряче схвалення знаходить промова Л. І. Брежнева і постанова ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР серед студентської молоді Львівщини.

Комсомольці-активісти політехнічного інституту спільно з викладачами суспільних наук зробили інформацію про роботу Всесоюзного зльоту студентів і промову Л. І. Брежнева в усіх учбових групах. З 19 по 20 жовтня в години ідейно-виховної роботи в групах і на потоках проведено обговорення матеріалів зльоту. В цьому обговоренні взяло участь майже 5,5 тисячі студентів, виступило 187 чоловік.

Студенти засвідчують свою глибоку вдячність партії і уряду за їх піклування, висловлюють готовність вчитись, працювати і жити по Леніну.

Студент IV курсу електромеханічного факультету В. Ільчинський висловив глибоку вдячність Центральному Комітетові партії, Радянському урядові за велику і постійну турботу про молодь і студентів. Він сказав, що молодь 14 факультетів інституту вбачає зміст свого життя в служінні радянському народові, в тому, щоб спільно зі всіма трудящими будувати прекрасне майбутнє — комунізм.

“Ми глибоко зворушені батьківським піклуванням Комуністичної партії та Радянського уряду про студентів. Запевняємо,

що комсомольці інституту посилять роботу по оволодінню марксистсько-ленінською теорією та спеціальними знаннями, по дальшому розгортанню науково-технічної творчості” – сказав секретар комітету комсомолу Українського поліграфічного інституту Святослав Петрів.

Відповімо на постанову ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР новими успіхами у навчанні, суспільно-корисній та науковій роботі! – одноставно вирішили комсомольці Львівського університету ім. Івана Франка.

Виступ Л. І. Брежнєва та постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР обговорюються на кафедрах, на партійних зборах. Хід зльоту та обговорення його рішень широко висвітлюється в інститутських багатотиражках, в стінній пресі, спеціальних листівках, в обласних газетах.

Партійні, профспілкові і комсомольські організації, ректорати та дирекції вищих та середніх спеціальних учбових закладів розробили заходи, спрямовані на глибоке вивчення студентами та учнями цих важливих документів, на дальше поліпшення ідейно-виховної, навчально-методичної роботи, зміцнення матеріальної бази навчальних закладів.

Під час обговорення промови Л. І. Брежнєва і постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР були висловлені пропозиції про необхідність удосконалення учбових планів і програм, по яких працюють вузи; про збільшення обсягів і оперативне видання навчальної літератури для студентів, виготовлення учбового обладнання, більш інтенсивне розширення матеріальної бази вузів; відкриття у Львові студентського міського клубу. Пропонувалось при колективних відвідуваннях студентами культурних закладів надавати пільги на квитки. Зробити традицією регулярне проведення Всесоюзних зльотів студентської молоді і організацію зустрічей її з керівниками Комуністичної партії, Радянського уряду та провідними вченими країни.

У відповідь на виступ Л. І. Брежнєва та постанову ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР “Про заходи по дальшому поліпшенню матеріальних і житлово-побутових умов студентів вищих і учнів середніх спеціальних учбових закладів” колективи вищих та середніх спеціальних учбових закладів Львівщини запевняють ЦК КПРС, ЦК КП України, що вони своєю працею, відмінним навчанням і активною участю в політико-виховній та громадсько-корисній роботі доб’ються нових успіхів у виконанні рішень ХХІV з’їзду КПРС та

XXIV з'їзду КП України, внесуть свій гідний вклад у справу будівництва комунізму в нашій країні.

Секретар Львівського обкому
КП України

К. Пирожак

ДАЛО. – Ф. П-3. – Оп. 19. – Спр. 131. – Арк. 108-111.

№ 194

ЛИСТ ДОЦЕНТА ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА СТЕПАНА ЗЛУПКА ДО ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ВАСИЛЯ КУЦЕВОЛА ПРО ЗМІСТ СВОЇХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

10 листопада 1971 р.

Першому секретареві
Львівського Обкому КПУ
тов. Куцевола В. С.
комуніста Злупка С. М.

Вельмишановний Василю Степановичу!

Звертаюся до Вас із проханням пробачити мені за те, що я деякими своїми друкованими роботами завдав стільки неспокою Вам особисто та іншим комуністам. Мені дуже прикро і соромно перед усіма комуністами за те, що в моїй замітці про В. П. Левинського допущено викривлене висвітлення його світогляду. Мені навіть трудно собі пояснити, чому я допустився суб'єктивних суджень, але я глибоко усвідомив, що зробив грубу помилку, опублікувавши про його світогляд в позитивному плані.

Звичайно, кожен комуніст за свої помилки несе особисту відповідальність. Я також за власні помилки заслужив суворого покарання. І тому я зовсім справедливо одержав догану. Одержання догани було чорним днем у моєму житті. Це перше моє партійне стягнення, я тяжко переживав і переживаю. Адже я поступав у ряди КПРС не для того, щоб одержувати догани, а бути на передовій лінії боротьби за комунізм. І тому ніхто не знає, яким страшним ударом було для мене партійне стягнення. Та я переконаний зараз, що воно було необхідне. Воно заставило мене ще багато разів

проаналізувати свою роботу і поведінку, зайнятися поглибленою самокритикою. Особливо багато допомогли мені в цьому комуністи університету, Ленінського райкому партії й Львівського обкому. Поради членів парткомісії Ленінського райкому партії, членів бюро райкому і секретаря тов. Курапова Ю. Ф., секретаря обкому КПУ тов. Пирожак К. І. та інших комуністів багато допомогли мені. Завдяки настановам і порадам досвідчених товаришів я можу нині критично підійти до своєї роботи.

Маючи час після партійного стягнення, я глибоко продумав і проаналізував свої дотеперішні вчинки. На основі проведеного самовивчення я прийшов висновку про необхідність докорінно змінити стиль своєї роботи, підпорядкувавши свою роботу виконанню рішень XXIV з'їзду КПРС. В резолюції XXIV з'їзду КПРС записано, що актуальним завданням на сучасному етапі є боротьба з антикомунізмом і антирадянщиною, з правим і "лівим" ревізіонізмом, з націоналізмом. Проти цих реакційних теорій спрямована тепер тематика моєї наукової роботи. Про це, зокрема, свідчать мої роботи, опубліковані в 1971 р. І якщо Ви мене підтримаєте, то я всі свої сили і знання віддам викриттю економічних теорій, критикувати які закликає XXIV з'їзд КПРС.

І ще раз підкреслюю, що глибоко усвідомлюю свою провину перед комуністами, але через Вас я прошу їх дати мені змогу довести, що я зроблю все, що вимагатиме від мене Комуністична партія. Якщо Ви вірите мені, вірите в мої сили і здібності, то дайте мені відповідне доручення, щоб переконатися в правдивості сказаних мною слів. Ні, я не боюся праці, хоч і не завжди я її затрачав у бажаному руслі; спотикався я і падав. І тому нині, пишучи ці слова, я прошу подати мені руку допомоги, щоб стати твердо на лінію боротьби за комуністичні ідеали. З щирістю, відвертістю і повагою до Вас

Підпис

10.XI.71 р.

На документі напис:

тов. Пирожак К. І. Прошу ознайомитись та подати пропозиції.

17.XI.71 р. Куцевол

т. Злупка обговорено на парткомі і виключено з членів КПРС

В. С. Куцевол інформований.

К. Пирожак

21.I.72 р.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 192. — Арк. 214-218. Автограф.

**ЛИСТ ГРОМАДЯН ПОЛЬСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ ДО ГОЛОВИ ПРЕЗИДІЇ ВЕРХОВНОЇ
РАДИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР О. П. ЛЯШКА ПРО
ЗНИЩЕННЯ ВІЙСЬКОВИХ МОГИЛ У ЛЬВОВІ**

10 листопада 1971 р.

Перевод с польского письма гр-н ПНР Вл. Мазуркевича, проживающего по адресу: Варшава, ул. Магистрацка 24-а и Романа Абрахама, проживающего по адресу: Варшава, ул. Пшеходня 2 № 00323

Уважаемый гражданин Председатель!

С глубокой печалью узнали мы о том, что 25–26 августа с. г. во Львове был уничтожен бульдозерами памятник Славы на кладбище “Орлят” в Лычакове и солдатские могилы на Яновском кладбище.

Мы не можем понять, как могли допустить такие варварские действия, унижающие человеческие права и общепринятые нормы поведения в цивилизованном мире.

На кладбище “Орлят” покоится прах 1549 граждан, польских солдат, которые во имя благороднейших призывов Родины пожертвовали жизнью в первые дни возникновения Польского государства после почти 150-летней неволи. Здесь покоится прах нашей молодежи: учащихся, учеников-ремесленников, молодых рабочих, студентов, медсестер.

Они были солдатами-добровольцами, сражавшимися с вооруженными при помощи приходящей в упадок австрийской монархии отрядами украинских националистов под начальством Вильгельма Габсбурга, именуемого Василием Вышиваным, и Кости Левицкого. Тех самых, которые проиграв борьбу, выступали в эмиграции против Советского Союза и по чьей идее были созданы отряды крайних националистов, входящих в “ОУН”, которые вторглись во Львов вместе с гитлеровцами в 1941 г., а позднее были преобразованы в банды “УПА”, с которыми и мы, и Вы воевали и после войны.

Солдаты, похороненные на обоих кладбищах, это старшие братья и родственники тех солдат, которые в рядах I и II Польских Армий, образованных на советской земле, завоевывали Берлин и границу по Одре и Нисе Лужицкой. Их

родственники в Щецине, Гданьске, Вроцлаве и Гливицах не могут поверить, что подобное варварство могло иметь место.

В нашей стране, по всей Польше, покоятся советские солдаты, их могилы окружены уважением и опекой. Не только потому, что они погибли “за вашу и нашу свободу”, но и потому, что мы ценим труд и усилия солдата, независимо от того, какой мундир он носит.

Наверное, нет необходимости упоминать о том, какой вред был бы причинен всем нам, в том числе народам Советского Союза, если бы этот вопрос попал на страницы мировой прессы.

Мы надеемся, Гражданин Председатель, что эта досадная ошибка будет исправлена в ближайшее время, а кладбище будет восстановлено и могилы наших солдат будут окружены надлежащей опекой. Могила же, из которой в Варшаву перенесен прах Неизвестного Солдата, должна быть восстановлена немедленно.

Перевел: В. Ваниев
2-ик/ВВ
12.XI.71 г.

ДАЛО. — Ф. Р-221. — Оп. 2. — Спр. 6680. — Арк. 164-165.
Переклад з польської мови.

№ 196

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТІЙНОГО БЮРО ІНСТИТУТУ ПРИКЛАДНОГО І ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА ПРО ПЕРСОНАЛЬНУ СПРАВУ СТУДЕНТА ІВАНА ІССАРИКА

17 листопада 1971 р.

СЛУШАЛИ: Разбор персонального дела члена КПСС Иссарика И. Н. Докл. секретарь партбюро Фатеев И. А.

СУТЬ ДЕЛА: В начале учебного года в горком КПУ г. Львова поступило письмо о том, что тов. Иссарик был организатором группы художников по реставрации действующей церкви с. Ганькивцы Ивано-Франковской области Снятинского района. Реставрация производилась без разрешения соответствующих советских органов. По этому письму был вызван тов. Иссарик в партбюро, где он написал

объяснительную записку, в которой отрицает предъявленные ему обвинения Снятинским райисполкомом депутатов трудящихся.

Тогда тов. Иссарику был предоставлен отпуск для решения этого вопроса на месте. Пришло письмо со Снятинского РК КПУ, в котором сообщается, что тов. Иссарик сам лично не принимал участия в реставрации церкви. Организатором был его родственник — муж родной сестры, который проживал в квартире Иссарика совместно с одним художником из другого места. Иссарик заходил в церковь во время работ, знал о реставрации и как коммунист не сообщил об этом, тем самым способствовал этой работе, вместо того, чтобы вести наступательную атеистическую пропаганду.

ВЫСТУПИЛИ: Тов. ИССАРИК И. Н.

В своем выступлении отрицает то обвинение, которое ему предъявлено в письмах райисполкома и райкома партии Снятинского района. После сдачи экзаменов в институт он поехал домой потому, что мать находилась в больнице. Когда он приехал домой, в его квартире находился муж сестры, работающий в Ивано-Франковском художественном фонде и один из художников. Мисевич (родственник Иссарика) показал мне справку с сельсовета — разрешение на реставрацию церкви. Разрешение из райисполкома, по его словам, было получено устно церковным советом. Мисевичу я сказал, зачем ты взялся за это дело? Он ответил: “Не твое дело, я в отпуску и хочу подработать”. В группе художников были лица, которые реставрировали Софиевский собор в Киеве. Меня заинтересовал сам стиль работы реставрации как будущего художника и я зашел один раз в церковь посмотреть. В селе 60 коммунистов, от председателя сельсовета, секретаря парторганизации, председателя колхоза — все знали, что в церкви проводятся работы, поэтому я в райком и райисполком не сообщал, тем более, что Мисевич показал разрешение из сельсовета.

ЗАПАСКО А. П. Считает, что объяснения тов. Иссарика не снимает с него ответственности и не оправдывает. Студент художественного вуза, только поступивший в институт, коммунист, не мог убедить своего родственника, зачем он это делает. Зачем Вы пошли в церкву. Трудно понять Ваше поведение. Вы не поехали на полевые работы и привезли за собой вот такие письма. Вас приняли на курсы, дали возможность учиться, и с первых дней Вы подвели коллектив

института, своей беспринципностью по атеистической работе. За это надо строго наказывать. Объявить строгий выговор с занесением в учетную карточку.

ФАТЕЕВ И. А. Один из пунктов Устава КПСС гласит о том, что член партии обязан вести непримиримую борьбу с проявлениями буржуазной идеологии, атеистическую пропаганду. Тов. Иссарик только сел на студенческую скамью и сразу же показал свою беспринципность. Предложил исключить из института на один год, практически отработать и объявить выговор с занесением в учетную карточку.

БАЛУХ И. Й. считает, что проступок тов. Иссарика заслуживает того наказания, которое предложил И. А. Фатеев, и он его поддерживает.

АРОФИКИН Е. В. считает тов. Иссарика виновным в предъявленных ему фактах. Но наказание очень суровое потому, что в селе парторганизация большая, все знали, а всю вину возложили на тов. Иссарика. Иссарик — хороший студент, хорошо учится. Его следует оставить в институте, объявить выговор с занесением в учетную карточку.

ЮРИНА Е. А. отметила, что Иссарик очень хорошо учится по истории КПСС. Один из лучших студентов. Дисциплинирован и исключать из института не следует. Предложила объявить выговор с занесением в учетную карточку.

КОРСИКОВА В. Е. отметила, что тов. Иссарик, безусловно, знал о проводимых работах в церкви, потому что возглавлял ее его родственник Мисевич, что реставрация памятников — одно дело, а реставрация действующей церкви без разрешения — другое дело. И, естественно, несмотря на то, что Иссарик не принимал непосредственного участия, моральную ответственность несет за это. Райисполком и райком правильно предъявили ему обвинения как коммунисту, что он виноват в том, что активно не сопротивлялся этому. Вот почему и мы должны к этому отнестись со строгостью. Два наказания за один первый проступок — очень много. Поэтому она считает, что объявить выговор с занесением в учетную карточку и оставить его в институте. Пусть своими практическими делами снимает с себя обвинения.

ПОСТАНОВИЛИ: За проявленную беспринципность в отношении незаконной реставрации действующей церкви в с. Ганьковцы группой реставраторов-художников, в составе которой находился родственник Иссарика — организатор данной группы художников — Мисевич, за предоставление

квартиры одному из художников в доме Иссарика, за содействие художникам в составлении договора вместе с председателем церковного комитета, за притупление бдительности и ослабление наступательной атеистической деятельности, что граничит с нарушением требований Устава КПСС, члену КПСС Иссарику Ивану Николаевичу объявить выговор с занесением в учетную карточку.

Секретарь партбюро

И. А. Фатеев

ДАЛО. — Ф. П-1838. — Оп. 1. — Спр. 60. — Арк. 2348-241.

№ 197

ІЗ СТЕНОГРАМИ ПЛЕНУМУ РІВНЕНСЬКОГО МІСЬККОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО ІДЕОЛОГІЧНУ РОБОТУ

23 листопада 1971 р.

Совершенно секретно

...КОРИСТІН А. Є. — голова міськвиконкому

Товарищи ! XXIV съезд КПСС вновь подчеркнул необходимость формирования научного мировоззрения, коммунистической морали у всех членов общества, воспитания всесторонне развитой личности.

...Система атеистического воспитания всех слоев и групп населения требует, чтобы в организации и проведении этой работы активно участвовали все организации и учреждения — партийные и советские, профсоюзы и комсомол, просветительские общества и учреждения.

Насущной задачей в преодолении религиозных пережитков является выработка новой безрелигиозной обрядности взамен религиозной обрядности, традиционно связанной с рождением человека, вступлением в брак, смертью и другими событиями в жизни людей. Церковные обряды: венчания, крестины, а также отпевания, предусматривающие и пение, и торжественный ритуал и некоторые другие театрализованные действия, способны произвести на присутствующих сильное воздействие, в том числе и эстетическое. Именно эта сторона религиозной обрядности все еще привлекает в церковь многих молодоженов или молодых родителей, а вместе с ними и группу их сверстников, крестных, гостей и других участников события.

Уже давно в нашем городе привычными стали календарные праздники, праздники Весны, Зимы, Урожая, а также бытовые: регистрация брака, новорожденного, празднование серебряной и золотой свадеб.

В городе распространены разнообразные праздники труда: чествование передовиков и ветеранов труда, посвящение в рабочие, проводы на пенсию, проводы в Советскую Армию, гражданская панихида и другие.

Со дня открытия Дома счастья (февраль 1964 года) в торжественной обстановке зарегистрировали брак 5226 молодоженов из 9692 регистрации брака. За этот же период из 15863 новорожденных в торжественной обстановке зарегистрировано 7202 малыша.

Однако практика показывает, что часть населения еще принимает участие в религиозных обрядах. Особенно это заметно за последнее время.

С целью систематического изучения религиозной обстановки в городе при исполкоме городского Совета депутатов трудящихся создана комиссия содействия по контролю за соблюдением законодательства о культах. Группы из этой комиссии закреплены за отдельными домами, улицами, где собираются штунды.

Состоянием на I.XI.1971 года в г. Ровно зарегистрировано 4 церкви и одна община евангельских христиан-баптистов.

Следует отметить, что кроме зарегистрированных на территории города действуют и нелегальные секты, которые, к сожалению, посещают наши жители и даже дети.

Исполком, комиссия содействия в разные периоды времени осуществляли наблюдение за нелегальными собраниями баптистов. К злостным нарушителям закона о религиозных культах применялись меры административного воздействия.

Так, за проведение нелегальных собраний административной комиссией исполкома городского Совета депутатов трудящихся, начиная с 1966 года, подвергались штрафам Ковальский, Фельдштейн, Адамюк, Олейник и другие. Кроме этого, ряд раскольников приглашались в исполком горсовета депутатов трудящихся и предупреждены о недопущении ими нарушений религиозных обрядов.

При каждом ЖЭКе созданы комиссии содействия по соблюдению законодательства о культах. Эти комиссии проводят некоторую работу. В результате много сделано, но далеко не везде. Мы не добились проведения действенных

мероприятий по предотвращению водных крещений как зарегистрированной сектой, так и баптистами-раскольниками. В результате мы имеем случаи, когда молодые, даже несовершеннолетние, рабочие льнокомбината, фабрики нетканых материалов, комбината стройматериалов, реалбазы управления хлебопродуктов дали согласие на принятие водного крещения.

В отношении пресечения незаконных действий со стороны баптистов-раскольников исполкомом и комиссией по культурам намечаются ряд практических мероприятий. Сейчас мы знаем время и место этих сборищ, в результате сократилось (надолго ли) количество адресов и лиц.

Нас беспокоит и тот факт, что за последнее время значительно уменьшилась регистрация детей в торжественной обстановке и увеличилось количество крещений в церквях.

Если в области за первое полугодие 1971 года из 10413 родившихся крестилось 6 тысяч или 59,2 %, то только в городе Ровно 14,6 % из родившихся крестилось в церкви.

Из 308 умерших по 68 проведено церковные отпевания. Это составляет 22,1 % по городу, э по области 73,6 %. Мы имеем случаи, когда рабочие наших предприятий крестят детей даже в других областях.

Например, рабочие завода газоразрядных приборов Гуменюк Владимир Петрович и его жена Гуменюк Мария Николаевна, рабочие завода азотных удобрений Романюк Валерий Федорович и Романюк Евгения Ивановна, рабочие льнокомбината Елисеева Галина Рафаиловна и ее муж Елисеев Юрий Дмитриевич крестили своих детей в церкви Славутского района Хмельницкой области.

В воскресенье 12 сентября 1971 года под видом свадьбы было проведено противозаконное молитвенное собрание. К сожалению, это проходит мимо общественных организаций, ЖЭКов, домовых советов и предприятий города, рабочие которых были, может быть стихийными участниками, а некоторые участниками как члены секты.

Отдельные священники совершают обряды крещения в квартирах, что запрещено законом. Баптисты-раскольники собираются нелегально в квартирах. У некоторых граждан органами милиции были изъяты множительные печатные аппараты...

В городе Ровно действует нелегальная группа адвентистов седьмого дня, которую возглавляет Подолин Петр Иванович, проживающий по ул. Декабристов, 18, кв. 2. Жил Подолин

в Молдавии, на Волыни, в Млыновском районе, а с мая 1961 года живет в г. Ровно и работает плотником стройгруппы Ровенского комбината общественного питания. К сожалению, на работе до сего времени не знали, что он адвентист.

Подолин П. И. в 1966, 1968, 1969, 1971 гг. по частным визам выезжал в Польшу.

В июле 1971 года он выехал в Польшу, где принимал участие в конференции адвентистов 7-го дня, посвященной 50-летию адвентизма в Польше. На этой конференции он встречался с руководителями польского и международного адвентистского движения (Домбровским и Пирсоном).

Вызывает удивление тот факт, что этот “деятель” так регулярно получает визы на выезд в Польшу...

Нас беспокоит и тот факт, что некоторые школьники также вместе с родителями посещают молитвенные собрания. Исполком слушал на своем заседании ряд школ по атеистическому воспитанию школьников, но следует также сказать, что как со стороны гороно, так и со стороны школ недостаточно принимаются меры по проведению воспитательной работы в семьях баптистов.

Товарищи! Обсуждение этого вопроса на пленуме городского комитета партии поможет нам ликвидировать недостатки, которые мы имеем в работе по атеистическому воспитанию нашего населения. Я хочу обратиться с просьбой к руководителям предприятий и секретарям парторганизаций оказывать нам помощь в присечении противозаконной деятельности сектантов и церковников, а также в усилении профилактических мер по месту работы тех, кто свои религиозные потребности удовлетворяет в нарушение советского законодательства о культах. Этим самым мы принесем пользу нашей Родине и нашим людям.

АНТОНЕНКО Е. Е. — перший секретар міськкому КП України

...хочется обратить внимание секретарей партийных организаций на то, что в городе еще очень плохо ведется борьба со слушанием антисоветских радиопередач, особенно коллективных. Так, летом 1971 года в спортивно-оздоровительном лагере Украинского института инженеров водного транспорта радист лагеря Пашковский Т. В. и студенты Шипенко и Морской организовали в радиоклубе коллективное прослушивание антисоветских радиопередач. Кроме того имел место случай, когда передачи зарубежной радиостанции были включены в радиотрансляционную сеть лагеря.

В начале учебного года группа студентов первого курса механического факультета этого же института в коридоре общежития по ул. 17 сентября, 55-а, используя транзисторный приемник, организовала прослушивание зарубежной радиостанции.

Периодически организовано прослушивание указанных радиостанций в комнате № 116 общежития № 4 по ул. Мирющенко.

Единичные подобные случаи наблюдались и в общежитии Ровенского пединститута в конце прошлого учебного года.

1 октября 1971 года на углу ул. Свердлова и Воровского Вороневский Сергей, 1952 года рождения, токарь РЗВА и Гоярчук Виктор, 1953 года рождения, нигде не работающий, на улице затеяли борьбу, которая шла в сопровождении антисоветской передачи “Голос Америки”, включенной на полную мощность и другом Иванюком Владимиром, 1954 года рождения, учеником слесаря завода тракторных запчастей.

Не могут быть терпимы и случаи, когда отдельные лица по месту своей работы, как сенсации передают услышанное из зарубежных радиопередач.

Мы просим партийные организации продумать целую систему мероприятий по улучшению работы в этом направлении...

ФЕДЮКІН Н. Т. — обласний військовий комісар

Имеются случаи, когда призывники попадают в секты и по прибытии в армию отказываются брать оружие. Так, например, бывший призывник, призванный в этом году из Владимирецкого района, Денисюк за отказ взять оружие осужден военным трибуналом на четыре года исправительной трудовой колонии.

Если ослабить работу с молодежью, таких денисюков будет с каждым годом больше, ибо там, где не дорабатываем мы, работают попы, сектанты и другие чуждые элементы...

ДАРО. — Ф. П-3. — Оп. 31. — Спр. 4. — Арк. 11, 12, 72, 73, 115, 139.

ІЗ ЗВІТНОЇ ДОПОВІДІ ПАРТІЙНОГО БЮРО
ЛЬВІВСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ
ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ

26 листопада 1971 р.

Творча робота.

Наш звіт проходить напередодні ювілейного року, в якому народи нашої країни будуть святкувати славне 50-річчя утворення Союзу РСР. Під знаком цієї знаменної дати на основі рішень XXIV з'їзду КПРС і XXIV з'їзду КПУ проходить творче життя колективу Спілки художників.

Основною формою творчої роботи організації Спілки художників є творча діяльність, а її виявом звітні художні виставки всесоюзні, республіканські, обласні, персональні та пересувні.

За звітний період були влаштовані такі виставки:

1. В грудні 1970 р. виставка художників Львова в Києві (понад 200 творів).

2. Республіканська виставка рисунку.

3. Виставки до 100-річчя з дня народження Лесі Українки (обласна, республіканська).

4. Виставки до XXIV з'їзду КПРС (обласна і республіканська).

5. Виставка акварелі в залах СХ.

6. Обласна художня виставка до 100-річчя з дня народження В. Стефаника.

7. Виставка молодих художників Львова.

8. Виставка творів у фонд миру (197 творів, 98 авторів).

9. Персональні виставки художників Шатківського, Яремова, Левківа, Пушкаша, Курочок, О. Гери і Мацієвського, Савки-Качмар, Овчиннікова.

Твори, які були експоновані на цих виставках, дістали широке схвалення громадськості, високу оцінку художньої критики. Кращі з них закуплені державою.

Приємно відзначити, що у важливих художніх виставках прийняли участь всі комуністи нашої парторганізації. Важливою подією у творчому житті нашого колективу стала художня виставка львівських художників у Києві. Вперше львів'яни звітували перед громадськістю столиці. Це велика честь для

нас і приємне відкриття для киян, які змогли познайомитись з творчістю львівських художників старшого, середнього і молодшого покоління. Схвальні відгуки про цю виставку були в республіканській пресі.

Твори львівських художників свідчать, що наші художники в більшості стоять на правильних реалістичних позиціях, у всіх видах і жанрах вирішують нові проблеми, що ставить перед ними саме життя. Але ми не можемо обійти той факт, що на виставках з'являються ще твори не глибокі по ідейному змісту і художньому рівню, а іноді і тенденційні. Є ще серед нас художники, які в своїй творчості звертаються до тем історичного минулого, нехтуючи темою сучасності, мало ще творів, які звеличують людину праці, соціалістичні перетворення, що відбулися на території західних областей України. Майже зовсім відсутня галерея портретів передовиків виробництва Львова. Це прикрий факт, тим більше, що в цьому році за успішне виконання п'ятирічного плану в галузі виробництва наше місто нагороджено орденом Леніна. На художніх виставках здебільше переважають твори пейзажно-го і декоративного характеру.

Творчий доробок митців нашого колективу за останній час поповнився новими творами, для яких характерні соціально-вагома проблематика, масштабність зображення, плідні пошуки в галузі художньої форми. Це, насамперед, твори монументального характеру такі, як, меморіальний комплекс, присвячений Народному герою О. Довбушу на його батьківині в с. Печеніжина Ів. Франківської області, автор заслужений діяч мистецтв скульптор Борисенко.

Меморіальний комплекс вченим Львова, що загинули від рук німецько-фашистських загарбників у м. Львові, автори скульптори народний художник УРСР Чайка Я. І. і заслужений діяч мистецтв УРСР Мисько Е. П.

Пам'ятник В. Стефаніку в м. Львові, автор Біганич. Зараз по затверджених проектах над створенням пам'ятників видатним політичним і громадським діячам і знаменним подіям працює велика група львівських скульпторів: Борисенко В. Н., Чайка Я. І., Крвавич Д. П., Мисько Е. П., Подольський В. М., Пилев О. П., Садовський Ю. А., Бриж Ф. М., Дзиндра Е. В.

Незабаром у Москві відкриється велика художня виставка творів художників трьох братніх республік – України, Білорусії і Молдавії, в якій візьмуть участь художники Львова. У виставках, які експонувались в минулому році активну участь

брали наші живописці: Смольський, Гуторов, Добронравов, Сіпер, Качанов, Довбошинський, Щербатенко, Ліщинер, Серветник, Грегорійчук, Патик, Андрющенко, Пушкаш, Кристопчук, Медвідь, Манастирський та інші.

Добре показали себе на виставках львівські графіки, які дали серії тематичних робіт і серед них ми бачимо імена відомих художників-графіків: Гебус-Баранецької, Музики, Левицького, Караффи-Корбут, Катрушенка, Остафійчука, Кецала, Крислача, Гринця, Старовойт, Безніска та інших. Далеко за межами Львова та нашої республіки відомі твори майстрів декоративно-прикладного та народного мистецтва: Павловського, Шабатури, Масляк, Левківа, Флінти, Бокотея, Тарнавського, Захарчишина, Горбалука, Думича, Курочок, Марковича.

Львівські художники немало попрацювали на ділянці оформительського мистецтва. Приймали велику участь у святкових оформленнях м. Львова. Почесну роботу виконали наші оформителі – це оформлення виставки передового досвіду у Києві, присвяченої XXIV з'їздові КПУ, художниками художньо-виробничого комбінату Ярославським, Білером, Ахмечетом, Недосеко, Вашенко. По завданню ЦК Комсомолу України художники монументалісти і прикладники нашої Спілки створили проект комплексного оформлення піонерського табору союзного значення в м. Одесі і зараз здійснюють його.

За художнє оформлення міста, в якому брали участь художники нашої Спілки і комбінату, Ленінський район зайняв перше місце.

Значну організаційну роботу провів і багато зусиль приклав в оформленні міста головний художник комбінату комуніст Серветник С. М.

Крім творчої та виставочної роботи Спілкою художників проведено ряд заходів по ідейно-виховній роботі, популяризації мистецтва серед трудящих Львівщини, наукового узагальнення творчої праці художників. Всі виставки перед закриттям обговорюються, де мистецтвознавці дають критичний аналіз творів, творчості митців, пишуть статті в місцеву пресу, готуються монографії, проводять дослідження, (нема узагальнення, оглядових ст.). В минулому році були організовані зустрічі художників з трудящими Львова, воїнами Радянської Армії, творчі вечори з письменниками. Художники брали участь у святах мистецтв, які проводились в районах

області. Значну роботу було проведено військово-шефською комісією, яку очолює комуніст Щепетков. На заставах оформлені кімнати бойової слави, створено художньо-архітектурний комплекс героям-прикордонникам, для якого виготовлено 8 бюстів героїв Радянського Союзу. За активну участь у військово-шефській роботі в цьому році три комуністи нашої парторганізації нагороджено нагрудними знаками "Відмінник прикордонних військ". Але є ще серйозне упущення, мало художників виїжджають на прикордонні застави для створення картин з життя прикордонників, хоч для цього є всі умови і постійні запрошення воїнів.

ДАЛО. — Ф. П-3810. — Оп. 1. — Спр. 22. — Арк. 66-69.

№ 199

ДОВІДКА КОМІСІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ПРО НАУКОВІ ПРАЦІ ДОЦЕНТА СТЕПАНА ЗЛУПКА

Не пізніше 23 грудня 1971 р.*

ДОВІДКА

Відповідно до наказу ректора університету від 23 листопада 1971 р. комісія в складі зав. кафедрою історії журналістики, доктора історичних наук, професора Цюха Й. Т. (голова комісії), зав. кафедрою історії КПРС, доктора історичних наук, професора Зашкільняка П. С., зав. кафедрою наукового комунізму, доктора історичних наук, професора Сидорчука М. Т., зав. кафедрою історії і теорії держави і права, доктора юридичних наук, професора Сокурєнка В. Г., зав. кафедрою економіки і планування промисловості, доктора економічних наук професора Яремчишина Б. М., професора кафедри політекономії, доктора економічних наук Петрова В. С., професора кафедри філософії, доктора філософських наук Пашука А. І., зав. кафедрою політекономії, кандидата економічних наук, доцента Томенчука Й. М., доцента кафедри філософії, кандидата філософських наук Старченко Т. Я. (члени комісії) вивчила матеріали про науково-педагогічну роботу доцента кафедри політекономії Злупка С. М. і встановила:

Злупко Степан Миколайович, 1931 року народження, в

1956 році закінчив історичний факультет Львівського університету і був залишений на посаді ст. лаборанта кафедри політекономії. В 1960 році заочно закінчив аспірантуру при цій кафедрі і захистив кандидатську дисертацію на тему “Економічна думка Галичини в аграрно-селянських питаннях на рубежі XIX–XX ст.” З 1958 року веде семінарські заняття, а з 1960 року читає лекції з курсу політичної економії капіталізму. В цьому ж році йому присвоєно звання доцента.

За оцінкою кафедри політекономії лекції т. Злупка С. М. відповідають університетським вимогам. На протязі всього часу викладацької роботи не було зауважень і претензій як до науково-теоретичного змісту і рівня, так і до методики викладання.

Доцент Злупко С. М. веде інтенсивну наукову роботу. Він є автором 214 друкованих праць, опублікованих окремими виданнями в наукових збірниках і журналах, а також в періодичній пресі. Проблематика його публікацій свідчить не так про різноманітність, як про розпорошеність і нецільспрямованість його наукових інтересів. Однак, в кількісному відношенні переважають праці на політично актуальні і науково важливі теми.

В своїх наукових дослідженнях багато уваги, зокрема, приділяє доц. Злупко С. М. критиці сучасних економічних концепцій антикомунізму, критиці українського буржуазного націоналізму і уніатства, висвітленню значення і впливу ленінських ідей на революційно-визвольну боротьбу на західноукраїнських землях.

Слід відзначити політичну актуальність і ідейну цілеспрямованість наукових праць доц. Злупка С. М., опублікованих в цьому році (статті) 1) “Критика В. І. Леніним опортуністичних економічних теорій імперіалізму та її значення для сучасності”, ж-л “Економіка Радянської України”, 1971, № 3; 2) “Марксистсько-ленінська критика буржуазних економічних теорій і колонізаторської господарської політики на Західній Україні (1919–1939 рр.) зб. “Історія народного господарства та економічної думки в Українській РСР”, К., 1971, вип. 6; 3) “Критика буржуазних теорій колоніалізму”, зб. “Питання політичної економії”, вип. 69, Київ, 1971; 4) “Шлях до єднання. Соціалістичне будівництво в СРСР і розвиток революційної свідомості на Західній Україні”, газ. “Ленінська молодь”, 1971, 21, 24/VIII; 5) “Критичний нарис економічних концепцій західнонімецької “советології”, зб. “Критика

буржуазних і опортуністичних економічних теорій”, вип. 81, в-во Київського ун-ту, 1971; 6) “Дійсність проти буржуазних вигадок”, газ. “Ленінська молодь”, 5/VI—1971.

Разом з тим комісія відмічає, що в своїй науковій роботі доц. Злупко не завжди виходив з принципів, якими повинен керуватись радянський вчений. В кар’єристській погоні за кількістю наукових публікацій він іноді легковажно і безвідповідально ставився до їх науково-теоретичного рівня, відступав від принципів ідейної цілеспрямованості, партійної принциповості, класовості в оцінці історичних процесів, явищ і діячів, порушував вимоги і принципи марксистсько-ленінської методології наукових досліджень.

Так, в 1964 році на сесії інституту історії АН СРСР в Москві доц. Злупко С. М. зробив спробу обілити і переглянути існуючу наукову оцінку деяких українських буржуазно-націоналістичних партій і організацій. За допущені помилки рішенням Ради ун-ту доц. Злупко був відкликаний з докторантури.

В 1969 році доц. Злупко С. М. видав монографію “Економічна думка на Україні. Нариси історії економічної думки на західноукраїнських землях у другій половині ХІХ ст.” (в-во Львівського університету), а в 1970 році опублікував статтю “До 90-річчя від дня народження В. Левинського” (“Український історичний журнал”, 1970, № 7), в яких допустив ряд серйозних помилок ідейно-теоретичного характеру.

Найістотнішими помилками в цих роботах є:

1) Порушення і притуплення принципу партійності марксистсько-ленінської політичної економії, яке виявилось в тому, що, відзначаючи опортунізм, реформізм, центризм і буржуазний націоналізм лідерів галицької соціал-демократії, доц. Злупко в той же час твердить, ніби вони відігравали роль в пропаганді марксизму (стор. 213);

2) Ігнорування важливого принципу марксистсько-ленінського діалектичного методу дослідження — принципу єдності логічного і історичного. Це виявилось в тому, що з’ясовуючи суспільно-політичні і економічні погляди одного з лідерів галицької соціал-демократії В. Левинського в кінці ХІХ ст., доц. Злупко в своїй монографії зовсім не звернув уваги на те, що його опортунізм і буржуазний націоналізм, (який виявився вже тоді і про що мова йде в монографії) привів до того, що Левинський у 20—30-ті роки став одним з творців моделі українського “національного соціалізму”, виступав

проти радянської влади і більшовицької партії, вороже ставився до будівництва соціалізму в СРСР.

В статті ж до 90-річчя В. Левинського доц. Злупко С. М. зовсім замовчує реакційність світогляду і діяльності В. Левинського, намагаючись зобразити його в ролі пропагандиста марксизму-ленінізму, в той час як він був виразником ідеології українського буржуазного націоналізму;

3) Схематизм, об'єктивізм і суб'єктивізм в аналізі суспільно-політичних поглядів окремих представників економічної думки на західноукраїнських землях. Це, зокрема, виявилось в ідеалізації економічних поглядів С. Даниловича. В оцінці доц. Злупка С. М., С. Данилович виступає як одноступенець революційної демократії, а не як дрібнобуржуазний демократ і реформіст, яким він насправді був.

Причому, при вирішенні питання про доцільність висвітлення діяльності С. Даниловича доц. Злупко не взяв до уваги, що С. Данилович пізніше знаходився в таборі реакції.

З наведених прикладів є підстава зробити висновок, що доц. Злупко за час роботи в університеті допустив ряд помилок ідейно-теоретичного характеру.

Комісія вважає, що причинами цих серйозних помилок є:

1) Його недостатня ідейна загартованість, відхід від ряду важливих принципів марксистсько-ленінської методології.

2) Науковий кар'єризм, який виявився в гонитві за кількістю наукової продукції, незважаючи на її якість, в недостатній науковій сумлінності, в легковажності і безвідповідальності.

3) Відсутність належного керівництва і спрямування наукової роботи доц. Злупка С. М. з боку кафедри. Раніше, коли кафедрою завідував доц. Петровський М. І., наукова продукція доц. Злупка С. М. не піддавалася належному критичному розглядові, а його діяльність всіляко захвалювалась. Так, монографія "Економічна думка на Україні" була рекомендована кафедрою до видання на основі рецензій доцентів М. І. Петровського, І. О. Лущика, Я. О. Карпенка, які безвідповідально поставилися до рецензування і не виявили належної вимогливості і принциповості. Тепер ряд членів кафедри, в тому числі і її завідувач доц. Томенчук Й. М., поступають навпаки, вони замовчують і огульно відкидають все позитивне в наукових працях доц. Злупка, а їх хиби і помилки як справжні так і мнимі непомірно роздувають.

Член комісії доц. Томенчук Й. М. висловив незгоду з такою оцінкою наукової діяльності доц. Злупка С. М. Він вважає,

що доц. Злупко з метою ідеологічної диверсії веде свідому, цілеспрямовану націоналістичну пропаганду. Решта членів комісії вважає, що для такої оцінки нема ніяких підстав.

Комісія відзначає недостатній рівень організаторської роботи і керівництва кафедрою політекономії. Кафедра не забезпечує чіткого і повсякденного контролю за якістю навчального процесу, не здійснює систематичного проведення взаємовідвідування лекцій. Навіть лекції доц. Злупка С. М., незважаючи на широкий резонанс, який набрала критика його помилок, не контролювались. Останнє відвідування його лекції відбулося в квітні 1970 року, а попереднє обговорення тексту його лекції – в 1969 році.

Не здійснюється належна організація і керівництво науковою роботою. В результаті ряд працівників кафедри тільки числиться, що займається науковою роботою, а, насправді, жодного виходу наукової продукції не дає. Недостатній рівень методичної роботи. Кафедра не забезпечила планомірної роботи викладачів кафедри над підготовкою до видання навчально-методичних посібників, курсів лекцій, методичних розробок та ін. Кафедра політекономії не являє собою дружнього, згуртованого, творчого колективу. Між рядом працівників кафедри порушені ділові взаємини і контакти.

З урахуванням всіх обставин комісія вважає,

1) що даліше перебування доц. Злупка С. М. на кафедрі політекономії університету є недоцільним;

2) стан справ на кафедрі вимагає зміцнення її керівництва і науково-педагогічних кадрів, які б могли забезпечити високий рівень викладання та успішну розробку наукових проблем політичної економії, зосередивши, зокрема, увагу на боротьбі з ідеологією антикомунізму і антирадянщини, на критиці буржуазних, буржуазно-націоналістичних, реформістських і ревізіоністських теорій, на викритті ідеології українського буржуазного націоналізму на справді науковому висвітленні історії економічної думки, на всебічній розробці актуальних проблем політекономії соціалізму.

Комісія:

проф. П. С. Зашкільняк

проф. А. І. Пашук

проф. В. С. Петров

проф. М. Т. Сидорчук

проф. В. Г. Сокурченко

доц. Т. Я. Старченко

проф. Й. Т. Цьох
доц. Й. М. Томенчук
проф. Б. М. Яремчишин*.

* Підписів В. Сокурєнка, Т. Старченко і Й. Томенчука немає.

ДАЛО. — Ф. П—3. — Оп. 19. — Спр. 192. — Арк. 232-237.

№ 200

**ЗАЯВА КОМУНІСТІВ ЛЬВІВСЬКОГО
ДЕРЖУНІВЕРСИТЕТУ ім. І. ФРАНКА ЛЬВІВСЬКОМУ
ОБКОВОМУ КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО НАУКОВІ
РОБОТИ ДОЦЕНТА СТЕПАНА ЗЛУПКА ТА ОЦІНКУ ЇХ
КОМІСІЄЮ КЕРІВНИЦТВА УНІВЕРСИТЕТУ**

23 грудня 1971 р.

Члену Центрального комітета КПСС,
Першому секретарю
Львовського обкома КП України
тов. Куцеволу В. С.

Заявление

Комиссия Львовского обкома партии передала через тов. Пирожака К. И. на Ваше имя 13 ноября 1971 г. научно-критический анализ публикаций доцента Злупко С. Н., в которых последний систематически и сознательно пропагандировал идеологов украинского буржуазного национализма. Каждое положение этого анализа обосновано документально. Многие положения этого анализа нашли свое отражение в докладе и решении пленума Львовского обкома партии, состоявшегося 20 ноября 1971 г.

После пленума обкома партии ректор Львовского университета проф. Максимович создал комиссию для подготовки решения Совета университета относительно доц. Злупко С. Н.

Комиссия, руководимая проф. Цьох Й. Т., подготовила справку по данному вопросу.

Ознакомившись с содержанием последней, мы, коммунисты — работники университета, не можем умолчать и не выразить своего возмущения против принципиального направления справки.

Прежде всего, справка написана вразрез с теми оценками, которые даны в постановлении Секретариата ЦК КПСС от 28/IX—1971 г., в котором идеологические извращения ряда львовских ученых, в том числе и Злупко С. Н., расценены как совершенно недопустимые явления. Справка же комиссии университета написана необъективно, тенденциозно, с явным стремлением ее авторов обелить, приукрасить научную деятельность С. Н. Злупко. Авторы справки допускают отход от принципиальных партийных позиций при оценке исторических явлений, допускают прямые извращения фактов и документов.

Мы считаем необходимым отметить целый ряд принципиальных моментов:

Первое положение. Комиссия университета в целях смягчения оценки виновности С. Н. Злупко в допущенных им идеологических извращениях явно преувеличивает научные “заслуги” последнего. Она утверждает, что за последние тринадцать лет С. Н. Злупко ведет интенсивную научную деятельность, им написано 214 научных трудов.

Если учесть, что за это время С. Н. Злупко написал кандидатскую диссертацию и монографию на ее основе, защитил ее, написал докторскую диссертацию в двух томах и на ее основе монографию, то в среднем он писал и публиковал ежемесячно по две научные работы.

Комиссия университета, ограничиваясь лишь количественной стороной дела, не дала анализа хотя бы главных работ С. Н. Злупко по содержанию и их идейной направленности, особенно работ, где еще он пропагандировал идеологию буржуазного национализма.

Кроме того, комиссией обкома партии установлено, что Злупко С. Н. одновременно печатал статьи одного и того же содержания, на одноименную тему в разных изданиях. А это является халтурой, преступлением. И не только хвалить, ставить в пример, а наказывать надо было бы за подобные явления, унижающие достоинство советской науки.

Комиссия университета отказалась сделать такой единственно правильный партийный вывод. Кроме того, она обошла молчанием тот факт в поведении С. Злупко, что после серьезной критики его научной продукции в январе, феврале, в мае 1965 г., он печатал свои публикации за спиной кафедры без ее рекомендации. Комиссия могла бы подсчитать, сколько работ С. Злупко напечатал по рекомендации кафедры из

214 единиц? Она пришла бы к выводу, что С. Злупко игнорировал мнение коллектива кафедры, потому, что последняя никогда бы не смогла допустить к печати его халтурную писанину вообще, и с идеологическими извращениями в особенности.

Комиссия Львовского обкома партии, членами которой являлись и мы, проанализировала главные печатные работы С. Н. Злупко и установила, что в них синтезированы его идейно-теоретические взгляды на коренные проблемы истории развития общественной мысли в Галиции. Именно в этих работах С. Злупко допустил идеологическую диверсию. Однако комиссия университета дала работам С. Злупко в принципе положительную оценку. В справке комиссии мы читаем: “В своих научных исследованиях доц. Злупко С. Н. много внимания уделяет, в частности критике современных экономических концепций антикоммунизма. Более 50 работ посвящены критике современной буржуазной и буржуазно-оппортунистической идеологии, разоблачению фальсификаторов истории строительства социализма и коммунизма в СССР. Значительное место в научном вкладе доц. Злупка занимает критика им буржуазного национализма и униатства”.

Здесь упускается из виду главное, то, что во многих работах С. Н. Злупко, как это доказано в анализе комиссии обкома партии, критика идеологии буржуазного национализма дается лишь по форме, а по существу ведется завуалированная пропаганда этой идеологии путем объявления, совершенно незаслуженного, пропагандистами марксизма буржуазно-националистических идеологов и их некоторых концепций.

Именно, упустив из виду это обстоятельство, комиссия университета и дает ложный вывод о содержании работ С. Н. Злупко да еще прикрывает его “солидной аргументацией” в 214 работ, принадлежащих ему.

Второе положение. Мы считаем, что комиссия университета дает непартийную оценку антисоветскому выступлению С. Н. Злупко в 1964 г., как политической незрелости. Но С. Н. Злупко, будучи в докторантуре, т. е. добываясь соискания степени доктора наук, прекрасно знал о контрреволюционной сущности трех организаций Галиции, и все же требовал пересмотра их оценки марксистской историографией. Так квалифицировать можно было бы лишь поступок человека, не кончавшего исторический факультет университета.

Понятие НЕЗРЕЛОСТЬ — “негодный продукт к употреблению”, как минимальная оценка в 1964 г. означала, что

С. Злупко является политически неграмотным человеком, негодным для использования на преподавательской работе в вузе. Однако руководство университета такого минимального вывода тогда не сделало, несмотря на то, что Злупко С. Н. своим преднамеренным требованием реабилитировать контрреволюционные организации заслуживал этого. Таким “мягким” решением руководство университета фактически открыло Злупко путь для печатной пропаганды взглядов идеологов этих и других контрреволюционных организаций.

Третье положение. Комиссия университета утверждает, что С. Злупко в статье о Левинском совсем замолчал его ошибки. Это утверждение является прямой фальсификацией взглядов В. Левинского, который всегда был пропагандистом антикоммунизма. Формула: “С. Злупко замолчал ошибки Левинского” означает, что последний будто бы придерживался марксистских взглядов в целом, но допускал лишь ошибки буржуазно-националистического характера. Таким образом, комиссия университета, стремясь обелить С. Злупко, фактически отошла от ленинского принципа партийности, квалифицировав взгляды убежденного националиста и антисоветчика В. Левинского как ошибочные.

Четвертое положение. Комиссия университета в справке фактически признает, что во взглядах С. Даниловича были отдельные положительные, следовательно, марксистские моменты. Это тоже фальсификация. Его взгляды всегда и по всем вопросам были взглядами мелкобуржуазного ревизиониста марксизма и буржуазного националиста. Это документально доказано в Анализе комиссии обкома партии.

Пятое положение. Комиссия университета сознательно извращает факты, когда утверждает, что монография С. Н. Злупко “Економічна думка на Україні” была якобы рекомендована к печати на основе рецензий доцентов Петровского Н. И., Лушика И. А., Карпенко Я. А. Это подтасовка фактов. В протоколе кафедры политической экономии университета от 6/І—1965 г. мы читаем:

1. Доц. Лушик делает заявление о том, что в свое время давал рецензию на монографию доц. Злупко размером в 750 страниц, а эту, сокращенную втрое, монографию он не знает и просит его старой рецензии не принимать во внимание при обсуждении нынешней монографии С. Злупко.

2. Доц. Петровский в рецензии сделал вывод: “Если запланированная к изданию монография доц. Злупко С. Н.

предусматривает анализ экономической мысли на Украине не только во второй половине XIX столетия, а и в начале XX столетия до 1918 г., то работа подлежит коренной переработке, для раскрытия новых процессов, характерных для эпохи империализма. Если же он предполагал ограничиться данными лишь второй половины XIX столетия, то монография может быть принята к печати после исправлений и дополнений, указанных в рецензиях”.

Но С. Злупко анализ в монографии довел до начала первой мировой войны*. (* УСДП Галиции создана в 1899 г., ее деятельность проходила в период пятнадцати лет XX столетия. С. Злупко уделил большое внимание анализу ее идеологии).

Следовательно, о том, как он выполнил рекомендации доц. Петровского о коренной переработке монографии, надлежало ему отчитаться на кафедре и получить ее решение о рекомендации работы к печати, чего он сознательно не сделал, понимая, что кафедра никогда не смогла бы допустить к печати ее с таким содержанием.

3. Доц. Карпенко Я. А. заявил: “Работа, несомненно, научная, полезная и по идее нужная. Говорю, по идее, ибо не знаю, что по данной теме издано. Но, на мой взгляд, она не доведена “до кондиции”. В таком виде без правок ее давать в печать нельзя”.

4. На основе всех этих высказываний, кафедра приняла решение:

а) Рецензии доцентов — Петровского Н. И. и Карпенко Я. А. принять во внимание.

б) В силу того, что на кафедре нет специалистов по данной проблеме, послать монографию на рецензию в Киев гг. Вирнику Д. Ф. и Жученко В. С.

в) Вопрос о печатании монографии С. Злупко решить после получения рецензий из Киева.

Как видно, и в рецензиях, и в решении кафедры рекомендации монографии к печати не содержалось. Поэтому утверждение комиссии университета неправильно фактически и тенденциозно по сути, оно направлено на снятие ответственности со Злупко С. Н. и перекладывание ее на рецензентов, якобы рекомендовавших монографию к печати.

В анализе комиссии обкома партии доказано, что фактически монография напечатана по рекомендации одного Петровского и без рекомендации кафедры, рецензентов, а также и без ответственного редактора.

Шестое положение. Комиссия университета утверждает, что ряд членов кафедры замалчивает и огульно отбрасывает все положительное, что якобы содержится в научных работах С. Н. Злупко. Как показывает работа комиссии Львовского обкома партии, в основных работах С. Злупко ничего нового и положительного не обнаружено. Все эти работы относятся к истории развития общественной мысли в Галиции. В этой области С. Злупко ничего нового, по сравнению с тем, что уже было написано другими, не сказал. “Новое” же, сказанное им, идет по линии искажения исторической правды, пропаганды взглядов идеологов украинского буржуазного национализма и извращения марксистско-ленинских оценок истории развития экономической мысли в Галиции.

Седьмое положение. Комиссия университета утверждает, что ряд членов кафедры чрезмерно раздувает как действительные, так и мнимые ошибки С. Злупко. Мы решительно возражаем против такой квалификации без точного указания этих ошибок с подразделением их на действительные и “мнимые”. Со своей стороны мы утверждаем, что никакого раздувания “ошибок” С. Злупко не было. В Анализе комиссии обкома партии, в подготовке которого принимали участие и члены кафедры политэкономии, каждый факт доказан документально.

Утверждение же комиссии университета есть не что иное, как попытка бездоказательного опровержения Анализа, представленного комиссией обкома партии.

Восьмое положение. Комиссия университета отмолчалась и не высказалась по кардинальным положениям марксистско-ленинской науки, которые искажены С. Злупко при оценке им взглядов идеологов украинского буржуазного национализма, а именно:

а) Извращение С. Злупко социально-классовых позиций С. Даниловича;

б) Искажение и вульгаризация идеологии революционной демократии в Галиции;

в) Неправильная оценка партии радикалов, ее идеологической направленности и политической роли;

г) Пропаганда С. Злупко буржуазно-националистической концепции “Украинского Пьемонта”;

д) Ревизия марксистско-ленинских положений по вопросу об истории распространения марксизма в Галиции, и формировании “галицкого марксизма”;

е) Немарксистская оценка исторической роли УСДП Галиции;

ж) Буржуазно-объективная оценка С. Злупко взглядов Ю. Бачинского и С. Витыка;

з) Подлоги, фальсификации и плагиат, совершенные С. Злупко.

Это не мнимые, а действительные сознательные извращения, допущенные С. Злупко в интересах пропаганды взглядов идеологов украинского буржуазного национализма. Но об этом комиссия университета предпочла умолчать, так как это расходилось бы с ее намерением во что бы то ни стало выгородить С. Злупко и бросить тень на членов кафедры и прежде всего на нынешнее ее руководство, как это будет видно далее.

Девятое положение. Комиссия университета утверждает, что нет никаких оснований считать, что С. Злупко сознательно и целенаправленно пропагандирует националистическую идеологию лидеров УСДП и тем самым совершает идеологическую диверсию против идеологии марксизма-ленинизма.

Мы же считаем, что в Анализе комиссии обкома партии документально доказано, что С. Злупко сознательно и планомерно пропагандировал взгляды идеологов украинского буржуазного национализма и что эта пропаганда приобрела характер именно диверсионный. Вот несколько примеров.

Во-первых, С. Злупко прекрасно знал, кто такие Ю. Бачинский, С. Витык, С. Данилович, В. Левинский, что из себя представляла УСДП Галиции и т. д.

Ради чего же, зачем он встал на путь пропаганды их взглядов, а не критики их? Ведь если бы он действовал из соображений карьеризма, как это утверждает комиссия университета, то логичнее было бы зарабатывать карьеру на их беспощадной научной критике!

Во-вторых, киевские ученые Вирник и Шаблій в 1965 г. лично писали С. Злупко, что С. Данилович — это мелкобуржуазный ревизионист марксизма. Но С. Злупко после этого пишет пять статей и целый раздел монографии, где характеризует С. Даниловича, как пропагандиста марксизма. И это вопреки собственным утверждениям С. Даниловича, который сам писал, что он всегда выступал против наглого переворота (т.е. революции). Даже немарксистский журнал “Жите” в 1912 г. писал, что книга С. Даниловича — пример ревизии марксизма. Зная обо всем этом, С. Злупко оценивает

Комиссия университета квалифицирует это как систему ошибок. Но, сказав “А”, надо сказать и “Б”. Система ошибок — это целая линия, убеждение, мировоззрение человека, это сознательная целенаправленная пропаганда буржуазной идеологии по одним и тем же проблемам.

Все эти и многие другие факты подтверждают, что С. Злупко — замаскированный пропагандист буржуазно-националистической идеологии, один из ее носителей.

В-шестых, если бы С. Злупко допустил ошибки лишь в порядке добросовестного заблуждения, то как член партии он в течении целого года имел полную возможность политически разоружиться в печати, т. е. признать, что он систематически преднамеренно пропагандировал идеологию деятелей украинского буржуазного национализма и в угоду этому искажал историческую правду и марксистско-ленинские оценки по многим вопросам, — объяснить партийным органам, ради чего и с какой целью он делал это?

Однако до сего времени сам С. Злупко ничего не сделал в этом направлении. Сделовательно, он не разоружился и остался на прежних позициях, хотя в 1971 г. написал несколько статей.

Десятое положение. Утверждение комиссии университета о том, что в свое время С. Злупко захваливался кафедрой, не соответствует правде. Его захваливал лишь один доцент Петровский. Между тем, кафедра единодушно и систематически подвергала критике научные работы С. Злупко за идеологические извращения, например, на заседаниях кафедры: 18 ноября и 18 декабря 1964 г., 6 января 1965 г., 3 февраля 1965 г., 30 июня 1965 г. Кроме того, С. Злупко подвергался критике на парткоме университета: в ноябре 1964 г., в июне 1970 г.; на Совете университета в январе 1965 (был отозван из докторантуры), в мае 1970 г. После его критики на Совете университета в мае 1970 г. и парткоме в июне 1970 г., в знак “благодарности” им за эту критику, С. Злупко тут же написал свою статью о В. Левинском. Как это расценивать?

На заседании парткома в июне 1970 г. тт. Назаренко, Трубицын сделали принципиальные заявления о том, что в монографии С. Злупко допущены серьезные идейно-политические извращения. Казалось бы, С. Злупко должен был бы приостановить публикацию своей писанины в плане пропаганды своих идей, изложенных в монографии. Но он тут же пишет статью о В. Левинском.

Вот как его “захваливали” и как он реагировал на критику! Это оказалось возможным в результате безнаказанности С. Злупко за его систематические идеологические извращения!

Одиннадцатое положение. Комиссия университета вышла за рамки своих полномочий. Созданная для подготовки вопроса о возможности дальнейшего пребывания С. Злупко на работе в университете, комиссия значительную часть своего заключения посвятила поиску причин, в силу которых произошло так, что он стал пропагандистом взглядов идеологов украинского буржуазного национализма. И как ни странно, вопреки диалектической логике, вместо анализа внутренних причин развития этого явления, перенесла центр тяжести на внешние. Оказывается, виновна в этом кафедра. Это принципиально неверно.

Комиссия университета старается обосновать виновность кафедры, в особенности т. Томенчука И. М. тем, что: а) лекции С. Злупко не контролировались; б) кафедра не представляет из себя дружного сплоченного товарищеского коллектива; в) отсутствие руководства научной ~~работой~~ С. Злупко.

Эти аргументы не соответствуют действительности.

Во-первых. С. Злупко в течение 8 лет пропагандирует идеологию украинского буржуазного национализма, т. е. задолго до назначения т. Томенчука на должность зав. кафедрой. Он был назначен в середине февраля 1970 г., по конкурсу избран в конце июня 1970 г.

Во-вторых. С. Злупко в принципе отвергает контроль кафедры за его публикациями, что доказано выше и особенно в Анализе комиссии обкома партии. Он даже сумел обманым путем напечатать свою монографию в 1969 г. за спиной коллектива кафедры. То же самое он сделал с публикацией статьи о В. Левинском. И даже после этого он печатает статьи и игнорирует мнение коллектива. Обсуждение на кафедре его статьи о В. Левинском и монографии он фактически бойкотировал. Все это записано в протоколах кафедры.

В-третьих. В мае и июне 1970 г. С. Злупко подвергся критике на парткоме и Совете университета, в июне 1970 г. т. Томенчук был избран по конкурсу зав. кафедрой; в августе 1970 г. появилась статья С. Злупко о В. Левинском, которая приняла широкий резонанс. В этих условиях контроль за его педагогической работой был бы, естественно, воспринят им, как искание “блех” для расправы с ним. В декабре 1970 г. он в письменном объяснении по поводу его статьи о

В. Левинском прямо обвинил т. Томенчука в тенденциозной оценке идеологии В. Левинского, а в мае 1971 г. в своем заявлении, он писал, что его травят как “скаженную собаку”. Посещение его лекций и семинаров он использовал бы как факт его травли. И далее, наивно полагать, что 3—4 посещения занятий С. Злупко могут изменить оценку его идеологической диверсии в советской печати в течение 8 лет.

В-четвертых. На счет вывода о дружности, сплоченности коллектива, комиссия университета опоздала на 7 лет. С 1964 г. коллектив по вине доц. Петровского не стал сплоченным и дружным. В 1968—1969 гг. на кафедре образовалась большая конфликтная ситуация и руководство университета в течении 2-х лет ничего не делало, чтобы ликвидировать ее. Наконец, в мае-июне 1970 г., в результате работы двух комиссий университета Совет университета и партком приняли необходимые решения: доценты Петровский, Обуховский были освобождены от работы в университете, тов. Томенчук был назначен зав. кафедрой, который исполнял обязанности зав. кафедрой научного коммунизма. Эти решения помогли нормализовать обстановку на кафедре. Зрелость, сплоченность коллектива особенно сказались при обсуждении на кафедре статьи С. Злупко о В. Левинском и его монографии.

По этим вопросам кафедра приняла единодушное решение.

Если проф. Петров В. С. остался фактически в одиночестве при обсуждении этих вопросов, хотя в момент своего выступления он стучал кулаком по столу (см. стенограмму), что вызвало возмущение коллектива, причем своим старанием защитить С. Злупко, сам допустил серьезные идеологические ошибки, то это еще не значит, что коллектив не имеет сплоченности и дружности. Наоборот, среди коллектива полностью изжиты недоверие, сплетни, подозрительность, конфликты, карьеризм и т. д., что было серьезной хронической болезнью в коллективе в течение многих лет. Товарищеское, объективное, равное отношение ко всем членам кафедры со стороны т. Томенчука обеспечили нормализацию обстановки на кафедре, где создана рабочая обстановка. Между тем т. Томенчук в течение года работает в абсолютно ненормальных условиях, как в “осажденной крепости”, о чем говорят в университете. В течении целого года то ректорат, то партком несколько раз предлагали ему в категорической форме подать заявление об освобождении от работы, без всяких на то оснований, дискредитирует его публично и втихомолку.

В течении года коллектив кафедры работает в ожидании возможности “смены власти”, о чем распространяются разные вымыслы, домыслы.

Мы три раза устно и письменно ставили вопрос перед работниками отдела вузов и науки обкома партии о ненормальной обстановке, созданной для работы т. Томенчука, однако, руководство университета не сделало ни одного жеста перед коллективом о том, что “власть не меняется”. Это означает, что ректорат и партком ждут и подыскивают случаи для расправы с тов. Томенчуком.

И вот теперь заключение комиссии о необходимости укрепления руководства кафедрой “дает” ректорату повод, мотив, для того, чтобы через Совет университета провести решение об освобождении т. Томенчука от обязанностей зав. кафедрой.

Мы, как члены комиссии обкома партии, располагаем неопровержимыми документами и фактами, что руководство университета не хотело иметь ни разоблачения Левинского, ни пропагандистов его идеологии и других и поэтому в течение года старается расправиться с т. Томенчуком в порядке мести ему за его активное участие в разоблачении: а) плагиата доц. Обуховского и порочного стиля работы доц. Петровского; б) за разоблачение В. Левинского, как идеолога буржуазного национализма (он впервые сообщил об этом парторганам); в) за разоблачение доц. С. Злупко и других научных работников, как пропагандистов буржуазной идеологии. Вот коренные причины того, что, будучи избран по конкурсу, (но достаточно было по поручению обкома партии ему положить на стол в ноябре 1970 г. свои замечания об оценке идеологии В. Левинского) т. Томенчук почти сразу попал в немилость руководства университета, и после этого пошла его дискредитация. Руководство университета поставило себя в роль борца против тех, кто разоблачает носителей буржуазной идеологии.

Мы считаем этот вопрос политически кадровым вопросом, и он должен быть нормализован по-партийному.

Двенадцатое положение. Теперь обком партии и руководство университета имеют два принципиально-противоречивых документа об оценке политической идейно-теоретической линии в публикациях доц. С. Злупко. В этих документах, будем откровенны, выражена острая идеологическая борьба.

Возникает вопрос, как ликвидировать это противоречие?

Нам представляется, что обком партии в порядке проверки выполнения своего решения от 11 марта 1971 г. смог бы:

1. Назначить партийную авторитетную комиссию, которая изучила бы все 214 работ С. Злупко и в конце концов дала совокупную развернутую оценку по периодам в разрезе проблем, идейному содержанию и т. д. и т. п., дабы исключить возможность неправильной оценки количественным аргументом и простым перечислением работ, без анализа их идейного содержания по существу, как это сделала, к сожалению, комиссия университета. В этой комиссии могли бы принять участие и мы, поскольку основные работы С. Злупко по объему и идеологическому направлению нами достаточно уже изучены, а также и некоторые члены комиссии университета. Это даст возможность разрешить данный принципиально-спорный вопрос на областном уровне, в противном случае он может выйти за его рамки.

Комиссии мы можем вручить два тома первичных документов, подтверждающих положения, обоснованные в Анализе комиссии обкома партии.

2. В Анализе комиссии обкома партии дана оценка многим другим принципиальным вопросам, касающимся некоторых организаций и лиц, и требующих партийного расследования.

Проверку этих вопросов поручить отдельной комиссии или парткомиссии при обкоме партии.

3. Необходимо обязать руководство университета коренным образом изменить свое отношение к зав. кафедрой политэкономии доц. Томенчуку И. М.

Прекратить его дискриминацию и дискредитацию, создать нормальные условия для его работы на кафедре и оказать ей серьезную практическую помощь, учитывая особенно то, что тов. Томенчук получил в наследство разваленное "хозяйство".

Члены КПСС парторганизации Львовского госуниверситета:

1. Бильченко М. Г.
  2. Меньшов М. Д.
  3. Назаренко Ф. И.
  4. Трубицын Ф. П.
- 23 декабря 1971 г.

На документі — напис: тов. Пирожак К. І., тов. Бандровський Г. Й. Прийняти участь в засіданні вченої Ради і парткому університету. 30/ХІІ—71 р. В. С. Куцевол
д/с — Всі завдання виконані 27.ІІ.72 р.

ДАЛО. — Ф. П—3. — Оп. 19. — Спр. 192. — Арк. 219-231.

**ІЗ РІЧНОГО ЗВІТУ ЛЬВІВСЬКОГО УПРАВЛІННЯ З
ОХОРОНИ ВІЙСЬКОВИХ І ДЕРЖАВНИХ ТАЄМНИЦЬ***24 грудня 1971 р.*

...Цензорским контролем общественно-политической и художественной литературы с ведома обкома КП Украины было сделано ряд замечаний идейно-политического характера, в т. ч. 2 серьезных. Так, в верстке монографии Ю. В. Бабка “Партійне будівництво на Україні в 1933–1937 рр.” (издво Львовского университета) говорилось о том, что во время чистки в партийных организациях республики было исключено из рядов ВКП(б) около 74 тысяч членов и кандидатов партии и переведено в сочувствующие около 34 тысяч человек, приводилась таблица об общем количестве исключенных из партии по каждой области УССР, делались выводы о том, что в результате чистки и обмена партийных документов количество рабочих в КП(б)У значительно уменьшилось и составило лишь 25 % к общему числу коммунистов, что в тот период в нашей стране было не так много членов партии, которые бы усвоили Программу партии, что Постановление ЦК и ЦКК ВКП(б) от 28 апреля 1933 года о чистке партии и якобы противоречивое положение параграфа 1 Устава ВКП(б), принятого на 17-м съезде ВКП(б), способствовали бесосновательному исключению из рядов партии честных коммунистов-рабочих.

Эту верстку отдел пропаганды и агитации обкома партии направил в отдел пропаганды и агитации ЦК КП Украины, который порекомендовал ответственным работникам МВССО УССР вместе с издательством доработать монографию. После чего она была разрешена в печать.

В верстке журнала “Жовтень” № 1 за 1971 год с ведома отдела пропаганды и агитации обкома партии не была разрешена статья В. Засанского “Соціалістична дійсність і націоналістичні вигадки”, основное внимание в которой было обращено на цитирование националистических измышлений о нашей социалистической действительности. Убедительных же опровержений на эти измышления статья не давала.

Об этих фактах мы направили докладную записку с приложением версток монографии и статьи в Главлит УССР...

ІЗ ПРОТОКОЛІВ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ

4 березня—29 грудня 1971 р.

4 березня.

І. ГРЕБЕНЮК: У нас є недоліки в ідеологічній роботі. Ми повинні більше вникати в життя, піднімати в своїх творах важливі проблеми. Треба виховувати пошану до людей праці, до корінного населення, до його мови, звичаїв. Є ще такі, що всіх українців готові назвати бандерівцями. Однаково шкідливі і місцевий націоналізм, і великодержавний шовінізм. Ми не повинні обминати цих питань і в своїй творчості. Мені подобався роман М. Гусейна “Апшерон” про робітничий клас. Такі треба писати й нам.

...

23 вересня .

А. ПАСТУШЕНКО: Постанова [червневого] пленуму [ЦК КП України] виходить з потреб життя. У нас гарна молодь, але є серед молоді й такі, якими ми незадоволені (хіппі і т. д.). Ми не все ще знаємо, нас мало інформують. Комітети комсомолу мало працюють з молоддю, порушують статут. В медінституті вигнали з комсомолу й з роботи дівчат, провина яких у тому, що вони сказали: з молодими, які роблять помилки, треба працювати, а не поспішати виключати їх. Дивну роль у цьому відіграв секретар Червоноармійського РК т. Боярський, який напав на мене за те, що я зацікавився цією справою: “Чого сунеш носа не в свою справу?”. Потім дзвінок з міськкому: навіщо, мовляв, лізеш? і т. д. Аж потім я довідався про організацію “хіппів”. Хоча ті дівчата не мають до неї ніякого відношення.

...

Г. ГЛАЗОВ: Вірно — треба вникати в життя. Але ось Пастушенко розповів, як йому стали на перешкоді і не хто-небудь, а секретар райкому партії т. Боярський. Хіба можна таким тоном розмовляти з письменником? Нам кажуть, що ми повинні відповідати за Калинця. Але він же не член Спілки. Десь працює, одержує зарплату. Хай там і відповідають. У нас багато молодих нероб, хуліганів, з якими треба боротися. Наше завдання — писати гарні книги.

М. РОМАНЧЕНКО: “Вільна Україна” добре, вдало пише про молодь, про її виховання. На жаль, погано, беззубо це робить “Ленінська молодь”.

Я не згоден з Гребенюком, що, мовляв, треба тільки засудити факт виходу книжки Калинця. Треба було обговорити книжку, зробити детальний аналіз. Не згоден і з Глазовим – ми морально відповідаємо за Калинця. Треба з ним працювати.

В. ВИСОЦЬКИЙ [представник Львівського обкому Компартії України]: Первинна парторганізація – найважливіша ланка в партії. Пленум ЦК правильно поставив питання про підвищення її ролі. Дивно, що нема на зборах деяких письменників-комуністів.

Сьогодні багато говорили про молодь, про інші питання, а про головне – про роль парторганізації – майже нічого.

Пастушенко захопився історією з дівчатами, а ця справа не варта виїденого яйця. Є багато проблем, які треба розв’язувати. Чому не підготувалися до обговорення книжки Калинця? Братунь взяв книжку два тижні до засідання правління. Чому не прочитали? За Калинця треба відповідати і письменникам-комуністам.

...

24 листопада (звітно-виборні збори).

СЛУХАЛИ: доповідь секретаря партбюро т. Гребенюка І. Ф.

... За старою, доброю традицією почнемо з прозових творів. Я пам’ятаю, як на торішніх звітно-виборних зборах, виступаючи перед письменниками, Казимир Іванович Пирожак сказав, що ми повинні розглядати творчий доробок письменників через призму партійного бюро. Я це розумію так, що кожен художній твір ми повинні розглянути з точки зору більшовицької партійності, беручи до уваги перш за все його ідейний зміст і художню досконалість. Тут важливо визначити, наскільки твір актуальний і злободенний і яку роль може відіграти він, потрапивши в руки читача, яку користь принесе нашому суспільству. Отже, йдеться про доцільність художнього твору, його вагомість і виховне значення. Цими критеріями ми, члени партійного бюро, і керувалися, розглядаючи творчий доробок письменників, зокрема прозаїків. Були проаналізовані майже всі прозові твори, які надруковані за звітний період в журналах або вийшли окремими книжками. Загалом (і це можна сказати

без всякого перебільшення) львівські прозаїки внесли вагомий вклад в українську радянську літературу, якщо навіть обмежуватися рамками одного року. І цілком правильно сказав у своїй доповіді на пленумі Василь Степанович Куцевол, що “більшість працівників літератури й мистецтва стоїть на правильних реалістичних позиціях, збагачує радянську культуру”...

Хай не думають письменники, які пишуть історичні романи і повісті, що партійне бюро осуджує їх вчинки, збирається критикувати. Ні. Врешті-решт, кожен пише про те, що його надихає, що ближче до серця і легше дається. Але партійне бюро все ж таки стривожене тим фактом, що деякі провідні прозаїки обходять теми сучасності, тобто найбільш актуальні теми. А за провідними письменниками, природно, тяжіють молоді...

Ідеологічна робота партійної організації, тим паче такої, як наша партійна організація, повинна знаходитися в центрі уваги бюро і всіх комуністів. Так стояло питання на республіканській нараді ідеологічних працівників, яка цими днями відбулася в Києві. Треба завжди пам'ятати, — говорив на нараді член Політбюро ЦК КПРС перший секретар ЦК КП України Петро Юхимович Шелест, — що тільки класовий підхід і висока партійна принциповість надають ідеологічній роботі бойового наступального характеру.

Ми можемо навести живі приклади саме такої бойової наступальної боротьби на ідеологічному фронті. Як уже говорилося вище, журнал “Жовтень” із номера в номер друкує статті, спрямовані проти проявів ворожої ідеології, зокрема ідеології українського буржуазного націоналізму, сіонізму і клерикалізму. Відгуки цієї боротьби частіше й голосніше звучать у великих художніх творах львівських письменників.

Сьогодні ми з почуттям поваги й вдячності відзначаємо активну діяльність на фронті ідеологічної боротьби комуніста нашої парторганізації, поета і публіциста Ростислава Братуня. Перебуваючи в Нью-Йорку в складі делегації України на сесії Генеральної асамблеї ООН, він виступає в українській прогресивній пресі Америки зі статтями, спрямованими проти наклепницької діяльності представників еміграції. Він виступає також в робітничих клубах, на різних зборах і вечорах, часто в оточенні заклятих ідейних ворогів, пропагуючи й відстоюючи радянський спосіб життя, розповідаючи правду про Україну — рівну серед рівних республік великого Радянського Союзу.

Письменницька громадськість Львова дала правильну політичну оцінку факту виходу в Бельгії книги Ігоря Калинця “Поезії з України”. Не талант молодого поета, не бажання уславити його ім’я привернули увагу емігрантських добродіїв-видавців. Вони використали окремі нечіткі в ідейному відношенні твори молодого поета виключно в своїх наклепницьких цілях. Це літературна диверсія.

На жаль, Ігор Калинець досі не зрозумів цього. Він не відмежувався від послуг непроханих зарубіжних видавців, не осудив публічно їх негідні вчинки.

Ми, товариші, повинні з цього факту зробити певні висновки...

Завдяки клопотанням директора Літфонду комуніста Почаєвця і голови правління Братуня Львівське відділення Спілки письменників одержало від Укрлітфонду 35 тисяч карбованців на пайову участь в будівництві житла. Ці гроші передано міському Управлінню житлового будівництва і в цьому році ми повинні одержати кілька квартир. Однак житлові умови львівських письменників на сьогоднішній день такі, що ці гроші і ті квартири, які ми одержали на них, аж ніяк не задовольняють наших потреб. Перевірка (а у нас створена житлова комісія), показала, що із 42 членів Спілки письменників, які проживають у Львові, менше як половина мають відповідні умови для творчої роботи. Більшість письменників мешкає в двокімнатних, а то й однокімнатних квартирах, або в трьохкімнатних, але перенаселених членами сім’ї, часто дорослими. Постає питання, чи можна успішно писати художні твори в таких умовах? Звичайно, ні, бо письменникові потрібна не лише квадратура, але й тиша, ота самота, без якої не в’яжуться думки над чистим аркушем паперу, не відбувається творчий процес...

З квартирними питаннями я і голова правління Р. Братунь, а також директор Літфонду М. Почаєвець побували вже в багатьох інстанціях. На верхах, так би мовити, нас розуміли. Часто при нас той чи інший відповідальний працівник знімав трубку і дзвонив нижчому відповідальному працівникові. Здавалося, все гаразд, нас зрозуміли, резолюції накладено, все буде зроблено. Але як тільки спускаєшся нижче і приходиш до товаришів, які безпосередньо вирішують квартирні справи, то відчуваєш, як починає крутитися якесь зачароване колесо. Ми досі не можемо зрозуміти, куди поділася квартира, яка була виділена для Миколи Петренка? Подані нами документи десь загубилися у житловому відділі міськради. Спрацювало

оте зачароване колесо, покрутилося і все пропало, перемішалось, як у калейдоскопі.

Літфонд переказав 35 тис. крб. міськбуду. Нам обіцяли на ці гроші дати 4 трикімнатні квартири. Ми попросили двокімнатні, щоб їх було більше. І що ж? Нам дали чотири двокімнатні.

Хтось десь просто-таки обібрав письменників. В результаті ніяк не можемо добитися покращення житлових умов таких письменників, як Роман Іваничук, Марія Хоросницька, Василь Лозовий, Володимир Яворівський, Дмитро Герасимчук та багато інших. А директор Літфонду Почаєвець, який безпосередньо займається побутово-житловими умовами письменників, живе у квартирі, в котрій проживає три сім'ї.

Користуючись з нагоди, що тут присутні представники обкому, міськкому і райкому партії, я скажу: погані у нас житлові умови, вони нервують багатьох письменників, псувають їм нерви, заважають продуктивно працювати.

Квартира для письменника — це не тільки житло. Це місце його творчої роботи, тут народжується й будується книга, звідси вона виходить у світ. Треба, щоб цю просту істину добре зрозуміли ті товариші, які відають житловим господарством міста...

В ОБГОВОРЕННІ ВИСТУПИЛИ:

КАМЕНКОВИЧ З. Б.: ... Я вважаю, зокрема, що такий свіжий і самобутній прозаїк як Р. Іваничук міг би талановито написати про наш час — і такий твір читався б з цікавістю.

У доповіді й на партійних зборах у нас неодноразово піднімалося питання про умови життя й творчості львівських письменників. Відомо, що побутове забезпечення наших літераторів викликало серйозну стурбованість Спілки письменників України, а в звіті ревізійної комісії на останньому з'їзді письменників України відзначалося, що Львівська письменницька організація порівняно з іншими найгірше забезпечена квартирами. Це питання дуже важливе, бо від нього залежить і вся наша творчість. Потрібно, щоб новообране бюро звернулося до відповідних органів відносно вирішення питання про прикріплення письменників до лікарень. Ненормальним є явище, коли письменник витрачає дорогоцінний час у чергах замість того, щоб використати його більш раціонально. Словом, письменникам потрібно приділити більшу увагу — і це позитивно позначиться на нашій творчості та громадській діяльності.

ВОЛОЩАК І.: Мене вразило ставлення доповідача до Гурладі М. С. Молода людина, що дійшла до кандидатської дисертації, захистила докторат. Дуже часто виступає як літературний критик, а в доповіді про це не говориться.

Я обурена поведінкою Ігоря Калинця, що сміє називати себе львівським поетом. Ми всі повинні висловити своє презирство до факту виходу його книжки в націоналістичному видавництві. Львівська письменницька організація на сьогоднішній день не така сильна, як це було за часів Козланюка, не відзначається яскравими іменами та творами. Не завжди наші зустрічі з читачами проходять на належному рівні. А останнім часом не запрошують на виступи Андрія Волощака, хоч він ніколи не відмовляється від зустрічей з читачами.

ЛУБКІВСЬКИЙ Р. М.: На наших партійних зборах, і в доповіді, й у виступах піднімаються і творчі, і життєві питання. Але найголовнішою для нас є і надалі повинна залишатися справа участі комуністів у суспільному житті, якнайактивніша підготовка до 50-річчя створення СРСР. Це велике і знаменне свято вимагає активізувати наші творчі зусилля, спрямувати всю роботу на виховання людей з допомогою письменницького слова у дусі пролетарського інтернаціоналізму. Треба відзначити, що в цьому напрямку зроблено нашою організацією немало. Маю на увазі прозові, публіцистичні, поетичні твори, численну кількість перекладів з братніх літератур. Багато робиться в плані гострої наступальної боротьби проти ідеології українського буржуазного націоналізму – досить назвати твори Т. Мигаля, Р. Федоріва, П. Інгульського, постійну рубрику “Жовтня” “Пост ім. Я. Галана” та щорічний збірник під цією ж назвою, що недавно в Спілці обговорювався.

Тут ще велике поле діяльності для наших прозаїків і публіцистів. Адже озброєні знанням матеріалу, вони могли б написати твори, які відзначалися б більшим мистецьким рівнем, ніж, скажімо, останній роман А. Первенцева. Добре, що письменник взявся за розробку теми з життя післявоєнного західноукраїнського села. Але робить він це невміло, зміщує класові акценти, що веде до спотворення художньої правди, калічить українську мову, невиправдано вдаючись до мовного натуралізму. Ці та інші недоліки здатні тільки скомпрометувати те, що робили такі великі публіцисти, як Галан та Мельничук. Подібне застереження можна закинути

й іншим творам, яким притаманна еклектичність, поверховість, декларативність — замість високої ідейно-мистецької довершеності, гострої принциповості...

СТУПНИЦЬКИЙ Л. В.: Ми завжди стежимо за роботою письменницької організації. Спілка журналістів прагне знайти взаємопорозуміння зі Спілкою письменників. В нашій Спілці журналістів понад 400 членів. Доробок наш значний...

Треба, щоб письменники взяли участь в створенні сторінок про братні республіки. Ми одержали зараз матеріал від члена УПА—ОУН, який ховається під чужим прізвиськом. Який би був цікавий матеріал. Ми оголосили ряд конкурсів і письменники повинні брати у них участь...

Ми повинні проявити більше пильності. Мені подобався виступ І. Волощак. Ми повинні критикувати людей, виправляти, виховувати. Будемо робити огляди прози, поезії.

ПОДОЛЬЧАК В. М. (завідувач відділу пропаганди і агітації Львівського обкому КП України): ... Щодо Калинця. Вихід його книжки — політична, ворожа диверсія класового ворога. Велике упущення з боку письменників і з боку працівників партійного апарату. Калинець — складний характер. Ми весь час підказували, щоб зреагувати на вихід цієї книжки. Справа затягувалася. Але розмова відбулася. З Калинцем треба працювати. Він громадянин Радянського Союзу. Ніхто не пред'являє йому суворих вимог. Мовна невизначеність привела до цього. Хороший ідейний твір не використовують вороги. Погана оцінка з боку ворога робить честь письменнику.

Серед науковців теж є нездорові тенденції. В роботах Злупка, в книзі "Львівська область" згладжувалася класова боротьба. Не дана оцінка Левинському, Будзиновському, Даниловичу і т.п. Все наштовхує на висновок: треба чіткіше стояти по цей бік барикад, втягуватись у політичну боротьбу, яка виявляла б політичне обличчя всіх письменників, особливо молодих.

Згадувалося прізвисько Петренка. Чому такі коливання? То крупна помилка, то хороша річ. Написав прекрасний вірш про вручення Львову ордена Леніна. Треба допомогти йому.

Щодо історичної теми і сучасної. Є зрушення в напрямку до сучасної теми. Ці зрушення треба підтримувати. Література без сучасної теми мертва. Сучасною темою ми повинні брати участь в ідеологічній боротьбі. Прикро, що все-таки сучасна тема не піднімає глибших пластів.

Робітнича тема. Був конкурс. Смішно, що в такому конкурсі взяли участь початківці. А де провідні письменники?

Хочу приєднатись до думок про роботу до 50-річчя. Ми просимо, щоб письменники якнайактивніше поставились до цих справ.

Погано у нас з літературною критикою. Дорошенко замовк, Гурладі рідко виступає. Задумайтесь над цим. Треба по-господарськи розібратись...

29 грудня.

ГРЕБЕНЮК І. Ф. (доповідь). ... Чомусь так сталося, що до останнього часу наші провідні, а значить і найталановитіші прозаїки були захоплені темами історичними. Появилися на світ такі романи, як “Мальви” Іваничука, “Гонта” та “Іван Підкова” Стецюка, “Опришки” Гжицького, “Полковник Височан” і повість “Над Кодаком” Микитина та інші.

Звернення наших письменників до історичного минулого українського народу легко зрозуміти. Бо це минуле не висвітлене в художній літературі, бо й сама українська література піднялася на ноги лише в післяжовтневий період. А ми ж не Івани, що не пам'ятають свого родства. Ми, українські письменники, пишаємося героїчним минулим рідного народу так, як пишався росіяни та інші народи Радянського Союзу. Нам воно, те історичне минуле, відгукується в серцях піснями і думами кобзарів, переказами і згадками про великі діяння наших славних предків – козаків, про їхні походи, ратні перемоги. Отже, писати на історичні теми треба, а то що ж виходило? На Україні відбувалися події великого історичного значення (ну такі, як виникнення козацької республіки, походи проти турків, Коліївщина і т. д.), а літератури української не було.

Але минувшина – це все-таки не головне зараз для нас. Головне – наше сьогодення, і до нього ми повинні звертати свою основну увагу.

Та коли появилася тенденція розвитку літератури у напрямку до минувшини, то, мабуть, цьому в якійсь мірі винне і партійне бюро, і парторганізація в цілому, які недостатньо втручалися в творчий процес письменників, не аналізували цей процес, не спрямовували його головне творче русло.

І справді, давайте покладемо руку на серце і спитаємо, чи сказали ми комусь із письменників про те, що він іде мимо головного, обминає його, цурається теми сучасності? Ні, не сказали.

Чимало винна в цьому наша критика, її секція, якщо така насправді існує. Їй-богу, я точно не знаю... Вона гарно розбирає літературно-художні якості твору і обходить його

суспільне звучання, його ідейний зміст, актуальність, злободенність. Бо береться до уваги, як написав автор, а не про що написав. А це критика однобока, критика, позбавлена гострої більшовицької партійності.

...
У нас росте гідна літературна зміна — Володимир Яворівський, Дмитро Герасимчук, Ніна Бічуя, Богдан Стельмах. Вони люди талановиті. Їх твори позначені любов'ю до рідного слова, до звичаїв батьків, пошуками і новаторством. А дехто з молодих шукає головних героїв не в цехах заводу, не в лабораторіях і учбових закладах, навіть не в колгоспах, а в тих далеких екзотичних хуторах, де вони родились. А звідсіля і вузькість теми, переспівування співаного, топтання на місці. Прикрий випадок стався з Ігорем Калинцем, молодим поетом, про якого теж мова йшла і на пленумі обкому, на пленумі райкому. Як уже всім відомо, його збірка поезій, названа “Поезії з України”, вийшла друком в Брюсселі, у видавництві української націоналістичної еміграції.

Прикро, що дехто з письменників, навіть комуністів намагається відмежуватися від Ігоря Калинця тим, що він не є членом Спілки письменників. Але Ігор Калинець не випікає пампушки, і не шиє черевики, він пише вірші. А писання віршів — це вже наша, письменницька сфера діяльності. Отже, ми відповідаємо за нього морально. І якщо творчість Ігоря Калинця прийшлася до смаку нашим ідейним ворогам, значить ми десь в чомусь схибили. А схибили у роботі по вихованню літературної молоді.

З цього факту ми вже зробили певні висновки. Вживаються заходи щодо поліпшення роботи з молодими авторами, зокрема, роботи комісії по роботі з молодими, яку очолює відомий поет і публіцист Роман Лубківський...

ФЕДОРІВ Р. М. На редколегії журналу ми розробили заходи на основі постанови ЦК КПРС.* З приводу атеїстичної теми — у нас вона знаходить відображення. “Жовтень” ніколи не обминав цієї теми — друковано Даниленка майже 20 аркушів про митрополита Шептицького, Дмитрука — “Уніатська церква на службі Ватикану”. Але, звичайно, критика ЦК справедлива, дуже вірна, ми її сприймаємо цілком. Наші твори завжди були ідейними, але треба дбати і про художній рівень. Цитований вірш Гребенюком Г. Печенівського — це не взірць художньої майстерності. Турбує мене ще одна проблема — робота з молодими, кабінет молодого автора. В Івано-Франківську, наприклад, існує клуб творчої молоді,

там є людина спеціальна, яка одержує гроші. А наша облпрофрада не дає грошей. От і нема конкретної роботи. Названі прізвища молодих — це вже не молоді, а справжні майстри слова, а де ж справді молоді? Де вони? Тернопіль — засох, Рівне, Луцьк — де там літоб'єднання?

Потрібно, отже, може навіть кілька людей, аби працювали з молодими. Турбує не стільки Львів, як ті закутки поза Львовом. Партійна організація Львова повинна нас зрозуміти й допомогти нам у цьому питанні.

...

БУЛИЧОВА А. О. Часто произносим слова — идеологический фронт. Да, это фронт, хотя и без выстрелов. Писатели — на передовой. Главное — четкие позиции писателя, чтобы нельзя было иначе толковать. Иногда случаются кривотолки. Вот пример с Колей Петренко. Мария Хоросницкая за последнее время очень выросла, её гражданская поэзия звучала очень сильно. О молодежи. У нас есть творческие секции и они должны привлекать молодежь. Надо только позвать, и люди откликнутся с радостью. Современная тематика. Много об этом говорили. Провели конкурс, а где напечатаны эти произведения? О Калинце. С болью вспоминаю о том, как здесь обсуждались его произведения. Где же его друзья? Калинец не высказал своего отношения к тому, что произошло, а друзья его не подсказали ему, что нужно это сделать. Если он талант, он должен быть с нами.

КУСЬКО Д. Д. ...Ніхто не каже, що не треба писати твори на історичну тему. Народ має свою історію. Але дуже мало творів на сучасну тему.

Інтернаціональне виховання. Більшість населення Львівщини — справжні інтернаціоналісти. Але є прояви елементів націоналізму. Письменник повинен відповідати за те, що він пише, щоб не залишався байдужим до того, що він робить. Умови для роботи є...

Калинець на совісті партійної організації Львівської організації СП — хочете того чи ні. З ним також треба працювати серйозно. Він мусить зрозуміти, що закінчив радянський вуз, їсть радянський хліб.

* Мова йде про постанову ЦК КПРС “Про політичну роботу серед населення Львівської області” від 7 жовтня 1971 р.

ДАЛО. — Ф. П-3808. — Оп. 1. — Спр. 50. — Арк. 8-11, 15, 25, 26, 33-36, 40-41, 46-47, 52, 71-73, 77, 80-83, 87-90.

**З ІНФОРМАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ ЛКСМУ
ОБКОМОВІ КП УКРАЇНИ ПРО ЗАСНОВНИКІВ
ЖУРНАЛУ “СИБАРИТІВ”**

1971 р. *

Таємно

Обласному комітету КП України

ІНФОРМАЦІЯ

про реагування на факти хибних політичних дій окремої частини молоді Львівською обласною комсомольською організацією

...

8. Група студентів Львівського політехнічного інституту, які створили журнал “сибаритів”.

Весною 1970 року студенти IV курсу інженерно-будівельного факультету групи АР-42 почали вести рукописний сатирично-літературний журнал “сибаритів”.

Хизуючись один перед одним своєю “майстерністю” і гумором, автори втратили почуття міри, забули не лише про естетичну сприйнятливість самої форми журналу, але й вдалися до ідейно-невитриманого трактування окремих життєвих явищ, використання огидного матеріалу.

В журналі з’явилися цинічні вірші, ганебні анекдоти, незрілі і двозначні оповідання. В журналі опошлені такі слова, як “подвиг”, “самовіддана праця”, “революціонер”.

Поведінка членів групи “сибаритів” була розглянута на комсомольських зборах групи, засіданні комітету комсомолу ЛПІ.

В грудні 1970 р. на розширеному засіданні бюро ОК ЛКСМУ члени групи “сибаритів” визнали свої ідеологічні помилки.

Члени групи “сибаритів” були виключені з рядів ВЛКСМ і з числа студентів ЛПІ. Обком комсомолу ввійшов з проханням перед облвійськкоматом про направлення членів групи “сибаритів” в ряди Радянської Армії.

Секретар Львівського обкому
ЛКСМУ

Б. Котик

* Датовано за суміжними документами.

ДАЛО. — Ф. П-3. — Оп. 19. — Спр. 115. — Арк. 18.

Маніфестація в обороні Валентина Мороза перед радянським посольством у Буенос-Айресі. 2 липня 1971р.

Зліва направо. Перший ряд: композитори Микола Колесса, Станіслав Людкевич, Анатолій Кос-Анатольський, Євген Козак. Другий ряд – вокальне тріо сестер Байко: Даніїла, Марія, Ніна.

Музикознавці Стефанія Павлишин, Володимир Гошовський.

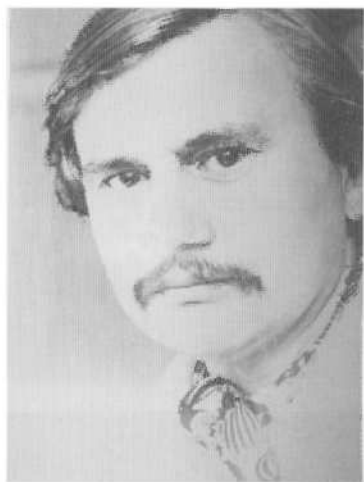

Композитор Мирослав Скорик. 1963р.

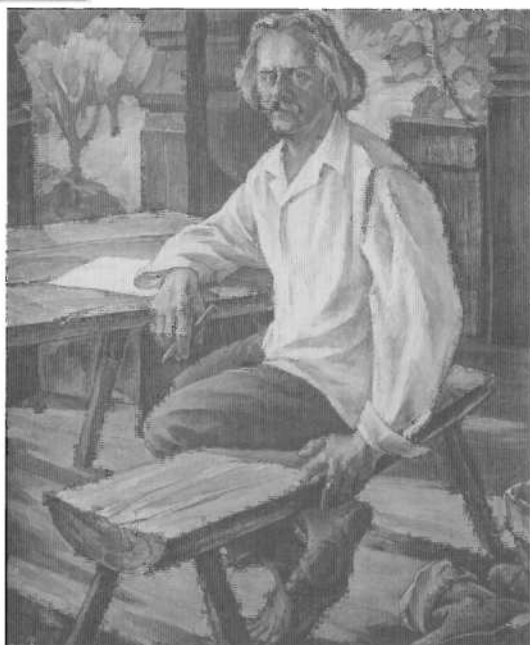
У Львівській організації Спілки композиторів УРСР. Зліва направо, перший ряд: Євген Козак, музикознавець Стефанія Павлишин, молдавський композитор Олексій Стирча. Другий ряд – Анатолій Кос-Анатольський, композитор Олександр Тепліцький 1963р.

*Композитор Володимир
Івасюк. 1972р.*

Поет Ігор Калинець.

*Письменник Іван
Чендей. Портрет
роботи художника
Володимира Микити.*

Зліва направо, письменники: Роман Кудлик, Ірина Вільде, Ростислав Братунь, Роман Лубківський. 1967р.

Зліва направо: поет Дмитро Павличко, літературознавець Степан Щурат. 1968р

Зліва направо, сидять: російські поети: Олександр Межиров, Євген Винокуров, Михайло Львов. Стоїть поет Микола Петренко. На львівській телестудії. 1963р.

*Зліва направо: письменники
Іван Сварник, Тарас Мигаль
1966р.*

*Зліва направо: поети Іван Гнатюк,
Василь Романюк (пізніше Патріарх
Української православної церкви
Київського патріархату), Микола
Петренко. Коломия. 1971р.*

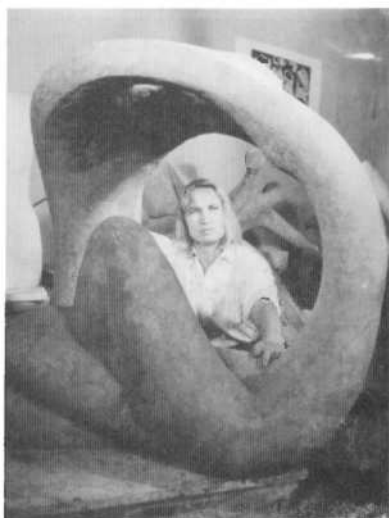

*Зліва направо: письменники Василь Колодій,
невстановлена особа, Микола Романченко,
Тиміш Одудько.*

Зліва направо: письменник Яків Стецюк, літературознавець Леонтина Мельничук-Лучко, письменниця Марія Хоросницька на відкритті пам'ятника І.Франкові у Дрогобичі. 9 жовтня 1966р.

Скульптор Теодозія Бриж.

Зліва направо: художники Євген Безніско, Зеновій Флінта.

*Художник
Карло Звіринський.*

*Львівський державний академічний театр опери та балету ім.
І.Франка.*

Сцена з опери "Ернані" Дж. Верді. Ельвіра – народна артистка УРСР Тамара Дідик, Карлос – народний артист УРСР Олександр Врбель. Постановка 1970р.

Сцена з балету "Антоній і Клеопатра" Є. Лазарева. Клеопатра – Галина Сахновська, Антоній – народний артист УРСР Герман Ісупов. Постановка 1969р.

*Після прем'єри балету
"Антоній і Клеопатра".
26 грудня 1969р.*

Сцена з опери "Золотий обруч" Б. Лятошинського 1970р. Колектив постановників (режисер Дмитро Смолич, диригент Юрій Луців, художник Євген Лисик) у 1971р. відзначений Державною премією УРСР ім. Т.Г. Шевченка.

ДОДАТОК

ПОСТАНОВА БЮРО ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП(б)У ПРО ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР ПОЛЬСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

5 лютого 1945 р.

Про помилки, допущені при організації проведення літературного вечора польської поезії, присвяченого звільненню міста Варшави.

24 січня 1945 р. спілкою польських патріотів по домовленості з відділом пропаганди та агітації Обкому КП(б)У був влаштований вечір польської поезії, присвячений звільненню м. Варшави. Програма вечора не була відповідним чином підготовлена, художні твори, які читались, були просякнуті песимізмом. У вступному слові і виступах артистів польського театру не була підкреслена роль Червоної Армії і радянського народу в визволенні земель Польщі, зокрема столиці Польщі — міста Варшави.

Внаслідок безвідповідального відношення до підбору виступаючих серед останніх були такі, що тільки звільнені з-під арешту.

Сцена театру, де провадився вечір, була оформлена великим гербом Польщі, національно-польськими прапорами, горіли свічки (в той час, коли в театрі було електроосвітлення і потреби в свічках не було). Жодного портрету керівників партії і уряду, а також радянських прапорів не було.

Заступник зав. відділу пропаганди та агітації тов. Йова, який мав доручення секретаря Обкому КП(б)У по пропаганді та агітації тов. Мазепи про організацію цього вечора і здійснення контролю за його проведенням, притупив пильність і політично недооцінив проведення цього міроприємства, перепоручив цю справу секретареві спілки польських патріотів у Львові Левандовському.

Бюро обкому КП(б)У ухвалює:

1. За притуплення пильності, яка виразилась в політичній недооцінці проведення літературного вечора в зв'язку з визволенням м. Варшави — заступнику зав. відділом пропаганди та агітації Обкому КП(б)У тов. Йові об'явити догану.

Секретар обкому КП(б)У

Гапочка

ДАЛО. — Ф. П. 3. — Оп. 1. — Спр. 162. — Арк. 125-126.

**СТЕНОГРАМА ВИСТУПУ СТАНІСЛАВА ЛЮДКЕВИЧА
НА ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРАХ ЛЬВІВСЬКОЇ КОНСЕРВАТОРІЇ
У ЗВ'ЯЗКУ З АРЕШТОМ КОМПОЗИТОРА
ВАСИЛЯ БАРВІНСЬКОГО**

13 лютого 1948 р.

Товариші!

Мій виступ присвячений всеціло справі процесу рідні Барвінських. У критичний момент напруженої атмосфери приходиться мені виступати на тих зборах, але є моменти надто важні, в яких не вільно мовчати і в яких мовчанка рівняється невиконанню обов'язку.

Ті з нас, які мали змогу бути на процесі Олександра Барвінського, мусіли всі віднести пригнічуюче враження несмаку і відрази, слухаючи спокійне визнання страшних злочинів підсудного, і тут хіба можна було дивуватися легкому відносно вимірові кари для підсудного. Хотілося, щоб запала заслони і закрила сцену, повну аферистичних подій.

Але на процесі виринула справа ще більш болюча для нас, справа вини Василя Барвінського – композитора і бувшого директора консерваторії, і на основі деяких зізнань підсудного та головного свідка, німецького гестапівця Кнорра, взято Василя Барвінського під варту. Об'єм і масштаб провини Василя Барвінського не з'ясовано ще судом і щойно дальша розправа зможе все виявити як слід.

Однак, у нас на попередніх зборах консерваторії і, на жаль, у львівській пресі йде вже мова про те, щоб зараз таки Василеві Барвінському приписати ті ж самі злочини, до яких признався підсудний Олександр Барвінський. Іде мова про те, щоб Василеві Барвінському, як агенту гестапо, приписати на його совість вину за смерть чи розстріл німцями многих музик євреїв, як Мінцера, Штрікса, Штайнберге-ра й інших.

Така тенденція, висловлена на наших зборах тов. Судаковим і ще й у пресі перед ореченням нашого правосуддя, здається мені явищем нездоровим, законно неоправданим, і до того воно перечить цій правді, яка досі виявилася на процесі Василя Барвінського. Я з запертим віддыхом слухав зізнання гестапівця Кнорра про Василя Барвінського. Свідок,

запитаний, які свідчення давав йому Василь Барвінський, відповів, що Василь як його довірений муж давав йому інформації і рецензії про музичні справи. Коли його запитали, чи Василь Барвінський давав йому також персональні інформації та характеристики осіб, Кнорр відповів: “Ні, я цього від нього не жадав”. І я тому під вищеподаним сформульованим обвинуваченням Василя Барвінського не хотів підписатися, бо це було орудування неправдою, а неправдою навіть супроти злочинця орудувати не приходиться.

Всі, які знали Василя Барвінського довгі роки в різних фазах його життя, не можуть у своїй голові змістити образу його як зрадника, агента, провокатора. Ми знали Василя Барвінського через 30 років як доброго музику – професіонала, педагога, щирого композитора, не формаліста, з якого творів вів голос серця. Далше я знав Василя Барвінського як чоловіка, що дорожив чесним іменем і доброю славою, врешті як чоловіка, який усім ішов на руку, якого “учинність” увійшла в пословицю.

Як же нам тепер з’єднати з тим образом образ агента-провокатора? Я, правда, не все дружив і не все погоджувався з лінією поведження Василя Барвінського, не раз лаяв його за його нерішучість, непослідовність, за його улягання різним постороннім впливам і т. д.

Нещастям Василя Барвінського були дві обставини в житті й характері: 1) він був замало суспільник, а надто прив’язаний до традицій рідні та до дружини, яка, як оказується, не заслуговувала на те, 2) другим нещастям був факт, що він займав репрезентативне, керівне становище, до якого він, мабуть, не надавався ні своєю натурою, ні звичками.

Коли в 1941 році німці, окупувавши Львів, зараз таки назначили Василя Барвінського комісаром майна музичних установ у Львові, я пояснював собі це не прізвиськом Барвінського, а тим, що здавна був відомий як директор Львівської консерваторії. З того часу почалась уся трагедія для Василя Барвінського. Що діялось під час окупації на квартирі у Барвінських, не можу сказати, бо я не бував у нього дома, а зустрічав його у приміщенні Музичного училища і Спілки композиторів, куди головню звозилось майно і бібліотека музична. Розмова йшла про фортепіани, інструменти, бібліотеку і про організування музичної школи, яку власті окупаційні в 1942 році дозволили формувати, але яка з різних причин не могла правильно функціонувати. Я помічав у Василя

Барвінського чимраз більшу втому й пригнічення, але це пояснював собі деякими родинними аферами, про які чув.

Порівнявши все сказане з ходом процесу, я особисто утворив собі такий образ: коли Василь Барвінський, живучи на спільній квартирі, дав себе втягнути до подавання якихось, хоч би невинних, інформацій для гестапо, то робив це, мабуть, не зовсім свідомий того, з ким має діло; коли ж усвідомив собі, то певно старався з того вицофати; інша річ, що це могло бути трудно, і здається, що коли б він так зважився покинути рідню і квартиру, то опинився б у концентраційному таборі. На всякий случай не можу повірити тому, щоб він видавав товаришів музик у руки гестапо, і тому заперечила явно розправа. Правда, злочин хоч би хвиливого контакту Василя Барвінського з гестапо оставлять своє п'ятно, і тим злочином Василь Барвінський загородив собі раз дорогу до нас і до консерваторії, але він зробив і дещо доброго для музичної культури української радянської, і мені було б шкода, коли б ми надто різким передчасним осудом і тут раз на все не загородили дороги. Тому краще успокоїти наші нерви і подождати устійнення всього об'єму вини Василя Барвінського вироком правосуддя. А поки що я не можу сказати, чого домагаються від мене, — назвати Василя Барвінського мерзавцем, — я проти цього, бо це може бути несправедливе. Тільки тоді, коли Василь Барвінський сам зізнається, то, очевидно, всі мусіли б назвати його так, як намагаються, і плюнути йому в очі, і я б мусів плюнути в очі собі, що так зле орієнтувався в людях, але я думаю, що судьба нас від цього пощадить.

А поки що замість декларації ми повинні відповісти на цю безмірно трагічну історію збільшенням зусиль у роботі ради нашого великого будівництва радянської музичної культури та ще більшою політичною чуйністю перед можливими політичними помилками, які нам, ще недосвідним музикам, загрожують у цій роботі.

Опубліковано: Станіслав Людкевич. Дослідження, статті, рецензії, виступи. Т. II. Серія: Історія української музики. Вип. 5. — Львів: Видавництво М. Коць, 2000. — С. 678-680.

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ЛЬВІВСЬКОГО
ОБЛАСНОГО ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ
ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ**

4 грудня 1948 р.

1) СЛУХАЛИ: Тов. Любчика про слідуєчих товаришів: Юзькевич-Титар, Фігуру, Федька, Труш-Слоневську, Таньчина, Свенціцьку В., Мокрого, Медведя, Драгана, Денисенка, Федорова.

УХВАЛИЛИ: Правління Спілки РХУ вважає необхідним виключити із рядів членів Спілки за творчу бездіяльність протягом послідних літ, не оправданія положених на них громадських обов'язків та вимог членської дисципліни слідуєчих товаришів:

- 1) Юзькевич-Титар С. В.
- 2) Фігуру С.
- 3) Федюк М. І.
- 4) Труш-Слоневську А. І.
- 5) Таньчина Й. Й.
- 6) Свенціцьку В. І.
- 7) Мокрого Б.
- 8) Медведя П.
- 9) Драгана М. Д.
- 10) Денисенка М. І.
- 11) Федорова М. М.

Голова Обл. Правління Спілки РХУ
Відповідальний секретар

Левицький
Любчик

ДАЛО. — Ф. Р-1694. — Оп. 1. — Спр. 57. — Арк. 37.

**ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ЛЬВІВСЬКОГО
ОБЛАСНОГО ПРАВЛІННЯ СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ
ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ**

27 грудня 1948 р.

Присутні: Голова Обл. Правління Спілки РХУ т. Левицький,

члени Правління тт. Любчик, проф. Кульчицька, Косарев, Манастирський, Турин, Сіпер, Розмус, Рябінін.

Члени Спілки РХУ тт. Ткаченко, Соколов, Севера.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Затвердження протоколів №№ 145, 146 засідання Обл. Правління Спілки РХУ про переоблік членів Спілки.

2. Про роботу Обл. Правління.

3. Біжучі справи.

І. СЛУХАЛИ: Зачитання протоколу № 145 засідання Облуправління Спілки РХУ від 4 грудня 1948 року.

Висловилися:

Тов. Турин заявляє, що т. Труш-Слоневській Правління Спілки доручило консервувати та збирати матеріали до монографії її батька художника Івана Труша, тому т. Турин пропонує залишити т. Труш-Слоневську в рядах членів Спілки РХУ.

Тов. Манастирський В. говорить, що т. Труш-Слоневська ще й тому повинна залишитися в членах Спілки, що їй доручено організувати Меморіальний музей Івана Труша та зберігати творчу спадщину її батька.

Тов. Ткаченко говорить, що членами Спілки можуть бути люди, які сприяють розвиткові Спілки. Пропонує дружину художника Труша залишити в членах Спілки згідно статуту. Підкреслює, що Труш-Слоневська, дочка художника, багато зробила для збереження будинку, в якому буде меморіальний музей і якого буде вона напевно науковим робітником. Відносно неї написати письмо в Київ, чи Спілка має право залишити її в членах.

УХВАЛИЛИ: А. М. Труш залишити в членах Спілки РХУ, щодо членства Труш-Слоневської написати письмо Правлінню Спілки РХУ в Києві.

Доручити т. Левицькому в робочому порядку сформулювати умотивовання для кожного члена зокрема, чому виключається його зі Спілки.

УХВАЛИЛИ: Протокол прийняти до відому.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про тов. Бойченка І. В.

Висловилися:

тов. Ткаченко пропонує залишити тов. Бойченка в членах Спілки з попередженням, що він повинен виявляти більшу участь в громадському житті Спілки, зокрема в секції графіків.

УХВАЛИЛИ: Тов. Бойченка І. В. залишити в членах Спілки РХУ з попередженням, що він повинен активніше участувати в громадському житті Спілки РХУ.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про т. Гебус-Баранецьку С. М. Висловилися:

Тов. Ткаченко говорить, що т. Баранецька С. М. добре опанувала графічними техніками, але в своїх творах стоїть далеко від сучасності, життя показує фрагментами, поверхово та з великими залишками формалізму і професійної відсталості головно в рисунку. Пропонує за ідейну розброєність перевести т. Гебус-Баранецьку в кандидати Спілки РХУ на 1 рік. В разі представлення робіт, які будуть свідчити щодо ідейної перебудови, тов. Баранецька має право поставити питання про переведення її в члени Спілки.

Тов. Кульчицька О. Л. не згідна з пропозицією т. Ткаченка тому, що, на її думку, т. Баранецька брала участь на Всесоюзній та Республіканській виставках і зараз вона в своїх творах відповідає вимогам творчого колективу.

Тов. Любчик В. О. висловлює, що в роботах т. Баранецької продовж всіх літ знаходяться елементи формалізму, які виходять в неї, по-перше, із слабої професійної підготовки та із впливів польської формалістичної школи, і тому приєднується до пропозиції т. Ткаченка.

УХВАЛИЛИ: Перевести тов. Гебус-Баранецьку С. М. в кандидати Спілки РХУ за ідейну розброєність. В разі представлення робіт, які будуть свідчити щодо ідейної перебудови, тов. Баранецька має право поставити питання про переведення її в члени Спілки.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про тов. Гринця Д. М.

УХВАЛИЛИ: Залишити т. Гринця Д. М. в членах Спілки РХУ з попередженням, і коли до 1-го квітня не зробить самовідчиту своїх праць, поставиться питання щодо перебування його в Спілці РХУ.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про тов. Шатківського О. Я. т. Левицький пропонує перевести т. Шатківського в кандидати Спілки.

Висловилися:

Тов. Манастирський В. пропонує залишити т. Шатківського в членах Спілки з застереженням, що т. Шатківський протягом певного часу повинен представити на перегляд свої праці і тоді рішення справу його членства.

Тов. Ткаченко пропонує залишити питання відкритим; художник принесе свої праці і тоді вирішити питання про перебування його в членах Спілки.

Тов. Сіпер говорить, що т. Шатківський здібний, але роботи

його в'ялі, немає в них рисунка, пропонує перевести тов. Шатківського в кандидати Спілки РХУ.

Тов. Любчик пропонує тов. Шатківського перевести в кандидати Спілки в зв'язку із тим, що праці художника стоять на ідейно і проф[есійно] низькому рівні.

Тов. Кульчицька не годиться з пропозицією т. Левицького щодо переведення т. Шатківського в кандидати з тої причини, що т. Шатківський є здібний художник і в майбутньому він покаже високоякісне мистецтво по живописі та графіці.

Тов. Соколов заявляє, що т. Шатківський добросовісний художник, хоча в нього формалістичні наслідки, він їх переборює і переборє. В його останньо представлених етюдах багато цінного, багато професіональної грамотності. Є вражіння, що т. Шатківський повинен залишитися в членах Спілки РХУ.

УХВАЛИЛИ: 15 січня 1949 р. на підставі творчого самовідчиту т. Шатківського рішити справу членства художника.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про т. Вальницьку С. Т.

Висловилися:

Тов. Ткаченко пропонує виключити т. Вальницьку із членів Спілки РХУ. Говорить, що бачив її проекти, вони не оригінальні, ідейно беззмістовні і проявляється в них незрозуміння матеріалу.

Тов. Левицький говорить, що т. Ткаченко дав негативну характеристику т. Вальницької. Заявляє, що т. Вальницька нічого не сказала на свою оборону. Вона дає ескізи з журналів, або зроблені байдуже і хоче своїми роботами обманювати художників. Вона нічого не зробила для секції. Тов. Левицький за тим, щоби т. Вальницьку виключити з членів Спілки РХУ.

УХВАЛИЛИ: За творчу бездіяльність виключити т. Вальницьку з членів Спілки РХУ.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про т. Чорну-Кубаєвич О. І.

Висловилися:

Тов. Ткаченко пропонує виключити т. Кубаєвич з членів Спілки РХУ, копіювання подільських чи полтавських килимів не являється творчістю.

Тов. Любчик піддержує пропозицію т. Ткаченка, щоби за низький професіональний рівень виключити т. Кубаєвич з членів Спілки РХУ.

УХВАЛИЛИ: Виключити тов. Чорну-Кубаєвич О. І. з членів Спілки РХУ.

СЛУХАЛИ: Тов. Рябініна М. Л. про тов. Рихву С. М.

Тов. Рихва С. дуже слабкий художник, його робота портрет ген[ерала] Рязанова — це не творчий портрет.

Думку тов. Рябініна підтримує тов. Сіпер.

Тов. Севера — на його думку, Рихва є професіональний майстер, він зараз працює над художнім оформленням залізнодорожного двірця у Львові, на думку тов. Севери належить т. Рихву залишити в кандидатах Спілки РХУ.

Тов. Косарів: Його дивує, що т. Севера як суворий критик в попередніх виступах, зараз ліберально ставиться до Рихви.

Тов. Левицький: Рихва мені дуже добре знайомий. Він буквально не вміє думати як художник і як культурний громадянин. Його кругозор обивательський. Я переконаний, що він ніколи не почитав ні одної доброї книжки.

Тов. Ткаченко: Рихва знає матеріал, але він натураліст низького гатунку. Не зробиться помилки, коли виключити тов. Рихву з кандидатів Спілки РХУ.

УХВАЛИЛИ: Одноголосно виключити тов. Рихву з кандидатів Спілки РХУ.

СЛУХАЛИ: Тов. Рябінін про тов. Чайку Я. І.: дуже слабкий професіонально, речі тов. Чайки ілюстративні, без пластики, без композиції, але він добрий кераміст. Тов. Рябінін пропонує перевести т. Чайку в кандидати Спілки РХУ.

УХВАЛИЛИ: Перевести тов. Чайку Я. І. в кандидати Спілки РХУ.

СЛУХАЛИ: Тов. Ткаченка про тов. Весну: останні роботи тов. Весни є виявом його творчого поступу і тому пропонує тов. Весну залишити в кандидатах Спілки РХУ.

УХВАЛИЛИ: Залишити тов. Весну в кандидатах Спілки РХУ.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про тов. Масляка О. В.

Висловилися: Тов. Соколов говорить, що тов. Масляк відірваний від Спілки РХУ, пропонує перевести його в кандидати Спілки РХУ.

Тов. Любчик пропонує перевести тов. Масляка в кандидати Спілки тому, що роботи художника безідейні, не відображають сучасної дійсності, хоча роблять ефект.

Тов. Ткаченко каже, що останні роботи т. Масляка, головню львівські пейзажі, цікаві. Пропонує, щоби живописна секція переглянула роботи тов. Масляка та дала свої пропозиції Правлінню.

УХВАЛИЛИ: Доручити голові живописної секції т. Соколову переглянути праці т. Масляка та дати свої пропозиції Правлінню.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про художника Петровича К. Ф.

Висловилися:

Тов. Ткаченко пропонує перевести т. Петровича в кандидати Спілки РХУ.

Тов. Турин пропонує залишити т. Петровича в членах Спілки з погрозою, що коли т. Петрович не буде працювати, переведеться його в кандидати Спілки РХУ.

Тов. Соколов говорить, що т. Петрович політично відсталий і це мішає йому в творчості.

Тов. Рябінін і Любчик погоджуються з думкою т. Соколова і пропонують перевести тов. Петровича в кандидати Спілки РХУ.

УХВАЛИЛИ: Одноголосно перевести тов. Петровича в кандидати Спілки РХУ.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про т. Смольського Г. С.

УХВАЛИЛИ: Перевести т. Смольського Г. С. в кандидати Спілки РХУ на 1 рік.

2. СЛУХАЛИ: Тов. Манастирського В., який пропонує встановити термін зборів з кандидатами Спілку РХУ.

УХВАЛИЛИ: Провести збори з кандидатами до 10-го січня 49 р.

СЛУХАЛИ: Тов. Левицького про колектив Спілки РХУ. Коли взяти під увагу творчість колективу у 1948 році, немає чим похвалитися. Зараз нам ставляться щораз нові вимоги. Ми мусимо працювати творчо та громадсько. Ми не дисципліновані і тому це відбивається на творчій роботі колективу та в його громадському житті. Рік 1949 повинен бути переломовий в творчому житті Спілки.

Висловилися:

Тов. Сіпер каже, що тов. Левицький виступив самокритично. Пропонує намітити конкретні міроприємства, виготовити план роботи та з початку 49 року реалізувати цей план.

Тов. Ткаченко говорить, що вірно, що тов. Левицький визнає брак почуття відповідальності, контролю того, що ми накреслюємо. Наприклад, ніколи не чув доповіді бюро секцій. Пропоную винести постанову, в якій зобов'язати Правління, щоби воно виготовило план роботи на 1949 рік і затвердило його на загальних зборах та вислухати доповідь т. Левицького про роботу у 1948 році.

Тов. Манастирський пропонує почати новий рік загальними зборами.

Тов. Соколов заявляє, що він як голова живописної секції

мало до цього часу зробив. Думає влаштувати загальні збори секції 3-го січня, вибрати бюро секції, яке виготовить план роботи секції на 1949 рік.

УХВАЛИЛИ: Доручити головам секцій до 8 січня здати плани роботи секцій на 1949 рік.

15-го січня влаштувати загальні збори членів та кандидатів Спілки РХУ з доповіддю голови Спілки.

...

Голова Обл. Правління Спілки РХУ
Відповідальний секретар

Левицький Л. І.
Любчик В. О.

ДАЛО. — Ф. Р-1654. — Оп. 1. — Спр. 57. — Арк. 40-44.

№ 208

ІЗ ВИСТУПУ НАРОДНОГО АРТИСТА УРСР В. ЯРЕМЕНКА НА ЗБОРАХ ПРЕДСТАВНИКІВ ТЕАТРІВ ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

14 березня 1955 р.

Товариші, я буду трошки кострубато говорити, бо почуваю себе нездоровим.

Я забрав слово для того, щоб сказати про те, що більш мене хвилює, і треба про це більш говорити. Це — питання культури мови на сцені театру.

Мені здається, що крива йде вгору по лінії поганого використання української мови. І коли нам говорить про це, ще більше боляче.

Театр зазжди був не тільки місцем розваги, але й школою мови.

Я — сучасник українського корифейського театру, який розвивався, і малоросійського — колесниченківського театру.

Корифейський театр боровся за чистоту мови, а колесниченківський театр, навпаки, псував її. Колесниченківщина як рецидив і тепер сидить у нас на шії.

Тут говорили про традиції. Це не традиції, а пародія. І, звичайно, ми ставимо не тільки незадовільно, а іноді дуже погано ставимо. Користуючись, що тут на нараді багато режисерів, я апелюю до вас і хочу сказати, що риба тхне з голови. Якби режисери по-справжньому взяли за цю справу, то наслідки будуть. Уряд не буде видавати спеціального наказу. Потрібно, щоб хоча в стінах театру користувались

українською мовою. Для мене ясно, що людина мусить володіти мовою того народу, хліб якого вона їсть.

Колишній вихованець Малого театру А. Загаров в 1919–1920 рр. перейшов на українську сцену. Людина все життя була на російській сцені. А через декілька років він у всіх акторів виправляв наголоси. А у наших режисерів ніби не вистачає лексики, зворотів, щоб в стосунках з акторами говорити українською мовою. Якщо ви, товариші режисери, із завтрашнього дня почнете говорити з акторами українською мовою, актори будуть говорити українською мовою. Це — для нас абсолютно незаперечний факт. Ми у себе в колективі часто піднімали це питання, але далше цього воно не йшло. Тут потрібні практичні заходи. Гуртом треба цю справу виправляти.

Ми багато розгубили традицій корифейського театру. Ала було б невірнo думати, що ми абсолютно все розгубили. Тоді ми зовсім були б банкрутами і не могли б ставити українських класичних п'єс. Ми, безумовно, не можемо сказати, що вони нам завжди вдаються. Ці традиції треба берегти. Це краще, що було надбано протягом десятиріч.

У мистецтві актора що найцінніше? Слово. А ми його так подаємо спаплюженим...

Державний архів Львівської області. — Ф. Р-1338. — Оп. 1. — Спр. 124. — Арк. 59-63. Стенограма.

Опубліковано: Л. Федоришин. Найцінніше слово — Просвіта. — 1991. — Лютий.

№ 209

ЛИСТ КОМПОЗИТОРА АНАТОЛІЯ КОС- АНАТОЛЬСЬКОГО ДО КЕРІВНИКА АНСАМБЛЮ “ТРЕМБИТА” ІВАНА ЛУПОЛА ПРО РОЛЬ ПІСНІ У МУЗИЧНІЙ ТВОРЧОСТІ

19 лютого 1957 р.

Шановний тов. Лупол!

Відповідаю: 1. Пісенність є основою всієї музики як вокальної, так інструментальної. Композитори, яким чужа пісенність — хворіють на штучність мелодій, гармонії, ритміки.

В українській музиці пісня особливо важну роль відіграла в боротьбі за збереження української національності.

Шевченко: “Наша дума, наша пісня не вмре, не загине, от де, люди, наша слава, слава України”. Тарас Григорович вірив в силу пісні — і не помилився. — В боротьбі проти полонізації, германізації і царської русифікації — пісня була одним з основних опорних пунктів. Доля української пісні тісно пов’язана з долею української мови. Тому жанр міського українського фольклору майже не існує, бо міста України в побуті забули українську мову. Народ співає пісні на тій мові, в першу чергу — на якій розмовляє. На жаль — багато українців вважають, що українська мова це “мужичка” і гірша.

2. Всі мелодії “Нової Верховини” — мої, створені в душі народних. Слова теж мої, крім славослов’я Сталіну, яке мені редактори насильно всунули. Я проти панегіризму і підлизайського славослов’я, хоч би йшло і про позитивного героя.

3. “Н.В.” написана під впливом мого перебування на Гуцульщині в післявоєнні роки (околиці Косів, Яремче, Ямна і т. п.).

4. Список творів надсилаю.

5. Творів не можу вислати — в мене є тільки по одному примірнику — користайтесь тим, що маєте і що надруковане. Та й якщо Ваша тема “Н. В.” — то уникайте тієї вічної помилки — не пишійте забагато всяких вступів, а більше зосередіть увагу на самій “Н. Верховині”. 15 творів, які маєте, це аж більше, ніж треба. Йдіть в Київське Радіо — там багато є в худ. фондї в магніт. записах.

6. Зах[ідної] Укр[аїни] пісенний фольклор не суцільний.

Найбільш характерний гуцульський, ладово, гармонічно, ритмічно, інтонаційно споріднений з молдавським і угорським. Окрім того, фольклор бойківський і лемківський. Цей останній впливи словацькі і польські виявляє, але також дуже яскравий. Мені найближчий гуцульський, бо я родом з Коломиї (пісня “Коломия місто” в гуц[ульському] характері).

Ще одне — народність — це не тільки пряме запозичення з нар[одної] пісні — по-моєму, народність музики — це взагалі всяка хорша, цінна музика, яка завойовує серце народу і на постійно входить в його скарбницю культури.

Ті, хто цурається рідної мови, тим самим недоцінюють своєї національності і на всю українську музичну культуру дивляться, як на щось другорядне, неповноцінне. Такі музиканти не можуть принести користі укр[аїнській] культурі. Щоби з користю працювати на музичній ниві — треба бути радянським патріотом, а водночас українським патріотом.

Це — нероздільне. Не можна бути радянським патріотом, а водночас в душі байдужим космополітом там, де йдеться про рідну мову, культуру, пісню.

Привіт.
Львів, 19/2-1957

А. Кос-Анатольський

Особистий архів дружини А. Кос-Анатольського Надії Кос.
Автограф.

№ 210

**ЛИСТ ЗАВІДУВАЧА ВІДДІЛУ МОВОЗНАВСТВА
ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК АН УРСР ЛУКІЇ
ГУМЕЦЬКОЇ ДО ЦК КОМПАРТІЇ УКРАЇНИ ПРО
ЗАСНУВАННЯ МОВОЗНАВЧОГО ЖУРНАЛУ**

15 липня 1957 р.

До Центрального Комітету
Комуністичної партії України

Мені хотілося б звернути Вашу увагу на велике упущення в нашому науковому і культурному будівництві, упущення, негативні наслідки якого відчутні вже тепер, чим далі, тим яскравіше виступатимуть: я маю на увазі відсутність в УРСР періодичного і наукового органу, присвяченого дослідженням з української мови. Відомо, що жодна наука не може успішно розвиватися без обміну досвідом, науковими поглядами, без можливості наукової дискусії на сторінках свого друкованого органу. Значення спеціального наукового журналу дуже велике: він мобілізує робітників даної галузі науки, шляхом відбору надсиланого матеріалу підвищує рівень наукової роботи, є ареною наукового змагання, є важливим фактором у творенні наукової культури. Тим часом не секрет, що лінгвістична культура у нас на Україні порівняно з іншими слов'янськими країнами дуже невисока. А з ними нам доведеться невдовзі зустрітися на IV Міжнародному Конгресі Славистів, на якому Україна виступить без єдиного мовознавчого журналу.

Чи можливе успішне здійснювання національного культурного будівництва без уваги до національної мови, без широкої підтримки наукової розробки питань, зв'язаних із сучасним станом і історичним розвитком національної мови? Усі

слов'янські країни приділяють величезну увагу розвитку національної мови і насамперед дослідженням з рідної мови. Досить сказати, що демократична Польща з її 26-ти мільйонним польським населенням видає 9 періодичних мовознавчих журналів (Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego; Język Polski; Rocznik Orientalistyczny; Rocznik Slawistyczny; Poradnik Językowy; Lingua Posnaniensis; Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej; Onomastica; Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego, — див. “Вопросы языкознания”, 1956 (4) і поміщає мовознавчі статті в 4-х інших періодичних виданнях (Sprawozdania Polskiej Akademii Nauk; Pamiętnik Literacki; Prace Polonistyczne; Kwartalnik Instytutu Polsko-Radzieckiego — див. там же), Чехія видає 8 періодичних публікацій, присвячених питанням мовознавства (Časopis pro moderní filologii; Český jazyk; Listy filologické; Naše rec; Slavia; Slovo s slovesnost; Bysantinoslavica; Časopis Matice moravské), Болгарія — 4 (Известия на Ин-та за български език, София, Български език, София; Славяни, Език и литература). Навіть Словачія з її 3 мільйонним населенням спроможна видавати 2 мовознавчі журнали (Slovenska rec; Slovenske odborné nazvoslovie). Одна УРСР з її 40-мільйонним населенням не має ні одного наукового мовознавчого журналу. Не важко зробити висновок, що такий стан речей — прекрасний привід для ворожої нам пропаганди.

З преси, з повідомлень керівних товаришів ми знаємо, як активно просувають друкування мовознавчих публікацій, видання періодиків, присвячених дослідженням з української мови у ворожих нам країнах: в західній Німеччині і в США. Ворожій пропаганді треба протиставити контраргументи не голослівного, але фактичного характеру. Таким аргументом було б заснування на Україні мовознавчого журналу, свідчення про піклування у нас про розвиток досліджень з української мови.

Викладеними міркуваннями я хотіла б привернути Вашу увагу до питання, яке хвилює всіх мовознавців України, — необхідності заснування мовознавчого періодичного органу в УРСР, тим більше, що такі періодики засновані в галузі літературознавства, економіки, історії.

Львів, 15.7.57.

Зав. відділом мовознавства
Ін-ту суспільних наук АН УРСР

Л. Л. Гумецька

Архів Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. — Ф. 1. — Оп. 1. — Спр. — Арк. — Копія.

ЗАПОВІТ НАРОДНОГО ХУДОЖНИКА УКРАЇНИ ОЛЕНИ КУЛЬЧИЦЬКОЇ

29 серпня 1957 р.

Заповіт

Місто Львів, тисяча дев'ятсот п'ятдесят сьомого року, серпня місяця, двадцять дев'ятого дня.

Я, народний художник Української РСР Кульчицька Олена Львівна, що мешкаю в місті Львові, по вул. Міцкевича 7, кв. 1., керуючись безмежним почуттям відданості своїй рідній Батьківщині та любов'ю до свого народу, для якого я з натхненням працювала весь час і будучи на схилі свого життя, на випадок моєї смерті роблю таке заповітне розпорядження:

Весь мій мистецький доробок, на який складаються: Олійні картини, акварель, графіка, рисунки, ілюстрації, альбоми (зразки народного одягу, народної архітектури та інші), офортні, ліно- і дереворитні доски-кліше, килими (які виконані в рр. 1909–1939 під художнім керівництвом моєї Сестри Ольги), меблі в гуцульському стилі (виконані в Косові в рр. 1908–1909 за проектом моїм і Сестри Ольги), лаву роботи Коверка, мої емальовані роботи та предмети народної творчості (кераміка, скло, різьба по дереву, метал, художня тканина, як також ткацький верстат Сестри Олі) – отже всі ті речі, які на день моєї смерті мені будуть належати, або на які я буду мати право за законом, і які докладно описані в двох каталогах, роботи: 1) наукового співробітника Українського державного музею етнографії та художнього промислу АН УРСР у Львові Сеніва Івана, та 2) наукового співробітника Львівського державного музею українського мистецтва Пачовської Оксани – заповідаю у власність Українському народові в особі Львівського Державного музею Українського мистецтва, по вулиці Драгоманова 42. Бажанням моїм є, щоби всі ці, заповіджені мною речі залишались завжди у м. Львові, не були нікому продані, або даровані й становили скромне поповнення культурних цінностей Українського Народу.

Виконавцями цього заповіту встановлюю гр. гр. Семарчука В'ячеслава Олександровича, директора Львівського державного музею українського мистецтва, який проживає у

м. Львові, по вул. Котляревського 48, кв. 6 та Фіголя Данила Івановича, наукового співробітника Українського державного музею етнографії та художнього промислу АН УРСР, який проживає у м. Львові, по вул. Семена Палія 3, кв. 3.

Зміст ст. 422 Цивільного Кодексу УРСР мені роз'яснено.

Підпис заповідача:

Художньо-меморіальний музей О. Кульчицької.

Архів О. Кульчицької. Інвентарний номер — 243-е/1. Другий примірник, який має силу оригіналу.

№ 212

ІЗ СТЕНОГРАМИ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК АН УРСР ПРО ІДЕЙНИЙ І НАУКОВИЙ РІВЕНЬ ПУБЛІКАЦІЙ ІНСТИТУТУ

6 травня 1958 р.

Захарук (доповідь)

...

Тепер я зупинюся на окремих роботах та збірниках, підготовлених нашими співробітниками інституту.

Декілька рецензій на збірник “У боротьбі за піднесення громадського господарства колгоспів” — з досвіду колгоспів західних областей УРСР. Досить ґрунтовно проаналізований цей збірник в рецензії т. Черненка “Про економічні видання Держполітвидаву в 1955 році”. (Комуніст України, № 2, 1956 рік), де автор відзначає, що наш збірник вигідно відрізняється від інших праць, випущених Держполітвидавом, присвячених питанням економіки промисловості і сільського господарства. Він пише: “Це глибоке дослідження з питань економіки колгоспів західних областей на основі річних звітів колгоспів, МТС та експедиційних обслідувань колгоспів”. Автор відмічає, що дослідницький характер цієї роботи, підвищені вимоги при оцінці робіт відділу економіки, а також відмічає ряд недоліків, які є в збірнику. Головним чином, це торкається того, що не висвітлено в цьому збірнику. Це також є недоліком збірника, але в цілому збірник одержує позитивну оцінку.

Позитивну оцінку одержала в пресі брошура тов. Козлової “Міцніє суспільне господарство”.

Багато відгуків викликала книга, яка вийшла до 100-річчя з дня народження Івана Франка — “Іван Франко в спогадах сучасників”.

Більшість рецензій високо оцінюють цю книгу.

В. Лисенко, який вмістив у “Вітчизні” свій відгук, пише про неоцінене значення книги, що в окремих випадках вона має більше значення, ніж деякі багатотомні дослідження. Упорядники, як вважає рецензент, справилися з своїм завданням, (т. Дей і науковий співробітник Педінституту т. Корнієнко), яке стояло при підготовці цього збірника. Такий же характер мають й інші рецензії, які є на роботи цього збірника.

Але в одній з рецензій А. Костенка дається гостра оцінка цьому збірникові. Рецензент пред’являє до авторів серйозні претензії, наприклад, що не дано аналізу і критики вміщених мемуарів, що знижує пізнавальну цінність книги. (“Живе слово сучасників”, “Прапор” 1957 р., № 2).

Високу оцінку одержали “Нариси з історії Львова”, 1956 р. (“Книги з історії Львова”, Вісник АН УРСР, № 8, 1957 р.), де відзначається, що використано маловідомий матеріал, висвітлено ряд нових фактів, книга правильно побудована. Крім того, відзначається цілий ряд недоліків цих нарисів, зокрема про суперечливі твердження Горна, Кіся, Гросмана, Осечинського, Дудикевича і ін.

Автор цієї рецензії, порівнюючи цей нарис з нарисом, який випущений університетом, відзначає, що нариси, підготовлені нашим колективом за участю істориків міста, мають багато переваг, що університетські нариси гірші. Головне — в цілому перша марксистська історія міста Львова.

Дуже цікаво, яку оцінку цим нарисам дали українські буржуазні націоналісти за кордоном. Я дозволю собі зачитати, як оцінюють буржуазні націоналісти ці нариси. (Зачитує). Мені здається, що така оцінка одного з видань нашого інституту якнайпозитивніше оцінює нашу роботу.

Біля десяти рецензій та відгуків опубліковано на роботу Герасименка та Дудикевича “Боротьба трудящих Західної України за возз’єднання з Радянською Україною”. Ця робота оцінюється також позитивно. Про це говорилося на конференції, що відбулася в 1956 р., присвяченій впливу Великої жовтневої соціалістичної революції на революційний рух Західної України.

В газетах і журналах схвально оцінюють цю книгу, її пізнавальне і виховне значення, проте в рецензії Денисенка,

Павлюка і Федорченка “Створити повноцінні праці до історії революційної боротьби трудящих Західної України” (Комуніст України, № 2, 1956 р., відзначили ряд недоліків, які знижують цінність цієї книги. Зокрема, вони зазначають, що в книзі слабо висвітлена роль КПЗУ і неправильно дана оцінка розпуску КПП.

Широкий відгук в науковій та громадській пресі дістала робота Грабовецького “Народний герой Олекса Довбуш”. Всі рецензії і відгуки високо оцінюють роботу нашого співробітника. Нема необхідності переказувати зміст цих рецензій, але разом з тим в рецензії нашого співробітника тов. Яцкевича, яка вміщена в районній газеті, яка підписана: старш. науков. працівник, написана несерйозно і безвідповідально. Я зачитаю декілька рядків з цієї рецензії: “В світовій історії не зустрічається подібної історичної постаті, яку б так широко оспівував народ, як видатного опришківського ватажка Олекса Довбуш”.

А ось як оцінює Довбуша студент університету Ісаєвич (тепер співробітник інституту): “Легендарний ватажок карпатських опришків Олекса Довбуш належить до таких народних месників, як Степан Разін, Омелян Пугачов, Устим Кармелюк і інші”.

Далі – Яцкевич про нарис “Народний герой Олекса Довбуш, написаний молодим талановитим істориком, земляком Олекси Довбуша – Грабовецьким...” Очевидно, що такі рецензії слід писати, особливо нашим співробітникам, про роботу наших співробітників більш скромно, ніж це зробив Євген Антонович.

Дається позитивна оцінка статті О. Ю. Карпенка “Селянські повстання в південно-східному районі Польщі літом 1932 року”, вміщену в збірнику Інституту історії АН УРСР “Історичні зв’язки слов’янських народів”. Відзначається, що ця робота дає всебічне і ґрунтовне освітлення матеріалу.

Широкий відгук мав збірник документів “Під прапором Жовтня” (Вплив Великої Жовтневої соц. революції на піднесення революційного руху в Західній Україні), під ред. Карпенка.

Всі рецензії відзначають цінність цього збірника, але разом з тим відзначаються й недоліки збірника, в числі яких те, що в збірнику нема жодного документа про події в Галичині в кінці Жовтня і на початку листопаду 1918 року, нема матеріалів, які б викривали антинародну контрреволюційну політику ЗУНР, УГА. В цілому збірник має позитивну оцінку.

Багато рецензій вийшло, присвячених статтям під ред. Нудьги “Пісні та романи українських поетів” та “Український народний гумор”.

Збірники “З історії західноукраїнських земель” мають тільки одну рецензію Яцкевича, що це позитивне явище. Він високо оцінює статтю Карпенка, говорячи, що у нього смілива постановка питання, глибокий теоретичний аналіз.

Відзначаються й недоліки наших збірників, зокрема, що недостатня увага приділена питанню висвітлення ролі КПЗУ в статтях Кравця і Макаєва.

Найбільш гостро була критикована стаття Карпенка — ст. наук. співробітника відділу історії — “До питання про характер революційного руху в Східній Галичині в 1918 р.”. Ця критика була дана в відомій всім статті кандидатів істор. наук Дудикевича та Маланчука “За об’єктивне висвітлення історичного процесу в Західній Україні”, які відзначили, що ця робота має ряд серйозних недоліків, що ряд висновків, які робить Карпенко, не відповідають історичній правді, що це є відходом від марксистських позицій на позиції буржуазного об’єктивізму. Робиться закид, що автор розглядає революційний рух в Західній Україні ізольовано від революційного руху трудящих України в цілому, перебільшує зв’язки населення Східньої Галичини з населенням інших частин Австро-Угорщини, ставлячи знак рівності між визвольним рухом Східньої Галичини і інших частин Австро-Угорщини. Що автор зводить воєдино національно-визвольний рух і національно-реформістський рух, змішує прагнення широких народних мас з прагненням західноукраїнської буржуазії; що Карпенко, всупереч фактам, твердить, що в “загальнонаціональному” повстанні брали участь десятки тисяч людей із зброєю в руках; що створення ЗУНР являло собою революційний акт. Що в цій статті є багато суперечливих тверджень, що автор дотримується негідного методу використання джерел — користування оцінками (посилання на роботи Вальтера, які потім були переглянуті)...

тов. Дудикевич:

...І основна помилка т. Карпенка, хоче він цього чи не хоче, полягає в тому, що він ідеалізує роль української буржуазії у листопадових подіях 1918 року. Це ми можемо знайти у статті: “Революція в Галичині”... (Зачитує).

...Цю тезу, що українська буржуазія в Західній Україні підтримувала революційний рух проти імперіалізму і розвиває т. Карпенко в своїй статті. І це є основна шкідлива концепція,

до якої він підтасовує всі факти деколи правдиві, а деколи і неправдиві.

Українська буржуазія після перемоги Великої Жовтневої соціалістичної революції чи там, чи тут не могла відігравати ніякої позитивної ролі. Всі зусилля української буржуазії були спрямовані на придушення революційного руху в Західній Україні...

В статті зазначається, що буржуазія очолювала. Це є суть всього питання. Питання про роль західноукраїнської буржуазії було предметом довгих, гарячих дискусій у революційному русі на протязі всього його існування, починаючи від концепції безбуржуазності, націоналбільшовизму і т.інш.

...

Цікаво, чому т. Карпенко в своїх матеріалах не приводить ні одного факту, який би характеризував з негативного боку українську буржуазію, її зрадницьку роль в національно-визвольній боротьбі. Що національно-визвольна боротьба була – це не викликає сумніву. Але те, що з перших днів роль української буржуазії була зрадницькою – це також не викликає сумніву.

тов. Маланчук:

...

Мені здається, що в сьогоднішній дискусії, і зокрема у виступі т. Карпенка, випускається з уваги той момент, що питання, яке ми сьогодні розглядаємо, має дві сторони Перша сторона – так би мовити, дискусійна і друга сторона – це сторона, яка не може піддаватись будь-якій дискусії. Я маю на увазі ряд положень статті т. Карпенка, які ми повинні рішуче відкинути і про це т. Карпенко в своєму виступі повинен був сказати.

Я постараюсь зупинитись на обох сторонах його статті.

Перша сторона – це так би мовити дискусійна. Я маю на увазі оцінку подій 1 листопада 1918 року. Чи була це буржуазно-демократична революція, чи був це офіцерський путч, чи був це переворот, в результаті якого влада перейшла з рук однієї групи буржуазії до рук іншої групи буржуазії...

Тепер щодо “народної” революції...

Тут є цілий ряд цікавих проблем, над якими повинні працювати всі інші історики. Але є й інші сторони, які не можуть не викликати заперечення і засуду. Це, по-перше, апологетизація і ідеалізація західноукраїнської буржуазії. У тов. Карпенка проникає така тенденція, як апологетизація дрібної буржуазії. Я зачитаю вашу цитату: “Інтелігенція не

могла не повставати проти дикого гніту абсолютизму, проти тяжкого національного гноблення, проти безправ'я народу”.

Це представники контрреволюційної західноукраїнської буржуазії, які нічого спільного не мали з інтересами пролетаріату...

(тов. Дей: Не можна ж всю інтелігенцію кинути в табір контрреволюційної буржуазії).

Але говорити, що інтелігенція, зокрема дрібно буржуазія, очолювала революційну боротьбу, не можна...

Тов. Карпенко посилався на багато партійних документів. Він повинен пам'ятати і про партійний документ такий, як виступ т. Мануїльського на нараді учителів західних областей, де він сказав, що українська буржуазія ніколи не була революційною, ніколи не була захисником інтересів народних мас.

(тов. Карпенко: Це не партійний документ).

— Це документ, схвалений ЦК нашої партії.

(тов. Карпенко: Мені це не відомо було).

Не може не викликати найрішучішого заперечення також і те, що т. Карпенко прямо пропагує окремі націоналістичні теорії, висунуті захисниками ЗУНР.

Мені здається, що комуністу-історика не варто так оперувати документами, як це робить т. Карпенко. Незрозуміло, з чого виходив т. Карпенко, коли повністю опублікував Декларацію Національної Ради (стор. 79). Адже нинішні писання зарубіжних націоналістів слово в слово повторюють те, що було написано в цій Декларації. Це справжня націоналістична листівка і вводити її в наукові дослідження більше ніж недоцільно. Правда, на стор. 80 т. Карпенко каже, що ця Декларація була “звичайнісінькою демагогією”, але вже на 82-й сторінці він вказує, що революція в Східній Галичині привела до повалення монархічної влади, завоювання основних демократичних свобод: 8-ми годинний робочий день, конфіскація земель великих власників, особисті свободи для всього народу (і це в той час, коли уряд ЗУНР розстрілював сотні робітників і селян, коли тут панував нечуваний поліційний терор), тобто повторює всі ті положення, про які говорилось у вищезгаданій Декларації.

Таке цитування не робить честі т. Карпенку...

Щодо оцінки цих подій з боку КПЗУ. В КПЗУ на протязі майже 13 років йшла надзвичайно гостра боротьба по питанню оцінки дрібної буржуазії, по питанню зокрема діяльності ЗУНР і листопадового перевороту. Ця оцінка переходила з одного документу в другий, починаючи з 1922 року. Вона

знаходила своє відображення в документах КПЗУ, КП(б)У і знайшла своє відображення в рішенні Комінтерну за 1927 рік, на яке посилається тов. Карпенко.

Ця оцінка була помилковою, тому що її авторами були представники групи Васильківа—Турянського, яка, як відомо, пізніше остаточно скотилась на націоналістичні позиції. З цих оцінок виходила і група Бараби—Косара.

Відомо, що Бараба і Косар нині реабілітовані, однак їх реабілітація не означає реабілітації їх політичних помилок, які були і про які ми повинні одверто говорити. Однією з таких помилок був випуск в 1933 році листівки про листопадові події, на яку посилається т. Карпенко, листівки, в якій ставиться знак рівності між Жовтневою революцією в Росії і листопадним переворотом у Львові. Вихід цієї листівки пояснюється тим хибним поворотом до ОУН, на який в той час вступила група Бараби—Косара...

тов. Кравець:

Сьогодні в центрі уваги наших зборів стоїть питання публікацій т. Карпенка “До питання про характер революційного руху в Галичині в 1918 році”. Це питання також цікавить і київських істориків. Правда, там в центрі уваги питання про боротьбистів, яке порушується і питання, яке ми сьогодні детально розглядали. Там дискусія по цьому питанню ще не закінчена, а ведеться вона на вченій раді Інституту історії. Поки що думки свої по цьому питанню висловили три товариші: Вовчанський, Слуцький і Шевченко. Тов. Шевченко наводить такий аргумент, що треба вивчити аргументацію т. Карпенка і нову постановку питання. В основному він підтримав т. Карпенка, бо він заявив, що рецензія тт. Дудикевича і Маланчука невірна...

Мені здається, що джерелом цієї помилки т. Карпенка, про яку тут говорили товариші, є не що інше, як переоцінка зв'язків Східної Галичини з Австрією і разом з тим недооцінка зв'язків, що існує з Наддніпрянською Україною...

Тов. Щурат:

Я не історик і не володію такою кількістю історичних фактів, якою володіють товариші історики.

Мені зараз 50 років, я народився у Львові і весь час живу у Львові. Деякі факти з тих подій, про які зараз йде мова я бачив, і на основі цього можу відзначити як комуніст, своє ставлення до роботи і концепції т. Карпенка.

Я був дуже здивований, коли вперше ознайомився з

концепцією т. Карпенка про буржуазно-демократичну революцію в листопаді 1918 р. у Львові.

Я був свідком цих подій. Я бачив, що в той час українська буржуазія тут у Львові була трошки краще підготовлена до розвалу Австрії, ніж польська. А краще підготовлена вона була тому, що їй сприяли до деякої міри німецькі кола. Завдяки тому, що українська буржуазія у складі австрійської армії мала свої військові частини, вона досить легко, без всякого супротиву з боку представників австрійської влади, які тут залишились, захопила у свої руки владу.

Ніякої революції тут не було вночі на 1 листопада. Населення, яке вранці прокинулось, побачило, що на Львівській ратуші, замість прапора австрійської монархії, висить прапор української буржуазії. Дивувались і все. Так проходила ця буржуазно-демократична революція в ніч на 1 листопада 1918 року, яка нібито повинна була бути такою, як революція 1905 року або 1917 року у Росії. Нічого подібного тут не було в той час.

Звичайно, що з 1 листопада почала готуватись до виступу і польська буржуазія. Вона підготувала свої сили і згодом, через кілька днів, в результаті цього, прийшло до так званої польсько-української війни, яка тягнулась більше як рік.

Не може бути й мови про буржуазно-демократичну революцію у Львові, в Західній Україні, в 1918 році. Але, щоб перевірити те, що я бачив власними очима, з тими фактами, які подає в своїй статті т. Карпенко, я його статтю досить уважно вивчив і прийшов до переконання ось якого: тов. Карпенко створив собі певну схему на основі матеріалу, що його вивчив. Щоб довести правдивість своєї схеми, він почав підбирати для цього факти і підібрав, підтасовуючи їх так, щоб вони були вигідні для його роботи і для його концепції...

Всякий суспільний рух ми оцінюємо з точки зору інтересів міжнародного пролетаріату. Якщо він приносить користь пролетаріату, він є прогресивним. Рух, який тут відбувається, в час, коли на Сході формувалася радянська держава, цей рух був реакційний, і тут нічого шукати прогресивності в подіях 1918 року.

Тов. Малий:

...Загальне враження, яке я виніс з матеріалів, які мені відомі. Революційний рух розгорнувся на Західній Україні під впливом подій на Україні в жовтні 1918 року, але це не був рух, який виніс на своїх хвилях ЗУНР. А саме ця точка

зору покладена в основу концепції т. Карпенка. Тут кажуть, що оригінальна концепція. Нічого оригінального нема.

Буржуазія давно була підготовлена до того, щоб душити цей рух, але не на його хвилях впливати на арену історії.

Який же резонанс має ця стаття, хоча б в нашому інституті?

В розмові з товаришами я чув, що товариші висловлювали таку думку. Зараз стоїть питання про політичну переоцінку ЗУНР. Це рівнозначно тому, що ставити питання про перегляд оцінки гетьманату на Україні, а значить, очевидно, треба ставити питання про перегляд оцінки петлюрівщини. Один з істориків мені сказав згоряча: а може і пора. Ми цієї сторони діла поки що не торкалися, але і над цим треба подумати. Не для того, звичайно, щоб вилаяти т. Карпенка і т. д. Це повинно нас насторожити, якщо в нашому середовищі не тільки дискусійні виступають настрої, а й настрої іншого характеру, то, очевидно, вони можуть виникати поза нашим інститутом. Це є застереженням для кожного з нас, як дуже обережно треба підходити до кожного свого друкованого слова, тим більше, що питання про ідеологічну боротьбу не зняте і, мабуть, не скоро буде зняте з порядку денного.

Тов. Крип'якевич:

...І коли ми розуміємо і високо оцінюємо те, що т. Карпенко все ж таки підняв це питання, мав відвагу взятись до нього, то наш колектив дійшов до такого переконання, що ми поки що не можемо вирішити, що в цьому питанні, яке підняв т. Карпенко, є дискусійним, а що треба відкинути. Тому я не хочу тут входити в саму суть справи. Я хотів би, щоб товариші, які конкретно працюють над цим, зібрали відповідні матеріали.

Але сьогодні ми можемо сказати про деякі наші погляди і визнати недоліки в нашій роботі.

На сьогоднішній нашій дискусії виявилось те, що у нас дотепер немає згоди щодо того, як називати цей рух з листопаду і далі 1918 року.

т. Герасименко дуже точно визначив, що була революційна ситуація, може навіть кульмінаційний пункт був в листопаді, але все ж таки до революції не прийшли. Тоді як же цей рух назвати, чи можна назвати його революційним, чи національно-визвольним рухом, такий термін вжив т. Дудикевич.

Тут я переходжу до другого питання, чому це не є так просто, як виглядається, коли ми беремо саму теорію. В кожному русі, і в цьому великому русі, який тоді був, є два потоки — є потік народний, і потік, очолений експлуа-

таторським класом і буржуазією. Я не можу тут сказати, що вірно оцінив цю справу т. Шурат, який виступав як сучасник, правда, коли він має зараз 50 років, то на той час йому було 10 років, отже він був дуже молодий сучасник.

Мені тоді вже було понад 30 років і я мушу сказати, що цей рух того часу залишив в моїй пам'яті надзвичайно велике враження. Це було щось надзвичайне, що в один день повстали маси. Так воно виглядало у Львові.

До чого довела буржуазія, про це говорити не треба, це ясне і сам т. Карпенко визнає, що ЗУНР — це була реакційна акція і все, що йшло на її боці було реакційним. Але я сьогодні слухав, хто буде говорити про народ. Слухав я, що в Перемишлі 7 тис. селян з'явилось, що там рубали ліси. Отже народ є. Але на цей народ, як я знаю, величезний вплив мали ті люди, що приїхали туди з Росії, ті, що були в армії як полонені, повернулись і приїхали з революційними ідеями.

Я належав до міщанських кіл, які далеко стояли від цього, але все ж таки і до нас доходили листівки, брошури...

Який кінець армії ЗУНРу? Значна частина ввійшла в Червону армію. Хто її повів? Також слід взяти до уваги, скільки з Галичини, яка брала участь в листопадових подіях, перейшло до Києва, Москви і брало участь в будові радянського більшовицького ладу (Кулик, Кона, Сіак...) Це люди, які були дуже далеко. Було б надзвичайно інтересно зібрати всіх галичан, які відіграли активну і позитивну роль в будові більшовизму.

Недоліком наших досліджень є те, що коли ми досліджуємо архіви, поліційні матеріали, ми мимоволі переймаємо погляди пануючих класів, а самого народу не можемо знайти...

Рецензія тт. Дудикевича і Маланчука гостра, можливо, що вони не в усьому мають рацію, вони самі про це кажуть, але тільки в такий спосіб ми зможемо досягнути того, щоб поставити наші видання на вищий рівень і щоб давати історичну правду.

...

Тов. Савчук — зав. відділом науки і культури обкому партії.

...

Товариші з відділу історії не звернули увагу на те, а як же сприйнята ця стаття читачем, чи спрямована вона на дальше зміцнення нашого державного і політичного ладу, на зміцнення наших позицій в боротьбі за побудову комунізму. Чи спрямована вона своїм вістряем на те, щоб значно поліпшити справу комуністичного виховання трудящих, зокрема молоді.

Мені здається, що товариші з Інституту суспільних наук при висвітленні даного питання повинні виходити саме з цієї точки зору, а не з точки зору чистої науки, або фотографування фактів. Коли з т. Карпенком ми мали розмову, то він правильно розумів це питання, але він чомусь їх відриває.

Я вважаю, що сьогоднішні збори для т. Карпенка, як і для інших комуністів, є певною практичною допомогою в роботі...

Тов. Карпенко:

Товариші! Мушу сказати, що я досить багато цінного взяв з цієї дискусії і все, що було цінним використаю в своїй роботі. Виступи товаришів про те, що в статті є ряд помилок – правдиві. Фактично це перша моя наукова фундаментальна стаття з питання історії Західної України даного періоду. Стаття була написана на підставі численних матеріалів, які були у мене на руках.

Стаття була написана трохи поспішно, бо тоді йшла підготовка до 700-річчя Львова і, можливо, були допущені помилки. Я не ставив завданням все висвітлювати, тому стаття і називається “До питання про характер революційного руху”, а не про вирішення і висвітлення всіх питань.

Можливо тому, що я начитався літератури КПЗУ, документів керівних органів партії, а в документах ЦК КПЗУ ця справа висвітлена якраз так, як і в нашій статті. Під впливом документів ЦК КПЗУ і у мене появилася плутанина.

Секретар ЦК КПЗУ Стасів пише в 1935 році, що ЗУНР була покликана до життя народними масами. І я попав в полон цих плутаних положень в документах партії, але зовсім не націоналістичної літератури, яка дає протилежну оцінку цим подіям.

Ніколи і ніде я не ставив питання про переоцінку ЗУНР, про це є у мене спеціальна стаття про боротьбу трудящих мас проти ЗУНР. Можливо, що в даній статті, яка сьогодні обговорюється, не все ясно сказано, не все відшліфовано, це друга справа, але ясно питання про ЗУНР я ніколи не ставив під сумнів.

Однак, з сьогоднішньої дискусії я зовсім не роблю висновок, що потрібно кинути цю народну масу – трудівників, селян, робітників, їх революційну боротьбу в табір контрреволюції. Я вважаю, що треба глибше вивчати участь народних мас, показувати народні маси, відділяючи їх більш різко від буржуазії...

Виступи товаришів були в основному правильними, всі корисні зауваження я врахую і за допомогою колективу,

зокрема відділу історії, це питання ми правильно висвітливо, дамо йому належну оцінку і всі недоліки, які були допущені в статті, частково по-молодості, а частково із-за незнання матеріалів, будуть виправлені.

...

Тов. Ковальчак: (Зачитує проект рішення).

Тов. Кравець:

Є пропозиція прийняти зачитану резолюцію за основу. Не буде заперечень? (Приймається).

Які будуть доповнення, зміни до проекту резолюції?

Тов. Дей:

Тут т. Савчук говорив, що ми зібрались не для того, щоб "пришивати ярлики". А я вважаю, що в проекті рішення сказано вже дуже гостро. За такі помилки треба з партії виключати. Я вважаю, що про помилки треба сформулювати інакше. Я пропоную викреслити таке речення, де говориться про буржуазно-націоналістичну концепцію, про політичну реабілітацію буржуазії і т. ін.

Тов. Кравець:

Хто за цю пропозицію, що вніс т. Дей, прошу голосувати. Хто проти? Немає. (Приймається).

Є пропозиція в резолюції записати, що т. Карпенко визнає критику правильною. Не буде заперечень? (Приймається).

Тов. Кравець:

Надійшла пропозиція про те, щоб партійні збори висловили свою думку відносно рецензії тт. Дудикевича і Маланчука, оскільки автор т. Карпенко визнав свої помилки.

З місця: — Якщо говорити про рецензію, то на неї можна навести ще більше критики. Не треба включати такого пункту.

Тов. Кравець:

Є пропозиція винести таке рішення: Партійні збори визнають основні положення рецензії тт. Маланчука і Дудикевича правильними.

Тов. Карпенко:

Майже з більшістю положень рецензентів я не погоджуюсь. Про це я написав довідку.

Тов. Кравець:

Поступило дві пропозиції: 1) визнати основні положення рецензії правильними і 2) не включати такого пункту в резолюцію. Які будуть зауваження?

Тов. Маланчук:

Тоді я не знаю, з чим погодився т. Карпенко.

Тов. Карпенко:

Те, що говорилося на зборах – це одне, а у рецензії написано зовсім друге. З вашим виступом можна рахуватися, ряд питань можна вважати дискусійними, а з рецензією я погодитися не можу.

Тов. Дей:

Треба записати так: партійні збори вважають, що газета “Вільна Україна” зробила правильно, надрукувавши рецензію тт. Дудикевича і Маланчука, яка звернула увагу на недоброякісність статті тов. Карпенка.

... ПОСТАНОВА

закритих зборів партійної організації Інституту суспільних наук Академії наук УРСР
від 6 травня 1958 р.

Заслухавши і обговоривши доповідь тов. Захарука Ю. М. “Про ідейний і науковий рівень публікацій інституту”, партійні збори відзначають, що співробітники Інституту суспільних наук за останні роки провели значну роботу по підвищенню ідейного і наукового рівня своєї друкованої продукції. Надруковані цінні наукові роботи: “Богдан Хмельницький” І. П. Крип’якевича, “Нариси історії Львова”, “Боротьба трудящих Західної України за возз’єднання з Радянською Україною” М. П. Герасименка і Б. К. Дудикевича, два збірники “З історії західноукраїнських земель”, “В боротьбі за піднесення громадського господарства колгоспів”, “За рентабельність всіх галузей колгоспного виробництва”, збірник “Дослідження творчості Івана Франка”, монографії С. В. Щурата і О. І. Дея, присвячені творчості Івана Франка, роботи в галузі мовознавства Л. Гумецької, П. І. Приступи, А. І. Генсьорського, збірник “Дослідження з мови і літератури”, окремі монографії та ряд статей в галузі археології.

Згадані роботи одержали схвальну оцінку наукової громадськості в партійній і радянській пресі.

Інститут все більше завойовує значення центра науково-дослідницької роботи в галузі суспільних наук, подає допомогу соціалістичному будівництву.

Разом з тим необхідно відмітити, що не всі роботи Інституту стоять на відповідному ідейно-теоретичному рівні. Особливо збори відзначають виступ комуніста О. Ю. Карпенка в збірнику інституту “З історії західноукраїнських земель” том I із статтею “До питання про характер революційного руху в Східній Галичині в 1918 році”, в якій автор, недостатньо

глибоко вивчивши питання, дає хибне трактування важливих явищ революційного руху в Західній Україні восени 1918 року.

Тов. Карпенко не спромігся правильно виділити і висвітлити роль і значення кожного класу в суспільстві Галичини після Великої Жовтневої соціалістичної революції в Росії, а особливо в період насадження Антантою буржуазно-ліберальних урядів в країнах Центральної і Східної Європи для придушення революційного руху робітників і селян.

Неправильним є трактування тов. Карпенком ролі “Військового комітету”, в подіях листопада 1918 року, класове спрямування дій якого ототожнюється ним з класовим спрямуванням дій революційних робітників і селян.

Як показує глибоке вивчення питань революційного руху в Галичині, дії військової організації буржуазно-націоналістичної Української Національної ради не тільки не мали нічого спільного з революційними прагненнями робітників і селян, а були спрямовані на придушення революційного руху.

Створення ЗУНР, здійснене при допомозі військової організації українських буржуазних націоналістів, було спрямоване не тільки проти революційного руху в Східній Галичині, а й на всій Україні в період боротьби українського народу під керівництвом Комуністичної партії проти австро-німецьких окупантів, за відновлення Радянської влади. Ідеалізація т. Карпенком дій військової організації контрреволюційної Української Націоналістичної Ради, визначення подій початку листопада 1918 року як загальнонаціонального повстання нічого спільного з історичною правдою не мають.

Партійні збори констатують, що ні один комуніст Інституту не підтримав помилкової політично шкідливої концепції О. Ю. Карпенка про листопадові події 1918 року, а сам тов. Карпенко в ході дискусії, в основному, визнав свої помилки.

Поява статті О. Ю. Карпенка пояснюється тим, що комуністи у відділі історії України не виявили достатньої пильності при підготовці і передачі її до друку.

Партійні збори вважають, що газета “Вільна Україна” правильно зробила, надрукувавши статтю тт. Дудикевича і Маланчука – “За об’єктивне висвітлення революційного руху в Західній Україні”, в якій викриваються серйозні помилки статті тов. Карпенка.

Збори вважають за необхідне, щоб відділ історії України

доручив групі наукових співробітників, опублікувати в пресі статтю, в якій з марксистсько-ленінських позицій дати розгорнуту характеристику й оцінку подій 1918 року в Галичині.

Партійні збори вважають, що тепер, коли партія звертає особливу увагу на піднесення ідейно-політичного виховання народу і послідовну боротьбу з усіма проявами буржуазної ідеології, особливо ревізіонізму, буржуазного націоналізму, партійна організація інституту повинна спрямувати всі свої зусилля на глибше вивчення марксистсько-ленінської теорії, на підвищення ідейно-теоретичного рівня наукових праць співробітників інституту.

Партійні збори доручають партійному бюро розробити разом з дирекцією інституту конкретні заходи, спрямовані на виконання цієї постанови.

ДАЛО. — Ф. П-575. — Оп. 1. — Спр. 52. — Арк. 19-24, 51-53, 79-80, 87, 89-91, 95-96, 104-107, 111-117, 121, 124-125, 130, 133-140.

№ 213

ІНФОРМАЦІЯ ЛЬВІВСЬКОГО ОБКОМУ КП УКРАЇНИ ЦК ПАРТІЇ ПРО РОБОТУ З ІНТЕЛІГЕНЦІЄЮ

15 червня 1959 р.

Інформація

про хід виконання постанови Секретаріату ЦК КП України від 25 квітня 1959 р. “Про доповідну записку “Про деякі недоліки в роботі з інтелігенцією у Львівській партійній організації”

Обкомом партії вжиті заходи щодо поліпшення роботи в організаціях і установах, в роботі яких були виявлені серйозні помилки і недоліки. Після бюро обкому партії переглянуто план роботи Інституту суспільних наук, з якого виключені архаїчні теми, тематика наукових робіт тісніше пов'язана з актуальними питаннями комуністичного будівництва. Відділ історії, наприклад, активно працює над проблемами соціалістичного будівництва в західних областях УРСР, історією робітничого руху та Компартії Західної України, відділ економіки — над проблемами розвитку виробничих сил в промисловості західних областей УРСР та питаннями підвищення рівня сільського господарства, відділ літератури —

над проблемами становлення соціалістичного реалізму в творчості західно-українських письменників... Обкомом вживаються заходи до зміцнення кадрів працівників інституту.

Дещо поліпшилась робота творчих організацій. Активно обговорювались підсумки письменницьких з'їздів у Львівському відділенні спілки письменників. Збори дали вірну оцінку націоналістичним збоченням та ідейним помилкам у творчості деяких львівських письменників та критиків.

Письменники Львова зараз працюють над творами, що відображають життя нашого народу. Повість "Весна" про колгоспне будівництво в західних областях УРСР пише Петро Козланюк. Над великим прозовим твором з життя робітничого класу працює Яків Стецюк (він постійно тримає зв'язок з колективом Львівського заводу автотранспорту...)

Художники Львова працюють над індивідуальними і груповими портретами членів бригад комуністичної праці, над творами, присвяченими життю робітничого класу і колгоспного селянства західних областей УРСР. Цікавою, зокрема, обіцяє бути картина художника Добронравова "Гуцули в музеї Леніна", Савіна "Хрушов серед селян", скульптура Я. Чайки "Ленін".

У Львівському видавництві вийшов збірник хороших пісень львівських композиторів "Співає оновлена земля"...

Обласним комітетом партії вжиті заходи до поліпшення роботи Інституту прикладного і декоративного мистецтва. Звільнені з роботи в інституті викладачі Сільвестров і Щербатенко, які несуть основну відповідальність за проявлення формалістичних тенденцій в творчості окремих студентів. Зміцнено кафедру марксизму-ленінізму. Перебудовується навчально-виховний процес у напрямку наближення його до практики комуністичного будівництва... Виробнича практика студентів цього року проходить на підприємствах і в колгоспах.

...Враховуючи істотні недоліки в організації видавничої справи, партійні органи посилили контроль за якістю друкованої продукції. Тільки останнім часом зняті з виробництва у зв'язку з наявністю серйозних помилок і низькою якістю наукові записки картинної галереї, історичного музею, збірник мистецтвознавства університету про творчість художниці Кратохвилі-Відимської, передано на доробку збірник наукових записок сільгоспінституту, монографія Овсійчука про творчість художника Ковалінського та інші. У зв'язку з помилковими матеріалами, підготовленими до друку в березневому і квітневому номерах журналу "Жовтень", в обкомі

партії відбулась бесіда з працівниками редакції журналу. Секретаріат обкому обговорив питання про серйозні недоліки в роботі видавництва університету, було накладено стягнення на ректора університету т. Лазаренка за допущені помилки в керівництві видавництвом. Змінено також керівництво обліту, яке не справлялось з роботою...

Секретар Львівського обкому
КП України

М. Лазаренко

ДАЛО. – Ф. П. – З. – Спр. 417. – Л. 75-76, 77

№ 214

ЦИРКУЛЯР АРХІЄПІСКОПА ПАЛЛАДІЯ ДУХОВЕНСТВУ ЛЬВІВСЬКО-ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ЄПАРХІЇ ПРО ПЕРЕОБЛАДНАННЯ ЦЕРКОВ ЗА ПРАВОСЛАВНИМ ОБРЯДОМ

Березень 1960 р.

Отцям-Благочинним і Духовенству
Львівсько-Тернопільської Єпархії

Духовенство м. Львова особливо виявило свою любов до Православної віри наших побожних предків і східно-православного богослужбового обряду. Воно не тільки дуже скоро виконало всі 16 пунктів Послання Західно-українських Архіпастирів від 28 січня 1960 р., але на своїх нарадах винесло цілий ряд обрядових постанов понад вимоги Послання єпископів. Ці постанови Львівського духовенства лягли потім в основу Почаївської і Львівської нарад о.о. Благочинних 1957–1958 рр.

Тепер прийшов час нашим возз'єднаним храмам повністю надати внутрішній православний вигляд.

З цією метою Львівське духовенство 26.11.1960 р. відбуло дуже важливу нараду, на якій справа внутрішнього вигляду наших храмів була докладно обговорена. На ній і було одностайно вирішено, що до 15-ої річниці возз'єднання греко-католицької церкви з Руською Православною Церквою слід поробити такі зміни:

1. Побудувати іконостаси в тих храмах, у яких їх досі немає.

2. Престолові в олтарі надати Православний вигляд, з великою дарохранительницею і семисвічником за престолом.

3. Запровадити в храмах уживання лампад з оливою.

4. Замість бічних, католицького вигляду, престолів — зробити по Православному звичаю квадратні престоли, відділивши їх від стіни, щоб можна було обходити навкруги і нарешті вставити хоч невеликі іконостаси. Якщо ж немає місця або взагалі не можна їх пристосувати до православних олтарів, то слід переробити на кіюти, а там, де відправляється одного дня дві літургії, слід додавати до головного престола преставні престоли.

5. Католицькі “фани” замінити православними корогвами на перехресті.

6. Зі середини храмів усунути лавки і крісла.

7. Усунути католицькі сповідальниці, а вірних сповідати при аналої.

8. Винести з уживання “берелка”.

9. Посуди зі св. водою при вході до храмів, як суто католицькі, зняти.

10. Під час відправи богослужень не держати корогов, а вживати їх тільки під час процесій.

11. Великі, статичні, тетраподи замінити малими переносами.

12. Підризники або стихарі, католицького вигляду, переробити на православні.

Доручаю вс. оо. Благодійним і духовенству Львівсько-Тернопільської єпархії піти за прикладом Львівського духовенства і до 15-ої річниці славного львівського Собору всім нашим возз’єднаним храмам привернути давний внутрішній православний вигляд.

Всечесним оо. Благодійним і духовенству єпархії служити порадами і вказівками в переведенні названих пропозицій доручаю єпархіальному Благодійному протоієрею Ванчицькому Юрію обрядовому референтові при Єпархіальному Управлінні протоієрею Івану Миронюку.

Палладій Архієпископ Львівський і Тернопільський

З оригіналом згідно:

Секретар Канцелярії Архієпископа,
Протоієрей

Й. Король

Архів Львівсько-Сокальського єпархіального управління УПЦ КП у Львові — копія.

**ЦИРКУЛЯР ЄПИСКОПА ГРИГОРІЯ ДУХОВЕНСТВУ
ЛЬВІВСЬКО-ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ЄПАРХІЇ
ПРО ПЕРЕОБЛАДНАННЯ ЦЕРКОВ ЗА
ПРАВОСЛАВНИМ ОБРЯДОМ**

12 жовтня 1960 р.

Пояснення:

до постанов наради львівського міського духовенства від 26.11.1960 р.

Високопреподобним оо. Благочинним Львівсько-Тернопільської єпархії.

Духовна нарада Львівського міського духовенства від 26-го лютого 1960 року, з ініціативи якого буде привернений внутрішній православний вигляд нашим возз'єднаним храмам, має величезне історичне значення. Постанови цієї наради без сумніву будуть помирнені на всі єпархії Західної України та Закарпаття і остаточно привернуть возз'єднаним храмам повністю православний внутрішній вигляд.

Таким чином, не тільки єдністю богослужбового обряду, але й єдністю внутрішнього вигляду наших храмів ми виявлятимемо єдність нашої віри з Руською Православною Церквою.

Коли йдеться про Львівсько-Тернопільську єпархію, то тут під цим оглядом серед духовенства йде наполеглива праця. По Тернопільській частині єпархії під цим оглядом є занедбаня.

Як загальновідомо, всі пункти вищеназваної наради Львівського духовенства мають бути повністю виконані до кінця жовтня ц. р. Зі свого боку ми хочемо внести деякі пояснення до цих пунктів, щоби у сумнівних справах не було помилкових тлумачень”

І так слід:

1) Усунути всі латинські корпуси (фігурні розп'яття), рельєфні розп'яття, на яких Спаситель зображений з прицвяхованими окремо обома стопами, як це бачиться на наперсних ієрейських хрестах, чи на напрестольних хрестах по православних храмах, можуть залишитися.

2) Усунути паперові квіти в фляконах, чи на корогвах.

3) Усунути з храму вірних лавки, відряджені для криласів, крилоси розмістити на солії на підвищенні, з пультом на книги.

- 4) Усунути корогви хрещення України-Руси.
- 5) Усунути уніятські емблеми, пам'ятні таблиці тощо.
- 6) Усунути написи прізвищ художників, які розмальовували храм чи жертводавців. І взагалі всілякі написи нерелігійного змісту.

7) Усунути всілякого рода клячки, які бувають перед деякими іконами чи на місці сповіди. В Православній Церкві вірні моляться перед іконами стоячи або навколішках просто на долівці, а не на клячках. Так само вірних слід переконувати в тому, що при Таїнстві сповіди священники в основному стоять при аналої, на якому ставиться євангеліє і хрест; немічним чи втомленим довгою сповіддю священникам дозволяється сповідати сидячи, як це взагалі у всяких випадках, сидячи зафіксовано відповідною рубрикою в Требнику київського митрополита Петра Могили, але й тоді на розршення священникові слід встати.

8) Перед солією належить поставити два аналої з іконами Спасителя і Богородиці.

9) Усунути фігури ангелів і взагалі всілякі статуї, в окремих випадках, коли фігури ангелів належать до невідомої архітектурної цілоти іконостасу, як це буває по деяких ленінградських храмах, проповідальницях, чи кіотах, слід їх залишити.

10) Усунути всілякого рода процесійні статуї і натомість процесійні мальовані образи залишити.

11) Усунути з царських врат архіерейський жезл, мітру і митрополичий хрест. Замість того поставити трираменний хрест на царських вратах.

11) Усунути “вота” як суто католицькі.

12) Престоли не повинні бути більшого розміру, як 140 x 140 см. В поодиноких випадках, де олтар дуже просторий, розмір престолу слід узгіднити з Архіереєм.

14) Дарохранительниці не повинні бути вищі 80 см і ширші 40 x 40 см.

15) Рекомендується запроваджувати по храмах переважно висячі лампадки.

16) Семисвічники можуть бути електричні, на лампадки, або на свічки.

17) Похоронні процесії на провінції наразі не забороняється.

18) Лавки під стінами мають бути лише однорядні.

19) Престоли з різьбленими або іконописними стінами можна не облачати до низу.

Деякі оо. Благочинні й оо. Настоятелі церков легковажать

собі цю справу, а є й такі, що взагалі не подають звітів. Доручую під строгою відповідальністю найдалше до 15-го листопада ц.р. рапортувати мені про виконання постанов за кожну церкву зокрема.

Оо. Благочинних зобов'язую розіслати текст цього циркуляра всім оо. Настоятелям церков.

Григорій
Єпископ Львівський і
Тернопільський

м. Львів, 12-го Жовтня 1960 року
№-1511

З оригіналом згідно:
Секретар Канцелярії Єпископа
Львівського і Тернопільського
Протоіерей

Маркевич

Архів Львівсько-Сокальського єпархіального управління УПЦ
КП у м. Львові. Копія.

№ 216

СПОГАД КОМПОЗИТОРА АНАТОЛІЯ КОС- АНАТОЛЬСЬКОГО ПРО СПІВАКА ПАВЛА КАРМАЛЮКА

Не раніше 1960 р. *

Мій незабутній заспівувач.

Але не простий. Бо Павло Петрович Кармалюк заспівував мій перший творчий злет тоді, коли ще мало хто знав молодого львівського композитора Кос-Анатольського.

На початку року 1951 залунала по всій Україні нагороджена державною премією моя пісня “Від Москви до Карпат”.

Її першовидавцем був Павло Петрович. З його легкої руки пісню підхопили багаточисленні професіональні і самодіяльні співаки і хорові колективи.

До мене прийшло перше композиторське щастя — моя пісня дійшла до серця мого народу.

В 1959 р. Павло Петрович став першовиконавцем партії Максима в моїй опері “Заграва”, поставленій у Львівському оперному театрі.

Ніколи не забуду тієї глибокої виразності, з якою він заспівував мою “Пісню про Буревісника” на слова М. Горького.

Потім ця пісня (в концертному виконанні) полинула далеко за межі нашої Батьківщини і всім тим диригентам, які просять у мене ноти цієї пісні, я завжди рекомендую прослухати звукозапис її неповторного першовиконання Кармелюком.

Цей видатний мистець, народний артист СРСР, нарахував у своєму репертуарі щось біля сотні моїх творів, а я все ще маю охоту додавати йому нових...

Добре, коли у співака є не лише чудовий голос, але і великий інтерпретаційний таланти і щира любов до рідної пісні.

Народний артист УРСР

А. Кос-Анатольський

Особистий архів дружини А. Кос-Анатольського Надії Кос.

№ 217

ЛИСТ ЄПИСКОПА ГРИГОРІЯ ДО ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКОГО АЛЕКСІЯ ПРО ЖУРНАЛ “ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК”

3 грудня 1962 р.

Его Святейшеству, Святейшему Алексию,
Патриарху Московскому и всея Руси
Григория, Епископа Львовского
и Тернопольского

ДОКЛАД

С 1946 года по настоящее время в г. Львове, при непосредственном участии и попечении львовских архипастырей и постоянном руководстве со стороны ПАТРИАРШЕГО ЭКЗАРХА ВСЕЯ УКРАИНЫ ВЫСОКОПРЕОСВЯЩЕННОЙШЕГО ИОАННА, МИТРОПОЛИТА КИЕВСКОГО И ГАЛИЦКОГО*, издается церковный журнал “Православный Вісник”. Журнал выходит ежемесячно в объеме двух печатных листов.

В течении семнадцати лет “Православный Вісник” является для духовенства и верующего народа воссоединенных из унии западноукраинских областей светочем и благовестником правды Православия, освобождая их церковное и гражданское сознание от тяжелых и вредных последствий многовекового господства врагов единства нашего народа с Русской Православной Церковью и Советской Отчизной.

В настоящее время журнал поставлен перед угрозой закрытия. От Уполномоченного Совета по делам Русской Православной Церкви при Совете Министров СССР по Украинской ССР стало известно, что ежегодное наше ходатайство о выделении на издание журнала в 1963 года 2445 кг типографской и 500 кг обложечной бумаги отклонено вследствие недостаточности бумажных фондов. В связи с этим мне было рекомендовано обратиться к Вашему Святейшеству с просьбой о выделении бумаги, необходимой для издания "Православного Вісника" в 1963 году, из Фондов Патриархии.

К нашему глубокому сожалению, Хозяйственное Управление Патриархии письмом от 12 октября с. г. №-640 сообщило о своем отказе нам в помощи для издания церковного журнала для воссоединенных епархий.

Между тем, при сложившейся обстановке, продолжение издания "Православного Вісника" в 1963 году является не только полезным, но и необходимым. Журнал имеет уже известную давность, равную самому делу воссоединения, он приобрел читателей не только среди воссоединенных православных, но и среди невоссоединенных, не только в западных областях Украины, но и за пределами Советского Союза. В частности, нашим журналом интересуются прибывающие во Львов участники зарубежных делегаций, особый интерес к нему проявляют украинские переселенцы различных исповеданий в Канаде и США.

Прекращение выхода журнала "Православний Вісник" может быть воспринято и расценено как определенный симптом падения дела церковного воссоединения в западных областях Украины в целом. Это несомненно будет использовано местной униатской агентурой в целях активизации ее деятельности, что наблюдается здесь после открытия Ватиканского собора католической церкви. Именно теперь, когда в униатских кругах упорно твердят о сближении всех христианских исповеданий под эгидой Рима, закрытие единственного православного журнала для недавно воссоединенных епархий несвоевременно и нецелесообразно.

По долгу архипастирства, представляя настоящие соображения на милостивое усмотрение ВАШЕГО СВЯТЕЙШЕСТВА, сыновне прошу, если к тому будет возможность, дать указание выделить Львовско-Тернопольскому Епархиальному Управлению из Фондов Издательства Патриархии

для журналу "Православний Вісник" на 1963 рік 2445 кг типографської і 500 кг обложечної паперу.

ВАШЕ СВЯТЕЙШЕСТВО! Воссоединенные с Русской Православной — Церковью великим и незабвенным подвигом Вашего Преосвященства, оставаясь вовек печатью апостольства ВАШЕГО, мы утешаем себя надеждой, что и теперь мы найдем у ВАШЕГО СВЯТЕЙШЕСТВА милостивое понимание наших нужд и возможную помощь для дальнейшего издания "Православного Вісника" — журнал для воссоединенных епархий.

Вашего Святейшества смиреннейший послушник и постоянный молитвенник

Епископ Львовский и Тернопольский

г. Львов,

3 декабря 1962 года.

№-992

*Тут і далі — виділення в тексті документа.

Архів Львівсько-Сокальського Єпархіального управління УПЦ КП у м. Львові. Копія.

№ 218

ЗВЕРНЕННЯ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ ЛЬВОВА ДО ПЕРШОГО СЕКРЕТАРЯ ЦК КП УКРАЇНИ МИКОЛИ ПІДГОРНОГО СТОСОВНО ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНСТИТУТУ СУСПІЛЬНИХ НАУК В СИСТЕМІ АН УРСР

7 січня 1963 р.

Членові Президії ЦК КПРС
Першому секретареві ЦК КП України
Товаришеві Підгорному Миколі Вікторовичу

Нам стало відомо, що Президія Академії наук УРСР вирішила ліквідувати у Львові Інститут суспільних наук і Львівську бібліотеку Академії наук УРСР, передавши їх Львівському Державному університетові ім. Ів. Франка. Вважаємо таке рішення неправильним і недоцільним. Воно в результаті приведе до послаблення Львова як наукового центру з одного боку, а з другого боку може послужити аргументом ворожим елементам для нападків на політику Радянської влади.

Тому просимо Вас доручити Президії АН УРСР переглянути вирішення цього питання, всесторонньо зважити всі ділові і аполітичні аргументи, які промовляють за залишення цих установ більш ефективного використання їх для розвитку радянської науки в дусі накреслень XXII з'їзду і Програми КПРС.

7 січня 1963 рік

м. Львів

Зав. кафедрою історії КПРС

Львівського зооветінституту

Директор Львівського філіалу

музею В. І. Леніна

Депутат Верховної Ради УРСР

Директор Львівського меморіально-

літературного музею Івана Франка

Голова Львівського відділення

Спілки художників України

Є. Галушко

Б. К. Дудикевич

М. Кіх

Я. Чайка

Особистий архів кандидата історичних наук Феодосія Стебля.

№ 219

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ОБЛАСНОГО ВІДДІЛЕННЯ ХУДОЖНЬОГО ФОНДУ УРСР

26 січня 1965 р.

...НИКОЛАЕВ. Как член квалификационной комиссии я информирую партсобрание о следующем: При формировании квалификационной комиссии отступили от директивы и создали очень громоздкую комиссию из 21 чел. Председатель Союза художников советовал создать как можно большую комиссию. На правлении Союза художников получилась неприятность: там все беспартийные члены правления уже знали, что партбюро решило отвести от участия в комиссии Кецало потому, что никто не знал, реабилитирован ли он после того, как сидел много лет в тюрьме за контрреволюцию или не реабилитирован, но Правление Союза принципиально и демонстративно решило всё же ввести его в состав комиссии. Потом ввели еще в состав комиссии тов. Майко (парторга Союза) и Захарчишина, который наших художников не знает.

Вначале просмотрели 154 дела и было предreshено уволить, отчислить из Худфонда 78 человек, а именно:

Из оформительного цеха 61 чел.

Из живописного цеха 9 чел.

Из бригады, выпускающей плакаты по рационализации и изобретательству 8 чел.

Художники Савин, Щербатенко, Гуторов, Сильвестров заостряли перед этой комиссией вопрос о том, что это — неправильно, тенденциозно, да кроме того как же будет выполняться план, когда для оформительских работ он составляет 50 % общего плана, а две третьих людей оформительского цеха хотят уволить, но директор фонда тов. Онишко ответил: “А мы наберем новых”... Тогда присутствовавшая на последних заседаниях секретарь Райкома партии тов. Константинова тут-же сказала, что так делать нельзя, а я заявил, что комиссия поступает политически неверно и противозаконно. Тогда член Правления СССР Кравич заявил тут-же по поводу всех наших работ по политической наглядной агитации: “Это халтура, она никому не нужна, ее надо ликвидировать”. Вот какой был тут неправильный, тенденциозный подход.

Тогда т. Онишко говорил совсем не то, что он тут сейчас, сегодня говорил. Он тогда говорил, что уменьшили план, надо уволить 25 человек, а тов. Чайка добавил: “Надо еще высвободить место на 25 чел. членов Союза”. Было трудно им что-либо доказать. Много усилий приложили художники Савин, Щербатенко, Сильвестров, Гуторов, чтобы не допустить этого произвола, но ничего не получалось, действовала машина голосования механическим большинством, но когда на комиссии стали присутствовать от Обкома партии т. Тесленко, от Райкома партии т. Константинова и Председатель Обкома Союза работников культуры тов. Волков, то машина голосования повернулась резко в обратную сторону, и все-же в списке на увольнение оставлены 29 человек, при чем из ранее намеченных к увольнению 7 коммунистов все-таки оставлены к увольнению два члена партии: т. Болотин — только за то, что он получает пенсию, хотя по постановлению Совета Министров он получает такую пенсию, которая дает ему право пожизненно прирабатывать к ней ограниченную сумму, и т. Поздняков за якобы работу на низком уровне, что не соответствует действительности, так как на своем участке он работает хорошо.

ЯРОСЛАВСКИЙ — председатель месткома. Я тоже был в составе квалификационной комиссии от месткома. На первых заседаниях все шло хорошо. Намечали, как лучше расставить художников по местам, а потом стали принимать огульное решение — “отчислить”, и таких художников на “отчисление” было намечено 78 человек только по Львову, не считая Дрогобыча и Стрыя. Все поставили с ног на голову. Я и тов. Николаев пытались тут-же разъяснить составу комиссии, что ее действия неправильные, но это результатов не дало. На заседании комиссии были просто казусы и анекдоты в части того, что члены комиссии огульно намечали к увольнению художников, которых они совсем даже не знали, при чем без всяких причин к увольнению. Так получилось с членом месткома художников т. Степанюком. Его постановили “отчислить”. Тогда он принес на комиссию и завалил весь зал интересными работами. Секретарь райкома партии т. Константинова спросила членов комиссии, знают ли они его как художника, почему стал вопрос о его увольнении и получила ответ, что они его не знают как художника. И тогда его из списка исключили.

Был и такой случай с художником коммунистом т. Гордевым, которого тоже постановили “отчислить”. Выяснилось, что он участвовал не только на областных и республиканских, но и на международных выставках, при чем т. Гордеев предъявил письмо Академии художеств СССР, в котором Академия художеств, розыскав его, просит прислать о себе подробные данные для Альбома Академии художеств. Они его считают большим творческим художником, а комиссия его вообще художником не считает и постановила его “отчислить”...

На всех, намеченных к увольнению, комиссия писала одну трафаретную, безмотивную формулировку — “Работает на низком уровне” и лишь в отношении одного коммуниста тов. Болотина была дана другая очень странная формулировка — “Получает пенсию, а потому уволить”.

Как же так — все работают на низком уровне? Это же неправда. Ведь многие имели за свою работу хорошие оценки и даже получали почетные грамоты от Дирекции Республиканской Выставки передового опыта. Но на это члены комиссии не обращали никакого внимания. То-же в отношении художницы — члена партии т. Куликовской, которую решили оставить до пенсии.

На многих заседаниях этой комиссии не присутствовали наши ведущие художники гг. Савин, Гуторов, Сильвестров, и комиссия рубала с плеча — “на низком уровне, отчислить”, при чем, почему-то по непонятному указанию зам. директора Худфонда УССР тов. Брикульского учитывалось участие только на республиканских выставках, а то, что люди творчески работают, участвуют на Областных художественных выставках, этого члены комиссии вообще не принимали во внимание.

И все это произошло накануне Нового 1965 года. Настроение испортили всему коллективу, который не организовал даже встречи Нового года, а один художник-инвалид Отечественной войны, которого безосновательно постановили “отчислить”, получил инфаркт и лежит в больнице.

В Дрогобыче один из работающих имеет образование всего пять классов средней школы, но т. Григорийчук голосовал за то, чтобы его оставить, а в отношении лиц с институтским образованием, он же голосовал за “отчисление из коллектива”. Председатель комиссии коммунист т. Мисько и члены комиссии т. т. Захарчишин, Микула, Григорийчук, совершенно не зная многих людей, все же голосовали за их отчисление. Вот как работала эта квалификационная комиссия.

О тенденциозности и предвзятости таких членов Квалификационной комиссии, которые являются членами Художественного Совета, говорит и то, что, принимая в 1964 году у художников работы с оценкой “хорошо” и “отлично” они же вдруг стали принимать в последнее время у тех-же художников работы с оценкой “посредственно”; решив, очевидно, нарочно снижать оценки в оправдание решения об увольнении этих художников.

Многие члены комиссии вели себя просто непорядочно, неприлично, голосуя огульно, подряд за всех: “отчислить”.

ПОЗДНЯКОВ. Я работаю в Худфонде два года. Приходится удивляться, что здесь творится. Партбюро не рекомендовало Кецало в состав квалификационной комиссии. Почему же правление все-же ввело его. Коллектив не доверяет многим членам комиссии и имеет для этого основания. Обо мне ходили разговоры, что я работал в органах КГБ — значит надо меня уволить. То же коммунист т. Болотин, значит и он для них не угоден, и они постановили уволить его потому, что он получает пенсию, но ведь у нас в стране существуют законы, а над этими законами в нашем учреждении

издеваются. Мои работы — иллюстративные плакаты Художественный Совет принимал с оценкой “отлично”, а меня хотят уволить за якобы плохую работу. Теперь я работаю на выпуске плакатов. Кто смеет сказать, что я плохо работаю? Есть ли у меня хоть один забракованный плакат, возвращенный заказчиком? Я думал, что в комиссии сидят люди, но это — не люди. Почему Правление настояло на вводе Кецало в состав комиссии? Он же сидел в тюрьме за контрреволюцию, был осужден на 8 или 10 лет, он не реабилитирован, ему просто Советская власть простила. Григорийчук подавал заявление о приеме его в партию, но на другой день забрал свое заявление обратно. Вот его лицо, а он решает судьбы коммунистов, отдавших всю свою жизнь Родине. И не случайно т. Раскин получил инфаркт. За такую работу надо чтобы кто-то отвечал. У тов. Степанюка однажды не приняли качественно исполненные портреты, и лишь потому, что он критиковал членов Худсовета, его преследуют и работу ему так расценивали, чтобы он меньше получал. Разве наш Художественный Совет является незаменимым, разве можно столько лет работать на одном месте. Тот же член Худсовета Кецало при немцах учился лишь в какой-то студии и диплома о художественном образовании не имеет. Коллектив правильно требует заменить Совет и выполнить имеющееся на этот счет решение Райкома партии и парторганизации.

Норов. Какова роль нашей парторганизации в работе Квалификационной комиссии? Я — член партии, но ничего не знаю. Нельзя парторганизации тянуться в хвосте. Почему мы так плохо работаем, что беспартийные нас не признают. Почему нашу парторганизацию разделили как раз перед тем, как началась эта история с работой так называемой квалификационной комиссии? Почему коммунист — член партбюро т. Чайка допустил, что Кецало введен нарочно в состав квалификационной комиссии? Почему секретарь партбюро об этом все время молчит и ничего не говорит об этом с коммунистами.

ЗАХАРОВ. Творческой работой в нашей мастерской заниматься невозможно. Я хотел сделать самоотчет, но директор Фонда т. Онишко мне помещением для этого не помог. Я прошу организовать творческую мастерскую в помещении багетной фабрики или в новом помещении на улице Мариупольской.

ГОРДЕЕВ. Сегодня к нам заходил беспартийный Ущап-

ский, который рассказывал нам жуткие вещи, которые у нас творятся в коллективе. Это серьезные вещи, а мы ничего о них не знаем. В нашем коллективе на руководящих должностях скомпрометированные люди. Почему в нашем Союзе художников действует механически машина голосования, которая сыграла такую отрицательную роль в работе квалификационной комиссии? Почему в Правлении Союза Художников и в Правлении Фонда игнорируют партийное мнение и партийные нормы? Почему у нас в коллективе все возможно, а парторганизация ничего не обсуждает. Ведь сейчас коммуниста должно касаться все. Если бы Академия художеств СССР мне не прислала бы письма, со мной бы тут чёрт знает что сделали бы. Что, они меня не знают? Я все время участвую в выставках, я — коммунист, разве все это ничего не значит? Я приехал во Львов членом Союза художников и членом Фонда, а сейчас я вне Союза. Меня разыскивает Академия художеств, просит прислать им мою биографию, а меня так называемая квалификационная комиссия постановила было уволить из Фонда. Вы понимаете, что тут у нас делают с людьми!

ОРЛОВ — представитель ЦК КП Украины. Рекомендации комиссии об освобождении людей с работы еще будут обсуждаться. Тов. Захаров тут правильно ставит творческие задачи. Художественный Фонд является фондом кадров для Союза Художников. Те, кто будет рассматривать Худфонд как только средство к существованию, просчитается. Рано или поздно, но этот вопрос возникает. Я тут узнал, что у Вас разделили партийную организацию, но вероятно это сделано потому, что в других местах материальная сторона захлестывала творческие вопросы. Парторганизация Союза будет, когда надо, обсуждать совместно с Вами творческие вопросы.

Тов. Чайка допустил грубую ошибку, нарушив партийную дисциплину, когда на партбюро было принято решение о Кецало. Тов. Чайка пошел против решения партбюро. Я в этом деле разберусь. Тов. Чайка игнорирует и решения Райкома партии. Кто бы Вы, тов. Чайка, ни были, но Вы прежде всего — коммунист и обязаны выполнять решения парторганизации, а не игнорировать. Освежать Худфонд молодыми кадрами надо. Куда мы будем посылать молодых специалистов по окончании художественных учебных заведений — в Художественный фонд. В Харькове уволили по

сокращению штатов много людей, а у Вас будут уволены единицы, их Обком партии (тов. Подоляк) обещает устроить на другую работу, поголовного увольнения у Вас не будет. Надо работать творчески. Для этого двери Вам открыты.

БОЛОТИН. У нас художников живописцев и оформителей, сколько бы они не работали творчески, близко не допускают к Союзу художников. Сколько добивалась т. Фащенко, пока ее приняли в Союз, несколько лет. А Иван Халаменюк? Его тут в Союз не приняли, он стукнул дверью и ушел, потом уехал из Львова, а теперь он Председатель Союза художников в Черновцах и дал на нашу выставку одну из лучших на этой выставке работ “Лесорубы”. Документы многих художников Фонда, поданные в Союз, там “теряются”. Так было с окончившими Художественный институт художниками Козиным, Никаноровым. Два года тянулась эта волянка, пока члены Выездной сессии Секретариата Правления Союза художников СССР не рекомендовали принять их в Союз, но тов. Чайка никакого внимания не обратил на эту рекомендацию, ему, видите-ли, нужна была “Бумажка”, и когда эта “бумажка” получена была, лишь тогда их обоих приняли в Союз, но вот коммуниста художника Холенкова, которого также рекомендовали члены сессии, не приняли даже тогда, когда он, специально выехав в Москву, привез т. Чайке письменную рекомендацию секретариата Союза Художников СССР. Но что ему, тов. Чайке, Москва? А главное, что тов. Холенкову не объясняют причин такого отношения к привезенной им рекомендации ССХ СССР. Дело тут ясное: зачем им в Союзе художников Львова художник-коммунист? Другого вывода не сделаешь. И кто решает там этот вопрос, — эта замкнутая группа лиц, — тот-же Кецало, Патык, Григорийчук, Дзындра и все это под руководством т. Чайки и Кравича.

А каково существует неправильное отношение к художникам Фонда, работающим творчески и достойным быть в Союзе, видно из того, что Заместитель Председателя Правления худфонда УССР т. Брикульский в декабре 1964 г. на сов-местном заседании парторганизации и месткома во Львове заявил такую нелепость, оскорбляющую наших художников: “Раз он — творческий работник то он — член Союза, а раз он не член Союза, то он — не творческий художник”. Это — ужасная нелепость, и это говорится в то время, когда даже на последней областной художественной выставке во Львове

лучшие работы — это работы художников Фонда, не являющихся членами Союза, а от членов Союза приняты и экспонируются работы, представляющие собой формалистические кривляния (исключая работы таких ведущих художников, как Савин, Гуторов, Любчик, Добронравов и некоторые другие). Тов. Брикульский тогда в своем выступлении вообще наговорил много неправильного, он умалил роль партийной организации и профсоюзной организации и совершенно неправильно-отрицательно ориентировал Львовский Союз художников на отношение к художникам Фонда, которые не являются членами Союза, как не к художникам вообще. Получается заколдованный круг. И тут-же говорят: “Творите”. Да ведь это просто издевательство.

О квалификационной комиссии: надо разобраться, почему она, не считаясь ни с чем, сразу же после отъезда из Львова т. Брикульского решила разогнать коллектив художников, разделаться с ним, как повар с картошкой, огульно наметив к увольнению 78 человек, работающих главным образом на наглядной агитации, нужной партии, при чем хорошо работающих. Секретарь Райкома партии т. Константинова, представитель Обкома партии тов. Тесленко и Председатель Обкома Союза работников культуры т. Волков лично убедились, какое возмутительное беззаконие и произвол совершали члены так называемой квалификационной комиссии в отношении целого коллектива, а во главе этой комиссии — молодой коммунист от Союза художников т. Мысько. За такую “деятельность” комиссию надо призвать к ответу. Да и не случайно план оформительских работ в декабре выполнен на 30 %.

О разделе нашей парторганизации. В условиях Львова нельзя было этого делать, это уже принесло явный вред. Почему Секретарь Обкома партии т. Маланчук, дав указание Райкому партии о разделе, не поинтересовался мнением коммунистов первичной парторганизации и не посчитался даже с мнением Райкома партии, который глубоко занимался делами нашей парторганизации, сделал правильные выводы и специальным решением дал полезные указания? А когда разделение все-же было проведено, почему не объяснили коммунистам, зачем это сделано. Мы — коммунисты первичной парторганизации Союза художников (а я был год членом партбюро) в глаза не видели тов. Маланчука, который опирался в работе не на первичную парторганизацию, а на

т. Чайку. Разве это правильно. А результат мы видим по тому, что творится в нашем коллективе в данное время.

Пару слов о себе: Я не успел закончить Одесское художественное училище потому, что стал инструктором по организации Советской власти, а потом ушел на гражданскую войну и демобилизовался лишь в 1946 году, после Отечественной войны, и то — по инвалидности, после чего стал работать в Художественном Фонде. Я в возрасте 63 лет стал заниматься творческой работой, участвовал на выставках. Вместо того, чтобы все это правильно оценить, мне говорят: “Сиди дома”, а Постановлением Совета министров СССР мне разрешено пожизненно работать с ограниченным приработком к пенсии. Такой подход комиссии ко мне является глубоко антиобщественным и противозаконным. Где у них элементарная гражданская и партийная совесть? Я и сейчас творчески работаю, и я себя вообще не мыслю вне коллектива. Я ведь вступил в партию в 1924 году по Ленинскому призыву и все годы веду партийную работу. Как же можно подобное творить с коммунистами! Этим явлениям партсобрание должно дать партийную оценку.

В отношении директора Фонда т. Онишко. Получается игра в единоначалие. Оно тогда укрепляется, когда руководитель опирается в работе на партийную организацию, на общественность, но ведь у нас в Художественном Фонде этого нет. Да кроме того, у нас не только “двойное” подчинение, против которого еще Ленин выступал, а тройное. Директор делает все то, что ему диктует Союз художников, почему-то вмешивающийся во всю повседневную оперативную работу. Это глубоко неправильно, это вредно.

Как наша парторганизация может выполнить указания, данные нам Райкомом партии, когда у нас такая организационная неразбериха, вызванная ничем не оправданным разделением парторганизации?

КУРИЛО. Здесь коммунисты говорят правильно. Наша работа монументалистов связана с объектами. Такими были, начиная с 1954 года, Львовский вокзал, Добротворская ГРЭС, Львовский Дворец пионеров и т. п. Союз художников прошел мимо этих работ и ни одного из исполнителей этой творческой работы не втягивал в Союз. Будучи секретарем Союза художников, т. Григорийчук лично тормозил прием в Союз молодых художников. Чем иначе объяснить, что в то время были “утеряны” умышленно документы в Союз Александра Музыки,

мои, Козина, Гайдая Ивана и многих других молодых художников, которые в своих взглядах на искусство не ориентировались на Запад. Трудно понять позицию Союза художников, когда в течение десяти лет большой отряд художников был занят на выполнении работ по выставкам передового опыта в Киеве, но ни один из них не был втянут в Союз художников, хотя каждая из этих выставок была Республиканской и всегда имела хорошие отзывы в печати, а также хорошие оценки выставкомов. В тоже время достаточно было принять незначительное участие в одной из выставок Кецало, как он сразу же был принят в члены Союза художников. Он образования и диплома не имеет, постоянно занимался росписью церквей, в Фонде работал до этого очень мало, в трудовой книжке его специальность — маляр III разряда Ходоровского сахарного завода. Создается впечатление, что Львовскому Союзу художников не нравятся художники с дипломами советских вузов, и в то же время они принимают в Союз маляров, участвовавших в росписи церквей как например — Ланицю, Захарчишина и др.

Нельзя пройти и мимо такого совершенно дикого явления, когда члены Худсовета Патык, Кецало, Лещинский стали, во время их участия в квалификационной комиссии, запрещать отдельным художникам, окончившим художественные вузы, заниматься проектированием, то есть по сути запрещать заниматься творческой работой. Как можно назвать иначе, как национальной ограниченностью случай с коммунистом-художником Холенковым, которого упорно, без всяких оснований, не принимают в Союз, саботируя рекомендацию, данную ему Секретариатом Правления Союза художников СССР.

Они проявляют явную тенденциозность всюду, где только можно нашкодить художнику, работающему в Фонде. Вокруг т. Холенкова Союзом создан целый ореол всяких надуманных гадостей. Над ним просто издеваются. Это дико, но факт. Товарищу Орлову, как представителю ЦК партии, следует ближе и глубже ознакомиться с тем, что тут делается, и он многое узнает. Тут невозможно попасть в Союз. К ним просто стыдно обращаться.

ЛЕВИН. Тов. Орлов, как представитель ЦК партии, должен иметь в виду, что Львов — не Запорожье, не Харьков, не Киев, здесь — особые условия, без учета которых будет трудно выполнять полезную работу. Вопрос об обновлении

кадров Худфонда логичен, но после того, что ликвидированы другие художественные организации, нужна организация, которая будет выполнять производственную работу по наглядной агитации, как например — моральный кодекс, присяги, агит-плакаты и т. п. Есть нужные работы, где не надо быть большим творцом. Возможно, надо параллельно создать другую организацию, но ведь пока ее нет. Нельзя огульно увольнять людей и свернуть пропаганду решений партии. Каждому творческому работнику при выполнении работ в комплексе, бывает нужен и производственник, у которого есть опыт в какой-то узкой специальности. Если таких людей уволить, значит сломать налаженную производственную машину. Здесь очень много единомышленников коммунистов, к которым надо прислушаться. Это не голос отдельных обиженных, а голос партийной организации. У нас речь идет об авторитете партийной организации, которая решает одно, а Правление Союза художников, не считаясь с этими решениями, делает другое. Например, было решение Райкома партии и парторганизации обновить Художественный совет, рекомендовать на руководство Художественным советом заслуженного деятеля искусств художника Савина — коммуниста, вывести из состава Совета Кецало, как не имеющего законченного художественного образования, а Правление в пику решению партбюро оставило Совет без изменений, да еще требует, чтобы Секретарь партбюро извинился перед Кецало, перед Правлением. Таких случаев немало. При этом надо иметь в виду, что парторганизация своим решением уже признавала работу Художественного Совета под руководством т. Лещинского тенденциозной. Я это и сам чувствую на себе, как месть за критику. Мы выносили совместные решения о распределении производственных площадей, но директор Худфонда т. Онишко, по указанию Союза художников, поступил по-другому, не считаясь с мнением парторганизации и месткома. В результате мы теряем до 300 кв. метров производственных площадей. Нам народное искусство нужно, но сворачивать за счет этого политическую продукцию нельзя. У нас создалось то ненормальное положение, о котором тут говорили коммунисты, видимо, потому, что некоторых “деятелей” Союза художников Львова двадцать пять лет Советской власти ничему не научили. Почему же мы не можем навести порядок? В нашем Правлении Союза художников есть недооценка и

отрицание роли партийной организации. Крвавич, например, говорит: “У нас свои планы, у парторганизации свои”. При этом положении надо понять, какая обстановка тут создалась. Когда я сказал, что в нашем Салоне нет тематических вещей, на меня стали действовать через Совет и мстить мне. Тому, что мои работы выполнялись в натуре, я обязан своему мастерству, как член творческого Союза и помощи городского Художественного Совета, к которому я был вынужден обращаться. Пусть наш Совет не мешает нам работать. Как нельзя остановить движение реки, никому не остановить законов нашей жизни. Вместо благодарности тем, кто дал им свободу, такие, как Крвавич говорят: “Вы — не нашего поля ягода”. Вот его истинное лицо! Мы — коммунисты и должны дать всему, что здесь в коллективе и Союзе художников творится, политическую оценку. Надо, чтобы молодежь росла, чтобы у нас была Советская власть. Многие, например доцент т. Леонов — коммунист, Телешев, Рукавишников уехали из Львова, где их затирали. Надо найти общий язык. Тов. Чайка попал под влияние некоторых людей и не в состоянии им противостоять.

ХОЛЕНКОВ. Я уже раз обращался в парторганизацию по поводу того, что меня упорно не хотят принять в Союз художников, несмотря на рекомендацию Союза художников СССР и УССР. Потом мне было предложено организовать выставку. Я принес много разных работ, но меня снова не приняли, при чем не говорят причин. Выписку из протокола тов. Чайка мне отказался дать, и почему мне отказали, — я не знаю.

Квалификационная комиссия — это просчет нашего Правления Союза художников. У нас люди выросли в хороших оформителей и проявили себя творчески. Наши работы считаются на Украине одними из лучших, и все же тут творческой секции оформителей не создано, а Крвавич вообще говорит, что эта работа не нужна. И квалификационная комиссия сделала все, чтобы расправиться с людьми, наглядная агитация им не нужна, и вот они по команде голосовали за всех оформителей об их увольнении. Коммунисты правы, что поставили тут этот вопрос.

Что можно говорить о графической секции? Там руководит Гринец. Это — источник шизофренической пропаганды. Нормальный человек ведь не станет говорить, что партия не может руководить искусством, как это заявляет Гринец, а

ведь он — председатель Секции и он на протяжении ряда лет тормозит прием в секцию коммунистов. Из коммунистов там — один т. Прийдан, но в секции окопалась одна группка из четырех человек, которая коммунистов туда не допускает.

Тов. Володарский — талантливый человек, окончил институт, почему его не привлекают в работу Секции? Потому что он — коммунист. Тоже самое в отношении т. Гордеева, о котором тут говорили уже. А сколько неприятностей от Гринца имела художница Соболева!

Тов. Чайка тут говорит: “У нас — коллегиальное решение”. Нет, у Вас в Союзе групповщина, сектантство. Не к объединению творческих сил Львовский Союз художников ведет, а к разъединению, к развалу.

Художественный Совет авторитетом не пользуется. Член Совета Кецало расписывал церкви, вернулся из тюрьмы, и он — заместитель председателя Правления Союза Художников т. Чайки! Или взять таких, как Патык, Григорийчук. Всюду они суют свой нос, буквально во всю деятельность Дирекции Фонда, а также в распределение работ, и все — с целью урвать лучшее для себя, а в то-же время сами работать не умеют. Нахватают для себя работу по изготовлению проспектов, но сами их делать не умеют и бегают, просят других помочь им сделать эти проспекты.

При наличии в нашем Союзе такой группировки, я во Львове больше подавать о приеме меня в Союз не буду.

БРИКУЛЬСКИЙ — зам. директора Художественного Фонда УССР.

Сейчас кстати сказать о задачах творческих Союзов художников. Тут большое поле деятельности партийных организаций Союза и Фонда. Им надо совместно обсуждать задачи творческого порядка. Надо достойно встретить пятидесятилетие Советской власти, создавать произведения о труде советского человека, будь это полотно, станковая графика или что-нибудь другое. У Вас есть тут в коллективе много погрешностей, вызвавших здесь столь откровенный разговор. Вы думаете иметь три хозяина приятно. В Киеве тоже так. Творческую направленность определяет Союз художников. При всем том, что от нас требуют, мы по указаниям Госконтроля и Секретариата ССХ СССР сократили план на 900 т. р. Если бы в нашей системе было полное единоначалие, то пострадали бы члены Союза ибо Фонд занялся бы только производством. Мы должны поднять качество и прекратить то, что делается на низком уровне.

Если есть сомнения в необъективности Совета, отправляйте работы на Совет к нам в Киев, даже с участием автора. А сколько было у Вас рекламаций в 1964 году (голоса: “по оформительским работам не было, а по живописным были, и то на работы членов Союза художников”).

Организация обязана каждые 3 месяца просматривать нормы. Вы применяете преискурант Облисполкома по ткацкому цеху. Кто Вам это позволил. У Вас сверхприбыли по изготовлению юбок за счет вторичного тиражирования. Надо было снизить цены, сократить вторичное тиражирование.

Студия в Худфонде самостоятельно существовать не будет, она — для членов Союза Художников, но в ней могут работать и художники Фонда (голоса: “Нас туда не пускают”). Вам надо было совместно с Союзом художников обсудить, как лучше распределить площадь нового дома. У вас сильная партийная организация, она сумеет добиться успехов в творческой работе как членов Союза, так и не членов Союза.

КУЛИКОВСКАЯ. Я согласна с выступавшими здесь коммунистами. У нас есть художники хотя и без художественного образования, но с большим опытом. Квалификационная комиссия должна была все учесть, и даже участие многих в Отечественной войне. В выставке “25 лет воссоединения” участвовали многие художники — не члены Союза, даже не имеющие дипломов. Мы ждали обсуждения выставки, но что получилось. Обсуждение выставки графики было, но ее участников даже не оповестили, что будет обсуждение, а выставку живописи на днях убрали без обсуждения. Ее побоялись обсудить потому, что она лишь называлась выставкой, посвященной знаменательной дате, а на самом деле я там и не увидела Западной Украины. Почему члены нашего Союза художников не видят достижений западных областей за двадцать пять лет. Ведь ничего того на этой выставке не было.

Тенденциозность в оценке наших работ есть. История с коммунистом-художником т. Гордеевым и другими говорит о многом, и в первую очередь о том, что не знаем рядом стоящих товарищей и в то-же время закрываем для них доступ в Союз художников. У нас слово не подкрепляется делом. Ведь не только в Союз, даже в студию нас не пускают.

Об отношении к живым людям. Как могут работники нашей конторы работать в тех условиях, в которые тов. Онишко их сейчас переселил. Как заказчик войдет в такое

помещение. У нас о людях руководство Фонда совершенно не думает.

ДОРОШЕНКО. Когда нам заниматься творчеством, когда мы по пять дней тратим на то, чтобы получить подрамник. И как давать качество, когда нам дают материалы, которыми можно лишь красить доски, а мы ведь делаем портреты знатных людей.

ОНИШКО — директор Худфонда. Все здесь выступали правильно. Художественного Совета я не назначаю и не распускаю, это делает Союз, но я с членами Совета поговорю.

ПОСТАНОВИЛИ:

Принять за основу резолюцию, предложенную докладчиком. Поручить комиссии в составе тов. Курило, Онишко и Президиума собрания дополнить резолюцию на основании выступления коммунистов и представить на утверждение партсобрания в ближайшие дни.

РЕЗОЛЮЦИЯ

закрытого партсобрания Львовского Отделения Художественного Фонда от 26 января 1965 г., принятая и утвержденная партсобранием 18.02.65 г.

Заслушав доклад директора Фонда т. Онишко “О задачах коммунистов. Фонда в свете решений XVI Райпартконференции о состоянии и мероприятиях по дальнейшему улучшению воспитательной работы среди трудящихся Ленинского района г. Львова, партсобрание отмечает, что парторганизация Отделения проделала определенную работу, направленную на улучшение массово-политической работы, творчески-производственной деятельности, повышения идейно-художественного качества выпускаемых произведений и тиражируемых изделий в художественных мастерских Фонда. Производственная программа 1964 г. выполнена на 104 %. Головной план товарооборота по Салону выполнен дострочно, за 10 месяцев, производственный план по промышленной продукции выполнен к 15/XII.64 г. Сдано в эксплуатацию новое здание производственно-художественных мастерских рабочей площадью 1098 кв. метр. Часть производственных площадей, бывших мастерских Фонда, выделена под творческие мастерские членов Союза художников. Улучшилась организация труда и производственная дисциплина художников.

Наряду с этим в работе Художественного Фонда есть ряд существенных недостатков, как например: выпуск изопродукции и изделий народно-прикладного искусства на низком художественном уровне, нерациональный и неразумный подход к расходованию средств промпредприятий и советских организаций по художественному оформлению, есть случаи усложнения композиционного решения с целью повышения размера оплаты.

Занятия в политсети проходят в отрыве от программы и плана.

Наряду с этим партийное собрание отмечает следующее: в коллективе и парторганизации Львовского Отделения Худфонда, в особенности после разделения единой парторганизации на две, создалась обстановка, неблагоприятствующая выполнению задач, вытекающих из решения XVI Райпартконференции в части необходимости улучшения творческих работ художников Фонда — не членов Союза художников, что связано с тем, что:

а) Решение Бюро Ленинского Райкома партии от 17 июня 1964 года о необходимости осуществления ряда оргмероприятий со стороны Правления Союза художников не выполняется, не выполнено и фактически игнорировано руководством Правления Львовского Союза художников;

б) В отношении художников Фонда — не членов Союза художников со стороны Правления Союза художников продолжает существовать нездоровое, совершенно неправильное и ничем не оправданное отношение игнорирования и дискриминации, получившее фактически поддержку со стороны приехавшего во Львов заместителя директора Худфонда УССР т. Брикульского, который публично заявил, что не члены Союза не являются творческими работниками, в то время, когда эти “не творческие” художники принимали участие в областных, республиканских, всесоюзных, а в отдельных случаях (художник-коммунист Гордеев) и в Международных выставках, а многие имеют право на вступление в Союз по ряду своих работ по монументальной живописи, но их в Союз не вовлекают и не принимают, ходатайства о приеме в Союз безосновательно отклоняются, при чем Правлением Союза художников ведется явная линия на недопуск в Союз художников-партийцев (выступления коммунистов тт. Курило, Гордеева, Левина, Холенкова, Болотина и др.).

Партийное собрание особо и решительно осуждает упорное

и необоснованное отклонение Правлением Союза художников законных просьб о приеме в Союз коммуниста художника т. Холенкова и полное игнорирование письменного указания Секретариата Правления Союза художников СССР, рекомендовавшего принять т. Холенкова в Союз художников.

в) Созданная в декабре 1964 г. Союзом художников так называемая квалификационная комиссия во главе с членом партии т. Мысько Э., превысила свои полномочия и стала на путь произвольного, огульного и бесосновательного увольнения из Фонда большого числа художников (всего по Фонду около 90 чел.), не зная при этом людей, намеченных ими к увольнению, в первую очередь художников, в том числе коммунистов, работающих на наглядной агитации и лишь после вмешательства представителей руководящих партийных органов и профсоюза довела число намеченных к увольнению до 29 человек, в отношении которых, за исключением единиц, нет законных оснований к удалению из коллектива.

Партсобрание отмечает, что в отношении намеченного к удалению из коллектива коммуниста художника Болотина Б. Я. — старого большевика и активного общественника, выступавшего неоднократно публично с критикой недостатков в работе Правления Союза и Фонда, решение квалификационной комиссии о его увольнении является ничем иным, как мстью за критику и стремлением освободиться от неугодного коммуниста-общественника.

г) Партсобрание констатирует, что неправильная работа квалификационной комиссии деморализовала коллектив и создала угрозу срыва производственного плана Фонда.

д) Партсобрание отмечает, что Правление Союза художников (председатель коммунист т. Чайка) игнорировало и полностью продолжает игнорировать решение Бюро Райкома партии от 17.VI.64 г. и решения первичной парторганизации о необходимости обновления Художественного совета и руководящих органов Союза и Фонда, при чем действия Правления Союза художников парторганизация рассматривает как явное противодействие линии райкома партии и парторганизации, как полное игнорирование мнения всего коллектива Художников Фонда.

Парторганизация констатирует, что линия Правления Союза художников ведет не к объединению творческих сил коллектива, а наоборот — к их разъединению, к групповщине и сектанству, а не к перестройке своего неправильного отно-

шения к художникам Фонда в свете задач, поставленных партией перед художниками.

е) Партсобрание отмечает следующий факт: коммунисты гг. Болотин, Зубов, Николаев и Лашков обратились в центральную партийную прессу с письмом, подвергающим критике проведенное разделение единой парторганизации Союза художников на две. Этот критический материал, касающийся организационно-партийных вопросов, был направлен из редакции “Коммунист Украины” во Львовский обком партии тов. Маланчуку, но в течение трех месяцев не рассмотрен и не получил своего разрешения, мнение коммунистов по серьезному оргпартвопросу, касающемуся нашей парторганизации, фактически игнорировано.

Партсобрание постановляет:

1. Положить в основу работы Парторганизации и дальнейшей творчески-производственной деятельности Фонда решения июньского 1964 г., октябрьского и ноябрьского Пленумов ЦК КПСС и XVI Райпартконференции, а также постановления Пленумов Союза Художников СССР и УССР по работе Худфонда, мобилизуя все творческие возможности коллектива на создание идейно-художественных произведений и укрепления творческих позиций Львовского Обл.отделения Худфонда УССР.

2. Повысить требовательность к идейно-художественному уровню выпускаемой изопродукции.

3. Систематически проводить закрытые выставки выпускаемой продукции Отделения, творческие самоотчеты художников-производственников.

4. Улучшить состояние учебы в партполитсети Отделения Фонда.

5. Мобилизовать художников Отделения Фонда на усиление эстетического воспитания трудящихся, на создание высокохудожественных произведений, отражающих героические подвиги и будни советских людей, нашу Партию, великие идеи коммунизма.

6. Для повышения профессионального уровня и мастерства художников Фонда организовать на общественных началах студию при мастерских Фонда. Избрать для этого инициативную группу художников.

7. Активно включиться в подготовку к выставке, посвященной пятидесятилетию Советской власти.

8. Коммунисты парторганизации Худфонда заверяют

Райком и Обком партии, что задачи, поставленные Партией и Правительством перед художниками, будут выполняться с сознанием ответственности за идейное содержание и высокий уровень мастерства.

9. Протокол и резолюцию этого собрания, проходившего в присутствии представителя ЦК КП Украины и Ленинского Райкома партии, направить в ЦК КП Украины и в Ленинский Райком партии.

Президиум собрания
Председатель
Члены Президиума

Шевчук
Хренов
Болотин

ДАЛО. Ф. П-2672. — Оп. 1. — Спр. 24. — Арк. 2-18.

№ 220

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОЇ СТУДІЇ ТЕЛЕБАЧЕННЯ ПРО ЯКІСТЬ ТЕЛЕПЕРЕДАЧ

24 лютого 1965 р.

...

ПЕТРЕНКО — Мені також хочеться говорити про питання творчі. Настрій у мене зараз гнітючий. Зняли дві наших передачі: про Симоненка та лемківського різб'яра. Симоненка вважають одним з найкращих сучасних поетів України. Ми зробили цю передачу завчасно; за тиждень до виходу в ефір вона була у заступника директора. Всі його зауваження були виправлені. За день до виходу передачу знімають і невідомо з яких причин. Я знаю — це тому, що критик Дзюба у Києві неправильно оцінив творчість Симоненка на одному з літературних вечорів. Вийшло так, що ми намагалися протягнути нездорові тенденції. Але ж це не так. Були об'явки в газетах про цю передачу і це гірше, що ми зняли її. Можна замінити, виправити, але знімати не треба було. Коли який-небудь вірш викликав заперечення, його можна було замінити іншим. Друга передача — про скульптора-різб'яра Пецуху, який живе у Польщі. Знімати її нема підстав. Він — митець народної Польщі. Я вважаю, що цю передачу треба дати.

СОКОЛОВСЬКИЙ — ...Наш колектив регулярно готує

передачі на Москву і Київ, хроніку місцеву і тому, що протягом тривалого часу не все було гаразд, через це ми часто зустрічались у своєму колективі, шукали шляхів. Причина в тому, що в нашій редакції була відсутня робота з кадрами. Розпоясалися демагоги. Партійні конференції та інші громадські події деякі оператори відмовлялись знімати тому, що нема “ізіюминки”, що, мовляв, це – нецікаво. Вони виступали проти колективу. Режисера, редактора, директора, заступника директора, секретаря партійної організації вони відкрито ображали. Робили сходки.

Нашій редакції приділили багато уваги. Зміцнили наш колектив комуністами, нам час створити партгруппу у редакції. Створено у нас режисерську групу – це добре. Комуністи очолили роботу нашої редакції. І наші доробки схвалюються на літучках, відмічаються і в Москві...

ІВАНЦОВ – ...Я вважаю, що рішення бюро райкому про затвердження номенклатурних посад старших редакторів, режисерів, звукорежисерів – вірне...

БОРИСЕНКО – В понедельник нас собрав секретарь обкома партії, которий говорил о том, что не все наши передачи на высоком идейном уровне. Поэт Симоненко – неплохой поэт. Но некоторые критики в Киеве хотели взять его как знамя и наша передача была бы, как говорится впику всему, что было сказано в адрес этих товарищей. Он – хороший поэт, но у каждого поэта есть плохие стихи, и когда они попадают в передачу, они умаляют значение творчества поэта. Стихи Симоненко имеют хорошую оценку в прессе, но это хорошие стихи, которые заслуживают внимания. Вы, товарищ Петренко, говорите, что ушли в отпуск с тяжелым сердцем потому, что сняли передачу, а вы не выяснили причину. Вы можете говорить о том, что Симоненко – талантливый поэт, представленный к Шевченковской премии, но это не значит, что к передаче о нем нужно подходить безответственно.

На бюро райкома партії говорили о том, что есть люди, которые баламутят все на студии. И это так. Но мы либерально относимся к этому: дали Тулинову выговор по комсомольской линии, а он организовал ходоков в обком комсомола. А ведь он заслужил того, чтобы его уволили с работы. Два месяца наш коллектив лихорадили все эти вопросы о Макушенко, Ресенчуке, Тулинове, Рябокобыленко, а вы, товарищ Юр не высказали своего мнения. Наконец, на одной

из последних летучек вы осудили их. Но я вам не поверил. Об этом мы говорили с членами бюро и в действительности оно так и вышло. Ваши слова разошлись с делом. Вы отменили приказ директора об увольнении Макушенко, вы сказали, что вернете на работу и Рябокобыленко. Этими действиями вы не помогли дирекции и парторганизации укрепить дисциплину. Надо вам больше вникать в нашу работу, конкретней руководить нашей студией, а не сводить все дело к речам на летучках и собраниях. Вы неправильно поступили, Панас Романович. Я говорю вам это прямо. Эта группа сейчас пошла на все, цепляются за букву закона. Они дискредитировали себя, коллектив не хочет таких людей, а что они говорят? Говорят, что первая победа одержана: Макушенко восстановлена, Тулинов получает комсомольский билет, а Рябокобыленко симулирует своей болезнью...

А вот случай с Зуевским: Новак получил урок, в его характере — ломка, а вы, товарищ Зуевский, заявляете во всеуслышанье, что не поддерживаете решения партбюро. Это — двурушничество, оно мешает в работе.

ПУРТОВ — Це сталося на освоєнні об'єкту. Оператор Ахрем сказав мені — “Як ви дивитесь на це, що трапилось з режисером Смолянським? З нього “знімають стружку” на бюро за передачу про Симоненка. Але ж це хороший поет. І тут Ахрем проводить якийсь водорозділ між комуністами і безпартійними на студії”. І далі пішла розмова знов про те, що верх взяла група Макушенко, Тулінова. А Тишук говорить: “Не бійтесь, Юр підтримає їх”...

ЗУЄВСЬКИЙ — Я на студии восьмой год. Но такого положения, как сейчас, когда 70 процентов нашей энергии мы тратим на борьбу с Тулиновым, Макушенко, Рябокобыленко, и конца не видно, я не помню. Эти несколько человек наложили пятно на весь коллектив. Наша вина в том, что мы неправильно подошли к тому, что не смогли ликвидировать этих людей. Хорошо было бы, если б с этой группой было покончено, чтобы мы могли заняться творческими вопросами...

Если у нас не будет сплоченности среди коммунистов, это нас будет гробить...

ПЕТРИВ — ...Ідейна сторона, підбір наших передач повинен бути кращим. Передача про Симоненка. Він — здібний поет. І мова не про те, що про нього не треба говорити, ні. Мова про підхід, про трактовку його поезій. Автор і редактор цієї

передачі з безпартійних позицій підійшли до вибору поезій Симоненка. Вірші у дусі смутку, наприклад, вірш про Україну минулих часів. А у Симоненка є чудові вірші про сучасних трудівників села. А для передачі обрали такі, як “Злодій”, “Некролог”. Я спитав автора, що він хотів сказати підбором цих віршів? До речі, вони не надруковані ще. І ці вірші нам нічого не дають. Дзюба хотів створити навколо імені Симоненка авантюру. Смолянський знав, що був такий вечір в Києві. Знав про виступ Дзюби. Я загострюю це питання тому, що передача стривожила мене...

Ми працюємо в більш складних умовах, ніж інші студії України. Пережитки націоналізму ще трапляються. Близько кордон. Повертаються люди, які були вислані, треба бути пильними. Ми не дамо Симоненка націоналістам. Він — комуніст. Але його творчість треба трактувати з комуністичних традицій...

ЮР — ...На студії велика партійна організація. А групка, ніби загрожує нам. У нас в роботі немає доброзичливості, партійної принциповості. Ми самі себе агітуємо, а перевиховати людей, які неправильно себе ведуть, у нас енергії не вистачає. Вигнати — невелика заслуга. Треба перевиховати. Може, ви будете вважати, що це лібералізм, але це мое переконання...

Тепер про відношення до справи. Взяти цей випадок з сценарієм про Симоненка. Чи подумали Петренко і Смолянський, кому на користь підуть ці вірші, які вони підібрали? Та ще у такій трактовці, яку вони дали? Симоненко — молодий поет, були в нього і помилки. Треба завжди думати, кому буде служити слово? Це треба збагнути. І коли ми не зможемо це визнати, то розпишемося у своїй неспроможності виконувати рішення партії.

т. ПОДОЛЯК — ...І в телестудії трапляються речі, які говорять про притуплення партійної пильності. Недоліки, які у нас були, деякі смакують з неправильних позицій. Чому приходиться говорити про матеріал про Симоненка? Чотири комуністи готували цю передачу і підготували з непартійних позицій. Забули про те, що вони — комуністи, з яких позицій треба підходити до цього. Треба звернути увагу на це. Критикували на бюро обкому і “Вогник”. Цю передачу можна було зробити кращою. З вашого боку до себе і до учасників передачі не було вимогливості. Трапляються на студії і безідейні музичні передачі. Треба

переглядати, контролювати і сили наші партійні треба розставляти правильно. Партійне відношення до справи — це найголовніше...

Голова зборів
Члени президії

І. Петрів
Кучугурна
Костенко

ДАЛО. — Ф. П-2504. — Оп. 1. — Спр. 15. — Арк. 23-25, 28-29, 31-34, 36.

№ 221

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ ПАРТІЙНОГО БЮРО ЛЬВІВСЬКОЇ СТУДІЇ ТЕЛЕБАЧЕННЯ ПРО УЧАСТЬ ПОЕТА МИКОЛИ ПЕТРЕНКА У ТЕЛЕПЕРЕДАЧІ “ВІД ПОЕЗІЇ ДО ПІСНІ”

10 грудня 1965 р.

ПРОТОКОЛ № 11

засідання партійного бюро Львівської студії телебачення від 10/XII-1965 р.

Присутні члени бюро тт. Соколовський, Петрів, Борисенко, Чех, Ткачук, інструктор Львівського ОК КПУ тов. Білінський, заст. директора т. Семеха, головний режисер т. Зуєвський.

Порядок дня: “Про передачу “Від поезії до пісні”, яка відбулася 8/XII-65 р.”

СОКОЛОВСЬКИЙ: Інформує про участь у створенні передачі працівника студії поета Миколи Петренка. [Інформація додається]. Ні в сценарії, який відправили в літ, ні у виступі тов. Петренка під час ре-петиції нічого не згадувалось про львівського поета Романа Кудлика, який скомпрометував себе і звільнений з роботи в редакції журналу “Жовтень”. Виступаючи по телебаченню, тов. Петренко дозволив собі оголосити скомпрометованій людині присвяту пісні. Тов. Петренко і раніше допускав деякі хиби в окремих сценаріях, на що йому не раз зауважували товариші. Час Петренкові пояснити свою поведінку.

ПЕТРЕНКО — Не розумію, чого від мене хочуть. Пояснень про цей факт, чи пояснень взагалі? До таких загальних пояснень я не готовий, мене ніхто не попереджав.

ПЕТРІВ — Ви працюєте на такій роботі, що мусите завжди бути готові пояснити свої кроки на ідеологічній ниві.

ПЕТРЕНКО — В текст передачі від 8 грудня уже після літування вносились різні правки і доповнення. І тому виступав я не точно по тексту, а допустив імпровізацію. Мимохіть пригадав і Кудлика. Я і зараз вважаю Кудлика кращим поетом у Львові, він хороший мій товариш. Мені нема чого рвати з Кудликом стосунки. Не розумію, чого від мене хочуть.

ПЕТРІВ — Ви чули виступ тов. Кудлика у Львівському відділенні Спілки письменників України. Знаєте, чого він вимагав?

ПЕТРЕНКО — Чув. Я згоден з тов. Кудликом. Треба пояснити громадськості, що за арешти.

БІЛІНСЬКИЙ — Ви хитруєте.

БОРИСЕНКО — Ви знаєте, що Кудлика усунули з посади в журналі?

ПЕТРЕНКО — Знаю. У Кудлика були помилки, недоліки. Але його друзі лишилися його друзями. Наприклад, Іваничук і Ільницький. Прізвища тов. Кудлика ніхто не забороняв.

СОКОЛОВСЬКИЙ — А знаєте, як партійна організація оцінила поведінку тов. Кудлика?

ПЕТРЕНКО — Так.

СОКОЛОВСЬКИЙ — Як же ви дозволяєте собі, як комуніст, так поводитись? Не розбереш, де у вас друзі і хто?

ПЕТРЕНКО — Я знаю, Кудлика критикували. Але він виправиться.

ПЕТРІВ — Значить ви вважаєте, що поступили правильно, називаючи Кудлика?

ПЕТРЕНКО — Тепер бачу, що ні.

ПЕТРІВ — А навіщо ви вносили в текст доповнення?

ПЕТРЕНКО — Я був неправий.

СОКОЛОВСЬКИЙ — Як можна іти в кадр і говорити хто-зна що?

ПЕТРЕНКО — Вважаю, що всі люди, яких я згадував, були достойні.

СОКОЛОВСЬКИЙ — Ще є запитання?

БІЛІНСЬКИЙ — Послухаємо, як члени бюро ЛСТ оцінюють цей факт.

БОРИСЕНКО — Зауваження Петренку ми робили не вперше. У товариша Петренка якось не відчувається різниці між безпартійним і комуністом. Тов. Петренко, не зрозуміло, з якого це часу тов. Кудлик став кращим поетом? Нам, наприклад, відомо, що цей поет здорово підмочив авторитет. Так для чого ж тягти тов. Кудлика до мільйонів глядачів? Де партійний підхід? Ви ж як редактор відповідаєте за ефір,

а самі допускаєте такі помилки. У вас є риса зверхності в характері. Передача про вас взагалі не визначалася скромністю. Занадто ви вже самі себе вихваляли. Виходить, що у вас один друг – тов. Кудлик. А справжніх товаришів, скажімо, по роботі, які хочуть вам допомогти, хочуть вам добра, ви і не згадуєте.

ЛЕВЧЕНКО – Нещодавно я ще раз перечитував Леніна і звернув увагу на зауваження вождя, щодо розв'язання національного питання. Ленін дуже любив Орджонікідзе, але коли той допустив помилку в Грузії, вождь сміливо і чесно розкритикував його. Тому мусимо так же принципово і гостро говорити і про т. Петренка. Кудлик – поет талановитий і ніхто його не перекреслює. Однак він допустив помилки і покищо витягувати його ім'я на мільйонного глядача не слід. Тут тов. Петренко цілком неправий і за це ми сьогодні повинні у нього спитати.

ПЕТРІВ – Ми вже не раз говорили з Петренком про добір матеріалів. Ставилося гостро питання, що дає кожен наш виступ, яке він несе навантаження. Особливо звертали увагу на класовий, партійний підхід до опрацювання будь-якої теми. Пригадаймо передачу про Симоненка, яка в ефір не пішла. Адже коли ми почали читати у себе, то здивувалися, як міг комуніст, письменник Петренко таке написати. Пізніше ми видали цю передачу, звісно, цілком перероблену. То вже був Симоненко наш, радянський. Перероблена заново передача зіграла свою позитивну роль, вона відбила бажання у гарячих голів пліткувати навколо імені поета. Але тепер от знову неприємності з тов. Петренком. В передачі 8 грудня тов. Петренко вів себе негарзд. На художній раді йому зробили деякі зауваження. А він не тільки не врахував критичних зауважень, але й своїм виступом поглибив недоліки. Ми ж знаємо помилки тов. Кудлика. Це не такі прості речі, як тут твердить тов. Петренко. Кудлик взяв під захист людей, які виступали проти Радянської влади. Можна навіть твердити, що виступ тов. Петренка якась ідеологічна диверсія. Як так, людина на Київ кричить, що склала пісню, яку присвячує Кудлику, тому самому Кудлику, якого усунули від роботи в журналі “Жовтень”. Не зрозуміло, тов. Петренко, чому ви стоїте на таких позиціях? Навіщо навіть підштрикувати і самого тов. Кудлика в подібних умовах. Своїм виступом ви, немов заохочуєте його до чогось, хочете довести, що Кудлик цілком правий. Як це взагалі у вас виходить? Пам'ятники ви ставите Гаврилюку і Антоничу, пісні складаєте

Іваничуку і Кудлику. Що ж виходить, будемо служити і тим, і тим? Для чого, наприклад, зараз розкручувати маховик навколо Антонича? Поет він, звісно, талановитий. Але для чого вам реабілітувати весь політичний арсенал цієї людини? По-перше, коли щось реабілітувати, добре вивчіть питання.

Поведінка тов. Петренка викликає тривогу і здивування. Ніхто не має права самочинно тягти в кадр, що кому заманеться. Обласний комітет партії принципово ставить питання про тов. Кудлика. А в цей час тов. Петренко кричить про цього поета на Київ. Я вважаю, що тов. Петренка пускати в ефір не можна. Ви, тов. Петренко, зробили і собі, і нам погану послугу. Треба прийняти суворе рішення.

ОЛЕКСЕНКО – Погано, що моє знайомство зі студією починається таким чином. Але нічого не зробиш. Я не думаю, що з боку тов. Петренка подібну поведінку можна пояснити якоюсь наївністю. Навіть сам Петренко образиться, якщо я все зведу до якоїсь наївності. Його випад в кадрі продиктований якимось почуттям особистої образи. Тепер все це можна зрозуміти по-різному. Може, людина дійсно оговорилася. А може і інше. Кудлик – друг Осадчого, а тов. Петренко – друг тов. Кудлика. От тепер і розберіться. І це пропагується на Київ. Хочеться знати, чи можна надіятись на тов. Петренка. Прошу партійне бюро роз'яснити всім, що студія – не орган тов. Петренка і Кудлика, підпорядкована бюро Львівського обласного комітету партії.

ТКАЧУК – Боротьбу за порядок в ефері ми ведемо давно. У нас були раніше інциденти і в інших редакціях на подібному ґрунті, коли літувалося одне, а читалось в кадрі інше. Здавалось, останнім часом з цим було покінчено і от маєте знову. У товариша Петренка часто пробивається якийсь дитячий незрозумілий запал, азарт чи що. І тоді він забуває про все. Своїм непродуманим виступом по телебаченню Петренко завдав шкоди собі, студії і навіть Кудлику. Бо тов. Кудлику зараз дуже корисно, щоб навколо його імені на якийсь час припинились зайві розмови. А Петренко їх нагнітає. В місті є деякі літератори і журналісти, які завжди не проти говорити зайве. І чомусь вони переконані, що зробити це найліпше з допомогою Львівського телебачення. Ми даємо таким спробам рішучу відсіч. Маскуючись під друзів, ці люди хочуть загрибати жар, невідомо навіть який жар, чужими руками. Приносять нам аполітичні, сумнівні матеріали, забуваючи, що перші шишки сиплються на нас. Це в ліпшому випадку нечесно з їх боку. Але ми не пускали

ніколи на екран нічого сумнівного і не збираємось пропускати. Час це уже всім знати. А тов. Петренку ніколи не підливати масла у вогонь.

КНИШ — Миколі минуло 40 років. Всі ми хотіли якось його привітати. Вітали широко, організували передачу, бо ж він таки хороший поет. А тепер виявляється, що помилилися. Скажу Миколі прямо в очі. КПРС — це спілка комуністів-однодумців. Так записано в Статуті. А от Кудлик, хоч і комуніст, а заявив, що підпишеться під діями Осадчого. З ким же він? І що це за однодумець? Я знаю Петренка. У нього хороша душа. Але ця людина часто піддається якимсь сумнівним кон'юнктурним віянням. Поет трохи шукає слави, трохи заграє з "корифеями" і не проти сам наплодити корифеїв. Ось недавно принесли в редакцію "Вільної України" вірші тов. Струцюка. Цей поет цілком заперечує значення пленумів партії, всі наші партійні рішення, обливає їх брудом. Микола до таких не належить. Але помилки в нього є. І ми зобов'язані йому сказати про це.

СЕМЕХА — Ми вже мали розмову з Петренком. Одного разу нам зняли Петренкову передачу на Москву. Мені також часто доводиться розмовляти з Петренком про класовий підхід в літературній творчості. Петренко часто не розуміє простих речей. Я думаю, що дії Петренка не випадкові, хоч він і хороший працівник. В передачі не бачив, що деякі його пісні були дуже слабкими в художньому відношенні? Виходить, Миколо, що у тебе друзі Кудлик і йому подібні. Ну, а з іншими як? Ти справжніх друзів, Миколо, підводиш. Треба кінчати з дитинством, тобі уже 40 років.

ЧЕХ — Ми тут, на телебаченні, прийняли тов. Петренка в партію. Я знаю Миколу не перший рік. Нещодавно знімали разом фільм. Петренко має трохи загострий характер. Але він чесний, працьовитий. За свої помилки він заслуговує стягнення. Але працювати він може. Треба, щоб він працював.

ЗУЄВСЬКИЙ — Петренко пройшов складний життєвий шлях. Він був в'язнем фашистського табору. Душа в нього хороша, радянська. Але характер у нього важкий. Прикро, що тов. Петренко, якого ми поважаємо, якому влаштували творчий вечір по телебаченню, підвів нас. Петренко заслуговує стягнення, але працювати може і буде.

БІЛІНСЬКИЙ — Виступ тов. Петренка по телебаченню і сьогодні на бюро свідчить, що поет стоїть на хибних позиціях. У СПУ Петренко заявив, що він, перш за все, письменник, а потім уже комуніст. Петренко не може працювати

старшим редактором. Треба подумати взагалі про його перебування на роботі. А в студії телебачення треба покласти край порушенням, коли люди літують одне, а в ефірі говорять інше.

СОКОЛОВСЬКИЙ – Підводить підсумки розмови. Товариші Петрів, Ткачук, Борисенко, Левченко, Зуєвський хотіли б бачити товариша Петренка серед своїх друзів. А він твердить, що його друг – Кудлик.

ПЕТРЕНКО – Мої погляди чудово відомі всім. Для цього варто прочитати всі мої збірки поезій. Я проповідую інтернаціоналізм, викриваю фашизм. А другом Кудлика я вважаю себе тому, що він людина радянська – комуніст. Йому треба допомогти виправити помилки. Я Кудлика зі шляху не збиваю, кажу йому, щоб ішов працювати на завод. У мене багато друзів, крім товариша Кудлика. Це товариші Книш, Колодій і навіть Романченко, якого сьогодні тут чомусь згадували, ніби я його не поважаю. Щодо закиду про всі мої передачі. Всі вони високохудожні і високоідейні. Мої помилки – виняток. Таке трапляється іноді і в інших. В редакціях моїх безідейних творів нема. І Кудлика я захищаю не тому, що він захищав Осадчого чи Гориня.

Критикували мене правильно. Але зрозумійте, що на головних напрямках позиції мої лєнінські. Поділяю ту думку, що за свої недоліки заслуговую стягнення. Але мої ідейні позиції чисті.

Тов. Соколовський виносить питання на голосування.

ПОСТАНОВИЛИ: Звернутись з проханням до дирекції студії телебачення – за допущені помилки перевести тов. Петренка з посади старшого редактора на посаду молодшого редактора. За самовільне порушення правил видачі матеріалу в ефір, що призвело до ідейних недоліків у передачі, оголосити комуністу тов. Петренку догану.

Л. Соколовський
М. Ткачук

Львів – 10/XII-65 р.

ІНФОРМАЦІЯ

секретаря партбюро Львівської студії телебачення тов. Соколовського Л. Л. на позачерговому засіданні бюро 10 грудня 1965 року з приводу передачі “Від поезії до пісні”, яка пройшла в ефір 8 грудня 1965 року по Львівському телебаченню

Сьогодні ми зібрались позачергово на засідання бюро — справа невідкладна, потребує негайного серйозного обговорення і рішень.

8 грудня музична редакція видала в ефір передачу “Від поезії до пісні” — розповідь про спільну творчість поета М. Петренка та композитора М. Скорика. І загалом, і в деяких конкретностях ця робота не витримує принципової критики. Я маю на увазі твердження сценарію про те, що існували якісь об’єктивні труднощі, які гальмували розвиток естрадного жанру у Львові. Хіба місто не має консерваторії, філармонії, багатьох театрів, десятків робітничих, профспілкових клубів і Палаців культури? Хіба у нашому місті не найкрупніші на Україні творчі спілки письменників, композиторів, журналістів? Рідко яке місто може зрівнятися зі Львовом у цьому плані. Матеріальна база, яку держава надала для розвитку культури трудящим західних областей України, неухабно піклування партійних органів про розквіт народних талантів дали прекрасні результати, і це відомо працівникам редакцій художнього мовлення. Вони не раз наводили у передачах яскраві факти, які свідчать про це. Отже, треба кваліфікувати твердження про якісь об’єктивні причини як безвідповідальне і цілком суб’єктивне.

Замість того, щоб сприяти розвитку радянської естради, ставити проблеми, пов’язані з поліпшенням цієї галузі музичної культури, передача “Від поезії до пісні” дезорганізує громадську думку.

Тепер про конкретну участь в передачі старшого редактора комуніста Петренка. Ось яке йому було завдання сценарію: (зачитується-сценарій. Текст М. Петренка).

Під час виступу в передачі тов. Петренко відхилився від завдання, зробив це цілком несподівано для бригади, яка видавала передачу, бо під час попередніх репетицій він говорив за сценарним текстом. У нас нема підстав сподіватися, що зробив це несвідомо — адже старший редактор з великим досвідом роботи добре знає порядок проходження матеріалів в ефір.

Разом з іншою, як говорять росіяни, “отсебятиной” він заявив таке: “Пісню “Романе, Романе” я присвятив своїм кращим друзям — Роману Кудлику та Роману Іваничуку.

Ось тут нам слід розібратися уважніше. Особа Р. Кудлика є горезвісною, неправильною поведінкою на звітно-виборних зборах у Львівському відділенні Спілки радянських письмен-

ників. Він там кричав з трибуни, вимагав пояснень, чому, мовляв, заарештовано його кращого друга Гориня та інших. Ми всі знаємо за що: за антирадянську діяльність. Ці факти відомі і М. Петренку. Йому відомо також, як розцінили поведінку Кудлика комуністи журналу "Жовтень", де він працював. На все Петренко заплющує очі і присвячує пісню "кращому другу". Ще й користується мільйонною трибуною телебачення...

Зрозуміло, що така заява Петренка вже викликала нездорову реакцію глядачів.

На жаль, цей факт ми повинні розглянути як не поодинокий, а як певну систему, а, може, й тенденційність. Ми пам'ятаємо зроблену ним тенденційну добірку віршів поета Симоненка, яка не потрапила в ефір. Не пішла в ефір і передача про поета Єсеніна, бо Петренко, як редактор, трактував особу поета, його творчість з політично незрілих позицій, в доборі матеріалу не стояв на класових позиціях. Можна навести й інші факти.

Помилки і перекручення, допущені Петренком, не раз були предметом обговорення партійного бюро, партзборів. Дійшло до того, що в розгляд цих справ втрутився особисто секретар Львівського обкому партії тов. Маланчук.

Як бачимо, тов. Петренко не зробив висновків.

Сьогодні нам потрібно чітко розібратися в особі комуніста Петренка, визначити його політичні позиції, а разом з тим допомогти літературно-драматичній та музичній редакціям позбавитися ряду серйозних недоліків.

Є пропозиція заслухати пояснення комуніста Петренка.

ДАЛО. — Ф. 2504. — Оп. 1. — Спр. 16. — Арк. 69-77.

№ 222

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ ПРО ПІДСУМКИ ВИБОРІВ ПРАВЛІННЯ

9 березня 1966 р.

Присутствовало 13 комуністів

Присутствовал представитель обкома партии тов. Подоляк Г. В. и представитель горкома партии тов. Подольчак В. М.

ПОВЕСТКА ДНЯ:

Обсуждение итогов и результатов выборов правления Львовского отделения ССХУ.

СЛУШАЛИ: 1. Информацию тов. Подоляк Г. В. об итогах и результатах выборов правления Львовского отделения ССХУ.

ВЫСТУПЛЕНИЯ:

Тов. ГУТОРОВ. Итоги выборов правления ССХУ довольно печальны. Большинство забалотированных являются коммунистами, в том числе и моя кандидатура (50 % голосов).

Многие коммунисты не были принципиальными и шли на поводу у некоторых беспартийных. На собрании, где обсуждалась статья Горыня, некоторые коммунисты проявили мягкотелость.

На отчетно-выборном собрании мнению партийной организации была противопоставлена организованность группы беспартийных во главе с Крвавичем, Биганычем, Кецало, Захарчишиным и другими. Эта группа по сути пошла против партийной линии. Возможно, что в этом наша недоработка.

Многие из беспартийных выступали аполитично. К примеру, выступление Гринца: “Досыть керивныцтва...”* и т. д.

В нашей парторганизации нарушается уставное положение о партийной тайне — все, что говорится на закрытых партсобраниях выносится за пределы парторганизации.

Во время отчетно-выборного собрания велась чуть ли не открытая агитация против коммунистов, которые вошли в список для тайного голосования.

Необходимо, чтобы партийные органы призвали к порядку некоторых беспартийных, избранных в новое правление и ведущих дело в разрез мнению парторганизации. Например, тов. Патык, который ведет активную деятельность против парторганизации, несмотря на то, что партийные органы обратили на него внимание (возможно, слишком большое) и помогли ему в получении квартиры и мастерской.

Тов. СИПЕР: Анализ итогов отчетно-выборного собрания у нас проводится впервые.

Тов. Подоляк в своей информации правильно осветил ход и результаты выборов правления ССХУ.

При выборах в правление у нас, как правило, не учитываются ни творческие, ни какие-либо другие заслуги, а учитывается какая-то неясная сторона в жизни того или иного художника. Так, например, тт. Борисенко, Пылев, Майко и другие являются хорошими художниками, но не

вошли в правление, т. к. они являются коммунистами, а такие как Кецало, Захарчишин и некоторые другие вошли в правление, хотя в профессиональном отношении слабее, не говоря уже об их политической зрелости.

С голосованием у нас неблагополучно, т. к. в свое время Панькив протасил в Союз художников многих народных мастеров (причем довольно слабых в профессиональном отношении), и они голосуют под диктовку некоторых художников.

Необходимо с этим покончить и поставить всех на свои места.

Тов. СЕРВЕТНИК. На протязі 2-х років я мав нагоду спостерігати і брати участь в роботі правління. За винятком Борисенка, Чайки та Миська, майже ніхто з членів правління не допомагав у роботі правління.

Деякі товариші, члени правління, невірно себе вели в багатьох питаннях. Тов. Патик, будучи членом журі, часто невірно виступав на засіданнях журі і вимагав приймати роботи формалістичного напрямку. Ідея і зміст твору його не цікавили, а лише формальне рішення. Тов. Кецало, будучи членом правління і в бюро графічної секції, неправильно розподілював разом з Гринцем (головою графічної секції) і зараз розподілює роботу в графічній майстерні між членами графічної секції. Вони забирали собі майже всі портрети, які йшли великим тиражем, а другим віддавали ті, яких майже не заказували. Товариші, які зараз вибрані в правління, як тов. Мисько, Катрушенко, Гуторов і інші, не допустять, щоб восторжествувала несправедливість.

Мені здається, що в рішення партзборів необхідно ввести такі пункти: 1) Про необхідність дальшого укріплення парторганізації. 2) Про звільнення спілки від баласту, тобто слабих художників, серед народних майстрів головним чином. 3) Про більш інтенсивну роботу членів правління — комуністів. 4) Про творчу роботу, як головне завдання в роботі нового правління.

Тов. ПЫЛЕВ. У нас предстоят перевыборы правления худфонда и художественного совета. Эти вопросы должны решаться через парторганизацию. Необходимо, чтобы и в правление фонда, и в худсовет вошли коммунисты.

Тов. УСОВ. То, что на выборах правления произошло, не является неожиданностью. Мне кажется, что в этом виновата и вся парторганизация, и особенно такие товарищи, как Мисько и Чайка.

Быть коммунистом, значит проводить в жизнь линию партии. С такими как тов. Захарчишин, являющимся председателем месткома, необходимо было поговорить серьезно и не допустить такого, что он своим списком по сути выступил против парторганизации. Вот вам и приводной ремень партии.

В отношении председателя правления союза в кулуарах было пожелание выбрать тов. Мысько.

То, что Борисенко и Майко забалотировали при голосовании, а также и других товарищей, доказывает, что у нас еще много нездоровых тенденций. Председатель месткома Захарчишин пошел по линии поддержки этих нездоровых тенденций.

Тов. Крвавич — авторитетный художник, но часто его авторитет ведет также к нездоровым явлениям.

Биганич, как руководитель скульптурной секции, в своей практике руководства также допускает нездоровые явления.

При приеме в союз художников зачастую также проявляются эти нездоровые явления.

В кулуарах эти нездоровые явления называются разделение на местных и неместных, а еще яснее — национальная ограниченность.

Тов. ЧАЙКА. Мені, як голові правління Спілки, і тов. Серветнику, як відповідальному секретареві правління, було дуже трудно працювати. Тому ця розмова про вибори правління дуже корисна, щоб вияснити причини цих труднощів. Деякі члени правління, як Крвавич, Патик, Кецало, Грегорійчук дезорганізували роботу правління і ставили палки в колеса.

Кецало не давав другим товаришам роботи в графічній майстерні. Крвавич вів роботу проти тих, хто вірно і принципово виступав. Грегорійчук, Кецало та Будзан майже нічого в правлінні не робили, а тільки критикували тих, хто чесно і сумлінно працював в правлінні.

Тов. МИСЬКО. Дуже добре, що це обговорення влаштоване — це вперше в практиці. Біда вся випливає з того, що бувше правління не поставило питання на рівень — творча робота, творчий шлях. Якби так було, багато питань самі відпали б.

Ми мало приділяли уваги творчим питанням, творчим проблемам. Новому правлінню і парторганізації треба поставити в дальнішому в основу питання творче.

Другий недолік в роботі правління — що воно далось ввести в інтригу про різні кляузні речі. Роз'ятрюванню відносин між спілкою і фондом треба покласти кінець.

Хочу попросити свою вище стоячу парторганізацію допомогти нам.

Тов. БОРИСЕНКО. Коли переглянути список членів і кандидатів Спілки художників, можна зробити висновок, що наприймали багато людей, які далеко не відповідають вимогам і рівню художників, гідних бути членами Спілки радянських художників. Їх моральні і політичні якості не були на певному рівні раніш і не піднімались тепер, в чому є і наша вина.

На зборах, де обговорювалась стаття Гориня, я і ще деякі товариші принципово виступили з критикою цієї статті, але деякі товариші, як, наприклад, Дзиндра, захищали її.

Для нормальної і плідної роботи нашої Спілки художників необхідна чистка рядів членів Спілки.

Деякі наші художники, як Патик, Скобало, Масюткін, Захарчишин і деякі другі, весь час експериментують. Експеримент — це добре, але крім цього потрібно давати на виставки свої роботи, чого вони майже не роблять. Треба вимагати, щоб художники давали, як кажуть, “Товар лицом”.

Тов. САВІН. Добре, що за останній час обком і міськком партії ще дужче зацікавились Спілкою художників і, зокрема, роботою правління Спілки.

При виборах правління Спілки вийшло досить неприємне становище. Деяких товаришів, що в старому правлінні працювали добре, чомусь не вибрали в нове правління. Наприклад, т. Серветника, т. Майка, Пилева і других забалотували із-за деяких, я б сказав, націоналістичних тенденцій.

Щодо творчої роботи. Масюткін, Патик, Скобало, Андрющенко і інші в своїх роботах не мають змісту, а лише формальні тенденції. А багато молодих художників дивляться на їх роботи, наслідують їх і скочуються до помилкових поглядів, а інколи до шкідливих поглядів.

У нас інколи буває, що партійність підмінюється злободеністю або модою, звідси і йдуть формалістичні роботи.

Тов. МАЙКО. Говорить про те, що у нас дуже замітні націоналістичні тенденції, що витікають з національної обмеженості, про необхідність боротьби з ними.

Тов. ЧАЙКА. Правильно більшість товаришів говорили, і критику треба негайно сприймати, поправляти справи. Мені здається, що тов. Майко занадто довго придивляється, треба вже починати відверто говорити про недоліки в роботі і виправляти їх.

Я був здивований, що Майка, Серветника та інших комуністів не обрали до правління.

Тов. КАТРУШЕНКО. Товариші вірно виступали відносно непорозуміння з обранням до складу правління спілки. Це йде від певних тенденцій, про які деякі товариші тут говорили. Я згідний з тим, що у нас ще є націоналістичні тенденції. Мені здається, що треба в склад правління дообрати деяких товаришів, якщо це можливо.

РІШЕННЯ ЗАКРИТИХ ПАРТЗБОРІВ ПЕРВИННОЇ ПАРТОРГАНІЗАЦІЇ

1. Зобов'язати кожного комуніста відверто і принципово виступати проти всіх і всяких нездорових явищ в нашій спілці і худфонді.

2. Викривати на всіх зборах помилкові погляди деяких товаришів, не зважаючи на особи.

3. Вивчати всі принципові питання на президії і виступати на правлінні чи зборах з виробленою єдиною думкою на затвердження.

4. Активно допомагати правлінню в правильному керівництві Спілкою.

5. Продовжити практику семінарських занять, охопити ними якомога більше безпартійних товаришів і добитися більшої активності у вивченні матеріалів семінару і активних виступів на семінарі.

6. Комуністам бути в авангарді творчої роботи спілки. Заслуховувати комуністів про їх творчу роботу.

Председатель собрания
Секретарь собрания

Сипер
Прийдан

ДАЛО. — Ф. П-3810. — Оп. 1 — Спр. 18. — Арк. 12-18.

№ 223

ІЗ ПРОТОКОЛУ ЗАСІДАННЯ ПАРТБЮРО ЛЬВІВСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ЩОДО ПІДПИСАННЯ ЯКОВОМ СТЕЦЮКОМ ЛИСТА В СУД ПРО ВЗЯТТЯ НА ПОРУКИ БОГДАНА ГОРИНЯ

17 травня 1966 р.

Секретар партбюро тов. Романченко М. З. інформував про судовий процес над групою осіб, які займались

антирадянською діяльністю і що наші письменники, зокрема комуністи тт. Лучук В. І. та Іванчук Р. І. і член партбюро тов. Стецюк Я. Н., підписали лист і направили в обласний суд про взяття на поруки обвинуваченого в антирадянських діях Богдана Гориня.

Підписувати лист про звільнення підсудних партійні органи не рекомендували, про що знали комуністи Стецюк Я. Н., Іванчук Р. І. і Лучук В. І.

Виступив секретар Ленінського РК КПУ тов. Бурак П. Ю., ознайомив членів партбюро з текстом листа, направленою в обласну прокуратуру, і про антирадянську групу українських націоналістів, серед яких були молоді літератори, що засуджені на різні строки покарання.

Виступив член партбюро, відповідальний секретар Львівської організації СПУ тов. Стецюк Я. Н., який намагався виправдатись, що він не знав про ці справи, в яких обвинувачувалася ця група, і що йому ніхто не сказав, що не треба підписувати листа, і що він, підписуючи цей лист, і зараз не вірить, що він зробив щось антирадянське, непартійне, і що він не може зрозуміти своєї вини, а підписав лист за Б. Гориня, щоб зробити добру справу.

Запитання тов. Тарновського М. Ю. до тов. Стецюка Я. Н.: Де підписувався лист? Відповіді тов. Стецюк не дав.

Виступив тов. Белов О. І. з запитанням до тов. Стецюка Я. Н.: Як і чому він це зробив без відома членів партбюро і партійних органів? І що його поведінка неправильна як комуніста та ще члена партбюро.

Виступив тов. Романченко М. З., який звернув увагу тов. Стецюку Я. Н., що партійні органи не рекомендували складати і підписувати жодних петицій на виправдання підсудних.

Тов. Стецюк відповів, що він не знав, що треба погоджувати з партійними органами і що, підписуючи лист, він нічого поганого не зробив.

Тов. Белов О. І. звернув увагу тов. Стецюку Я. Н., що уся ця група діяла на шкоду радянській владі.

Тов. Тарновський М. Ю. підкреслив, що тов. Стецюку як комуністу, члену партійного бюро, відповідальному секретареві Львівської організації СПУ аж ніяк не можна було іти на чиємусь повіді, а навпаки з усією принциповістю ставитись до усіх питань.

Секретар РК КПУ тов. Бурак П. Ю. запитав тов. Стецюка Я. Н.: Яке ваше політичне обличчя?

Виступив тов. Романченко М. З., який нагадав тов. Стецюку Я. Н., що на одній з нарад у Спільці письменників секретар обкому т. Маланчук В. Ю. зауважив тов. Стецюку Я. Н., що не усі його виступи завжди правильні.

Тов. Романченко М. З. запитав тов. Стецюка Я. Н., яку він дає оцінку своєму поступку.

Тов. Стецюк Я. Н. сказав, що він згоден, що треба було порадитись і що не треба було квапитись, але не вбачає в цьому провини.

Тов. Бурак П. Ю. роз'яснив тов. Стецюку Я. Н., що він зробив велику політичну помилку, і що завжди треба давати правильну оцінку своїм діям і не проявляти безпринципності і політичну короткозорість. Запитання тов. Тарновського М. Ю.: “Чи це тов. Стецюк зробив з переконання, чи це його помилка?”

На запитання Бурака П. Ю., яка думка у тов. Ільницького М. М. про Б. Гориня, тов. Ільницький відповів, що він знає його близько як товариша, який писав дуже хороші статті в журнали і газети, і що він вважає, що в цьому листі немає нічого антидержавного.

На запитання, чи правильно зробив суд, що засудив їх, тов. Ільницький сказав: очевидно, правильно.

Тов. Романченко М. З. запитав членів партбюро, які будуть пропозиції щодо висновків.

Тов. Тарновський вніс пропозицію в порядку партійної дисципліни зажадати від комуністів, які підписували листа, письмові пояснення.

В заключному слові тов. Бурак П. Ю. запитав членів партбюро, які будуть пропозиції.

Тов. Романченко М. З. вніс пропозицію вивести тов. Стецюка з членів партбюро Львівської організації СПУ, а про міру партійного стягнення питання розглянути на закритих партійних зборах. На тих же зборах розглянути питання про комуністів Іваничука Р. І. і Лучука В. І.

За пропозицію – вивести тов. Стецюка Я. Н. з членів партбюро голосувало чотири члени партбюро (Белов О. І., Романченко М. З., Почаєвець М. С., Тарновський М. Ю.), проти один – тов. Стецюк Я. Н., утримався один – тов. Ільницький М. М.

Рішення партбюро винести на розгляд закритих партійних зборів, які скликати 20 травня 1966 р. о 12 год. дня.

Секретар партбюро

М. Романченко

ДАЛО. – Ф. П-3808. – Оп. 1. – Спр. 44. – Арк. 7-10.

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ ПРО ПІДПИСАННЯ ЕММАНУЇЛОМ МИСЬКОМ ЛИСТА В СУД ПРО ВЗЯТТЯ НА ПОРУКИ БОГДАНА ГОРИНЯ

19 травня 1966 р.

СЛУШАЛИ: Інформацію [секретаря Львовського горкома Компартии України] т. Кусько о деятельности националистической группы, о поступке коммуниста т. Мисько, выразившемся в том, что он подписал письмо в суд с ходатайством о передаче Б. Горыня на поруки.

ВЫСТУПИЛИ:

т. МИСЬКО: Меня попросили зайти в редакцию журнала “Жовтень” и подписать письмо в суд с просьбой о передаче Б. Горыня на поруки. Я не знал об антисоветской деятельности Б. Горыня. Не был информирован о деятельности этой группы. Подписал от себя лично. Позже я ознакомился с материалами об их деятельности. Сознаю, что поступил опрометчиво, сожалею, что так произошло. Меня ввели в заблуждение.

т. ПЫЛЕВ: Поступок т. Мисько меня удивил. Я помню, на открытом партийном собрании, где обсуждалась статья Б. Горыня, статья явно тенденциозная, в выступлениях некоторых товарищей проскальзывал национализм, многие поддерживали Горыня.

т. СЕРВЕТНИК: Я не думал, что т. Мисько может так поступить. Нужно вовремя анализировать свои поступки, не допускать промахов. Надо внимательней относиться к своим коллегам и глубже вникать в суть происходящего.

т. КАТРУШЕНКО: Я работал с Горынем в музее. Он был активным работником, экскурсоводом, делал доклады и, как стало известно, в это же время занимался антисоветской деятельностью... Очевидно, это была маскировка. Надо сделать соответствующие выводы из поступка т. Мисько и нам всем.

т. СИПЕР: Я сожалею, что т. Мисько так поступил. Мы помним выступление т. Шолохова на XXIII съезде [КПСС] о деятельности Синявского и Даниэля, т. Мисько следовало это учесть. У нас нездоровая среда, это видно из выступлений на собраниях некоторых членов Союза художников.

Нужно быть более бдительным. Я не считаю, что т. Мисько сделал это умышленно.

т. МАЙКО: Национализм — это человеконенавистничество. Самое действенное оружие вражеской идеологии. История подтверждает, что все захватнические войны империалисты вели с разжиганием националистических страстей, натравляли народы друг на друга. Мы должны пресекать националистические тенденции. В данном случае т. Мисько не проявил достаточной бдительности.

т. ЧАЙКА: Я удивляюсь поступку т. Мисько. Принимая решение подписать ходатайство за Б. Горыня, он не счел нужным посоветоваться с коммунистами своей парторганизации, ему помогли бы разобраться в данном вопросе.

т. УСОВ: Я тоже удивлен поступком т. Мисько. Знаю его по совместной учебе в институте. Он политически грамотный коммунист. Участь в институте, был секретарем комсомольской организации. Очевидно, не придавал серьезного значения такому акту. А ведь за его подписью стоит целая творческая организация, и те товарищи, которые его спровоцировали, очевидно, действовали продуманно и знали это.

т. ПРИЙДАН: Я целиком поддерживаю мнение высказавшихся товарищей по поводу поступка т. Мисько и считаю, что он должен ответить перед коммунистами за свой поступок, должна быть какая-то форма ответственности.

т. БОРИСЕНКО: Всем ясно, что т. Мисько поступил неправильно. Я считаю, что он должен выступить перед общественностью то ли через печать, то ли с трибуны собрания нашего коллектива с разъяснением своей позиции и разоблачением деятельности националистической группы Горыней.

ПОСТАНОВИЛИ: Ограничиться обсуждением поступка коммуниста т. Мисько и предложить т. Мисько выступить перед общественностью с разоблачением деятельности Горыня.

ДАЛО. — Ф. П-3810. — Оп. 1. — Спр. 18. — Арк. 41-44.

ІЗ ПРОТОКОЛУ ПАРТІЙНИХ ЗБОРІВ ЛЬВІВСЬКОГО ВІДДІЛЕННЯ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ПРО ПІДВИЩЕННЯ ІДЕЙНОСТІ І ПАРТІЙНОСТІ В РОБОТІ ПИСЬМЕННИКІВ

20 травня 1966 р.

На обліку комуністів – 26.

Присутні – 19. Сім відсутні з поважних причин. На зборах присутні секретар Львівського ОК КПУ В. Маланчук, секретар Львівського МК КПУ Д. Кусько та секретар Ленінського райкому партії м. Львова П. Бурак. Присутні також комуністи із Львівського видавництва “Каменяр” тт. Інгульський та Колодій.

Обирається одностайно робоча президія у складі шести осіб (Маланчук, Кусько, Бурак, Тарновський, Романченко і Ткачук). Головує Тарновський, секретар – Ткачук.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: ПРО ПІДВИЩЕННЯ ІДЕЙНОСТІ І ПАРТІЙНОСТІ В РОБОТІ ПИСЬМЕННИКІВ-КОМУНІСТІВ.

З цього питання докладну інформацію зробив секретар Львівського обкому партії В. Ю. Маланчук. Він доповів про те, що у Львові серед нестійкої частини інтелігенції виникла групка, яка займалася ворожою антирадянською діяльністю. Неправильно повели себе окремі львівські письменники. Комуністи Стецюк, Іваничук і Лучук підписали листа, в якому беруть під захист одного з активних діячів злочинної групи – Богдана Гориня.

ВИСТУПИЛИ:

М. РОМАНЧЕНКО: Секретар Львівського обласного комітету партії тов. Маланчук гранично чітко доповів нам про факти антирадянських дій групи відщепенців, які мали місце у нашому місті в недавньому минулому. Кожному комуністові зрозуміло, які треба з цього робити висновки. Мова йде перш за все про виховання наших літераторів в марксистсько-ленінському дусі, про їхнє ідейне загартування. Робота ця у нас проводиться. Варто нагадати проведені протягом року цікаві збори, семінари, лекції. Все це багато дало письменникам. Однак практика показує, що цього мало і не все йде у нас гаразд. Помічається багато зайвини, у

деяких товаришів розвинувся хворобливий потяг до демагогії, сумнівних дискусій, вискіпування тенденційних питань і питаньчок, різного роду нікому непотрібних “проблем”. Товариш Стецюк, наприклад, договорився до того, що сказав: “Коли я підписував лист, я не думав, що я комуніст і член бюро партійної організації”.

Партійне бюро Львівського відділення СПУ розглядало поведінку комуністів Стецюка, Іваничука і Лучука. На всіх їх накладено стягнення і вирішено це питання обговорити на закритих партійних зборах. Члени партійного бюро запропонували товаришам, які підписали листа на захист засудженого за антирадянську діяльність Богдана Гориня, подати письмові пояснення. Вони відмовились. А тов. Стецюк взагалі вважає себе майже не винуватим.

На бюро було поставлено питання про виведення Стецюка з членів бюро і оголошення йому суворої догани. Проти на бюро голосував один т. Стецюк. Тов. Ільницький утримався. Послухаємо, що скаже т. Стецюк. От т. Ільницький, наприклад, твердить, що знає Богдана Гориня, про ворожу діяльність якого нам тут сьогодні докладно розповіли, як хорошого товариша, здібного критика, однак засудження Гориня вважає правильним. Іваничук — кандидат в члени Львівського міськкому КПУ, партгрупорг в редакції журналу “Жовтень”, Лучук — депутат міськради. До вашого голосу, товариші, прислуховуються, за вами слідкує громадськість. А ви дозволяєте собі так необачно оступатися. Треба, щоб сьогодні комуністи Стецюк, Лучук і Іваничук ще раз дали оцінку всім своїм непродуманим, хибним діям і засудили їх.

Я. СТЕЦЮК: Рішення партійного бюро про те, щоб нам писати пояснення, не було. Говорилося про це на словах, а ніде цього не записано. От ми нічого і не писали. З товаришами, яких засудили, я ніяких зв'язків не мав. За те, що я підписав листа, мене уже слухали на партійному бюро і винесли дуже суворе стягнення. Я довго думав, у чому ж мій політичний злочин? Мені дехто радив мовчки визнати всі свої “помилки” і тоді, мовляв, мене помилують ще й похвалять і синові моему не буде нічого загрозувати, а твори мої продовжуватимуть друкувати. Я так діяти не можу. Чому я не можу зробити цього? Я знаю Гориня, як здібного молодого критика. Адже він був учасником літературних республіканських нарад і раптом такі неприємності. Я не чув його антирадянських виступів. Однак, коли вже

заарештували, то, очевидно, були якісь причини це зробити. Ми нічого докладно про справу Гориня не знали. Чому нікого з письменників не запросили на судовий процес?

Тепер, чому з'явився лист про те, щоб взяти Гориня на поруки? Підписуючи документ, я користувався чутками, які поширювались у місті. Я мав розмову з цього приводу з начальником Львівського обласного Комітету держбезпеки тов. Полуднем. Він сказав, що у вині заарештованих є частка і нашої вини. Треба було виховувати тих, хто збився з правильного шляху. А тепер всіх їх жаль, адже це радянські люди. Тоді мені і здалося, що Горинь — людина не пропаща. До того ж, якраз випустили Косіва. Пішли чутки, що мають звільнити і Гориня. Тільки треба, щоб хтось потурбувався. Горинь був членом бюро літературного об'єднання, працював у музеї. Ми повинні були всі його виховувати. Очевидно, перш ніж підписувати того листа, все ж треба було з кимсь порадитись. Кажуть, що треба ходити радитись в міськком, райком партії і т. д. Я вважаю, що, може, треба іноді просто радитись зі своєю совістю.

Я не вчинив ніякого злочину. Ми просто подали заяву в суд. А чи відпускати чи тримати, то вже справа їхня. Засудили Гориня правильно. Але ж ми хотіли витягти людину, допомогти їй стати на ноги. Кажуть, що у місті твердять, ніби письменники заявили протест. Партійним працівникам треба краще налагодити роз'яснювальну роботу і довести людям, що письменники завжди з партією. За останні роки я політично і творчо зріс. Але не треба зараз гарячитися, ось так суворо всіх судити. Я вже бачив, як у свій час клеїли ярлики т. Братуню, Шмигельському та іншим. У цій нашій справі є також щось непродумане, дається взнаки якась зайва гарячковість. Я хотів добра і не сподівався, що вийде такий шум.

В. МАЛАНЧУК: Ви сказали, що Горинь не допустив ідеологічних зривів, просто він оступився.

Я. СТЕЦЮК: Ні, ми просто не знали.

П. ІНГУЛЬСЬКИЙ: Хто це ми? Як виник цей ваш лист? Ви ж десь збиралися, все обговорювали, друкували.

Я. СТЕЦЮК: Я сам підписав, ніхто мене не силував, ніхто мені нічого не радив. Коли йшов процес, нам підказали, що треба допомогти потерпілим.

Д. КУСЬКО: Вчора на зборах у Спілці художників тов. Мисько розповів, що писалось все і організовувалось в

редакції журналу “Жовтень”. Тільки ті, хто прийшов туди, радили тов. Братуню не підписувати нічого, бо його могли б зняти з роботи.

Я. СТЕЦЮК: З цього приводу приїздили до нас з Києва товариші Драч і Костенко. Але я не знаю, як опинився у “Жовтні”.

Д. КУСЬКО: Чим ви керувалися, коли підписували листа?

Я. СТЕЦЮК: Почуттями гуманності.

Д. КУСЬКО: Але ж в писаннях тих, кого ви захищали, іде мова про те, що в слушний час треба братися до зброї, щоб повалити Радянську владу.

Я. СТЕЦЮК: Я цього не знав.

В. МАЛАНЧУК: Яке ж ваше ставлення до поведінки письменників, що прибули з Києва?

Я. СТЕЦЮК: Я її не схвалюю.

Д. КУСЬКО: Тов. Мисько розповідав, що підписи у листі організував товариш Братунь. Ваша позиція, Якове Нестеровичу, не щира. Адже ми хочемо все з'ясувати. Братунь не підписав листа тільки тому, що його могли зняти з роботи.

М. ТАРНОВСЬКИЙ: Ви знали, що Гориня судять за справу політичну?

Я. СТЕЦЮК: Так!

В. ГЛОТОВ: Тов. Маланчук нам і раніше пояснював у Спілці письменників, за що судять Гориня.

Д. КУСЬКО: Ви сказали, що коли визнаєте помилки, то ніщо не загрожуватиме вам і вашим дітям. Навіщо ви говорите такі дурниці? При чому тут ваші діти?

Я. СТЕЦЮК: Це не дурниці. Микола Романченко викреслив із своєї святкової першотравневої статті у “Львовской правде” всіх письменників, хто підписував листа. Мої твори уже лежать без руху в газетах.

М. РОМАНЧЕНКО: Я нічого не викреслював, бо зовсім не згадував вас, не було потреби.

В. МАЛАНЧУК: Вам, товаришу Стецюк, треба думати, з чим виступати, що писати і що говорити, бо іноді ви заговорюєтесь. І не створюйте якоїсь надзвичайної атмосфери. Зараз інші часи — ніхто нікого даремно переслідувати не буде. Не може бути і мови про якесь беззаконня чи щось подібне.

П. БУРАК: Ви думаете перед тим, як виступаете перед масами? Пригадайте хочби свій виступ у театрі ім. Горького.

Я. СТЕЦЮК: Я виступив проти пісні “Хороша страна Болгария” тому, що коли був у Болгарії, то чув, що там не люблять цієї пісні.

Д. КУСЬКО: Чому?

Я. СТЕЦЮК: Вона написана з великодержавних позицій: “а Россия лучше всех”.

В. МАЛАНЧУК: Ви ухопите дрібничку і жуєте її без кінця. У вас пробивається якась озлобленість. Не займайтесь “самобичеванием”, але й не будьте крутієм!

І. ВОЛОЩАК: Чому т. Стецюк не хоче чітко сказати, яка його позиція? Зробили зло — то скажіть. Як ви могли підписати листа, нічого докладно не знаючи? Ви зробили дурницю, а визнати не хочете. Враження таке, ніби ви боїтесь когось зрадити. Ви ж у своїх книжках виступаєте, як представник соціалістичного реалізму, а в житті все у вас виглядає навпаки.

КОЛОДІЙ: А чому ви брали на поруки тільки Гориня?

Я. СТЕЦЮК: Інших я не знав.

Р. ІВАНИЧУК: Я ніколи не забував, що я комуніст, як у творчості, так і в поведінці. Якби я знав все, що розповів зараз тов. Маланчук, я б свого підпису не ставив. Підтримував я листа з гуманних міркувань. Я знав Гориня, як здібну людину, чув його талановиті виступи, читав статті. Я взяв частину вини за виховання і на себе. У ті хвилини я якось не відчував власної громадської вини. Сьогодні я такого листа б уже не підписав. Підписуючи цей лист, я ні з ким не радився і ніхто мене на той крок не штовхав.

П. ІНГУЛЬСЬКИЙ: Може ви все-таки скажете, хто це все організував?

Р. ІВАНИЧУК: Я відповідаю тільки за себе. За інших нічого не знаю і говорити не буду.

В. МАЛАНЧУК: А ви знаєте, що стаття Косіва, знята у “Жовтні”, була нелегально розмножена і розіслана по всій Україні?

Р. ІВАНИЧУК: Ні. Я часто дискутував з Горинем. Але я слабо знаю мистецтво. Щоб серйозно дискутувати на такі теми, треба серйозно знати мистецтво.

П. ГУЗЮК: Хто перший вирішив писати цей лист?

Р. ІВАНИЧУК: Я підписав. Більше нічого не знаю.

П. ІНГУЛЬСЬКИЙ: Нам важливо знати, чи це було організовано, чи випадково?

Р. ІВАНИЧУК не відповідає, знизуючи плечима.

В. ЛУЧУК: Чому я підписав лист? Гориня знаю давно. У мене про нього була хороша думка. Підписуючи листа, я не помітив нічого незвичайного. В листі не було нічого такого, щоб виступало проти моєї совісті. Гориня обвинувачують за

розповсюдження віршів Симоненка. Мені здається, що у Симоненка хороші вірші. Інші матеріали я бачу сьогодні вперше. Я зайшов до “Жовтня”, там лежав лист. Взяв і підписав.

А. ШМИГЕЛЬСЬКИЙ: У той день я також був у “Жовтні”. Ніхто мені не підсунув ніякого листа для підпису.

В. ЛУЧУК: Обличчя письменника — його твори. Я чув від Романченка, що мій вірш про Олеся — націоналістичний. Ніби в обкомі так сказали. Вірш, присвячений литовцям, ніби також невдалий. Але точно ніхто нічого не каже.

П. БУРАК: А ваша громадська діяльність вас не цікавить?

В. ЛУЧУК: Коли ідеш на завод — думаєш, як розмовляти з людьми.

М. РОМАНЧЕНКО: Ваш вірш, який так і не потрапив до збірника, ображає наших друзів-чехів. І його викинули у Київському видавництві, а ви тулите не до місця обком.

Д. КУСЬКО: Ви що — серйозно вважаєте себе винним в тому, що Горинь збився зі шляху? Про це йдеться у листі.

В. ЛУЧУК: Так. Я б і зараз під цим підписався. Я вірив, що Горинь виправиться.

М. ТАРНОВСЬКИЙ: Тов. Романченко доповідав уже, що т. Ільницький був незгідний з рішенням бюро. Товаришу Ільницький, може, тепер ваша думка змінилася?

М. ІЛЬНИЦЬКИЙ: Ні.

А. ШМИГЕЛЬСЬКИЙ: Ми працюємо разом понад 20 років. І не все у нас завжди йшло гладенько. Але ніколи не було поміж нами недовір'я, підступних дій. Ми — комуністи входимо до організації цілком добровільної. В партію ніхто нікого за комір не тягне, особливо тих, хто з чимось не згоден. Сьогоднішня справа, яку обговорюємо, викликає велику тривогу. Я думав, що всі ми йдемо разом. А виявляється — ні, є люди, які леліють свої хибні погляди. Помилятися можна. Але не можна ігнорувати цілий колектив. Це дворушництво — говорити одне, а діяти інакше. Мені у “Жовтні” ніякого листа не показали. Значить, діяла окрема група. Козланюк, Мельничук, Маківка і інші наші справжні комуністи боролися за високу ідейність, ленінізм. А тепер вийшла ганьба для нашої організації. Я шаную В. Лучука як поета. Його твори оригінальні, тематично вірно спрямовані. Шкода, що в подібному колі опинився Іваничук. Створюється враження, що ці товариші введені в оману. Ви гуртувалися у “Жовтні” якимсь специфічним гуртком. Мельничук залучав

хороший актив, справжніх комуністів, а у вас робота пішла келійно. В редакції “Жовтня” багато зроблено для урізноманітнення журналу, але дуже мало для поглиблення його змісту, ідейності. Керівники цього місячника виходили з міщанських позицій – хотіли подобатися всім – і комуністам, і міщанам, і навіть націоналістам. Стецюк твердить, що керувався гуманними покликаннями. А чому ж він про нас не подумав? Ви ж нас підвели, Якове Нестеровичу.

Ми стоїмо на позиціях соціалістичного реалізму, а що виходить у нас на практиці? До редакції “Жовтень” в останній рік у мене виникла відраза. А ви, товаришу Ільницький, невже не помітили, що отой ваш хвалений Горинь – зухвалий демагог, гіперболізатор негативних явищ. Було візьме дрібний факт прояву шовінізму і спекулює на національних уподобаннях. Це почалося з групи Драча і Вінграновського, яка приїздила завойовувати аудиторію у Львові. Ми також винні в тому, що сталося. Ми не були непримиренними до деяких негативних явищ. Не можна все віддавати на поталу якійсь одній групі, що стоїть на хибних позиціях. Я гостро засуджую негідну поведінку наших товаришів, які підписали листа. Я часто вступав з деякими цими демагогами в полеміку, але, мабуть, бракувало мені також гостроти. Бюро зробило правильно – рішення ділове і точне. Всі повинні мати партійні стягнення. Безслідно такі речі не повинні проходити.

В. ГЛОТОВ: Похоже, что письмо подписывали по выбору, отбирали для этой работы “своих”. Думали, кому дать слово, а кого лишитъ голоса. Значит, существует кака-то группа. Чего она хочет? Идет борьба между двумя идеологиями. Посмотрите, что делается в мире – Вьетнам, фашизм в Западной Германии и прочее. Во время войны я многое видел на фронте. И я никогда не смирюсь, буду бороться против врагов Советской власти. Почему так тихо говорят обо всем этом? Я люблю Украину, я шел с украинцами в поход против фашистов. У нас на Кулунде живут украинцы, говорят по-украински. Но того духа, что во Львове, нет. У нас силой никто в партию не тянет. Но люди говорят такое, что диву даешься. Товарищи, зачем вы шли в партию, если с ней не согласны? Ни Стецюк, ни Иванычук, ни Лучук – никто честно ничего не сказал. Вам, дорогие товарищи-литераторы, еще недостает и скромности. Появились люди, которые, едва успев написать два стиха, уже считают себя выше Шевченко. Не все в порядке и у наших критиков. Вот,

наприклад, тов. Трофимук. Этот признает только лирику, а гражданский пафос он вообще не признает. Некоторые критиканы поливают грязью ни за что ни про что хороших людей, высокоидейные, художественные произведения.

П. ГУЗЮК: За 40 років перебування в партії я не стрічав подібної справи. Десь на задвірках готують папірець, який ставить все під сумнів. Хочуть викликати сумнів до органів Радянської влади, прокуратури і т. д. А наші організації зараз, як ніколи, гуманні, дотримуються законності. Збиратися в “Жовтні” і фабрикувати цидулки – несерйозно. Треба винести суворе рішення щодо цих всіх дій. Не можна перетворювати редакцію журналу на якесь зборище. Смішними виглядають потуги сучасних так званих борців за Україну. Змінилося наше життя, наш добробут, по-новому живе і місто, і село. А знаходяться людці, які мутять воду. Вони заслуговують суворого покарання.

А. ПАСТУШЕНКО: Мені прикро говорити про всі ці події. Товариш Іванчук працює в нас в редакції “Жовтня”. А Стецюк – старший, мені його вчити незручно. Але дивує позиція деяких товаришів, особливо після того, як нас познайомили з документами. В одному з тих документів, наприклад, говориться, що Росія підкорила Литву, Західну Україну і т. д. А у мене брат ішов визволяти ці землі, був поранений, став інвалідом. Наші збори надзвичайно важливі. Всім нам час задуматись, чим ти жив, чим живеш? Треба знайти мужність визнати помилки. Мені не подобається поведінка товариша Ільницького. Він вишукує якоїсь середини. Листа не підписав, а тепер крутить, не хоче оцінити. Тут іде справедлива мова і про журнал “Жовтень”. Дійсно, помічалось у декого невиправдане стремління виділитись, відокремитись від чогось. Наприклад, створили якусь групу, почали вирішувати питання поза партійною організацією СПУ. Треба товаришам, які дуже спіткнулись, подумати серйозно над своїм вчинком.

КУЗОВКІН: Святая обязанность коммуниста – быть идейным, крепить дружбу народов. А писатели-коммунисты должны стоять на переднем крае борьбы за построение нового общества. Из документов, с которыми нас познакомил т. Маланчук, мы видим, что идет борьба. Хочу сказать тов. Лучуку, что я удивлен, почему он чистосердечно во всем не признался. Зачем врать? Многие молодые люди, сидящие здесь, росли у меня на глазах. Есть немало среди них

хороших товарищей, настоящих бойцов за дело партии. А критика нередко захваливает именно разную гниль. У нас теперь люди часто ездят за границу. Это хорошо. Плохо только, что писатели своей страны не знают. Что мы знаем, что пишем на западе Украины о Кубани, Урале, Сибири? Похоже, как будто все эти земли находятся дальше, чем за границей. Нужно вывести тов. Стецюка из партийного бюро. Удивительно, почему эти члены партии не дали письменных объяснений.

А. ВОЛОЩАК: Сьогоднішній день для мене дуже важливий етап. Розповідь тов. Маланчука на мене дуже вплинула. В такий час загострення політичної боротьби на міжнародній арені, а в нас раптом такі події. Ми у себе дома розвели хто зна що. Важко навіть говорити. Я спати не можу. Хочу сказати про цей лист. Гориня я знав з виступів. Він мені подобався. Я не думав, що він розповсюджував націоналістичну літературу. Прикро, що члени партії підписали цей лист. Переконали, що це груба помилка тт. Стецюка, Іваничука і Лучука. Вони хороші комуністи, але збочили. В сучасній літературі появилось багато сумнівного, такого, що не служить зміцненню наших рядів.

М. ТКАЧУК: Всі ці події можна було якоюсь мірою передбачити ще рік-два тому. Справа в тому, що деякі несерйозні люди давно підливали масла в огонь, розбурхували пристрасті. Мені довелося мати з цим всім справу на телебаченні. Я бачив молодих письменників, які писали сумнівні твори, але коли їм робили зауваження, вони шаленіли. В редакції “Жовтня” ці пристрасті роздмухували, заохочували “до боротьби”. Проти кого і чого? Дійшло до того, що почали оперувати цілком сумнівними поняттями, ставити все, як кажуть, з ніг на голову. Починають шептати, що такого от треба боятись, бо він ходить в обком. Питаємо, в який обком? Виявляється, в наш – комуністичний. Куди ж ходити комуністам? Пропонують до 50-річчя Радянської влади ставити два пам’ятники: Гаврилюку і Антоничу. Треба все ж думати, кого вшановувати, пам’ятати, що ви комуністи.

Мушу сказати, що тов. Лучук раніше займав у різних сумнівних дискусіях правильну, партійну позицію. І в його творах я ніколи не помічав нічого такого, що б свідчило про його відхід від методу соціалістичного реалізму. Однак, з цим листом вийшло все дуже і дуже негарзд. Як хочете, але я не можу цього зрозуміти: безпартійний Косів від своїх

хибних поглядів, як нам тут щойно доповіли, відмовився, а комуніст Стецюк виступив на захист цих поглядів. Пишете, Якове Нестеровичу, ви добре, а от коли починаєте говорити, то темна ніч.

Рішення бюро правильне. Я голосуватиму за нього.

П. ІНГУЛЬСЬКИЙ: Мені дорога доля нашої письменницької організації. Все ж таки хочеться, щоб товариші, які схибили, сказали, з ким вони, кого засуджують і кого захищають. Чому ви не називаєте своїми іменами всіх подій та їх учасників? Як ви могли, не знаючи справи, підписати листа? І зараз не говорите, де ви збиралися, хто друкував і т. д.? У Львівському відділенні СПУ відчувається відрив від політичного і громадського життя. Ми одержуємо зі Спілки у такі відповідальні часи, коли проходить XXIII з'їзд нашої партії, Пленуми і т.д., якісь дрібні папірці. Адже у нас ще і до цієї пори не було навіть зборів по XXIII з'їзду КПРС. Не передбачається жодного творчого відрядження на новобудови п'ятирічки. Учора ми несподівано прийняли в члени Спілки письменника Гнатюка з Борислава. Розписали його тут так, що вище уже нічого не існує, соромно було слухати. Комуніст Тарновський зробив зауваження, що треба цьому Гнатюкові, який прийшов до Спілки дуже нерівним шляхом, писати і про новий Борислав, нафтовиків Прикарпаття. Так Кудлик, Іваничук, Хоросницька не дали комуністові навіть кінчити, почали кричати, що Тарновський не розуміє поезії і взагалі нічого не розуміє.

Соромно жити в Бориславі і зневажати ідеї Івана Франка. У той же день відмовили в прийомі тов. Євлампієву з Дрогобича, сім п'єс якого ідуть на сцені. Ця людина виступає проти Ватикану, громить українських буржуазних націоналістів. Незрозуміло, за що ж приймають у Спілку: за те, що був у бандерівцях, чи за те, що боронив Радянську владу? Треба думати, кого зараз приймати у СПУ. Чому 5 років тримають Івана Дорошенка, а тов. Трофимук, який весь час щось плутає, у якого завжди щось негаразд з ідеологією, уже ходить в класиках?

Хочу сказати про Ільницького. Він не підписав листа, але він і зараз радить писати монографію про Антонича. Ви повинні знати, що Антоничу зараз поставлено пам'ятник у фашистській Іспанії, як одному з тих, хто боровся проти комунізму. Треба, щоб товариші розповіли про своє ставлення до всього цього. Групу партійну з "Жовтня" треба негайно

повернути у Спілку. Ільницького і Іваничука варто розсадити, бо у них там збирається також сумнівне товариство. В редакції “Жовтень” жодне питання не вирішується колективно. Там групівщина і при тому дуже сумнівна.

Рішення партійного бюро вірне.

В. МАЛАНЧУК: Ми не раз просили тов. Братуня припинити сумнівні зборища у “Жовтні”. Але він це пропускав мимо вух. Взагалі, щодо поведінки на сьогоднішніх зборах комуністів Стецюка, Іваничука і Лучука складається враження, що вони знущаються з товаришів. Їхня поведінка межує з цинізмом. Це, по суті, дворушництво. Ми не потерпимо в наших рядах таких, хто підриває комуністичну ідеологію, хто галасує за пам’ятник Антоничу, якого вже давно вшанували іспанські фашисти. А скільки інших так званих “проблем” висували горині і їм подібні, аби закаламутити воду, навести тінь на ясний день. Ми сьогодні повинні з усією рішучістю заявити, що не дамо спуску жодному прояву націоналізму, ворожим вилазкам похитнути дружбу народів Радянського Союзу, атакам на нашу ідеологію. Хто не поділяє партійних поглядів, хай чесно про це заявляє, а не буде дворушником.

М. РОМАНЧЕНКО: Нас правильно критикував секретар обкому партії, що ми слабо проводимо виховну роботу серед комуністів. Але і комуністи повинні відчувати особисту відповідальність. Чесно кажучи, Стецюк, Іваничук і Лучук або прикидаються сьогодні основ’яненськими “стецьками”, чи з нас хочуть зробити дурників. Вони не дали принципової партійної оцінки своїм вчинкам, по відношенню до зборів були нещирими. Вони не хочуть роззброюватись, наполягають на своєму. Я розумію, що це важко їм зробити, бо в минулому на кожних зборах вони були першими крикунами так званої “опозиції”. Отже, треба, щоб і партійні збори відповідно поставились до їх поведінки.

М. ТАРНОВСЬКИЙ: Пропонує висловитись Стецюку, Іваничуку, Лучуку.

Я. СТЕЦЮК: Я вислухав багато критичних виступів на мою адресу. Думаю, що товариші говорили щиро. Ці виступи мене багато навчили. Покарання я приймаю. Вся моя робота буде йти в партійному дусі.

Р. ІВАНИЧУК: Повторюю, що всі свої вчинки я контролював. Якщо я помилявся, то завжди пам’ятав, що комуніст. Лист підписав, бо не знав всієї справи. Зроблю для себе висновки.

В. ЛУЧУК: Вступаючи в партію, я вірив, що мої думки єдині з усіма комуністами. Підписуючи листа, я був впевнений, що правий. Тепер бачу, що помилявся.

М. РОМАНЧЕНКО: Читає проект рішення.

Голосували за стягнення: Стецюку — “за” — 15, утр[ималось] — 4; Іваничуку — “за” — 15, утр[ималось] — 4; Лучуку — “за” — 14, утр[ималось] — 5. Рішення приймається в цілому.

РІШЕННЯ закритих партійних зборів парторганізації Львівського відділення СПУ від 20.V.1966 року.

Заслухавши та обговоривши доповідь секретаря обкому партії тов. Маланчука В. Ю. “Про підвищення ідейності і партійної принципності в роботі і творчості письменників-комуністів”, партійні збори постановляють:

1. Першочерговим обов’язком комуністів-письменників у своїй роботі і творчості є неухильне дотримання ленінських принципів партійності літератури і мистецтва, підняття ідейності і партійної принципності, щоб засобами художнього слова нести велику правду нашої партії в маси трудящих.

2. Суворо засудити дії відщепенців, які стали на шлях антирадянської діяльності, розпалювання національної ворожнечі і українського буржуазного націоналізму, а також суворо засудити письменників-комуністів Стецюка, Іваничука, Лучука, які, втративши партійну принципність, політичну пильність, стали на захист підсудного Богдана Гориня.

За втрату партійної принципності й пильності, яка виявилася в спробі взяти на поруки особу, що провадила антирадянську діяльність, за нещирість перед партійними зборами вивести комуніста Стецюка Я. Н. зі складу партійного бюро і оголосити йому сувору догану з занесенням в облікову картку.

За втрату партійної принципності й пильності, яка виявилася в спробі взяти на поруки особу, що провадила антирадянську діяльність, за нещирість перед партійними зборами оголосити комуністу Іваничуку Р. І. догану з занесенням в облікову картку і інформувати Львівський міськком КПУ про поведінку комуніста Іваничука Р. І. як кандидата в члени міськкому КПУ.

За втрату партійної принципності й пильності, яка виявилася в спробі взяти на поруки особу, що провадила антирадянську діяльність, за нещирість перед партійними зборами оголосити комуністу Лучуку В. І. догану з занесенням в облікову картку.

За безпринципну позицію у відношенні до засудженого за антирадянську діяльність Б. Гориня комуніста Ільницького М. М. суворо попередити.

3. Партиїному бюро розробити конкретні заходи по зміцненню партійної дисципліни, підвищенню ідейно-теоретичного і політичного рівня комуністів, їх принциповості і політичної пильності. Оцінювати діяльність кожного письменника по його творчій і політичній роботі.

4. Партиїні збори запевняють ЦК КПРС, ЦК КПУ, обласний, міський та районний комітети партії, що комуністи-письменники високо нестимуть прапор партійності радянської літератури, ітимуть у перших лавах активних будівників комунізму, будуть провадити нещадну боротьбу проти будь-яких проявів ворожої нам ідеології, зокрема проти українського буржуазного націоналізму, активно боротимуться за зміцнення дружби народів, утвердження національної політики нашої ленінської партії.

Голова зборів
Секретар

М. Тарновський
М. Ткачук

ДАЛО. — Ф. П-3808. — Оп. 1. — Спр. 45. — Арк. 14-31.

ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ І МАТЕРІАЛІВ

№ 1. Програмна заява Українського національного фронту – 2. <i>Жовтень 1966 р.</i>	26
№ 2. Інформація видавничого об'єднання “Пролог” про арешти в Україні. <i>23 листопада 1966 р.</i>	27
№ 3. Із довідки Львівського облстатуправління про народне господарство і культурне життя області 1939–1966 рр. <i>Не раніше 1 січня 1967 р.</i>	34
№ 4. Із газетної інформації про нагородження працівників культури орденами і медалями. <i>26 лютого 1967 р.</i>	42
№ 5. Постанова партійного комітету Львівського державного університету ім. І. Франка про відкликання з ВАКУ характеристики старшого викладача Михайла Осадчого і позбавлення його вченого ступеня. <i>24 березня 1967 р.</i>	47
№ 6. Анонімний лист до Спілки письменників України про святкування в Коломиї роковин з дня народження Тараса Шевченка і Миколи Лисенка. <i>1 квітня 1967 р.</i>	48
№ 7. Клопотання президії Спілки письменників України перед Центральним Комітетом Компартії України про нагородження письменниці Ірини Вільде. <i>27 квітня 1967 р.</i>	49
№ 8. Доповідна записка ЦК КП України від Львівського обкому КП України про матеріальні цінності, передані Польській Народній Республіці в 1946–1966 рр. <i>27 квітня 1967 р.</i>	51
№ 9. Інтерв'ю народного художника УРСР Антона Кашшая кореспондентові газети “Культура і життя” про творчість закарпатських художників. <i>1 червня 1967 р.</i>	52
№ 10. Із стенограми пленуму Львівського міськкому КП України про наукову роботу у вузах та наукових установах міста. <i>16 червня 1967 р.</i>	54
№ 11. Із протоколу партійних зборів львівського художньо-виробничого комбінату про ідейно-політичну роботу. <i>28 червня 1967 р.</i>	69
№ 12. Із газетної інформації про культурне життя в Чернівецькій області. <i>3 серпня 1967 р.</i>	71

№ 13. Газетна інформація про вшанування на Тернопільщині пам'яті письменника Осипа Маковея. 27 серпня 1967 р.	73
№ 14. З інформації Львівського обласного комітету комсомолу ЦК ВЛКСМ, ЦК ЛКСМУ про підготовку спортсменів Львівщини до чергових Олімпійських ігор. 1 вересня 1967 р.	74
№ 15. Із газетної інформації про культурно-освітнє життя в Рівненській області. 7 вересня 1967 р.	76
№ 16. Із звіту делегації Комуністичної партії Канади про поїздку в Україну. 16–18 вересня 1967 р.	78
№ 17. Інформація Чернівецького облвно Міністерству освіти УРСР про професійне навчання в школах області. 1 жовтня 1967 р.	93
№ 18. Заява журналіста В'ячеслава Чорновола до ЦК КПУ, Президії Верховної Ради УРСР, Прокуратури УРСР з приводу його ув'язнення. 30 жовтня 1967 р.	95
№ 19. Із заяви американських професорів українського походження до керівництва СРСР і УРСР стосовно ситуації в Україні. 2 листопада 1967 р.	97
№ 20. Лист українських діячів культури до Першого секретаря ЦК Компартії України Петра Шелеста про судовий процес в справі В'ячеслава Чорновола. Не раніше 15 листопада 1967 р.	99
№ 21. Лист Львівського обкому КП України до ЦК КП України про судовий процес над В'ячеславом Чорноволом. 22 листопада 1967 р.	102
№ 22. Нотатки про республіканську виставку декоративного мистецтва. 30 листопада 1967 р.	104
№ 23. Із листа-чорновика художника Леопольда Левицького до Василя Форостецького. Листопад 1967 р.	107
№ 24. Із протоколу засідання парткому Львівського державного університету ім. І. Франка про підготовку наукових кадрів. 22 грудня 1967 р.	108
№ 25. Із листа-чорновика Леопольда Левицького до Мар'яна Тотушинського. 1967 р.	110
№ 26. Стаття Олега Землецького про книгу В'ячеслава Чорновола “Лихо з розуму”. 1967 р.	111
№ 27. Із листа політв'язня Степана Віруна до голови Спільки письменників України	

Олеся Гончара про ув'язнення представників української інтелігенції. <i>Не пізніше січня 1968 р.</i>	114
№ 28. Інформація ЦК КП України ЦК КПРС про висновки делегації Компартії Канади після поїздки в Україну. <i>2 лютого 1968 р.</i>	118
№ 29. Заява політв'язня Левка Лук'яненка Голові Президії Верховної Ради УРСР Дем'янові Коротченку про невідповідність статусу України її конституції. <i>Не пізніше 25 лютого 1968 р.</i>	123
№ 30. Обговорення персональних справ викладача Володимира Калиновича і студента Тараса Салиги на партійних зборах Львівського державного університету ім. І. Франка. <i>15 березня 1968 р.</i>	134
№ 31. Доповідна записка Раді Міністрів УРСР від республіканської секції Товариства охорони пам'яток історії та культури про передачу культурних цінностей Польській Народній Республіці. <i>17 березня 1968 р.</i>	136
№ 32. Доповідна записка Львівсько-Тернопільському єпархіальному управлінню від священника Мирона Підвірного про діяльність громади баптистів у селі Гійче Львівської області. <i>2 квітня 1968 р.</i>	138
№ 33. З інформації Чернівецького облвно Міністерству освіти УРСР про загальноосвітні школи. <i>5 квітня 1968 р.</i>	139
№ 34. Розвідувальне повідомлення реферантури підсоветських справ Закордонних Частин ОУН членам Проводу про суспільно-політичну ситуацію у Львівській та Івано-Франківській областях. <i>8 квітня 1968 р.</i>	141
№ 35. Лист українських діячів науки, літератури і мистецтва, робітників та студентів до Генерального Секретаря ЦК КПРС Леоніда Брежнєва, Голови Ради Міністрів СРСР Олексія Косигіна, Голови Президії Верховної Ради СРСР Миколи Підгорного стосовно політичних репресій творчої і наукової інтелігенції. <i>Квітень 1968 р.</i>	142
№ 36. Лист громадянина Чехословаччини Івана Прокіпчака до письменника Івана Чендея. <i>4 травня 1968 р.</i>	146

№ 37. Доповідна записка заступникові Голови Ради Міністрів Української РСР Петрові Троньку від Міністерства культури УРСР стосовно листа Секції історичних пам'яток при правлінні українського Товариства охорони пам'яток історії та культури про передачу культурних цінностей ПНР. <i>7 травня 1968 р.</i>	148
№ 38. Довідка Управління КДБ по Львівській області про поета Дмитра Павличка. <i>12 травня 1968 р.</i>	150
№ 39. З виступу доцента кафедри української літератури Прокопа Гонтара на партійних зборах Львівського державного університету ім. І. Франка про роман Олеса Гончара "Собор". <i>12 травня 1968 р.</i>	152
№ 40. Протокол партійних зборів Львівських організацій творчих Спілок письменників і художників. <i>14 травня 1968 р.</i>	153
№ 41. Рапорт архієпископа Львівського і Тернопільського Николая митрополитові Київському і Галицькому Філарету про активізацію віруючих греко-католиків у Львівсько-Тернопільській єпархії. <i>15 травня 1968 р.</i>	157
№ 42. З інформації ЦК Компартії України Центральному Комітетові КПРС про реагування населення України на події в Чехословаччині. <i>24 травня 1968 р.</i>	159
№ 43. Довідка відділу пропаганди і агітації ЦК Компартії України секретареві ЦК КПУ Ф. Овчаренку про обмеження надходження в Україну періодичних видань з Чехословаччини. <i>29 травня 1968 р.</i>	167
№ 44. Інформація митрополита Київського і Галицького, екзарха України Філарета про відновлення в Чехословаччині греко-католицької церкви. <i>Травень 1968 р.</i>	168
№ 45. Інформація ЦК КП України ЦК КПРС про надходження в Івано-Франківську область періодичної преси з Чехословаччини. <i>4 червня 1968 р.</i> ...	171
№ 46. Із стенограми обговорення монографії "Торжество історичної справедливості..." на засіданні Вченої ради Інституту суспільних наук АН УРСР. <i>10 червня 1968 р.</i>	172

№ 47. Лист верховного архієпископа і митрополита кардинала Йосифа Сліпого до Голови Президії Верховної Ради УРСР Дем'яна Коротченка про необхідність повернення прав віруючим УГКЦ. <i>11 червня 1968 р.</i>	190
№ 48. З виступу проректора Чернівецького університету Василя Лесина на пленумі обкому КП України про розвиток вузу за роки радянської влади. <i>28 червня 1968 р.</i>	191
№ 49. Доповідна записка бюро Львівського обкому КП України від відділу пропаганди і агітації обкому про роботу журналу "Жовтень". <i>12 липня 1968 р.</i>	192
№ 50. Постанова Львівського обкому КП України про роботу журналу "Жовтень". <i>12 липня 1968 р.</i>	199
№ 51. Доповідна записка бюро Львівського обкому КП України від відділу науки та учбових закладів про житлово-побутові умови студентів вузів і середніх спеціальних навчальних закладів. <i>12 липня 1968 р.</i>	201
№ 52. Постанова бюро Львівського обкому КП України про житлово-побутові умови студентів вузів і середніх спеціальних навчальних закладів. <i>12 липня 1968 р.</i>	205
№ 53. Із листа Міністерства культури УРСР до Ради Міністрів республіки про Закарпатський обласний драматичний театр. <i>23 липня 1968 р.</i>	206
№ 54. Довідка для ЦК КП України про діяльність віруючих греко-католиків у західному регіоні України. <i>5 серпня 1968 р.</i>	207
№ 55. Пропозиції відділу пропаганди та агітації ЦК КП України про заходи, спрямовані на припинення діяльності віруючих греко-католиків. <i>10 серпня 1968 р.</i>	210
№ 56. Із листа Львівського обкому КП України до ЦК КП України про створення у Львові наукового центру. <i>13 серпня 1968 р.</i>	211
№ 57. Постанова Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР "Про протизаконні дії віруючих греко-католиків в ряді областей України". <i>20 серпня 1968 р.</i>	214
№ 58. З інформаційної записки уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР	

- по Львівській області М. Вінниченка голові Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР
В. Куроєдову і уповноваженому Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по УРСР
К. Литвину про реагування духовенства на події в ЧССР. *28 серпня 1968 р.* 217
- № 59. Із протоколу спільних партійних зборів львівських медінституту і зооветінституту про події в Чехословаччині. *2 вересня 1968 р.* 222
- № 60. Протокол закритих об'єднаних партійних зборів Львівського Інституту фізичної культури, Інституту прикладного та декоративного мистецтва, Державної консерваторії ім. М. В. Лисенка, фірми “Одяг”, заводу залізобетонних конструкцій, Львівського міськкрембудтресту, тресту хлібопекарної промисловості у зв'язку з подіями в Чехословаччині. *3 вересня 1968 р.*..... 227
- № 61. Пропозиції уповноваженого ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по Київській області та м. Києву щодо ліквідації підпільної греко-католицької церкви. *6 вересня 1968 р.* 230
- № 62. Із доповідної записки облвиконкомові від Львівського облуправління культури про доцільність створення замку-заповідника у селі Свірж. *13 вересня 1968 р.* 234
- № 63. Доповідна записка інспектора уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по Українській РСР уповноваженому Ради про діяльність віруючих греко-католиків у Львівській області. Не раніше *17 вересня 1968 р.*..... 235
- № 64. Доповідна записка Чернівецькому обласному комітетові партії від Кельменецького райкому Компартії України про прийом у вузи випускників середніх шкіл області. *24 вересня 1968 р.* 245
- № 65. Із виступу заступника секретаря парткому Львівського державного університету ім. І. Франка Анатолія Яртися на загальноуніверситетських партійних зборах про ідейно-виховну роботу. *16 жовтня 1968 р.* ... 247
- № 66. Із протоколу звітно-виборних партійних зборів Львівського відділення Спілки письменників України. *19 листопада 1968 р.* 251
- № 67. Із протоколу звітно-виборних партійних

зборів Львівського медичного інституту про якісний склад абітурієнтів та зарахованих на навчання у 1968 р. <i>28 листопада 1968 р.</i>	266
№ 68. Із постанови бюро Львівського обкому КП України про забезпечення шкіл області педагогічними кадрами. <i>29 листопада 1968 р.</i>	267
№ 69. Інформація уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по Львівській області голові Ради та уповноваженому по Українській РСР про роботу з ліквідації підпільної греко-католицької церкви. <i>16 грудня 1968 р.</i>	271
№ 70. Газетна стаття про публікації журналу “Жовтень” за 1968 рік. <i>26 грудня 1968 р.</i>	274
№ 71. Доповідна записка ЦК КП України від Львівського обкому компартії України про музичне оформлення вистави “Сестри Річинські” в театрі ім. М. Заньковецької. <i>27 грудня 1968 р.</i>	278
№ 72. Доповідна записка Першому секретареві ЦК Петрові Шелесту від голови партійної комісії при ЦК компартії України Івана Грушецького про творчість поета Дмитра Павличка. <i>30 грудня 1968 р.</i>	279
№ 73. З інформації Львівського облвиконкому Ради депутатів трудящих Раді Міністрів УРСР про житлово-побутові умови вчителів сільських шкіл області. <i>30 грудня 1968 р.</i>	287
№ 74. Із спогадів Р. Батога про перші дні радянсько-німецької війни на Львівщині. <i>1968 р.</i>	288
№ 75. Із доповідної записки Раді Міністрів Української РСР від Комітету народного контролю УРСР про культурно-побутові умови учнів сільських профтехучилищ. <i>13 січня 1969 р.</i>	288
№ 76. Довідка Львівського обкому КП України про експозиції музеїв області. <i>14 лютого 1969 р.</i>	292
№ 77. Із довідки Дрогобицького міськкому КП України Львівському обкомові партії про реагування міськкому на прояви вільнодумства жителів міст Дрогобича і Трускавця. <i>27 лютого 1969 р.</i> ..	296
№ 78. З матеріалів до інформаційного звіту уповноваженого Ради у справах релігій при Раді Міністрів СРСР по УРСР про міжнародну діяльність Екзархату України РПЦ. <i>Лютий 1969 р.</i>	299
№ 79. З проекту доповіді екзарха України митрополита Київського і Галицького Філарета	

на сесії Священного Синоду РПЦ. <i>Не пізніше 7 березня 1969 р.</i>	302
№ 80. Лист мешканців села Дубове Закарпатської області до редакції газети “Закарпатська правда” стосовно повісті Івана Чендея “Іван”. <i>9 березня 1969 р.</i>	306
№ 81. Із газетної статті про збірку Івана Чендея “Березневий сніг”. <i>9 березня 1969 р.</i>	309
№ 82. Постанова бюро Львівського обкому КП України про підвищення відповідальності керівників засобів масової інформації, установ культури і мистецтва області за ідейно-політичний рівень матеріалів, що публікуються, та репертуару. <i>28 березня 1969 р.</i>	314
№ 83. Вклад постанови ЦК Компартії України “Про дальший розвиток наукових досліджень у західних областях Української РСР”. <i>3 квітня 1969 р.</i> ...	321
№ 84. Звернення секретаріату Світового конгресу вільних українців до світової української спільноти у зв’язку з репресіями та русифікацією в Україні. <i>18 квітня 1969 р.</i>	322
№ 85. Із протоколу засідання партійного бюро Львівського художньо-виробничого комбінату про події в Чехословаччині. <i>24 квітня 1969 р.</i>	325
№ 86. Постанова бюро Львівського обкому КП України про діяльність Львівського відділення Спілки письменників. <i>25 квітня 1969 р.</i>	326
№ 87. Редакційна стаття про збірку Івана Чендея “Березневий сніг”. <i>18 липня 1969 р.</i>	331
№ 88. Лист громадських і культурних діячів УРСР до ЦК Комуністичної партії Канади стосовно публікації у канадській пресі звіту про відвідини делегацією Компартії Канади України в 1967 р. <i>Не раніше 11 серпня 1969 р.</i>	337
№ 89. Лист Львівського обкому Компартії України та виконкому обласної Ради депутатів трудящих до ЦК КП України про виділення для вчених Львова вакансій академіків і членів-кореспондентів АН України. <i>9 вересня 1969 р.</i>	345
№ 90. Із доповідної записки Раді Міністрів УРСР від Міністерства освіти республіки про роботу педагогічних училищ. <i>22 вересня 1969 р.</i>	348

№ 91. Із стенограми пленуму Рівненського обкому КП України про релігійну ситуацію в області. <i>30 вересня 1969 р.</i>	350
№ 92. Лист Ради Міністрів УРСР до Львівського обкому КП України та облвиконкому Ради депутатів трудящих про вибори дійсних членів та членів-кореспондентів АН УРСР. <i>8 жовтня 1969 р.</i>	353
№ 93. Лист редакції журналу “Советская музыка” до композитора Анатолія Кос-Анатольського з пропозицією підготувати публікації до 100-річчя з дня народження В. Леніна. <i>14 жовтня 1969 р.</i>	354
№ 94. Із протоколу партійних зборів Львівського художньо-виробничого комбінату про підвищення ідейно-художнього рівня наочної агітації. <i>30 жовтня 1969 р.</i>	354
№ 95. Відповідь композитора Анатолія Кос-Анатольського редакції журналу “Советская музыка” щодо пропозиції підготувати публікації до 100-річчя з дня народження В. Леніна. <i>12 листопада 1969 р.</i>	360
№ 96. Постанова III з’їзду Світової анти-комуністичної ліги на захист діячів культури та культурних пам’яток в Україні. <i>6 грудня 1969 р.</i>	361
№ 97. Інформація про арешти членів “Українського національного фронту” на Івано-Франківщині у 1967 р. <i>1969 р.</i>	363
№ 98. Із звіту Рівненського облуправління культури Міністерству культури УРСР про охорону пам’яток археології, історії та мистецтва. <i>Не раніше 1 січня 1970 р.</i>	365
№ 99. Інформація Львівського обкому комсомолу про зв’язки обласної комсомольської організації з молодіжними організаціями Польської та Угорської Народних Республік. <i>Не раніше 1 січня 1970 р.</i>	366
№ 100. Довідка Львівського обкому Компартії України про релігійну ситуацію в області. <i>5 січня 1970 р.</i>	370
№ 101. Самвидавське есе історика Валентина Мороза “Хроніка спротиву”. <i>Січень 1970 р.</i>	373
№ 102. Доповідна записка Першому секретареві ЦК КП України Петрові Шелесту від відділів пропаганди і агітації та науки і навчальних закладів про віруючих греко-католиків. <i>5 лютого 1970 р.</i>	392
№ 103. Із промови Першого секретаря ЦК Компартії	

України П. Шелеста на нараді секретарів обкомів партії, голів облвиконкомів, керівників республіканських міністерств та відомств. <i>11 лютого 1970 р.</i>	399
№ 104. Звіт керівника делегації ЦК ВЛКСМ про поїздку на Кубу. <i>Не раніше 20 лютого 1970 р.</i>	403
№ 105. Доповідна записка Раді Міністрів Української РСР від діячів мистецтва Львова про виявлення і охорону пам'яток мистецтва в культових спорудах. <i>27 лютого 1970 р.</i>	410
№ 106. Із протоколу засідання партійного комітету Львівського державного університету ім. І. Франка про персональну справу завідувача кабінету франкознавства Богдана Леськіва. <i>10 березня 1970 р.</i>	413
№ 107. Доповідна записка Львівському обкомові партії від Турківського райкому Компартії України про пожвавлення релігійного життя в районі. <i>13 квітня 1970 р.</i>	416
№ 108. Інформація партійного комітету Львівського політехнічного інституту обкомові Компартії України про вжиті заходи до викладачів, які мають релігійні переконання. <i>Квітень 1970 р.</i>	418
№ 109. Із газетної інформації про прийом художників західних областей України у члени Спілки художників УРСР. <i>Травень 1970 р.</i>	419
№ 110. Із виступу голови Львівської організації Спілки художників України Еммануїла Миська на обласній конференції працівників культури. <i>1 червня 1970 р.</i>	420
№ 111. Довідка Львівського обкому КП України про нові громадські свята і обряди. <i>7 червня 1970 р.</i>	422
№ 112. Інформація Львівського обкому комсомолу про роботу з туристськими групами. <i>10 червня 1970 р.</i> ..	426
№ 113. Доповідна записка виконкомові Львівської обласної Ради депутатів трудящих від діячів культури про церкву Параскеви в с. Стоянові Радехівського району. <i>23 червня 1970 р.</i>	429
№ 114. Із протоколу засідання партійного комітету Львівського державного університету ім. І. Франка про персональну справу студента Григорія Кушніра. <i>26 червня 1970 р.</i>	430
№ 115. Постанова Президії Академії наук УРСР про розвиток наукових досліджень у новостворених	

наукових підрозділах АН УРСР західних областей України. 9 липня 1970 р.	433
№ 116. Постанова Ради Міністрів СРСР “Про організацію Тернопільського фінансово-економічного інституту”. 22 липня 1970 р.	436
№ 117. Інформація Львівського міськкому КП України обкомові КПУ про використання культових споруд. 5 серпня 1970 р.	436
№ 118. Довідка уповноваженого Ради в справах релігій при Раді Міністрів СРСР у Львівській області обкомові Компартії України про дії віруючих російської православної церкви. 24 серпня 1970 р.	439
№ 119. Пояснення Нестерівського райкому Компартії України Львівському обкомові КПУ з приводу зібрання християн-баптистів у Раві-Руській. 27 серпня 1970 р.	441
№ 120. Інформація Волинського облуправління культури Міністерству культури УРСР про пам’ятники історії, археології і мистецтва. 31 серпня 1970 р.	444
№ 121. Із протоколу партійних зборів Інституту суспільних наук АН УРСР про добір кадрів. 30 вересня 1970 р.	446
№ 122. Лист жительки Одеси композиторові Володимирові Івасюку. 3 жовтня 1970 р.	450
№ 123. Із доповідної записки ЦК КП України від Львівського обкому КП України про ідейно-виховну роботу серед художньої інтелігенції області. 14 жовтня 1970 р.	451
№ 124. Із протоколу звітно-виборних партійних зборів Львівського відділення Спілки письменників України. 14 жовтня 1970 р.	455
№ 125. Доповідна записка партійній комісії при ЦК КП України від викладачів Львівського держуніверситету ім. І. Франка стосовно висунення на здобуття Державної премії УРСР 1970 р. книги “Торжество історичної справедливості...”. 15 жовтня 1970 р.	466
№ 126. Лист доктора історичних наук Олександра Карпенка до Першого секретаря ЦК Компартії України Петра Шелеста про переслідування його за науково-педагогічну діяльність. 24 жовтня 1970 р.	468
№ 127. Із протоколу засідання Вченої ради історичного факультету Львівського держуніверситету ім. І. Франка	

про навчальну і ідейно-виховну роботу доцента Олександра Карпенка. <i>12 листопада 1970 р.</i>	475
№ 128. Лист старшого наукового співробітника Інституту суспільних наук АН УРСР Романа Кирчева до Першого секретаря ЦК Компартії України Петра Шелеста про звинувачення його в націоналістичній діяльності. <i>12 листопада 1970 р.</i>	481
№ 129. Виступ історика Валентина Мороза на судовому процесі у зв'язку із звинуваченням його в антирадянській діяльності. <i>17 листопада 1970 р.</i>	486
№ 130. Лист ЦК КП України до ЦК КПРС щодо судового процесу над істориком Валентином Морозом. <i>19 листопада 1970 р.</i>	490
№ 131. Із стенограми пленуму Львівського обкому Компартії України про ідейно-виховну роботу серед інтелігенції області. <i>30 листопада 1970 р.</i>	491
№ 132. З інформації Львівського обкому КП України ЦК КП України про атеїстичну роботу в області. <i>4 грудня 1970 р.</i>	503
№ 133. Відгук про виставку творів львівських художників у Києві. <i>8 грудня 1970 р.</i>	508
№ 134. Характеристика співробітників Інституту суспільних наук АН УРСР у зв'язку з вимогою вищих партійних і державних інстанцій звільнити їх з роботи. <i>10 грудня 1970 р.</i>	513
№ 135. Наказ міністра культури Української РСР про створення у Львові музею народної архітектури та побуту. <i>15 грудня 1970 р.</i>	523
№ 136. Із протоколу партійних зборів Львівського художньо-виробничого комбінату про ідейність творчості. <i>16 грудня 1970 р.</i>	524
№ 137. Із звітної доповіді Чернівецької організації Спілки письменників України. <i>17 грудня 1970 р.</i>	526
№ 138. Із протоколу засідання партійного комітету Львівського політехнічного інституту у зв'язку з підготовкою студентами рукописного журналу “Заметки о жизни”. <i>23 грудня 1970 р.</i>	527
№ 139. Характеристика завідувача відділу української літератури Інституту суспільних наук АН УРСР Степана Щурата. <i>25 грудня 1970 р.</i>	528
№ 140. Із протоколу партійних зборів військової кафедри та кафедри фізичного виховання Львівського	

політехнічного інституту про персональну справу Василя Матяжова у зв'язку із участю його сина в групі "хіпі". 29 грудня 1970 р.	530
№ 141. Із протоколу засідання партійного комітету Львівського політехнічного інституту про персональні справи студентів Едуарда Тимошенка та Віктора Пташника у зв'язку з діяльністю груп "сибаритів" і "хіпі". 30 грудня 1970 р.	532
№ 142. Довідка Львівського обкому КП України про наукову діяльність доктора історичних наук Олександра Карпенка. 31 грудня 1970 р.	536
№ 143. Із звіту Львівського обласного управління з охорони державних і військових таємниць у пресі. 31 грудня 1970 р.	538
№ 144. Із довідки виконкому Львівської обласної Ради депутатів трудящих про кількість підприємств і установ, які носять ім'я В. Леніна. 1970 р.	540
№ 145. Висновки мистецтвознавця Павла Жолтовського про мистецьку цінність церкви Параскеви в с. Стоянові Радехівського району Львівської області. 1970 р.	541
№ 146. Довідка Львівського облуправління культури про бюджетні витрати на культуру області в 1960–1970 рр. 1970 р.	542
№ 147. Довідка Львівського облуправління культури про мережу культосвітніх установ в 1944–1969 рр. 1970 р.	542
№ 148. Інформація Городоцького райкому КП України Львівському обкомові партії про заходи у зв'язку з вступом у духовну семінарію Богдана Війтіва. 7 січня 1971 р.	543
№ 149. Лист Львівського обласного управління культури до обласної Ради депутатів трудящих про кількість культосвітніх установ на Львівщині. 12 січня 1971 р.	545
№ 150. Із протоколу засідання правління Львівської організації Спілки художників України. 18 січня 1971 р.	545
№ 151. З інформації Львівського міськкому КП України обкомові КП України про діяльність групи "хіпі". 5 лютого 1971 р.	549
№ 152. Лист Львівського міськкому КП України до	

обкому КП України про діяльність групи “хіпі”.	
<i>5 лютого 1971 р.</i>	551
№ 153. Із звітної доповіді Львівської організації Спілки письменників України. <i>16 лютого 1971 р.</i>	552
№ 154. Інформація Львівського обкому КП України ЦК КП України про наукові дослідження вчених Львова. <i>18 лютого 1971 р.</i>	553
№ 155. Із протоколу об’єднаних партійних зборів Львівських організацій Спілки письменників та Спілки художників України. <i>25 лютого 1971 р.</i>	556
№ 156. Постанова бюро Львівського обкому КП України про оцінку діяльності історичних осіб вченими Львова. <i>11 березня 1971 р.</i>	558
№ 157. Довідка Львівського обкому Компартії України в ЦК КПРС про професорсько-викладацькі кадри зооветеринарного інституту. <i>23 березня 1971 р.</i>	561
№ 158. Із стенограми партійних зборів Львівського державного університету ім. І. Франка у зв’язку із постановою Політбюро ЦК КП України про розвиток історико-партійної науки. <i>26 березня 1971 р.</i>	563
№ 159. Із протоколу партійних зборів Інституту суспільних наук АН УРСР про ідейно-політичний рівень наукових праць. <i>31 березня 1971 р.</i>	580
№ 160. Газетна інформація про заклади культури Рівненської області. (З наради активу культурно- освітніх працівників). <i>1 квітня 1971 р.</i>	585
№ 161. Із протоколу засідання партійного бюро Львівської держконсерваторії про постанову бюро обласного комітету Компартії України щодо оцінки українських історичних діячів у працях вчених Львова. <i>5 квітня 1971 р.</i>	588
№ 162. Судовий вирок у справі поета, вчителя естетики з Тернопільщини Миколи Горбаля. <i>13 квітня 1971 р.</i>	590
№ 163. Із віту Львівського обкому Компартії України Політбюро ЦК КП України про релігійну ситуацію в області. <i>15 квітня 1971 р.</i>	592
№ 164. Інформація Львівського обласного статуправління обласному, міському комітетам Компартії України та облвиконкомові Ради народних депутатів про наукові установи. <i>23 квітня 1971 р.</i>	596

- № 165. Із постанови ЦК КП України і Ради Міністрів УРСР “Про створення наукових центрів Академії наук УРСР в окремих економічних районах Української РСР”. *11 травня 1971 р.*..... 601
- № 166. Газетна інформація про святкування на Івано-Франківщині 100-річчя з дня народження Василя Стефаника. *13 травня 1971 р.*..... 603
- № 167. Інформація Львівського обкому комсомолу Центральному Комітетові ЛКСМ України про роботу з творчою молоддю. *Не раніше 27 травня 1971 р.*..... 605
- № 168. Лист Львівського обкому Компартії України до ЦК КП України про поповнення наукової бібліотеки Львівського державного університету ім. І. Франка виданнями обмеженого користування. *28 травня 1971 р.*..... 612
- № 169. Протокол партійних зборів Львівського відділення Спілки письменників України у зв’язку з постановою Львівського обкому Компартії України “Про серйозні викривлення і політичні помилки в оцінці історичних заслуг деяких осіб окремими вченими Львова і в друкованих виданнях”. *14 червня 1971 р.*..... 613
- № 170. Заходи ЦК Компартії України у зв’язку із постановою ЦК КПРС про самвидав. *Не раніше 28 червня 1971 р.*..... 615
- № 171. Інформація Львівського обкому КП України ЦК КП України про роботу з художніми колективами, які виїжджають на гастролі за кордон. *30 червня 1971 р.*..... 618
- № 172. Постанова бюро Львівського обкому КП України про директора Львівської наукової бібліотеки АН УРСР Євгена Іванціва. *2 липня 1971 р.*..... 620
- № 173. Інформація Львівського обкому ЛКСМУ Центральному Комітетові комсомолу України про групу “хіпі”. *13 липня 1971 р.*..... 622
- № 174. Газетна стаття “Апостол” і його штандарти” про причини ув’язнення історика Валентина Мороза. *14 серпня 1971 р.*..... 623
- № 175. Лист В’ячеслава Чорновола до Президії Верховної Ради УРСР, ЦК КП України, Ради Міністрів УРСР про знищення стрілецьких могил на Янівському кладовищі у Львові. *16 серпня 1971 р.*..... 627

№ 176. Із газетної інформації про відкриття музеїв атеїзму на Івано-Франківщині. 19 серпня 1971 р.	629
№ 177. Інформація Золочівського райкому КП України Львівському обкомові партії про дії райкому у зв'язку з весіллям у сім'ї євангельських християн-баптистів. 25 серпня 1971 р.	631
№ 178. Газетна інформація про здобуття народним танцювальним ансамблем “Волиняночка” першого призу Міжнародного фестивалю фольклорного танцю. 27 серпня 1971 р.	633
№ 179. Інформація Львівського обкому КП України ЦК КП України про знищення могил січових стрільців на Янівському кладовищі Львова. 2 вересня 1971 р.	634
№ 180. Довідка Городоцького райкому Компартії України Львівському обкомові партії про заходи щодо використання церкви в селі Мшана. 8 вересня 1971 р.	636
№ 181. Із протоколу засідання парткому Львівського медичного інституту про номенклатуру кадрів. 9 вересня 1971 р.	639
№ 182. Лист Київського обкому КП України до Львівського обкому партії про участь редактора видавництва “Каменяр” Михайла Осадчого у зібранні в Києві на честь річниці перезахоронення Тараса Шевченка. 13 вересня 1971 р.	640
№ 183. Із стенограми пленуму Львівського обкому Компартії України про ідеологічну ситуацію в області. 21 вересня 1971 р.	641
№ 184. Лист Бориса Антоненка-Давидовича, Івана Дзюби та В'ячеслава Чорновола до ЦК Компартії України на захист Валентина Мороза. 23 вересня 1971 р.	650
№ 185. Доповідна записка ЦК Компартії України від відділу пропаганди і агітації Львівського обкому про обговорення в організації Спілки художників України виставки в Нью-Йорку “Сучасна графіка України”. 27 вересня 1971 р.	655
№ 186. Постанова партійного комітету Львівського держуніверситету ім. І. Франка про встановлення номенклатури кадрів парткому. 28 вересня 1971 р.	657
№ 187. Інформація Львівського обкому КП України	

ЦК КП України про обговорення у Львівській організації Спілки письменників України збірки творів Ігоря Калинця “Поезії з України”. <i>6 жовтня 1971 р.</i>	658
№ 188. Виклад постанови ЦК КПРС про політичну роботу серед населення Львівської області. <i>7 жовтня 1971 р.</i>	660
№ 189. Відгук світових пресових агентств про виступ кардинала Йосифа Сліпого на Вселенському єпископському синоді Католицької Церкви у Римі. <i>Не раніше 23 жовтня 1971 р.</i>	665
№ 190. Із протоколу засідання бюро Закарпатського обкому КП України про видання творів письменників Луки Дем’яна, Петра Лінтура та Федора Потушняка. <i>26 жовтня 1971 р.</i>	667
№ 191. Доповідна записка Закарпатського обкому Компартії України про використання спеціалістів в народному господарстві області. <i>26 жовтня 1971 р.</i>	668
№ 192. Інформація Золочівського райкому КП України Львівському обкомові партії про пропаганду релігії Марією Чотирбук та вжиті у зв’язку з цим заходи. <i>1 листопада 1971 р.</i>	671
№ 193. Інформація Львівського обкому КП України ЦК КП України про реагування студентів і викладачів вузів на промову Леоніда Брежнєва на Всесоюзному зльоті студентів та постанову ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР про покращення житлово-побутових умов студентів. <i>2 листопада 1971 р.</i>	674
№ 194. Лист доцента Львівського державного університету ім. І. Франка Степана Злупка до першого секретаря Львівського обкому Компартії України Василя Куцевола про зміст своїх наукових праць. <i>10 листопада 1971 р.</i>	678
№ 195. Лист громадян Польської Народної Республіки до Голови Президії Верховної Ради Української РСР О. П. Ляшка про знищення військових могил у Львові. <i>10 листопада 1971 р.</i>	680
№ 196. Із протоколу засідання партійного бюро Інституту прикладного і декоративного мистецтва про персональну справу студента Івана Іссарика. <i>17 листопада 1971 р.</i>	681
№ 197. Із стенограми пленуму Рівненського	

міськкому Компартії України про ідеологічну роботу. 23 листопада 1971 р.	684
№ 198. Із звітної доповіді партійного бюро Львівського відділення Спілки художників України. 26 листопада 1971 р.	689
№ 199. Довідка комісії Львівського державного університету ім. І. Франка про наукові праці доцента Степана Злупка. Не пізніше 23 грудня 1971 р.	692
№ 200. Заява комуністів Львівського держуніверситету ім. І. Франка Львівському обкомові Компартії України про наукові роботи доцента Степана Злупка та оцінку їх комісією керівництва університету. 23 грудня 1971 р.	697
№ 201. Із річного звіту Львівського управління з охорони військових і державних таємниць. 24 грудня 1971 р.	709
№ 202. Із протоколів партійних зборів Львівського відділення Спілки письменників України. 4 березня—29 грудня 1971 р.	710
№ 203. З інформації Львівського обкому ЛКСМУ обкомові КП України про засновників журналу “сибаритів”. 1971 р.	720

ДОДАТОК

№ 204. Постанова бюро Львівського обкому КП(б)У про літературний вечір польської поезії. 5 лютого 1945 р.	722
№ 205. Стенограма виступу Станіслава Людкевича на загальних зборах Львівської консерваторії у зв'язку з арештом композитора Василя Барвінського. 13 лютого 1948 р.	723
№ 206. Із протоколу засідання Львівського обласного правління Спілки радянських художників України. 4 грудня 1948 р.	726
№ 207. Із протоколу засідання Львівського обласного правління Спілки радянських художників України. 27 грудня 1948 р.	726
№ 208. Із виступу народного артиста УРСР В. Яременка на зборах представників театрів західних областей України. 14 березня 1955 р.	732
№ 209. Лист композитора Анатолія Кос- Анатольського до керівника ансамблю “Трембіта” Івана	

Лупола про роль пісні у музичній творчості. <i>19 лютого 1957 р.</i>	733
№ 210. Лист завідувача відділу мовознавства Інституту суспільних наук АН УРСР Лукії Гумецької до ЦК Компартії України про заснування мовознавчого журналу. <i>15 липня 1957 р.</i>	735
№ 211. Заповіт народного художника України Олени Кульчицької. <i>29 серпня 1957 р.</i>	737
№ 212. Із стенограми партійних зборів Інституту суспільних наук АН УРСР про ідейний і науковий рівень публікацій інституту. <i>6 травня 1958 р.</i>	738
№ 213. Інформація Львівського обкому КП України ЦК партії про роботу з інтелігенцією. <i>15 червня 1959 р.</i>	752
№ 214. Циркуляр архієпископа Палладія духовенству Львівсько-Тернопільської єпархії про переобладнання церков за православним обрядом. <i>Березень 1960 р.</i>	754
№ 215. Циркуляр єпископа Григорія духовенству Львівсько-Тернопільської єпархії про переобладнання церков за православним обрядом. <i>12 жовтня 1960 р.</i>	756
№ 216. Спогад композитора Анатолія Кос- Анатольського про співака Павла Кармалюка. <i>Не раніше 1960 р.</i>	758
№ 217. Лист єпископа Григорія до патріарха Московського Алексія про журнал “Православний вісник”. <i>3 грудня 1962 р.</i>	759
№ 218. Звернення інтелігенції Львова до Першого секретаря ЦК КП України Миколи Підгорного стосовно збереження Інституту суспільних наук в системі АН УРСР. <i>7 січня 1963 р.</i>	761
№ 219. Із протоколу партійних зборів Львівського обласного відділення художнього фонду УРСР. <i>26 січня 1965 р.</i>	762
№ 220. Із протоколу партійних зборів Львівської студії телебачення про якість телепередач. <i>24 лютого 1965 р.</i>	780
№ 221. Протокол засідання партійного бюро Львівської студії телебачення про участь поета Миколи Петренка у телепередачі “Від поезії до пісні”. <i>10 грудня 1966 р.</i>	784
№ 222. Із протоколу партійних зборів Львівського	

відділення Спілки художників України про підсумки виборів правління. <i>9 березня 1966 р.</i>	791
№ 223. Із протоколу засідання партбюро Львівської організації Спілки письменників України щодо підписання Яковом Стецюком листа в суд про взяття на поруки Богдана Гориня. <i>17 травня 1966 р.</i>	796
№ 224. Із протоколу партійних зборів Львівського відділення Спілки художників України про підписання Еммануїлом Миськом листа в суд про взяття на поруки Богдана Гориня. <i>19 травня 1966 р.</i>	799
№ 225. Із протоколу партійних зборів Львівського відділення Спілки письменників України про підвищення ідейності і партійності в роботі письменників. <i>20 травня 1966 р.</i>	801

ПОКАЖЧИК ІМЕН

- Абакаров Д. 144
Абдала Амадо 403
Абрамов Павло 78
Абрахам Роман 680
Адам З. 165
Адамюк 685
Акішин Є. М. 554
Алексій, патріарх 305, 441
Алечко Марія 313
Алігер М. 275
Алілуєва Світлана 400
Алкея 275
Алонсо Аліса 406
Алонсо Фернандо 406
Амбицький Мирон 105
Амбицький Юрій 105
Андреев Віктор 198
Андрієвич М. 71
Андрієвський В. А. 74
Андрієвський І. І. 562
Андрієвський О. І. 56
Андрійчук Василь 77
Андрущенко Микола 5, 498,
607, 609, 610, 611, 656, 691, 795
Анікеєв Б. С. 530, 531
Анімаїса 231
Анненков Н. А. 225
Антків Богдан 278
Антоненко Е. Е. 687
Антоненко-Давидович Борис
144, 626, 653, 655
Антонич Богдан-Ігор 32, 197,
281, 282, 284, 614, 786, 787,
809, 810
Антонович Б. 572
Антоновський О. М. 672
Антонюк 356, 358
Апанович Олена 138
Апостол Микола 126
Аронець Василь 106
Аронц М. 277
Арофікін Е. В. 683
Артеменко 71
Атаманюк 376, 377, 378
Афанасьєв 546
Ахмечет Кім 691
Ахон Рамон 407
Ахрем 782
Баб'юк Василь 376, 377
Баб'юк Любов 555
Бабій Борис 344
Бабійчук Р. В. 84, 138, 149,
412, 524
Бабка Ю. В. 709
Бабляк Володимир 71
Бажан Микола 79, 659
Базилікут Богдан 403
Бак Тим 78, 118, 119
Бакай Микола 526
Бакуменко 314
Баланов І. Д. 591
Балух І. Й. 683
Бандрівський Дмитро 252, 262
Бандровський Генріх 54, 199,
205, 356, 708, 551
Баницька Марія 46
Бараба 744
Барандій Марія 255
Баратинський Ф. 361
Барвінський Василь 288, 509,
588, 589, 723, 724, 725
Барвінський Володимир 560, 572
Барвінський Олександр 723
Барський 531
Бас Іван 638
Батий 176
Батіг 288

- Батіг Микола 355, 524, 545,
546, 548
Бачинский Ю. 560, 567, 569, 703
Бачинський Георгій 145
Баш Яків 286, 603
Бедзир Павло 53
Беззубик Євген 673
Безніско Євген 611, 691
Безпальків Михайло 610
Безпалько В. О. 145
Безпалько Н. П. 145
Белинський Ю. 572
Белякевич (Білякевич) Іван
110, 475
Бенькович М. Ф. 506
Берана, кардинал 169
Береза Іван 562
Березанський Юрій 145
Беринда Памво 176
Берія Лаврентій 130
Беркович Е. М. 562
Берлінська 146
Беряк Роман 344
Белінський Віссаріон 197
Белічка 546
Белов О. І. 797, 798
Белошицький Герш 47
Бильо 239
Биркович Ю. М. 160
Бичковської В. 162
Біганич Л. 509, 690, 792
Білер 691
Білецький А. О. 145
Білецький Антон 10, 78, 121, 122
Білецький М. І. 144
Білінський 218
Білінський 507, 595
Білінський 784, 785, 788
Білогуров М. К. 344
Білодід Іван 88, 89, 344
Білокурський 372
Біляєв 71
Більченко Марія 468, 536
Бісярін 199
Бічужа Ніна 552, 718
Блюхер Василь 117
Бобель І. І. 163
Бобинський Василь 614
Богачук Олександр 552, 254
Богданович В. Б. 145, 326, 620
Богиш С. І. 162
Богораз Лариса 143
Богословський В. 146
Богоявленський П. С. 562
Богун 239
Боднар Ігор 315, 318, 607,
610, 611
Боечко Петро 419
Бойко В. 314, 509
Бойчак І. Я. 145
Бойченко Іван 727
Бокотей Андрій 18, 356,
610, 691
Бокшай Йосип 52
Бокшай Йосип-син 52
Болехівський А. Т. 145
Болотін Борис 69, 70, 71, 355,
524, 763, 764, 765, 768, 777,
778, 779, 780
Болотова Г. В. 145
Болюк Анатолій 419
Бондар В. 144
Бондарчук В. Г. 144
Бондуренко Е. 275
Бордун Олена 513, 514
Борейко С. М. 510, 545
Борецький Йов 176
Борисенко 781, 784, 785, 789,
792, 793, 794
Борисенко Валентин 509, 647,
690, 795, 800
Борисенко В. Д. 430
Боришкевич Степан 45
Боровик Л. 165
Боровницький Й. Ю. 114, 123
Ботельо Хосе 407
Бочкар А. І. 217
Боярський 710
Брайчевський Михайло 145
Братко А. А. 145
Братунь Ростислав 17, 18, 256,
254, 257, 263, 264, 266, 277,

- 314, 326, 327, 361, 430, 462,
463, 465, 613, 614, 713, 803,
804, 811
Брежнев Леонід 142, 675,
676, 677
Брехт Бертольд 275, 515
Бриж Теодозія 545, 690
Брикульський 765, 769, 774, 777
Бродський Р. М. 480
Броневський Владислав 275
Бугайов О. 78
Будзан Антін 794
Будзиновський В'ячеслав 560,
716
Будний М. С. 590
Булавін Кіндрат 374
Булай 146
Буличова Ангеліна 252, 552,
558, 658, 659, 719
Булугурак В. 104
Бульба Тарас 334
Бунова В. 512
Бурак П. Ю. 265, 266, 797,
798, 801, 804, 806
Бурбак М. 73
Бурихін Т. 226
Бурка М. Й. 412
Бутенко Е. 164
Бутич Іван 138, 148
Бучин Емілія 608
Бучко Іван 237
- Вакаров Дмитро 275
Вакуленко 199, 204
Валігура Яків 640
Валуєв 283
Вальницька Софія 729
Вальо Марія 447, 514, 515
Вальтер 741
Ванденко 267
Ванієв В. 681
Вантух Мирослав 403
Ванчицький Юрій 755
Василенко 163
Василик 209
Василів 208
- Васкес Луїс Філіппе 407
Васюков Олег 607
Вашенко 691
Вашук 129
Величко Ю. Т. 393, 500, 506
Величковський В. В. 237, 238,
239, 273, 372, 394, 398, 418,
500, 507, 594, 595
Вендзилович Мирон 325, 420,
430, 508
Венецький О. 650
Вербицький Михайло 559
Вербівська Надія 106
Верховський І. М. 223
Весна Іван 730
Ветвінський Л. С. 103
Вехтер Отто 630
Вилков Михайло 1419
Вилкова В. Д. 74
Вимер Ізраїль 278
Винницька Ірина 610
Винницький М. І. 237, 239
Винниченко Володимир 564, 565
Виноград 146
Виноградова О. М. 562
Висоцький В. М. 295, 545,
613, 656, 711
Вихрущ В. 73
Вишенський 176
Вишневський В. А. 144
Вишневський О. І. 555
Війтів Богдан 544
Віленський С. 194
Вільде Ірина (Дарина
Полотнюк) 49, 18, 50, 73,
256, 257, 278, 327, 464, 515,
658, 659
Вінграновський Микола 145, 807
Вінниченко Микола 217, 222,
274, 416, 441
Вінтоняк Микола 106
Вірник Д. Ф. 701, 703
Вірський Павло 344
Вірун Степан 114
Вірун Степан 114, 117, 123,
128, 129

Вітик Семен 569, 703
 Вітошинський Ярослав 44, 235,
 314, 421, 523, 542, 543, 545
 Влада І. Ю. 162
 Вовк Геннадій 252
 Вовк І. 561
 Вовкулич І. І. 162
 Вовчанський 744
 Вовчок Василь 313
 Возницький Борис 412
 Войнов О. 252
 Войткова Марія 47
 Войцеховський Й. 125
 Волинський Й. С. 588, 589
 Волков 763, 769
 Володарський 774
 Волосянко 273
 Волошак Андрій 259, 461, 462,
 715, 716, 805, 809
 Волошак Андрій 327
 Волошук Г. 69, 106
 Волянук М. М. 558, 571, 572
 Вольський 610
 Вороневський Сергій 688
 Вороний Микола 278, 279
 Воронько Платон 361

 Габай І. 144
 Габсбург Вільгельм 680
 Гаврилюк Олександр 197, 614,
 787, 809
 Гавриляк 130
 Гавриш Д. 104
 Гавришків Б. 552
 Гагарін Юрій 259, 631
 Гайдай Іван 771
 Гайданюк 352
 Галайда 594
 Галан Ярослав 251, 264, 456,
 581, 715
 Галансков 143
 Галимедов С. Л. 562
 Галимський Георгій 46
 Галілей 630
 Галушко Євген 148, 762
 Гальський 130

 Гамарник 124
 Гандера Олена 310
 Ганін К. К. 161
 Гапочка 722
 Гапшенко І. І. 483
 Гарапка І. 53
 Гарасим Василь 78
 Гаргас 163
 Гаришак І. В. 297
 Гаррісон 126
 Гебус-Баранецька Стефанія 5,
 377, 512, 656, 691, 728
 Геврич Ярослав 28
 Гель Іван 28
 Генсьорський Антін 750
 Гера О. 689
 Герасименко Михайло 739,
 746, 750
 Герасименко П. С. 590
 Герасимів Розалія 46
 Герасимчук Дмитро 195, 252,
 607, 609, 714, 718
 Герета 29
 Герман Михайло 46
 Герра Анхель 407, 409
 Герц Ю. 53
 Герцен Олександр 181
 Гжицький Володимир 18, 252,
 497, 508
 Гжицький Степан 22, 347
 Гізенга 126
 Гіляровський М. В. 452
 Гінзбург В. 107, 143
 Гірник Т. Р. 145
 Гітлер 625
 Гладішевський Є. І. 414, 432
 Гладкий 228
 Гладун 69
 Глазов Григорій 252, 254, 263,
 327, 458, 614, 710, 711
 Глауберман 57
 Глезос М. 126
 Глеб Михайло 44
 Глотов Василь 251, 263, 459,
 460, 804, 807
 Глузман Семен 10

Глюк Гаврило 53
Гнатюк Іван 18, 255, 256, 258,
315, 810
Гнидюк М. 552
Гоголь Володимир 608
Гоголь Микола 334
Гогусь Богдан 126
Годованець Микола 275
Годун 146
Годунько 221
Гожик П. Ф. 145
Голіков Олександр 78
Головацький І. Д. 562
Головко Андрій 603, 604
Голойда 505
Голубець Михайло 22
Голубков В. М. 412
Гонсалес Евенсіо 403
Гонтаренко 208
Гончар Лідія 46, 72
Гончар Олесь 51, 83, 99, 100,
114, 152, 153, 285, 377, 604
Гончаренко В. 275
Гопка, єпископ 169
Гопник Б. 145
Горбалюк Б. 107, 648, 691
Горбаль Микола 590, 591
Горбац 146
Гордєєв 764, 766, 777
Горинь Богдан 28, 30, 31, 102,
260, 491, 789, 791, 795, 796,
797, 798, 799, 800, 801, 802,
804, 805, 806, 807, 809
Горкун 167
Горн 739
Городецький 243, 273, 595
Горська Алла 144
Горюн 130
Горький Максим 282, 758
Горьовий Л. Г. 622
Готовський 589
Гофінгер І. 571
Гофман М. І. 554
Гоярчук Віктор 688
Граб Андрій 311
Грабовець І. 352
Грабовецький Володимир 377,
740
Гребеник 227
Гребенюк Іван 198, 199, 251,
262, 265, 326, 327, 458, 658,
465, 710, 711, 717, 718
Грегорійчук Петро 356, 511, 691,
765, 766, 768, 770, 774, 794
Грибніков З. С. 144
Григор'єв Н. Н. 144
Григоренко А. С. 245
Григоренко В. Т. 527, 535
Григорич Хуан 407
Григорій, єпископ 758, 756, 759
Григорчук (Коць, Коць-
Григор-чук) Лідія 515, 517
Гримао Хуліано 126
Гриненко В. С. 56
Гринєць Дмитро 548, 691, 728,
773, 774, 792, 793
Гриник 243, 208, 372
Гринь Микола 29
Грицина 123, 125
Громадюк 146
Громак Юрій 74
Гросман Юрій 481, 739
Груза 168
Грузберг Семен 355, 512, 545,
548, 656
Грунянський Іван 313
Грушевський Михайло 133
Грушецький Іван 286, 466
Губар І. 417
Губенко Т. П. 56
Губка Іван 364
Гудемчук Я. 195
Гуз В. 104
Гузюк Пилип 251, 805, 808
Гулик Стефанія 250
Гуменюк Володимир 686
Гуменюк Марія 686
Гумецька Лукія 22, 750, 736
Гуржій Іван 344
Гурладі Мирослава 448, 484,
485, 715, 717
Гурладі Надія 553, 554, 640

- Гурний Роман 125
 Гусак О. 362
 Гусейн М. 710
 Густі Йосип 43
 Гутник Василь 43
 Гуторов Іван 250, 511, 648,
 691, 763, 765, 769, 792, 793
 Гушак Іван 552
- Давидович 237, 371
 Даденков Юрій 83, 344
 Далекій Микола 251, 263,
 327, 464
 Даниленко С. 258
 Даниленко Михайло 57, 66,
 267, 718
 Данилович Северин 560, 566,
 695, 700, 703, 716
 Даніель Ю. 799
 Данчевський Василь 43
 Дармиць Володимир 44
 Дармограй П. І. 590
 Даценко А. Н. 145
 Даценко Ірина 640
 Дашак Зенон 588
 Дворко Г. Ф. 145
 Дей Олексій 739, 743, 749, 750
 Дейнега Манолій 47
 Дем'ян Лука 667
 Демиденко В. Д. 60
 Демків Борис 73, 254, 315
 Демковича Михайла 45
 Демчук М. В. 63
 Денисенко Григорій 22, 56,
 344, 347, 527, 726, 739
 Денисенко М. 107
 Денисів Теодор 673
 Денисовська Ганна 638
 Денисюк А. І. 637, 688
 Денікін Антон 634
 Денісов 128, 129, 130, 131, 133
 Дерев'яно 376
 Дереза Кирило 196
 Дерезь П. А. 227, 554
 Деринг Болеслав 640
 Дерпак 250
- Дзидик 70
 Дзіндра Євген 509, 547, 690,
 768, 795
 Дзюб І. П. 144
 Дзюба Іван 102, 144, 286, 615,
 626, 653, 655, 780, 783
 Дзядик Михайло 69, 318, 506
 Дидик Г. 362
 Димов М. Г. 288
 Дирів 146
 Диус В. В. 160
 Діанова Іраїда 47
 Діброва П. 145
 Дідик Сергій 46, 72
 Дімаров Анатолій 333
 Дмитрук В. М. 343
 Дмитрук Клим 718
 Добровольський 143
 Добронравов М. 511, 691,
 753, 769
 Добрянський П. 552
 Довбошинський Д. 18, 511, 691
 Довбуш Олекса 373, 374, 512, 740
 Довгань Анатолій 608
 Довгань В. 146
 Довгань Р. 146
 Доленко Григорій 22, 347
 Долін Борис 77
 Доля В. Є. 555
 Домбровський 687
 Домницький М. І. 297, 482, 485
 Домнич 525
 Донець Григорій 275
 Донцов Дмитро 188, 501,
 564, 581
 Дорофей, митрополит 168,
 169, 170
 Дорошенко 776
 Дорошенко Д. 564
 Дорошенко Іван 256, 257, 448,
 717, 810
 Драган М. Д. 726
 Драган Тарас 610
 Драгоманов Михайло 133
 Дракус О. Ф. 562
 Драч Іван 30, 31, 33, 104, 145,
 276, 286, 804, 807

- Дробот С. І. 506
 Дроцик Володимир 608
 Дубчек А. 161
 Дудикевич Богдан 475, 739,
 741, 744, 746, 747, 749, 750,
 751, 762
 Дудник 130
 Думич 691
 Дуплій Г. Й. 442
 Дурдинець Василь 551
 Дутко 632
 Дяк Василь 363
 Дяков 131
 Дячкова П. М. 676
- Езоп 277
 Енгельс Фрідріх 151, 194, 565,
 570, 582
 Ердан 146
- Євдокимов 225
 Євлампієв 810
 Єгоров Костянтин 254, 259
 Єжов Микола 130
 Єлісеєв Юрій 686
 Єльченко Юрій 452, 620, 636
 Єніна 49
 Єресько В'ячеслав 549, 550
 Єрьомін Дмитро 603
 Єсенін Сергій 528, 791
 Єфременко В. Н. 207, 344
- Жаворонков Лазар 403
 Жевченко Леонід 77
 Жеребко 228
 Живаго Г. О. 430
 Жилка Іван 43
 Житецький 133
 Жіак Андрій 168
 Жолтовський Павло 412, 541
 Жукалюк 221
 Журат Є. 107
 Жученко В. С. 701
 Жюль Мішель 133
- Забой А. В. 145
 Завадка Йосип 430
- Загаров А. 733
 Загорулько Б. 552
 Задвірний В. П. 501
 Зайцев Юрій 27, 403
 Закрой Г. Г. 468, 620
 Заливаха Опанас 28, 30, 31,
 113, 491
 Залізник 221
 Запаско Яким 412, 430, 682
 Зарецький В. 146
 Зарицька Катерина 362
 Заславська Г. Г. 144
 Затула 353
 Захаров В. 105, 766, 767
 Захарук Юрій 738, 750
 Захарченко Анастасія 45
 Захарчишин 691, 765, 771,
 793, 795
 Захарчук А. 146
 Зашкільняк Панас 476, 692, 696
 Заяць 594
 Зваричевська Марія 29
 Зваричевська Мирослава 102
 Звенигородський Віталій 419
 Звіринський Карло 18
 Зданевич В. Е. 527
 Здоровило В. Б. 145
 Зелен М. Б. 527
 Зеленчук Т. К. 562
 Земельська Ф. 77
 Землецький Олег 111, 113
 Зербіно Д. Д. 676
 Зибайло 70
 Зизаній 176
 Зименко Володимир 74
 Зіневич В. В. 590
 Зіневич А. Г. 135, 136
 Зіненко Надія 45
 Зінкевич Василь 22
 Зінченко Ф. 228, 246
 Златопольський 355
 Зленко А. Н. 99, 100
 Злупко Степан 467, 493, 558,
 567, 568, 571, 572, 573, 574,
 577, 579, 646, 678, 692, 693,
 694, 695, 696, 697, 698, 699,

700, 701, 702, 703, 704, 705,
706, 707, 708
Зубов 779
Зуєв В. 144
Зуєвський 782, 784, 788, 789
Зябченко 610

Іваненко 146
Іваненко Любов 474, 476
Іваненко О. Є. 297
Іваничук Роман 17, 18, 195,
198, 252, 261, 508, 607, 714, 785,
787, 790, 797, 798, 801, 802, 805,
807, 809, 810, 811, 812
Іванов С. П. 75, 344
Іванова Л. 77
Іванців Євген 620, 621
Іванцов 781
Іванчук Іван 324
Іванюк Володимир 688
Івасик В. Н. 562
Івасюк Володимир 451
Івасюк Орест 47, 72
Івасюк І. Н. 162
Івасюта М. К. 148, 185, 189, 448
Івашенко Дмитро 28, 624, 652
Іжик Г. 366
Ілку М. 512, 610
Ілько І. 53
Ільницький Микола 197, 198,
199, 257, 263, 465, 607, 608,
614, 785, 798, 807, 808, 810,
811, 813
Ільницький Ю. 668
Ільчинський В. 676
Інгульський Петро 199, 251,
327, 457, 458, 463, 465, 658,
659, 715, 801, 803, 805, 810
Інкін Василь 476
Іоанн, митрополит 759
Ісаєвич Ярослав 175
Іссарик Іван 681, 682, 683, 684
Істушкін Андрій 549

Йова Павло 722
Йовчик Мирон 125
Йосиф, архієпископ 209

Кавка Д. П. 554
Каганов Михайло 77
Кадліцова 168, 169
Казарбін Мартем'ян 419
Кайкан П. Ф. 604
Калинець Ігор 318, 552, 658,
659, 710, 711, 713, 715, 716, 718
Калинович Володимир 110,
134, 135
Калинович Марта 134, 135, 250
Калінін Арнольд 404
Калустян Т. 145
Каменкович Златослава 262, 714
Кандиба Іван 114, 123, 129, 362
Капитун 163, 164
Караванов Г. Г. 57
Караванський Святослав 30,
32, 28
Караффа-Корбут 691
Кармазіна Л. П. 145
Кармалюк Павло 758
Кармелюк Устим 740
Карпенко Георгій 22, 434
Карпенко М. 254
Карпенко Олександр 248, 467,
475, 477, 478, 481, 493, 536,
537, 538, 567, 568, 646, 740,
741, 742, 743, 744, 745, 746,
747, 748, 749, 750, 751
Карпенко Яків 414, 432, 571,
695, 700, 701
Карпинець Ірина 610
Касимчук 146
Касіян Василь 96, 99, 100
Каспришин 594
Катанаш Г. 77
Катрушенко 691, 793, 796, 799
Каутський Карл 565
Жачанов 691
Качмар-Савка 610
Качур Микола 364
Качурівський Роман 608
Кашевко Микола 150
Каштан Вільям 119, 345
Квещко Дмитро 363
Келдиш Мстислав 212
Кендзьор Ярослав 146

Кеннеді Джон 126
 Керек Федір 43
 Керницький 221
 Кесада Армандо 403, 407
 Кецало Зіновій 512, 545, 547,
 656, 691, 762, 765, 766, 768, 771,
 772, 774, 792, 793, 794
 Кецко А. 245
 Кираль С. 165
 Кирев 146
 Кирильчук Володимир 77
 Кириченко С. 146
 Кирчів Роман 447, 448, 450,
 481, 485, 517, 518
 Кисіль 218
 Кит Надія Яківна 44
 Кищук В. 105
 Кікоть 106
 Кім Ю. 144
 Кінах Микола 442, 443
 Кіпиш І. З. 114, 123
 Кісь Ярослав 480, 739
 Кіх Марія 99, 100, 344, 762
 Клепикова Л. 601
 Клименко Я. 654
 Климпотюк М. 334
 Книш Георгій 261, 262, 263,
 264, 457, 459, 460, 461, 463,
 788, 789
 Кнорр 723, 724
 Кобець Василь 608
 Кобилянська Ольга 71, 72
 Коваленко В. А. 527
 Коваленко Леонід 145
 Коваленко С. С. 217
 Коваленко Ю. Н. 145
 Ковалінський 753
 Ковалюк Роман 426
 Коваль 123, 125,
 Коваль Г. 73, 638
 Коваль Ю. 198, 259, 463, 552
 Ковальов Юрій 75
 Ковальський 685
 Ковальчак Григорій 186, 584, 749
 Ковальчук Марія 45
 Ковач М. В. 160
 Козак Володимир 43
 Козак Євген 20
 Козаченко Василь 51, 86
 Козачук І. М. 555, 588
 Козин 771
 Козланюк Петро 262, 263, 581,
 614, 806, 753
 Козлов А. І. 527
 Козлова Тетяна 738
 Кокшаров Костянтин 525
 Колесса Микола 20, 588
 Колодій Василь 256, 658, 659,
 789, 801, 805
 Коломієць В. 145
 Коломієць Т. А. 145
 Колчар Марія 43
 Колюпін Ю. 144
 Коляска Джон 121, 343
 Комаринець Т. І. 413
 Комашков 146
 Комловиши Б. А. 163
 Компан Олена 138
 Комський Г. Б. 527, 533
 Кон Д. 402
 Конар Федір 747
 Кондратюк В. 107
 Кондяк 506
 Конишева Р. 259
 Кошович-Горбацький 133
 Конопод Я. В. 145
 Константинов 763, 764, 769
 Контратович Ернест 53
 Коперник 630
 Копистенський Захарія 176
 Кордіяк 723
 Корев Ю. 354
 Корж В. 286
 Користін А. Є. 684
 Корнієнко 739
 Корнійчук Олександр 86, 515
 Коровай Олександр 419
 Корогодський Роман 146
 Королюк В. Д. 148
 Король Й. 220, 244, 755
 Король Рита 46
 Корольов А. М. 144

Коропчак Степан 5, 656
Коротченко Дем'ян 99, 100,
123, 190
Корпанюк Петро 105
Корпанюк Семен 105
Корпанюк Юрій 105
Корсикова В. Е. 683
Коршунова Валентина 571
Кос Надія 354, 361, 735, 759
Кос-Анатольський Анатолій 20,
354, 361, 607, 733, 735, 758, 759,
Косар 744
Косарів 727, 730
Косенко Надія 44
Косигін Олексій 142, 436
Косило М. В. 209
Косів Михайло 29, 609, 803,
805, 809
Костельник Гавриїл 133, 210, 244
Костенко 784,
Костенко А. 739
Костенко Ліна 32, 102, 104,
144, 286, 659, 804
Костомаха Дмитро 673
Котик Б. І. 266, 369, 551, 720
Коциба Федір 311
Коцка Андрій 53
Коцюбинська Михайлина 144
Коць М. 725
Кочевих 65
Кочерган М. П. 297, 298, 500,
502
Кочмар 355, 356, 357
Кочур Григорій 144
Кошарний Іван 476, 478
Кравець Микола 148, 178,
396, 558, 567, 571, 572, 741,
744, 749
Кравцов Лаврентій 77
Кравченко О. 510
Кравчук Петро 78
Крамской 546
Красівський Іван 363
Красовицька Надія 47
Красюк Микола 254, 552
Красюк Петро 77
Кравич Дмитро 18, 420, 430,
508, 690, 763, 768, 773, 792, 794
Крейдін 259
Крепкая Н. 587
Криворучко Г. Т. 145
Крижанівський Степан 603
Крикуненко О. 539
Крилов Іван 574
Крип'якевич І. П. 746, 750
Крислач 691
Кристочук Микола 419, 498,
510, 691, 611
Кромбет Хайме 409
Кропивницький Марко 71
Крохмаль Валентин 77
Круглова Т. Н. 562
Крушельницький Антін 582
Крушинська М. 106
Кубаєвич 729
Кубланов Борис 431, 571, 607
Кудін Ігор 430
Кудлик Роман 17, 18, 254, 256,
259, 261, 262, 263, 607, 609,
610, 784, 785, 787, 788, 789,
790, 791, 810
Кузнецов 400
Кузнецов Микола 77, 78
Кузнецова Ївга 28
Кузовкін 808
Кузьменко М. 633, 674
Кузьменко Микола 77
Кукиш В. В. 217
Кукурудза Петро 45
Кулик Іван 747
Кулик П. 509
Куликовська 764, 775
Кулинин Василь 364
Кульчицька Олена 727, 728,
729, 737, 738
Купала Янка 528
Купчик В. В. 395, 507
Курапов Юрій 679
Куренева Л. С. 590
Курило Кирило 357, 525, 770,
776, 777
Курлищук М. И. 162
Куроєдов В. А. 217, 271

Курочка А. 611
Курочка Анатолій 606, 610, 689, 691
Курочка Марія 606, 610, 689, 691
Курятникова Катерина 45
Кусько Дмитро 345, 439, 719, 801, 803, 804, 805, 806
Кутень І. 275
Куцевол Василь 52, 104, 199, 201, 205, 206, 213, 267, 271, 279, 296, 314, 320, 326, 331, 348, 353, 441, 452, 466, 468, 491, 502, 551, 561, 620, 621, 641, 647, 656, 660, 678, 679, 697, 708, 712,
Кучер Н. Т. 147
Кучугурна 784
Кушнір Василь 324
Кушнір Григорій 430, 431, 432
Кушнір М. К. 675

Лагодзінський Сергій 77
Ладані Анна 313
Ладижець В. 334
Ладна Любов 640
Лазаренко М. 754
Лазарук В. 552
Лазорів Іван 345
Ланиця 771
Ластовецький Г. Г. 61
Ласько І. В. 208, 372
Лах П. 611
Лашков 357, 779
Лебединець І. М. 555
Левандовський 722
Левин Леонід 69, 325, 354, 358, 361, 771, 777
Левинский В. 493, 558, 559, 560, 564, 563, 565, 566, 568, 570, 571, 572, 573, 574, 576, 580, 584, 613, 614, 678, 694, 695, 700, 703, 704, 705, 706, 707, 716
Левицький Кость 680
Левицький Леопольд 5, 18, 108, 110, 111, 512, 545, 548, 648, 656, 691, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732
Левків Тарас 606, 611, 689, 691
Левченко 786, 789
Левчин 594
Ледньов Павло 74
Лендвай С. В. 161
Ленін В. І. 76, 143, 151, 195, 198, 200, 239, 259, 283, 327, 328, 341, 355, 361, 365, 368, 399, 400, 407, 422, 453, 454, 499, 509, 564, 565, 567, 575, 581, 625, 628, 770, 786
Ленська Емілія 45
Леонов Геннадій 773
Леончук Г. 77
Лесин Василь 191
Лесів Ярослав 363
Леськів Богдан 413, 414, 415
Лещинер 69
Лещинський О. 510, 771
Лига І. І. 393, 394, 507, 595
Лиман Іван 639
Лис 273
Лисенко В. 739
Лисенко Микола 49, 589
Лисик Євген 18, 20
Лисяк-Рудницький Іван 98
Литвин Дарія 45
Литвин Костянтин 216, 217, 230, 235, 271
Литовченко Л. І. 145, 146
Лихачевський Володимир 44
Личенко В. Р. 604
Личковаха Григорій 352
Личук Юстин 345
Лібович О. 114, 123, 124
Лізен О. 552
Лінник З. А. 545
Лінтур Петро 667
Лінчевський В. В. 145
Літвінов П. 143
Літуєва 389
Ліщинер Михайло 691
Ліщинська О. 106

Логвиненко П. С. 531
 Лозинський 610
 Лозинський М. 611
 Лозовий Василь 251, 262, 327, 463, 714
 Лозовий Ю. І. 61
 Ломоносов Михайло 630
 Лопатчак 273
 Лось Евдокія 627
 Лубківський Роман 18, 73, 197, 198, 253, 258, 262, 266, 327, 607, 613, 658, 715, 718
 Лубченко А. Ф. 144
 Лузинов А. Н. 533
 Лук'яненко Левко 114, 123, 125, 129, 362
 Лук'янчук І. 223
 Луначарський Анатолій 355
 Лупинос Анатолій 126
 Лупол Іван 733
 Луцак В. 146
 Луцик Йосип 442, 443
 Луцюк І. Т. 430
 Луцьків В. 114, 123, 125, 126, 127, 129
 Лучук Володимир 17, 18, 104, 254, 255, 256, 261, 497, 797, 798, 801, 802, 805, 806, 807, 808, 809, 811, 812
 Лущик І. О. 695, 700
 Любомудров А. П. 57
 Любчик Василь 378, 389, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 769
 Людкевич Станіслав 20, 589, 725
 Люрін І. Б. 145
 Лях Петро 358
 Ляшко Олександр 627, 680
 Ляшкова 143

 Магей М. Д. 308
 Магула Іван 312
 Мадар Ю. А. 308
 Мазепа 722
 Мазуркевич Вл. 680
 Мазяр Поліна Василівна 43

 Майданенко Іван 356, 525
 Майко 762, 794, 795, 800
 Макаєв 741
 Маківка 806
 Маковой Осип 73, 74, 237, 238, 371
 Максим, єпископ Едмонтонський 237
 Максимович Микола 57, 68, 184, 248, 344, 348, 572,
 Максимчук Св'ятослав 609
 Максись Микола 78
 Макух Василь 323
 Макушенко 781, 782
 Маланчук Валентин 614, 741, 742, 744, 747, 749, 750, 751, 769, 779, 791, 798, 801, 803, 804, 805, 808, 809, 811, 812
 Маленкін А. 291
 Малий Павло 448, 745
 Малицький Ф. 275
 Малюк 502
 Маляров 131
 Мальчицький Семен 53, 419
 Манаєнкова Валентина 77
 Манайло Федір 53
 Манастирський Вітольд 18, 510, 545, 547, 691, 727, 728, 731
 Мануїльський Дмитро 743
 Мапаксев 146
 Маринич В. І. 351
 Маркевич 758
 Маркевич Петро 43
 Марківський В. М. 296
 Маркович П. 18, 510, 610, 691
 Маркс Карл 151, 194, 565, 570
 Маркуша О. 53
 Мартин Петер 121
 Мартиненко Олександр 28
 Мартинюк В. З. 57
 Марчук Іван 18
 Масенко Терень 520
 Масляк Омелян 730
 Масляк З. З. 545
 Масютко Михайло 28, 103, 123, 795

Матвієнко П. 145
 Матвійчук Микола 257, 264,
 327, 448
 Матушевський Б. Ф. 145
 Матяжов Василь 530, 531
 Матяжов О. В. 527, 623
 Мах П. 254, 315
 Мацелко Юрій 673
 Мацієвський 689
 Машика М. М. 160
 Маяковський Володимир 263,
 282, 458, 528
 Медвідь Любомир 18, 355, 356,
 419, 510, 609, 610, 611, 691, 726
 Медвідь П. 726
 Меденкова Лідія 46
 Мейгеш Ю. В. 667
 Мелень Мирон 364
 Мелешкін М. Т. 61
 Мельник Євген 672
 Мельник Іван 44, 326, 589
 Мельник І. Л. 562
 Мельниченко Р. О. 145
 Мельничук (Лучко) Леонтина
 450, 584
 Мельничук Юрій 262, 456,
 715, 806
 Менглі-Гірей 176
 Менделєєв Дмитро 630
 Мендрунь Б. Р. 394, 395
 Менкуш Ярослав 103
 Меньшов М. Д. 567, 569, 708
 Мигаль Тарас 195, 198, 251,
 458, 658, 659, 715
 Микитенко 124
 Микитин Теодор 252, 456, 717
 Микитюк 268
 Микула 765
 Мирний Панас 482
 Мироненко Б. 275
 Миронюк Іван 755
 Мисак 501
 Мисевич 682, 683
 Мисько Еммануїл 18, 314, 326,
 430, 508, 545, 548, 557, 558,
 607, 610, 659, 690, 765, 769,
 778, 793, 794, 799, 800, 803
 Митрик Михайло 419
 Михайленко Микола 403
 Михайлишин Михайло 638
 Михайлищук Д. С. 238
 Михайлович С. А. 164
 Михайловський Володимир 347
 Михайлюк Василь 72
 Михалець Іван 139
 Михальчук Василь 44
 Мінкіна Раїса 44
 Мінцер 723
 Мінченко З. 671
 Мінько Олег 18
 Мірчук І. С. 144
 Міцкевич Адам 51
 Мнишенко Й. А. 209
 Мовчан Павло 195, 277
 Могила Петро 757
 Могиляк 220
 Могиль 146
 Могитич Іван 430
 Мозговий Іван 350, 352
 Мойсеєнко Ю. 587
 Мокрий Б. 726
 Мороз Валентин 28, 100, 103,
 488, 489, 490, 615, 623, 624,
 625, 626, 627, 650, 651, 652, 654
 Мороз Михайло 377
 Морський 687
 Мосенко В. А. 59
 Москалюк Ганна 45
 Мотика Ярослав 420, 508,
 610, 611
 Моторнюк Ігор 264
 Мотринєць Ю. В. 308
 Музика Олександр 770
 Музика Ярослава 18, 512, 691
 Мукалов І. 164
 Муратов Ігор 275
 Мурников М. А. 122
 Мусієвський Р. А. 561
 Муха Михайло 632
 М'ягка Г. Ф. 268
 Навої Алішер 275
 Навроцький 239
 Нагачівська Анастасія 425

- Нагурський 220
Назаренко 146
Назаренко Іван 343
Назаренко Ф. І. 567, 569, 574,
579, 704, 708
Назарук 100
Назарук Олександр 352, 443
Назарук Петро 45
Найдан Володимир 44
Недич Микулка 312
Недільський 273
Некрасов Віктор 146
Неліпович 250
Нестер Зінаїда 448
Нечай 217, 460
Нечерда Б. 275, 276
Нечипоренко Г. С. 591
Нечуй-Левицький Іван 482
Недосеко 691
Нижника І. 277, 552
Никодим, митрополит 440
Николай (Коцвар), єпископ
168, 169, 244
Николай (Юрик) архієпископ
218, 220, 299
Нікітін 268
Нікітченко В. Ф. 96, 99, 100
Нікодемівич А. М. 495
Ніколаєв Петро 70, 325,
326, 356, 360, 779
Ніксон Річард 402
Новак 782
Новаківський Олекса 377
Новаківський Ярослав 356, 357
Новицький Леонід 46
Новиченко Леонід 153, 334,
335, 336
Новосад Антон 196
Новосад Катря 197
Номис М. 133
Нудьга Григорій 22, 467, 518,
519, 520, 741
- Оброца О. М. 5, 656
Обухівський Роман 494, 572
Овсійчук Володимир 545,
547, 753
- Овчаренко Федір 167, 168, 627
Овчинніков Володимир 689
Огрєневич А. 508
Огрізко Галина (Альбіна) 442,
443
Огрізко Стефанія 442
Одрєхівський Василь 508, 509
Одудько Тиміш 199, 261, 262,
264, 327
Ожиняк 375
Озерний Михайло 28, 106
Опкиш В. 429, 612, 623
Олейник 685
Олексенко 787
Олексюк Мирослав 172, 189,
315, 347, 446, 447, 449, 450,
467, 523, 530, 558, 560, 571,
580, 582, 584, 613,
Олеськів В. Н. 561
Оліярник 220
Омелян Марія 638
Омельченко Владимир 57, 639
Ониськів М. 73
Онишко Ярослав 70, 325, 326,
430, 763, 770, 775, 776
Ораєвський В. Н. 145
Орджонікідзе Серго 786
Орел В. Г. 145
Орел Л. Г. 145
Орехов Г. Б. 527
Орлов 771
Осадчий Михайло 29, 47, 48,
103, 128, 260, 641, 787, 789
Осєчинський Василь 172,
173, 178, 183, 184, 186, 189,
478, 479, 739
Осинська А. 145
Останин Г. К. 531
Остапенко А. 444
Остафійчук Іван 547, 610, 611,
656, 691
Островський Григорій 545
- Павласюк 244
Павлик Михайло 133, 581
Павличко Василь 151

Павличко Дмитро 30, 31, 32, 33, 51, 150, 151, 152, 279, 280, 283, 284, 285, 286, 509
 Павличко Ярослав 608, 659
 Павло VI папа Римський 16, 237, 273, 665
 Павловський 107, 648, 691
 Павлучкович Павло 45
 Павлюк Є. Н. 499
 Павлюк Ілля 740
 Падалка А. З. 267, 631
 Паламарчук Оксана 394, 507, 595
 Палій М. І. 145
 Палій Петро 526
 Панасевич А. А. 637
 Панасюк Володимир 22, 347
 Панкевич Л. Я. 393, 418, 419, 500, 506
 Панкевич Д. Г. 393
 Панченко П. П. 267, 551
 Панчишин Маріян 288
 Панчук (Залізник) Софія 637
 Панчук В. М. 637
 Паньків 793
 Параджанов Сергій 144
 Пасека Ольга 424
 Пастушенко Аркадій 252, 262, 265, 327, 710, 711, 808
 Патик Володимир 498, 511, 512, 545, 547, 610, 691, 768, 771, 774, 792, 793, 794, 795
 Патон Борис 87, 212, 344, 435
 Пачовська Оксана 737
 Пашко А. 361
 Пашковський 57
 Пашковський Т. В. 687
 Пашук Андрій 692, 696
 Пашенко С. Г. 527
 Педошковський 146
 Пекарська Людмила 45
 Пелюшенко 353
 Первенцев А. 715
 Перебийніс Василь 378
 Петлюра Симон 564
 Петрарка 152
 Петренка 17, 18, 193, 194, 253, 254, 256, 260, 261, 262, 315, 456, 458, 459, 465, 497, 558, 610, 613, 713, 716, 719, 780, 781, 783, 784, 785, 787, 788, 789, 790, 791
 Петрик Михайло Дмитрович 345
 Петришин Р. І. 418, 394, 595
 Петрищак П. Т. 442, 443
 Петрів І. 782, 784, 785, 786, 789
 Петрів Святослав 677
 Петро І 131
 Петров 146
 Петров В. С. 573, 692, 696, 706
 Петрович К. Ф. 731
 Петровський М. І. 695, 700, 701, 704, 706, 707
 Петровський Степан 44
 Петрук Роман 18
 Петрук-Попик Г. 73
 Петрусенко 267, 269, 270
 Петрусенко Я. П. 412
 Пещух Григорій 780
 Печенівський Григорій 256, 262, 263, 718
 Пилатюк М. 195, 277
 Пилев 792, 793, 799
 Пилев О. П. 509, 545, 648, 690, 795
 Пилишенко А. І. 533
 Пирожак Казимир 295, 314, 353, 449, 455, 460, 463, 468, 508, 536, 538, 551, 556, 560, 561, 563, 579, 613, 619, 620, 640, 678, 679, 697, 708, 711
 Пирожков О. 508
 Пирожок П. І. 237, 239, 243, 273
 Писаренко Г. С. 434
 Питуганов А. В. 225
 Пищюра 199, 314
 Пищев І. А. 527, 535
 Півторак В. Я. 591
 Підвірний Мирон 138, 139
 Підгорний Микола 142, 761
 Підпалій В. 195, 276
 Підстригач Ярослав 22, 347
 Пірсон 687
 Пітру Юрій 313

- Піча В. М. 554
 Плавюк Микола 324
 Плакасій 146
 Плаксюк 493, 558, 571
 Плеханов Георгій 565, 581
 Плойгер 168
 Плужник Євген 282
 Повуляк Я. 195
 Подолін Петро 686, 687
 Подоляк Г. 205, 227, 267, 353,
 468, 538, 768, 783, 791, 792
 Подольський Д. Д. 308
 Подольська Марія 46
 Подольський В.М. 690
 Подольчак В. М. 314, 326, 373,
 418, 444, 595, 633, 638, 641,
 656, 716, 791
 Подорожний Павло 639
 Подчекаєв Ол. 513, 546
 Поздняков 763, 765
 Покора С. 125, 126
 Покотило Анна 313
 Покровський В. 145
 Покровський Б. Г. 59
 Полетика Григорій 133
 Поліщук Василь 313
 Поліщук Таїсія 43
 Поліщук А. М. 555
 Полторацький О. І. 344, 654
 Полудень 152, 267, 314, 561,
 620, 803
 Полярук 130
 Польовий Л. П. 475
 Помфюк П. Ю. 308
 Пономаренко Є. П. 344
 Попов 353
 Попов Анатолій 545, 548
 Попович Е. А. 144
 Попович І. Д. 308
 Поппе 395
 Попруга Н. С. 499
 Порхун Д. 145
 Потайчук 199
 ПотебняОлександр 133
 Поточняк Антон 243, 273
 Потушняк Федір 667
 Походня І. К. 436
 Почаєвець М. С. 713, 714, 798
 Прийдан 774, 796, 800
 Пристанський Л. І. 56
 Приступа Павло 750
 Приходько Микола 77, 78
 Прокіпчак Іван 146
 Прокопець Г. І. 296
 Прокопович Григорій 364
 Прокопович Микола 46
 Прокоф'єв Сергій 20
 Просян Г. 77
 Просятківська Л. 145
 Проців 506
 Проців Михайло 126
 Проців С. К. 394, 395
 Прядко Ганна 44
 Прятка М. 164
 Пташник Віктор 534, 535
 Пугачев С. І. 527
 Пугачов Омелян 740
 Пуртов 782
 Пустельник І. О. 554
 Путь А. Л. 145
 Пушик Степан 18
 Пушкаш Ласло 510, 610, 689, 691
 Пшик Г. 77
 П'ятничко П. А. 442
 Радченко Я. 650, 651, 652,
 653, 654
 Раєвська Марія 46
 Раєвський Ілля 44
 Разін Степан 740
 Распутніс Борис 571
 Ратич Олексій 174, 219
 Рафаїла 231
 Рафартарович В. О. 656
 Ребар Т. Ю. 309
 Рега Юлія 43
 Ресенчук 781
 Речмедін Валентин 196
 Резник І. 512
 Рибак Надія 606
 Рильський Максим 659
 Рихва Степан 729, 730
 Різник Ізидор 419
 Різник Левко 606

Рішко Микола 313
Рогаченко В. Ф. 472
Родіонов 217
Родько Микола 447
Розмус 727
Романів Олег 22
Романська Марія 46
Романченко Микола 254, 256,
266, 327, 465, 711, 789, 796,
797, 798, 801, 804, 806,
811, 812
Романюк Валерій 686
Романюк Віктор 608, 610
Романюк Євгенія 686
Романюк М. О. 413, 414, 430
Россельс Володимир 604
Ротару Софія 22
Рошибюк М. 106
Руденський 238
Рудень 505
Рудик 130
Рудин 594
Рудич Фелікс 641
Рудницький Михайло 252,
257, 264
Рукавишников 773
Русин Іван 29, 145
Русина В. П. 167
Русначенко Анатолій 618
Рюмін Євген 74
Рябінін Микола 727, 729,
730, 731
Рябокінь 146
Рябокобиленко 781, 782

Сабадаш Степан 20, 72
Сабов Василь 419, 772
Савицький 608
Савич Володимир 521
Савін 513, 753, 763, 765, 769, 795
Савка-Качмар 689
Савкулич Ірина 43
Савчин 239
Савчин М. С. 297
Савчук 314, 747, 749
Савчук В. П. 145

Сагайдак П. В. 431
Садовський 100
Садовський В. А. 531
Садовський Ю. А. 690
Саєнко Юрій 604
Салига Тарас 134, 136, 250
Салтановська 134, 135
Сальман О. В. 545
Самотос Іван 509
Сандурський Ігор 63
Сапфо 275
Сараб'янов Д. 19
Сарбей О. Г. 144
Саулевич Марія 45
Сахаров Андрій 10
Сахро Петро 419
Сварник Іван 463, 465, 658, 659
Свердан 249, 250
Свердюк Ю. 145
Сверстюк Євген 145, 615
Свенціцька Віра 412, 726
Свида Василь 53, 105
Свида Михайло 44
Свистович Іван 442, 443
Свідзинський Володимир 282
Свініних Григорій 46
Світлична Надія 102
Світличний Іван 102, 104, 144
Свобода Л. 163
Святоцький Вячеслав 561, 620
Севера Іван 18, 511, 546,
727, 730
Севрук Г. 145
Селівачів М. Р. 145
Сельська Маргіт 18, 511, 547
Сельський Роман 18, 511,
546, 547
Семенов А. 146
Семенов Віталій 403
Семенова 146
Семенюк 218
Семеха 784, 788
Семикіна Л. 145
Семичастний В. 412
Семотюк 220
Семярчук Вячеслав 737

Сенатович Оксана 255
Сенечко Орест-Григорій 298, 299
Сеник Любомир 257, 259, 264,
552, 607
Сенів Іван 737
Сентмикловши Ю. С. 163
Сербін Георгій 77
Серветник Станіслав 356, 360,
545, 607, 609, 610, 648, 691,
793, 794, 795, 796, 799
Сергадєєв 128, 130, 131
Сергієнко А. Ф. 145
Серьогін В. М. 531
Сивокінь Григорій 309, 312, 335
Сидоров 71
Сидорович Мар'ян 632
Сидорович Оксана-Дарія 632
Сидорук Віктор 75
Сидорчук Микола 475, 571,
692, 696
Симоненко Василь 780, 781,
782, 783, 787, 791, 806
Синявський Андрій 799
Сирник Іван Г. 324
Сирош 146
Ситенко А. Г. 145
Ситко 506
Сіданич 250
Сільвестров Ростислав 511,
545, 753, 763, 765
Сіпер Веніамін 545, 691, 727,
728, 730, 731, 792, 796, 799
Сірка І. 196
Січинський Денис 589
Сіяк Іван 747
Скаба Андрій 90, 122
Скачко М. А. 344
Скляренко Ж. 145
Склярів Я. П. 57, 224
Скобало Іван 512, 547, 795
Сковорода Григорій 132, 284, 509
Скорик Мирослав 790
Скороход А. В. 145
Скрипник К. І. 297
Скрипюк Василь 46
Скунць Петро 194, 275
Сливка Юрій 179, 479, 537, 582
Сліпий Йосиф, кардинал 16,
190, 191, 237, 273, 301, 303,
372, 630, 667, 670
Слободянюк Петро 606, 610
Слуцький 744
Слюсаренко 199, 205
Смик Григорій 311
Смирнов І. 77
Смирнова Галина 47, 48, 57,
413, 415, 416, 432
Смиртюков М. 436
Смішко Маркіян 174, 189
Смолич Юрій 344
Смолянський 782, 783
Смольський Григорій 377, 547,
691, 731
Снігур В. Д. 675
Снітко І. І. 394, 395
Сніцар П. Т. 444
Соболева І. 512, 774
Собчук Б. А. 395
Сойка Б. 18, 611
Соколов 727, 729, 730, 731
Соколов Ю. Д. 145
Соколовська Т. Г. 478, 480
Соколовський Л. Л. 780, 784,
785, 789
Сокурєнко В. Г. 692, 696
Солженіцин Олександр 260
Соловійов Сергій 374
Соломін 505
Соломон Юрій 78
Соломченко Олексій 345
Сомико Василь 45
Сорока Богдан 18
Соса Вісенте 407
Ставровецький Кирило Тран-
квіліон 176
Стадник Йосип 288
Стаднюк Микола 317
Сталін Й. В. 89, 130, 162,
297, 378, 487, 628, 734
Стариков 128, 131
Старовойт 691
Старовойт М. 607
Старченко Т. Я. 575, 692, 696
Стасів Михайло 608

Стебеліч 135
Стеблій Феодосій 176, 523,
530, 580, 583, 762
Стельмах Богдан 606, 609,
610, 611, 718
Стельмах Михайло 317
Степанюк 764, 766
Стернюк Володимир 237
Стефанік Василь 603, 604,
611, 648
Стефанік Семен 99, 100, 287
Стефанчук 146
Стефанюк Ірина 44
Стецюк К. 138
Стецюк Яків 18, 252, 261, 265,
327, 557, 658, 753, 797, 798,
801, 802, 803, 804, 805, 807,
808, 810, 811, 812
Стояновський С. В. 63, 561
Стригун Федір 20, 609
Стрипко В. 106
Стрілець О. 275
Струтинська Марфа 78
Струцюк Й. 552, 788
Студенкин 163, 164
Студинський Кирило 288, 560
Ступак Ярослав 146, 260
Ступка Богдан 609
Ступницький Іван 374
Ступницький Леонід 260, 261,
459, 561, 716
Ступницький Петро 374
Ступницький Сергій 558,
571, 582, 584
Стус Василь 146
Сугоняко 146
Судаков 723
Сульженко В. К. 527, 534, 535
Супрун А. В. 266
Сурков Олексій 588
Суслов Михайло 91, 118
Сухомлінов Б. Ф. 413
Сухонін 233
Таньчин Й. Й. 726
Таран А. М. 145
Тарасюк Н. Г. 225
Тарнавський 267, 620
Тарнавський Є. 107, 648, 691
Тарновський Микола 797, 798,
801, 804, 806, 810, 811, 813
Телешев 773
Теліга Олена 618
Телішевський Тимофій 199,
344, 348, 628
Теплова А. 458
Терлецький Остап 581
Терличко Михайло 637
Тесленко 763, 769
Тимків В. 104
Тимошенко Едуард 532, 533, 534
Тимушева Г. Н. 534
Титикайло Євген 255
Титов Михайло 640
Тихонов В. А. 56
Тичина Павло 281, 659
Тишук 782
Тімофеев 220
Тітова Н. І. 431
Ткач Клим 78
Ткаченко 574
Ткаченко 727, 728, 729,
730, 731
Ткачук В. 77
Ткачук Д. 77
Ткачук М. 784, 787, 789, 801,
809, 813
Ткачук Ольга 77
Товстюк Корній 22
Токар 165
Токарівський В. М. 395
Толопко Леон 30
Толпиго К. Б. 145
Толстой Олексій 127
Томенчук Й. М. 692, 695, 697,
705, 706, 707, 708
Томчук П. М. 144
Тонюк М. 104
Торчинович 505
Тотушинський Мар'ян 110
Третьяк В. Н. 531
Тронько Петро 138, 147, 353,
410, 604, 627
Трофимович В. 256

- Трофимук Степан 257, 327,
455, 457, 458, 462, 465, 522,
523, 582, 808, 810
Троцький Лев 400
Троян 69
Труба Г. В. 501
Трубцін Ф. П 468, 536, 563,
569, 576, 578, 704, 708
Труш Іван 727
Труш-Слонєвська А. І. 726, 727
Тудор Степан 581, 614
Тулінов 781, 782
Турганов Борис 603
Турин Роман 18, 727
Турчинович 594
Тухачевський Михайло 117, 124
Тушинський О. Д. 499
Туякова 228
Тюфанов Б. Є. 145
Тягай В. А. 144
Тяжельников Євген 409
- Удовиченко П. П. 80, 344, 350
Українка Леся 151, 589
Улитич В. С. 161
Ульбрихт Вальтер 221
Усанов М. 352
Усов Валентин 610, 655,
793, 800
- Фатєєв І. А. 681, 683, 684
Федик 443
Фединський В. С. 418
Федоришин Лев 733
Федорищев А. Ю. 418
Федорів Роман 17, 18, 193,
198, 199, 252, 256, 314, 327,
460, 463, 556, 558, 658, 659,
561, 715, 718
Федоров Іван 188
Федоров О. Ф. 522
Федорова М. М. 726
Федорченко 740
Федюк Микола 18, 726
Федюкін Н. Т. 688
Федькович Юрій 72
- Фельдштейн 685
Фенглер М. 77, 587
Фесенко Валерій 403
Фетисова М. 419, 527, 528, 535
Фицай Іван 311, 312
Фіголь Данило 738
Фігура Станіслав 726
Філарет митрополит 168,
170, 299, 300, 301, 302
Філішев В. А. 527
Флис Володимир 607
Флінта Зеновій 18, 610, 691
Флінта О. 609
Фліти М. та П. 509
Форменко В. А. 145
Франко Зіновія 144
Франко Іван 89, 194, 198, 415,
151, 260, 281, 530, 581, 810
Фролов 165
Фуров В. Г. 216
- Халімончук А. М. 414
Хамуйло Олександр 45
Харук Федіра 44
Харченко В. І. 534
Харчук Б. 144
Хачатурян Адам 20
Хільченко Е. Я. 414, 431
Хіснер Орестес 407
Хмельницький Богдан 116, 188
Хованець О. 106
Холенкова 771, 773, 777, 778
Холоденко П. 544
Хомицький А. В. 562
Хоросницька Марія 255, 256,
262, 714, 719, 810
Храмцов Анатолій 608
Хренов 780
Хрипун Г. А. 475, 537
Христинич Данило 445
Хрущ 237, 238
Хрущов Микита 9, 378
- Цап Олена 45
Царегородцев 69
Царенко Микола 43, 446

- Цветков В. 398
 Цебенко 146
 Цегельський 395, 595
 Цемко В. П. 435
 Цепків М. 396
 Цехмістренко Ю. В. 144
 Цибран 158
 Цимбала Нестор 125
 Цисик 219
 Цупріян (Федосєєва) Л. М. 160
 Цурковський Ярослав 613
 Цьох Йосип 110, 134, 135, 136,
 580, 692, 697
- Чайка 648**
 Чайка С. 105, 106
 Чайка Т. 545
 Чайка Яків 508, 545, 607, 690,
 730, 753, 762, 763, 766, 767,
 768, 770, 773, 774, 778, 793,
 794, 795
 Чамлай Б. 275
 Чаплига В. І. 533
 Чеборик М. Т. 243, 273, 240
 Челак Петро 474, 479, 481
 Чендей Іван 17, 18, 146, 306,
 307, 308, 309, 310, 313, 331,
 333, 334, 335, 336, 337
 Черевко В. М. 308
 Черевко Марія 312
 Черсмшина Марко 604
 Черненко 738
 Черненко М. А. 145
 Чернецький І. 195, 196
 Чернецький О. 633
 Черниш Олександр 450
 Чернишева Т. Н. 145
 Чернишевський Микола 183, 260
 Чернявський П. М. 485
 Черняхівська Е. М. 248
 Чех 784, 788
 Чечель В. 299
 Чижевський 146
 Чистякова А. 107
 Чолій 239, 273, 372
 Чорна-Кубаєвич О. І. 729
- Чорній В. П. 222, 223, 297
 Чорновіл В'ячеслав 10, 95,
 99-104, 111, 112, 122, 143, 491,
 615, 626, 629, 653, 655
 Чотирбук Марія 671, 672-674
 Чубай Григорій 659
 Чубатий 29
 Чугайов Володимир 67, 199,
 243, 314
 Чудаков Валентин 527, 535
 Чудакова Галина 535
 Чупірчук Іван 374
 Чусу Івана 313
 Чучмай Георгій 640
- Шабатура Стефанія 18, 691**
 Шаблій 703
 Шаблій 569
 Шайдецький Б. 75
 Шалабаєв 610
 Шандра 239
 Шаніна Б. Д. 144
 Шапов Анатолій 43
 Шаповал Микита 564
 Шаповал Юрій 97, 104, 402, 491
 Шараківа Віра 43
 Шатківський О. Я. 728, 729
 Шатківський Олександра 18, 510, 689
 Шаховський 153
 Шашкевич Маркіян 613
 Шашкова Любов 450
 Швецький В. Й. 56
 Шевель Г. 211, 398
 Шевченко А. 145
 Шевченко Тарас 48, 50, 124,
 125, 281, 283, 509, 519, 520,
 734, 744, 807
 Шевчук 501
 Шевчук 659
 Шевчук Григорій 69, 780
 Шевчук Анатолій 29
 Шевчук В. О. 144
 Шелест Петро 49, 51, 79, 90,
 96, 97, 99, 100, 104, 166, 167,
 168, 172, 221, 279, 286, 343,
 344, 364, 392, 398, 402, 468,

- 481, 491, 602, 712,
 Шепитько М. Н. 222, 237
 Шепітько Ганна 608
 Шептицький Андрей, митропо-
 лит 237, 258, 281, 625, 630, 718
 Шептицький Климентій,
 архимандрит 244
 Шеремета 610
 Шеремета Я. 611
 Шерешков С. І. 554
 Шикера Анатолій 20
 Шипенко 687
 Широцький Б. Д. 145
 Шишарин С. О. 527
 Школьний Іван 46
 Шмигельський Антон 256, 259,
 261, 262, 263, 275, 327, 328,
 461, 462, 803, 806
 Шока В. І. 144
 Шолохов Михайло 799
 Шолтес Золтан 53
 Шпартак І. С. 359
 Шпедько І. Ф. 119, 122
 Шпильков Н. Л. 533
 Шрамл В. І. 166
 Штайнбергер 723
 Штеренштейн Л. 509
 Штрікс 723
 Штундер 589
 Шугуров Олександр 640
 Шулік Михайл Стасович 44
 Шуляр Андрій 417
 Шульман Л. І. 162
 Шумкін 396
 Шумковський В. М. 527
 Шутев І. 53
 Шухевич Володимир 133
- Щавель І. Т. 239
 Щепетков 692
 Щербакова Анна 640
 Щербатенко Юрій 511, 691,
 753, 763
 Щербицький Володимир 602
 Щурат Василь 528
 Щурат Степан 447, 467, 528,
 529, 747
- Юзюк І. 611
 Юзькевич-Титар С. В. 726
 Юр Панас 781, 782, 783
 Юр'єв В. 315
 Юрженко Т. І. 56
 Юрина Е. А. 683
 Юркевич Лев 564
 Юськів 221, 273
 Ютанов 225
 Юхновський Ігор 22
 Юшко В. І. 122
- Яворівський Володимир 252,
 552, 606, 607, 609, 714, 718
 Яворський М. 620
 Яворський С. П. 239
 Ягода Генріх 130
 Ягодзинський 463
 Якір І. 117
 Якір Петро 144
 Яковлев Олександр 167
 Якунін Іван 648
 Якушев В. М. 554
 Якушенко 108
 Ямпольський С. М. 344
 Янівський Б. 606, 609
 Янтух 239
 Януш Я. 77
 Яременко В. 146
 Яремів Іван 689
 Яремчишин Богдан 692, 697
 Яремчук Назарій 22
 Яровий І. І. 590
 Ярославич Р. 560
 Ярославенко Ярослав 278, 279
 Ярославський Петро 358,
 691, 764
 Яртись Анатолій 135, 247, 567,
 576, 646, 658
 Яцкевич Євген 740, 741
 Ященко Л. І. 145
 Ящук Павло 194, 448

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ДОКУМЕНТИ І МАТЕРІАЛИ 1966–1971 рр.	26
ДОДАТОК 1945–1966 рр.	722
ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ	814
ПОКАЖЧИК ІМЕН	834

Наукове видання

Національна академія наук України
Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича

КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ
ЗАХІДНІ ЗЕМЛІ
Документи і матеріали
Том III
(1966–1971)

Упорядники:

Галайчак Тамара, Луцький Олександр

Комп'ютерний набір: *Любов Дейнека, Галина Леськів,*
Орест Рак, Марина Чебан

Коректори: *Марта Войтович, Світлана Іваник*

Комп'ютерна верстка: *Любов Дейнека*

Підписано до друку 21.XII.2006 р. Формат 84x108/32.

Папір офсетний. Умовно-друк. арк. 44,74.

Наклад 1000 прим. Зам. № 186

Надруковано з оригінал-макета.

Львівська обласна книжкова друкарня

79008 м. Львів, вул. Пекарська, 11